

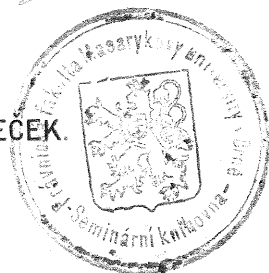
M. BRIKČIHO Z LICKA

# PRÁVA MĚSTSKÁ.

DLE TEXTU Z R. 1536

UPRAVILI

JOSEF A HERMENEGILD JIREČEK.



T-4133

V PRAZE.

NÁKLADEM „PŘÁVNICKÉ JEDNOTY.“

1880.

1320/439

T cab 6 III c

SLOVÚTNÉMU PÁNU, PANU

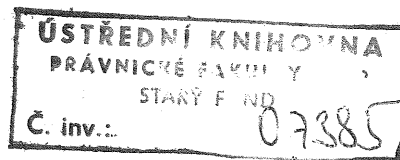
# M. RYT. HAVELKOVI,

RYTÍŘI ŘÁDU ŽELEZNÉ KORUNY TŘETÍ TŘÍDY, ČLENU STÁTNÍHO DVORU SOUDNÍHO, RADNÍMU C. K. VROHNÍHO SOUDU ZEMSKÉHO V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM, ČLENU C. K. ZEMSKÉ KOMISSE PRO VYVAZENÍ A UPRAVENÍ BŘMEN POZEMKOVÝCH, ČLENU C. K. ZKUŠEBNÍ KOMISSE PRO THEORETICKÉ STÁTNÍ ZKOUŠKY ODBORU SOUDNICKÉHO, ČESTNÉMU MĚŠTANU KRÁLOVSKÝCH MĚST RAKOVNÍKA A PÍSKU, ČESTNÉMU OBČANU MNOHA JINÝCH OBCÍ V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM, ČESTNÉMU ČLENU SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“ V PRAZE.

VELEZASLOUŽILÉMU STAROSTOVI SVĚMU

U VDĚČNOSTI A ÚCTĚ

PRÁVNICKÁ JEDNOTA V PRAZE.



## Životopis Mr. Brikeího z Licka.

Brikeí Kouřimský, Briccius Gurimensis, narodil se asi l. 1488 v starožitném Kouřimě z rodičův dobrých i počestných. O rodině jeho sic jinak nic posud není povědomo, než že měl bratra jménem Prokopa. Po přípravném vyučení přišel tuším l. 1506 na filosofickou fakultu university pražské, kdež, po odbytí obyčejného dvouročného studia, za děkana Mr. Václava Bílého (Candida či Albína) Pražského v září 1508 připuštěn byl ke zkoušce bakalářské. Ve zkušební komissí pod předsednictvím děkanovým zasedali mistři Matěj a Pavel Pelhřímovský, Michal Strážský a Václav Žatecký. Kandidátův bylo 21; Brikeímu v jich řadě, která dle osvědčených vědomostí bývala ustanovována, po Václavu Uhersko-Brodském a Janu Kulatě Přeštickém přiřčeno bylo místo třetí.<sup>1)</sup> Brikeí, stav se bakalářem, podle tehdejšího obyčeje nepochybně učiteloval, až se l. 1513 mohl přihlásiti ke zkoušce mistrské. Rektorem tou dobou byl staříčkový Mr. Václav Koranda a jemu k vykonávání prací rektorských co místorektor přidělen Mr. Václav Litomyšlský. Bakalářův se ke zkoušce mistrské přihlásilo pět i byli od místorektora a mistrův Václava Žateckého i Petra Píseckého koncem února zkoušeni a podle výsledku zkoušky tímto pořádem seřaděni: Jan Kulata Přeštický, Brikeí Kouřimský, Tomáš Vlašimský, Václav Rauš Pražský a Václav Danělovic, též Pražský. Dne 11. dubna jim místorektor udělil »licentiam in artibus incipiendi« a po sedmi dnech je ozdobil insigniemi mistrskými.<sup>2)</sup> I skutečně začal Brikeí čísti

<sup>1)</sup> Monumenta universitatis Pragensis, Lib. decan. II. str. 220.

<sup>2)</sup> Tamtéž str. 245.

na fakultě. Při obnově úřadů fakultních dne 9. října 1515 byl děkanovi Mr. Janu Kulatě přidán sám čtvrtý co pomocník; zejména svěřeno mu vedení pokladny fakultní.<sup>3)</sup>

Téhož roku měl Brikcí mrzutý spor s kolegou svým v pokladnictví, Mr. Václavem Danělovic, o čemž v zápisech rektorských Mr. Václav Litomyšlský toto zaznamenal: »Rozepře, jež sem měl a odbyl, nechtěje pergamentu špiniti, nevypsal sem tuto mimo jednu, která mezi Mr. Brikcím a Mr. Václavem poněkud útržná vzešla, ale působením rektora a mistrův bez hřmotu soudního byla přetržena a narovnána tímto způsobem. Mr. Václav se před námi v té příčině takto osvědčil mateřským jazykem: ‚Nenaříkám ho a nepravím naň nic zlého.‘ My pak dodali sme, že Mr. Brikcího podlé listu jeho zachovacího máme a držíme za dobrého a počestného mistra, rodičů dobrých a počestných z lože zákonného, tak že, kdyby jej kdo z toho naříkati chtěl, pravíme, že mu křivdu činí.«<sup>4)</sup>

Událost tato nějak souvisela s brzkým Brikcího odstupem od úřadu professorského, anebo spíše se žárlivostí Václava Danělovic, ježto snad povzbuzena byla šťastnými námluvami sokovými o bohatou nevěstu mezi dcerami pražskými.

Že se Mr. Brikcí tou dobou bohatě oženil, o tom téměř pochyby není, ačkoli bližších zpráv posud před rukama není. Jinak zajisté nelze sobě vysvětliti tak rychlé jeho vyniknutí v obci pražské.

První zprávu o povolání Mr. Brikcího do rady spojených tou dobou měst pražských, Starého i Nového, máme z r. 1518. Tehdá mezi osmnácti radními pány, v jichž čele stáli Mr. Jan Pašek a Jan Hlavsa z Liboslavě, Mr. Brikcí položen na místo předposlední.<sup>5)</sup> Při obnově rady l. 1519 nalézáme jej na desátém místě.<sup>6)</sup>

Na sněmě, jenž položen byl ke dni 6. ledna 1520, Mr. Brikcí zasedal za Prahu ve stavu městském a společně s Jindřichem Berkou z Dubé a na Kumburce i s Janem Bilským

<sup>3)</sup> Tamtéž str. 257.

<sup>4)</sup> Tamtéž, Stat. univ. str. 84.

<sup>5)</sup> Staří letopisové str. 421.

<sup>6)</sup> Tamtéž str. 435.

z Kaříšova a na Lomnici volen byl za ředitele financí českých.<sup>7)</sup> V hodnosti této setrval i následující léta. List zajisté k věřitelům královským dne 11. listopadu 1521 vydaný nese i jeho podpis.<sup>8)</sup>

L. 1521 Mr. Brikcího spatřujeme ve službě válečné. Proti hrozícímu vpádu sultána Solimana I. král Ludvík vyzval i brannou moc českou. Po delším otálení měla se ke dni 5. října strhnouti u Žďáru na pomezí českomoravském. Zástup Pražanův vypraven tam pod vedením Mr. Brikcího z pánův a Jakuba Strnada z obce. Ale vojsko to do Uher nedojelo; došla zajisté z Uher zpráva, že Soliman »vyjel jim z země a že již nemají nepřátel.« Na to se Čechové vrátili; Pražané zejména v pondělí po Všech Svatých (4. list.) byli zase doma.<sup>9)</sup>

Konec března 1522 král Ludvík s královnou přijel do Prahy a pobyl tam až do polou března roku následujícího. Několik dní před odjezdem svým sadil radu v Praze, kdež poprvé vypuštěn Pašek a za primatora položen Hlavsa. Brikcí uveden tehdá na desátém místě.<sup>10)</sup>

Na sněmě r. 1523 ustanovena komissí z osob zvolených od krále i všech tří stavův, kterým k napravování práv městských ode všeho království plná moc dána; což oni koli při právicích zřídí a působí, že to v cele a nepohnutelně držáno bude. Bylo jich 14 z pánův, 12 z vládyk, 8 z Pražan a 6 z měst. Mezi zástupci pražskými, vedle Jana Paška a Jana Hlavsy, shledáváme i Mr. Brikcího. Všickni měli se sjeti na hrad pražský konečně na den Svátostí.<sup>11)</sup>

Dne 14. března 1524 znovu vykonána obnova rady, tentokráte bez přítomnosti královské. Tu opět na přední místo uveden jest Pašek, naproti tomu pak Hlavsa úplně pomínut. Mr. Brikcího čteme na místě šestém.<sup>12)</sup>

<sup>7)</sup> Dějiny Palackého V. 2, str. 364.

<sup>8)</sup> Přepis listu toho, dle zprávy pana Dr. Rezka, chová se v archivu třeboňském.

<sup>9)</sup> Dějiny Palackého V. 2, str. 390 sld. Staří letop. str. 450.

<sup>10)</sup> Staří letop. str. 455.

<sup>11)</sup> V kvaternu památném l. MDXXIII. v sobotu po přenes. sv. Václava (podle zprávy pana A. Rybičky).

<sup>12)</sup> Bartošova kronika str. 32.

Ze dvou těchto obměn v radě spojených měst pražských viděti, že za těch dob vřel již zápas mezi Paškem a Hlavsou, ač teprve v letě r. 1524 vyrazil s vášnivou krutostí. Mr. Brikeč počítal se ke straně Hlavsové, a jako všickni Hlavsovcí klonil se k zánovnému tehdá učení Lutherovu, kdežto Pašek usiloval o udržení posavadního způsobu podobojích a spolu s Mr. Havlem Caherou, s řezníkem Zikou Vaníčkovic a s jinými sstoupenci usilovnou reakcí strojíl proti směru luterskému.

Pašek počátkem srpna 1524, stranu svou potají zbrojně spraviv, věc vedl tak, že protivníky vehnal do nastražených lečí. Mr. Brikeč v srpnu zastával úřad purkmistrský. Tu ho dne 8. došly zprávy o nějakém rocení na Malé Straně. Bera to za pravdu, večerem svolal radu, aby tato proti hrozícímu nebezpečí učinila opatření. Ani Zika ani Pašek do schůze najíti se nedali; sami pak účastníci její, dověděvše se ze zpráv rychtářův městských, že všecken ten poplach byl planý, pokojně a ničeho netušíce domů se rozešli. Ale Pašek a Zika byli po městě roztrousili, že poplach večerní nebyl než záminkou, aby Hlavsovcí spiknutí a zrádu proti Paškovi a jeho přívržencům zosnovati mohli. Lid, pověstmi těmi rozčilen, začal se u radnice staroměstské bouřlivě shromažďovati. V čele nejprudších vrazil Zika do radní světnice, i jal se jménem krále a obce Hlavsu, kancléře Buriana Sobka z Kornic, Mr. Brikečiho a jiné obviňovati. Těm, kdo z nich byli přítomni, ani promluvití nedada, s úřadův je ssadil a do vězení na různu odvéstí rozkázal.<sup>13)</sup> Následkem násilnického skutku toho Mr. Brikeč se svými přátely zůstal bez obrany ve vazbě a teprve v listopadu, když se správce království českého, Karel z Münsterberka, vrátil z Budína, domohli se toho vězňové, aby byli slyšáni. Pašek se svou stranou sepsal 23 artikulův, které kníže odeslal králi do Budína. Mimo to sbírali na protivníky své rozdílná svědectví. Zejména proti Brikečimu vedena tato obvinění, totiž: svědomí kněze Vojtěcha, faráře týnského, že by Brikeč »v osadě sv. Štěpána Většího přikazoval kněžím, aby přílišně nechválili těla Kristova, ani také tupili;« svědomí kněze Jeronyma od sv. Haštala, »že jest Brikečimu dal formáty své schovati, a když mu je navracoval, řekl jest, že veliké bláznovství

<sup>13)</sup> Tamtéž str. 56—65.

jest, že chodí kněžstvo pro kněžství do Vlach; že bez těch listův i toho chození mohli by býti také dobře kněžimi.« Mimo to prý jest »seznaní před rukama, co jest a jak mluvil Brikeč proti svátosti velebné.«

Slyšení stran trvalo po delší čas. Kníže ponejprvé dne 21. listopadu přijel na radnici, kde se Pražané, Horníci a jiní poslové z měst byli sebrali. Tu Pašek žaloby své bez přítomnosti vězňův přednesl. Dne 28. list. povolání zase vězňové do radní světnice, aby na zprávu protivníkův svých, též kromě jich přítomnosti, odpověď dali. Vězňové žádali za propuštění z vazby. »Račte na nás pohleděti,« pravili ku knížeti, »jak ztrápeni sme, že pro mdlobu sotva stojíme.« Na to doložili, že budou-li puštěni, v Praze chtí zůstati, dokud by koliv nevinu své neprokázali. Kníže dosti slabošsky jim odvětil, že toho učiniti nemůže; »než chtí-li prositi pánův Pražanův za to, aby puštěni byli z vězení, že to mohau učiniti,« on že hotov jest za ně se přimluvití. Vězňové s důstojnou mužností odpověděli, »že jim to učiniti, strany odporně prositi, možné není,« a k tomu že ne Pražanův, ale královští vězňové že jsou.

Po těchto řečech dána jest jim v radnici obecná světnice, aby tu spolu rozmluvili, a co jim potřebí, aby sepsali, a do zejtrí aby s tím hotovi byli. Na zejtrí (29. list.) odpovídali na artikule, od Pražanův na ně vedené, napřed ze spolka, potom jednotliví o sobě. Ku konci každá strana při svou knížeti sepsanou podali, načež vězňové zase šli do vězení. Paškovci klonili se k tomu, že vězně, kromě Buriana Sobka, Jana Žáby a Bartoše Kaše, z vazby chtí do jich domů propustiti pod tou výminkou, aby přes prah ven nechodili a s dotčenými vyňatými vězni aby nemluvíli. Ale oni nechtěli toho učiniti, poněvadž ne jejich, ale královští vězňové jsou, aby tím z vězení královského sami se nevyvedli a v jich moc se nedali.

Kníže, přijav od obou stran spisy, bez meškání poslal je králi, kterýž listem dne 18. prosince daným rozkázal, aby vězňové statky a zboží své, kteréž v Praze a okolo města mají, rozprodali a jinam se vystěhovali. List ten dne 11. února 1525 vězňům u přítomnosti knížete na radnici čten byl, načež vy-

puštění sou z vazby, ve které půl léta a 3 dni byli prosedeli; k vyřízení svých věcí dopřáno jim tři neděl.<sup>14)</sup>

Mr. Brikcí s Hlavsou, opustivše Prahy, usadili se v Kutné Hoře i počali se odtamtud dovolávat práva; ale Paškův v Uhrách spojenec, arcibiskup Szalkán, pilně bděl nad tím, aby ani jeden z prosebných listů jejich králi nepřišel do rukou. Posléze, nevěda si jiné rady, sám se Hlavsa v červnu odebral do Budína a pokradmo si zjednal slyšení u krále, kterýž nemálo byl překvapen, vida, kterak mužové jemu věrní takovým hanebným způsobem byli sou týráni. I vydán hned rozkaz, aby mezi stranama způsobeno bylo narovnání; ale rozkaz ten minul se s účinkem. Teprv po druhé cestě Hlavsově v srpnu podařilo se spojenému úsilí královny Marie a pána Adama z Hradce, že stavům ke dni 8. listopadu položena byla schůze do Kolína. Ve schůzi té Hlavsa výmluvností svou toho dovedl, že se všecka král. města prohlásila proti Pražanům. Ale ani tím se Pašek ustrašiti nedal. Již před tím byl manželkám vypovězených měšťanův nařídil, aby statky své v Praze vyprodaly, nyní pak je ke dni 11. prosince obeslal na radnici i poručil, aby se konečně ve čtyřech nedělích za svými muži ven vybraly. V té tísní vydal se Hlavsa s Brikcím zase do Budína, i tolik vymohli na králi, že král listem dne 11. ledna 1526 daným přísně vzkázal Pražanům, aby manželek vyobcovancův nechali s pokojem. Docílivše toho, nekvapili odsud, nýbrž zůstali u dvora, aby o stavu věci mohli dáti důkladné poučení. Teprv dne 12. března zase byli v Hoře.<sup>15)</sup> Stíhání zřejmé od té doby ovšem přestalo, ale do Prahy vždy se navrátiti nemohli.

Brikcího za pobytu v Kutné Hoře potkala nemilá domácí nehoda, totiž že Petr Skrovad z Vrbice l. 1528 »uloudil mu ženu a mnoho mu pobral.«<sup>16)</sup>

Konečně ubohým vypovězencům udeřila hodina svobody. Ferdinand I. učinil konec moci Paškově a v Praze zavedl zase

<sup>14)</sup> Tamtéž str. 90—120.

<sup>15)</sup> Tamtéž str. 201—215.

<sup>16)</sup> Dačického Paměti vydání Rezkova I. str. 125. Skrovad byl jakýmsi Don Juanem v Hoře. Již l. 1519 »uloudil« Apolenu, sestru Mikuláše z Prachňan, a dal se s ní, proti vůli bratří jejich, v Čáslavi oddati. (Tamtéž I. str. 122.)

vládu zákona na místo posavadní strannické zvůle. Opatrný panovník nicméně pokoušel se napřed o narovnání mezi stranama, a teprv, když se přátelské smlouvání rozbilo o tvrdošijnost Paškovu, přikročil k rozhodnému činu. Jednota Starého i Nového Města, která, jakož byla dílem Paškovým, tak se též osvědčila hlavní jeho podporou, byla zrušena a v obou městech zvláštní samostatné rady od krále samého sou dosazeny (9. září 1528). Hned potom nastalo smírné jednání, které se skončilo přijetím vypovězených zase do obce. Přistěhovali se tam teprv počátkem r. 1530.<sup>17)</sup>

Mezi tím byl Mr. Brikcí vešel v bližší styky s místokancelérem českým a zvláštním důvěrníkem Ferdinanda I., Jiřím Žabkou z Limburka a na Kounicích. Žabka přivedl jej ve známost králi, jenž způsobilost Brikcího ke službě veřejné dovedl nejen oceniti, ale i upotřebiti. A Brikcí vděčně oddán zůstal králi, »z čížto přízně a milosti byl to, což a čím učiněn jest.«

První důkaz přízně a milosti této bylo udělení erbu a přídomku, »z *Ličska*«, patrně vybraného upomínkou na starodávní název rodiště Brikcího, Kouřimska.<sup>18)</sup>

Udělení to zároveň se dostalo Brikcího bratru Prokopovi, pak Jindřichovi Charvátovi, potom v Kutné Hoře usedlému a Petrovi Čapkovi. Erb jim propůjčený takto se popisuje v listu erbovním, daném na hradě pražském ve čtvrtek po sv. Františku l. 1529: »Štít modrý, v němžto jest slunce zlaté (dvě rybky ústama polykající) s paprškly, z něhož vyniká střelec, znamení planetní, v kaftánku brunátném; nad tím štítem helm, na kterémžto přikryvadlo brunátnou a modrou barvou potažené dolů visí.«<sup>19)</sup>

<sup>17)</sup> V. V. Tomka Život Mr. Jana Paška v Č. Č. M. 1844.

<sup>18)</sup> Přídomek ten nalezáme takto psaný: »z *Liczka*« v listě erbovním, v tituláři 1534, na erbu 1536, v Naučení mudrcův 1540, a při Miličově knize 1542, »z *Liczka*« v předmluvě Práv městských 1536, »z *Liczka*« v předmluvě na kroniku Hájkovu 1541. Jen Václav Hájek z Libočan v úvodu na tuto kroniku klade »z *Zlicka*«.

<sup>19)</sup> Přepis listu erbovního čte se v archivní knize českého guberniu, 3. svazku, l. 286 (podle sdělení pana A. Rybičky). *Licko* co název dvoru u Kolína připomíná se za XIV. a XV. věku. L. 1436 v držení jeho byl kněz Bedřich ze Strážnice. Širší o Lieku zpráva od J. Vávry podána v Památkách archaeol. a místopisných dílu X. str. 363.

Sestavení toto má do sebe něco fantastického. Základní motivy, slunce, střelec i ryby, vzaty jsou z planetářství. Hlubšího smyslu snad by se mohl někdo dobrati, kdo vládne důkladnější znalostí astrologie středověké.

Po návratu do Prahy se Mr. Brikcí stal *sekretářem úřadu hejtmanského*. Když už v tomto úřadě byl postaven, vzkázal mu ochránce jeho, místokanclér Žabka, z Vídně po Šebestiánovi ze Svobodné Hory, aby »titule osob panského a rytířského stavu království českého z přiznací listuov k berni, kteříž tehdy podle sněmovního zůstání k urozenému pánu, pánu Jindřichovi Berkovi z Dubé a na Dřevenicích, a k uroz. a statečnému rytíři, panu Wolfartovi Plaňnarovi z Kynšperka, podkomořímu království českého, krále JM<sup>sti</sup> a téhož království hajtmannom, posílání a do kancelarií hajtmanské podávání byli, vyhledal a spolu shledané a sepsané k němu do kancelarií české poslal.« Mr. Brikcí, jsa panu Žabkovi »vždycky volný a hotový pro tu přízeň, kteráž od JM<sup>sti</sup> k sobě znal a zná,« s ochotou se ovšem v úkol ten uvázal. A maje příčinu sobě tak danau, netoliko shledal titule stavuov království českého, ale, »aby prý dostatečnější věc býti a jiným jse hoditi mohla, již podle toho i jiných, kterýchž se buď v kancelarií pražské neb kdekoli doptati a vyhledati mohl, tituluov duchovních a světských z margkrabství morávského (tak) a z knížectví slezského i jiných, kardinálů, arcibiskupů . . . vyhledal a imprimovati vuobec dal.«

Tak povstal první spis, jenž prací i péčí Mr. Brikcího na světlo tiskem P. Severina na St. M. pražském l. 1534 vydán byl. Jest to nejstarší schematicus český. Nadpis jeho zní: *Tytulowee stavů Duchownijho a Swietskeeho, Totiž Papeže, Czýsaře, Králuow, Knijžat, Hrabat, Kardináluow, Kurfirsstuow, Arcybiskupuow, Biskupuow, Opatů, Probosťů, Administratorů ec. Panuow, Rytijrzuow, Wládyk, Miest některých, kdo gse gak a odkud pijssij w Králowstwij Čzeskem, Markhrabstwij Morawskem, w knijžetstwij Slezskem, a czož gse gich shledati odginud z giných przisediczych zemij na tento čas mohlo, Tuto porzád z Abecedie nagdeš. Ku konci: Wytisstieny gsú Tytulowee w Starým Miestě Pražském wstředu před swatým Jiřijm Létha Páně Tisy-czýho Pietistého XXXIIII<sup>o</sup>. Pawel Seweryn.*

Knihu tu Mr. Brikcí připsal ve středu po přenesení sv. Václava, dědice českého, (5. února 1533) daným věnoval místokancléři Žabkovi. Mimo věnovací přepis připojil předmluvu, ve které se šíří o rozličnosti stavův vůbec a v Čechách zvláště. Tu potkáváme se s zajímavou zpomínkou na spis o hře šachové, jenžto teď nedávno v matičních »Památkách staré literatury české« od Ferd. Menčíka vydán byl. Praví zajisté Brikcí: »A co kterému stavu náleží a jaká jest povinnost toho, kdož lidi spravuje, také by bylo mnoho psáti; však kdož by chtěl něteco toho v češtině (czessčině) nalezti, čti sobě ty staré knížky *Vayklad na šachy*.«

Po r. 1534 Mr. Brikcí povýšen byl za *sauđu komorního království českého písaře*. V úřadě tomto jsa, přistoupil k dokonání díla většího, od dávnější již doby připravovaného. »Za onoho nevinného neštěstí svého prý nemaje co činiti« a jda po stopách na sněmě l. 1523 nastoupených, jal se v Kutné Hoře Práva Městská upravovati. Učinil to na základě staršího překladu, jehož několik exemplářův měl před sebou. Jeden takový prepis, rukou spolutrpitele jeho Bartoše Písaře psaný, podnes v archivu kr. věnného města Chrudimě se chová. Nad to ovšem užil latinského originálu, jakož o tom dáleji širší zpráva podána bude. Nápomocni mu v tom byli kutnohorští písaři radní, *Mr. Pavel Vodolenský* a *Jan Šatný*. Oba studovali v Praze. Pavel z Odoleny Vody, Vodolinus, Odolinovodenus, bakalářem stal se 1518, mistrem 1524. Jan Šatný, rodic z Králové Hradce, l. 1522 dosáhl stupně bakalářského.<sup>20)</sup> Oba dali se ve službu městskou v Kutné Hoře. Jan Šatný l. 1533 za manželku pojal pannu Mandalenu, dceru Zachovu, i stal se předkem proslulé potom rodiny Šatných z Olivetu. Oba, i Vodolenský i Šatný, jedním rokem, l. 1556, smrti sešli.<sup>21)</sup>

Mr. Brikcí i po návratu svém do Prahy na upravování textu, »pokud čas mu mimo zvláštní péče a úřední práce slaužiti mohl«, pracovati neustal.

Vytištění odevzdáno výtečnému za oněch let kněhtiskaři *Alexandrovi Aujezdskému* či *Plzenskému* v Litomyšli.<sup>22)</sup> Alexander nemalou na to vynaložil péči. Písmo je zřetelné, sazba správná,

<sup>20)</sup> Mon. univ. Prag., Lib. decan. II.

<sup>21)</sup> Dačického Paměti I. 92. 97. 142.

<sup>22)</sup> Širší zprávu o Alexandru viz v Rukověti k dějinám lit. české.

tiskových chyb po skrovnu. Co zvláštnost připomenouti sluší provedení dvojího *l*, ve kteréžto příčině Brikcího Práva Městská počísti sluší za první velkou knihu českou, kde pravopisné toto pravidlo, mimo některé nahodilé odchylky, došlo důsledného šetření.

Tituly, v knize se nalézající, jakož i počátky textu obloženy sou rámcovými ozdobami, které však z různých, namnoze vespolek nesouhlasných kusů sestávají.

Ozdoba, jež obstupuje přípisy k radě staroměstské i ku králi, jakož i počátek kapitoly první, složena je ze dvou postranic s akantovitými rozvilinami, pak ze svrchní příčky, kde mezi bodláčím jsou tři ptáci zobající, a z příčky dolní, kde v prostředku vyobrazeny hrábě. Nad svrchní příčkou je obdélník, kde dva andělé drží rozvinutý list, na němž jednou napsáno *Předmlu*, podruhé *Kapitol I*.

Po předmluvě položen erb Brikcího, jehožto snímek ku konci díla tohoto jest připojen. Erb vložen mezi dvěma postranicema, kde na každé nad révovím stojí muž, v dlouhou zahnutou troubu dující. Příční okrasy nahoře i dole utvořeny jsou z květin, které svrchu jdou z kbelíka, dole ze dvojúhého žbáčku.

Titul „*Knihy městských práv*“ (zde str. 27) položen mezi postranicema, kde na jedné straně stromovitě ve květech nad sebou položeny jsou obrazy Jesse, Davida a Šalomúna, na druhé straně obrazy Krista, sv. Petra a Ondřeje, Svrchu je ozdoba z hroznův, dole z bodláčí.

Počátečná ozdobná písmena nalézají se na těchto místech, totiž: v předním Registrum **P** (muž a žena, spolu rozmlouvající, mezi jichž hlavama hvězda), při předmluvě císařské **C** (kněz a laik spolu hovořící), v oddílu o tom, „co jest spravedlnost“ **S**, při art. I. Práv konšelských **N** (císař sedě na trůně, jednou rukou žehnaje, druhou jablko s křížem drže), při art. I. kap. 1. velké ozdobné **S**, a podobně při prvních artikulích všech kapitol menší takové iniciálky různého tvaru i původu.

Kmeny přátelství krevního a příbuzného představeny jsou v podobě stromů větvenatých. V kořenech kmene prvního vyobrazen jest lev, v kořenech kmene druhého a třetího jsou příznaky tiskařské, bílé na černých štítech, které se opakují též po předmluvě císařské, leč tuto s dodáním písmen. Obraz rozrodu duchovního složen jest ze dvou křížem na sobě ležících stromův.

Na jednom štítku jest v levo kříž, na jehožto stvolu leží písmeno **S** a od písmena toho jako větev obloukem dolů přehnut jest kříž druhý. Po boku a vnitř obou stvolův čtou se písmeny **A Z P**, jež tuším znamenají *Alexandra z Plzně*. — Na druhém štítku vidí se takováto figura:



I tu se kryje jméno typografovo a rycovo, jehožto uhadnouti sobě nedověřuji.

Mimo to nalézají se dva dřevořezy, celou stranku kryjící. Na prvním dřevořezu, jenž položen na rubu toho listu, na jehož líci se čte titul „*Knihy městských práv*“, vyobrazen jest král, tváří v levo obrácen, s žezlem a jablkem v rukou, sedě na trůně, jenžto soustrovanými sloupy po stranách a svrchu čtyřmi delfíny jest ozdoben. V pravo za trůnem jest zástup obrněných žoldnéřův s halapartnami. V prostřed obrazu pod trůnem vidí se ležící chundelatý pes. V levo před králem stojí množství kmetů, z nichž první, nákrčným řetězem ozdobený, v ruce drží svitek papíru, jako by potvrzení toho, co ve svitku obsaženo jest, na králi vyžadoval. V okně nad kmety sedí šašek, na krále přes rameno hledě s levicí pozdviženou. Dole v levém koutě je letopočet 1536.

Druhá dřevořezba, jenž kryje rubní stránku hned před vlastním textem (t. j. před kapitolou I.), vidí se soud městský. Soudcův s předsedou je 13. Za nimi v levo je několik osob mužských i ženských, jež stojí u zavřených v zadu dveří. Nad předsedou je zvonek s provazem. Pod soudci sedí dva písaři, majíce před sebou skříně a knihy; jeden z nich osobě mužské, na niž chundelatý psík hledí, dodává spečtený list. I v levo od písařův stojí několik osob mužských. Letopočet 1536 je svrchu v pravém koutě.

Papír, jenž vodního znamení nemá, skládán jest v slohách o šesti listech, Tituly a předmluvy zaujímají 12, vlastní text 138 a rejstřík 36, celá tedy kniha 186 listův v malém folio.

Pravopis v podstatě týž jest, jako ve knížce Beneše Optáta. Iniciálky v textu porůznu mezi obecný švábach vzaty jsou z antikvy. Skratky při *n*, *m*, *p*, *ho*, *mu*, jakož vůbec tehda byly obyčejny, i tuto zhusta se vyskytají. Za znamení uvozovací vzaty jsou takovéto závorky [ ]. Délka samohlásek při *ij* (*í*) vždy, jinak dosti často značí se zdvojením písmen; pravidlem však jest čárkování. Krátké *ě* značí se jako nyní, za dlouhé klade se *ie* někde *ije*. Podnební a měkké hlásky značí se obecně diakritickými znaky, ač druhdy i *rz*, *cz* etc. se přihází. Ve větším nadpisovém písmě písmen čárkovaných namnoze po ruce nebylo, ani hrubého *ž*. Předložky pravidelně v jedno se stahují se jménem, k němuž náležejí: natom, snějakau, příkráli skrzeného. Jména časoslovná, nyní s dvojným dlouženým *a* vyslovovaná, důsledně takto se píší: kázání, hádání, domáhaní atd.

Na okrajích stran všude jsou marginalie, k textu se vztahující. Kdykoli textu není tolik, aby se jím pokryla aspoň polovice strany, tam text dosti uměle uveden v klinovitou formu, ježto se s hůry újí k dolejšíku a druhdy u spodního konce zase rozšiřuje.

Tisk dokonán v měsíci dubnu 1536. Vydání hned prvotně učiněno dvoje. První přípisem v pondělí po novém roce (3. ledna) 1536 daným věnováno purkmistru a radě Starého Města pražského, druhé pak přípisem v sobotu před svatou Trojicí (10. června) daným králi Ferdinandovi I.

Pokud se mně vypátrati událo, v žádném exempláři se oba přípisové zároveň nevyskytají.



Uveřejnění Práv Městských nezůstalo bez odporu. Mr. Brikcí prvotně po Právech konšelských vlastní text opatřil nadpisem; *Knihy městských práv Starého Města pražského a jiných měst království českého, k témuž právu náležitých*. Proti naznačení tomuto ozvali se, patrně z Prahy samé, odporní hlasové, kterýmiž se Mr. Brikcí viděl nucena nadpis přeměnití či vlastně zalepiti kartonem, na němž prostě řečeno: *Knihy městských práv . . . jimižto se některá města na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují*.

Pohříchu, že o věci této nic podrobnějšího nám povědomo není, ačkoliv by velmi zajímavo bylo určitě znáti, na čem se odpor zakládal a kdo vlastně byl jeho původem a strůjcem.

Některé exempláře liší se i tím, že v nich na rubu titulního listu položeno latinské rozjímání v distichách, jehožto skladaelem byl sám Mr. Brikcí, jakož i jiné básně latinské z péra jeho jsou zjištěny. Jelikož obsah veršů těch, ačkoliv se v obecných ideách nesou, i nyní nepozbyl jisté vážnosti, aspoň k vůli charakteristice Mr. Brikcího, nevidělo se mi za vhodné, aby u vydání tomto mlčením byly opominuty. I znějí takto

#### Libri solitaria meditatio.

Sum quoniam casu et fortuna oppressus acerba,  
hinc forsitan possim tutior esse domi;  
namque levis causa atque occasio sufficit irae,  
saepe etiam rectum strangulat invidia.  
Publica sed nostrum utilitas (quam profero) tutum  
reddat iter, nobis prospera quæque donet.  
Vado daturus nostris Bœmis sensa Solonis;  
jure etenim utilius quid, rogo, civis habet?  
Nam bene vivendi legum documenta ministro,  
vindex sum scelerum, iustitiam doceo.  
Jure quidem consul et rex sua sceptrâ ministrant;  
ius etenim est recti iustitiæque parens,  
regula rectorum, speculum venerabile morum,  
lumen et omnimodum, quo duce crescit honor.  
Si res civiles tentas tractare moleste,  
crede mihi, intrepide (me duce) cuncta facis;  
nam sine iure gravis surgit iactura senatus,  
nec patuit rectum, iustitiæque tenor.  
Me duce carpe viam. Cui iuris gratia cordi est,  
quique volare virum cuncta per ora cupis,

sumes hic copiam veri, nodosque resolves,  
ambiguos statues iustitiamque tuam;  
perspiciasque modum, quo re sapienter in omni  
ius monstrare velis, consiliumque tuum.  
Impia nil rabies, fatorum nulla nocebunt  
murmura, fortunam dexter Apollo feret.  
Ite, rudes iam vos numeri, nunc ferte salutem,  
si lector pius est iustitiæque tenax.  
Non bene sollicita manarunt carmina mente hæc:  
sedibus est solitis dulcior omnis auis.<sup>23)</sup>  
Iam veniam scriptis petimus, petimusque vicissim,  
si peccant numeris nostraque plectra suis.  
Vos modo proposito, dulces, foveatis, amici,  
sincero ex animo pagina nostra prodit.  
Finis.

#### Tetrastichon ad lectorem.

Huc solers veniat cuius, porci que subantes,  
quos animus recti concomitatur iners,  
et quencunque capit ventosæ gloria famæ:  
ignavum pecus hoc procul abesse volo.

Připisy věnovací seznamují nás ještě s dvěma případnostmi.

V připsu k purkmistru a radě Starého Města pražského nalezáme první zmínku o přátelských svazcích Mr. Brikcího s knězem Václavem Hájkem z Libočan a spolu první zprávu o pověstné kronice Hájkově. Hájek sám ve předmluvě (1541) zejména připomíná pečlivost Mr. Brikcího o to, aby historický jeho spis přiveden byl k místu. Dí zajisté: »I zdálo se některým osobám jako milovníkům své vlasti ze všech tří stavův, aby takové věci v hromadu sneseny byly, a o to největší péči měli tito: pán *Jindřich Berka z Dubé*, nejvyšší sudí království českého, dobré paměti, *Jan Hodějovský z Hodějova*, místosudí král českého, *Petr Bohdanecký z Hodkova*, *Mistr Brykcý z Zlúcka*, kteří netoliko mne za to, abych tu na sebe vzal práci a to v hromadu pořádně sepsal, žádali, ale i nutili. Jich snažné nemoha se zpěčiti žádosti, tu sem práci na se vzal, pustiv se jako bez vesla na moře, však s radou a pomocí jich shromáždív kněh a kronik nemalý počet.«

Hle, tuť máme celé družstvo milovníkův vlasti a dějin jejich, kteří se společně o to zasazovali, aby kronika česká od

<sup>23)</sup> Patrna v distichu tomto narážka na vyhnanství Brikcího.

muže, jimi tehdá k tomu spůsobilým uznaného, byla sepsána Statečných to několik mužův, mezi nimiž náš Brikeč neposlední zaujímal místo! Jak z přípisu k radě staroměstské vidno, byl Hájek před počátkem r. 1536 již hotov aspoň se sbíráním materiálu, totiž »kronik starých českých, kteréž nyní kněz V. Hájek z Libočan dostatečně v hromadu sebral«. S udajem tím i jiné současné zprávy dobře se srovnávají.<sup>24)</sup>

Mr. Brikeč, jakožto velebitel rodiště svého, jistě kronistovi poskytl paměti o Licku či Kouřimsku. Jen v chronologii poněkud se od sebe liší. Hájek dí, že »l. 653 Lech vystavěl město a velikými valy kázal je osypati, a od dýmu kouření dal jemu jméno Kauřim«, kdežto Mr. Brikeč vykládá, kterák »Kauřim za Lecha již l. 652 počátek vzal«, nad to pak o ději tom vypravuje podrobnosti, které u Hájka zůstaly nezmíněny.

Mr. Brikeč kroniku Hájkovu sám opatřil předmluvou čisti hodnou, kteráž nadepsána takto: »Čtaucímu kroniky tyto Mr. Brikeč z Licka službu vzkazuje a pozdravení« a datována v Starém Městě pražském v pátek po slavnosti sv. Václava (30. září) léta od nar. P. Kr. 1541«.

O druhé případnosti dovídáme se z přípisu ku králi Ferdinandovi. Zde zajisté Mr. Brikeč dokládá, že jej psal »ve vlastním svém domě na Louži v Starém Městě pražském«. <sup>25)</sup> V předmluvách na Naučení mudrcův 1540 a na Řehole 1541 jmenuje jen svůj dům bez dalšího označení, kdežto předmluvu k Miličovým knihám 1542 podepsal »Prage in Lacu.« Na Louži za souseda měl Mikuláše Konáče z Hodištkova.

V literární práci Mr. Brikeč ani po vydání Práv Městských neustal, ano zdá se, že sama Práva tato dala mu podnět ke sbírání přísloví a výrokův o právu a spravedlnosti, jichž mistrným tvůrcem ve velikém onom díle sám se byl osvědčil. Nad to byl jich sbírku našel v městském archivu pražském, kdež »v radě od předkův byly poznamenány«. Biskup vacovský <sup>26)</sup> kázal si je vypsat »před léty«, a tu je Brikeč i sám sobě přepsal. »Po


<sup>24)</sup> Viz životopis Hájkův v Rukověti k dějinám lit. české.

<sup>25)</sup> Místnost »na Louži«, »in Lacu« hledati sluší na nynějším Mariánském náměstí před Klementínem.

<sup>26)</sup> Který to byl z biskupů vacovských, nesnadno uhadnouti. Biskupskou hodnost tamní nesli za oněch let tito duchovní: 1510—1514 Franciscus

tom po malou mnohem více průpovědí takových vyhledal, k tomu podobenství i múdrých odpovědí, kteréž by se k zpravování hoditi mohly,« a když je dal vytisknouti, »slušné se mu vidělo, odkudž je vzal, jistinu i s lichvů, k tomu i s vaykladem na česko navrátiti«, totiž purkmistrům a radám Starého a Nového Měst pražských je věnovati. Přípis věnovací datován »ex propriis Edibus veteris Prage Feria Tercia Epiphanie Millesimo Quingentesimo quadragesimo Mense Februarij«. Titul zní:

*Sentencie Philozophice de Regimine et Judicijs hominum.  
Naučeníj Mudrcuow o Zprawowánij, a Saudech Lidských.*

Con  dia Parue res crescunt  
Diss cor dia Magne labuntur

(Znaky St. a N. Města pražského.)

Leta Božijho: M. D. XXXX.

Sentencie samy dělí se na několika rozdílů i sou tištěny tou měrou, že na jedné stránce kladou se latíně, na druhé českým překladem. Rozdíly jsou tyto:

a) *Sentencie Philozophorum, ex quibus et Jura originem habent, ad informandos consulum animos plurimum utiles (st. 3<sup>b</sup>) Smyslowee Mudrcuow, odkudžto y Práva possla gsau, k zprawie konsselske welmi potřebné (l. 4<sup>a</sup>).*

b) *Ex Aristotilis Quinto Eticorum (l. 18<sup>b</sup>)*

c) *Philipus Moralium (l. 21<sup>b</sup>)*

d) *Responsa Sapientum secuntur (l. 26<sup>b</sup>)*

e) *Similia pro republica (l. 28<sup>b</sup>).*

Na l. 31<sup>b</sup> položen tento závěrek: *A tak tomuto sebranij gest konec. Kdoby pak chtiel toho wijce podobnie sobie nagiti a čisti, wiz knihy Ssalomonowy, Platona, Aristotille, Politicorum, Plutarga, Xenofonta, Cicerona etc. Yakožto niekdy zprawcwj kragin a obcý znamenitych. To toliko gest zkratka kwezdegssy potřebě a k snadnemu nalezenij shledano, zpřičin giž w Předmluwie oznamených. Na listu 32<sup>a</sup> čte se: Wytisstieno w Starým*

de Várda, jenž se pak stal biskupem sedmihradským, 1514—1520 Ladislaus Szalkán, později biskup záhřebský a primas, 1520—1532 Joannes de Országh, prvé biskup sremský, 1537—1539 Stephanus Brodaricius (Brodarič).

*Miestie [Pražským skrze mne Seweryna Mladssyho Miesttienjna Stareho Miesta Pražského, Wečtvrtek po Swatym Maticgi. Leta Panie Tisycyho Pietisteho XXXX. Na rubu l. 32 vidí se erb Brikcího, bíle na černé půdě provedený, i pod ním písmena B \* Z \* L.*

Po druhé a po třetí Sententie vyšly v Olomouci u Jana Günthera l. 1558 v 16<sup>o</sup> a 1563 v 8<sup>o</sup>. D'Elvert v díle svém o kněhotisku Moravském dle zápisek Ceroniho praví, že vydání z l. 1558 pod titulem: *Sententiae Sapientum ethnicorum de regimine et judiciis hominum* vyšlo latině, česky a německy.

Vydání z l. 1563 vyšlo jen latině a česky. Toho exemplář s knihami Rybajovými přešel do bibliothéky universitní v Praze; pohříchu že titul odtržen. Rybaj odněkud r. 1794 svou rukou jej připsal: *Sententiae philosophicae de Regimine et Judiciis hominum. Naučeníj Mudrcuow o zprawováníj a Saudech Lidských. Anno M. D. LXIII.* Úprava poněkud se liší od vydání prvotního. Po předmluvě, doslovně přejaté, na l. 5 počínají se »Sententiae Philosophorum, ex quibus et Jura etc.« Ku každé latinské sentenci hned přímo položen překlad český, kdežto se v prvním vydání nalezá na protější stránce. List 50 (poslední) vytržen. Na závěrečte se dle Rybajova přípisu: *W Holomúcy v Jana Günthera.*

Čtvrtý spis Mr. Brikcího podobného jest obsahu se Sentenciemi. Divným během bibliographům našim zůstal nepovědom. První o něm zmínku učinil neunavný náš Antonín Rybička v předmluvě na svou sbírku Právních přísloví staročeských. Jemu ve známost vešel přepisem od V. Pelikána učiněným. Po stopě této jda, s pomocí pana kustoda A. Petery zjistil sem, že se výtisk jeden nalezá v knihovně Českého Musea. Formát jest čtvercový a listů jen 10. Titul zní:

*Regule, To gest, Ržeholy Obecne z Latinských Včyteluow Práv wybrane na Čzesko přželožene k zpraweníj rozumu, Provyhledáníj Raddy a vprzýmé Sprawedlnosti, každému Saudecy Náležytee.* Pod tím vyobrazen soudce, vedle něhož stojí »Zpráva« (t. j. pověst) a »Domnění«, naproti pak »Závist, Hněv atd.« Dole na okrají doloženo: *Diligite Justitiam, qui iudicatis terram.* Sopiencie I<sup>o</sup>.

Na rubu l. 1 počíná se dedikace, kterou pro vzácnost, zájímavost i pro vztahy ku »Právům Městským« v podstatných

kusech tuto sem dal otisknouti: »Slovutným a opatrným pánu purgkmístru a radě města Kauřima, pánům přátelům a krajanům mým zvláště milým, Mistr Brikcí z Liczka služby své vzkazuje a v zpravování i v saudech umění žádá. Přivozoval sem nejedny důvody v předmluvě na Práva Městská (z nichžto jedny na rathúz Vaším Milostem sem dal), kterak není možné bez práv v městě přebývání, aniž jest měšťanství, kdež práva není; nebo právo a rozum, píše Aristotiles, více má panovati nežli osoba, a že z mocnosti práv konšelé moci nabývají, a že jich hlas toliko tehdy má moc, pokudž jest hlas přirozeného práva . . . . Nyní pak tuto k tomuto sstaupím, by pak již i práva (ježto by v užívání byly) znal, že ještě to za dosti není, leč budeš znáti, jako jest jich povaha, moc a přirození i také užitek; nebo, toho neznaje, velmi by jimi zablúdlil i proti úmyslu toho, kdož jest práva skládal . . . Tolikéz jest při spravedlnosti této tělesně zevnitřní skutečné potřebí, aby vdy (*tak*) nějaká obzvláštní všem zjevná příkázání a naučení (jichžto až posavad málo sme v češtině měli) nejměň pro zevnitřní v tomto světě společné obcování pokojné a ctnostné před rukama byla, totižto prava, Equitates, Noticií, Regule. A ty se vypisují takto. Regula jest obecný jistý rozum neb příčina, kteráž se k mnohým příhodám podobným trefiti muože, na kteréžto rovná jich spravedlnost (totiž podlé rovnosti odměňující neb rozdělující) záleží. . . . Protož, moji milí krajané a přátelé zvláštní, poněvadž sem vám k vůli i Práva Městská, na větším díle jistě užitečná, před léty vykládal, ač jiným též právo majícím byl přivlastnil, však již nyní, ale místo oněchno Regule tyto, oněmno velmi nápomocné, vidělo mi se Vaším Milostem dědikovati (*tak*), abyšte tudy poznati mohli, že na Vás pamatuji a všelijakého prospěcha žádám. A za jiné nemám, než že za takovou mau přátelskou vůli i tento účinek za vděk přijítí ráčíte. Datum Prage Antique Ex ede propria sabato Translacionis Wenceslaj (5. března) 1541.

Hned potom ještě na l. 2<sup>b</sup> čte se: *Poczynagij se Regule z Praw Cysařských podlé sebráníj Dyny doctora wpráwíjch* <sup>27)</sup>

<sup>27)</sup> Doktorem Dynou míněn tu právník Dynus de Rossonibus, rodem z Mugella v Toskáně, odkudž slul Mugellanus, professorem byl v Bologni i zemřel l. 1303 žalostí nad tím, že se nestal kardinálem. Řehole jeho, jež Brikcí byl zčeštil, nalezájí se v Corpus juris canonici co přídavek ku knize šesté: „De regulis juris.“

a na l. 4<sup>a</sup>: *Regule zmiestských prav.* Na l. 10: *Impressum per Bartolomeum Netolicenum Notarium Minoris Civitatis Pragensis. Anno 1541*; na rubu toho listu pak položen erb Brikcího týž, který se spatřuje na prvním vydání Sentencií.

Poslední dílo slovesné, ve kterém se Brikcí účastnil, jest vydání knih Miličových, ježto nadepsány sou: *Počínají se knihy o zarmoutceních velikých církve svaté, i každé duše věrné, kteréž mají trpěti od draka v poslední dni, a o Antykristovi a jeho sedmi ranách posledních a nejhorších, kterýmiž bude všechny volené boží náramně křižovati, a kterak je mají volení boží v tom křižování jmiti.* Spůsobeno bylo od kněze Pavla Bydžovského Smetany, faráře kostela sv. Havla,<sup>28)</sup> kterýž je věnoval »pánom Jaroslavovi, Vratislavovi a Vojtěchovi, mnohomocného pána Jana z Pernštayna a na Helfenštayně, věrného zákona božího obhájce, Jeho Milosti, synuom«. Mr. Brikcí vydání to opatřil předmlouvou »k čtaucímu«, kdež o knihách ctihodného Miliče dí, že jsou »jako nějaký poklad drahý, mnoha léty téměř zakopaný«, a velebí kněze Pavlovi o jich vydání zásluhu.<sup>29)</sup>

Přátelské svazky s Hájkem a Pavlem Bydžovským zjevnými jsou důkazy, že Mr. Brikcí od mladistvého zápalu pro náuku Lutherovu za starších let upustil, ba že úplně se přiblížil k náhledům mírných kališníkův, proti kterým s Hlavsou někdy tak vytrvale byl bojoval a pro něž i několikaleté vyhnanství byl vytrpěl.

Na stará svá léta Mr. Brikcí dílem pobýval v Čáslavi. Mezi prvními členy tamního spolku literátského (1539—43) čte se zajisté i jméno jeho.<sup>30)</sup> Z jara 1543 dvakrát odtamtud poslán byl do Prahy, aby způsobil deskový vklad statkův čáslavských.<sup>31)</sup> S tímto poselstvím nějak souvisí mrzutost, která se Brikcímu tou dobou udála v Kutné Hoře. Rada horního města tohoto kázala jej totiž »na den sv. Jiří, když jest do Hory na hospodu

<sup>28)</sup> Životopis kněze Pavla Bydžovského viz v Rukověti k Dějinám literatury české.

<sup>29)</sup> Tisk opatřil Bartoloměj Netolický v Menším Městě Pražském tu sobotu po sv. Blažejí l. L. 1542.

<sup>30)</sup> Památky archael. a místopisné 1864 str. 127.

<sup>31)</sup> Sedláček, Děje města Čáslavě str. 168.

k Bakaláruom přijel, Bartolomějovi rezníku, rychtáři svému, obstarati pro nějaký dluh 48 grošův.« Mr. Brikcí dluhu tomu »tu hned na tom místě na ten čas odpíral a podle práva k slyšení se volal;« ač usilí jeho bylo marné. Když tu práva dosíci nemohl obrátil se komornímu soudu. Královským listem na hradě pražském v sobotu po sv. Žofii (19. máje) daným Zikmundovi Práškovi, ty časy šefmistru staršímu, Jindřichovi Charvátovi, Mikulášovi z Práchnan, Jiříkovi Labuškoví, Václavovi Vočkoví, Albrechtovi Supovi atd., »kteří na radě tu na Horách Kutnách l. 1543 sedí«, oznámeno, že »slovutný Brikcí z Licka, věrný náš milý« žádal, aby dotčení páni před osobu královskou byli obesláni, kdež je chce z obstavení toho vinití, že to učinili nepořádně, »nemajíc toho mimo řád a právo i na ublížení našemu obdarování, kteréž sme jemu dáti ráčili, i přes odpor a dodání jeho učiniti.« Protož jim »rok položen v pondělí po sv. Vítu nejprv příští, (18. června), aby před králem a radami jeho na hradě pražském stáli a jemu, Brikcímu, z toho právi byli.«<sup>32)</sup>

Zdali a co se při soudním tomto řízení událo, o tom snad se ještě zprávy najdou v knihách soudu komorního.

Brikcí události této dlouho nepřezil; zemřel dne 16. listopadu 1543.

Kde jej smrt zasáhla, zdali v Čáslavi či v Praze, posud zjištěno není, ba i způsob pobývání jeho v Čáslavi nade všecku pochybnost nikterak není objasněn. Že v lednu 1542 ještě přebýval na Louži v Praze, víme z předmluvy na knihy Miličovy počátkem února t. r. dotištěné, jelikož předmluvu tu podepsal: *Pragae in Lacu A. D. M. D. XLII.*

V pamětech universitních smrt jeho zaznamenána těmito slovy: »Eodem anno (1543) 16. Novembris Mr. Briccius de Liczko rebus humanis exemptus est, cujus inter caetera ingenii et scriptorum monumenta exstat et opus seu volumen legum

<sup>32)</sup> Originál zajímavého toho listu obselacího nalezá se v archivu kutnohorském č. 891. Za sdělení jeho zvláštními díky povinen sem panu Fr. Dvorskému, jenž listiny, v kr. zemském archivu chované, k vůli zprávám o Brikcímu schválně prohledal, ale pohříchu, mimo list tento, ničeho se nedobral.

sive constitutionum, quibus et Pragensis et aliae per Bohemiam urbium sunt usae republicae.«<sup>33)</sup>

Mr. Matouš Collinus Briekému složil toto epitaphium:

Quem variis pressit fortuna laboribus olim,  
vexavit livor quem sine fine furens,  
Briccius hinc tandem tutus sub mole quiescit,  
Briccius a veteri stemmata Liczko trahens.  
Incipe, livor iners, proprias agnoscere culpas,  
et laesum toties post sua fata dole.  
Dic: „Bonus hic vir erat, sed non Fortuna favebat  
illi; nunc rapto det meliora Deus!“<sup>34)</sup>

Hájkovy kroniky prodlužitel<sup>35)</sup> o Mr. Briekém toto zapsal: »L. P. 1543 dne 30. listopadu umřel v Praze Mr. Briek z Licka, rodic kauřimský a kancléř staroměstský, kterýž nejprve Práva Městská v jednu knihu sebral a v jazyku českém vůbec na světlo vydal. Práva taková když jsau před králem Pražaně k své obraně častěji předstírali, poručeno jim, aby všecka, kde která mají, před místodržící královské k přehlídnutí podali. Obávajíc se ale rada nějakého nebezpečnosti, žádali na malý čas prodlení, a zas odpověděli, že těch takových práv mnoho jest a že ani za tři léta náležitě v pořádnost uvedena býti nemohau. Zasmáv se král patrnému jich klamu, odpověděl, že na tom dosti má, zpraven jsa od jiných, kterak od kanceláře Briekého ještě před smrtí jeho všecka v náležitý řád uvedena měli. A sami po dvou letech, totiž l. P. 1545, na sněmě od krále žádali, by takové pro obecné dobré vytisknutí milostivě povoliti ráčil, čehož potom užili.«<sup>36)</sup> Zpráva tato pochází ovšem z druhé polovice XVII. věku a nese na sobě všecken ten ráz přimyšlenosti,

<sup>33)</sup> Mon. Univ. Prag., Stat. Un. p. 122. Týmiž bezmála slovy smrt Briekého zaznamenána jest v zápisní knize Mr. Marka Bydžovského z Florentina (rkp. kníž. Lobkovicke knihovny v Praze č. 384.) I tam úmrtí jeho položeno ke dni 16. listopadu. Hájkovy kroniky prodlužitel klade je ke dni 30. listopadu, leč udaj ten proti ostatním dvěma určitým a současným téměř dátám moci rozhodné do sebe nemá.

<sup>34)</sup> V zápisní knize Mr. Markově.

<sup>35)</sup> Výňatky ze spisu toho otištěny v Č. Č. M. 1845; o původu viz Rukověť I. str. 223.

<sup>36)</sup> O ději tom viz předmluvu na mé vydání Práv Koldínových.

který po Hájkovu způsobu přejet i od prodlužitele kroniky jeho. Nicméně nechtěl sem ji mimo sebe pustiti, maje za to, žeť se sluší, aby v životopise všecko bylo snešeno, co nám koli o Mr. Briekém ze starší doby zachováno a podnes známo památného.

*Ve Vídni, dne 13. dubna 1880.*

*Jos. Jireček.*

O povaze díla, kteréž znova otisknuté obecnstvu se tuto podává, mistr Briek sám ve dvou předmluvách se vyjadřuje.

Píšeť především, že jsou to Práva Starého Města Pražského, kterýmiž spravují se takměř všecka města král. tohoto (krom Litoměřic a k nim příslušejících Laun, Slaného, Mělníka, Nymburka, kterýmž se práva magdeburského strhnouti nezdálo). I jest zajisté ono Právo základem díla přítomného; ba dokonce i exemplář práva toho latinský, jenž podnes chrání se v archivu Staroměstském, vzat jest za podklad. Avšak Práva tato jiného nic nejsou než sbírka nálezů konšelských města Brna ze 14. století, což Briekému zcela zůstalo neznámo. Staré Město Pražské užívalo nálezů těchto, poněvadž blížeji se shodovaly s právním názorem Starého Města a značné řady měst českých, nežli právo magdeburské platné v Litoměřicích a v několika severních městech českých. Nálezů Brněnských užívala i Hora Kutná, tak že Briek, živ jsa u vypovězení v Hoře, nalezl tam táž pravidla právní, jakých znal ze Starého Města. (Blížeji zprávu o Nálezích Brněnských viz vzadu ve Vysvětlivkách.)

Briek o díle svém pracoval s velikou pečlivostí; netoliko že text český srovnával latinským celým, pravým, starodávním exemplářem (Pražským), ale jest i potom »pomocí jiných dobrých latiniků a v právech zvyklých, i po jiných exemplářích českých starých bedlivě zkorrigováno.« Pomocníci připomenutí jsou oba písaři Kutnohorští, mistr Pavel Vodolenský a Jan Šatný. Starými českými exempláři pak rozuměti se musejí starší pře-

klady Nálezů Brněnských, kterýchž hned z 15. stol. několikero bylo na Moravě a po Čechách rozšířeno.

Brikcí sám praví, že o díle svém pracoval ne jako »práv skladatel,« ale jako »vykladač«; nicméně proti textu lat. Staroměstskému pojal na rozličných místech nálezy Kutnohorské, a i jiné proměny věcné předsevzal. Tak ze jména celá kapitola 64<sup>44</sup> »o řádu přátel« nenalezá se v exempláři Staroměstském; tak též přidány jsou i obě poslední kapitoly 71 a 72. Samostatné položil Brikcí před Práva sama i pravidla či práva konšelská.

Na závěrku připomenouti slušno, že dílo Koldínovo z roku 1569—1579 věcně dokonce nesouvisí s dílem Brikciovým, jsouc dílo právnické zcela samostatně složené, systematicky zpracované a bez přirovnání vážnější než dílo mistra Brikcího.

*Ve Vídni, 13. dubna 1880.*

*Dr. H. Jireček.*



(Erb Mr. Brikcího z Licka.)

# PRÁVA MĚSTSKÁ.

## CUM PRIVILEGIO

ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS ET DOMINI, DOMINI FERDINANDI, DEI GRATIA ROMANORUM, UNGARIE ET BOEMIE REGIS &c., NE QUIS ALIUS IN DITIONE REGNI BOEMIE HOC OPUS JURIS EXECUTAT, AUT ALIBI EXCUSUM IMPORTET, POENA IN IDIPSUM A SUA REGIA MAIESTATE INIUNCTA.

Nayiasniejssymu Kniezeti a Paanu, Paanu Ferdynandowi. Rzimskemu Vherskemu a Czeskemu etc. Králi. Infantu w Hispanij. Arcykniežeti Rakausskemu. Markrabi Morawskému. Luceburskému. a Slézkému Kniežeti. Markrabi Lužickému. a Hraběti Tyrolskému etc. Králi gehomilosti a Pánu mému naymilostiwějšsýmu etc. Mijstr Brykcij z Lieska. Saudu komornieho Králowstwie České° Pijсарz. Služby swé wěrné a wždycky hotowé. sewssie a wpríjmú poddanostij wzkazuje. wasse Králowské miłosti pge. a napánu Bohu žádaje. wdlauhē zdrawij sstiasné° a pokogné° nadnámi zamnohá léta Kralowánij. A nad nepřátely wassie Králowské Miłosti wždycky potěšeného wjítězstwí.

K velikému lidskému podivení jistě jest, Najmilostiwější Králi, tak veliká a snažná wo obecné dobré, netoliko světské ale i o duchovní VKM<sup>ti</sup> pilnost a péče a na všechny strany zření w tom ve všem, což netoliko těmto královstviem, VKM<sup>ti</sup> poddaným, ale což by vši Říši křesťanské k dobrému, ku pokoji a k rozmnožení sláuziti a hoditi se mohlo. Ješto taková jistě věc bez zřetedlného a zvláštnieho daru miłosti a múdrosti od Pána Boha všemohúciho při VKM<sup>ti</sup> býti nemuož. Čehož důwod i ten jest. Neb povinnost důstojenstvie královského (jakož Izokrates mudřec králi Nikolesovi vypsal) ta jest, že o to král každý péči mieti má, aby královstvie své ku pádu neb neřádu náchylné wzdvihl, aneb w dobrém spůsobu zastíženē zachowal, anebo z malého i nízkého větší a chwalitebnější učinił. A Justinianus ciesař přidává věc králóm náležící, aby krajina, kterúž spravují, w pokoji ostriehána

a zachována byla. Ješto to vše vidíme, i tomu všickni rozumíme, že při VKM<sup>ti</sup> obmyšlování jest. Nébrž i z toho se poznává, že VKM<sup>t</sup>, znamená, že žádné království bez spravedlivosti v pokoji zachováno býti nemuož pro křivdy a útisky i jiné těžkosti mezi lidmi případné, a že královská moc z mocnosti práv pochop má, a na větším díle spravování poddaných na právu spravedlivém že záleží, a že jsau práva lidská útočiště a naděje i potěšení, mdlých pomoc a mocných (jakž Kasiodorus napsal) uzda, čímžto každá krajina najvíce stojí a pokoj se v ní a spravedlivost drží: i ráčila jest VKM<sup>t</sup> hned brzo po korunování svém v tomto království právy a řádem toto království opatřiti, i při napravování práv osobau svau se pány a vládykami království tohoto seděti.

Nynie pak teď, mají péči o stavu městském, poněvadž v žádné obci bez práva (jakž Pláto i Aristotéles vypisují) nemožné jest přebývati: ráčila jest i práva městóm náležitá (jimíž se v tomto království na větším díle spravují) dopustiti imprimovati, i na to majestát dáti, aby se lidé tudy věděli čím spravovati, zlého a nespravedlivého vystřici a dobrého i spravedlnosti se přidržeti, a aby žádný mimo řád práva nebyl sám mstitelem své těžkosti. Neb mudrci pší, že národ neb město bez práva jest jako loď bez vesla a tělo bez duše; nebo kdež práva mlčí, hřiechové mlčeti nemohau; a jinde, že ten právě život lidský jest, kterýž se právem spravuje, kdežto zlí strachem trestání a dobří pomocí práva lepšími bývají.

I poněvadž pak taková potřeba a užitek jest práv, tehdy práva všem vůbec i každému uměti a mieti jest potřebné. Nebo právo zatajené jest lidem osídlo skryté. A protož staří (jakž history svědčí) na tabulích napsaná lidem vuobec zjevně přibíjeli. A proč brž tajiti by se to mělo, což všem obecně věděti náleží? Neb slušeło-li je prvé každému přepisovati, takéť je imprimovati sluší. Ano sám rozum ukazuje, že nesmyslná jest věc, přebývati v městě a neznati jich řádu a práva, čím jest on jinému a čím zase jiný jemu povinen, a též kterým právem z křivdy by sobě pomoci a čest, hrdlo neb statek obhájiti mohl, a také kterým právem jiným by škoditi neměl. A tak právo bude k obcování mezi lidmi učitel a jedno znamenité a potřebné umění, kteréž jiná umění ozdobuje. Neb takměř každého dne příhody přicházejí, kteréž rozumem a spravedlivým právem spraviti se musejí.

A z toho jest světle znáti, ačkoli, jakž povědíno, všem právo uměti potřebí jest, avšak jako Zákon kněžím, tak Právo konšelóm (jakožto nějaké pravidlo a obecná k spravování řehoľa) najvíce uměti a vždycky je v paměti mieti náleží.

Ač ne všecky příhody práva tato obsahují (jakž jest také i nemožné) a některá také již tohoto času jsau, a zvláště v pokutách, dosti lehkomylná i pomínulá: ale na větším díle jsau v užívání. A tak, kdežby právo nebylo, aneb kdo co v pochybnosti při právě měl, jest známé, že ta moc přísežným všudy (zvláště při vrchním právu) jest vyhražená, že mohau a mají na přísahy své, k prostosti přirozené a povinnosti všem rovné se nachýlce, vedlé každé věci circumstancí (totiž případností) chvalitebnými a důvodnými příčinami, pravdu od křivdy a zlé od dobrého rozeznati, i pokuty podlé povahy času (pokudž by znali, že zlé mohau zastaviti) ukládati a proměňovati, zachovávajíce v tom ve všem privilegia, kteréž by město nač mimo toto právo obecné mělo, i také ortele své předešlé, jimžto práva tato obecná ke škodě býti nemohau.

A protož, Najmilostivější Králi, já, což teď tu chválím, k tomu sem byl mysl svú přiložil a práva tato městská obecná z latiny do češtiny, nemalý čas, za onoho nevinného neštěstí mého nemaje co činiti, nad tím sedě, s pilností sem vyložil, zřídil a sregistroval. To teď VKM<sup>ti</sup> jakožto práv všech vrchnímu obhajci, kterémuž přední a největší péče práv býti má (jakož jest, a tomu se z doktoruov, kteréž při dvoru svém držeti ráčíte, srozumievá) a zvlášť pak, poněvadž ste VKM<sup>t</sup> těch práv vůbec k vyhlášení a imprimování milostivé své povolení dáti ráčili: já jakožto služebník pánu svému milostivému (z čížto přízně a milosti sem to, což a čím učiněn sem) dedikuji, připisuji, přivlastňuji, daruji a jako konsekruji, aby VKM<sup>t</sup>, kterýž toho příčinu býti ráčíte, proti neupřímým lidem (kteříž z nepřičiny příčinu obmysliti umějí, a druhdy i maľou věc ztěžují, k utrhaní za dosti sobě berau) taychž práv obhajce a mým pánem milostivým býti ráčili. Neb to jistě viem, že se s latinským, ceľým, pravým, starodávním exemplářem, zvláště v rozumu (čehož každý vykladač najvíce šetřiti má) srovnávají. Neb jsau i potom s pomocí jiných dobrých latinikuo a v právích zvyklých, i po jiných



exemplářích českých starých bedlivě korigována. Ale však to nic divného není; neb držím, že jest to tak Bohem spůsobeno, aby zde v světě žádná věc dobrá bez nějakého vždy protivěnství průchodu neměla.

Protož, cožkoli toto a jakákoli práce má jest, by pak se co v nedostatku (což lidem vlastní věc jest) našlo, což by se nemělo najíti: já věřím i za to prosím, poněvadž sem to podlé možnosti své, naděje se v tom poddaných VKM<sup>ti</sup> užitku a prospěchu, učiniť dobrým úmyslem (kterýž i od Pána Boha zavržen nebývá), že to také ode mne, ponížěného služebníka svého, miřostivú vděčností přijíti a v dobré obrátiti ráčíte. Dajž se VKM<sup>ti</sup> Pán Buoh všemohúcí po všecy časy dobře a zdravě na těle i na duši míti, a v kralování a ve všem spravování i jednání, a té pilnosti ten prospěch, aby se VKM<sup>ti</sup> všudy a při všech věcech podlé žádosti a přání VKM<sup>ti</sup> šťastně a prospěšně dálo, ku potěšení a k odplatě budúcí, předkem VKM<sup>ti</sup> i všem poddaným VKM<sup>ti</sup> k užitku. A zvláště tomuto kralovství českému k dobrému, k slávě, k rozmnožení a ku pozdvižení, k zlepšení i k zvelebení. A s tím se VKM<sup>ti</sup> jako Najmiřostivějšimu Králi a pánu svému dědičnému se vši svú možností poraučím.

Datum ex ædibus propriis in Lacu Antiquæ Civitatis pragensis feria VI ante festum Trinitatis, anno Domini M. CCCC. XXXVI.

Brikczy z Liczka.  
(Nad erbem.)

Poctivým a slovítným, panu purgmistru a radě Starého Města pražského. Mistr Brikcí z Liczka, saudu komornieho kralovstvie českého písař, službu svú vzkazuje, zdraví a prospěch v spravování obevného dobrého a městu tomu pražskému svornost štěstí a ve všem dobrém rozmnožení žádá.

Město nic jiného není (což znáti ráčíte, a Pláto i Aristotéles vypisují), než měšťan jednota a tovaryšstvie rádně zřízené a právem vysazené, k společnému dobrému, poctivému a užitečnému všech, k obhájení sebe a obecního dobrého. Nebo člověk z přirození svého jest k bytnosti s jinými, totižto k tovaryšství, od Boha stvořen, čehož duvod i znamení jisté jest řeč člověka přirozená, kteréžto řeči bez druhého člověka žádný užívatí nemuož. Toho pak tovaryšstvie počátek první jest rádné spojení manželské, z kteréhož povstává plod, rodiči, služebníci i jiná čeleď, a to slove Duom, latině neb řecky Ekonomia. A ten hned potřebuje rádu a spravování, neb se v něm nachází přirozená vrchnost a poddanost. Z mnoha pak takových domuov učiněno bývá město, o kterémž, co jest, již jest napřed povědjeno. A to Latiníci a Řekové jmenují Politia. Z mnohých potom opět měst učiněna bývá krajina a kralovství, totiž Monarchia. A protož jak Duom, tak Město, tak i Kralovství má a musí spravováno býti jistými správci a řády. Kterýž dvojoj jest: Duchovní, a ten z miřosti prostředkem slova božieho, skrze vieru srdce lidí dobré vuole povolává k ospravedlnění duše, jenž slove blahoslavenstvie, spasenie a věčný pokoj. A toho rádu správa k kněžstvu náleží. Světská pak správa k zevnitřním skutkuom zřenie má, spravuje k dobrému i k zlému

náchylné. Ktož zlých skutkuov zevnitř toliko nečiní, za dobrého a spravedlivého v pokoji držán jest. Jiné pak lidí svévolné prostředkem práv nutká mocí pořádnau k spravedlivosti, totiž, aby každý, podle oné přirozené povinnosti živ jsa, jiným neškodil, a což čího jest, při tom zuostavil, to jest, summau, co by sobě nechtěl, nečinil jinému. Neb Pláto, Aristotéles píší, že »člověk každý z přirozenie vlastně k tomu konci, aby ctnostně živ byl, narozen jest.« Dovojuje toho rozličně, kterak v jiných tělesných žádostech a vášních člověk od hovad žádného by rozdílu neměl, kdyby k ctnosti přirozené náchylnosti, neměl, kteráž sama jej od hovada rozdílného činí.

A ta ctnost jest a vypisuje se chut neb žádost srdečná, jako nějaké přirozené právo, kteráž ponauká člověka k skutku tomu, kterýž jest podle rozumu, a to nade všecku rozkoš i užitky, ješto té a takové žádosti hovado míti nemůž. A tak sama ctnost člověka od hovada dělí. Sama dobré poctivé nesmrtné jest a spojuje a připodobňuje nás k věčným dobrým věcem, zvlášť prostředkem viery i k Bohu samému. Protož Boecius napsal: »Sama ctnost urozenost člověku a spanilost dává, sama poctivosti hodná jest.« A z té příčiny vidí se ten titul od starodávna Vaším Milostem a městu pražskému daný, totiž »Poctiví« jakožto vlastní mzda a odplata ctnosti. A poněvadž tehdy ctnost při člověku jest najvyšší dobrota, tehdy se také zdá býti titul poctivosti najvyšší, jakožto ctnosti znamenie, k kteréž všickni správce učiti a vésti mají, jakož Aristotéles napomíná říka, »že má město každé o ctnost péči mieti.« Kolik pak ctností jest přirozených podle všech mudrcuov spisuo? Píší mudrci o dvanácti, jenž jest: spravedlivost, opatrnost, střiednost, trpělivost, velikomyslnost, štědrost, tichost, pravda, úmluvnost, přiezeň, vděčnost, stydlivost. Kteréžto jaké samy v sobě jsau a jak jich lidé užívati mají, najdeš zvláštní o tom spisy od Seneky, Catona, knihy Šalomúnovy i jiných mudrcuov mravných, čehož jsem něco i já sebral; z nichžto i práva lidem od mudrcuov jsau skládána, lidí z hovadilosti jimi vyvozující, jakožto Ligurgus v Lacedemoniji, Mojžíš Židuom, Sólon Athénským, odkudžto jich i Římané skrze Rhomula a Rhéma (na desíti dckách slonových vyryvše, na znamenie neproměnitelnosti, jakožto nějakú věčnú vůli) jsau dosáhli. A poněvadž jsau byli páni takměř všeho světa, není nepodobné,

že jsau odtud do rozličných krajin, podle povahy, správcím byla a tak i sem podávána. Jichžto dobří, jakž napřed povědieno, majiece v srdci svém ten zápaľ slechetnosti, jako nějaké v sobě přirozené právo, z milosti dobrého ctnosti se přidrží a dobře činí, by pak žádných práv psaných nebylo. Ale zlí lidé, hlúposti a žádostmi hovadskými zaslepení, musejí právy a potom mocí najměn od zevnitřních těch zlých skutkuov (aby dobrým neškodili) učeni a vedeni i nuceni býti. A tak přirození jedny lidí hlúpé, od ctnosti zdálené, druhé ctnosti milovníky a opatrné zrodivši, rozdíl jest ten samo učinilo, že jedni musejí spravováni býti, a jiní spravovati právem psaným chvalitebně, podle ctnosti vyměřeným, a k tomu jistými řádnými správci; nebo nebylo by za dosti právo psané mieti, leč obhajce týchž práv budau dobří, svorní, rozšafní, pilní, tajnost, vážnost v svých věcech zachovajíc. Jako též také nenie za dosti, správce mieti bez práv řádně vyměřených, jakož též Aristotéles píše, říka: »Kdo chtie, aby právo panovało, ti jako božské správy žádají; ale kdož člověka bez práv ku panování žádají, hovado vsazují; nebo člověka rozličné vášně a žádosti, hněv, přiezeň, závist, nenávisť proměňují, ješto tudy nad poddanými bez práv ukrutnost přihoditi by se mohla.« Ale právo spravedlivé jest mysl neb rozum věčný, nemaje v sobě té žádné žádosti, o kterémž šíře najdeš v Předmluvě Ciesarské: Co jest právo a kolikero jest. A protož, jakž nad lidem se vysazují správce, tak právo spravedlivé má předloženo býti správcím; neb v pochybných věcech malé zdání člověka sem i tam nachaylí (jakž Terencius píše), ješto, když ku právu patření a paměť jeho má, jistší rozeznání a saud učiní, a své zdání právem a jiných smyslem podobným utvrdí. Neb kdyžby práva nebylo, o každý saud nariekali by na saudce o křivdu. Ale když právo psané obecné jest, dadí pokoj, neb se k tomu svolili a k němu přijímání jsau; nebo větší jest moci právo psané a vypověděné, nežli kteréž se zakládá na zdání. Dále vykládaje též mudřec, že kdež jest to dvě, výborné právo a výborný správce, že ty obce jsau blahoslavené; neb ti, kde a v které příhodě nenie práva, jakož jest nepodobné všecky příhody a zvláštnosti obsáhnúti, vedlé přísah a střiednosti a jiných circumstancí, nachýlíce se k přirozenému právu, pravdu od křivdy a zlé od dobrého chvalitebnými příčinami a důvodnými rozeznají. Jakož jací mají býti správce a jakých povah,

čti o tom Jana Kampánského z řeckého jazyku do latiny, potom do češtiny vyloženého. Já nyní toho, což se jinde naléztí muož, umenšuje, úmyslu svého následuje, k tomuto přistaupím.

Poněvadž správce udatní a dobří, také jsauce přirozením k milosti ctnosti vedení, a zvláště mimo ony předložené mudrce nadjmenovaných dvanáct ctností, křesťanskými ctnostmi, věrau, láskau a nadějí, i vyučení, nedopauštějice zlym zlych předsevzetí následovati, musejí práva, přestupníky pokutovati, trestati, žalarovati, a tudy svémyslné proti sobě zdrážditi, hněv, nenávisť, někdy i nebezpečenství podstúpiti: což sám rozum ukazuje, že to tak musí býti; neb všem takměř jest věc protimyslná, zvláště nezbedným, právem a řádem jako uzdau býti sauženu. A protož toto naučení pobožní lidé takovým správcuom vypisují. Poněvadž všeliké povolání od Boha jest, aby správce, vezma Boha žádostmi svými na pomoc, což na něm jest, udatně činil a vyplňoval povinnost svú, věře, že tvé to dobré předsevzetí Bohu se líbiti bude, již neohlédaje se na žádné lidské nenávisť. A stane-li se tak, daj chválu Bohu. Pak-li se v tom co přihodí odporného, snášej, znaje v tom moc Božskou, věře, že si ty toliko slúha Božie, a jako nějaký nástroj onoho nejvyššího a najmocnějšího správce, kterýž zná a vie tajné příčiny, proč tvému předsevzetí prospěch a požehnání dá neb nedá. Zdaliž David král i Šalomún, plní moudrosti a ducha svatého a majiece v tom zbledlost, proto napsal(i) toto: »Leč bude duom zdělávati pán, daremné jest díelo toho, kdož jej staví. A leč pán ostříehati bude města, nadarmo jest bedlivost, kdož ostříehá jeho.« A tak s tau pilností a pobožností učině vše, což na tobě jest, dáš srdci svému pokoj. Ale kdož v spravování svém zření má k užitku svému a k marné chlaubě etc. a vše chce mieti po své vuoli, ten, málo se jemu po voli nepodaří, hned naříká a pokoje sobě nedá: ješto, kdyby podle moudrosti a moci lidské všecko jíti mělo, nebyl by Buoh ani moc jeho poznána v žádném skutku, a správce by ztyranněli a Boha sobě zlehčili, sobě správu přičítajice. Jakož tak činili Cicero, Julius v Římě etc., kteříž i s svú moudrostí v pohanění přišli. A tak po dnes, kdož správu (nepamatuje na Boha) sobě přivlastňuje, v mnohé neřesti i s poddanými přichází.

A poněvadž pak tak veliký jest užitek a potřeba správcím i obecním lidem práv, hodné jest, aby všem vůbec známa byla, aby

každý věděl se toho, co se zapovídá, varovati, a co se dopauští, činiti, ješto toho musí prvě umění předjíti. Nebo kdož práva neumí, ten při spravedlnosti bloudí, ješto, uměje právo, každý učiní sám od sebe spravedlivost, kterýž z práva pozná radči, než by se zbytečně saudił. A tudy bude veliké umenšení i sauduov i prací konšelských.

A poněvadž pak právy těmito zpravují se takměř všecka města království tohoto (krom Lithoměřic a k nim příslušejících: Žaun, Slaného, Mělníka, Limburka, kterýmž se práva majthburského strhnúti nezdálo); a město pražské jest jedno řešské znamenité a v tomto království hlavní: a protož, by pak Kauřim (kterýž za Lecha léta od narození pána Krista CCCCC<sup>o</sup>LII počátek vzał, a po Neklanovi, potom Mysliborovi synu jeho, se vši tau krajinau, jistau mezi a přikopem od Hostivita knížete pražského, bratra jeho, přes horu Neklasovinu odmezené a smlúvau na telecí kúži zapsané a dubovými dckami (odkudž dcky zemské jméno vzały) upevněné prvni město (jenž i Licko se všim tiem knížectvím sláulo) bylo; a by také i tam Práva Městská podle té starožitnosti prvě byla, jakž z kronyk starých českých (kteréz nyní kněz Václav Hájek z Libočan dostatečně v hromadu sebral) se tomu srozuměti můž: však slušné jest bylo, pro velikost města, vaysad a rozmnožení v něm lidí múdrých, aby v Městě Starém pražském složena byla, aby odtud jako z studnice všecka práva a vayklad jich jiným městuom pocházela, což vaysadami, privilejimi i zvyklým již od množství let obyčejem Starému Městu pražskému utvrzeno jest.

I z té příčiny nebylo jest mi slušné ani možné, aby pod čím jiným jménem táž Práva vyšla a jinému přivlastněna i prvotně darována býti měla, nežli Vaším Milostem a tomu městu pražskému. Kterážto Práva jistě neměla by od latinských starých a zvlášt v rozumu (čehož vykladač najvíce šetřiti má) proměnná býti; neb jsau se vši pilností, pokudž čas jest mi (mimo zvláštní péče a auřadní práce) slúžiti mohl, vykládána a řiezena, a potom s pomocí mistra Pavla Vodolenského a Jana Šatného, na ten čas písaře radní na Horách Kutnách, mužuo v jistě v právích městských vyučených a zvyklých, i po jiných exemplářiích bedlivě korigována. Ač neodpíerám, aby se někde nedostatek najíti neměl, a tudy lidem pomlúvným k utrhaní se příčina nedała, jichžto

povaha jest, by pak někdy co dobře bylo, pro to v něčem pomluviti; ale poněvadž se to jiným vykladačem, že po nich opravují, i někdy sami po sobě, trefuje, jako teď při biblí vždy pro to nachází se co opravovati: tehdy není divné ani nepodobné, aby i tuto něco, ježto by lépe býti mohlo, se nenašlo; neb žádný člověk se vším dostatkem se jest nenarodil. A sám znám, že i některé věci samy v sobě podlé textu, zvlášť v pokutách, jsau lehkomyšlné; však výmluva toho býti můž, že k přetržení toho nepořádu za toho věku za dosti jsau byli. Ale mně ne jako práv skladateli, ale jako vykladači nenáleželo se jest jináč zachovati, než pokudž jest v latinském, aby to tak na česko vyloženo bylo, což pak správce, pokudž by znali, čím by co přetrhli, mohú mierně napravovati. Avšak poněvadž jsem to předkem Vaším Milostem a pro obecné dobré, ku prospěchu všem i každému zvlášť (jakožto věc prvě ještě nikdy neimprimovanú) před se úmyslem dobrým (kterýž i od Boha zavržen nebývá) vzal: věřím a té sem jisté naděje, že to vděčně ode mne přijato i od každého rozumného a přímného laskavě váženo a v dobré obráceno bude.

Dán v pondělí po Novém Létě léta od narození pana Krista, spasitele našeho: M<sup>o</sup>: D<sup>o</sup>: XXXVI<sup>o</sup>.

## REGISTRUM

všech kapitol, tuto v Pravích položených.

Kapitola

Práva samým konšeluom náležitá.	
Předmluva na práva.	
O žalobníku a obžalovaném vuobec .....	1
O žalobách vuobec .....	2
O řečnicích, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají .....	3
O odvolání k vyššímu právu .....	4
O vodě a braní .....	5
O ubrmaních a jich právích .....	6
O stavuňcích vuobec .....	7
O příčinách nestání ku právu .....	8
O úročnicích a právu purkrechtním .....	9
O obeslání a povolání ku právu .....	10
O smluvách a výminkách, rukojmích, ležení, přiřčení strany škod placení .....	11
O puojčkách a najmích vuobec .....	12
O seznání neb přiznání, která škodí a která nie .....	13
O poručnicích a správciích statků a dětí .....	14
O škodách vuobec .....	15
O dluzích a dluznicích vuobec .....	16
O věcech k schování a k svěření daných vuobec .....	17
O věnném právu vuobec .....	18
O nových gruntuov vysazení, hradbách, štěpnicích .....	19
O nápravách rozličného zavinění i odvolanie .....	20
O prodaji a kupování vuobec .....	21
O purkrechtích a jich smluvách .....	22
O svátečních dnech a rukojemstvie .....	23
O utiekání a utiekajícím .....	24
O krádeži a laupeži vuobec .....	25
O ztracení mečuov a milostech vuobec .....	26
O dědictvě a jeho postupování .....	27
O vraždě vuobec a rukojmích .....	28
O pohruožce žhářstvie i o skutku .....	29
O přípovědech neb zápovědech neb obstavení .....	30
O útoku na duom a kvaľtu a výboje .....	31

O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu.....	32
O konšelích a jich auřadu a prácech.....	33
O židech a základích.....	34
O přísahách vuobec.....	35
O přísežných svědomie.....	36
O listech poselačích.....	37
O hře kosteční.....	38
O světle do domu a pokojuv okenném.....	39
O ženách a pannách vuobec.....	40
O násilí panen a paní.....	41
O ustanovenie a svolenie městském.....	42
O mordích a proto trestání a pokutách.....	43
O závazcích a přiřčení.....	44
O zpravách úředníkuov vuobec.....	45
O pastuchu a jeho péči.....	46
O pokoji stranám od saudce uloženým.....	47
O pomstách pro zavinění.....	48
O základích a zástavách vuobec.....	49
O hamfeštích a listech na dědictví a dlužích.....	50
O řečnicích a poručnicích.....	51
O slibích vuobec.....	52
O slibích osobních mezi stranami.....	53
O slibích a o vyvazení a osvobození.....	54
O zapsání vin a psancích vuobec.....	55
O žalobách vuobec.....	56
O odeřčení a zavazání vuobec.....	57
O registřích vuobec.....	58
O nálezích a ortelích vuobec.....	59
O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti.....	60
O služebnostech obapolních městských.....	61
O násilí a mocí vzetí panen a žen.....	62
O nápadích bez kšaftu sešlého.....	63
O řádu přátel krevních, přírozených, příbuzných a jich nápadích.....	64
O clu a jarmarečném placení.....	65
O kšaftích vuobec a kterak se činiti mají.....	66
Kšaftované věci nemohau se zapoviedati.....	67
O svědcích a jich povahách vuobec.....	68
O mučení a trápení vuobec.....	69
O raněných a ranách vuobec.....	70
O lichvách vuobec.....	71
Židu platí-li křestan, na jistině-li či na lichvě má sraženo býti...72	
Židovský řád, ciesaří vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. V též kapitole.....	72
Ustanovení a řád žakovstva svěceného, Klimentem papežem Šestým vydaná léta M <sup>o</sup> CCC <sup>o</sup> LV <sup>o</sup> k městskému řádu také jsou potřebná.	

## PRÁVA KONŠELSKÁ.

PRÁVA SAMÝM KONŠELUOM NÁLEŽITÁ, KTERAK SE  
MAJÍ ZACHOVÁVATI A V RADÁCH MÍTI.

**Konšel má poslušen býti purgmistra.**

Artikul I.

Najprvé, že všelijaký konšel má poslušen býti purgmistra. A purgmistr má pilně znamenati, aby všelijakého konšela na řečech, na poselstvích, i na jiných přech i věcech, kteréž se rady dotýče neb dotknúti mohly, tak mnoho nutil k práci jakožto druhého, aby on jednoho nepřetáhl nebo převýšil mimo druhého, ale aby jeden tak práce nesl a měl jako druhý.

**Konšel v radě nemá mluviti, leč purgmistr káže.**

Artikul II.

Potom nižádný konšel v radě světnici, když lidé, kteříž k radě nepřislušejí, před nimi jsou, mluviti nemá před purgmistrem, leč by jemu purgmistr přikázal mluviti, anebo že by jeho prosil, aby mluvil. Kdož by pak tak mluvil v radě bez přikázání a prosby purgmistrovy, má šest haléruov dáti jiným konšeluom. A jestli že by purgmistr nebyl pilen té pokuty k dobývání, tehdy jim ji sám dáti a zaplatiti má.

**Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluvíti.**

## Artikul III.

Také nemá izádný konšel s obecným člověkem v radné světnici mluvíti; ale má-li on s kým co mluvíti, má od purgmistra odpuštění vzíti a má z radné světnice vystúpiti, a s tím jistým má mluvíti; pak má zase do rady přijíti. Jestli že by pak kdo v radné světnici mluvil, ten má šest haléruov pokuty-jmě dáti a položiti.

**Konšel, ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu svolenú.**

## Artikul IV.

Také nemá žádný konšel z rady domuov jíti, ani kam jinam, bez purgmistrova vědomie a odpuštění, pod pokutú šest haléruo.

**Konšelé, svadí-li se, mají smíření býti.**

## Artikul V.

Také jestli že by se která příhoda, ruoznice, roztržení anebo svár mezi dvěma konšeloma v radě stala, tehdy jim purgmistr příkázati má, aby z radné světnice vystúpili, a ti nemají přeč jíti; než což purgmistr s jinými konšely mezi těma dvěma vyřknú a učiní, toho mají oba poslušna býti, beze všeho odmůvenie. Jestli že by pak z nich jeden tak z zpupnosti a z hrdosti odšel bez purgmistrovy vuole, a jemu příkázáno bylo zuostati: ten dáti má ihned druhý den potom oběd všem konšeluom pokuty-jmě, a k tomu má jich snažně prositi, aby jemu tu hrdost a zpupnost odpustili.

**Konšel, klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd.**

## Artikul VI.

Také všickni páni, kteříž mají klíče od truhly, v kteréžto pečat městská i knihy zamčeny sau, mají své klíče chovati s snažností; ztratil-li by pak který z nich klíč svojoj, ten také pro to všem pánuom z rady oběd má dáti.

**Konšel tajnost rady zachovaj.**

## Artikul VII.

Také nemá izádný konšel zjeviti rady tajemstvie nebo jiných všelijakých tajných věcí, které se v radě dějí, skrze které by se rada mohla pronésti.

**Konšelé věrni sobě býti mají.**

## Artikul VIII.

Také všickni konšelé mají podlé sebe býti a věrně státi, pod přísahau tau, kterauž jsou učinili ve všech věcech, kteréž by se kterak kolivěk rady mohly dotknúti, doníž v konšelském úřadě jsau, i také potom, když toho zbaveni budau.

**Konšel přítele do rady neuvozuoj bez povolenie purgmistra.**

## Artikul IX.

Také nemá nižádný konšel přítele svého neb jiného cizího do rady vésti, bez purgmistrova odpuštění, pod pokutau jednoho groše, kterýžto pánuom dán býti má od toho, kterýž tak jednoho do rady přivede, a ten uvedený má ihned ven vystaupiti beze všeho odmůvenie.

**Konšel v saudu a v při nemá zjevně za přítele býti.**

## Artikul X.

Také nemá nižádný konšel v žádném saudě nebo v roze-přích v radě zjevně za přítele svého státi; jestli že by pak to učinil, tehda mají jemu z saudu těch při ven kázati vystúpiti.

**Konšel nemá daruov bráti.**

## Artikul XI.

Také nemá nižádný konšel žádných daruov bráti pod svú přísahú od jednoho, kterýž se súditi má, druhému ke škodě a k pohoršení.

**Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti.**

Artikul XII.

Také nižádný konšel nemá rukojmě proti radě býti a proti právu, ani také k kterým rokuom jíti má, leč by s volí a vědomím bylo konšelským i radau.

**Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslauchati.**

Artikul XIII.

Také ti všickni konšelé, kteří v radě a na právě sedí, mají snažně a pilně znamenati, co jeden žaluje, a co druhý nad tu žalobu odpoví, pro to, aby oni po tom té žaloby nebo odpovědi neproměnili. A také každý konšel má s jinými vždy v radě býti, pod pokutau šest haléruov; kromě leč by od purgmistra měl odpuštění, tehdá pro svú pilnú potřebu muože doma zuostati.

**Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdau.**

Artikul XIV.

Také kdož kolivěk najprvé na rathauz přijde, toho mají najprv odbývati a vyjednati; to vynímajíc, jestli že by byly vdovy, sirotci, hosté, kněží, mniši, jeptišky, neboli městské potřeby; tu pilně mají napřed spůsobeni a jednání býti. A také když se přihodí, že se konšelé v kterou při uvieží, tu mají dokonati a se v jinú nevázati, leč by byla velmi pilná a potřebná.

**Konšel, přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkala, nemá oznamovati.**

Artikul XV.

Také když by od Králova dvora neboli hospody po kterého konšela bylo posláno a jeho tázali o kterých věcech, které se rady dotýcie: těch sám nemá odpovědieti ani vypraviti, ale to má zněsti na jiné přísežné. Tázali-li by jeho o jeho vlastních věcech, ty muož on sám odpovědieti. Tak(é) muož každý konšel k dvoru a k hospodě pro svú vlastní při dobře (k) knížetskému dvoru a k hospodě jíti, a svú věc, kterak moci bude, najužitečnji vypraviti.

**Konšelé vyslaní nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno.**

Artikul XVI.

Také toto jest. Když dva konšelé nebo jich více z rady pilné o znamenité věci vyslaní budau, ti více nemají moci o jiných věcech jednati, nežli v té při a věci, o kterúz jsau poslání; a tu, přijedúc zase, mají jiným v plné radě zjeviti.

**Konšel, vyjda z rady, doľuo nechod pod pokutú.**

Artikul XVII.

Také kdyžto jest, že se přihodí, že jeden konšel z radné světnice pro svú potřebu ven vystaupí, tehdá nemá doľuov z rathúza bez odpuštění purgmistrova sjíti, pod pokutau šest haléruov.

**Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti než na rathúze.**

Artikul XVIII.

Také všeckny pře, kteréž k radě přísluší, nikdež jinde konšelé o to se sjíti nemají v nižádném domě nežli na rathúze, a tu ortele i jiné věci, kteréž se také obce dotýčí, vyněsti.

**Konšelé k králi v poselství jeti nemají bez obecních.**

Artikul XIX.

Nemají konšelé k králi jezdit v poselství bez obecních přísežných, než kteříž by byli vydáni anebo zvoleni. Nemá býti konšelem nižádný ten, kdož na šantroky dává nebo na lichvy. Nemá býti konšelem, kdož listy na zmatky kupuje anebo pro puohony kupuje. Když Král chce konšely saditi, tehdy každý z starších konšeluov má tři napsané dáti, a z těch napsaných osmnácte má v přísahu vzíti. Nemá býti konšelem, kdož lidem na peníze přísahají, jsa vinen; a tak za vraždu když přísahá, jsa vinen. Když by obec na konšely sáhla svú mocí, tehdy ti konšelé nemají více súditi, ani do rady choditi, leč to na Královo M<sup>st</sup> vnesú. Nemá nižádný prvé konšelem býti učiněn, než ten, kterýž byl prvé s obcí tři léta přísahu měl, a maje právo městské.

**Konšel, z města jeda, má purgmistru oznámiti.**

Artikul XX.

Nemá konšel izádný z rady jíti, ani z města jíti bez odpuštění purgmistrova. Pakli by proti tomu učinil, tehdy purgmistr má jej pod přísahau obeslati; a když by vždy nepřijel, tehdy nemá do rady jíti, leč by purgmistra i konšeluov odprosil. Pakli by jej purgmistr podruhé obeslal pod přísahau všech konšeluov, a on by vždy nepřijel: tehda má všem pánuom oběd dáti za tu pokutu. Pakli by toho všeho neučinil, že by obědu nedař, ani jich odprosil: tehda má jej třetie obeslati. A nepřijde-li po třetiem obeslání, a tomu všemu prvniemu dosti neučinil: tehdy více nemá do rady jíti a choditi, dokud ta rada sedí.

**Konšelem býti ten má, kdo s městem trpí.**

Artikul XXI.

Nemá býti konšelem izádný, než měšténin ten, kterýž ze všeho zboží svého s městem trpie, kteréž má na zemi i v městě, ponúckami i všemi poplatky.

**Purgmistr, ven z města odjeda, poruč pečet jinému.**

Artikul XXII.

Nemá purgmistr jeti ani jíti z města s pečetí, než jinému konšelu dáti aneb poručiti, aby obec nebyla meškána. Nemá býti nižádný konšelem ten, kterýž vayše padesáti kop počítého zboží nemá.

**Lazebník, barvíř, pištěc, hudec nemá býti konšelem.**

Artikul XXIII.

Nemá býti konšelem izádný lazebník, ani barvíř\*), ani pištěc, ani hudec.

**Konšelé do roka v radě seděti mají.**

Artikul XXIV.

Konšelé, kteří na radě sedí, nemají déle seděti, nežli jeden rok. A na tom konšelství tento řád má býti, že izádný konšel nemá na řadu v krémách seděti. Pakli by se který konšel buďto

\*) Rozuměj: bradýř; ze slova vlaského barbriere, francouzského barbier.

jako dnes opil, tehdy na zajtří nemá do rady jíti. A když ti konšelé jeden rok vysedí, tehdy mají počet učiniti obci starší.

**Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať.**

Artikul XXV.

Nemá nižádný konšel na obecní groš hodovati, ani kvasuov strojiti; pakli by byl nalezen v tom, má hrdlo ztratiti.

**Konšelé orteluov neřiekajte, než ráno na rathauze.**

Artikul XXVI.

Nemají konšelé nižádného ortele vyřknúti, než ráno na rathauze. A také kdyby měli který ortel vyřknúti, nemá tu býti rychtář, ani který poseľ.

**Konšel, radu pronese-li, hrdlo ztratí.**

Artikul XXVII.

Kdyby který konšel radu pronesľ, má hrdlo ztratiti.

**Konšel s druhým v radě nešepci.**

Artikul XXVIII.

Nížádný konšel nemá s druhým v radě šeptati, ale pře pilně poslauchati, aby spravedlnost stranám učinil.

**Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla.**

Artikul XXIX.

Nemají konšelé nižádných mezi sebou pokut děliti, než což jest méně sedm kop. A vsecky pokuty mají jíti na obecná díla anebo na městská opravení.

**Konšel ubrmaniti nemá.**

Artikul XXX.

Nemá nižádný konšel na rocích ubrmaniti anebo ubrmanem býti.



**Konšel pečeti listu židovského nemá.**

Artikul XXXI.

Nižádný konšel ani měštěnin nemá své pečeti k židovskému listu přitisknutí, ani přivěsiti.

**Konšel od prožalované pře nevyházej.**

Artikul XXXII.

Nemá konšel z rady vystúpiti, dokudž se pře nedokoná, kteráž jest prožalována, ani stranám co raditi, pod přísahau.

**Konšelé, svadí-li se, mají smíření býti.**

Artikul XXXIII.

Kdyby se konšelé v radě svádili, tehdy purgmistr nemá jich různě rozpustiti, dokudž jich nesmieří. Pakli by který konšel purgmistrem pohrzel, ten konšel nemá v radě seděti, až do smíření.

**Konšelé po orteli milosti nemohau učiniti, leč král.**

Artikul XXXIV.

Když konšelé na kterého vězně ortel vyřknau, již nemuož jemu žádný pomoci, leč mocná ruka, jakožto Kníže aneb Král.

**Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje.**

Artikul XXXV.

Nižádný konšel aneb písař městský nemá při kšaftu býti, když by co židuom, anebo kněžím, anebo kterým koli duchovním lidem bylo rozkazováno k dědictví. Nemá nižádný súditi vinic ve třech mílech okolo Prahy i vinařuo, než konšelé staroměstí, buď to v duchovním právě nebo v světském.

**Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj.**

Artikul XXXVI.

Klíč od truhly má ten konšel chovati, který má potomním purgmistrem býti.

**Konšel, bera haľafance od stran, má z rady vystaupiti.**

Artikul XXXVII.

Nižádný konšel nemá haľafancuov bráti od stran, kteréž saudí. Pakli by byl který nalezen, tehdy má z rady vyvržen býti.

**Konšeluov žádný trestati nemá, než purgmistr v radě.**

Artikul XXXVIII.

Nemá nižádný konšeluov ani úředníkuov trestati, než purgmistr sám v radě.

**Purgmistr má sám po právu rozkázati na odsauzeného.**

Artikul XXXIX.

Nemá nižádný nad člověkem odsúzeným popravy rozkázati, než purgmistr.

**Purgmistr, ztratí-li pečet, dá Králi pokuty padesát kop grošuov.**

Artikul XL.

Kdyby purgmistr pečet ztratil, tehdy má dáti Králi padesát kop grošuov za jinú pečet, a vice do rady nemá choditi. A v té nové pečeti má býti některá proměna, pro výstrahu staré pečeti ztracené.

**Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma.**

Artikul XLI.

Purgmistr nemá jinde nalezen býti, než na rathauze anebo doma, aby pro něho lid obecný na svých potřebách nebyl meškán. Každý purgmistr v svých čtyřech nedělech má saudy učiniti, aby se lidem pravda stala.

**Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavaditi.**

Artikul XLII.

Purgmistr nemá bez konšelského a obecního vědomí města v ničemž zavaditi, ani s penězi, ani o které sliby.

**Saudové zahájení mají držani býti.**

Artikul XLIII.

Má býti do roka devět sauduov plných zahájených, a tři posudkové. První tři saudové po Svičkách, a druhé tři po Svaté Trojici, a třetí po Svatém Havle. A po každých třech saudech má rychtář pomáhati práva a posudek jeden učiniti, aby se obci spravedlnost stała a lidé aby svými statky bezpečni byli.

**Purgmistr má býti do čtyř neděl.**

Artikul LXIV.

Purgmistr nemá býti déle purgmistrem, než čtyři neděle.

**Konšel, zmešká-li hodinu, dá pokutu šest haléruov, neb jak se svolí.**

Artikul LXV.

Když purgmistr konšeluom hodinu do rady uložil by, kterýž by zmeškał, má šest haléruov pokuty dáti.

**Do obce nemají choditi, než sausedé usedlí.**

Artikul XLVI.

Nemá nižádný v radu do obce choditi, než přísežní, kterýmž budau lístkové dáni. Pakli se bude peněz dotýkati, tehdy mají všickni býti usedlí, ale žádný domovník, ani nájemník, ani podruh.

**Co k měšťanství náleží.**

Artikul XLVII.

Když měšténin zuove hosti, nemá dáti více krmí než čtyři k obědu a tři krmě k večeri. Když měšténin svadbu má, tehdy nemá mieti více hostí, než měšténinuo o jeden stuol, a paní o druhý.

**Právo městské jak se dává.**

Artikul XLVIII.

Kdo chce měšténinem býti, ten má list svého zachování přiněsti a potom puol kopy a čtyři groše dáti; a potom rok

svobodně seděti, a dvě potom s městem trpěti. A za to má rukojmě zastaviti, aby tři léta s městem trpěl a poslušnost zachoval a potom se brał, kam by chtěl, ač by jemu se nelíbilo více s městem býti. Avšak měl-li by které zboží nemohvitě, jako domy, dědiny, platy: tehdy také v tom roce prvním má z toho platiti.

**Toto právo dávání. Konšel, který právo dává, má uměti.**

Item, když koho v sausedství přijímají, má se jemu takto právo městské dávat: »Jakož jsi oznámil, že jsi zákup učinil, žádaje, ať by páni trhu a živnosti v tomto městě přáli a právo městské dali, a na to jsi ukázał i list zachování svého i svých rodičuov, připoviedaje se chovati, tak jako dobrému záleží etc.; kdež páni, slyšíce takovou tvú žádost i poddávani, a zvlášť list tvého zachování, tak chtie učiniti a trhu, živnosti i práva městského příti, aby najprv co ku právu příleží, položil, totiž čtyři groše puol kopy grošuov etc.; dále pak, aby věděl a znal, že najprv máš ctně a chvalitebně živ býti. Manželku máš i dítky, čeládku, neb když mieti budeš, máš je k témuž vésti. Králi JM<sup>ci</sup> máš slíbiti věrnost, a pánu purgmistru poslušenstvie. S tauto obcí máš se srovnati v řádích duchovních i světských, a zvlášť v přijímání těla a krve Pána Krista pod obojí zpuosobau (srovnáváš-li se). Také s městem tímto máš trpěti zlé i dobré najmén za tři léta pořád zběhlá, a potom, pokudž Pán Buoh popřeje. A za to za všecko máš slíbiti ty sám pánu purgmistru rukau dáním, a podlé tebe jiná dva sausedy. Pak jestli že slibuješ se tak zachovati, podaj pánu purgmistru ruky, a již páni tobě práva městského přejí, tobě dávají a tebe přijímají i v tvých potřebách opatrovati chtie. Puojdeš do kancelari a tam sobě dáš právo městské znamenati, i trh a zákup zapsati.«

**Konšelé auředníky městské činiti mají.**

Artikul XLIX.

Nemá nižádný jiný úraduov městských rozdávat, než konšelé; a o tom více najdeš v Právích v kapitole XXXIII. »o nových konšelích.«

*Konec práv samým konšeluom náležitých.*

# KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO,

A JINÝCH MĚST KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, K TĚMŮŽ PRÁVU NÁLEŽITÝCH :

VEDLÉ GRUNTOVNÍCH CIESAŘE JUSTINIANA KNIH OBECNÍCH STARÝCH KRÁTCE SEBRANÉ, NA ČESKO VYLOŽENÉ, KTERÉŽ V SOBĚ ROZLIČNÉ OBECNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ, KE VŠELIKÝM NASTÁVAJÍCÍM PŘEM SPRÁVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI POTŘEBNÉ, JAKOŽ PAK KAŽDÝ, PILNĚ ČTAUCE, TOMU SROZUMĚTI DOBŘE I TO SHLEDATI BUDE MOCI.

(Podle později vloženého kartonu.)

## KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV,

Z GRUNTOVNÍCH JUSTINIANA CÍSAŘE PRÁV KRÁTCE V LATINSKÚ ŘEČ SEBRANÁ: A POTOM NA ČESKO VYLOŽENÁ. KTERÁŽ V SOBĚ ROZLIČNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ: VŠELIKÝCH NASTÁVAJÍCÍCH PŘÍ K SPRÁVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI POTŘEBNÉ. JIMIŽTO SE NĚKTERÁ MĚSTA NA VĚTŠÍM DÍLE V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM SPRÁVOVALY A JEŠTĚ SPRÁVUJÍ.

## PŘEDMLUVA CIESAŘSKÁ.

Předmluva Ciesářské Velebnosti na práva. Jaké jest potřebnosti právo.

Ciesářské Velebnosti potřebí jest netoliko oděním býti okrášlenu, ale i také právy býti ozdobenu, aby obojí čas, totiž pokoje i válečný, mohl pravě spravován byti. O tom Ulpianus ciesař dí: »Právo naše slušněji nám se zdá napraviti, nežli poddanými nebezpečenstvie trpícími pohrdati.« Opět týž die: »Nebudeme vinniti těch, kteříž našich ustanovení vydaných jsou nevěděli, neb ač snad málo potom, když právo naše jest sepsáno, z nevědomí které věci jsou předešlé, prvé než jest vysvědčené a vyslovené. Protož které věci jsou proti právu učiněny, za nedokonalé jmíny buďte.« Ciesař všeliký nebyl by vždycky rozmnožitel rieše křesťanské, kdyby mohl prikazovati ciesaři po sobě živému. Ciesař může řediti neb vložiti se v duchovní nebo v kostelní věci, ne znovu nalezaje ani ustanovuje, ale práva svatá oznamuje, proti nimžto (ač kdo co učiní) pokuty ukládá. Opět někdy na se bere ty pře, totiž saudy duchovní, ale to činí mocí cierkve a rieše; a to čině stav obecného dobrého obhajuje, ponevadž v obci sluší kněžím býti počestným, od nichžto máme žádati pokání hřiechom. A též nápodobně papež nemá na se bráti časných věcí, aby jeden neměl úradu dvojího; neb tiem obyčejem rád byl by spleten. A ačkoli Constantinus právo saudné o věci časné byl jest dal svatému Sylvestrovi papeži s prvupočátku, avšak to není odporné; nebo tiem chtěl jest rozmnožiti obecní dobré, což jest na něm bylo. Protož od ciesařuv předešlých i od

nás samých právě muože řečeno býti zjevně, že svatá ustanovenie za práva mohau držána býti; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžstvie od císařstvie a svatá ustanovení od obecních a zjevných práv, poněvadž duochodové cierkvi nadaní i stavové v teyž cierkvi rozdielní stálost a pevnost k věčné trvánlivosti berau a mají z císařských obdarování, aby proti tomu nemohli viníni býti. Protož všecky věci slušně se dějí, bude-li počátek slušný a Bohu milý, a toho se budaucně nadějem, jest-li že práv svatých zachovávaní a ostřiehání bude, kteréžto spravedliví, chvály hodní a poctiví práva strážní, služebníci Božie, apoštolé a svatí otcové ostřiehali a vypravovali.

Buoh pak nebeský proto jest císařstvie ustavil, aby nesázem konec uložil, neb se jemu nelíbí, a aby práva rovna vedlé rozličnosti přirození. Buoh ustanovil jest císařstvie, dopauštěje, a lid křesťanský Božím dopuštěním zpuosobuje.

Co jest spravedlnost, a co právo, a kolikero jest právo.

Spravedlnost jest věčná a ustavičná vuole, jednemu každému práva jeho uděluje. Práva pak opatrnost jest božských i lidských věcí poznání a spravedlivého i nespravedlivého umění.

V právích pak píše se takto: »Rozum městský práva městská muože rušiti, ale práv přirozených nikoli.«

A právo přirozené slove, kterému přirození naučilo jest všecky živočichy. Nebo to právo netoliko přísluší vlastně lidskému pokolení, ale všem živočichuom, kteříž jsou pod nebem i v povětří, kteří na zemi i v moři rodí se. A odtud pošlo jest poznání ženy a muže, kteréž my manželstvie nazýváme, a odtud jest synuo a dcer rození i odchování; nebo vidíme jiné všecky živočichy, že se tím právem spravují.

Ale právo městské aneb lidské takto se dělí. Všickni lidé, kteří se právy a ctnostmi spravují, díel svého vlastnieho a díel práva všem lidem obecního užievají. Nebo což sobě lid každý sám za právo svolí a ustaví, to jest vlastní právo toho města. Ale což přirozený rozum mezi vším lidem jest ustavil, to se mezi lidmi všemi jednostajně zachovává a právo lidské slove, kteréhož všickni lidé užievají. Nebo z zvyklého obyčeje a z lidské

potřebnosti pokolení lidské zajisté práva jsau sobě ustavili; nebo po bojích bývají jímání a služebnosti, kteréžto věci jsau odporné právu přirozenému (neb přirozeným právem všickni lidé od počátku rodili jsau se svobodní.) A z toho práva lidského téměř všecky smlůvy jsau uvedeny, jakož jsou prodajové kupectvie aneb kupování, zástavy, nájomové, tovaryšstvo, skladové chování, puojčky a jiné smlauvy bezčíslné.

Item, tato jsau přikázání práv: »Počestně živu býti, jiného neurážeti, každému práva jeho udieleti.«

A některé právo slove obecní, které k stavu obecnímu římskému přísluší. Jiné právo zvláštní, které přísluší k puožítku jednoho každého.

A to zvláštní právo sebráno jest z trojiego práva: neb jest sebráno z přirozených práv, nebo z lidských, nebo z městských.

A přirozená zajisté práva, kteráž se zachovávají ode všech lidí jednostajně, ustavena jsúc některakú božskou múdrostí, vždycky stálá a neproměnitelná zuostávají. Ale ta práva, kteráž jest sobě samo město ustanovilo, často se měnie, nebo tajným svolením lidu, nebo jiným právem potom vydaným.

Právo pak každé, jehož užieváme, nebo příslušie k osobám, neb k statku, neb k účinku některému, pročez se žaluje. A protož najprve vizme o žalobách na osoby; nebo práva na tom se srovnávají, že mají budúcím věcem pravidla ukládati, a ne minulých věcí nesázemi hýbati.

## KAPITOLA PRVNÍ.

O žalobníku a obžalovaném vuobec.

**Saudu obyčejnému puoľ dne náleží; ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý.**

### Artikul I.

Saudce jedni předložili jsú nám takovú příhodu: Obžalovaný před námi na saudu sedícími postaviv se, žádal s své strany spravedlivé výpovědi, a to v tomto: »Poněvadž žalobník aneb puovod jeho, pod pokutau té pře (kteráž mezi nimi vznikla) ztracení, dožádal se, aby k tomuto času a saudu obeslán byl, a sám puovod ani osobně, ani jakau opovědí k puovodu žaloby své nepostavil se, měl-li by jeho žaloby a obsílek pro tu při na budící čas prázden býti?« Kterémužto obžalovanému saudem aneb ortelem nalezeno bylo a odpověď dána byla tato: »Jestli že žalobník ve třech dnech pořád zběhlých nepříjde a příčiny svého nestání hodné neokáže, tehdy obžalovaný od jeho žaloby jest zproštěn.« A když ten ortel byl vypovědien, přišel jest puovod a žádal jest nálezu vedlé práva, poněvadž toliko puoľ dne jest minulo a celý den slušel by jemu k roku položenému, a slunce ještě nezapadlo; i otázka jest, zdali by v čas nepříšel a vedlé žaloby nemá se jemu spravedlivě státi? — Kterýmžto tak zprávu činícím toto jest naučení dáno: Jestli že den dříve řečený k zavitému saudu jest ułożen, tak že v ten den obecně od starodávna

saud o všeliké věci zvykl jest bývati: tehdy žalobníku nepřisluší celý den, ale toliko do poledne, anebo do té hodiny, dokudž jiné časy rychtář a konšelé zvykli jsau súdeť; leč by snad ze zlosti [t. na ujmu] žalobníka, rychtář a přísežní té hodiny nedočekajíce, vstali by a času téhož ukrátili. Pakli by ten den stranám položený nebýval obecní, ale toliko zvláště stranám položený pro sepření té pře, kteráž jest vznikla mezi stranami, za čas byl ułożen: tehda obojí straně slauží celý den, a obžalovaný dlužen jest k žalobě žalobníka odpoviedati. (A tento odsudek zakládá se na tomto, že dvojoj jest saud. Jeden saud jest pořádný, jenž má den ułożený, v kterýžto den od starodávna zvykl jest saud bývati; jiný jest saud mimo řád obyčejný, ještě nemá určeného dne; ale k tomu saudu rychtář ukládá den pro vyslyšení při, kteréž předeň přichodí, stranám příslušný. První zajisté saud zří toliko k některé částce dne, a obecně až ku poledni; ale druhý saud zří k celému dni. (O tom více hledaj v artikuli desátém.) — (*Lib. Sent. 1.*)

**Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, nežli puovod naň vésti.**

### Artikul II.

Obžalovaný viery hodný, který jména dobrého a pověsti jest, raději má dopuštěn býti k obránění cti, těla i zboží, nežli by měl přemožen býti od puovoda neb žalobníka. (Rozum tohoto artikule hledaj v IV. artikulu. Item v kapitole VII. artikulu V. Item v artikulu IX. na konci. Item v kapitole XXV artikulu XI. Item v kapitole XXVIII. artikulu II. Item v kapitole XXXIV. artikulu II. rozdíle IV. Item v kapitole LXVIII. artikulu XI.) — (*L. S. 2.*)

**Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými.**

### Artikul III.

V městské při obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými viery hodnými, by pak i v městě nebyli usedlí. Neb tak stojí psáno v Právicích krumfšeštních, to jest, v starých právicích: »Chceme také, aby žádný host a příchozí o dluh, anebo v kteréžkoli při nemohl vésti svědomí hostinského proti měšťanom, jediné

leč by host měl jednoho měštěna neb jich více.« A to má býti rozumno, když host žaluje na měštěna; pakli se brání, dostateční jsau svědkové kterací koli. — (L. S. 3.)

### **Žalobník prvé má dověsti svau žalobu.**

#### Artikul IV.

Usúzeno jest. Poněvadž skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase: tehda raději má dopuštěn býti žalobník k duvodu úmysla svého propověděného, posléze učiněného, nežli obžalovaný k duvodu prvé učiněné věci. A zvláště když žalobce tu věc v své žalobě zavírá a k tomu se zná; protož není potřebí, aby skrze obžalovaného dovozováno bylo. Aniž tento úsudek jest odporen Právuom Obecním, kdež die, že »obžalovaný raději se i svého muož brániti etc.«; neb toto pravda jest, když žalobce i obžalovaný jednostajně a v jeden čas některú věc učiněnú usilují prověsti. Protož také, zavíže-li se obžalovaný, že chce odepřítí tomu, což žalobce praví: tehdy sebe i svého raději bráníl by, nežli by jej žalobce přemohl. — (L. S. 4.)

### **Žalobník s obžalovaným někdy se podávají k jinému saudu.**

#### Artikul V.

Když se dokládá žalobník listuo rukojmí neb řečí obžalovaného, mají oba dva podána býti k tomu místu a k saudu, kdež se jest smlauva mezi nimi stała. Protož znamenaj, že není potřebí, aby všeliká pře konała se v tom saudu, v kterémž žaloba se pokládá a počíná, ačkoli žaloba i odpor mají býti v týmž saudu. — (L. S. 5.)

### **Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati.**

#### Artikul VI.

O tom znamenaj. Že žalobník bývá někdy odvržen od žaloby své najvíce proto, že když die, »mám svědky, ale nechci jich obtěžovati«; nebo výmluva taková jest zbytečná, neb slušnější jest, aby žalobník pro svau čest a užitek svědky postavil, nežli jich nechtěje vésti, s hanbau od žaloby pustiti měl. — (S. L. 6.)

### **Přijal-li by věc ode dvou, a vrátil by jednomu, vinen jsi druhému.**

#### Artikul VII.

Kdyby dva dała komu peníze schovati, a přikázali by jemu, aby jich jednomu bez druhého nedával, a ten proti přikázání vydal by je jednomu bez vědomí druhého, a druhý přijda, požádal by týchž peněz od něho: otázka jest, co by v tom za právo bylo? Na to odpověď jest taková, že požádaní zboží rozumné jest a spravedlivé; avšak hospodář vyznal-li by, že jest peníze jednomu z dříve řečených vydal, poněvadž jest proti přikázání obú dvou učinil, kteříž jsau jemu peníze schovati dali, slušně dlužen jest druhému z polovice peněz podlé spravedlnosti práv býti. — (L. S. 7.)

### **Obžalovaný mlče vinen se dává.**

#### Artikul VIII.

Jestli že by obžalovaný, jsa k saudu řádně připovědín, stál by a slyše proti sobě žalobu, a neodpoviedal by tomu, ani příčiny, proč neodpoviedá, nepoložil by, ale prostě tak dlouho mlčal by, až by saudec od saudu vstal: ten v při padne a žalobník ji obdrží plným právem. — (L. S. 8.)

### **Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více není povinen.**

#### Artikul IX.

Žaloba vždycky užívá svědkuov; protož takový žalobník, nepokáže-li proti obžalovanému svědomí, a obžalovaný k provedení své pře zavíže se, že chce prověsti, a potom provedl: od takových nesnází žalobníka vedlé spravedlnosti bude zproštěn. A zvlášť v žalobách kšaftovních [na svědky] spolébáno býti má. — (L. S. 9, 10.)

### **Odpor, když hotov není, netratí pře.**

#### Artikul X.

Jestli že obžalovaný zmešká rok složený z příčiny svědkuo, kteréž jest slíbil postaviti, proto ne vždycky v každé při padá.

O tom znamenaj, že dvojoj jest žalobník: Jeden slove jistec prvotní (principál), kterýž žaluje z obzvláštní věci, v kteréž ob-

žalovaný dlužen jest jemu odpovídati. A takové žalování jest súženého práva, tak že zmeškání roku položeného obžalovanému jest k škodě. Jiný žalobník slove z případnosti, jako rychtář, žaluje pro pokutu, aneb toliko pro zisk z povinnosti úřadu svého někoho k žalobě potahuje. A taková žaloba jest lehčejšího práva; nebo ačkoli kdo prodlí nestáním k právu, proto takový obžalovaný, jestli že po mnohých dnech po odsúzení přijde, svědky viery hodnými svau nevinu ukázať by, ještě má puštěn býti, ani tak jako nespravedlivý nemá odsauzen býti. (O tom hledaj; O nuzných potřebách.) — (L. S. 10, 11.)

### **Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od saudu.**

#### Artikul XI.

Od žaloby neb odporu nemá člověk neznámý puzen býti, proto že jeho rod není známý. Odkudž koli zajisté člověk přišel by, miľostí Boží povolán jsa, když se toliko chvalitebně zachovává, dosti známé jest jeho rodu poznání. — (L. S. 12.)

### **Obžalovaný, slyše žalobu, kdyby odšel, tratí při.**

#### Artikul XII.

Člověk, jsa řádně k saudu pohnán a osobně stoje před saudcí i vyslyše proti sobě žalobu, ušel-li by od saudu: bude-li pro městskou věc, propadne ji; a pakli hlavní pře, nad to že propadl proti spolusausedu, zapsán bude vedlé práva. — (L. S. 13.)

### **Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož puovoda viniti.**

#### Artikul XIII.

Znamenaj. Že žalobník, kterýž žaluje na obžalovaného, pro rozeznání té žaloby, dá-li obžalovaný z čeho zase vinu žalobníku svému: má jemu odpovídati. Nebo slušné jest vedlé práva, aby žalobník saudce, jehož chce, aby jemu při saudil, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdať. Židé pak, kněží a urození lidé, poněvadž mají obzvláštní saudce, a puovod práva toho, k kterému obžalovaný příležití, následovati má: z té příčiny před svými saudcemi mají viněni býti. — (L. S. 14.)

### **Žalobník eizí ku právu uručiti má.**

#### Artikul XIV.

V právích starých piše se takto: »Že kdož by koli na jiného v městě žalobu učinil o kteréž koli dědictví, buďto o duom, neb o dědinu, o purkrecht, neb o vinici, ten zastav rukojmě rychtáři v desíti funtích, aby tauž žalobu dokonať.« To již řečené písmo, poněvadž by pro ně často žalobníci rádní od žaloby byli odháněni, takto vykládáme: Že skrze žalobníka míní se neznámý, který, odjinud přijde, člověka viery hodného z věci nemovité viní. Ale jiná jest věc o dědici pravém, kterýž by na své spoluředice, aneb na ty, ktož by to drželi, žalovať; neb není potřebí, aby od toho požádáno bylo uručení. — (L. S. 15.)

### **Odpovídati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeled.**

#### Artikul XV.

V městském právě má býti zachováno: Že hospodář, otec čelední s čeledí, za ženu, za děti, neb za služebníky a za děvky, náchlebníky své, ve všech přech, chce-li, muož v saudu žalovati i odpovídati. — (L. S. 16.)

### **Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jim odbyti.**

#### Artikul XVI.

Staré právo městské jest: »Jestli že kuon, vuol, kráva, pes, vepř neb kozel, skopec, neb jiné zvíře domácí pitomé koho urazí, pán téhož hovada, chce-li, muož se jeho odepřiti. Pakli chce, muož v saudu za to odpovídati; pakli nechce, to hovado bude přísúzeno uraženému za pokutu dostiučinění. Ale jinak jest o divoké zvěři a o hovadech lesních, jako jsau: lev, jelen, vlk, nedvěd a k tomu podobná, kteráž slovau neskrocená a ješto nikdy neokrotnú; jestli že kauší, tepau, trhají a učiní komu škodu: o to vedlé žaloby a duovodu žalobníka a obžalovaného, saud má vynešen býti, pravdě příslušející. — (L. S. 17.)

### **Hosti ve třech dnech má se spravedlnost státi.**

#### Artikul XVII.

Uloženo jest vedlé dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právě jako i obec zachovává se: »Že každému hosti vedlé jeho žaloby



ve třech dnech pořád zběhlých, má se spravedlivě státi.« Měšténím však některého knížete, který jest pod knížetem naším v našem právé, neslove host; nebo ten slove host, ktož jest člověk z panství některého knížete, kteréž není poddáno knížeti našemu. Opět, země rozdílné činí hosti, ale ne kraj. Protož znamenaj každého člověka býti hostem u nás, kterýž v jiné zemi, než v naší, obydlé má a sídlo; neb rozdělení jedné země od druhé činí hosti, ale ne panství. (O tom podobně hledaj v kapitole XLIX. v artikuli VI.) — (L. S. 18.)

**Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahau očistí se.**

Artikul XVIII.

Žaluje-li kdo z dluhu na živého neb na mrtvého, jestli že prostě žaluje a obžalovaný popírá: tehda se prostě očistí; pakli žaluje s svědky, tehdy obžalovaný má se také svědky očistiti. Jako u příkladě, když umřel Titus, bratr jeho vinił manželku ze třidcíti kop, pravě, kterak by Titus před dvěma knězi seznał se jemu, že by dlužen byl, ale ona toho přela jest: usúzeno jest, že svědomí kněžské jest o slyšení, a ne o věci jim vědomé; protož manželka muože se na kříži dvěma prsty očistiti, vedlé práva. — (L. S. 20, 19.)

**Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí, a proti svědku svědky odvozuje.**

Artikul XIX.

Žalující pro dluhy živého neb mrtvého, jestli že prostě bez pruvodu žaluje; obeslaný odpieraje, také prostě se očistí. Pakli žaluje s svědky, obeslaný povinen bude s svědky se očistiti. — (L. S. 19.)

**Žalují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel.**

Artikul XX.

Komuž saudec svědčí, že prvé svú žalobu na něho vznesł, toho žaloba má prvé jíti, leč by druhého větčí škoda od žaloby odtiskla. Saudec neb rychtář nemá se pokrývati, ale žalujícím

má dosti učiniti. Pakli by nebył včiera doma nalezen, kdo žalobu oznámí čeledi jeho, za prvního jmín buď. Item, běžice dva a před domem kričice, to nenie žaloba; neb žaloby před saudcí s kázní mají býti předloženy. Item, kdož rychtáře, v jeho domě hledaje, nenajde jeho a žalobu svú čeledi oznámí: ten má prvé slyšení mieti než onen, kterýž rychtáře zde i onde po ulicích hledaje, tam žaluje. — (L. S. 21.)

**Odporník odložení hlavní pře, když puovoda obsilá, nepředší.**

Artikul XXI.

Titus, jsa připovědín k saudu k středě, potom saud odložen byl do soboty, a v tom obžalovaný připověděl jest k saudu žalobci svého: otázka, kdo má prvé slyšán býti? — Ortelováno jest takto: Že odložení saudu od středy do soboty jest jako hlavnější věc, také připověd k středě učiněná, jako prvníjší účinek zuostal[a] jest v své moci do soboty; protož napřed připověděný jest dlužen odpoviedati žalobě druhého, kterýž jest v té chvíli ve čtvrtek neb v pátek listivě na druhého žaloval. — (L. S. 22.)

**Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu.**

Artikul XXII.

Prvé-li obžalovaný má pánu z dluhu a ze škod odpoviedati, čili prvé uraženému z ran odpoviedati? — Ortel: Poněvadž tělo lidské dražší jest nežli peníze, má prvé obžalovaný raněnému odpoviedati, nežli pánu z dluhu a ze škod. — (L. S. 23.)

**Žaloba rychtářova neb konšela, když se úradu tkne, má prvé slyšána býti.**

Artikul XXIII.

Rychtářova žaloba má-li předložena býti jiným? Znamenaj: Že žaloba saudec má prvé slyšána býti; nebo poněvadž saudec místo pána spravuje a jemu pro jeho auřad, přízní spravedlnosti, ode všech poddaných sluší poddánu býti, a k němu lid obecní (pro skročení sváruo a saudu o všecky neslušnosti ukřácení, k upokojení stran) zření má: tehda jakožto údové

hlavy a poníženější vyššího mají následovati a jemu se nebrániti, ale raději každý vedlé své možnosti mají jemu pomoci. Ale potupa a útok jemu a úřadu jeho učiněný hodně má aurazu, kterýž by se straně stal, velikostí předložena býti. A o přisežných též má rozumino býti, přihodí-li se, že by se kdo protivil právu. — (L. S. 24.)

### Odpoověď z úkladu vraždy a z větčí rány má prvé býti.

#### Artikul XXIV.

Obžalovaný pro úklad vraždy, jenž německy slove »volleist,« jestli že by v čas též vraždy malú ranú a lehce byl raněn: prvé má odpoviedati z toho, že jest ukládal vraždu, nežli žalovati bude z rány. Pakli by aud byl utat neb těžce raněn: tehdy slušně má býti připuštěn prvé k žalování. — (L. S. 25.)

### Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel.

#### Artikul XXV.

Ačkoli pro zavinění nebo pro rány učiněné ten má prvé žalovati, kdož jest prvé před rychtáře předstúpil: avšak kdo by na druhého žaloval, že by naň zálohy činil, jeho čekal neb autok naň učinil, jestli že strana odporná prosí prvé slyšení: tehdy prvé má žalovati, podlé práva. — (L. S. 26.)

### Puovod, když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním.

#### Artikul XXVI.

Puovod kdož koli, který ani svědky, ani listy úmyslu svého nepokazuje: obžalovaný muože prostě, neb přiznáním neb odepřením k jeho žalobě odpoviedati. Také skrze to, že napřed se utekl jako žalobce, nemá vzato býti, aby spravedlivú při držal; nebo domnění neb podezření, kteráž z toho pochodí, jsú vše- tečná a nedostatečná, a nemá pohnúti rozumu saudce. (Ale jiné jest domnění potřebné a náhlé, jako, když by v místě tajném muž nahý sám s ženú nahý byl nalezen, domnění jest, že by ji tělesně poznal. A takové domnění úmyslem saudce muož pohnúti.) — (L. S. 27.)

### Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízel, pokuta.

#### Artikul XXVII.

Jestli že by jeden druhého před rychtářem a přisežnými nepoctivými slovy okřikna, i pobídil jeho k bitvě, o tom znamenaj. Takový dvojm obyčejem zaviniť, totiž slova hanlivá mluvě a k bitvě pobízeje. A ačkoli pro řeč pokuty byl by dlužen 2 funty, avšak pro pobízení dlužen jest také 3 funty, a tak zaplatí 5 funtu. A to, jestli že pokáním hnut jsa, svau vinu vyznal by, tehda tak lehkú pokutu daj, a daj se na miľost. Slušie znamenati, že z pobízení k bitvě nepochází duovod pravý, a zlé domnění. A protož, kdož koli všetečně před přisežnými neb v saudu na člověka zachovalého žaluje, nebo řečí mrzkau jej okřikna, směl by jeho k bitvě pobíditi: jakožto hance a vše- tečný žalobce zaplatí 4 kopy, kromě těch pokut, kteréž jsú pro hanění uloženy. Pakli takový šaupník ze cti peněz by neměl, tehda za 6 neděl vazbau trestán buď. Pakli jest osoba lehká a nepočestná, tehdy k šaupu uprostřed lidí přivázán jsa mrskán buď, a za město potom buď vyhnán. — (L. S. 28.)

### Puovod dlužníka jistce v každém právé muož viniti.

#### Artikul XXVIII.

Na kterémž koli právé žalobník nalezl by jistce: na tom právé o peníze muož naň žalovati, a on povinen jest žalobám odpoviedati. Ale což se dědin, dědictví dotýče: o to musí k tomu právu hleděti, kde to zboží leží. — (L. S. 29.)

### Obžalovaný při svú hlavní poruč s volí puovoda.

#### Artikul XXIX.

Jestli že obžalovaný s povolením žalobce při svú přisežnému poručil by: poručenství jest stálé, a přisežný jménem poručenství k duovodu muož svědky vésti plným právem. Pakli by žalobník k tomu poručenství nepovolil: tehda moci nemá. A obžalovaný pro svú nepřítomnost, poněvadž jest měl osobně přísici, jako i svědkové, na kříži, svú při ztratil jest a žalobník svú spravedlivost jest obdržal. — (L. S. 30.)

**Odpořidati služebníkũ, dokud počtu neučiní, pán nemá.**

## Artikul XXX.

Má-li pán služebníkũ svému odpovídati před počtem téhož služebníkũ z toho, ač co vydá na potřeby pána svého nad svuoj příjem? V té příhodě pilně má znamenáno býti. Když služebník vezl zboží pána svého, kterýmžto jménem jeho kupčil jest, měl-li jest co svého vlastního orkafu; a jestli že jest měl, tehdy najprvé zaplatí, což jest pánu vinovat služebník; potom počteno má býti, co ten služebník obrátil jest na potřeby pána svého, a z toho pán k žalobě služebníkũ slušně má odpovídati. A ta potřeba panská má rozumiena býti netoliko to, což s jeho vůlí v jeho potřebách služebník jest utratil, ale také co snad bez vědomí páně služebník na jeho potřebné věci naložil jest, jako kdy by, peněz vypuojuje, dlužníkóm jeho zaň zaplatil, anebo stavení opravil, kteréž by se chtělo bořiti, anebo čeledi potřeby k jídlu kupoval, anebo grunt aneb jinau pilnau věc kaupil by; nebo ty a k těm podobné věci, zjevně od služebníkũ dovedené, pán jemu dlužen jest navrátiti z úplna, plným právem. (L. S. 31.)

**Urození z městských gruntuov mají městské právo trpěti.**

## Artikul XXXI.

Ačkoli urození nebo vládyky k saudu zemskému měli by připovědění býti: avšak, mají-li dědictví v městě a zboží, z toho mohau žalovati a žalobám mají odpovídati. (O tom vayš v kapitole XXIII. artikuli VIII. Item o témž v kapitole XXXV. artikuli VII.) — (L. S. 32.)

**Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpovídá.**

## Artikul XXXII.

Item, jsa narčen od mnohých, když s nimi konec vezme, potom jednomu z nich o tom není povinen odpovídati. Bude-li kdo narčen z jedné viny, a žalobník, maje druhau vinu, na týž čas neosvědčí-li: otázka, co by při tom bylo za právo? Odpověď: Poněvadž při první žalobě nestało se osvědčení vo druhé žalobě

obžalovaný nebude k té druhé odpovídati. (Ale v městských přech, opustí-li kdo osvědčení, k budícím snad žalobám neškodí.) (L. S. 33.)

**Puovod a obeslaný mají šetrní býti, jaké jsú pověsti.**

## Artikul XXXIII.

Při žalobách má šetrieno býti, kteréké pověsti jest žalobce a obžalovaný, a kterakým úmyslem žaloba jde, aneb pro bezpraví-li, či pro vyhledání pravdy, či pro duovod, či pro očistění, a padli-li jsau svědkové v přísaze, aneb jiný nedostatek trpí-li; nebo vedle těch věcí pokuty bývají uskrovněny. A potřebí jest pilného rozmyšlení z vin při žalobách, nebo má patřeno býti, neměť-li žalobník a obžalovaný zlé pověsti. A jsú-li poctivého a ctnostného života, mají-li se v mravích a v skutcích jedno-stajně, a bude-li to shledáno: tehda, buďto že by žalobce nepřemohł obžalovaného, anebo že by obžalovaný vyvedł se a očistil, žádný pokut dlužen nebude rychtáři, a obžalovaný měj na tom dosti, že jméno jeho dobré a chvalitebné zuostało jest bez úrazu. Pakli obžalovaný a žalobce, před tím nezřiezeně živi jsúce, zma-zání by byli nějakau poškrvnau: tehda, jakož jest povědieno, žalobce zbaven má býti pokut. Pakli jest žalobník viery hodný a obžalovaný ne tak hodný a podezřelý: tehda žalobce k duovodu své pře slušně má připuštěn býti. Avšak jestli obžalovaný uměním svého řečníka v té při, která před saud předložena, očistu obdržal by proti duovoduom žalobníkũ: skrze to žalobník nenie dlužen pokut složití, ale obžalovaný měj na tom dosti, jakož svrchu psáno stojí. A pakli by se zase zpět přihodilo: tehdy má prohlédnuto býti a s pilností váženo od přísežných, jestli že žalobník zlopověstný nařiká obžalovaného úmyslem bezpravným, čili jinú příčinú. A jestli že prvním obyčejem, totiž úmyslem bezpraví neb hanění naň žaluje, a zvláště že tudy žádá učiníti pomsty, a jestli že duovodu nemá, jakož se byl snad k tomu podvolil: tehda hoden bude takový pokuty a nápravy, kteréké jest žádal na onoho. Pakli žaluje jinau příčinau, jako snad tím úmyslem, aby pravdy došeł, neb že zpráva mnohých lidí jej na to navedla, že žaloval na onoho, který jest poctivého života: tehdy, buďto že by svědomí neměť, aneb že by se obžalovaný

očistil, přes to od malých i od velikých pokut a nápravy jest zbaven. Leč by snad přísežní svolili se za slušné: tehda, znamenajíce jakost stran, pokutu vedlé přísežných rozvázení dlužni jim budau dáti. A dobře příležití spravedlnosti, aby ti, kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám; jinak pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilí v některé věci trpěti, a tak, pře své prožaluje, nikoli nemohl by dojítí spravedlnosti. A z toho muož odpovědieno býti k druhé otazce svrchní, o nepočestném člověku obžalovaném. A znamenáno muož býti. Jestli že obžalovaný pro zlý skutek najprvé byl by pohnán před saud, a jestli že by žalobce naň nedovedl, aneb v duvodu byl nedostatečen, anebo že by, očistě se, prost byl: ktož by koli potom z toho prvního podezření naň žaloval, nebo před saud připravil, tehda, kterakým koli obyčejem ta věc byla by súzena, nikoli nebude zavázán k pokutě. Sluší také znamenati, že žalobník, podvole se svědky k duvodu na obžalovaného pro zlý účinek, dvojím obyčejem padá v své při: Jedním, že snad svědkuov nemá, aniž jich postavil, aniž jich muož vystaviti, a v takové příhodě dlužen bude nápravu a pokutu, vedlé usauzení přísežných; však zachovajíce rozdíly, předpovědě prvě rozvázení. Druhým obyčejem, že svědky jest vystavil, a když jest měl přísahu činiti, zpuosob přísahy změniv, padl jest; a tak dosti jest na tom, že dlužen bude pokutu za přísahu, ale jiným nic. (O týmž hledaj nieže v zápisích: Obžalovaný z krádeže muož-li se očistiti, a O pokutách a O mukách.) — (L. S. 34.)

### **Dědicové z krádeže v statku nalezené po otcí odpovídajte.**

#### Artikul XXXIV.

Ačkoli syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu; avšak, jestli že z zlého činění otcova, jakožto z krádeže, z laupeže a k tomu podobného, které věci k dědicuom, náměstkuom neb k jiným koli vladařuom přišly by bezpravně k držení: z těch věcí praví držitelé, jimž jest to bylo odjato, neb dědicové a potomci jich, i všickni jiní, k nimž by to potom příslušelo, žalovati mohau plným právem. Potřebí však jest v takových zlých činění zjevných, aby prvotně osoby, jimž se

škoda stała, zjevně to osvědčily, ať z hodné příčiny žalobu svau k budaucím časuom odloží; nebo tak i dědicuom práva bývají navrácena, i od dědicuov jdau opět.

Jestli že by otec budto peníze, aneb jinau obecní věc, aneb zbylo-li jest co za ním z kterého auřadu obecního, a on to k svému užitku obrátil, jemuž jest byl ten auřad poručen: tehda také žaloba přísluší na dědice. (O tom hledaj níže O vraždách, o mordích a jich zboží.) — (L. S. 35.)

### **Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí.**

#### Artikul XXXV.

Poněvadž duchovní člověk, prelátu svému poddaný, aniž vládne svým vlastenstvím, ani užívá své svobodné vuole: tehda bez odpuštění opata a staršieho svého k žalobě z dědictví nemá dopuštěn býti, vedlé práva.

### **Žaloba z vraždy otce vays dětem, než ženě, náleží.**

#### Artikul XXXVI.

Žaloba z vraždy ženě-li či dětem příležití, když jsú nesvorní? O tom znamenáno býti má, že žaloba dětinská má býti předložena žalobě ženské z vraždy muže jejího; nebo v tom žaloba dětinská mocnější jest než žaloba ženská; nebo žena muože mieti jiného muže, ale děti nebudau otce jiného mieti. — (L. S. 36.)

### **Rukojmě za vraždu podeč uručiti maji.**

#### Artikul XXXVII.

Znamenáno má býti, že rukojmě za vraždu zavázání maji býti v summě padesáti funtuo, jenž činí 30 kop a vays; z nichžto třetina rychtáři, třetina žalobníku a třetina městu má dána býti. Item, že rukojmě za obžalovaného z vraždy nemají býti hlav zbaveni, ač snad obžalovaný, padna v své při, utekl by, ale toliko 30 kop zaplatí. Protož jestli že by kdo z viery, milosti neb z lítosti slíbil za koho, který jest obviněn z přestaupení pro něž by měl smrt trpěti: takového rukojmi pro utečení onoho

zbavení života více jest ukrutné, než-li spravedlivé. Item jestli že obžalovaný z vraždy skrze nedbálnivost rychtáře a žalobníka, že jsú jeho ne pilně ostříehali, ušel by od saudu: prost jest od rychtáře i od záhubce svého; nebo, což jest na něm bylo, viery jest nezrušil, neb vězni, aby život zachoval, sluší, ač muož, z okov i z žaláře utéci. Poněvadž bdícím, ale ne spícím práva spomáhají, co jsau škody vzali rychtář a žalobník z utečení obžalovaného, to mají k své neopatrnosti připsati. A nad to pak, jestli že rukojmě za toho obžalovaného uteklého rychtáři i žalobníku dosti učinil, není slušné, aby ten obžalovaný k druhému dosti činění držán byl; nebo jako Buoh, kterýž jest saudce nejspravedlivější, nemstí po dvakrát tohotéhož, tak saudce časný má činiti týmž obyčejem. Pro takové však zproštění, jímž obžalovaný život svojo jinde zachová, nemá jemu býti dopuštěno, aby se vrátil do toho města, odkudž jest ušel; leč by za duši zabitého, vedlé způsobení dobrých lidí, putováním a milosrdnými skutky vedlé své možnosti dosti učinil. A rukojmě aby neužili zlým slibu svého pro pokutu, kterúž jsú zaň zaplatili, budau moci obžalovaného zapsati, anebo jiným obyčejem jej k zaplacení popuditi, s pomocí a radú přísežných i rychtáře. — (L. S. 38.)

**Žena neb dědicové zabitého, dlůhý čas mléice, potom nežalujte.**

Artikul XXXVIII.

Když žena a dědicové zabitého za dlůhý čas ani křiku, ani zjevného oznámení z vraždy nečiní, a mohúce učiniti, ani jakého osvědčení před saudem; že, uptajíce se na vražedníka otcova a muže, potom chtěli-li by vedlé spuosobu práva prožalovati, a v tom času při saudu stojíce, toho zamlčali: tehda právo svého žalování z vraždy ztratili jsú, aniž jest potřebí tomu vrahovi z toho potom jich žalobě odpovídati. Protož jedna vražda, jako jedna pře, dostatečně jednau žalobau dokonává se. Dědicové také i žena zabitého od svého práva svú nedbálnivostí padli jsú; nebo jako člověk, to mluvě, co má zamlčeti: též zamlče to, což má mluvíti před saudem, odříeká se práva svého. — (L. S. 39.)

**Obžalovaný z vraždy, podávaje se sám k smlůvě skrze zástupce, v podezření jest viny.**

Artikul XXXIX.

Jestli že kdo, obžalován jsa z vraždy, z kteréž zjevně jest obžalován, a jiný mluvil by zaň, že z toho odpovídaje, k dosti učinění podvolil se jest na ubrmany: skrze to jest za vinného zuostal vedlé vyznání, a proto vedlé řádného práva nemuož toho zproštěn býti, leč by strana odporná a saudce k tomu přivolili. Nebo když by takové vyznání moc mělo: tehda nepřítomný, který jest z vazby utekl, za přítomného a za vězně, žebrák za bohatého, anebo jiný v důstojenství usazený jako vyšší a mocnější za nižší a zprostnú osobu z vraždy anebo z jiného těžkého k tomu podobného účinku mohł by se zástupci a obžalovaným nazývati, pro něžto žalobník, nemoha dosti učinění míti, spravedlnosti nemohł by dosáhnúti. Item, kdyby vinný, nejisa obeslán, jakož napřed stojí, přiznal se krom saudu, a kterýž by na ubrmany se poddal: ten již, poněvadž by rozsudek ubrmanský naň předšel, pokutú hlavní nezaslauzil trestání; nebo jako jest jej to jeho přiznání obžalovaného a odsúzeného neučinilo, tak také jej ku pokutě hlavní povinného nečiní. A z toho jest vědomé i o jiných, že první ku právu připravený již jako vinný, i tento druhý také za ten skutek vraždy složiti a dosti učiniti mají jednostajně, poněvadž jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva za dosti býti má. — (L. S. 40.)

**Ze dvou vražedníkův, kterého vini, ten buď práv.**

Artikul XL.

Byla-li by dva vražedníky, a žaloba jde toliko na jednoho: přátel zabitého, žalují-li toliko na Petra z vraždy, a učinil by ku právu povinnost zabitého, vedlé obyčeje práva, na Petra, jako na jistce vinného: Petr má z vraždy odpovídati, bez odporu žaloby na Pavla. Kterážto žaloba, ač před Bohem byla jest spravedlivá na Pavla, však snad před lidmi nemuož býti některakým obyčejem bez poškrvny podezření. — (L. S. 41.)

**Vinný, který obžalován by nebyl a dobrovolně se poznal, duchovně naprav.**

Artikul XLI.

O tom pak zuostáno jest. Poněvadž žaloba jedné vraždy na jednoho obžalovaného skrze odpovídání téhož obžalovaného a zproštění dostatečně se skonává; poněvadž z již řečené vraždy vedlé spravedlnosti již zproštěn jest: není slušné, aby Pavel i vinnější, na něhož jest žaloba nepřišla rychtáři, kterou pokutů byl vinovat. Ale jestliže se zná vinen býti vraždy, tak že se vyznává skrušeným srdcem: utec se k tomu, kdož v duchovenství ukládá spasitedlné pokánie. Pakli by z mordu, z zlodějstva, a k tomu podobného hříechu hanebného skrze někoho naň vyznání stało se: přísežní pilně pomyslé, kteraký saud mají vydati. — (L. S. 42.)

**Žena obeslaná pro čáry, jak má práva býti.**

Artikul XLII.

Když jest umřel některaký mládenec, tehda otec jeho žaloval na dvě ženě, pravě, že skrze čáry jich syn jeho zšel jest, jakož slyšal z úst syna svého, když na smrtedlné posteli ležal. K tomu úsudkem odpovědieno jest, že bez odporu seznání mládence, učinil-li jest jaké, a žaloby otcovy, budau-li duvodové ženšti nalezeni praví: není rozumné, aby odpovídala tak, jakož se odpovídá z vraždy. Ale však obecni řehoľa Práv Městských dí, že [na] každé prožalování žalobníka obžalovaný, odpíraje neb se přiznáváje, má odpovídati. Dostatečno jest, aby ženy spróštně odpovídaly a prostú přísahú očistily se.

Protož poněvadž při hlavních vinách potřebí jest jasněšieho duvodu, než-li při městských přech: když na koho žaloba jde z čáruo a z jiných k tomu podobných kauzluov, kteříž ne zjevně, ale tajně se dějí, patřieno býti má k těm věcem, kteréž plodí zlé domněni, totiž byla-li jest která z těch žen kuběna kterého muže, a jestli že jest snad před lidmi víry hodnými o témž muži řekla: »jestli že tohoto a tohoto neučiní,« anebo »nepřestane-li těchto a těchto věcí, chci mysliti o jeho bezživotie,« a zvláště pak obierá-li se s čáry, a v takovém skutku byla-li poľapena: tehdy taková žena k saudu jsúc připovědiena, potřebuje, aby jako vra-

žednice svědky se očistila; nebo ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duvodův, nébrž vedlé rozličnosti při duvod a očista rozumně proměňuje se. — (L. S. 43.)

**Pro ulauzení ženy, bez řečníka sám odpovídaj.**

Artikul XLIII.

Komu ženu ulaudí, o tom pováženo jest: Že dobře slušné jest, aby žalobník v takové při ne skrze řečníka, ale osobně žaloval. (O témž hledaj v kapitole padesáté první.) — (L. S. 44.)

**Podací náležitě duchovenství: právo duchovní saud.**

Artikul XLIV.

Jestli že by odpor byl mezi stranama o právu podacím kostelním: proto že takové právo sluší k duchovnímu saudu, protož duchovním právem má býti rozsúzeno. — (L. S. 45.)

**Žalovati vyobcovaný sám nemuož.**

Artikul XLV.

Vyobcovaný v světském saudu žalovati nemuož, leč by snad jináče bylo v saudu duchovním. — (L. S. 46.)

**Obžalovaný má vždycky odpovídati k žalobě žalobníka.**

Artikul XLVI.

Ne proti straně, kteráž nenie vyslyšena, ale kteráž toliko pravě by k slyšení přišla, má býti rozsudek brzky. A také poněvadž z obecni řehoľy práva městského obžalovaný žaluujícímu, znaje se aneb odpíraje, měl by odpovídati: tehda žena a dědicové mají vedlé práva odpovídati. — (L. S. 47.)

**Žalobník muož proti obžalovanému výminku učiniti.**

Artikul XLVII.

V tom má znamenáno býti. Jest-li že rychtář a přísežní o těch věcech budú svědčiti, kteréž jest žalobník při výminkách předložil: tehda obžalovaný nemuož řečníka mieti, a jest-li vina smrtedlná, má smrtedlnú muku trpěti. A znamenáno má býti pilně,

že v těžkých proviněních, jako, jestli že by kdo vraždu učinil před očima přísězných, aneb že by před saudem pokoj skutkem zrušil, aneb zprotivil-li by se saudu, aneb jinú takovú neslušnost učinil, již řečený obyčej se zachovává, totiž, že obžalovanému, ač žalobce prosí, řečník nebývá dán, ale hned jako přemožený má odsúzen býti. — (L. S. 48.)

### **Obeslaný není povinen odpovídati k žalobě z domnění.**

#### Artikul XLVIII.

Usúzeno jest: Že obžalovaný muož žalobníka přemoci svědomím dostatečným, jakož spusob práva žádá; jako jestli že prvě pro zjevné zlodějství pokuty platil, on toho má užiti a není dlužen k jeho žalobě odpovídati, kteráž se drží domněnná a všetečná. Neb jest a podvod žádnému nemají děditi [t. svědčiti]; neb kdož jest jednu zlý, vždycky potom jest ve zlém domnění. (O tom kapitola XX. artikul VI., dále kapitola XLIX. artikul XI.) (L. S. 49.)

### **Bude-li pře rychtářova, vysěstí z saudu má.**

#### Artikul XLIX.

Rychtář a saudec v své při neb dědicov neb čeledi, seděti v saudu nemá. A protož, bez odporu jakých koli výmluv rychtářových, výmínka žalobníka jako rozumná má dopuštěna býti. Protož pro uvarování zlého domnění, rychtář nemá ani u saudu seděti, ani úřadu svého jinému poručiti, než přísězní pro tu vraždu mají rychtáře voliti, osobu obecní stranám k tomu saudu dobře příslušející. — (L. S. 50.)

### **Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudec v jich žalobách.**

#### Artikul I.

Opět v jiné žalobě znamenaj. Když by rychtář aneb saudec chtěl žalobu vésti, jako jelikož jest rychtář: otázka. O tom usúzeno jest: Že v takové příhodě výmínka té věci užitečná jest a spravedlivá. Protož v takové příhodě, v kteréž rychtář a přísězní spojužalují, buďto sami skrze sebe nebo skrze jinú osobu v to vložení: nemohú spolu a pojednú žalovati, i úřadu svého zvyklého vésti. Nebo není spravedlivé, aby někdo i žaloval, i odpíral, i saud vynášel. — (L. S. 51.)

## KAPITOLA DRUHÁ.

### O žalobách vuobec.

#### **Bezděky žádný neviň, ani podruhé, z viny sauzeného.**

##### Artikul I.

Žádný bezděky k žalobě nemá puzen býti, leč by již počal žalovati. A také jestli kdo obžalován z které viny od jednoho žalobce: od jiného z té viny nemuož obžalován býti. Avšak jestli že z jednoho skutku více vin pošlo by: tehdy od jednoho z jedné viny, a od jiného z jiné viny muž někdo obžalován býti. (L. S. 52.)

#### **Mordové noční neb denní kdy se ohlásiti mají.**

##### Artikul II.

Mordové a těm podobní účinkové, jestli že by se dály ve dne, prostřed obydlí lidského: od žalobníka ve třech dnech mají rychtáři zjeveny býti. Pakli by se v noci a na poli, krom obydlí lidského, přihodily: tehdy cíle tří dní déle, ač žalobník žádá, muož od přísězných slušně prodlen býti. — (L. S. 53.)

#### **Z cizoložstva cizí člověk nemá žalovati, než manžel neb saudec.**

##### Artikul III.

Člověk cizí nemuož žalovati na ženu z cizoložstva, kteráž jemu vedlé krve není spojená, ačkoli to hodným svědomím mohl

dokázati. Ale že jest to učinil, což naň neslušelo, že pověst svého bližního zmažal, trestání a pokutu podniknutí má slušně, od přísězných jemu vedlé jich svědomí uloženú; neb neslušné a všetečné jest takové obžalování, a saudecím nemá hnauti, ani také obžalovaný od něho proto nemá trápen býti. Ale manžel z toho skutku na svú ženu muož žalovati, ne skrze řečníka. Sausedé však také z toho hříechu žalovati mohau, aby nebyli domnini, že by mu také toho hříechu povolili. — (L. S. 54.)

### **O žalobě na saudece, který by nechtěl souditi.**

#### Artikul IV.

Jestliže rychtář neb saudec nechce souditi v hodinu saudu, má napomenut býti od přísězných, aby soudil a žalujícím dosti učinil, aby lehkomyšlnost odpuštění nezpłodila podpału hřešícímu. Opět i do třetice má napomenut býti saudec od přísězných. Pakli by souditi nechtěl, a pře přešla by k vyššímu saudeci, jakožto k podkomořímu aneb králi, a saudec z nedbálnivosti byl by obžalován: buď malá neb veliká pře, tehdy saudec ten za vinného trestán buď.

### **O žalobě zapsání.**

#### Artikul V.

Byl-li by kdo zapsán psanú žalobú: saudec má pilně příčinu vyhledati. Zaslúžil-li jest ten obžalovaný trestání na penězích, buď tak zapsán; pakli zaslúžil trestání, aby přišel o ruku, tak má zapsán býti; pakli jest hoden trestání na hrdle, také tak zapsati se má, podlé povahy výstupku svého.

### **Žaloba odsauzeného na smrt nenie zcela viery hodna.**

#### Artikul VI.

Usúzeno z práva jest: Že odsauzeného na smrt žaloba nevíže, ani zcela věriti se jí má, než toliko znamenité činí domnění a potah, však z toho samého obžalovaný neodsuzuje se. A též rozumí se o zločinci u vězení sedícím, kdyby koho před ortelem zmažal a obžaloval. — (L. S. 55.)

### **Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech.**

#### Artikul VII.

Raněný má žalovati pro volleist, totižto úklad vraždy, ve třech dnech, na toho, kdož jest příčina úrazu jeho; nebo po třech dnech žádného nemuože viniti, leč by hodnú příčinu okázal, jako že by němý byl, anebo že by se slušně osvědčil; tehda čas těch tří dní hodně muože prodlení mieti. Ale dědicové, kteříž nejsou přítomni, jichžto bližní od toho ranění umřel jest, nehledí času těch tří dní, ode dne ranění počítajíce, než od toho dne, kterýž jsou zvěděli, že by raněný byl; a ještě ten čas vedlé dalekosti a slušnosti a potřeby, jak by slušně k saudu přístup mohl býti, to má rozměřeno býti. — (L. S. 56.)

### **Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsuzen býti má.**

#### Artikul VIII.

Obžalovaný, od mnohých žalobníkuov po třikrát spolu z krádeže a z lúpeže v jednom saudě obžalován, a tolikrát se očistiv, nemuož po čtvrté přemožen býti svědomím z týchž účinkuov; proto že žalobce, spolu v saudu přistojíce, zprvu obžalovaného od jeho práva spravedlnosti svú přísností neodehnali jsou, tížíce se, mohli-li by sedmi svědky jej přemoci, jakož jsou potom usilovali učiniti. Nebo takový má užívati puojčeného sobě práva, a najvíce toho, že jest pověsti nepoškrvněné; neb to pravdě náleží. Pakli má na sobě prvé jakú poškrvnu, a tu tepruv aby naň dovedeno bylo: snad by právu svému poškodil a pohoršil. Obžalování po třikrát od žalobníkuov, potom pojednú učiněná, zdá se, že by taková žaloba ze lsti pocházela. Jestli že se očistí po čtvrté, svědomí jich proti sobě nikdy trpěti nebude, neb lest a úklad žádnému pomáhati nemohú; a protož ti žalúbce svým zlým úmyslem mají sklamáni býti. (O tom hleď v kapitole XLIX. artikuli XI.) — (L. S. 57.)

### **Sedm svědkuov více mohau u práva než obce.**

#### Artikul IX.

Obžalovaný z zhárství, neb z viny k tomu podobné, muož přemožen býti sedmi svědky hodnými; nebo počet sedmi svědkuov



jest z podstaty práva. Protož, jestli kdo obžalován na hrdlo od obcí mnohých míst, není slušné; nebo svědomí obce některak jest podezřelé; nebo jeden skutek, v jednom místě a jednoho času učiněný, z těžka muože poznán býti od množství. Protož viery hodnější bylo by svědomí přísězných jednoho místa v některém zvláštním skutku, nežli svědectví přísězných ze mnohých míst o témž skutku; nebo jeden skutek od přísězných toho místa muož dobře porozumín neb spatřen býti; ale aby od přísězných ve mnohých místech též dobře byl opatřen, aby tak úplně byl poznán, to se zdá nepodobné k viere.

Obžalovaný pro pohruožku z žhárství, někdo přemožen bývá sám třetí, jakož psáno jest ve mnohých právích, ačkoli z skutku žhárství má býti sám-seďm přemožen. (Více o tom hledaj v kapitole LVI.) — (L. S. 58.)

## KAPITOLA TŘETÍ.

O řečnicích, kdy přijímáni a kdy nepřijímáni býti mají.

**Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsou užiteční.**

Artikul I.

Řád řečnování nemá pohrdán býti, poněvadž také císařská ustanovení témuž řádu chválu vzdávají, říkúce: »Bojujít zajisté obhajce při, kteří v výmluvné řeči doufajíc, obtížených pravdy naděje i života brání, aniž méně prospievají obecnému dobrému a zvláštnímu užitku, než jako by pro užitky každého štítuov, pancířuov a mečuov užievali, rodičuov a vlasti zachovávajíce.« Protož skutečně známo jest, že úřad řečničstva ve všech věcech a saudích jest potřebný. Avšak byly-li by strany takové opatrnosti a výmluvy: tehda budú moci samy osobně mluvíti, odpuštění však sobě u rychtáře uprosíce. Protož každý člověk muož slova řečníka svého, od saudce jsa otázán, nebo sám od sebe, tvrditi nebo jim odepřiti. Zavrha také toho řečníka, muož hned jiného přijíti, s dopuštěním rychtářovým. — (L. S. 59.)

**Řečník podezřený nerečňuj.**

Artikul II.

Řečník také podezřený, ač strana žádá, nemá dopuštěn býti k řečnování. — (L. S. 60.)

**Řečníka saudce nemá nutiti k řečnování.**

Artikul III.

Opět, žádá-li se řečník zbaviti řečnování, saudce nemá jeho k tomu nutiti; a to odřečení řečníka žádné škody straně nečiní, proti kteréž jest byl. — (L. S. 60.)

**Řečníka první obdrží.**

Artikul IV.

Opět, prosíte-li dva jednoho řečníka, první jej obdrží. (L. S. 59.)

**Řečník, kdykoli najatý, řečnovati má.**

Artikul V.

Opět, jestli že by řečník před hodinou saudu od jednoho z stran najat byl: tehda bez odporu prosby druhého řečnovati bude. (L. S. 59.)

**Řečníkem chudého má opatřiti saudec.**

Artikul VI.

Opět, saudec má patřiti, aby chudým nebyla ujma na řečnicích od mocných; nébrž z úřadu svého nemajícím řečníka má zjednati. — (L. S. 59.)

**Strana když řečníka nemá, má se jí odložiti.**

Artikul VII.

Jestli že dva řečníky máte před saudem státi a řečnovati, a není-li kterého, z kterékoli příčiny: tehda k žádosti druhé strany má cíl a čas k stání prodlen býti. — (L. S. 61.)

**Řečník nemá se brániti nemocnému pro nárek mordu.**

Artikul VIII.

Opět, bude-li kdo narčen jako morděj: by byl i nemocen, nemá jemu řečník odepřím býti. — (L. S. 62.)

**Řečníku, písaři mzda pány se ulož.**

Artikul IX.

Záplata a mzda písařuv, řečníkuov a jiných úředníkuov má býti uskrovněna vedlé svědomí přísěžných. — (L. S. 63.)

**Přátelé straně nemají se odpierati.**

Artikul X.

Opět, strana žádá-li, by pak řečník odpíral, má jí pomocník neb přítel také se příti. — (L. S. 64.)

**Řečníkuo několik muož strana mieti bez ujmy jiným.**

Artikul XI.

Jedna strana muož sobě najíti viac řečníkuov, toliko když by to nebylo lstivě, tak aby strana druhá nebyla řečníka zbavena. (L. S. 65.)

**Řečník zločinci nemá dán býti.**

Artikul XII.

Opět zjevnému zločinci, by pak žádal ustavičně, řečník má odepřím býti. — (L. S. 66.)

**Žena, jakž koli opatrna, nemá řečnovati.**

Artikul XIII.

Ženy, by pak byly rozšafné i výmluvné, však se k řečnování připustiti nemají.

**Zloповěstní a přestupníci nemají řečnovati.**

Artikul XIV.

Zloповěstní, též i přestupníci práva úřadu řečnování mají býti zbaveni, aby dobří tovaryštvem zlých nebyli poškrvněni.

**K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpovídati.**

Artikul XV.

Znamenaj: Jestli že by řečník neb žalobník, veda žalobu, zpletl by ji, jako kdyby řekl: »Pane rychtáři, tak mi velikú ránu dal,« aneb »tak mě těžce raniž, že jsem o život skrze to přišel až k smrti«: obžalovaný bude zproštěn, a není dlužen jemu odpovídati. Item, jestli že by potom tayž žalobce z jiných ran skrze řečníka před obeslaným neb ještě živým slovy jako prvé na týž rozum otázku učinil: tehdy opět obeslaný jest povinen odpovídati. (Víc toho hledaj o řečnicích v kapitole padesáté první.) — (L. S. 67.)

## KAPITOLA ČTVRTÁ.

O odvolání k vyššímu právu.

### Proč jest odvolání.

#### Artikul I.

Pomoc neb útočiště odvolání není vydána k obraně nešlechtnosti, ale k pomoci nevinnosti. Protož každému má dopuštěno býti odvolání pro nehodné a neslušné obtížení; a zvláště jestli že by takové obtížení bylo k škodě právu odvolávajícího. Není slušné, aby ten, kdož se odvolává, stál na místě, ani aby s místa nohů nehnul, jakož někteří chtěli; nébrž, chce-li, má jemu rozmyšlení dáno býti, chtěl-li by či nechtěl odvolati se. — (L. S. 68.)

### Odvolání k jakému rozumu býti má učiněno.

#### Artikul II.

Takto má předloženo býti odvolání k vyššímu právu: »Pane rychtáři! Ortel proti mně od přísedících štrafuji, poddávaje se lepší od toho místa, odkudž já mám z práva jej přinesti.« A to má rozuměno býti o orteli, který vyrčen jest, ne vedlé psaného práva. Pakli jest výnos z práva psaného, takto má říci: »Pane rychtáři! Ortel, který přísedících z práva psaného proti mně jsou vynesli, s odpuštěním jich poctivosti, naději se, že jest pošel ze zlého rozumu práva psaného. A protož odvolávám se od něho, žádaje, aby hned bez meškání podán byl k vyslyšení královskému, od něhož vydáno jest psané právo, poněvadž tomu sluší rozum právu dávati, kdož je skládá.« — Opět, dokud stojí odvolání, nic nemá v té při obnovováno a přidáváno býti, ani přimíšeno. — (L. S. 68.)

### Po odvolání nic nemá přidáno býti.

#### Artikul III.

Ortelování a příčina jeho krátce a rozumně má býti vznesena k tomu, k komuž se jest stalo odvolání. A všeliké rozšíření při té věci má býti ukráceno. — (L. S. 68.)

### Čas odvolání.

#### Artikul IV.

Kdož se k vyššímu právu odvolá, nedovede-li svého odvolání v šesti neděleích pořad zběhlých: leč by hodná překážka byla, za neodvolávajícího má jím býti. A saudec přes to odvolání v té při tak se měj, jakož se má mieti vedlé práva, a to pro bázeň snadně odvolávajících, aby, jací nákladové zajdau, ať ty zaplatí a nad to pokutu dá svému saudeci 60 šilinkuov, leč kdo má zvláštní na to pokutu uloženu. — (L. S. 68.)

### O způsobu odvolání každému má vědomo býti.

#### Artikul V.

Item, Pořádek a způsob odvolání, prvé než ten, kdož se odvolá, v to půjde, skrze rychtáře a přísedících má jemu slavně zvěstován býti.

### Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď.

#### Artikul VI.

Item, Ten, kdož se odvolá v té míře, dopustil-li by se čeho, jako vinný skrze rychtáře vlastního bez odporu toho odvolání můž trestán býti.

### Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny saudec chtěli ho trestati, v tom se opět můž odvolati.

#### Artikul VII.

Item, Jest-li že by ten, kdož se k vyššímu právu odvolá, po tom odvolání pro zavinění před tím učiněné od přísedících snad chtěl obtížen býti: tu jakožto od podezřelých, muože se slušně odvolati, a žádné pokuty peněžité proto nemá trpěti. (L. S. 69.)

**Bez příčiny žádný se neodvoláváj.**

## Artikel VIII.

Item, Nenie-li hodná příčina odvolanie: tehda odvolanie k vyššímu právu přestává.

**O odvolání bez psaní a o psaném.**

## Artikel IX.

Item, Odvolání bez psaní bude-li učiněné, a to by se potom zdvihlo: daremní jest a marné. Pakli jest psané a písmo rozličný rozum zavírá: odvolanie má dopuštěno býti, ale jiné jest ačkoli toliko jeden rozum zavírá. Jest-li že se odvolává ten, jemuž nenáleží, nemá slyšán býti. — (L. S. 70.)

**Kdo pustí od odvolání.**

## Artikel X.

Item, Ten kdož se vayše odvolá, potom, pokáním hnut jsa, zase to odvolanie zdvihne: skrovnú pokutú od saudce má trestán býti. (L. S. 70.)

**Odvolání jistých zločincuv marné.**

## Artikel XI.

Odvolanie zločincuv jsú marná; leč by jaké pochybenie bylo při jich provinění, tehda nemá při skutku kvapeno býti; a též odvolanie nemá býti hájeno pro přísahu. — (L. S. 71.)

**Odvolání nedopauští se v tom, čím se nemuož prodlíti, aneb co se vypovie z stálého práva obyčejného.**

## Artikel XII.

Jestli že která věc prodlenie nechce: nemá býti odvolanie dopuštěno. Nebo jestli co z věčné a vždy stálé výpovědi rozkáže se, aby bylo učiněno: proti té výpovědi nemá býti odvoláno. (L. S. 73.)

**Který koli z stran se odvolá, to odvolání i druhému k užítku muož býti.**

## Artikel XIII.

Opět v obecní při, kolikrát se jeden odvolá a druhý nic: tehda ono vítězství také tomu prospěje, který se jest neodvolal,

a to v při, což se obrany dotýče. Opět, ač by kteří rozdílně byli potupeni a odsuzeni, ačkoli z té pře to pochází: však proto víc než jednoho odvolání potřebí jest. — (L. S. 74.)

**Zjevně zpupnému nepřeje se odvolání.**

## Artikel XIV.

Opět, odvolanie pyšného a zpurného nenie platné; ani když pře od krále saudci jest poručená, odvolávající ten nemá slyšán býti. — (L. S. 75.)

**Pokuta odvolání z hřiven.**

## Artikel XV.

Komuž by se koli stala hojná spravedlnost před saudem a přísežnými, a on, tau pohrdaje, odvolal by se neprávě: KJM<sup>ti</sup> v pokutě bude tři hřiven. Pakli by jemu rychtář neb saudce spravedlnost učiniti odepřeli: tehdy svobodně odvolá se k jinému saudu. A z těch peněz předpověděných slušejí dvě česti saudci a třetí přísežným. (O tom více máš v kapitole LX.)

## KAPITOLA PÁTÁ.

### O vodě a zbroji.

#### Duom svuoj každý opravuj, bez škody jiného.

##### Artikul I.

Tak jeden každý duom svuoj má opraviti, aby domu sauseda svého nepohoršil, leč by měl právo k děláni takové věci. Opět, nebrání se, aby sobě jeden každý prospěl, když druhému neškodí. Tok vody dešťové má místo, jestli že by voda dešťová neškodila přirozeným tokem; ale svedená nic, leč by pro příčinu vorání ten skutek byl učiněn svedení vody. Znamenaj, že jsou tři věci, pro něž nižší duom anebo místo slouží vyššímu: právo, přirození, starobylost místa, totižto služebnost, jížto není paměti, která vždycky za právo jmína býti má, totiž pro příčinu umenšení saudu. A často přirozená věc i starost místa postupují, když právo na to jest. Někdy také právo a přirození postupuje starobylostí. Neb vědomé býti má, že k zlepšení sauseda něco muože děláno býti, ale k zhoršení nic, leč by to bylo zejména vymíněno. Každý člověk na svém gruntu jakž navvayš muož stavěti; tak i na hluboko sluší kopati; leč to učinil úmyslem škody k svému užitku, toho dělati nemá. — (L. S. 76—80.)

#### Kto má právo k volě, má i k stezce, ale ne k cestě.

##### Artikul II.

Kdož má právo k vážení vody, ten má svobodu k studnici choditi. Avšak kdož svobodnau chůzi k studnici má, tomu tam s vozem jezdit nesluší. Opět, přeschne-li studnice a zase se vyprajští, skrze to služebnost a právo jeho neztracuje se; nebo ta služebnost neb pohodlnost není ztracena skrze nedbálnivost ani skrze provinění. — (L. S. 81.)

#### Pokuta, kdo by přes záповěd [s] zbrani chodil.

##### Artikul III.

Kdyby který sedlák přes záповěd braň jakau nesl, neb voštíp, neb meč: tehdy rychtář, pod kterýmž by postižen ten jistý byl, má mu tu braň pobrati aneb dvaceti šilinkuo od toho sedláka za to vzieti pokuty.

#### Kupeom pocestným nemá brána býti.

##### Artikul IV.

Než kdyby pak někdo, příčinu kupectví jda nebo jeda, meč svuoj měl, neb na sedle zavěsil, neb na vuoz uložil ne tím úmyslem, aby někoho nevinného uraziti měl, ale aby se od zločincuo obraňoval: tomu se nemá bráti. Item. Nižádný také osidl žádných ani k tomu podobných věcí neliecej k lapání jiných lidí, leč na zločince a k tomu podobné lidi, a to i s povoléním pana rychtáře buď.

#### Rychtář k brani právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.

##### Artikul V.

Rychtář a přísežní nemají práva k brani, kterau se člověk brání, ale k urážející; nebo obrana se nezapoviedá. Opět, potrhne-li kdo meče z pošvy, daj rychtáři deset grošuo. Pakli vytrhne, šedesát haléruov, a od vteknutí též šedesát haléruov. Opět, v trhový den vyňal-li by kdo lučičtě neb samostřil ke zlému, ten daj rychtáři dva funty a měšťanuom tři; pakli napne, rychtáři a městu dva funty zaplat, anebo jemu ruka buď proklána nožem, jakož práva krumffeštní každého města káží.

## KAPITOLA ŠESTÁ.

### O ubrmaních a jich právích.

#### Kterým osobám má ubrmanství býti.

##### Artikul I.

Usúzeno jest, že ani na sirotka, ani na méně 15ti let majícího, ani na bláznového, neb němého, aneb hluchého ubrmanství nemá býti. Item byl-li by kdo i rychtářem, tehdy věci té, kteréž saudecím jest, sám se voliti neb se jinému voliti rozkázati nemá. A učinil-li jest v tom výpověď, nemá pokutau k tomu přidržán býti. Item, Nebývají také povinni všeho vypovědieti a oznámiti, jako tehdy, kdyby ohyzdné a mrzké věci ubrmané poznali. Také znamenaj: Kdyby ubrman kdež koli byl volen, a potom, toho opovrhúc strany, jiného sobě volili, první jest propuštěn.

#### Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti.

##### Artikul II.

Najprv, zloověstný neb jest-li roznešený od některé z těch stran v hlavním zlém účinku a úmyslu, jako, že by některé straně úhlavním nepřítelem byl a pohruožky mordem činil, aneb že se nařkli hlavním nějakým nářkem. Item, Kdyby příčina opět věku neb nemoci byla, ješto by brzo z ní nevyšel; pakli by brzo z ní vyjítí měl, tehdy ať se den protáhne. Item, Kdyby opět zaneprázdnění měl pilných věcí vlastních svých, aneb odjítí bezelstné, neb opět že by nastala obecní pilná potřeba: pro ty příčiny ubrman se vymluviti muož jakožto nemožností; nebo vlastní

rozum podlé práva ten jest, že to toliko muožem, což koli bez své škody činiti muožem. A též ty předpověděné příčiny mají moc i proti rychtáři i proti saudecím přísežným. Item. Přijítí a v ní státi mají v ubrmanské výpovědi strany o tu věc, o kterou se na ně podaaly, buď pravá neb nepravá; neb sobě přičítaj, kdož se na ubrmany svolil. Item. Kdyby více ubrmanů bylo a jinú a jinú výpověď učinili, mohau v těch výpovědech nestáti; než jest-li že větší strana kterau výpověď zavře, ta přijata má býti, neb jináč pokutu by nesl, kdož by se zepřel. Item. Nebyl-li by kdo z které strany pro to, aby ubrmanství se nekonalo, a slušné příčiny neukázał, upadne v pokutu; a protož kdyby vavpověď se stala bez druhé strany, nemá prospěšná býti, leč by svoleno bylo, že neb před jednú stranú, neb oběma má výpověď se státi, aneb i žádnú. Nebo rozvaž, před kýmž se zdá řčená, když jest řčená před múdrymi. A zase týž, před kýmž jest řčená, když se dí před bláznovými. Item. Nebude ubrman výpovědi vypovědati, leč se svolí. Opět zase, když by již první svolení minulo, neb den, neb smrt někomu překazila, neb saud, neb v kněžství že by se někdo dal; než kdyby potom, knězem jsa, přijal ubrmanství, ten již všemi obyčejí povinen jest vaynos učiniti. Item. Bude-li při svolení zmienka o dědici, ubrman muž rozkázati, aby i ten dědic přítomen byl. Item. Kdyby sirotek bez poručníka vuole svolil se, nemá ubrman vypovědati nálezu; neb vypoví-li co proti němu, pokutau nenie povinen, leč by rukojmě zastavil, od kteréhožto rukojmě, pokuta muož upomienána býti. Item. O těch o všech věcech přech a příčinách ubrman sauditi muože, kteréž od počátku té věci byly jsú mezi nimi, kteříž ubrmany volili, a netoliko o tom, což se jest potom přihodilo. Item. Bude-li kdo učiněný o svú věc, ješto k němu náleží, ubrmanem, vaynosu učiniti o tom nemuož; nebo ten o tom rozkazuje, ješto žádný sobě rozkazovati, ani zas se sobě zbraňovati nic nemuože. Item. Kdož by rozkázal podlé svolení od ubrmana, aby zaplatil peníze a on prodil by, v pokutu upadne. Item. Budú-li tři ubrmané, a dva odsaudí někoho 10 kop, a třetí toliko pěti by odsaudil téhož: tehdy má držán býti saud dvau. Ale když by jeden odsaudil 15 a třetí 5, nezdá se rozdílu býti, a to proto, což jest většího, zaviera v sobě to, což jest menšího.

### Ubrmanom když se pře poraučí, již z moci rychtáře vychází.

#### Artikul III.

Když již pře ubrmanuom jest poručena, tehdy již z moci rychtářovy jest vyšla; muož však strany rychtář připuditi k zachování věcí k tomu potřebných. Všelike ubrmanství pokutau má ohrazeno býti. Opět, jsú-li tři ubrmané voleni, dva budau moci při dokonati; neb všelike ubrmanství má jíti před se a ne za se, leč by třetí pilnú potřebú byl zaměstknán. Opět, přijetie ubrmanuov nenie k škodě rychtáři na jeho právích. Jest-li že pak [z] spurné všetečnosti strany rychtáře neprosíce, na ubrmany svolily by se, svolení moci nebude mieti, a každá strana dá pokuty 72 haléřův. — (L. S. 82, 83, 84, 89.)

### K ubrmanuom muž, jsa živ, když svoli, žena i děti toho nezmění.

#### Artikul IV.

Jest-li že muž svoli se oč na ubrmany, umře-li muž, žena jich zavrtci nemuože. A též má řečeno býti o dědicích, leč by se slibuov osobních dotýkało, kteříž patří k zvláštni osobě, jakožto manství a k tomu podobné. Neb jich ubrmanství nezavazuje dědicův, leč by při svolování byla zvláštni zmienka o dědicích. — (L. S. 90.)

### K ubrmanství svědkové nenáleží.

#### Artikul V.

Item. Všelike ubrmanství pod dobrým svědomím buď přijímáno, a zvláště v vysokých a těžkých přech; nebo nemůž žádný sám sobě hodným svědkem býti. Také každé ubrmanství pokutú buď ohrazeno. Umře-li jeden z ubrmanuov, pro to pře nemá hned k saudu pojata býti, než na to místo má jiný ubrman volen býti. (O tom dále hledaj v kap. LXVIII. art. I. rozd. XXIV.) (L. S. 91, 92.)

### Ubrman první a známý jest znamenitější.

#### Artikul VI.

Opět, kdož prvé zvolen jest za svrchovaného ubrmana, mocnější jest potomního, a ten který jest známější, mocnější jest, nežli méně známý. — (L. S. 93.)

### Ubrman odjinud muož býti.

#### Artikul VII.

Opět, volení ubrmana z jiného města neb saudu mocné jest, ačkoli práce a nákladové neopatrnosti straně slušně mohú připsáni býti. Také znamenaj, že výpověd ubrmanská a ohrazení před přísěžnými má činěna býti. — (L. S. 94.)

## KAPITOLA SEDMÁ.

### O stavuňcích vuobec.

#### Stavuňkové času válek a odpovědi jsu neplatní.

##### Artikul I.

Staré právo jest: Že obstavení krav a koní a jiných věcí, čas obecnie války pod korúhvi a odpovědi knížecích vzatých, daremní jest a žádné. Item. Věci panské v moci slúhy neb vládaře pro dluh, který jest sám dlužen služebník za sebe, nemohú býti obstaveny, ale pro dluh panský mohú. A bylo-li by to stavování v jiném saudu, a zvláště nepřfleží-li právu, pod nímž pán těch věcí obydlé své má, a stało-li by se od obstavujícího, který sídlo má s pánem toho zboží na jednom právu, aneb jest spoluměštěním a saused: avšak týž pán s tiem, kdož jest obstavil, má přijíti k tomu saudu, v kterémž jsú jeho věci obstaveny, pro těch věcí k vypravení. Item. Jest-li že pán své zboží po služebníku neb auředníku neb po některém svém sausedu neb spoluměštěninu, který také má své vlastní zboží, poslal by do města jiného saudu: tehda, jestli to známo, neb osvědčí-li prvé před dobrými lidmi poslání a poručení toho zboží, by pak u toho, který jest zboží přivezl, bylo obstaveno pro dluhy, které jest sám za sebe dlužen, neb pro některé provinění, kteréhož se dopustil, by pak i řekl, že jest to jeho zboží, ještě, takové obstavení pánu téhož zboží žádné škody právu neučiní; nebo by neprávě pán za slúhu neb provinění neb pro křivé vyznání toho,

kteřý jest zboží přivezl, vlastního zboží zbaven byl. Opět, kdyby věřitel a dlužník oba z jednoho saudu byla, a věřitel, potupě rychtáře vlastního, dlužníka, který k dostání právu jistý byl by, před cizím rychtářem obstavil by i s tím, což veze: pro takové potupení (leč by hodnú příčinu, kteráž jim k tomu hnula, pověděl) pokutú peněžítú zaplatí, kterúž by jemu přísežní uložili. A nemá býti taková pokuta šacována tak mnoho; ale vedlé svědomí vlastního přísežných osob a, příčinu obstavení znamenajíce, muož jinak a jinak uskrovněna býti. — (L. S. 95.)

### **Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobré pověsti nalezené.**

#### Artikul II.

Opět usúzeno jest: Že koně, raucho i všeliké věci movité, někomu puojčené aneb zastavené a dále od něho prohrané, prodané neb jiným kterým koli obyčejem odcizené, nemají býti obstaveny u toho, v číž moci budú nalezeny; ale od toho mají spravedlivě požádány býti, komu jsou byly najprvé puojčené neb zastavené. A to má rozumíno býti o osobách poctivých a viery hodných; nebo jiná věc jest o osobách lehkých a podezřelých, kteréžto věci i s nimi spolu mohau obstaveny býti, dokudž by nedovedli, kterým obyčejem zboží v jich moc jest přišlo. — (L. S. 96.)

### **Nalezenau věc cizí nemuož žádný sobě osobiti.**

#### Artikul III.

Kdož by lapil kuoň blúdící na poli neb jinde, proto po časech nemuož jeho obdržeti, ač i v trhový den kázal o něm biricem provoлатi. Opět, jest-li že by kuoň obstavěný a v peněžích šacovaný umřel prvě, než by den saudu přišel, kterýž by měl saudem obdržán býti: ten, kdož by jej měl obdržeti, na koňské kuoži přísahu i s svědky učiní, též jako by na živém koni měl přísahati. Pakli kuoň skrze krádež neb laupež potratil by, s svědky na kříži přísáhne. A jest-li že on neb který z svědkuov v přísaze padne, zaplatí šacuňk toho koně. Opět, žádá-li ten, čí kuoň jest obstavěný, má jemu hned kuoň na rukojmě dán býti; než aby jej rychtář osm dní měl, jakož v některých městečkách jest obyčej, to nenie za právo. — (L. S. 97.)

### **Obstavěný, postavě saukupa, prázen jest všeho.**

#### Artikul IV.

Starodávni práva tak ukazují: Jest-li že obstavěný pro kuoň postavil svého saukupa, prost bude; a tak o jiných věcech též. A však proto, ač by k třetímu, k čtvrtému, k pátému a tak dále, kuoň mohl připadnutí, vždy na třetím saudu má kuoň obdržán býti neb ztracen pro ukrácení práci, stravy konské a nákladuov stran. Opět, obstavěný, řekl-li by, že kuoň přísluší někomu na zemi sedícimu, ve 14 dnech má toho postaviti. Pakli by řekl, že jej má od hostí z cizí země, toho vystav po třikrát čtrnácti dnech, totižto šesti nedělích. Kteríž v jednom saudě jeden na druhého, a ten na třetího, a tayž na čtvrtého, a čtvrtý na pátého, a tak pořád, kolikož by koli jich bylo, toho koně svoditi mohau. A nápodobně můž býti prostřed času těch tří sauduov.

Opět, jest-li že obstavěný pro kuoň, v čas určený toho osobně nevystavil by, od něhož pravil, že kuoň má, kteréhož jest i jmenoval a zavázal se, že jej chce i postaviti dobrovolně, leč by hodná překážka byla: ten, kdož obstaví, bez přísah a bez svědkuov kuoň obdrží plným právem. — (L. S. 98.)

### **Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a vyptávání býti.**

#### Artikul V.

Přihodilo se, že jednomu člověku vieryhodnému kuoň byl obstavěný. Kterýž, přišed se 20 mužmi hodnými, sausedy svými, a kuoň obyčejem odporným chtěje obdržeti, proto, že jeden svědek padl jest v přísaze, kuoň svůj skrze to ztratil jest. Z kteréžto věci pán tohoto člověka velice se divil z toho práva, že neznámý, přišed a obstavil kůň, sám třetí jej že by měl snáze obdržeti, než obstavěný s vieryhodnými lidmi, sausedy svými, koně, kteréhož jest měl v své moci, mohl obdržeti, a zvláště poněvadž jest obecné právo, že každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží i života může brániti, nežli od jiného přemožen býti. Item, v jiné příhodě. Někteřaký obstavil kuoň jednomu měštěninu, znamenitému a zachovalému muži. Když tayž chtěl kuoň obdržeti, svrchu psaný obstavěný obec jednoho městečka přivedl jest, jichžto více než na třidecti, vydali jsau se všickni k přísaze,



že řečený kuoň z jeho vlastnie klisny porozen byl by a od toho času že jest jej vždycky v své moci měl. A o témž také přísežní města toho měštěnína, listy svými nápodobně písice, svědčili, že se diví právu, že obstavující sám třetí měl by práva toho požití, kteréž koli svědky přivedl, proti hojnému a vieryhodnému svědomí obstaveného. Protož když se jest přátelsky porovnálo mezi obstavujícím a obstaveným, ta příhoda jest rozvážena. Proto že častokrát lest a sklamáni při takových obstavovaných zvykly jsú bývati, i vidí se nám býti rozumné: Že kdož obstavuje, nenie-li dobře známý, vedlé obydlé, pověsti a živnosti pilně má tázán býti o času a místu a o jiných přiběžných případnostech, kteréžto rychtář a konšelé k vyhledání pravdy viděli by potřebné býti. Též i svědkové jeho tajně a rozdílně mají přeslyšáni býti a vytazováni, odkud jsú? jsú-li sausedé toho, kdož obstavuje? a co a kterak jim jest vědomo o tom, odkud ten kuoň obstavený má? u něho-li jest rozený čili jej kaupil? čili jeho laupežem nebo krádežem dobyl? Ty věci mají proto učiněny býti, nebo jest-li že by ten, kdož obstaví, byl přemožen svědky obstaveného, netoliko kuoň ztratí, nébrž i s dvěma svědky svýma jakožto křiví přísežníci jazykuov mají zbaveni býti, jest-li že by jich patnácti funty nemohli vyplatiti. Od kteréžto pokuty obstavený jest vyňat, když by při odporu v svědectví padl. — (L. S. 100.)

### **Obstavenau věc sám třetí obdrží obstavující neb obstavený.**

#### Artikul VI.

Rozsúzeno jest: Že ten, kdož obstavuje, muožkuoň sám třetí s lidmi vieryhodnými obdržeti. A chce-li jemu obstavený odepřiti, má to prvé osvědčiti, než onen na koni přiseže; pakli to zmešká, a ten, kdož sstavuje, sám třetí na koni přiseže, jeho svědomí nemůž dál odporu mieti. A též nápodobně, chce-li ten, kdož obstaví, odpor obstavenému učiniti, to má prvé osvědčiti, než přísahati počne na kříži. A pakli ten, kdož chce odpor činiti, žádá prodlení, má jemu dáno býti za 14 dní, aby svědky vystavil. Item. Jest-li že by ten, kdož sstavuje, k otázce obstaveného neb rychtáře před saudem vyznal o času (obstaveného) jako kdyby řekl, že jest ode tří let kuoň ztratil, a obstavený

zavázal by se k duvodu, že by kuoň kaupil před čtyřmi lety, a od toho času že by jej v své moci měl: takový důvod má rozumně předložen býti, jako duvodnější toho, kdož jest obstavil. A též kdyby ten, kdož stavuje, řekl, že kuoň před desíti léty ztratil, a obstavený duvodem skutku dokázal by, totiž po zubích, že by kuoň nebyl tak starý: kdo obstaví, kuoň ztratí. Item. Kdož kuoň obdrží, uzdy ani podkov neobdrží vedlé práva. — (L. S. 100.)

### **O stavuñcích většihó počtu svědkuov šetřiti se má.**

#### Artikul VII.

Kuoň obstavený maje obdržeti, ten, kdož obstavil, přiseže sám třetí na koni. A bude-li strana odporná chtíti jej přemoci, přiseže na kříži se dvadcíti svědky k sobě přijatými, že jest první s svými svědky křivě přísahal. A jest-li že opět odporná strana po třetí chtěli by těch 21 přepřiti, za každého postaví sedm, to jich bude pět šilink dlühých bez tří, kteříž též přísahu učiní na kříži, že prvních 21 křivě jsú přísahali. A další odpor svědkův nepochází. A však osvědčení vždycky má býti předloženo odporu, jakož se v předešlém orteli zavierá. — (L. S. 101.)

### **Obstavení pro přirčení, že by puojčiti někdo přirekl, nemá býti.**

#### Artikul VIII.

V té příhodě jest usúzeno. Pájčí-li Pavel Petrovi koně, a kaupil by tayž kuoň Ondřej od Pavla: Petr z práva nebude moci koně u Ondřeje obstaviti, ale zpuosobem práva Pavla, kterýž jemu koně puojčil, má obviniti a nařknúti. Ale jiné by bylo, když by snad Pavel ukradl kuoň Petrovi. — (L. S. 102.)

### **Obstavě kradený kuoň, muož své vzítí, než na dobropověstného nesahati.**

#### Artikul IX.

Žalobník, obstaviv kuoň, žaloval jest před rychtářem, že tayž kuoň nočním jest časem jemu ukradený; ale obžalovaný od-

pověděl, že jest ten kuoň čas denní kaupil, a k tomu chce prodavače svého postavití. A když jest toho v čas uložený neučinil, ale toliko sám se jest osobně postavil, otázáno jest od rychtáře: »Poněvadž z krádeže se jest neočistil, aniž prodavače téhož koně postavil, jakú jemu byl by vinen pokutú?« O tom jest takto zuostáno. Poněvadž žalobce neprožaloval jest, že by jemu obžalovaný kuoň ten ukradl, a že by jeho chtěl z krádeže přemoci, ale toliko řekl, že by kuoň jemu ukradený chtěl obdržeti: dostatečné jest, že kuoň ztratí. A jest-li že jest dobré pověsti člověk a prvé se počestně zachoval, čest svú prostau přísahú obrání. A když to učiní, od rychtářovy nesnáze bude zproštěn, anebo aspoň za přísahu 72 malých haléřuo za pravú pokutu má rychtáři dáti. — (L. S. 103.)

### **Přiznání neb odepření krom saudu omylné není spravedlnosti škodné.**

#### Artikul X.

Příhoda jest taková. Když jest kuoň obstaven a až na čtvrtého přišel, který měl z něho odpovídati, a tayž v svém příbytku před lidmi vieryhodnými a konšely odepřel se jest, řka, že jeho kuoň není, a potom, stoje před saudem, řekl jest, že pro ostříhání aneb vyholení kuoň tak jest proměněn, že jsem jeho zprvu nepoznal, ale již nyní, po jistých znameních dokonaleji jsa naučen, vyznal jest, že by byl jeho: i jest otázka od strany odporné: »Bylo-li by na škodu právu jeho takového vyznání změnění?« O tom tak jest zuostáno, že zapření kromě saudu učiněné není k škodě potom se k němu v saudu přiznávajícímu; nebo má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a neomylně vyznával; nebo jinak vyznání jemu není k škodě, toliko když před odsudkem pokázał by, že se omýlil. — (L. S. 104.)

### **Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnou příčinou, má zaplácena býti.**

#### Artikul XI.

Jeden známý prodal jest kuoň jednomu hosti, který po malém času na jiném právě jest obstaven. Tehda přišel host k dříevě řečenému známému, povolal jest jeho, aby, jda s ním,

vypravil kuoň obstavený. A on, nepovoliv jemu, řekl jest: »Však sedím pod zdejší právem, přiveď mi sem kuoň.« Jemužto host odpověděl, že »toho nikoli učiniti nemůže, proto že kuoň kdež jest sstaven, užívá místo to práva Maytburského, a tam jej chovají; kterýžto kuoň tu má tak dlouho chován býti, dokudž pře toho stavuňku místa nevzála by.« I že ten, kdož kuoň kaupí, saukupa nemohl postavití, ztratil jest kuoň. Protož otázka jest: »Ta škoda na koho má přijíti?« Na to takové odsúzení jest, že na prodavače; nebo poněvadž toho koně nechtěl jest přijíti k místu, kdež Maytburského práva požívají, a ne toho práva, pod kterýmž prodavač má obydle: tehda vinovat jest kupujícímu k zaplacení koně. A při tom znamenaj, že žalobník a obžalovaný, obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati, ač by snad v jiných místech obydle měli tělesné, kdež jiných práv užívají. Protož kdež obecna řehoła jest, že žalobník má následovati práva prožalování, rozuměj v tomto místě, kde ta věc obstavena jest, ne kde osoba příleží. — (L. S. 105.)

### **Obstavití pro stravu kněze i jiného na svém právě můžeš.**

#### Artikul XII.

Kdyby kněz a osoba svěcená s koňmi a s pacholky všel do hospodářova domu a trávil by tu: pro tu stravu, od toho času protrávení, hospodář koně i jiné věci té osoby slušně může zavřítí a obstavití, jako jiného člověka.

### **V stavuňku věci světské i kněz na právě světském odpovídaj.**

#### Artikul XIII.

Přihodilo se, že před kněžským dvorem jednomu faráři od některakého člověka pro spravedlnost stavována byla jedna klisna, a tak žalobce žádal jest naň práva od přísežných, jakož jest obyčej při takových věcech. Ale farář odpieraje řekl jest: »Neslušimť já k právu světskému, ale k duchovnímu.« I jest otázka: »V světském-li právě čili v duchovním ten kněz měl by odpovídati?« K tomu úsudkem odpovídá se: Poněvadž takové obstavení

jest klisny, jenž nenie věc duchovní neb kostelní, jako jsú kalichové, ornáti a jiné k tomu podobné věci: tehdy farář v té příhodě povinen jest v světském právě odpoviedati; nebo farář zření má k právu duchovnímu, ale klisna, o kteréž jest zmínka, přísluší k právu městskému. — (L. S. 107.)

**Kdo za škody z prosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek.**

Artikul XIV.

Jeden měšténin pozval sedláka ze vsi do domu svého pod takovým slibem, bude-li v městě obstaven, že jej chce toho zprostiti bez jeho škody. Tehda sedlák, všed do města a před rychtáře, bláznivě mluvě, upadl jest v pokutu. I jest otázka: »Má-li měšténin toho sedláka zprostiti od té pokuty?« O tom stal se úsudek, že obstavení, od kteréhož měšténin slíbil jest sedláka zprostiti, rozumieno má býti jelikož k účinkom minulým, a ne k budícím; i že potom sedlák pro vlastní vinu upadl jest v pokutu, toť nenie obstavení, aniž měšténin povinen jest jeho od ní vyplatiti a zprostiti.

Usúzeno jest zde: Bude-li kterému člověku kuoň obstaven od druhého, a ten die, že jest ten kuoň zjevně kaupil na trhu obecném, zavazuje se aneb přiřikaje, že chce dovésti hodnými svědky to kaupení koně: takovým svědecktívím toliko život zachovává a viny krádeže neb laupeže uchází neb odbývá, ale koně obdržeti tiem nemuože, než má vydán býti tomu, kdož jej obstavil. Nebo když by koli kuoň sstaven byl komu, má-li jej obdržeti, potřebí jest vedlé práva, aby jej převedl na druhého, jenž obecně slove saukup; jinak kuoň ztratí. Item. Ač by kdo kuoň svůj u jiného držal právem (jenž slove anvang), totíž jetím, rychtáři se dostane 30 peněz, písáři dva. Pakli by ten řekl, že kuoň u něho kaupil (et ad illum vult): na saukupu svésti. A tak s jednoho na druhého svod puojde, dokudž by se pravý prodavač nenašel, a tehdy spravedlivě ten kuoň bude obdržán. A chce-li kdo kuoň svouj na kterém místě obdržeti, tehdy on sám, se dvěma svědky, sausedy svými, přísahu na koni učině, obdrží; pakli by který měšténin kuoň svouj obdržeti chtěl, ten

s jedním svým spoluměšténinem a druhým dobrým člověkem sám třetí na podobnú přísahu obdrží. — (L. S. 108.)

**Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti.**

Artikul XV.

Když Jakub v určený čas nezaplatil Pavlovi puol kopy groš, poslal jest šafáře svého, tu kdež Jakub tělesně obydlé měl. Kterýž, pohnav Jakuba před saud, žaloval jest místo pána svého, z pokuty puol kopy dluhu i ze škod i z lichev, které na to vzešly. Ale Jakub hned odčetl puol kopy šafáři, škodám a lichvě odepřel, řka, »že by chtěl přísahú zpraviti, že jest škod a lichev neslíbil platiti.« Tehdy šafář, vzav puol kopy, o škodách řeči ne učiniv, odešel jest z místa. To vida Jakub, řekl rychtáři a konšeluom, »že hotov jest vedlé spravedlnosti Pavlovi odpoviedati ze škody i z jiného, z čehož by ho vinił, žádaje, aby mu to listem ukázali k místu, kdež jest bydlel,« jakož jsú i učinili. Ale Pavel mlče, po několika neděliech dva měšťany z toho města, kdež jest Jakub bydlel, nalezl je v místě obydlé svého, rychtářem jest je obstavil, kteříž, slíbivše v čas jim ułożený postaviti se, svobodní jsú propuštěni. A když již čas byl pomínul, a oni se nepostavili: opět jiní z téhož místa jsú obstaveni, kteřížto, nechavše tu koní i jiného statku svého, přišedše do místa svého, žalovali jsú na Jakuba a na jiné prvé obstavené, aby statek jich od obstavení vypravili a zprostiti. Též i prvnější od Jakuba obstavení žádali jsú vypravení. I otázka jest: »Kdo poslednějši stávkú má vyvaditi?« Odpověď k tomu, že ta otázka viece přísluší k účinku nežli k právu; nebo, poněvadž Jakub byl jest hotov právu obvyknúti, ani prvních, ani posledních nevyvadí, ale Pavel, který jest první i poslední obstavil neprávě, povinen jest je vypraviti; nebo měl jest práva žádati na Jakuba v obydlé jeho pro lichvy a škody, i že jest toho učiniti pohrdał, neprávě k stavování pospíšil jest, ano jemu nebylo právo prvé odepřieno na Jakuba v městě obydlé jeho. — (L. S. 109.)

**Jako jistec jistec muož na každém právě obstaviti,  
tak i statek jeho.**

Artikul XVI.

Když jednomu měštěninu obilé jeho v druhém městě pro dluh bylo jest obstaveno, usauzeno jest: že, jakož jistec muož dlužníka v každém právě, v němž by jej osobně zastihl, pro dluh obstaviti, též také i statek jeho zastaviti, a dlužník má k saudu přijíti a statek vypraviti, k žalobě žalobníka odpovídaje. — (L. S. 110.)

**Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva.**

Artikul XVII.

Známo má býti, že, ačkoli žalobník má následovati prožalování, totiž na kterém právě prožaluje, má i konec bráti: avšak kdyby žalobníku spravedlnost v tom saudu, kdež bydlí obžalovaný, odeprína byla, a byla-li by jemu odeprína, tehda lidé z toho práva na jiném právě spravedlivě mohau obstaviti býti. Ostatek dole hledaj O přípovědech. — (L. S. 111.)

**Obstaviti se kuož nemá vzatý a prodaný pro clo, než  
hled toho, kdo projek.**

Artikul XVIII.

Kuoň vzatý skrze celného, u kohož by koli nalezen byl, nemůž obstavěn býti. Ten však, kterýž cla nezpravil z nedbálnosti, od žalobníka pro ten kuoň muož před saud obeslán býti. A má se rozuměti o koni, kteréhož by již celný prodal. (L. S. 112.)

**O stavování meče, pláště.**

Artikul XIX.

Usúzeno jest, že od obstavění sukne, pláště, meče neb jiné věci, která stojí za puol funtu a níže, má dáno býti rychtáři jeden groš. Item. Jest-li že kdo druhému vuol, krávu neb býka velikého nařekl by jiemaním, dá rychtáři 12 peněz, a od každého dobytčete mladého 4 penieze. Item opět. Jest-li že by kdo kradmo zabil které dobytče neb hovado, malé nebo veliké, [i] bude přistížen

v tom, a neokáže-li od koho je má: sám třetí se na kříži očistí; a padne-li v přísaze, má býti trestán vedlé jakosti viny. Item. Kdož koli maso na trh vezl by anebo nesl, toho masa s sebau kuoži vezme; neučiní-li toho, rychtáři 12 peněz dá. Item. Kovář neb řemeslník kuoň pro samo podkování neb pro jiné dieło, kteréž by ty časy jemu dělal, a ne pro prvnější dluhy, slušně bez otázaní rychtáře a konšeluv v své kovárni a v obydlí bude moci chovati; ale pro jiné dluhy slušně bez otázaní jiný čas na mzdě zaslúžené má nařknúti pána toho koně vedlé práva. Předepsaný však obyčej při koních, kteříž do obydlé kovárských k vykrmení neb k lékařství někdy bývají přivedeni, vedlé slibu, kterýž o ten kuoň mezi pánem a kovárem zpuosoben a zjednan jest, muož zachován býti. Týmž obyčejem buď mezi ševci, krejčimi a při mzdě jiných řemeslníkuov. Item. Ve všech jiných věcech tak, jako o koních jednostajný zpuosob má býti zachován.

KAPITOLA OSMÁ.

O příčinách nestání ku právu.

**Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva  
z nepostavení.**

Artikul I.

Čtyři jsú příčiny hodné nestání k právu, jenž obecně sloví hermot. První nemoc nepošmúřená, totiž bezelstná, druhá vězení, třetí povodeň, čtvrtá obecní potřeba. A proti tomu nestání nález panský z práva nemá vynesěn býti. — (L. S. 114.)

**Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti.**

Artikul II.

Jest-li že by strana nemohla státi k určenému času z hodné příčiny za tři dni, má prodlení mieti. A jest-li že by k roku opět z hodné příčiny měla překážku, jako jest vězení neb věc

k tomu podobná: nález proti straně vyneseny moci nemá mieti. Nebo když překážka pomine, jest-li že strana stane, téhož práva má užiti, kteréž jest jí první čas náleželo. Item. Pošle-li strana posla pro duvod hodného nestání, a ten na cestě byl by jat, umřel nebo jinú překážku měl: skrze to práva svého neztratí, jest-li že, kdy ta poslu překážka přestane, strana, jehož jest posla, bude-li živ, s ním k saudu přijde. A když dovede i svého vlastního i poslova nestání hodné příčiny: taková strana též muž žalobu vésti neb odpierati vedlé práva, jako by z prvu byla učinila, kdyby překážky neměla. — (L. S. 114.)

### **Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemuož.**

#### Artikul III.

Odložení roku právu Petrovi a Václavovi. V pátek po Třech Králiech pro dluh Václav se postaviv, tayž dluh obdržal na Petra nestáním k právu. Potom o středopostí Petr přišel s listem věřicím, v němž psáno bylo, že pro hodnú příčinu, totiž pro službu pána svého, nemohl jest k saudu státi k času určenému. I jest otázka: »Obdržení dluhu od Václava má-li býti zrušeno?« Odpovědieno jest úsudkem, že nic. Nebo, poněvadž jsú čtyři hodné příčiny: tehda, chce-li kdo dovésti překážku nemoci a zaměstknání věci obecní neb panské služby, toho dne neb ve třech dnech pořád zběhlých poslem viery hodným neb listy své nestání dokáže; ale jímání, kteréž by se straně jdúci k roku přihodilo na cestě, neb povodeň, vždycky mají ve třech dnech skrze posly oznámeny býti. Protož v takových příhodách strana nepřítomná užiti má roku zvláštneho dalšího. — (L. S. 115. 116.)

## KAPITOLA DEVÁTÁ

O úročnicích a právu purgkrechtním.

### **Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti.**

#### Artikul I.

Znamenaj: Jest-li že by člověk úroční a purgkrechtník některého pána úrok v určený čas zmeškal dáti: pán jej sám skrze se neb s pomocí rychtáře, kterauž jemu učiní, prošen jsa, na zboží, s něhož úročí, bude pro zanedbání fentovati, totiž základ bráti, a bez zpuosobu práva opatřiti sobě úrok, prodada neb zastavě základ, s vědomiem však lidí hodných. Pakli by tři léta pořád zběhla, a základu v jeho statku nenalezl: tehda, učině osvědčení každý rok před saudem, když se čas dokoná, v zboží na něho pro tři úroky zadržané dědicky propadlé se uvieže. Muož také pán úroka, sám přísáhna, lépe úrok obdržeti, nežli purgkrechtník, že úrok da, sám třetí dokázati. Placení také auroku předchází placení jiných dluhuo. — (L. S. 117.)

### **Úrokuov placení předchází dluhy.**

#### Artikul II.

Vynešeno jest úsudkem, že úrok purgkrechtní, kterýž sedláci od prvního vysazení vsi pánuom gruntu platí, předchází pokuty i placení všech jiných dluhuov; nebo takový úrok připojen jest nerozdielně dědinám vesským, tak že sedláci proti vuoli pánuov svých, jichž jsú podsedci, nemohau se vykúpati z něho. Ale úrokové, kteříž jsau v městech na domiech neb na jiných dědictvích od někoho znovu kaupení, nepředcházejí těch dluhuov, kteréž

prodavač prvé dlužen byl, než jest aurok platil. Item. První aurok, kterýž podsedci platí pánu, bez překážky i odporu podsedka a sedláka z obyčeje obecního veského, jakž pod úroční plat od počátku vysazují se, pán tím právem a obyčejem obdržuje a pokazuje. Ale druhého auroku, proto že duom a jiná dědictvie městská nezvykly jsau od počátku obyčejem veským vysazovány býti: úročník, zapří-li úroku, pán toho úroka dlužen jest jeho dokázati držením neb vládnutiem, totiž, že jest jej brával toliko neb toliko let, neb svědky neb listy neb jiným duvodem viery hodným. — (L. S. 118.)

**V úrok kdyby se měšténin zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti.**

Artikul III.

Jedna jeptiška vnesla jest o jednom měšténinu, že na jeho domu kaupila kopy grošuv úroku věčného, a na to list pod svau a jednoho přísežného pečeti jí jest dal. I prosila jest, aby v registra městská řečená kopa jí a napřed klášteru pro věčný plat vložena byla. Na to odpovědiono úsudkem, že řečený měšténin, chce-li dobrovolně, muož ten plat platiti, ale v registra městská k škodě práva obdarovaného, městuom obecně daného, řečený plat nemá zapsán býti. Nébrž, ač ten měšténin neb kterýž koli jeho náměstek šesti kopami chtěl-li by se z něho vyplatiti: to muož učiniti, bez odporu jeptišky nebo klášteru i listuov, jimíž dovodie; k přijetí vayplaty mají připuzeny býti vedlé spravedlnosti. — (L. S. 119.)

**Pro úrok základu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kteréhož neplatí.**

Artikul IV.

Když některaký opat jednoho měšténína chtěl fentovati na domu i na jiném statku jeho pro kopy úroku, kterýž k klášteru jeho z mlýna některakého měl platiti ročně, saudem vyneseno jest bylo, že toliko na mlýně a na jeho příslušenství měl by jej vedlé spravedlnosti fentovati. Nebo nenie spravedlivé, aby člověk, více dědictvie rozdielných maje a dávaje s jednoho z nich

úrok, aby pro zadržení takového úroku na jiných dědictviech, z nichž úrokuov neplatí, též měl fentován býti, totiž základ bráti. — (L. S. 120.)

**Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužni jeho úročníku.**

Artikul V.

Některaký kanovník pro úroku neplacení v domu úročníka svého základ jiného člověka, nežli úročníka svého, vzal jest a pod lichvu chtěl zastaviti. I jest otázka: »Slušie-li jemu to učiniti vedlé práva?« A odpovědiono jest konečně, že kanovník obého, jakožto nespravedlivého, nemá učiniti; protož pán úroku má v úroce základ bráti člověku, což by bylo jeho vlastního. Nebo jest-li že by cizí dali své věci schovati neb složili v tom dědictví, z něhož úrok platí: však proto pro úrok zadržalý, jehož nejsú dlužni platiti, nemají býti fentováni. Ale jest-li že při chování těch věcí hospodáři domu byli by co dlužni: tehda pán toho úroka muož to od nich vzíti a svému úročníku sraziti. Základ také pro úrok vzatý, by pak byl pravého úročníka, však nemá pod lichvu zastaven býti; neb poněvadž úrok na summě neporáží se, škodu v sobě zavírá, nebylo by slušné, aby větší škodu jakožto lichvu na se přijal týmž právem. A též má rozumieno býti o fentování platu řečeného hoffzins, totiž dvorního platu. Muož však základ pro úrok vzatý zastaven býti v tom úroce, ale ne pod lichvau, a to má rozumieno býti zvláště o úroku, který nenie věčný, ale muož býti splacen městským právem. — (L. S. 121.)

**Úrok městský muož splacen býti vždycky.**

Artikul VI.

Plat nebo úrok městským právem kúpený, by i vždycky měl placen býti, vždycky muož splacen býti. Opět, má-li kdo týž úrok, a zastavil by jej bez vuole úročníka: zástava nenie stálá; nebo od toho, kdo úrok dlužen jest, když by chtěl, muož zase splacen býti, bez všeho zření k tomu, jemuž jest zastaven plat. Nebo také úročník, kterýž koli čas od splacení

toho úroka byl by zbráněn, peníze výplatné s úrokem, který měl ty časy placen býti, přísežným do rady položí; kterýchžto nebude-li pán toho úroku chtietí přijíti, mohú je obrátiti k potřebě městské. — (L. S. 122.)

**K gruntu, z kterého se úrok platí, ty věci, které k němu příslušejí, mají s gruntem postúpeny býti.**

Artikul VII.

Jako ty věci, kteréžto istí (t. k obelštění) věřitele z věcí v základě daných byly-li by odcizeny, ovšem mají býti navráceny: též z úročních věcí ty věci, kteréž k tomu příslušejí, buďto že by pak k zemi neb k gruntu vražené a přibité byly, buďto že by movité neb nemovité byly, aniž mají, aniž mohau bez odpuštění pána toho platu k někomu jinému přeneseny býti. A protož z lázní a z pivovárů pánve k oklamání úroku v základu ven vzaty nemohú býti. — (L. S. 123.)

**Úročník k splacení sebe nemá nucen býti.**

Artikul VIII.

Zuostáno jest konečně: Že pán úroka nemůž nutiti úročníka, kterýž jemu úročí městským právem, k vyplacení platu, by pak viděl, že má hotové peníze, leč by dobrovolně chtěl. Protož placení úroku takového splacení od něho ne na páně vuoli, ale [na vůli] úročníka úplně záleží. (Ostatek o témž hledaj O saudích, O kupování, O prodávání, O zástavách, O purgkrechtích a jiných nápodobných věcech.) — (L. S. 124.)

## KAPITOLA DESÁTÁ

O obeslání a povolání ku právu.

**Volání ku právu biřicem jest pod pře ztracením.**

Artikul I.

Pohnání a volání k právu, kteréž přísežným poslem neb biřicem bývá, v peněžité při jest zavité, totižto pod ztracením, aby se umenšilo prací a nákladův stran. A opět, jest-li že ten, o němž praví, že by byl pohnán, na kříži směl by přísíci, že nebyl přítomen neb že puohon k němu nedošel, puohon má postaupiti, a buďto že dobře přísáhne aneb v přísaze poblaudí, proto hned k žalobě odpoviedati bude. Opět, o puohonu učiněném pro dluh pod věrduňk, přísežný biřic muož svědčeti o věrduňk, a výše nic. Opět, podruh ani dědictví, ani vlastního obydlé v městě nemaje, na každý den pro dluhy k žádosti žalobníka, bez obeslání předešlého, muož veden býti k saudu. Opět, nenie potřebí, aby obžalovaný toliko pohnán byl k saudu dne toho, kterýž předchodí nejprvé den saudní, nébrž bojí-li se žalobník, aby jemu z saudu neušel, muož jej každý den biřicem neb poslem pohnati, aby jemu odpovídal v saudu po pohnání nejprvé příštím. Item. Najme-li člověk své dědictvie jinému, k odpoviedání z toho dědictví ne ten, kdož je najal, ale kdož jest vládař dědictví, prvé k saudu má pohnán býti. A nenie-li přítomen a snad v jiném saudě sedí a obydlé má: tehda listy rychtáře a přísežných, aby se ten den k saudu postavil, má povolán býti. Item. Ostaví-li kdo malé dědice na smrti, a dědice i jich zboží některému člověku viery-

hodnému jakožto správci a obránci poručí: chce-li kdo žalovati na ty dědice a zboží, nemá jich k saudu hnáti, ale raději správce a poručníky. Item. Měšténin, maje vlastní sídlo, ačkoli před saudem od žalobce byl by nalezen, však nebyl-li jest k tomu místu pohnán, k žádným žalobám nebude odpoviedati. — (L. S. 125.)

### Tři obsilky mají předjiti odsauzení a zapsání.

#### Artikul II.

V městském právě truoj puohon má předjiti zapsání neb pře propadení, rozdielně však. V prostých saudiech v třikrát čtrnácti dnech, totiž v šesti nedělích, třikrát bývá pohnán ten, kdož má zapsán býti; leč by pře usmrcení neb mordy byla, nebo tehdy téhož času puohon slovy třikrát se předkládá, a hned v témž saudu se koná a zapsání děje se. Ale v zavitých saudech tři dni pořád zběhlé psanec se pohání, a čtvrtý den zapsáním bývá potupen. A pakli ten, kdož by již zapsán měl býti, a po trojím obeslání postavil by se k saudu, bez dalších odkladuov a sauduov k žalobám, obyčejem očištění neb obránění neb jiným obyčejem, kterýž by se jemu potřebný zdál, odpoviedati bude. (L. S. 126.)

### Pokoj uložený rychtářem kdoby přerušil, nemá obeslán býti třikrát.

#### Artikul III.

Usúzeno: Že kdož koli pokoj sobě uložený od rychtáře zrušil by skutkem před očima přísežných, a utekl by proto: hned v první saud aby byl zapsán za vinného. Jest-li že člověk, pro kterou příčinu po třikrát k saudu po tři pořádně saudy maje býti pohnán, po tom dvou puohonú potomních schoval se a doma nebyl nalezen: takoví však puohonové moc pevností obdrží, a strana odporná v třetí saud na něm obdrží a dosáhne, čehož žádá, zvlášť když pod té pře ztracení se uloží. A pakli prvním puohonem nebyl by doma nalezen a tak daleko na pole odšel, že, něžli se do města vrátil, v saud zasedli by: puohon ten, jako i dva po něm, buďto že by pořádně byli, zmaření jsau a právu nejsau pomocní. Pohnaný k saudu v vlastním domu před jeho

čeledí, ač by od posla puohoného ty časy doma nebyl nalezen: však jest-li že v den saudný před hodinau saudu od posla neb přísežných v městě byl by vidín, nemuož dovésti, by doma nebyl. Pakli by vidín byl, an do města vchází, když již rychtář saudí, za nebytí jest jemu položeno, a puohon učiněný nepřipudil jest jeho k stání v saudu. — (L. S. 127.)

## KAPITOLA JEDENÁCTÁ.

O smluvách a výminkách rukojmích ležení, přiřčení, ztravy, škod placení.

**Kdo co puojčí na základ, co se nedostaue po základu, muož vinití.**

#### Artikul I.

Příklad kladu. Petr zastavil Pavlovi dvě kopé úroku v jistých penězích pod tauto výminkau, jest-li že v čas k placení uloženy nevyplatil by jich, aby jej Pavel prodal, jakž by mohl; a jest-li že by se při tom prodaji nedostalo jistiny, že jemu to chce napraviti. I když jest čas přišel a Petr řečených dvou kop úroku nevyplatil, i prodal je Pavel za méně peněz, slibiv tomu, kdož jest je kaupil, že jemu vedlé práva městského chce postúpiti, totiž že by měl dáti každú kopu za větší peníze, než jsú jemu byly zastaveny na výplatu. I tíže se Petr najprv: »Ten, kdo kaupil plat za menší peníze, nenie-li povinen zase prodati za túž summu peněz, jako jej kaupil?« Druhý: »Ten slib, kterýž jest Pavel saukupu svému učinil, poněvadž jest škodný, má-li nazván býti za nestálý.« Pavel také otázku činí: »Poněvadž jemu Petr při zástavě dal moc prodati ten plat, jakž by mohl, ten prodej, kterýž jest učinil, i slib jeho nemá-li moci mieti, a nad to Petr ostatek peněz, kterýchž na svú jistinu vedlé prodaje toho platu nedoal, nenie-li ještě povinen dáti plným právem?« — Na kteréžto věci usúzeno jest konečně: Že první výminky, kterúž jest Petr při zástavě učinil, všhecky svrchu psané otázky jsú známy a na místě; nebo z toho



tak dobře prodaj, jako i slibové od Pavla učinění stálí zuostanú, a Petr ještě ty peníze, kterýchž se na prodání platu nedostalo, dlužen jest jemu napraviti a dosti učiniti; aniž ten, kdo kaupil vedlé práva městského, laciněji dá k vyplacení Petrovi, leč by chtěl dobrovolně; nebo, poněvadž kaupil jest pro zisk, jako i jinú věc, ten plat právem městským, na jeho vuoli jest jej prodati, komu se jemu líbí, vedlé šacování téhož práva. Protož při zastavách, rukojemství a slibích neb v úmluvách kterýchž koli, budau-li jaké výminky: vedlé těch výminek saudové vynešení býti mají, nebo takové výminky právu obecnímu někdy ujímají. — (L. S. 128.)

**Slíbí-li dva nerozdiľnau rukau, muož z nich jeden viněn býti.**

Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Jest-li že dva dlužníky slíbíta kterému věřiteli za kteraký dluh společně, nebo nerozdiľnú rukú (totiž rukau dání), ten věřitel, když čas přijde placení, má obadva napomenúti. A jest-li že jemu nezaplatí, zprostě jednoho, muož od druhého všeho dluhu v cele dobytí, poněvadž jsta se oba k zaplacení společně zavázala. Týž však má svého spoludlužníka, kteréhož jest věřitel prosta nechal, z dieľu naň příslušejíciho těmi obyčejí, jako na dlužníka záleží, připuditi k zaplacení, obyčejí spravedlnosti příslušnými. — (L. S. 129.)

**Slíbí-li kdo koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti.**

Artikul III.

Premietáno jest od maudrých. Poněvadž právo staré městské v sobě zaviera, že žádný vězně jatého nikam nemá vésti z města: by pak někdo slíbíl věřiteli plniti ležení v jiném městě, a napomenut jsa od něho, neučinil-li by toho, však jemu nemá dán býti, aby nesen byl z města; než žádá-li spravedlnosti ten věřitel, ta se má jemu v městě státi. A též nápodobně v jiných výminkách slibuov zvláštních spravedlnost a obyčej městský se zachovávaj. — (L. S. 130.)

**V slibu společném díľ zaplatě, s oním škodu platí.**

Artikul IV.

Když Václav a Jan do Prahy byli jsú povoláni k vyplnění ležení, jakož jsú společně slíbili, Václav před přiseznými prosil jest Jana, aby se s ním do Prahy vypravil. Kterýž odpověděl, že chce se škod ležení uvarovati, dieľ dluhu, což naň sluší, brzy chce zjednati. A Václav, osvědčiv ten jeho slib, napomínání hánlivého nechtě slyšeti a svú dobrou pověst chtě zachovati, vlehl jest. A když jest v tom trval mnoho dnuov, otázal se jest: »Má-li Jan dieľ svojo proležalý platiti, poněvadž jest s ním společně slíbíl?« A Jan zase zpět tázal se: »Poněvadž on při prvním povolání ležení jest odepřel, a v čas placení hánlivé upomínání trpěl jest: nemá-li od záplaty řečeného proleženého dluhu zprostěn býti?« Na to konečně usúzeno jest k duvodu Jana, jemuž slib předchází, že, bez odporu prosby Václavovy, má býti jako rozumný dopuštěn jeho duvod. Protož takováť jest moc slibu oznámená tiem slovem »společně«, že Jan povinen jest vedlé práva zaplatiti škodu, kterúž jest Václav proležal. — (L. S. 131.)

**Kdo slibuje společně za tři, dada své, na jednom zase dobude.**

Artikul V.

Když některací, činiece otázku, psali jsau takto: »Tři naši spoluměšťané byli jsú dlužni jednomu vládyce. A když jim dále věřiti nechtěl, prosili jsau také jednoho našeho spoluměšťánina, aby za ně společně slíbíl. Kterýž, když to učinil a čas přišel placení, dříve řečený vládyka, že od jistcův dluhu záplaty nevzal, požádal jest všeho dluhu od rukojmě, kterýžto, řádem práva jsa k saudu připuzen, dluh jest s velikú škodú vládykovi zaplatil. Od jednoho z jistcuov, který se jemu zdál dostatečný, jiných dvau, ješto zboží neměli, prostých nechav, požádal jest vedlé spravedlnosti práva, dovozuje, že poněvadž, prošen jsa z pravé viery, slíbíl jest společně za tři dlužníky, nemají-li též spravedlivě řečení tři k vyvazení bez jeho škody zaplatiti? Ale ten, kterýž jest narčen a jiní zprostěni, žádal jest také nálezu vedlé práva. Poněvadž on sám třetí jej vypraviti slíbíl a ne-

rozdielne vyvaditi, dada svú tretinu dluhu, nemá-li z rukojemství sprostěn býti?« — jimžto úsudkem konečně jest vypovědjeno takto: Poněvadž rukojmě viery nemá zle užiti, kterau za jiného zavazuje, třie jistci dluhu mají svého rukojmi čtvrtého vyvaditi, by pak po tom slibu v rukojemství nebylo vysloveno to slovo »společně.« Protož ten, kteréhož viní, povinen jest jej ze všeho dluhu vypraviti, vedlé spravedlnosti; nebo v tom, že rukojmě společně slíbil jest za dlužníky věřiteli, dostatečně se rozumí a zavírá, že dlužníci k vyvazení jeho jsú zavázáni též zase společně. Protož duvod proti němu učiněný, lstivost a lest zavírá, jenž žádnému děditi a pomáhati nemají, žádné moci ani stálosti ovšem nemají. Nad to, poněvadž řečení třie dlužníci společně zavázali jsú se k placení věřiteli, bylo by velmi neslušné, aby nebyli povinni platiti též společně svému rukojmi. (O tom hledaj dole O věcech k smlouvám náležitých.) — (L. S. 132.)

## KAPITOLA DVANÁCTÁ.

O puojčkách a nájmiech vuobec.

### Co jest puojčování.

#### Artikul I.

Puojčení jest některaké věci k některakému vlastniemu užitku bez záplaty učiněná puojčka a neodcizení. A die znamenitě »půjčení a neodcizení«; neb ten, kdož puojčuje, panstvie a vládarství v puojčené věci sobě pozuostavuje. A slove půjčení »jako k užitku užievajícího dání«. Die také »darmo, bez záplaty,« neb vezme-li za to mzdu, tehda bude nájem nebo jmenovitá smlúva. Die také »k některakému vlastnímu užitku«, pro rozdíl práva složení a puojčení; nebo složená věc dána bývá k schování bez užitku z pravé viery, a protož muož ihned zase požádána býti; ale puojčená věc puojčuje se k užitku jistému;

pakli nad to kdo užievá, ten, kdož vypuojčuje, škodu jejie zaplatí. Jako v příkladě: »Puojčuji tobě koně, aby na něm jel do vsi, a ty pak kuoň vedeš k boji; bude-li tam zabit, povinen's mi jej zaplatiti.« A záležit puojčení v mohovitých věcech a se hýbajících, a někdy také i v nemohovitých. A má člověk věci puojčené pilněji ostříhati nežli své vlastnie, a má takovou věc tomu, kdo puojčil, zase odeslati po jistém poslu a vieryhodném, nechce-li, aby jemu vina byla připsána. Má také věc puojčená vrácena býti v určený čas, nebo skrze prodlení v navrácení člověk upadá v vinu. Item. Zhyne-li věc puojčená týmž obyčejem, kterýmž by byla zhynula u toho, kdož ji puojčil: protož ten, kdo jest věc puojčenau přijal, nebude vinen. Z toho mohau vzati býti rozlični ortelové, o nichž časté otázky bývají pro věci puojčené. — (L. S. 133.)

### Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má placen býti.

#### Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Puojčí-li člověk druhému koně darmo, a on ztratí kuoň na cestě, má jej zaplatiti; nebo měl jest toho koně pilněji ostříhati, nežli svého vlastnieho. Pakli přirozenau smrtí umře, když toliko od jízdného nad obyčej svévolně nebyl by unaven, nemá placen býti. Ale z hodné potřeby, když by byl jezdec kuoň usmrtil, jako že by vězení nebo nebezpečenství života chtě utéci, nutil koně k přílišnému běhu a bodl jej, má jej zaplatiti. Item. Kuoň na penězích najatý, na cestě ztracen bude-li, nebude placen; pakli by nad moc bez hodné potřeby některak dobrovolně byl unaven tak, až by umřel, tehda má zaplacen býti. Má však znamenáno býti při takových puojčkách, zdravý-li kuoň čili nezdravý a mdlý prosícímu puojčen byl by. Nebo vedlé toho, umře-li kuoň na cestě, přísěžní k vynešení saudu patrně pomyslé, má-li býti placen čili nic. Item. Puojčí-li jeden druhému koně na takový způsob: »Puojčujiť tobě koně na dva dni do tvého pluhu pod tau výminkau, aby mi také do mého pluhu za druha dva dni svého koně puojčil«: což by se koni tak puojčenému přihodilo (toliko když příliš nebude unaven), nemá jeho platiti. Protož vedlé výminek, při takových puojčkách uložených, má stranám spravedlnost učiněna býti. — (L. S. 134.)

**Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí platiti.**

## Artikul III.

Když jednomu noční čas od zlodějuo werštat byl jest vy-lámán, a jeho i jiných věci, z nichž jest upomenut k záplatě, byly jsú ukradeny, usúzeno jest bylo: Jest-li že člověk cizích věcí s svými zbaven bývá krádežem neb neštěstím, jakožto spá-lením, povodní neb jiným takovým skutkem, k zaplacení těch věcí nenie povinovat vedlé spravedlnosti. Pakli by skrze vlastní čeled takové věci byly odneseny, tehda vedlé duvodu žalobníka a obžalovaného přísežní, znamenajíce ty věci, kteréž mají zna-menány býti k vynesení saudu, velmi pilně pomyslí. — (*L. S. 131.*)

**Puoččení a svěřeni vždy má navráčeno býti, a sám sobě nemá sražovati.**

## Artikul IV.

Práva chtí a rozum ukazuje, že pod přikrytím dluhu puoččené neb složené věci nedůvodně se navráčení zbraňuje. Protož kdož puoččenau neb složenau věc u sebe má, bez rozkázání rychtáře, že by, kdož puočjuje, nebo ten, kdož skládá, před tím byl jemu dlužen, u samého sebe nemuož zapovědieti zpuosobem práva. Ale puoččí-li kdo meče nebo dá k schování, byl-li by bez smysla a v té chvíli chtěl-li by zase meč mieti, navráčení jeho má mieti pro-dlení, až by jeho bláznivost pominula. — (*L. S. 136.*)

**Rozkáže-li pán svému služebníku vrátiti kuoň, a on by s ním ušel, pánova jest škoda.**

## Artikul V.

Když měšténin pacholka svého k rychtáři jedné vsi po kuoň jemu puoččený byl poslať, a tayž pacholek, vzav kuoň, ušel jest, otázka jest: »Komu by ztracen byl?« I jest odpověď, takto rozdiel čině: Poslaný, kterýž puoččené věci požádať, když ji vzať, ušel jest; rozkázať-li pán jemu dáti, pánu jest ztracená; pakli poslať pro upomienání, aby jemu věc byla puoččená navráčena, tomu, jemuž byla půjčena, zhynula jest. A jak pak, selhať-li jest, řka, aby jemu věc byla navráčena, když toliko pro upomínanie

byl jest poslán? Odpověď: Že neškodí tomu, kdo jest puoččil, ale tomu přičteno má býti, kdo jest uvěřil. Protož komuž se věc puočjuje anebo u koho se skládá, má býti opatrney, komuž věc puoččenau neb složenau vydá k navráčení, kdo puoččil nebo složil. — (*L. S. 137.*)

**Věc, puoččená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti.**

## Artikul VI.

Pokládá se příhoda k té věci potřebná. Některaký měšténin s několika spolu-měštany svými číše stříbrné, aby z ní pili, puoččil jest, a táž číše mezi jich kratochvílí ztracena jest. Mě-šténin puočjující, obeslav je do rady, žádať jest, aby jemu číše byla zaplacena. O tom přísežní, když jsú puočjujícího a jeho tovaryšuo, aby pravdu pověděli, co by jim bylo svědomo o ztrátě té číše, jednoho každého pod mocí přísahy skutečně učiněné tázali jsú, a každý samého sebe i jiného vymlůvať jest, takový ortel jsau vynesli: Jest-li že by mezi lidí dobropověstné a mnohé spolu-sedící malá nádoba byla postavena, a pili by z ní všickni, a potom by ztracena a ukradena byla, a všickni, i ten, kdo nádoby puoččil, i jiní, rozdielně jsauc přísahau zavázání a tázání odpověděli by, že tak sebe jako i své spolu-tovaryše nadějí se nevinné býti: jedenkaždý z nich dá jednostajné penieze, aby nádoba zaplacena byla, vedlé rovného šacování. — (*L. S. 138.*)

Sestra Pežoltova žalovala na Jakle, že jemu plátno dała k schování do jeho příbytku, kteréž jest ztratil. Žádała jest vý-povědi vedlé práva, aby jí bylo usúzeno, má-li jí je zaplatiti, poněvadž jest je vložil do příbytku cizieho, a ne do vlastního. K tomu Jakl odpověděl: »Že jest je v tak dobrý pokoj vložil člověka dobrého, jako jest je ona složila, v jehož pokoji jest s jinými věcmi řečené plátno potratil, a to že by pokázati chtěl podle práva.« Na to bylo ortelováno, že má dověsti, že by vlastní věci s tím plátnem potratil, anebo aby přísahu učinil. (O tom nápodobně hledaj v kapitole XVII. artikuli III.)

## Nájemník neb podruh, koupil-li by duom, proto činži zaplat.

### Artikul VII.

Podruh, najme-li duom neb komoru v domě hospodářově, jest-li že před cílem toho najetí koupil by sobě duom vlastní: proto bez hospodářova odpuštění, leč činži úplně zaplatí, nemá se vystěhovati. Nápodobně, jest-li že by hospodář duom prodal prvé, než by čas nájmu komniaty podruhovi vyšel, proto podruha od komniaty, kterúz jest najał, vybyti nebude moci. Pakli by hospodář chtěl podruha uraziti, a on svú mocí jeho moci odpieraje, urazil by hospodáře: slušné jest jemu, poněvadž nenie bezpečno nepřáteleom spolu býti, aby, zaplatě činži, což by za slušné bylo na ten čas, k jinému hospodáři se přestěhoval, Nájemník domu má se varovati, aby nepřijímal hostí neřádných a podezřelých, jinak pro svolování zlých a pro přízeň s zločinci byl by trestán. Příhodilo se: Když po spálení města jeden hospodář přestěhoval se do jiného domu, a podruh prosil jest, aby jej s sebau do téhož domu vzał, usúzeno jest: Že po vypálení domu najetí i nájem skonali jsú se; ale nájemník bude-li dlužen nájem, aby dał, pokudž jest pokoje užíval. Otázka jest a odpověd: Že dlužen jest, aby za ten čas, což tu byl, zaplatil,

Najme-li kdo služebníka na učení a pro nic jiného, a on puojme jej s sebau na cestu: bude-li jat od nepřátel neb zhyne-li, žaloba jest z nájmu a z svěření. Jest-li že by švec služebníka pro malú vinu kopytem v hlavu tak velmi udeřil, až by jemu oko vyplzlo: otec jeho z nájmu a a z svěření žalovati muož; nebo, ač mistruom lehké trestání jest puojčeno, však tento švec ten obyčej jest přestúpil. Jest-li že by kdo koli, vačhář, zuvač neb barvieř přijal rúcho k chování: zhryzú-li myši, dlužen bude jakožto nájemník; neb jest měl toho ostríehati. A pakli změní plášť i dá jej jinému, žaloba naň bude jako na nájemníka, a povinen bude platiti, by pak z nevědomie učinil. Nebo, poněvadž jest poblúdíł v svém účinku, nenie výmluvné nevědomie jeho. A též o jiných věcech podobně rozuměti se má. (O témž kapitola XVII. Artikul I.) — (L. S. 127.)

## KAPITOLA TRINÁCTÁ.

Seznání neb přiznání, která škodí a která nic.

**Přiznání v saudu má viec váženo býti než krom saudu, by i před přísěznými bylo.**

### Artikul I.

Některací, listem tážice se, psali jsú takto: »Jeden host, přišed k nám, jednomu z našich spoluřešťan kuoň obstavil jest. A když o ten kuoň před saudem chtěl žalovati, žádał jest s námi mluviti a raditi se. I vyznał jest před námi, že čas, jakž jest ten kuoň ztratil, dvě létě jsú minuly, a potom před saudem v žalobě své tři léta jest jmenovał.« I jest otázka: »Nemá-li té řeči změnění jemu k škodě býti.« Na to odpovědjeno jest konečně: Že bez odporu prvnějšieho vyznání změnění, které jest před přísěznými v rozmlúvání, jakožto před rádcemi, kteřížto, co by tu slyšali, věrně mají při sobě zachovati a nezjevovati, předpověděný žalobník učinil jest druhé vyznání před saudem, kteréz moc má, a vedlé toho má se jemu spravedlivě státi. Avšak v hlavních přech, jakož jsú zlodějstva, vraždy a k tomu podobné, jest-li že by strana s rozmyslem před přísěznými v rozmlúvání některé věci k tomu příslušné praviła, a potom před saudem takových věcí zapřeła by, na to přísězní pilně pomyslí, aby straně odporné stało se spravedlivě. Item. Zapsaný že se vyznał před saudem, to vyznání moc jest mělo, a protož nazpět také vyznání kromě saudu učiněné nenie takové moci, aby ten, kdo by seznał, měl odsúzen býti bez uznání vedlé

práva. Item. Vyznání učiněné samému sobě nehodí se žádnému, proto že žádný v své vlastně při nemuž svědkem býti; ale vyznávajícímu samému proti sobě muož dobře věreno býti. Item. Při vyznání potřebie jest, aby někdo dobrovolně vyznał a bez přinucenie; nebo které vyznání bylo by z moci nebo pro bážen, nemá býti nikoli stálé. Protož vyznání při mučení nepotupuje toho, leč by po mučení trvał v tom vyznání. Item. Jest potřebie, aby někdo vyznał o jisté věci, nebo o jisté kterakosti, totižto jakosti; jinak vyznání se nehodí. Nebo o věci, neb kterakosti, neb velikosti nejisté, nemá býti vynesené konečné usúzení. Item. K otázce rychtáře a přísězných strany povinny jsau odpoviedati, seznávající se neb odpiírající; avšak žádají-li a potřebují k otázce volného pomýšlení, má jim dáno býti. (K témuž v kapitole i artikuli XLII. Item, v kapitole XV. rozdiel III.) — (L. S. 140.)

**Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu nenie škodné.**

Artikul II.

Některaci sepsali jsau takto: »Jeden z našich, ještě živ jsa, ženu svú v cizoložstvu popadł, třmi ranami ji ranił, a po tom ranění ještě dědice jest porodila, o němž muž vyznał, že by nepošel z semene jeho. Na kterémžto vyznání spolehajíce přátelé muže předřečeného již mrtvého s jedné, rychtář městský s druhé, a páni kraje s strany třetie, dietě od statku octova nemaého, movitého i nemovitého, odtisknutí chtějíce, každý z dřieve řečených tří stran praví, že by jie právo příleželo toho zbožie. Protož žádáme naučení, jakého práva má užiti v zboží svrchu psaném?« Jimžto soudce odpovieděli takto: Že otec, jsa živ, některakými snad obecnými slovy žertem neb z hněvu propověděními dietě ne své nazvał, aniž jest toho oznámil zjevně právem, o takovém prostém vyznání, k kterémužto by nás pro pamět vyznání a svědectvie zavołal a prosil, toho jest neučinil, aniž jest téhož dietě od diełu dědičného odlúčil s rozmyslem, když ještě při rozumu byl: odsúzení konečné jest, že takové dietě v statku po otcí zuostalém dieł vedlé práva naň přieslušný má mieti a dědicky jim vládnúti. Nebo, poněvadž otec, vlastní mrzkost vysloviv, jakož to předřečenými slovy pověděl a učinil,

nemá slyšán býti. Také, poněvadž jest dědic, jehož tělesné smiešení ukazuje, a již dotčený otec s již psanú ženau jakožto s svú vlastní řádnú bydleł jest a jí zjevně jakožto ženau svau vládl jest, aniž jí jako v cizoložství zastiženau a dostatečně vedlé zpusobu duchovního práva z toho přesvědčenú z luože svého neodehnał, a potom již řečené to dietě pravil jest počaté a narozené z manželstvie pošlé: to jakožto dědic má jmieno býti, zvláště, poněvadž lidé saudí zjevně věci toliko, a ne tajné. — (L. S. 141.)

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ.

O poručnicích a spravicích statkuov a dětí.

**Poručnikuov kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte.**

Artikul I.

Když některaký měšténin umřel a dětem svým zbožie dědičné a movité zuostavil jest, žádného správce nad nimi nezuo-staviv, otázáno jest bylo: »Kdo by takové zbožie měl spravovati?« Jimž bylo jest odpoviedieno takto: Kdož poslední vuole obmešká zřiezení, miesto takového rychtář a přísězní správci a obránci vieryhodného, s slušným uručením, ač jinak nejsú jisti, takovému zboží a mláďátkům mají dáti, a ten spravuj to zbožie, dokudž osoby, jimž jest poručeno, k dospělým letuom nepřijdu. A též má učiněno býti, jest-li že by kdo zuostavil zboží a dědice let nedošlé a umřel bez kšaftu. — (L. S. 142.)

**Přátelé další s uručením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez uručení.**

Artikul II.

Jest-li že příbuzní vedlé krve dalecí žádají, aby jim sirotci byli vydáni pod takovým uručením, že každý rok chtějí s jich

zbožie jistý zisk vydávati a vespolek shromážditi: raději mají jim poručení býti, nežli bližším vedlé krve, kteříž by takové uručení odpierali učiniti. — (L. S. 143.)

### **Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého.**

#### Artikul III.

Po smrti jednoho sedláka bohatého, jiný, který pravil, že by jemu dluhem byl povinovat, žádal jest ustavičně, aby jemu správa byla poručena dětí a statku jich. Nalezeno bylo saudem, že taková žádost jako podezřelá nemá dopuštěna býti; nebo není bezpečné, aby který z těch, kdo má statek mrtvého sobě zavázaný, dopuštěn byl poručníkem býti. A také, kdo by mlčal zprvu počátku o dluhu a učiněn by byl správcí statku a dětí: slušně od žaloby padne, kterůž potom proti sirotkuom a let došlým činiti bude. Item. Neslušie statkem sirotčiem let nedošlých lichviti, ale opatrně složiti a schovati, nežli, lichvy žádaje, takové jistiny zbavenu býti. Muož však poručník jinak kupčiti, ač však otec sirotkuov kupčil jest. — (L. S. 144.)

### **Na poručníky nedbalé i ženy mají dopuštěny býti k žalobě.**

#### Artikul IV.

Poručníci a správce sirotkuov a zbožie prosili jsú přísežných, aby potrestali některých žen, kteréž často z nedbálnivosti a neužitečného vládařstvie statkuov, jich viere poručených, je štrafovali jsú. Tázali jsau se přísežní: »Prosa ta byla-li by spravedlivá, čili by k ženské řeči měli se ptáti na nedbání správcuov?« O kteréžto věci konečně zuostáno jest, že, jakož přísežní milují, aby po jich smrti o zbožie a dětech jich dobře se dálo, též s pilností mají předzemřelých zboží a dětí opatřiti; protož ženy mají býti dopuštěny k žalobě na správce z nedbálnivosti, které, potřebú milostivú hnuty jsúce, o to stojí, jako máte, sestra, bába neb osoba bližní. A také byla-li by která žena jiná, jejížto rychtář a přísežní snažnú by milostivost znamenali, mají ji dopustiti k žalobě. — (L. S. 145.)

### **Poručníci raději mají býti svěštěti nežli duchovní.**

#### Artikul V.

O tom znamenaj, že v zboží a dětí manželá a manželky, když bez kšaftu sejdau, bratr manželky, jsa layk, toliko když nebude zlopověstný nebo mrhač statku, raději jménem poručníka v zboží se uvieže, nežli bratr muže kněz nebo v duchovním řádu jsa ustaven. Neb mnohé jsau věci, kteréž v světském saudu takovým dětem přicházejí, jednak v právě, druhdy v účinku, druhdy z příhody, k jichžto správě a řízení raději layk v saud se vkládá nežli kněz, kterýž, péči světských věcí odloživ, poddán jest duchovním. Však layk má knězi v tom ujistiti, aby zboží takového marně neutrácel, ale aby je k užitku dětinskému obrátil, nebo na věci k viere poručené. Opět otázáno jest: »Kněz, jsa od někoho žádán, má-li poručníkem býti?« Odpovědieno jest, že muože; však aby byla s ním jiná dva člověky, a to sausedé vieryhodní. — (L. S. 146.)

### **Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkóm.**

#### Artikul VI.

Poručníci dědicuov, by byl i starší bratr mladších sestr a bratří ochráncí, neb který kolí přítel, neb cizí je opatroval, mají dědicuom, když k létuom přijdau, počet činiti z věcí poručených a z příjmuov i z vydání. A což by nepokázali, že by krádežem neb jiným neštěstím beze lsti sešlo, ale jich nedbálnivosti, to vše budau povinni svým statkem zaplatiti a doložiti. Avšak náklady činil-li jest pro dobré svrchupsaného statku, z téhož zase zboží aneb statku vezme plným právem. — (L. S. 148.)

### **K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.**

#### Artikul VII.

Měšťanuom některakým usúzeno jest: Poněvádž otec jest skuteční počátek rození, od něhož símě pochází, jeho přátelé vedlé krve bližší poručníci mají býti sauzeni, nežli krevní přátelé mateřini. Protož, by i otec umřel bez kšaftu, bude-li máte statek

mrhati, anebo změní-li stav vdovský, příbuzní otcovi v dědice i v jich díly (materi však a jejím přirozeným příteřuom uručí) se uvieři, že až do let jich rozšafnosti jim by to spravovali a zachovali, a což by mohli, toho jim polepšili, jako by bylo jich vlastnie: jakožto obránce mohú se v to uvázati plným právem. — (L. S. 147.)

## KAPITOLA PATNÁCTÁ.

### O škodách vuobec.

#### Škoda pro nevrácení neslibená, neplatí se.

##### Artikul I.

Některací, činiece otázku, psali jsau takto: »Petr žaluje na Pavla, že jemu puojčil některakého sudu. Kteréhož že jemu k vaření zelé nenavrátil jest, skrze to vzal jest škodu na zelí, kterúžto pokládá za puol věřduňka. A tíže se: Nemá-li jemu Pavel řečené škody s sudem zaplatiti. Pavel pak, znaje se o sudu, žádal usúzení vedlé spravedlivosti, má-li z škody odpoviedati? O kteréžto věci, jakožto v právích nedospělí, žádáme naučení býti. A buď to, že nemá odpoviedati, tehda druhé žádáme naučení býti, z žádné-li naprosto, či aspoň byla by která škoda, z kteréž k žalobě učiněné obžalovaný měl by vedlé spravedlnosti odpoviedati.« Jimžto k prvnímu bylo odpovědjeno, že poněvadž Petr žaloval jest naprosto, škody neoznámiv, by jemu Pavel škody slíbil navrátiti, navrátě sud, nenie povinovat jemu z škod odpoviedati. Protož, jako ne z každé škody vuobec žalobníku děje se spravedlivé, též nenie slušné, aby obžalovaný k každé žalobě ze škody měl odpoviedati; nebo zisk a škodu usilující v časných věcech příhody šťastné a nešťastné zvykly jsau přináseti, o nichž jakožto o budaucích příhodách nemuož jistota jmiena býti. K druhému pak: Poněvadž každému obecnému mluvení ujemá se a umenšuje se skrze zvláštnost, protože některak

zsužuje se: a tak najprv byla odpověď, že ve dvojí zvláště příhodě žalobníka nemá spravedlnost v škodách odepřina býti, z nichž první jest: o škody dědičné, a druhá z škod slíbených. Protož, žaluje-li žalobník, že skrze odboj (per depopulationem, totiž skrze škodu učiněnou) na jeho dědině učiněný, o toliko záhonuov neb o toliko jitr někdo v roce škodoval by v tolika neb v tolika měřicích obilé, jichž by byl užil, kdyby řečené záhony neb jitra svými semeny byl osil; nebo žaluje-li, že by saused, krumfešt zakládaje k stavení domu nebo gruntu svého, meze vlastnie přestaupil a drní stezky jeho zrušil, nebo stěnu zvláštní k svému domu, jakož on na své peníze ustavěl, dělati odpieral by; neb kapalici vyvesti z střechy své po svém žlabu vlastním k struze a na ulici vyvesti nedbá, skrze niž by škodu vzal: v té a v takové příhodě má se žalujícímu spravedlnost státi a obžalovaný jeho žalobě odpoviedati. Též nápodobně z škody slíbené, jako u příkladě. Jindřich puojčil peněz Kundrátovi pod tau výminkau, nezaplatí-li jemu na určený čas, aby je vyjednal na škodu, kterúžto škodu slibuje jemu Kundrát zaplatiti, jako i jistinu; v té a v takové příhodě Kundrát, připraven jsa před saud od Jindřicha, má jeho žalobě odpoviedati, a má jemu saudce o to spravedlivé učiniti. V obojí však příhodě předepsané od žalobníka, prvé než dlužníka svého neb obžalovaného před saud připraví, takovéto osvědčení, oznámení neb výstrahu má učiniti. Nebo na první škodu, dědičnou, má rychtáře s přísežnými k opatření škody, s které chce žalovati, na dědictví vésti, a jim miesto očitě ukázati, kterakú škodu běře. Ale v druhé, poněvadž penieze na škodu toho, kdo jemu penieze slíbil navrátiti, chce vzíti, má to hantfešty, listy neb jistými duovody před rychtářem a konšely okázati, že časové plnění již jsau minuli, a má osvědčiti, že tento a tento den, který přísežní mají v paměti mieti neb písař přísežní zapsati, od tohoto neb od tohoto, jehož bude jmenovati, pod takú neb takú škodau, kterúž také znamená, že dluh svooj vzal jest. Nebo to tak opatřené maje, o škodě před saudem v žalobě předložené rychtář má žalujícímu plnost spravedlnosti vydati. A toť jest jako říekají: Člověk nebude platiti škod, než toliko ty, kteréž by se stały na dědictvě, aneb kteréž by slíbil platiti, ač by ty byly opatřeny aneb obvedeny a konšeluom ukázány. — (L. S. 149.)

**Obžalovaného poručník neodpovídaje, tratí při.****Artikul II.**

Některací, chtějíce naučení býti, psali jsú takto: »Některí před námi od dávní chvíle o mezery mezi domy saudili jsú se, z nichž jeden též mezeru k domu svému pravil právem příslušetí, pokazuje škody, kteréž jest vzal skrze to, požádal jich od druhého. A když jsme jim konečný čas složili o již řečených škodách k saudu, tehda žalobník bratra svého a obžalovaný sestřence svého zdělali jsú poručníky, oba se osvědčivše, nebudú-li moci osobně býti k uloženému času, každý z nich, skrze svého poručníka jménem jich což učiní, tomu odporni nechtějí býti. Tehda ti poručníci předepsaní přítomní jsauce, úřadu řečeného poručenství neodepřeli jsau na se přijíti, aniž jsú se ohlásili. A když se čas přiblížil, žalobník stál jest k právu, ale obžalovaný poslal od sebe posla, který jest pravil, že pro nemoc přijíti nemuozé. Žalobník to slyše řekl: „Poněvadž jest obžalovaný miesto sebe sestřence svého poručníka k odpovídání postavil, kterýž osobně přítomen jest, žádám, ať jest připuzen mým žalobám odpoviedati.“ Kterýžto sestřenec tato slova jest odpovieděl: „Nic nechci sestřenci svému saudem ztratiti, ani získati, aniž chci auřadu poručenství miesto něho nésti.“ Ale žalobník, řeč svú opětuje, řekl: „Poněvadž obžalovaný ani sám skrze se, ani skrze poručníka, jemuž jest miesto sebe poručil, nechce hájiti práva svého v zavitém saudě, žádal jest, aby přítomen byl a škody jemu zaplatil.“ O tom nalezeno jest: Poněvadž obžalovaný sestřence svého ustavil jest poručníkem své pře, a tayž mlče úřad poručenství jest přijal: slova, která jest v jiném saudě opětoval o nechtění ztratiti ani získati nejsou prospěšná, poněvadž jest je mluvil bez přítomnosti obžalovaného. Protož žalobník aumysl svuoj, jakož jest navracení škody své žaloval, spravedlivě jest obdržal. A z toho toto má vzato býti, že mlčící zdá se povolovati, a zvláště před saudem zavítým; a toho duvod jest o žalobci žalujícím, obžalovaným neodpoviedajícím, kterýž pro mlčení práva svého zbaven jest. Ale jiné jest, jest-li že strana k otázce rychtáře neodpoviedá, ale mlčí; nebo velikýť jest rozdiel mezi stranau a rychtářem. Avšak vidí-li se přísežným za slušné, pro vytázaní pravdy strana k otázce rychtáře potvrzujíc neb od-

pierajíc zjevně bude odpoviedati. (K témuž v kap. I., art. XLI. Item, v kapitole XIII., rozdil VII. Item. Kapitola XVI., artikul XX.)

Znamenaj také, že takové škody, kteréž slovú dědičné, proto že při dědictvích bývají, přísežní mají šacovati, pokudž se jim vidí dobré býti a spravedlivé, s učiněním přísahy tělesné, ač by bylo potřebí, od toho, kdož škodu obdrzuje. Kterážto však přísaha neostojí šacování učiněného od přísežných. Ten škodu plať, kdož rozkáže ji dělati. Jako jest-li že otec nebo pán synuom neb služebníkuom rozkáže, vinovat jest, a poslušný se vypierá. Anebo jest-li že ten, kdo prikazuje, žádného práva nemá k prikazování, obojí vinen jest; ale toho vina žádná nenie, komuž příslušné jest poslúchati. Žádný škody nečiní, leč by to činil, čeho nemá práva činiti; a příklad kladu na rychtáři, kterýž učinil škodu někomu pyšnému, však proto nenie vinen. — (*L. S. 150.*)

**Škody gruntovní nebezpečné jsau i podruhuom.****Artikul III.**

Ta žaloba, která [po věci jde]\*), i dědici neb na dědice věčně dána bude, a netoliko hospodáři domu, ale i podruhuom i s jich ženami. Jest-li že duom sauseduov chtěl by se bořiti, neb že by měl stěnu nachýlenú a zastaralú, mají se varovati i ti, kteříž v domu bydlí. Item. Ohrazoval-li by kdo cestu anebo co jiného dělal na obecnie cestě, má uručiti, aby se skrze to zvláštní škoda nestala. Ale o jiných místech obecních žádná zvláštní výstraha nenie. Item. Což by koli mezi kupujícím a prodávajícím o škodách dědictví bylo vymieněno a jednáno, stálé bude, a vedlé toho, žaloba[-li] prošla, má konečně usúzeno býti. (Ostatku o těch věcech hledaj dole o stavení a nahoře O nájmiech a O činžích.) (*L. S. 151.*)

**Škody slíbené mají se platiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby.****Artikul IV.**

Měštěním některaký slíbil jednomu měštěninu z jiného města, jest-li že jemu na určený čas dluhu nezaplatí, že všecku škodu,

\*) Briekí klade: „Ta žaloba, která obžalovaného protivenství a nebezpečnoství má atd.“ Text pak latinský zní: „Hæc actio, cum rei persecutionem habet, et . . . hæredi dabitur.“



kterauž by skrze to vzal, chce jemu navrátiti. A když jest čas přišel a on nezaplatil, druhý měštěnin svého pacholka poslal jest k dlužníku, kterýž, když na té cestě jel, i spadl s vozu, nohu jest zlámal. Otázáno jest od toho věřitele: »Takový dluh, kterýž pacholku jeho zlámanie nohy přihodil se jest, nemá-li jemu vedlé spravedlnosti navrátiti?« O tom tak jest vyneseno: Že škoda, kterauž dlužník slibuje věřiteli zaplacení, prvotně má rozumiena býti o škodě peněžité, a ne o škodě neb nebezpečenství neb neštěstí těla neb osoby; protož k dostiučinění za škodu, kteráž pacholku měštěnina věřitele stala se jest při zlámaní nohy z příhody, dlužník nenie zavázán platiti. Nebo jako z obecného přičení škodami nebývá povinen, kdyby něco k tomu podobného obzvláště nedotekl: též se má rozuměti o slibích týmž způsobem; a z toho známo jest, že »všeliká« škoda k těm penězóm se vztahuje, leč by snad dlužník na to k některým »zvláštním« škodám jmenovitě se zavázal. — (L. S. 152.)

### Škody se platí některé, ač i nejsau slíbené.

#### Artikul V.

Jest-li že by jistec dluhu v určený čas rukojmě, kterýž z viery zaň slíbil, z rukojemství nevypravě jeho, utekl by, a rukojmě, nemaje odjinud zaplatiti, potřebu bezděčnú jsa připuzen, dluhu toho dobude na škodu domu neb dědictvie, kteréž má, nemoha tak brzo prodati, jako věřitel dluhu žádá zaplacení: takové škody jistec dluhu, ač jest toho neslíbil, zavázán jest napraviti plným právem. Nebo v tom rukojmě viery, kterauž za jiného zastavil, nemá zle užiti. Slib jistinného dluhu zaviera v sobě slib případné škody. — (L. S. 153.)

### Škoda stane-li se na vínu šrotěře neb formana v moci, on zaplat.

#### Artikul VI.

Jednomu hosti, kterýž čtyři sudy vína u jednoho měštěnina byl kaupil, usauzeno jest takto: Což by se škodného přihodilo sudu, kterýž by v pivnici pána toho vína na kantněřích ležal, to podstaupí pán sudu. Ale když se šrotěř v sud uvieže, stane-li se škoda tomu sudu z nedbálnivosti na líhách, on jej zaplatí.

Pakli se provaz strhá a pánuom k obci jde šrůtka, páni vinuí; pakli se kuol při spauštění zlomí, hospodář vinen. A též forman, když jemu na vozu bude vloženo, škodu nedbálnivým vedením z rozbití sudu on vedlé spravedlnosti podstaupí. — (L. S. 154.)

### Forman najma koně, učiní-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží.

#### Artikul VII.

Když některaký host dvú sudú vína v městě, do kteréhož je přivezl, prodati nemohl, formana se dvěma vozy k vyvezení jich do jiného města sobě zjednal jest. Kterýž, vloživ ty sudy na vozy, z místa najprv vozem trhl, hned překotiv jeden vozu, víno jest rozlil. Tehda pán toho vína, koně s obau vozuov obstaviv, žádal jest, aby se jemu spravedlivě stało, nemá-li jemu víno převrácené a vylité zaplacenó býti koňmi a jinými věcmi formanovými, kteréhož jest najal k vedení vína na jiné místo? A tehda jeden sedlák přišed, kteréhož ten host byl neznal, uvázav se v koně a vozu neprevrácený, ten vozu i s koňmi pravě býti svuoj, žádal jest také, aby jemu bylo přísuzeno, nebude-li moci těch koní obdržeti s vozem, kterýchž toliko jemu k vedení nájmem puojčil, svú přísahu a sauseduov svých vieryhodným svědectvím? — Na kteréžto věci jest usúzeno, že host dřieve řečené koně obú vozuo, na něž forman, kteréhož najal, vína svá naložil jest, spravedlivě obstavil jest. Sedlák pak téhož formana z koní a vozu jeho puojčených má viniti způsobem práva. Ale má býti znamenáno, kdyby sedlák přišel i řekl by, že formanem najatým koni a vozu jsú jemn ukradeny, tehda na to přísežní s rozmyslem dobrým mají vaynos učiniti. — (L. S. 155.)

### Škoda pánova jest, bude-li sud zlý a rozpučí se.

#### Artikul VIII.

K otázce kupcuov a formanuov často jest usúzeno. Když šrotěř na líhách a na provazích, neb forman na voze sud měl by, bude-li sud mdlý a rozbí se, neb jiným obyčejem, však bez nedbálnivosti šrotěře a formana, tekl by, anebo rozlil by se: takovou škodu pán sudu bude trpěti. Item. Kdyby pod vozem jdúcím most se zlomil, škodu koní a vozu forman, ale škodu

toho zboží pán podstaupí. Item. Přijde-li vuoz k které vodě, kteráž se jest nad obyčej zvodnila a vylila, nezkusí-li forman prvé pilně brodu a ohledá, vpustí-li se neopatrně do vody: tehda ze škody, která se přihodie na zboží, které veze, pánu toho zboží má z toho práv býti a odpoviedati. — (*L. S. 157.*)

### Škody mají placeny býti vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti.

#### Artikul IX.

Když jeden sedlák tří dcer odumřel, jedné vdovy a dvě panen, z nichžto každé odkázal z domu a z jiného zboží dědičného po něm pozuoostalého, aby jim po pěti kopách hned po jeho smrti bylo vydáno: přihodilo se jest, že vdova odepřela jest pannám, sestřám svým, jich díluov vydati, ale saud s nimi začavši, skrze rozličné odkládání saudem jest je trápila tak dľauho, až skrze spálení domu a jiného zboží cena toho tak jest umenšena, že patnácti kop za to nikoli nemohlo jest jmieno býti. I učinila jest otázku vdova: »Takový nedostatek a škoda, která jest přišla z příhody, nemá-li, jako jie, též i sestřám jejím pannám na jich díle jednostajně zhynauti?« A zase zpět panny tázaly jsú se: »Poněvadž vdova proti zřiezení otce jest činila, a je tak dľuhý čas neslušně jest saudem zaměstknávala, že v té mieře řečená zboží, tak jakož se pokládá, zhynuło, nemá-li takový nedostatek toliko vdově na jejím dieľu sjíti? Nebo také svrchupsané zboží by v tom času mnohem bylo polepšené, proto by jim nic více byla nevydala, než což jsú měly otcovským rozkázáním.« O tom konečně jest usúzeno: Že duvod vdovy má přestati, a to, což panny tíží a žádají, má se státi a dopuštěno býti, jakožto příslušné spravedlnosti. — (*L. S. 156.*)

### Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

#### Artikul X.

Kdož koho bezpravně rychtářem připraví k jiemání, má jemu napravit tu škodu, vedlé nálezu přísežných skrze to vězení kterúž jest vzal. A pro hanbu ukojí jej skrze prosbu dobrých lidí, a nad to bude-li obžalovaný žádati, má přísici na kříži, že jeho jiemání nepuosobil jest zlú ľstí. — (*L. S. 158.*)

## KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ.

### O dluziech a dlužnicích vuobec.

#### Dľuhy platiti může zadlužilý muž, puojma ženu bohatú.

##### Artikul I.

Saudem nalezeno jest a právem uznáno: Že zdľuží-li se muž, a pro chudobu nemaje čiem platiti, pojme-li ženu bohatú na prosto bez výminky za manželku, má býti připuzen vedlé spravedlnosti k placení dľuhuov prvé zašľých z zboží jie příslušného, proti odporu jejiemu. Nebo žena, muže pojímajíc, jej netoliko sama nad sebau, ale i nade vším zbožím správci ustavuje a vladařem. Ale z zboží dětí takové ženy, teyž muž, otčím jich, leč s jich povolením, žádného placení dľuhuov nemá činiti. Pakli zase žena chudá pojała by muže zboží majícího, z zboží, jehožto nenie paní, aby dľuhy platila, které byla prvé dľužna, nemuož býti pužena vedlé práva. (Hledaj podobně v kapitole XVIII. artikuli X. rozdíl I. a opět kapitola XXI. artikul VIII. a X.) — (*L. S. 160.*)

#### Dľužník, má-li hotové, nemá základu klásti.

##### Artikul II.

Jeden mľatec na jednom z přísežných obdržal u saudu puol kopy grošuov. A když jemu rychtář chtěl základ zpuosobiti a opatřiti, požádal jest, aby hledal peněz v truhle přísežného, a ty peníze, poněvadž jest obdržal, jemu vydati. I jest otázka, má-li se to státi vedlé spravedlnosti? A konečně jest povědieno,

že tak. Protož vedlé žádosti mlatce, kteráž jest spravedlivá, má se zachovati rychtář. A jest-li že peněz v skrýších a v truhlách přísežného nenalezl by, základ jemu dá, na němž má dosti mieti. — (L. S. 161.)

### **Dlužník věřiteli, odpoľu se znaje a polovici popíraje, má přísici.**

#### Artikul III.

Usúzeno jest zde: Jest-li že obžalovaný pro dluh díel dluhu popierá a díel se zná, tehdy za díel, jehož odpierá, má přísahati, a díel, k němuž se zná, u kříže složiti. — (L. S. 162.)

### **Dlužník, pravě, že dluh zaplatil, pokaž.**

#### Artikul IV.

To jest právo starodávni: Kdo jest z dluhu prostě obžalován před saudem, praví-li, že by jej zaplatil, má to sám třetí na kříži dokázati, totiž svědky. — (L. S. 163.)

### **Dlužníku má viec věreno býti, když praví, že na jiný dluh dal díel peněz.**

#### Artikul V.

Item. Dí-li věřitel, že by peněz nětco vzal od dlužníka v dluhu, který jest jemu sám za sebe dlužen, ale dlužník řekl by ty peníze ne v dluhu, kterýž věřitel praví, ale že by jemu to dal v jiných dlužích: v takové věci viece má věreno dlužníku nežli věřiteli býti. — (L. S. 164.)

### **Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti.**

#### Artikul VI.

Nemá býti puzen věřitel, aby vzal díel peněz před rokem; veškeren však dluh jemu všecek dávaný z práva má vzíti; nýbrž jest-li že věřitel pro určený rok úrok neb jiný užitek z dluhu měl by vzíti ještě prvé, než dýjde rok, dlužník, žádá-li, má jemu vedlé spravedlnosti zaplatiti. — (L. S. 165.)

### **Věřitel a dlužník prvé před saudem učisti se mají.**

#### Artikul VII.

Že často pro počet a učietání dluhuov strany saudie se, usúzeno jest skrze saudci: Jest-li že by jedna strana od druhé počtu požádala, hned týž počet má se státi, odejdúc od stolic saudných; a jest-li že by se nesrovnali v počietanie, žalobníku staň se spravedlivé i obžalovanému saudem. A to jest-li že by obě straně v jednom saudě přiseděly; pakli by jedna strana host z jiného saudu byla, učinění počtu cíl čtrnácte dní mieti budau. Nad to pak, ač by snad jedna strana z jiné země byla a dluhy, z nichž žalují, velicí byly by, a z kupectvie a z jiných příčin v dalekých krajinách zdlužení: čas k učinění počtu za šest neděl měj prodlení. — (L. S. 166.)

### **Dluhové první prvé platiti se mají.**

#### Artikul VIII.

Když některaký měšténin i v jiných rozličných městech, i v městě, v němž bydlel, v rozličné dluhy vdlužil se jest, přišli jsau od jinud věřitelé. Tehdy dlužníka před saud připravivše, žádali jsú úsudku: »Poněvadž listové, jimž řečený dlužník je o jich dlužích ujistil, prvnější jsau časem nežli duvodové, kteréž spoľuměšťané jeho o svých dlužích jsú dovedili, nemá-li se jim prvé z statku dlužníka spravedlivé státi?« Ale spoľuměšťané dlužníka zpět žádali jsú úsudku k své straně: »Poněvadž oni i dlužník v témž saudu přisedí, a zbožie téhož dlužníka právu jich jest poddáno, a dluhův, kteréž jim dlužník jest dlužen, svědomiem listovným, i také přísežných a jiných mužuo vieri-hodných tak dostatečným, jak na jich právě jest dostatečno, dokázati i vystaviti chtěl by, nemá-li takové jich dokázani a duvod starosti času předloženo býti vedlé spravedlnosti?« Kterýžto čas věřitelé, od jinud přišedše, dovedili jsú k své straně. Protož saudce, pilně pováživ s svú radú duvod obojje strany, nalezl jest za právo: Že věřitelom přichozím, bez odporu duvoduo od spoľuměšťanuo, pro starost času prvé se má spravedlivé státi z statku dlužníka často řečeného. Nebo poněvadž dlužník mnoho let byl jest z počtu spoľuměšťan téhož miesta, a v mnohých potřebách pečet svú,

akož jsú přísazní zvykli činiti jiným lidem, prošení jsúce od nich, k listuom, v nichž jsú své potřeby sepsali na svědectvie, aby pevnost měly, přivěšoval jest: bylo by velmi neslušné, aby svými vlastními skutky neměl přemožen býti, svú vlastní pečeti. Má však při takových listech, kteříž [předstírají]\*) starost času, pilně znamenáno býti, byl-li by dluh neb slib v nich sepsaný na osoby čili na statek; nebo vedlé toho právo a ortelování mění se. (Hledaj kapitola XXX., artikul I. rozdí I.) — (L. S. 166.)

**Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý.**

Artikul IX.

Přihodilo se, že, když pět věřiteluov žalovali jsú na jednoho dlužníka, jeden z nich žádal sobě úsudku: »Jest-li že by on skrze dlužníka dovedl dluh jeho, že by byl starší časem, než-li dluhové jiných čtyř, nemá-li jemu před jinými zapláceno býti?« Ale jiní čtyři odporně dovedli jsau: »Poněvadž by oni starost dluhuov svých vieryhodnými lidmi dokázati mohli, takové svědectvie nemá-li slušněji předloženo býti svědectvie dlužníka?« Odsúzeno bylo jest skrze saudce: Že v takové příhodě svědectvie dlužníka jest podezřelé; nebo mohl by některý věřitel tajně zřiediti s dlužníkem, že by k jeho straně svědčil k škodě jiným. Protož svědectví hodných mužuo, kteréž jsú oni čtyři k své straně dovedli, má raději slyšáno býti. — (L. S. 167.)

**Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží.**

Artikul X.

Z starosti ovšem dluh právo obdrzuje. Protož, jest-li že věřitel ty věci, kteréž jest dlužníku prodal, v jeho moci zastihl by, však přijda na to starší věřitel, a nařkne ty věci: tomu se má prvé spravedlivé státi. (O tom v kapitole V. artikul I. rozdí II., a též kapitola XXX. artikul I., též kapitola XLIX. artikul VII.) — (L. S. 168.)

\*) Brieki klade: „listech, kteříž předcházejí starosti času.“ Text pak latinský čte: „circa tales literas, quæ antiquitatem prætendunt temporis.“

**Z dědictvie mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti.**

Artikul XI.

Ač jest řečeno, že při placení dluhu prvost času právo činí, a však jest-li že by dědictvie bylo mnohým zavázáno a za méně peněz, nežli jest dluhuov, bylo by prodáno, a pochyboval-li by [kdo], který dluh byl by starší, aniž by mohlo dostatečně dovedeno býti: jest dobře rozumné, aby přísazní, sečtauce dluhy jednomu jako druhému věřiteli, porazili na kopě. A což po učinění takové porážky jednomu každému věřiteli nedostane se, v tom dlužník každému bude zavázán vedlé práva. — (L. S. 170)

**Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh zrostl.**

Artikul XII.

Žádá-li obžalovaný, tehdy rychtář má připuditi žalobníka toho, který žaluje z dluhu peněžitého, a zvláště velikého, aby oznámil, z které věci, kterak, a v kterém místě, a který čas takový dluhové zašli jsú. — (L. S. 171.)

**Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nahražovati nemá.**

Artikul XIII.

Jest-li že věřitel z svých dluhuov lozuňk neb zbírku městu platí, takového placenie nemuož vedlé spravedlnosti od dlužníka vydřiti. — (L. S. 172.)

**Dluh mužem propitý žena nenie povinna platiti, chce-li.**

Artikul XIV.

Umře-li muž, šeňk nemuož obdržeti dluhu propitého svau přísahau na ženě popierající; leč by snad žena s mužem živým tayž dluh osobně propila v krěmě. A takový dluh, kterýž propit jest v krěmě v městských zdech, od šeňka muož přísahau obdržán býti. A toliko v městském saudu, a ne v jiném, než v tom,

v kterémž jest dluh zašel. Šeňk také, chtě ten dluh obdržeti, má býti vieryhodný a nepodezřelý, tak aby přísední měli jej za hodného. Protož potřebí jest, aby byl hospodář poctivý pán nápoje, a ne paškrivec, neb hubenec, anebo šajdýř. Ale dluh prohraný, kterýž slove »prohraný«, ani před saud má dopuštěn býti, ani žalujícím z něho má spravedlnost učiněna býti, jakož mají Práva Městská od starodávna. — (L. S. 173.)

### **Dluh za službu za čas minulý má placen býti.**

#### Artikul XV.

O dluhu mzdy neb služby. V tomto právě hlaupí takto mají naučení býti: Že služebník a dělník najatý, kterýž muož nájem dokázati, a jest čeledín vezdajší některého pána a náchlebník, muož zásluhu, řečenú mzdu, obdržeti, když již čas slaužení pomine. Item. Poněvadž die Pán Buoh ve čtenie: »Práce nájemníka tvého neostávaj u tebe až do jitra,« umře-li hospodář domu, z zbožie pozoustałego služebníkuom a děvkám, před jinými dluhy, mzda, kteréž jsau zaslauzili až do smrti páně, má dána býti. Pak jest-li že by vládaři statku odumřého, též služebníky a děvky neb čeled domovní, až do času jim k službě určeného chtěli držeti, mají slaužiti, a na konci času mzdu svú úplně vzíti. Pak-li by jim dali odpuštění, a vybrali jsau více mzdy, než by se jim mělo dostati až do dne smrti, toho nemají navrátiti. Item. Bude-li čeled najatá na týden neb na měsíce, a jest v pochybení, jak dlahu slaužie čeled: jak dlahý čas svau přísahau potvrdí, tak mnoho vezme. Pakli jest na miłosti slaužila, na tom dosti měj, což jie bude dáno. Item. Umře-li čeled, nedoslauzie času, čehož jest až do dne smrti zaslauzil, tak mnoho tomu, ktož miesto něho žádá, má dáno býti vedlé práva. Item. Služba, řečená mzda, kteráž jest obdržána saudem, téhož dne má býti zaplacena za slunce, aneb základ, od rychtáře v tom daný, hned nazajtřie s osvědčením svědkuov prodán muož býti. — (L. S. 174.)

### **O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti.**

#### Artikul XVI.

Některací otázku učinili jsú: »Muož-li pro dluhy zaplacené přijato býti svědomie lidí v jiném saudu bydlících, [než] v kterémž

jsau dluhové zašli?« Jimžto konečně odpovědieno bylo: Jest-li že ti lidé jsú dobré pověsti, jich seznánie má slyšáno býti. Neb ač práva krumfeštní nebo stará pravie, že hospodář hostě pro dluhy přemoci má najméně jedním měšténím města: avšak k dovedení dluhuov zaplacených lidé cizí, toliko když jsau hodní, svědomí mohau vydávati; jakož také dluhové v některém saudu zašli mohau v jiném saudu placeni býti. — (L. S. 175.)

### **Dluh královský a obecní jiným se dluhuom předkládají.**

#### Artikul XVII.

Ač při dluziech osob zvláštniech, prvost času mocnějšíe právo činie: však, bez odporu toho, dluhové království a obecní obcí městských, jakožto berně, pomoc neb lozuňk, hořdové, daně, ungelt neb clo, mzda od ponúcky, a těm podobní, všem dluhuom se předkládají. — (L. S. 176.)

### **Dluh před věnem zajde-li, ten též předěiti má.**

#### Artikul XVIII.

Jest-li že jest dluh prvé zašel, nežli slíbené věno: tehda žalobník z dluhu má raději dopuštěn býti k duvodu svého úmysla. Pakli by zpět bylo: tehda, nebude-li věno slíbené skrze vlastní dědice manželky pošlé uhašeno, každý dluh potom zdlužený rozumně předchází. A však při věních zvláštní výminky, kteréž se často vyměňují, pilně znamenány mají býti. (A těch v dole hledaj pod nápisy O věnech.) — (L. S. 177.)

### **Dlužník, nemá-li čím plátiti, má vydán býti věřiteli.**

#### Artikul XIX.

Jest-li že by kdo druhého pro svoj dluh v saudu obdržal, nemá-li čím plátiti, nechce-li věřitel bez toho býti: rychtář dlužníka vlastní rukú daj věřiteli. Kteréhožto ani v studeném místě, ani v horce přílišném nemá chovati, ani v železe, a krmiti jej bude chlebem za peniez kaupeným a čiší vody, a tak, aby hladem neumřel, aneb jej dá podrychtářimu, kterýžto z toho, že moci saudné užievá, v kládě v pútech bude chovati a věziti.

A když čtrnácte dni pomine, zaplatě podrychtářímu mzdu, pokudž byl učinil smlauvu, aby jej choval, pod takovou výminkau neb na ten způsob puštěn bude. Má zajisté přísici na kříži. »Nemá-li rukojmi, což robotau svau dobude a zachová, že odtud dva penieze sobě schová, třetí bude dávatí věřiteli, až jemu veškeren dluh zaplatí.« A když se to stane, kteréz koli věřitel u něho věci najde, z nich třetí díel vezme. Protož i ze tří popeněžnic chleba, nebo ze tří sukní, třetí muož od něho vzíti. A nad to, jest-li že po jednau za veškeren dluh co u něho nalezl by, všecko spolu náleží jemu vzíti vedlé práva. A jest-li že druhý věřitel přijda řečeného vězně u podrychtáříeho zapovie, tomu též přiseže, že, zaplatě prvniemu, jeho potom též odbude, obyčejem napřed znamenáným. — (L. S. 178.)

**Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědčení  
nebylo.**

Artikul XX.

Nám psáno jest: »Ondřej přisežný žaloval jest před námi v saudu na Filipa a Tomáše z puol čtvrtý kopy grošuov, kteréž za rukojemstvie že by jemu dlužni byli. Filip odpověděl, že polovici dříve řečených peněz, totiž sedm věrduňkuov, jemu byl by vinovat jménem rukojemstvie, toto dále řka: „Jest-li že jemu chce trpělivě prodlení dáti, že netoliko sedm věrduňkuov předřečených, ale celý ten dluh svrchupsaný chtěl by jemu zaplatiti.“ Tehdy Ondřej, k řečeným slovům Filipovým neobrátil se, aniž jich nám konšeluom a rychtáři osvědčiv, na Tomáše žaloval ze všech čtyř kop, kteréž jemu dlužen slibem rukojemstvie. Kterýžto když popieral, žádal jest Filip k své straně konečného úsudku: „Poněvadž Ondřej Tomáše ze všech předepsaných peněz, a nad to z poľaukopí nařekl jest a před saud připravil, nemá-li on od jeho žaloby spravedlivě zproštěn býti?“ To slyše Tomáš, odporně žádal jest usuzenie: „Poněvadž Filip ve všem dříve řečeném dluhu znal se jest, má-li on k Ondřejově žalobě odpoviedati?“ Protož žádáme, oba-li rukojmě od Ondřeje zproštění, aneb co jest práva v té příhodě, listem Vašim dajte nám naučení.« Jimžto odepsáno bylo: Že žádný nenie zproštěn; nebo první, který se znal v sedmi věrduňcích, to také přidav, že vsecky penieze puol čtvrtý

kopy, jakž brzy vyrobotuje, chce je jemu dáti, vsecky ty jisté penieze má žalobníku zaplatiti, ač jest on toho neosvědčil. Nebo před zahájeným saudem dostatečné jest seznání, by pak seznání nebylo osvědčeno. A nad to pak, že prázdna jest žaloba, která chudoba věřitele vynímá. I zdá-li se Ondřejovi, že by Filip k zaplacení všeho dluhu nebyl dostatečen, aniž by jistý byl Tomáš: bez odporu seznání Filipova má odpoviedati ze čtyř kop, z nichž jej vinil jeho žalůbce, znaje se neb jie odpieraje vedlé vnitřního svědomie svého. (O témž kapitola XV. artikul II. rozdíel III.) — (L. S. 179.)

**Dluh desátkový žádný nemuož osvoboditi.**

Artikul XXI.

O dluziech desátkových. O tom právu přemietáno jest skrze saudce, že, ačkoli ten, kdož znovu ves vysazuje, lidem znovu v té vsi se osazujícím úrok ukládá, aneb od placenie úroku mohł by je vyníti: avšak od desátku, k němuž jsú zavázáni právem panstvie svého, dle práva božského, nemuož jich sprostiti obyčejem žádným. A nápodobně, znikla-li by nesnáz mezi stranami o placení desátku, ta má duchovním právem rozsúzena býti. (Ostatku o dluziech hledaj dole O věních, O přípovědech, O fentování.) — (L. S. 180.)

## KAPITOLA SEDMNÁCTÁ.

O věcech k schování a k svěření daných vuobec.

**Schované neb svěřené věci každý pilen buď tak jako své.**

### Artikul I.

Ten slove schovavač, jemužto věci k ostřiehaní poraučejí se z viery. Protož k takovým věcem pilnost má býti přiložena jako k svým vlastním věcem; jinak ztráta jich jeho nedbálnivostí přičtena bývá. Nebo kdož své věci složí v truhle bezpečné a věci k schování daných nechá na lavici: ztratí-li se takové věci, schovavač je zaplatí; protož, jest-li že věci jeho v cele zachovány byly by a věci složené zhynuly by, vinen bude. Nebo najviece ten, kdo schovává, domnín bývá z podezření, neb tu pravá viera naděje se nebyti, ač kdo, své věci celé zachovaje, pravil by, že věci dané k schování ztratil jest; a kdež nenie naděje pravé viery, tu lest bývá súzena přítomná býti; nebo viera a lest odporne jsau. Známno má však býti, že při věci [složené příhoda nepřičítá se schovavači, tak jako při věci půjčené]\*), leč by sľib zašel, totiž že by skladatel jmenovitau mzdu platil tomu, u něhož skládá; nebo tehdy příhody nešťastné, kteréž při sľibu jsú vymieněny, k škodě toho bývaj, jemuž se dá schovati; nebo sľmáuvy z nájmu právo a rozsudek berau. Item. Jest-li že pro proviněnie neb pro obmeškánie schovavače příhoda nešťastná přišla by, ta jemu bude přičtena, jako i při věci puojčené; protož bez odporu

\*) quod in deposito casus fortuitus non imputatur depositario, sicut nec in commodato, nisi pactum etc.

toho, že u toho, kdož dáva věc schovati, byla by zhynula, jest-li že pro vinu neb pro obmeškánie toho, jemuž k schování dána jest, zhyne, jeho nedbálnivostí přičtena bývá; nebo dostatečno jest, že věc mohla nezhytnauti. Item. Složená věc má navracena býti nepohoršená; jinak nezdá se vrácena býti. A záleží skládanie při věcech movitých toliko, leč snad [u] sľmúvce stran bývaj složeny. Když která věc mezi mnohými měla by záští, takové slozenie nemuož býti než od mnohých. Item. Složené věci jako i puojčené vlastnost drží a také vládařstvie. A složená věc muoze požádána býti, když se koli skladateli líbí. A jest-li že schovavač nenavrátí, potupen bude a zlopověstný učiněn bude; nebo při složené věci domnien jest ľstivě učiniti; ale jiné jest při puojčené věci, ješto se nenavracuje, až se potřeba skoná. Item. Skládá-li neb svěřuje-li u jednoho jich několiko, a jedna složená věc zhyne: to skrze složenú věc druhého nebývá napraveno; nebo každému skladateli jeho věc složená má navracena býti. Item. V tom obdařená jest žaloba skládání neb svěření, že také i ľupežníku věc složená má vrácena býti. Však jest-li že pán té složené věci i s zlodějem požádal by složené věci: tehda pánu má s právem vrácena býti; nebo slozenie vždy jest sľmúva pravé viery. Znamenaj pět příhod, z kterýchžto schovavač vinen z příhody nešťastné. První: jest-li že sľmúva zajde. Druhá: prótah předejde-li příhodu. Třetí: jest-li že vina. Čtvrté: jest-li že lest. Páté: jest-li že věc složená toliko pro vzátek jest. — (*L. S. 181.*)

**Schovati kdo by co daľ, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina.**

### Artikul II.

Přihodilo se, že Pavel, boje se ženské ľsti, do komory spoluměštěnnina svého truhlu zamčenu Mikulášovi s klénoty a s desíti kopami grošov v pušce zvláštniem klíčem zamčené a před ním vložil jest, tauž truhlu témuž Mikulášovi daľ schovati. A když Pavel častokrát do komory chodil, — druhdy Mikuláš a druhdy jeho žena viděli, — a klíči, kteréž sám choval, truhlu i pušku odmykaje, vybíral a vkládal, co chtěl: přihodilo se jest v jednu dobu, že vedlé obyčeje s ženau Mikulášovú a s některakým mládencem do též komory, od ženy jemu otevřeně, všed

a před jich očima truhlu odmekl, v pušce, kterúz též svú vlastní rukú klíčem, kterýž sám chovav otevřel, desíti kop řečených nenalezl jest. I zavolał jest rychtáře a přísežných. Kteřížto všedše do komory a pušku i zámky jejich pilně opatřivše, žádného jsú na nich vylámaní a porušení nenalezli. Ač také pilně po kautích té komory v jich přítomnosti hledáno bylo, žádné, však peníze nejsau nalezeny. Tehda Pavel před saudem žalovał na Mikuláše tím obyčejem, jakož se svrchu zaviera. Ale Mikuláš, chtěje od-pierati, žádal, aby k jeho straně saudem bylo vyneseno: »Poněvadž jména svého dobrého žádnú poškrvnú zlopořestnú nezmazał jest, nemuož-li on, jako jiný dobrý člověk, zboží, těla i cti své lépe brániti, nežli od Pavla přemožen býti, zvláště proto, že Pavel klíče od truhly i od pušky své sám osobně měl jest, rukau svau odmykał i zamykał, aniž kdy jemu aneb ženě jeho na znamenie a svědectvie schování poručil jest chovati?« Na to usúzeno jest bylo k straně Mikulášově, najviece proto, že, proti odporu truhly zamčené k schování dané, Pavel samotně i truhlu i pušku některak v své vlastnie moci a v zavření měl a držal jest. A zase také, ačkoli truhla zapečetěná složena byla, a ten nevěděł, kdo ji k schování přijal, by ty věci tam byly, avšak ještě truhla i jiné věci mohly zhynúti od toho, kdo složil; nebo dobrovolně takový schovavač věci, o nichž jest nevěděł, u sebe složiti jest dopustil. Ale však potřebí jest, aby žalobník dovedł, že jsú v truhle byly věci, kterých žádá. A též má rozumieno býti o pytlí zavázaném, vo opasku a o každé věci složené zapečetěné. — (L. S. 182.)

### **Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezelstí, nenie povinen platiti.**

#### Artikul III.

Když rytieř nějaký žalovał na měštěná z svěření 90 kop, a on odpověděł, že již řečené kopy s jeho vlastními penězi z truhly zavřené a vylámané jsau jemu od služebníka a děvky vzaté a unesené, jakož jest přísežným hned, jakž jest skutek zvěděł, a truhlu vylámanau i miesto, kde jeho i rytířovy peníze ležely, k oku jest okázal: súzeno jest k straně měštěná: Poněvadž by bez jeho zlé lsti to se jemu přihodilo, a to pokázáno bylo, protož bez zlé lsti tu věc u sebe složenu a ztracenu

nemá platiti. Avšak jest-li že by ztracená věc zase k němu vrátila se, tehdy povinen bude z složené věci. A znamenaj: Ten u koho bývají věci složené, má se varovati za to sľibovati; nebo kdo zisku nemá z složené věci, také obtíženie a škody cítiti nemá. (O témž v kapitole XII. artikuli šestém.) — (L. S. 183.)

### **Svěřenau věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti.**

#### Artikul IV.

Jest-li že pytlík neb stříebro zapečetěné složil bych, a ten, u něhož by složeno bylo, proti mé vuoli s tím obierał by se a kupčil, a ztratil by: žaloba z krádeže a s složením příslušie mi na něho. Item. Kdyby peníze neb která věc, o kterúz mezi stranami jest saud, u smlúvce těch stran byla složena, na jeho-li vuoli jest, na tom-li či na onom místě vydati ji má? Na jeho jest vuoli. Pakli nebyla zmienka o místě, tehda daj jí před rychtářem a před přísežnými. Item. Kterěz věci příležie věcem složným, nejsaut složené; jako, byl-li by člověk s rauchem oblečeným složen, raucho nenie složené; ani když by kuoň s ohlaví byl složen, nebo sám kuoň složen jest. Ale jiná věc jest, když se die: »Skládám kuoň s ohlaví.« Jest-li že nájem bude, jako z nájmu vina dána bude; pravý nájem jest. Ale to nemá dokázáno býti, aby lsti neučinil, bude-li nájem, neb ten nájem proti dobré víře i proti dobrým mravóm [jest], a protož nemá býti následován. Ale jest-li že raucho, lazebníku dané, bylo by ztraceno, by pak žádné mzdy od chování raucha nebrał, tehdy povinen jest z složenie; neb lest muož učiniti, jest-li že uvázał se v schování; pakli jest vzał mzdu, tehdy povinen jest z nájmu. Ale jiná jest věc, jest-li že by v jistbě, kdež se myjí, byly by šaty ztraceny; neb tu nemá lazebník obyčejie raucha ostríehati. Kdyby v Praze svěřenau věc složil, a u Vídni byla by požádána k vrácení: to se má tak státi, aby nebylo na náklad toho, komu svěřeno jest, ale toho, kdo složil. Svěřená věc ta má vrácena býti kdež koli beze lsti jeho, u kohož složena jest; neb kdež koli věc složena jest, žádného v tom rozdielu nenie. A též tak rozuměj vuobec o všech saudech svěřených hodnověrných\*). Jest-li že ten,

\*) Originál latinský klade: „in omnibus bonæ fidei judiciis.“



ktož skládá které věci u druhého, umřel by, a dva byla by, ješto se mezi sebou vadíta, každý z nich se samého pravě dědicem: věc složená buď tomu vydána, kterýž hotov jest brániti, u něhož jest byla složená, proti žalobci, tak aby uručil, že jej v tom obrání. A toť není nadarmo; nebo kdyby bez uručení tu věc vydal, viděn by byl to lstí učiniti; anebo ta věc má složená býti v některém domu, dokudž by dědici nebyla přisauzena. — (L. S. 184.)

## KAPITOLA OSMNÁCTÁ.

### O věnném právu vuobec.

#### **K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezplodie.**

##### Artikul I.

Jest-li muž, děti maje aneb dětí nemaje, ženě, kterauž pojiemá, jmenovitě slibuje věno, a žena zase muži svému za věno nětco jistého, buďto penieze, buďto dědictvie, v jeho moc dává: taková žena po smrti muže svého, jest-li že by dětí z semene jeho neporodila, a on bez kšaftu umřel by, oboje věno, i to, kteréž jí muž slíbil, i to, kteréž ona muži dala, vezme, proti odporu dětí muže svého.

#### **Věno mateři se umrtvuje, jakž dítě zplodí.**

##### Artikul II.

Otázáno jest: Ženě děti mající s mužem svým, má-li věno při smlouvách manželských jí slíbené ukázáno býti zvláště na zboží a dědictvě vedlé spravedlnosti, tak, aby muž nemohl říediti vedlé své vuole, leč by ona svolila? O tom naučení jsme tak: Že když žena v manželství řádném z semene muže porodila by děti, kteříž slovu dědicové, tehda věno jest umrtveno, a muž jakožto pán o všeckém statku, movitém i nemovitém, by pak žena a dědicové odpírali, bude moci učiniti vedlé libosti vuole. — (L. S. 185.)

#### **Věno se neumrtvuje, by pak máti dítě umřelé porodila.**

##### Artikul III.

Jeden, ženu pojiemaje, jménem věna slíbil jí 10 kop, v tom rukojmě zavázav. A rok když jest minul, a muž umřel, a žena dítě umřelé porodila, napomínala jest rukojmí z věna slíbeného, činíc otázku, »nemá-li jeho spravedlivě obdržeti?« Ale rukojmě pravili zpět: »Poněvadž, ona neosvědčivši, by jí věno mělo placeno býti, do roka jest mlčala, a dědice z semene mužského počavši porodila, nemá-li věno zminauti?« O tom usauzeno jest k straně ženské; poněvadž to slovo »člověk« muož řečeno býti o živém i o mrtvém rozličně (aequivoce), že dítě mrtvé není člověk; protož porodí-li žena dítě živé, by pak živo bylo jakž koli málo po porodu, tehda pomíjí věno. A při tom znamenaj, že není potřebie osvědčování pro placení věna, jenž slove německy »urkund«, totiž ujištěné věno; poněvadž věno vždy jest živé, dokudž dědicové živí nejsau narozeni. Avšak rada jest, učiniti osvědčení o placení věna, aby potomních saučov nebývalo. — (L. S. 186.)

#### **Věna zbavití muž ženy nemuože, nemaje s ní plodu.**

##### Artikul IV.

Ačkoli muž o statku, kteréhož jest pánem, muože říediti, jak se jemu líbí: avšak slíbil-li jest ženě věno, když kšaft činí, jest-li že s ní dětí neměl, nemuože jí toho věna zbavití. A pakli jest žena vieru manželskau cizoložstvem přestaupila, nebo jest-li že jest o smrti svého muže v skutku úklad činiła, aneb jiné nešlechtnosti tak těžké hleděla: ona sama spravedlivě se jest věna zbavila. (Hledaj o tom v kapitole XLVIII. artikuli II.) — (L. S. 187.)

#### **Žena rozvedená pro nezbytí věna netratí.**

##### Artikul V.

Jest-li že muž a žena, řádně spojení, potom po několika letech právem duchovním byli by rozvedeni, tak však, že dokudž jsau spolu živi byli, nevěděli, aby neřádně spolu bydleti měli:

skrze takové rozvedenie žena věna, kteréž jí muž při smlouvách slíbil, nemá býti zbavena, nébrž má jí dáno býti s pomocí práva, bez všelijakého odporu muže i dědicuov. — (*L. S. 188.*)

**Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském.**

Artikul VI.

Poněvadž věno přirovnává se mzdě tělem zasloužené: téhož dne, v kterýž manželství tělesným spojením bylo by skonáno, vedlé způsobu slibu má býti úplně zapláceno. — (*L. S. 189.*)

**Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slíbeno býti.**

Artikul VII.

Nenie potřebí, jakož některá práva zemská (municipalia) chtějí, aby věno toliko ukázáno bylo na zemi, totiž na dědinách zemských, nébrž, jest-li slíbeno naprosto, na hotových penězích neb na jiných movitých věcech muož ukázáno býti. — (*L. S. 190.*)

**Věno prvé ženě má ujištěno býti, než muži.**

Artikul VIII.

Jest-li že žena slíbila muži 10 kop a muž ženě slíbil by 20 kop: žena k napomenutí muže nemá nucena býti, aby svuoj slib naplnila, leč by prvé, ač žádá, slibem mužovým byla ujištěna. — (*L. S. 191.*)

**Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy.**

Artikul IX.

Jest-li že by muž anebo žena při smlouvách manželských věci movité, budto naprosto neb pod jménem věna vespolek snesli společně: tehdy muž, potřebú jsa hnut, prvé své zboží nežli ženské má zpeněžití plným právem; nebo pohlavie žen-

skému při takových věcech, jakožto křehčejšímu osudí, má raději opatřeno býti. Také dobývání statku jest snadnější muži, nežli ženě; a nad to pak i živnosti, duom od domu chodíc, hledati neb žebrati ženě hanebněji a tíže jest, nežli muži. — (*L. S. 192.*)

**Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá určen býti.**

Artikul X.

K otázce některakých jest usúzeno: Že když bude zapláceno věno obojiego manžela, přátelé nemohú muže nutiti právem, aby slíbil, aby věno nebylo umenšováno a utraceno; nebo muž jest tak ženy jako i věna pán a správce, mocen jsa toho prodati, neb kupovati, a jinými obyčejí vedlé štěstí sobě i ženě tělesné potřeby jednati, jakž se jemu líbí. (O tom v kapitole XVI. artikuli I.) Avšak byl-li by zjevný mrhač statku a bezpotřebný utrátce: tehdy k žádosti ženy neb přátel jejich přísežní, jimžto slušie neuzitečné věci napraviti, mohau takový nedostatek přetrhauti a muže toho potrestati, jakž by se jim slušné zdálo. — (*L. S. 193.*)

**Žena, čím méně vění, tím méně vezme.**

Artikul XI.

Věnu se nedostává něco vedlé práva, to znamenaj, že čím žena méně dá věna muži po sobě, tím méně po smrti muže diehu jie slíbeného vezme vedlé práva. — (*L. S. 194.*)

**Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu.**

Artikul XII.

Item. Známo má býti: Jest-li že jeden z manželuov, obvěně zaslíbení na movitém zboží, chtěl by komu druhému dědictvie zavázati, nenie potřebí, aby je choval do dne a do roka, jako jest obyčej o dlužiech obecních, nébrž prvnieho dne zastavení, přijde-li potřebnost, může je prodati neb zpeněžití jinými obyčejí jakýmiž koli. — (*L. S. 195.*)

**Věno ženy dědičné z potřeby mužů do času zastaveno býti.**

## Artikul XIII.

O tom znamenaj: Jest-li že muž ženě vlastní dědinu neb jiné dědictvie před rychtářem a přísěznými jménem věna dal by svobodně a zapsal, a potom skrze neštěstí, ne skrze hru kosteční neb obžerstvie, ne nedbanlivostí, totiž že by díla nebyl pilen, aneb zahálivý život vedl by, ne mrháním statku, ani jiným jakým koli obyčejem přišel by k takové chudobě, že by se a ženy své od žebroty nemohl brániti: slušné jest to věno, proti odmítání a odporu ženy, do času v penězích zastaviti, kterýmižto penězi děláje živnost a oděv sobě a potřebnost ženě obdržal by. — (L. S. 196.)

**Věno od dlužníkuov, leč žena svolí, nemuž hydrováno býti.**

## Artikul XIV.

Některaký měšténin, když neslušný a neřádný život vedl za některý čas, her kostečních, hodování a opilstva ve dne i v noci přídržel se: navrátiv se k svědomie vnitřnímu, nejsa připuzen před saudem, odevzda se jest svobodně ženě domu, aby jím místo věna dědičně vládla, i že před tím odevzdáním s tau ženau měl jest děti, a po odevzdání u rozličných věriteluo v mnohé jest dluhy zašel. Ti věritelé žádali jsau k své straně usauzení: »Poněvadž on s ženau z statkuov jich, kterýchž jsou jim puočovali, živnost a oděv jednali jsou, a také řečený měšténin, jakožto hospodář a pán, v placení sbírek obecních a v jiných poplatcích městských vládl jest, nemá-li z prodeje domu, proti odporu odevzdání, z svých dluhův se vyvaditi?« Ale žena toho měšténina prosila jest naprosto, aby při věnným právu byla zachována. O tom tak jest usúzeno: Že žena měšténina domem u věně jie odevzdaném, ač má děti s mužem svým předřečeným, ačkoli také dluhy, pro něžto muž byl jest pohnán, s ním protrávila, dědičně má vládnúti, aniž odpor měšténina neb jeho dědicuo, kteréž jest měl prvé nebo po odevzdání v již řečeném dědictvě, leč by se jeho dobrovolně odřekla, nápodobně vedle spravedlnosti bude moci překážeti; poněvadž měšténin odstúpil jest práva skrze odevzdání, kteréž jest k domu měl jako pán.

Protož jest-li ženě od muže místo věna dědictvie jmenované před saudem zjevně dáno bylo by a zapsáno, to od věriteluo potom nebude moci naříkáno býti. Pakli by muž vuobec ženě těmito slovy slíbil: »Po mé smrti zbožie, kteréž pozuostavím, toliko neb toliko budeš míti« a potom za své živnosti, nerozumně kupectvím a živnosti pracemi obieraje se, zašel by v dluhy: velmi ohavné bylo by, jest-li že by to věno takovou záplatu dluhuov mělo odraziti; nebo v právích jest obecné, že věritel jest svrchovaný dědic. Také příleží spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstúpíc na místo mrtvých, jich dluhy platili. — (L. S. 197, 198.)

**Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené.**

## Artikul XV.

Muž v šedesáti letech, když byl ze tří žen děti zplodil, a vydav jednomu každému vedlé své možnosti věno, i zženil jest je; pojímaje čtvrtú ženu, pojal jest děvečku za ženu, kteréžto jmenovitě slíbil jest věno. Kterúžto potom pozuostaviv bez plodu, kšaftu neučiniv, náhle jest zdechl, a žena potom po několika neděliech, spravujíc zbožie zuostalé po muži, též bez kšaftu sešla jest. I jest otázka najprvé: »To zbožie bratřím-li vlastním té ženy pozuostalým, či dětem, kteréž muž z prvních tří žen byl zplodil, mělo by dědicky příslušetí?« A druhé: »Kterým právem ta žena čas vdovství svého vládla jest zbožiem svrchu dotčeným?« Jimžto konečně nalezeno bylo, k prvniemu: Že to jisté zbožie na děti mužovy jest připadlo, ale však bratřím té ženy, mají ti děti z toho zbožie věno od jich otce jie slíbené, docela vyplniti. Ale k druhému jest odpovědjeno: Že žena ty neděle, což jest ve vdovství byla živa, ne jakožto pravá paní, ale jakožto dobrá obhajce držála jest po muži odumřené věci. A že nápadové věnným právem bývají zamatení, ač i z kšaftuo pocházejí: o tom hledaj doleji pod nápisy O dědictviech. — (L. S. 199.)

**Věno své žena kšaftovati muže.**

## Artikul XVI.

Znamenaj příhodu: Některaká vdova děveče, kteréžto byla synu svému dała za manželku, dała jest duom, v němž bydlela

miesto věna. A když jest umřela vdova i s synem, žena, majíc poslední den skonati, duom sobě věnovaný otci svému svobodně jest dala. Kterýžto duom, když jsú nařkli drie vnukové vdovy svrchupsané, otázka jest, »co by v tom bylo za právo?« Na to jest bylo odpovědjeno, že když jest duom dán byl děveče u věně, jejie jest byl, a po smrti mužově mohla jest o něm zříditi, jakž chtěla. — (L. S. 200.)

### **Žena, nezplodě dětí od toho muže, na věnu dosti měj.**

#### Artikul XVII.

Muž jeden, maje zboží a dědice, vdovu dětí nemající pojal jest za ženu a dědinu ve 20 kop šacovav slíbil jie jménem věna. A když jest on umřel bez kšaftu, žena žádala jest třetinu zboží odumřeného. Ale pastorki její tíží se: »Poněvadž otec jich z macechy jejich nezplodil, nemá-li na věně toliko dosti mieti?« Item otázka druhá jest: »Věno mužovo má-li býti větší nežli ženino, čili zase zpět?« Na první bylo odpovědjeno, že řeč pastorkův rozumná jest a spravedlivá; protož na věně jie slíbeném, které skrze rození synuov nepominuťo jest, má dosti mieti. K druhému odpověď řečeno jest bylo, že slíbení věna jest dobrovolné, vedlé vuole slibu slibujícího, mocné umenšiti neb přivětšiti. Avšak zvykl jest muž častokrát třetinú vayše ženě věnovati, nežli zase zpět, a vedlé toho obyčeje, jako obecně držaného, když jednoho z manželuov věno jest jmenovitě vysloveno, má věno druhého býti uskrovněno, jest-li pochybné, pro nedostatek chudoby. — (L. S. 201.)

### **Nevěstini svědkové a smlůvce mocnější jsú, než ženichovi.**

#### Artikul XVIII.

Příhoda klade se takto: Některaká děvečka muže pojala rádného, který jie dvě kopě grošův slíbil věna, k jichžto zaplacení dva spoluměšťané naši slíbili. Kterážto drieve řečená děvečka z toho před saudem, aby jie byly dány, nařkla, zavázavši se k duvodu tak rukojemství jako i slibu svědky viery hodnými, jenž »smlůvní lidé« slovau. Ale strana odporná, rukojemství popierajíc,

zavázala se jest k duvodu pření svého, že též svědky, svatebními lidmi, dokázati chce, že by oni děveče nic neslúbili, aniž jsau jí co rukojemství slibovali, s tím žádajíc, aby k jich straně bylo usauzení. Zda-li věci svých svědky neměla by lépe brániti, nežli by jie mělo od někoho nařiekáno býti? Na kteréžto věci odpovědjeno jest takto: Že svědkové děvečky, s jejie strany volení k smlouvám manželským a zavolaní, raději mají slyšání býti, nežli svědkové rukojmí, kteříž by žaloby děvečiny chtěli ujíti. Nebo poněvadž děvečka žaluje z věna, kteréž se přirovnává mzdě tělem zasloužené, hojnějšíe jie právo příleží k rukojmím, na něž žaluje, skrze svědky k přemožení býti, nežli jim náleží k obránění. — (L. S. 202.)

### **Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky.**

#### Artikul XIX.

Některací, žádajiece naučení býti, psali jsú takto: »Jeden náš spoluměšťánin, jsa bohatý, pojal jednu chudau ženu ze vsi za manželku, z niežto dva syny zplodil jest. A když jest muž umřel, táž žena pojala jest jiného ze vsi, kterýž řečené děti, dav jim za jich oddiel některé dědiny, od sebe jest oddělil, ale duom, kterýž jest byl otce jich předumřelého, někdy muže jeho ženy, prodav, i přestěhoval se na obydlé i s ženau od města do vsi, odkudž byl přišel. Nynie ti děti, poněvadž jich máti s světa se jest brala, nařekše duom, od jich otčima prodaný, před námi v saudu svú žalobu jsú rozprostřeli těmito slovy: Pane rychtáři, žalujemť na svého otčima, že on duom, z nadělání otce našeho kaupený a na nás právem dědičným příslušející, aniž jemu od nás před saudem odevzdaný, bez našeho vědomie a vuole prodal jest k cizí ruce. I prosímť, aby se nám spravedlivé stalo, poněvadž jsme byli v letech mladých, a k odporu prodaje řečeného domu let rozumných jsme neměli, jakož i nynie nemáme, poněvadž z nás jeden jest v devátém létě, a druhý v šestém, a máti naše, kteráž jest umřela, do téhož domu ze vsi, chudá byvši, od otce našeho za manželku jest pojata a vzata. Kterážto, kdyby až dosavád živa byla, mlčali bychom, aniž

bychom prodaje domu odpierali, nadějiece se, že by na nás vzhledla věrau materinau. Nemá-li řečený prodaj svržen býti, a ten duom na nás jakožto na pravé dědice připadnutí? Kteréžto žalobě otčim takto odpověděl: „Pane rychtáři, znám se, že jsem duom prodal, neb mně jest byl u věně dán a zapsán od ženy mé, kteráž jest již umřela, kteréž jsem byl odvěnil 15 kop, a toho chci dověsti tolika konšely a přísežnými, kolikož jich mám mieti k svému právu. I žádám k své straně nálezu, nemám-li k takovému duovodu dopuštěn býti, poněvadž, prodav duom, bez překážky z města do vsi vybral jsem se, aniž která žaloba na mne prošla od řečených pastorkuov.“ V té příhodě takto bylo usauzeno: Pokáže-li otčim těch dětí skrze přísežné, jakož se jest zavázal provésti, že duom jest jemu od ženy u věně daný, má toho požití. — (L. S. 203.)

### O zaplacení věna svekruše bližší jest pokazovati.

#### Artikul XX.

Jeden měšténin, jménem Kříž, synu svému Štěpánovi děvečku jménem Markétu, dceru druhého měšténina, požádal jest k manželství, zaskbiv jí jménem věna krám masný. A když jest umřel otec Štěpánuo, Markéta, nevěsta jeho, žalovala jest na svekruši svú vdovu z krámu, kterýž jí zaslíben u věně, zavazujíc se k duovodu krámu, kterýž jí zaslíben slibem věnným, svědky vieryhodnými, některými přísežnými a některými lidmi obecnými, kteříž jsau byli při smlouvách svatebních. Ale svekruše, slibu neodpierajíc, praví, že Kříž, muž jejie, před několika léty otcí Markéty za krám věnný penieze jest odčel a zaplatil, a to též svědky přísežnými i nepřisežnými chce dokázati. I jest otázka: »Které strany svědkové druhým mají předloženi býti?« Na to odpovídieno jest: Že svědkové, kteréž svekruše chce vystaviti o zaplacení věna, mají slyšáni býti, a přisně, pod mocí přísahy tělesně učiněné, mají tázáni býti, byla-li jest Markéta při tom, když otec jejie čtené penieze přijímał za krám, jie u věně zaslíbený, a dała-li jest k tomu svau dobrau vuoli, ani prosbau, ani hrúzami, ani bázní nejsúc navedena? A budau-li tak svědčiti, to učini k straně svekry, že nevěsta žaloby neobdržíe. — (L. S. 204, a.)

### Věna placení má toliko samé ženě býti.

#### Artikul XXI.

A při tom znamenaj, že placení věna má toliko ženě činěno býti, a že ona sama od věna a od jeho slibu muož muže svobodna pustiti a zprostiti. — (L. S. 204.)

### Věna k placení bývají dědici povinni.

#### Artikul XXII.

Kterak [k] placení věna bývají zavázáni dědicové statku, o tom konečně jest nalezeno: Poněvadž dcera skrze manželství bývá oddělena (emancipatur) a z moci otcovy vynikuje, slíbí-li jie otec jmenovitě věno, a vdada ji, umře-li otec, slib nebývá zrušen, ale dědicové ovšem skrze jeho slíbení zuostanau zavázáni. — (L. S. 205.)

### Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění.

#### Artikul XXIII.

Zaslíbenie věna, jest-li že by bylo hrúzau neb mocí vytrápeno, neužitečné jest, poněvadž věno má pocházeti z svobodné vůle; protož nenie slušné někomu dáti ženu, a potom jej hnáti právem, aby věno slibovał. — (L. S. 206.)

### Věno nemá slíbeno býti k oklamání věřiteluov.

#### Artikul XXIV.

Znamenaj: Jest-li že otec v dlužích zašlý k sklamání věřiteluo slíbí věno slíbené, slib mocí nemá. Ač by před manželstviem, i již po dokonání svatby, věno mohlo slíbeno býti: však věřitelé, zvědauce, učiní-li otcí nesnáz pro slib poslední věna, svědky vieryhodné vystavie, kteřížto tělesnau přísahau dokáží, že ten jistý slib nenie k jich zklamání nikterak zjednán. A též má rozumieno býti o dlužích. Nebo, kteréž koli věci k sklamání věřiteluov od dlužníkuo jsau odlúčeny, žalobau k navracení mají býti požádány; protož jest-li že poplužie věnné bylo by prodáno za menšie penieze, než-li by stálo, za to věřitel je v týchž peněžitých ujme. — (L. S. 207.)

## KAPITOLA DEVATENÁCTÁ.

O nových gruntuov vysazení a hradbách, štěpnicích.

### Mezi děláním má býti při přítomnosti sauseda.

#### Artikul I.

Některáci, žádající naučení býti o vysazení vsí znovu a o štípení stromuo, naučení jsau o svrchu psaných věcech: Najprvé, aby, znamenající měštiště, krumfešt svuoj zakládal v přítomnosti sauseda svého, aby na to hleděl, též i meze dělal s vědomiem sauseda svého. Item. Pán ohrad' dvuor a pokojný učí; jinak škodu, kteráž z takového nedbání skrze něho sausedu jeho na osení, zelí a k tomu podobných věcech stała by se, on zaplatí. Ale škodu, kteráž se od cizieho dobytka v jeho dvoře, kteréhož jest plotem neopletl, přihodie, snéstí má. Item. Ktož plot dělá, koncoví neb ratolestí prutu neobracuj na dvuor sauseduov. Item. Kamna a miesta, kde se oheň chová, prevéty a marštale neb krmníci na puol čtvrtý nohy od plotuov budte stavíni. Item. Vohniště tak bud' hlinau omazáno, aby jiskry neletialy na dvuor, k škodě sauseda jeho. Item. Prevét má kopán býti na vlastním dvoře a pod zemí na dvuor sauseda nemá veden býti. Item. Štěpové zahradní budte tak daleko štěpování od plotu, aby ratolesti, do něho visíce, zahrady susedovy slunečného blesku nezastínily; nebo přihodí-li se to, ovotce těch ratolestí s sausedem, jehož zahradě stíní, má děleno býti, anebo od pána toho štěpu obřezány budte, jest-li že by saused bez toho býti nechtěl. Item. Kováři, pekaři a těm podobní řemeslníci,

kteríž při svých dílech ohně často užievají, dým téhož ohně v komíně neb v stavení, k tomu zvláště udělaném, nad střechem v povětří mají vyvésti, aby, pod střechem jsa přikryt, rozejda se, sauseduom škodu čině, činil by jim nepokoj. Item. Kdož ves znovu vysazuje, muož lidem odjinud příšlým dědictvie v takové vsi zapsati, ačkoli taková zbožie k takovým lidem nejsú dědičně připadlá. A však ani ten, kdož se sedlí, ani pán vsi, ani sedláci vsi nemohau k své vuoli, k škodě obecniemu právu zemskému, nového práva sobě ustanoviti; ale mají se poddati některému právu obecnímu a potvrzenému, jemuž jiné přísedící vsi jsau poddány. — (L. S. 208.)

### Staví-li kdo co po záповědi, má zkaženo býti.

#### Artikul II.

Když mezi dvěma sausedy, z nichž jeden byl kaupil duom od svého rychtáře, ruoznice za dlouhý čas byla, přísežní z téhož města jsau naučení: Což koli po záповědi nového stavenie bylo by vzděláno, má zkaženo býti; nebo takováť jest moc záповědi rychtářovy a přísežných, že před odpuštěním neslušie žádnému proti tomu učiniti. A záповěd k stavení má býti času toho, když se staví, a netoliko tomu pánu, ale také i dělníkuom. A což by kto v té záповědi vystavěl, to má na svůj vlastnie náklad zbořiti. A ačkoli někomu mohlo by bráněno býti, aby nového stavení nedělal: a však říedké jest, aby jemu bylo bráněno, aby nevzdělával starého. Item. Kdyby se kto stavěl na obecní cestě a na obci, má to rychtáři oznámeno býti, aby nedopauštěl. Item. Každý, ktož staví, muož prst, písek, hlinu, aneb což takových věcí jest, na ulici neb na cestu obecní, dokudž nevyveze, zsypati a skládati, bez všelikého odporu sausedského. — (L. S. 209.)

### Prevét na prostrannu jak má dělán býti, a jak v auzee.

#### Artikul III.

Jeden měštěnin, když druhému zhajoval sausedu svému stavěti sráče vzdálí na puol čtvrtý nohy od své zdi, ortelováno jest v saudu takto: Jest-li že by od plotu nemazaného, neb dřevěnné stěny sráč na puol čtvrté nohy měl staven býti, avšak od

plotu s obau stranau mazaného, muož býti dopuštěno, kdež jsau uzká měštiště, aby sráč na tři nohy kopán byl; ale od zdi na tři nohy tlusté, jest-li že prevét zdí se ztlauští na puol druhé cihly, toho nemá v auzkých měštištích zhajováno býti. — (L. S. 210.)

### **Co jest sausedu k nevoli zřetedlně, nemá toho saused učiniti.**

#### Artikul IV.

Ačkoli člověk na svém měštišti od mezi sauseda vzdálí na puol čtvrtý nohy sráč mohl by kopati: avšak má-li dvuor široký, má jej stavěti, kdež by jemu byl příhodný a sausedu nebyl škodný. Nebo sausedé mají škod vespolek, pokudž mohau, varovati se, a vespolek pro sebe činiti; protož, když by saused na dvoře při stěně sauseda svého, kdež k stołu svému miesto příhodné měl by, sráč chtěl postaviti, usúzeno jest bylo, že by právem měl od toho zbráněn býti, a aby v jiném miestě v své ohradě, které dobře mieti muože, teyž sráč sobě postavil. — (L. S. 211.)

### **Stavení jak na vayš, tak na hlubokost býti muože.**

#### Artikul V.

Když jeden z své pivnice pod zemi loch pod cestau ulice obecníe, kamenem podláženu, k vystuzení pítí letního času kopati chtěl, o prostřed řečené pivnice komňatu cihelnú vykle nutau v hlubokosti znamenité k uvarování nebezpečensvie ohňuov počel stavěti. To saused jeho spatřiv, obeslal jeho před saud, pravě, že skrze takové stavenie duom jeho, pod jehožto krumfešt kopał, mohl by padnúti; protož prosil jest, aby právem ten, kdož staví, byl připuzen, aby od začaté věci přestał. Ale ten, kdo stavěl, proti tomu prosil, aby zachován byl v témž pravě, jehož každý člověk na svém dědictvě užievá a bez škody sausedské na vayš a v hluboko stavie, což se jemu líbie. Tehda přísežní opatřivše stavení sausedovo, nalezli jsau, že by stavení dělané stěnám sausedovým neškodilo, že ten, který staví, v slušné dalekosti krumfešt svuoj od stěn sausedových kopá; protož ortelováno jest k jeho straně. A z toho muož vzato býti, že člověk na svém zboží, zhůru na vayš, a dolu ve spod do země má svobodu stavěti, také

studnici, prevét, i jiné věci k svému použitku potřebné. Avšak při staveních, kteráž jsú k jistým užitkuom připravená a bývají prostřed trhu nebo jinde na obecním gruntu, jako jsú masní a chlební krámové, šmejderští a jiná stavenie k těm podobná, má toliko ta hlubokost a vysokost zachována býti, jaká jest od starodávna. Stěnu také mezi stavením nebo dvory obadva sausedé mají opraviti. Pakli by jeden požádal, a druhý by odepřel opraviti, tehda kdož stěnu opraví, sám jie bude užievati, a druhý, leč novau stěnu postaví k svému užitku, nemá práva užievati stěny sausedovy, leč s jeho odpuštěním. Protož, ačkoli prvě stěna byla jest obecní oběma sausedoma, avšak poněvadž ten, kterýž byl napomenut jie opraviti časně, když bylo potřebie, že zanedbal jest, práva užievání, kteréž prvě měl, potom více mieti nebude. A to právo trvá do času té stěny; nebo když ona padne, jest-li že ten, který jest prvě opravy učiniti nedbal, hotov by byl s sausedem jinau stěnu postaviti, dobude sobě opět k užívání té stěny práva starého. Po vypálení aneb jiném zkažení o stěnách mezi domy stavějících bylo-li by pochybováno, rozkázáno bude každému hospodáři, aby do domu jda, s pravé strany stěnu obecní dělal k svému užitku s sausedem, leč by kteří sausedé chtěli dvě straně mezi sebau dělati. — (L. S. 212.)

### **Měštiště k nárožnímu domu větší má býti.**

#### Artikul VI.

Když se vyměřují miesta nových měštišt, neb mezi: tomu, jemuž dostane se dědictvie na rohu kraje, větší miesto bývá dáno než druhému v prostřed sediecímu; neb takoví na kraji sediece, pokoj obecní mají činiti na své peníze taymž právem. — (L. S. 213.)

### **Opovědi před škodau kdo neučiní, nemuož ze škod viniti.**

#### Artikul VII.

O stavení, ješto se bořiti chce, jest-li že se odtud škody bojí, má se opověď státi o budúci škodě. Protož z navrácení škody již učiněné, leč osvědčení předejde, nebude vinen té žalobě. — (L. S. 214.)

**Vokna na dvuor sauseda udělaná mohú zhražena býti.**

## Artikul VIII.

Od sauseda na dvuor druhého sauseda okna nemají býti; protož, byla-li by udělaná, mohau od sauseda býti zahražena, na číž dvůr byla by postavena. (Ostatku hledaj v dole O právu vy-sazování, O světlech.) — (L. S. 215.)

~~~~~

## KAPITOLA DVÁDCÁTÁ.

~~~~~

**O nápravách rozličného zavinění.****Pokuta ne hned po saudu má brána býti.**

## Artikul I.

Pokuty od jistého obžalovaného rychtář hned po dokonání saudu bráti nemá; ale žádá-li obžalovaný, má jemu prodlení dáno býti za čtrnácte dní, a písař saudu pilně má takového zapsati a dieľ městů příslušející, když ten čas přijde, purgmistru má vydati. — (L. S. 217.)

**Funt v práviech šacuje se dvadcet grošuo.**

## Artikul II.

Ačkoli při skládání vraždy padesáte funtuov šacují se za 30 kop, avšak v jiných pokutách funt má za 20 grošuo počten býti. A vedlé toho šacují se mnohé pokuty, které jménem funtuov v starých práviech jsú psány. Item znamenaj, že v každé pokutě mílost najvíce podlé povahy starosti a mladosti neb pohlavie má činěna býti. — (L. S. 218, 219.)

**Kto brání žalovati, pokutován buď.**

## Artikul III.

Kdož druhému jakž koli žalovati nedopustí, zaplatí pokutu jemu od přísežných uloženu, vedlé velikosti pře, vedlé obyčeje rozličných měst. Pokuta vraždy jest třidceti kop neb hřiven; protož pro ušlechtilý aud jako pro třetie dieľ těla deset kop

pokuty slušně buď zaplaceno. Usúzeno jest Kuthenským léta Páně 1451 za vraždu sedm hřiven, z nichžto rychtáři pět a pří-sežným se dostanau dvě. Item. Pro ránu v bitvě tři hřivny, ry-chtáři dvě a přísežným jedna. — (L. S. 220.)

**Pokuty jak se v právích dělí.**

## Artikul IV.

Některé jsú pokuty, jenž německy slovau »gemacht wandel,« totiž kdo nezachováva ustanovení městského, a ty jsú rozličné. Jiné jsú, ješto slovau saudné, totiž ran a jiných přestúpení, a ty jsú rozličné. Pro první: rychtáři dostane se třetie dieľ; pro druhé, rychtář vezme toliko což naň příslušie taymž právem. Znamenaj, že pokuta šedesáti funtuov toliko bývá vzkládána pro najtěžší viny, jako kdyby kdo druhého kacieřem, laupežníkem, falešníkem neb jiným podobným zlým slovem před přísežnými zmazal; a snad proto prvé trestán jest a nepřestává, zaplatí pokutu předepsanú. A dřieveřečená pokuta vedlé počtu pří-sežných roste i umenšuje se; nebo bylo-li by přestúpenie před šesti, menší jest pokuta nežli před dvanácti, leč by příliš těžká vina byla. A rychtář třetí dieľ má od nie vzíti. — (L. S. 221, 222.)

**Pokuta má se platiti z statku vlastnieho.**

## Artikul V.

Item znamenaj, že pokuty mají placeny býti z vlastnieho statku a ne z statku, kterýž by znovu kaupil a jeho nezaplatil; nebo takový statek má býti navrácen tomu, od něhož jest kaupil — (L. S. 223.)

**Pro řeči neslušné toliko před přísežnými rychtář pokutu má.**

## Artikul VI.

Item, Rychtáři ne hned dostane se pokuta pro ukrocení neslušných slov, leč by takové neslušnosti stały se před pří-sežnými, jimžto hodně nemá odpuštěno býti.\*) — (L. S. 225.)

\*) Text Pražský: „quibus merito est parcendum.“ Text brněnský: „in praesentia juratorum, quibus utique plus quam caeteris hominibus est parcendum.“



**Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži.**

## Artikul VII.

Svědkové neplatí pokuty, kteříž, nedotýkajíce se kříže, od rychtáře na jich duši jsúce tázáni, seznávají, aniž která strana k ní jest zavázaná. Item. Nenie zavázán k pokutě, kdož by lozuňku neb zbiěrky zmeškať dáti, nebo takové zmeškání úředníkóm panským má býti připsáno. — (L. S. 226, 227.)

**Pokuty není pro žerty.**

## Artikul VIII.

Item. Slova z kunštu [t. j. žertem] před přísěžnými propověděná, nemají pokuty mieti; nebo za kunšt slušně mají počtena býti. — (L. S. 228.)

**Pokuty nedá, kdo měšcuo řezače ztepe z sucha.**

## Artikul IX.

Item. Bez pokuty jest, kdo měšcuov řezače neb zloděje z sucha ztepe. Nemá však krev jich prolita býti, leč by nad nimi saudná moc jmiena byla. Item. Bez pokuty peněžité bude, když by muž ženatý zastížen byl s ženau svobodnau; ale jiné by bylo, když by lapen byl s cizí manželkau; nebo tehdá k žalobě muže jejieho saud podstúpí. A též se tuto rozumie, že pokutován nemá býti hostinský. Item. Pro nepokoj lehká osoba má do vazby vsazena býti. Item. Bez pokuty bude hospodář domu, smlúvaje strany o dluhy. — (L. S. 229, 230, 231, 232.)

**Pokuty nedá kdo se přísahau očistí.**

## Artikul X.

Item znamenaj: Že rychtář nebude mieti pokut žádných, jest-li že obžalovaný žalobám\*) žalobce, také v hlavních přech, mocí spravedlnosti, právem přísěžným, svědomím nebo jinak zproští se. — (L. S. 233.)

\*) Rozuměj: že obžalovaný žalob . . . zproští se (lat. „quaerimonias declinabit“).

**Pokutau saudce nejsau povinní, že by se nesrovnali.**

## Artikul XI.

Item. Přísežní nejsú zavázáni pokutě, jest-li že při vaynosu saudu nesjednávají se. Item. Pokuty jiné platiti nebude, kdož z rady konšelské vyvržen jest. Ale jiné bylo by, jest-li že by zjevně před saudem neb v množství lidu přemožen byl z nějakého přestúpenie, k pohoršení jiných přísěžných. Bez pokuty někdy přísěžní v radě sváří se; ale bylo by jiné, jest-li že by před saudem neb v přítomnosti množství, slova byla nepočestná. Item. Bez pokuty přísěžní někdy tepau lehké lidi. — (L. S. 234, 235, 236.)

**Pokuta, kdo duotklivě přísěžného by dotekl, odprošení jest.**

## Artikul XII.

Přihodilo se jest, že obecní člověk s přísěžným hádajíc se, mezi jinú řečí pověděl mu před saudem zjevně a lehce česky: »Ty šidíš mne, jak sám chceš.« I v tomto nalezeno bylo saudem, aby toho přísěžného zá takový vaystupek probsau s přímhuvau dobrých lidí odprosil a ukrotil, a rychtáři pokuty pět liber haléruov povinen byl. — (L. S. 237.)

**Mistr nemá učedlnika bítí do vylití krve, než toliko dvanácte ran.**

## Artikul XIII.

Jest-li že by mistr učedlnika svého zbil až do vylití krve, aneb tepa jeho zabil by: přáteluum a rychtáři dosti učiní na pokutě, nebo nic více nemá dáti učedlníku než dvanácte ran metelních. — (L. S. 238.)

**Pokuta, kdo štrafuje saudce, 72 peněz.**

## Artikul XIV.

Kdož by rychtáře neb přísěžné štrafoval sám skrze se, nebo skrze řečníka svého, a k tomu mlčel by, pokutu 70 haléruov toliko zaplatí; protož někdo tíže zavini sám mluvě,

nežli mlče k slovuom druhého povoluje, a rychtář též, jako i strany mlče mohau zmeškati svá práva. — (L. S. 241.)

### **Pokuta, kdo by se strojil koho bítí, odprošení.**

#### Artikul XV.

Kdo by druha chtěl uraziti, a neurazil, má jeho ukojiti mužmi počestnými; rychtáři však za pochybení přísahy 5 grošuo, byl-li jest saud zavítý; jinak toliko jeden groš má dáti. A znamenaj, že toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí. Však jest-li že opilý dopustil by se neslušné věci, aneb někoho by urazil: uraženému a rychtáři k pokutám jest zavázán. — (L. S. 242, 243.)

### **Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smlúva státi.**

#### Artikul XVI.

Dosti učinění uraženému a pokuta má předjiti pokuty rychtáře. A jest-li že by smlúva byla za napravení, ta smlúva má státi. — (L. S. 245, 246.)

### **Pokuta, když přisežní se dotýkají.**

#### Artikul XVII.

Jest-li že přisežní štrafují se, vespolek sobě lajiece a hanějiece, a mlčeti nechťice: každý z lajících zaplatí toliko pět funtuo; a kdo z nich mlčel by, zaplatí toliko jeden funt, a dosti jest. Kdo by druhého před přisežnými nazval kacieřem, a on by toho neslyšal, deset funtuo haléruov dá za pokutu, že jest neuctil rady; z nichž tretie dieľ rychtáři a dvě městu zpraveny budau. A jest-li že nazvaný kacieřem nazuove zase jeho kacieřem před saudem: skrze to ten, kdož nazývá, pokuty takové předřečené neujde. Item. Kdož někoho nazuove kacieřem před saudem, porovnávae k někomu, zaplatí funt malých haléruo za pokutu. — (L. S. 249, 250.)

### **Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiž dvanácte haléruov.**

#### Artikul XVIII.

Pokuta ztracení neb propadení »hollung«, totiž prodlení, jest 12 malých haléruo, jenž činí jeden groš; a tato pokuta jest najmenší saudná, kromě zavítých saudův, kdežto přísaha pokuty má 4 malé,\* totíž haléře. — (L. S. 251.)

### **Pokuta, kdo by přisežným mluvil, že lhau, odprošení a deset funtuo.**

#### Artikul XIX.

Kdož by řekl, že by přisežný lhal, a by pak i prvé urad konšelský měl, a biřice neb posla od přisežných po něho neb po základ poslaného, téhož bítí neb rváti směl by: má přisežných prositi a pro taková přestúpenie má pokuty deset funtuo dáti, to jest, úplně třidceti funtuo malých haléruov. — (L. S. 252.)

### **Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groš.**

#### Artikul XX.

Jest-li že ten, kdož přísahá, o jednu summu peněz činí tři přísahy, a padne-li v jedné: ve všech třech zdá se padnutí. A nebyl-li jest saud zahájený [zavítý]\*\* toliko dá groš rychtáři za pokutu. Item. O tři summy peněz činí-li tři přísahy, zruší-li jednu, dá toliko za jednu předjmenovanu pokutu. Item. Má-li kdo sám tretí přísahati, a poblúdí-li jeden v přísaze, toliko za jednoho pokutu zaplatí, ačkoli všicku při ztratil jest. Item. Řečník, ani ten, kdo má přísahati, nebude-li mluvíti před saudem spusobú přísahy, skrze to ani pře tratí, aniž pokutě jsú zavázáni. Kdož by bez rozkázání zdvihl prsty aneb na kříž vložil před přísahú, nebo sňal po přísaze, skrze to pře neztratí, než rychtáři zaplatí jeden groš. Item. Kdyby kdo od saudu a přísah skrze smlúvu přátelskú odšel, ještě rychtář pokut příslušejících dosáhne. Item. Kdyby ten, kdo má přísahati, vždy chtěl přísahati má dopuštěn býti. — (L. S. 223, 224, 225, 226.)

\*) Latině: „ubi juramentum emendatur cum 60 parvis.

\*\*) Srov. art XVIII. Jako tam výraz „judicium peremptorium“ přeložen „saud zavítý“, tak i zde: „si judicium non fuit peremptorium.“

**Kdyby smlúva byla, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli.**

## Artikul XXI.

Zdá-li se rychtáři, že by skrze seprenie pře mezi žalobníkem a obžalovaným smluvau bylo pře srovnání: muož oba dva k přísaze pohnati, aby o své pokuté zklamán nebyl. A poblaudí-li jeden z nich, tehda přísežní, při tom znamenajíce osoby a případnosti, pilně pomyslí. A znamenaj, že přísaha nemuož propuštěna býti, leč by na to zvláštne odpuštění bylo od rychtáře neb od strany. Item. Na smrtedlné posteli přísahaje, zruší-li spůsob přísahy, v při nevpadá, však byl-li by člověk dobrověstný. — (L. S. 256.)

**Pokuta pro nespravedlivau víru neb váhu, první pět funtuov.**

## Artikul XXII.

Jest-li že by kdo jednau s nespravedlivým loktem, a s nespravedlivau váhau, neb měrau přes usazení byl nalezen, pět funtuov pokuty zaplatí; pakli by po druhé, daj dvě kopě; pakli po třetí, ruky zbaven buď neb ji vyplat desíti kopami, z kterýchžto pokut dva díely rychtáři dostanau se, a třetí městu. — (L. S. 258.)

**Každá váha má v své celosti býti.**

## Artikul XXIII.

Znamenaj, že váha kamenná má jeden kámen držeti, a byl-li by příliš lehký, skrze přičinění druhého kamene, žádný se nemuož vymluviti z nespravedlivé váhy; poněvadž kamení není drahé, ani řídké, a kdož tak nespravedlivý (jako se nahoře píše) nalezen bude, dá pokutu svrchupsanú. — (L. S. 259.)

**Pokuta za krádež osení na poli: věrduňk.**

## Artikul XXIV.

Kdo osení běre na cizím poli mocí nebo kradmo, zaplatí pánu toho osení toliko věrduňk, a rychtáři puol věrduňku; ale činí-li to v noci, jako zloděj bude potupen a odsúzen. Item. Pořapí-li

kdo hovado na svém poli, s každé nohy jeden peníz vezme za pokutu. Item. Byl-li by kdo s trávau řapen na líce, rychtářem buď odehnán z města, do roka nemaje se vrátiti. Pak-li by na koni nesl, pánu lúky puol věrduňku a rychtáři lot dá za pokutu. Jest-li že kdo snopy neb osení jakéhož koli zrna s cizího pole mocí neb kradmo vzal by: byl by pořapen, pánu pole z věrduňku a rychtáři z puol věrduňku práv buď. Pak-li by noční čas v takovém skutku řapen byl, za zloděje odsúzen buď. Kdo by z lesa kolé a prúti na svém voze vyvezl, pánu lesa zaplatí puol věrduňku; pakli by dříví větší nežli prúti neb kolé vyvezl, u každého pařezu 72 malých pánu lesa zaplatí, a rychtáři ač to předeň přijde, dosti učiní vedlé rozeznání přísežných. A jest-li že by kdo mocí ve dne na poli vzal komu dva mandeły žita: jakožto laupežník má sauzen býti, však stojí-li mandeřové za 72 malých. V cizích lesích kdo by mocí neb kradmo drva sekal: řapen jsa a saudem přemožen, na každém pařezu dříví velikého 72 malých složí, a rychtáři v šedesáti halěřích práv bude. Pakli by křoví neb prúti na voze chtěl odvezti, řapený, vzaté koně neb voły, kteríž vuoz táhli, vyplat puol věrduňkem, aneb jakž by mohl mílost naleznúti od toho, kdo je řapil. — (L. S. 260.)

**Pokuty nemění se pro změnění rychtáře.**

## Artikul XXV.

Pokuty se nemění vedlé změnění saudcí, nébrž, by pak najsprostnější byl rychtářem usazen, táž vina tůž pokutú buď pokutovaná. A též o saudcích rozuměj. — (L. S. 261.)

**Pokuta, kdo na rozkázání rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš.**

## Artikul XXVI.

Item. Po prvé rychtářem obeslaný najméně v přítomnosti konšela jednoho, nepřijde-li k žalobníkově prožalování, dá jeden groš; po druhé dva groše; po třetí tři groše, to jest, úplně 72 malých dá za pokutu. Item. Nechce-li po třetí přijíti, vezma od něho pokutu dřieveřčenau, před rychtáře jako vězeň má býti veden, jest-li pře lehká. Pakli by žaloba byla těžká, jakožto

z ran a z neslušnosti, tehdy bez přijetí rukojmi v kládě přes noc seděti má. Nazajtrí má slyšeti žalobu žalobníka. A kdož by koli jednu pokutu svrchupsanú platil, a potom jiný čas k prvniemu obeslání rychtárovu nepřišel by: dá pokuty 72 malých, neb před rychtáře neb do klády veden buď, jako svrchu psáno jest. Item. Kdož by k prvniemu obeslání rychtárovu z potupy a lehkosti jíti odepřel: hned upadne v pokutu 72 malých, a před rychtáře buď veden jakožto vězeň. — (L. S. 262.)

### **Pokuta, kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudecí.**

#### Artikul XXVII.

Kdož přestupuje ustanovení a záповěd rychtárovu, uložení od saudecí, dá tu pokutu, jakž jsou saudece uložili. Pakli by kdy záповěd učinil a nejmenoval pokuty, má rozuměti se pokuta 72 malých peněz. A to v lehkých vinách. — (L. S. 263.)

### **Pokuta, kdo by nedovedl útoku na duom.**

#### Artikul XXVIII.

Kdo by útoku na duom dokázati nemohl, rychtáři dva funty, a městu jeden zaplatí, jakož městská práva ukazují. Item. Útok na duom, kterýž slove menší, totiž, kterýž toliko řeči bývá, nebude-li doveden, dá za pokutu 62 malých haléruov. Pro větší autok na duom, při němž jsou se stały rány, duovod však nemuož-li býti skrze svědky, rychtář 40 grošuo a město dvadeceti mieti bude. — (L. S. 264.)

### **Pokuta kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudecí.**

#### Artikul XXIX.

Rujeta-li se dva pacholky spolu, a pán jednoho příběhna na pomoc pacholku svému, ztepe onoho až do vyliťi krve: dá rychtáři od rvaní pět grošuo, a rvanému tolikéž. Za bití pak rychtáři deset grošuo, a zbitému 20 grošuo má placeno býti. Za modřinu pak platí se rychtáři hřivna, a bitému dvě, a tak kolik bude ran v počtu, tolikrát se táž pokuta platí. Dále pokuta vyrazení zubuo hledaj v práviech nahoře, a též obnažení meče. Item. Kdo by druhého kyjem neb dřevem zbil, anebo jim za vrch

udeřil vo zemi, neb nohami ztláčil: přemožen jsa dvěma svědky, ruky zbaven bude, aneb ji vyplatí desíti hřivnami. Item. Udeřil-li jeden druhého v líce z hněvu nebo v zuby, dá žalobníku hřivnu, rychtáři a přisežným puol hřivny. Item. Kdo by před přisežnými meč obnažil na někoho, a jsa přemožen: dá žalobníku jednu hřivnu; a pakli by ranil a jemu nemohl za to dosti učiniti, buď jemu ruka uřata. Item. Kdož by pokoj od rychtáře sobě zapověděný zrušil řečí žalobníku v šedesáti šilincích bude odpoviedati. (L. S. 265, 266, 267.)

### **Pokuta za znamenitější aud pět funtuov a škody.**

#### Artikul XXX.

Kdož by komu ušlechtilý aud uřal, neb uřezal, aneb vykřal, jakožto voko, nos, jazyk, ruku, nohu, aneb některý tajný aud, a obviněn byl: sám čtvrt se očistí na kříži. Pakli neprovede přísahy, pokutu čtrnácti hřiven podstaupí, z nichžto deset uraženému, rychtáři tři dány býti mají, přisežným jedna. A ochromí-li kdo aud který druhému, neb ohyzdu učiní mečem, nožem, neb dřevem, neb kamenem, neb kterou jinú věcí, a bude se chtieti očistiti: sám třetí na kříži přísáhne. Pokuta za ušlechtilý aud jest pět funtuov, a smlúva škody od starodávna má šacována býti k desíti kopám, z nichž sedm uraženému, rychtáři dvě, a městu jedna má se dostati. — (L. S. 268, 269, a.)

### **Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven.**

#### Artikul XXXI.

Pokuta pro vraždu, jakož se na mnohých městech zachováva, jest 30 hřiven. A protož za ušlechtilý aud se pokuta klade jako za třetí stranu [t. částku]\*) těla; všeho deset hřiven má se povinně dáti. — (L. S. 269, b.)

### **Pokuta, kdo se sám chtě ochromí.**

#### Artikul XXXII.

Kdo se samého ochromí, má od města hnán býti pod ztracením hlavy, a tak rychtáři jest dosti učiněno. — (L. S. 270.)

\*) Latině: „pro tertia parte corporis.“

**Žena prosúditi nemuož muži svému než tři halěre.**

Artikul XXXIII.

Žena nemuož muži svému saudem ztratiti než tři halěre a chce-li rychtář, to muož od nie vzíti. — (*L. S. 271.*)

**Po ujiti z města kdyby zas přijat měl býti, daj jednu kopu grošuoiv českých.**

Artikul XXXIV.

Kdož by pro vraždu zapsán byl, když se rok a den dokoná, nikoli do města nevejde, dokudž kopy grošuoiv městu nedá. A v statku zapsaného má rychtář třetí díel, žalobníci třetí díel mají; pakli by ženy a děti nebylo, tayž třetí díel od rady města nebud vzat, ale na kostelnie potřeby a cest opravy má obrácen býti. — (*L. S. 272, a.*)

**Pokuta zapsaného vyšlého pro rány, v městě lapeného: dvadeceti funtuov.**

Artikul XXXV.

Zapsaný pro rány, lapen jsa, pro vjití do domu, 10 funtuov, a pro vjití z domu deset funtuov dá pokuty, to jest, 6 kop a puol třetího věrdnušku, z nichž žalobník třetí díel, rychtář třetí a město třetí díel míti bude. — (*L. S. 272, d.*)

**Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puol třetího věrdnušku a šedesát grošuoiv.**

Artikul XXXVI.

Kdož by koli v den trhový byl usvědčen, že jest úmyslem účinku zlého na jiného meče dobyl: rychtáři dá puol třetího věrdnušku a 60 grošuoiv toliko k městu; neb tu jest větší hanba městská.\*) — (*L. S. 272, f.*)

\*) Latině: „quia in hoc excessu major est verecundia civitatis.“

**Pokuta kdo by k bitvě s kuší běžal.**

Artikul XXXVII.

Kdož by k bitvě s napatú kuší běžel, dá rychtáři 60 grošuoiv a městu puol třetího věrdnušku. — (*L. S. 272, e.*)

**Pokuta, kdo by panský nález štrafoval, deset kop.**

Artihul XXXVIII.

Kdož by nález od přísežných spravedlivě vyneseny směl štrafovati, dá pokuty deset kop, z nichž třetina rychtáři a dva díely městu; nebo větší jest přestúpení proti konšeluom města. Znamenaj, že od nálezu spravedlivého, ano také i od nespravedlivého, skrovnými slovy s kázní a s odpuštěním snad bez pokuty slušné jest odvolati se; jinak pro bázeň pokuty saudíce se nesměli by se k vyššímu právu odvolati. A řečená pokuta má býti placena od těch, kdož se odvolávají v saudu slovútném, jako v některém městě, kdež jest hojně maudrých lidí. Ale chudí a sprostní, u veských saudech saudíce se, jest-li že by se odvolali z pychu od nálezu spravedlivého, vedlé počtu přísežných toho saudu, miesto každého přísežného zaplatí 72 malých halěruov, a pakli by odvolávající peněz neměl, ztrať jazyk. (Viec toho máš O odvolávání.) — (*L. S. 272, g.*)

**Pokuta falešného svědectví v přech lehčejších: sto grošuoiv, v větších pak: jazyku protržení.**

Artikul XXXIX.

Pokuta za falešné svědectvie neb rauhání stará sto grošuoiv platí se, z nichžto má město třetí stranu [t. částku]. A to pravé jest, kdyby tajné to prohřešení a v malé věci bylo. Ale když jest u veliké věci a při, a přesvědčený svědek bude, tu jest větší pokuta, jako protržení jazyku. — (*L. S. 272, h.*)

**Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má.**

Artikul XL.

Host nebo příchozý v městě, umra bez kšaftu, jeho věci mají den a rok chovány býti. A jest-li že v tom čase žádný

z přátel jich nepožádá, tehdy třetí strana k záduší, třetí rychtáři a třetí městu. — (L. S. 272, i.)

### **Pokuta nespravedlivého měření a vážení.**

#### Artikul XLI.

Pokuta váhy a míry. Bude-li lapen, jednau dá sto grošův, po druhé dá dvě kopě, po třetí dá deset kop. První pokuta samému rychtáři sluší; ale dostane-li se druhá neb třetí, odtud třetina městu a dva díely rychtáři sluší.

### **Kupei a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují.**

#### Artikul XLII.

Kramáruom přikázáno jest pod pokutau sto grošuov, aby dávali kupujícím pepř, šafrán a nápodobné věci na tauž váhu libry, na kterauž váhu oni také ty věci kupují, ale ne na váhu hřivny. A v těch sto groších rychtář má toliko třetí díel. Item. Zlato, perly, drahé kamení a věci k těm nápodobné, které pod váhau hřivny prodávány bývají, kramáři potom po lotu budau moci prodávati, pod tauž váhau bez pokuty. — (L. S. 272, l.)

### **Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošuov.**

#### Artikul XLIII.

Pro úklad z vraždy, jenž slove německy »volleist,« žalobníku dáno buď 60 grošuov, rychtáři sto grošuov a městu věrdunk grošuov.

Item. Kdež koli rychtáři dostane se pokuta buď malá neb veliká obvinění, prodlení má mieti za 14 dní, a tu pokutu má s vědomostí některého přísežného rychtář bráti. Item. Tázáno jest od od Kolinských: »jsú-li pokuty větší podkomořímu, když on sedí na saudě, nežli při městském rychtáři?« Jimžto bylo jest odpovědjeno, že nesluší přísežným větších pokut ukládati proviničkým, než které sú v vevsadách práv sepsány. Item. Opět tázáno bylo od tachž: »co měli usúdit podkomořímu pro menší vinu, totiž pro pochybení jednoho slova?« Jimž bylo odpovědjeno, že jeden groš neb 12 malých halěruo. Opět taymž, když jsú tázali o právu

podkomořího, nalezeno bylo, že by toliko jeden rychtář v městě měl býti, jemuž ty pokuty pro ranění druhého, jelikožto k smlůvě, tři hřivny měly by placeny býti, z nichžto třetí díel přísežným přísluší. Item. Jest-li že by kdo chudý ranił koho neb urazil, jemužto by za to nemohl dosti učiniti, sedm téhodnú kládau buď trestán. Item. Ač kdo nočního času v městě neb za městem túlající byl by nalezen, rychtáři buď postaven, a nebude-li mieti hodné příčiny, trestán buď.

### **Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti.**

#### Artikul XLIV.

Právo jest: Kdyby hovado urazilo druhé hovado, neb jedno druhé zabilo, a bylo dražší než zabitě, a pán by chtěl vedlé šacování zabitěho zaplatiti: má to od něho přijato býti vedlé práva. Nechtěl-li by pak, tehdy vedlé rozeznání přísežných mezi stranami náprava dosti učinění, kdo škodu vzal, má uložena býti. Item. Kdyby hovado koho urazilo, o tom hledaj napřed pod artikulem O zvěři.

### **Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti.**

#### Artikul XLV.

Ačkoli cechmíři pekařští do rady přísežných jsú vznesli, že vedlé starodávního obyčeje pekaři, který by nezachoval spravedlivé velikosti při pečení chleba, toliko v neděli z stołu prodaje na trhu o 36 malých penězích [má vzat býti]\* za pokutu chleba, který do špitála měl by dáván býti chudým: avšak ten obyčej má, jakožto kazící řád, minauti, a na budaucí čas nalézá se za právo, [že] pro spravedlnost a dobré chudých lidí každého dne rychtář a přísežní, když by koli toho potřeba kázala, mohau a mají chléb, který by neměl míry a velikosti spravedlivé, z stołuov pekařských, neb kdež by se prodával, pobrati a mezi chudé rozdati. A nad to pekaři přestupující pokutú mají 72 malých peněz aneb větší, jakž by uznáno bylo, k prodaje spravedlivého zachování a trestání, přidržání býti.

\*) Orig. lat.: „panis pro emenda recipiendus et in hospitale etc.“

**Pokuty, které tuto se píší i které by páni ukládali,  
na tři díely se dělití mají.**

Artikel XLVI.

Jiné pak pokuty, které od starodávna uloženy jsou aneb potomně budú které ustanoveny, kteréž slovau německy »gemacht wandel«, totiž učiněné pokuty, v nichžto jakožto v pokutách, kteréž v městských knihách aneb v těchto knihách zjevně nejsau vyloženy neb vysloveny, rychtář třetí díel toliko a město dva díely vezme; ač však rychtář pilnost má, aby ustanovení byla zachována. A znamenaj, což se dostane od novákuov, znovu právo městské obdržujících, to samému městu přísluší; neb není to pokuta, avšak slušné jest, aby novák na svědomí příchodu svého rychtáři dal dva peníze příjmného. Při tom toto sluší znáti, ač se tuto kladú pokuty pro neřád a vavstupky někde dosti rovné, však se mohau v městech od konšel a obcí ukládati, pokudž by se potřeba uznala k zlého zastavení. (Více hledaj v kapitole XXXVIII. O pomstách.) — (L. S. 273.)

## KAPITOLA JEDENMEZCITMA.

### O prodajích a kupování vuobec.

**Kto komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi.**

Artikel I.

Ačkoli věci byly by Jindřichovy, avšak že dal moc Kunrádovi prodati ty věci na trhu: což koli od Kunráda v tom času, dokudž ta moc při něm byla, v trhu stalo se jest, toho Jindřich vedlé práva nebude moci odepřiti. — (L. S. 274.)

**Kaupí-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti,  
ale užitku nic.**

Artikel II.

Item. Kto by dobrau věrau koupil grunt od pána nepravého jehož nadál se býti pánem, aneb nětco jiného z hodné příčiny neb dáním vzal by dobrou věru: líbí se přirozenému rozumu, užitky, které jest odtud vzal, jeho býti za práci a péči. A protož, přijede-li potom pán a obdrží grunt, z užitkuov odtud vzatých nemuož žalovati. Pakli by kto vědomě cizím gruntem vládl, není jemu též puojčeno; užitek zajisté i s gruntem, by pak i utracen byl, bude přinucen navrátiti. — (L. S. 275.)

**Prodavač to, což prodává, má závady osvoboditi.**

Artikel III.

Item. Prodavač prodanú věc má od narčení zpraviti, ačkoli při kupování toho jest nevymínil aneb zvláštní zmínky jest ne- učinil. (O témž v kapitole XXVII. artikuli XXXV.) — (L. S. 276.)

**Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh.**

Artikul IV.

Item. Prodá-li žena neb služebník věci pána bez jeho vědomie, žádný prodaj nebude, leč by toho potom pán potvrdil; aniž kupující prodavače muož k čemu přihnati vedlé práva. — (L. S. 277.)

**Kaupi-li kto kuoň ozhrivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti.**

Artikul V.

Kuoň ve třech dnech má prodavači vrácen býti pro dva nedostatky, jenž slovau dýchavice a ozhrivice, a kupujícímu jeho penieze mají zase vráceny býti. — (L. S. 278.)

**Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího.**

Artikul VI.

Item. Prodá-li se dědina s pšenicí, a nebyla učiněna zmienka o pšenici, pšenice bude prodávajícího, neb jest ji nasíl. Ale jiné by bylo, když by prodána byla hřebice sauhřebí; nebo takového prodaje zárod jsúc v břiše klisny; že bez prodavače jest tam počat, slušně má následovati; očitě takéž ta zároda nemohla viděna býti, když klisna byla [prodávána].\*) — (L. S. 279.)

**Prodaj utvrdí-li se božím peniezem, již škoda budoucí bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující.**

Artikul VII.

Prodá-li se duom, a na svědectvie peniez toliko byl by dán, a jest-li že před zaplacením domu něco by se v domu zkazilo, jest-li že potom prodavač kaupenie odvolá pro učinění škody,

\*) Brikei má: „vidiena,“ avšak latinský orig. di: „vendebatur,“ nikoli „videbatur.“

kupující v ničemž vinen nebude taimž právem; poněvadž zvržení trhu stalo se od prodavače, a ne od kupujícího. A známo býti má, že kaupenie bez nějaké vždy záplaty býti nemuože. — (L. S. 280.)

**Při prodaji zamlčení škodlivé jest.**

Artikul VIII.

Při kupování a prodávání zamlčení škodí, jakož se praví o některých dědicích, kteříž, jsúce přítomni, dopustili jsú spolu jednomu dědici prodati všecko dědictví a záplatu vzítí; nebo zdá se, že by i oni dieľy své prodali. Neb trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení. Item. Jiné jest prodati a jiné prodávajícímu svoliti; jako kdybych tobě která věc prodával, bude-li od tebe při tom co vymieněno, toť jsem dlužen, bych pak i neslíbil, toliko když tomu neodepru. Pakli bych prodávajícímu nesvolil, nejsem dlužen vymieněných věcí, leč záplatu vezmu. Item. Jest-li že po kaupení co na gruntu skrze povodeň přibylo by, užitek kupujícímu přísluší; nebo i užitek má toho býti, čím jest škoda a nebezpečenstvie. — (L. S. 281.)

**Hřebem co jest přibito, to příleží kupujícímu, leč bude výměnka.**

Artikul IX.

Což koli jest hřebíky přibito, to přísluší kupujícímu, leč by které věci přibité jmenovitě byly vymieněny, zuostanau prodávajícímu. Item. Jest-li že by služebník rozkázáním pána svého k vokázání končin dědiny páně prodané neb pochybením neb kstí více okázal: avšak to toliko musí přijíti, což by pán okázal. Prodá-li kdo grunt, pravě, že by také příchod měl k vodě, má také i cesty k vodě odstúpiti. — (L. S. 285, a.)

**Prodá-li služebník jinému, než pán kázal, trh nemá státi.**

Artikul X.

Rozkázal-li by pán služebníku která věc prodati jisté osobě, prodal-li by ji jinému, nežli tomu, jemuž bylo rozkázáno: prodaj



nenie stálý, poněvadž prodaj nemohl se dokonati té osobě, které pán chtěl tu věc prodati. — (*L. S. 285, b.*)

### Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

#### Artikul XI.

Byli-li by základové prodání od věřiteluov mocí rychtářovú, přestává žaloba k zase vykúpení neb k vymienění. A pakli by tu věc lští laciněji dali, tehdy žaloba muož učiněna býti ze lští pánem té věci. Item. Jest-li že by ten, kdož tu věc kupuje, byl přemožen, že by to kaupil skrze neopatrnost rychtáře neb poblauzení: škoda nemá býti prodávajícího; nebo křivda, kteráž byla kupujícímu, na prodavače se nemá vztahovati, leč by on sám, kupující, vymínil. A též, byla-li by kupujícímu křivda od jiného nežli od rychtáře, jako když by mocí byl odehnán od vládařství: to k prodavači neží. Také, kaupil-li sem co od tebe, a tu věc sem jinému prodal, i ty s mú vůlí ji vydati máš i osvoboditi. A též prodám-li já tobě věc, kterou u tebe bych měl, jakožto připojčenú, tu já tobě osvoboditi budu povinen. — (*L. S. 285.*)

Item. Když jest trh dokonalý, již té věci kaupené všecka budící nebezpečenství náležeti budau k tomu, kdo kaupil. Než byla-li by kaupená věc pod výměnkau, tehdy, nevyplní-li se výminka, i trh můž zrušen a v nic obrácen býti. Item. Když se dědictvie prodá, věci movité nemají brány býti podlé prodaje nemovitých a gruntovních věcí, by pak ani prodavač ani kupující o tom žádné výminky neučinili zjevné. Item. Kupcuov a prodavačův výminky mají pocházeti prvotně od kupujícího, nežli prodávajícího. Item. Purkrechtník nemuož prodati ani co odlučovati dědictví\*), kterým vládne, leč s dopuštěním a vědomím pána zvláštním.

\*) Slovem „dědictví“ zde rozumí se dědina, grunt, nikoli zboží zděděné čili dědictví v nynějším toho slova smyslu.

## KAPITOLA DVAMEZCITMÁ.

### O purkrechiech a smluvách.

#### Purkrechtní není ani nájem ani prodaj.

##### Artikul I.

Purkrechtní má zvláštní povahu smlúvy, ani k nájmu ani k prodaji se uchylující, ale svými sliby [má ohraženo býti].\*) Protož, byl-li by slib při purkrechtu, to má tak mocno býti, jako by přirozená smlúva byla. Item. Nezajde-li žádný slib a smlúva o nebezpečenství v purkrechtnie věci: tehda, přihodí-li se zahynutie všie věci, ta škoda na pána přijde; pakli by dieľu oboření toliko bylo, jakožto polovice neb méně, taková škoda purkrechtníku bude příslušet. — (*L. S. 283, a.*)

#### Purkrechtníka pán pro neplaceni muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti.

##### Artikul II.

Dvě zajisté přirozené neb tajné smlúvy jsú při těch smluvách. Jedna jest vysazení neb vybytí purkrechtníka z purkrechtu, když by neplatil po tři léta povinnosti; a druhá, chtěl-li by purkrechtník prodati, že to má prvé pánu oznámiti. Item. Purkrechtník muož převesti aužitek panství na jiného, nebo věci [prodané dává se jemu žaloba užitečná.]\*\*) — (*L. S. 283, b.*)

\*) Briekí klade: „maji ohražení býti,“ což chybné; neboť latinský text zní: „naturam — suis pactionibus fulciendam.“

\*\*) Briekí původně: „nebo věci prodajné dává se jemu moc k polepšení;“ avšak lat. orig. zní: „quia rei venditae utilis actio sibi datur.“

**Purkrecht od nájmu a prodaje dělí se šesti obyčeji.**

## Artikul III.

Purkrechtství dělí se od nájmu; nebo při purkrechtu dána bývá zvláštní záplata jistá, ale při nájmech toliko bývá cena na penězích.\*) Druhé, že purkrechtník vládne tiem přirozeně jakožto užívající, ale nájemník ne tak. Třetí, že purkrechtník má panství užitečné, ale nájemník nic; nebo smlůva purkrechtní toliko o nemohovitých věcech, ale nájem také i o movitých. Čtvrté, že nájem jest smlůva práva městského, ale purkrecht práva přirozeného, totiž zemského a lidského; nebo přirozeným rozumem jest uvedeno. Páté, že nájem bývá v sepsání, ale druhá smlůva v nic. Šesté, purkrecht dělí se od prodaje; nebo tuto dáno bývá jisté placení, ale při prodaji věc [předje]\*\*) svobodně. Item. Od tohoto muž odstúpiti, ale od kaupeného nic.\*\*\*) Item. Tuto užitečné jest panství, ale tamto skrze propůjčení toliko. — (L. S. 284, a.)

**Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.**

## Artikul IV.

Item. Právo purkrechtní bývá, když komu popluží k věčnému užívání dáno bývá. Dokudž by poplatek nebo užitek za to pánu byl dán: ani tomu nájemníku ani jeho dědici neb komuž by nájemník neb jeho dědicové to popluží prodali, neb dali, neb na tom obvěnili, neb jiným jakýmž koli obyčejem odlúčili, nebude slušné [jeho] odjíti. — (L. S. 284, b.)

\*) Lat. orig.: „quia hic et in pecunia et etiam in specie praestatur pensio, sed in locatione tantum in pecunia.“

\*\*\*) Briekí: „ale při prodaji věc jde svobodně;“ lat. text: „sed in venditione res libere transit.“

\*\*\*) Lat. orig. dí: „Ab hac receditur, sed ab emphiteosi non.“

**KAPITOLA TRÍMEZCÍTMA.**

O svátečních dnech a rukojemství.

**Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození.**

## Artikul I.

Sváteční dnové v městech a rozličných saudiech rozličně se zachovávají; vždy však, v kterýž koli čas v roce přišly by, přísahy nemají v nich činěny býti, kromě těch, které pro zachování pokoje bývají, anebo jimiž přísahá člověk pro vysvobození z vazby. Protož přísahy v nich odložené, když se ti dnové dokonají, mají činěny býti. Zločinci však v zlých skutcích lapaní, v těch dnech nebývají [šetřeni]\*), ale hned mají slušnou pokutu trpěti. — (L. S. 288.)

**Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěl aneb on sebe sám.**

## Artikul II.

V každé při má držáno býti: Jest-li že by rukojmě mlče nebo mluvě postavil toho, jehož jest slibil postaviti, aneb když by ten bez přítomnosti rukojmě skutečně se sám postavil, anebo dluhy, za kteréž jest rukojmě zastavil, zpravil: hned jest rukojmě vedle spravedlnosti zproštěn, leč by co jiného více učiniti slibil. — (L. S. 289.)

\*) Briekí dí: „zachovávání při zdraví,“ avšak lat. orig. „non salvantur.“

**V uručení pro vraždu není na penězích, než má seděti.**

## Artikul III.

Při rukojemství pro vraždu nemá žalobník býti puzen, aby na tom dosti měl, že obžalovaný má za padesát kop grošuv; nébrž, prosí-li žalobník ujištění většího, obžalovaný má v ručních pautech a v železích\*) chován a vězín býti. — (L. S. 290.)

**Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se.**

## Artikul IV.

Když umře obžalovaný, prost rukojmě bude; má však jej před saudem okázati aneb dovesti sám třetí muži vieryhodnými. — (L. S. 291.\*\*)

**Jistec propustí-li se, i rukojmi jsau prosti.**

## Artikul V.

Item. Bude-li jistec propuštěn, i jeho rukojmě budau propuštěni. — (L. S. 292.)

**Vypověděnc, nemá-li rukojmi, nemá držán u vazbě býti.**

## Artikul VI.

Člověk vypověděný, nemaje rukojmi, vězín býti v vazbě nemá až do smrti; ale maje pokoj uložený, má propuštěn býti, a na tom má dosti mieti ten, kdož jej vinil. — (L. S. 293.)

**○ zproštění rukojmi.**

## Artikul VII.

Rukojmě postaví-li živého neb mrtvého, jsú rukojemství prázdni. (A máš rozuměti o smrti přirozené, za kteruz žádný

\*) Nikoli „v železných,“ jak Briki; neb lat. orig. dí: „compedibus.“

\*\*) Briki klade sice za první část tohoto artikulu: „Item. Rukojmě obviněného buďto živého nebo mrtvého postavíce, zproštění jsau (a to rozuměj o smrti přirozené; za jehožto utečení žádný slibiti nemuže). Pakli v lúpeži neb při jiné nešlechtné věci život dokonat: tehdy k vynesení konečného úsudku přísězni dobře pomysli.“ Avšak toť jest obsah art. VII. níže následujícího, tak že týž předmět tu dvakráte podán.

nemuož slibiti.) Avšak zahyne-li při lúpeži, neb při jiném zlém předsevzetí: tehdy na to má výpověď vynešena býti podlé saudcuov uvážení. — (L. S. 294, b.)

**Rukojmi poslední kdy vyvazují prvnie.**

## Artikul VIII.

Budú-li rukojmě postaveni prvnější skrze druhé rukojmě, svobodni budú, však tak, druhé uručení bude-li lepší nežli prvnější; nebo tak prvnější slušně pomine, by pak prvnější neosvědčili se zproštění býti. — (L. S. 294, c.)

**Zeman, žaluje-li na městském právé, toho práva rád a právo trpěti má.**

## Artikul IX.

Člověk právu zemskému poddaný, ačkoli přísluší k saudu zemskému, avšak, když žaluje v městském právé, ten má zachován býti při pokutách, při urukování i při jiných jakýchžkoli skutcích městskau spravedlností. (Item. V kap. I. art. XXXI. a opět kap. XXXV. art. VII.) — (L. S. 294, e.)

**Právo zemské nemuož změnití práva městského, aniž jest co větší.**

## Artikul X.

Item. Uručení druhé, učiněné nětčí mocí, který k zemskému saudu přísluší: neniet větší nežli prvnější, kteréž jest rychtář městský učinil. Nebo což koli v městském právé rychtář činí jménem pána svého a mocí úřadu, jehož užívá, činí. — (L. S. 294, d.)

**Dluhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství.**

## Artikul XI.

Dědicové, zbožím rodičuov svých vládnúce, netoliko ty dluhy, kteréž jsú povinni byli platiti rodičové za své živnosti sami za se, ale také i ty, za něž jsú rukojměmi za jiné, mají vypravití. Nebo v takových věcech uručení od předkuov učiněné na budúci připadá taymž právem. — (L. S. 295.)

**Purkrechtník vays nad dědictví nemá urukovati pánu.**

## Artikul XII.

Purkrechtník nemá právem puzen býti, který platí z dědictví aurok, aby nad to více, nežli dědictví stojí, aurok ujistil uručením rukojemství. — (L. S. 296.)

**Rukojmě muož viněn býti, by jistce někdo neměl.**

## Artikul XIII.

Item. Byl-li by rukojmě při tom, ale jistec dluhu nebyl by při tom, bylo by těžké věřiteli nepřítomného hledati; poněvadž mohau hned rukojmi k potřebě mieti, protož muož naň hned žalováno býti. Při tom znaj: Ačkoli někdo mně i tobě jest jistý, a drží se za jistého, nežádá se od něho rukojmě, aneb něco k tomu podobného, takovými věcmi nečiní se zavázanie ani uručenie. Nebo jisté a zvláště vymieněné věci mají moc, ješto by jinak neměly. Item. Žádný nemuož druhého nutiti, aby zaň zaplatil neb v rukojemství slíbil, leč by povolil. — (L. S. 297, a.)

**Rukojmě eo za jistce dá, z toho muož jej viniti.**

## Artikul XIV.

Což koli rukojmě platil by za obviněného, ten z navrácení zase muož naň žalovati. Item. Někdy rukojmě muož žalovati na jistce prvé, než zaň bude platiti. Najprvé, [řečeno-li]\*) jest, aby do času držán byl; aneb byl-li by obžalovaný [odsúzen, nebo kdyby začal statek svůj mrhati]\*\*), nebo kdyby dřího stál v rukojemství. Item. Rukojmě někdy žádným obyčejem nemuož žalovati, jako [kdyby] za nepřítel, aneb kdyby kdo slíbil za druhého, naděje se, že od něho darován bude, anebo když by za své slíbil. Item. Požádá-li rukojmě, má dopuštěn býti k saudu, a dluhu požádati od toho, za něhož jest slíbil, žalobami od věřitele sobě puojčenými. Jest-li že by věřitel bez vědomie neb prostě bez povolenie rukojmi prodlenie dal dlužníku placení

\*) Brikei: „vinil-li,“ avšak orig.: „si hoc dictum est.“

\*\*) U Brikeiho vynechána řádka: „vel si reus fuerit condemnatus, vel si coeperit bona sua dissipare reus.“

přes rok uložený, a rukojmě skrze konšela tomu by odepřel: zproštěn bude od téhož. A to svědectví má býti skrze konšela; neb lest a zklamání při takových věcech bývá. — (L. S. 297, b.)

**Věřitel, při-li, by přidal roku dlužníku: rukojmě, nemoha toho pokázati, daj své.**

## Artikul XV.

Item. Zapři-li věřitel, by dal dlužníku prodlení k placení, a zná-li se rukojmě k slibu, a nemuož-li věřitele obecními svědky přemoci o dání toho prodlení: peníze, za něž jest slíbeno, zaplatí. A když zaplatí, má-li jej potom z čeho naržknúti, to učiní vedlé práva. — (L. S. 297, c.)

**KAPITOLA ČTRMEZCÍTMÁ.**

## O utíkání a utíkajícím.

**Utíkající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdo by doma nebyl.**

## Artikul I.

Kdož by, protivě se saudu, ušel, ano na to přísežní a muži verryhodní hledí, ten slove utěkač. Pakli by kdo od saudu byl hledán a nebyl by nalezen, anebo pohnán jsa před saudem a oznámen neb zavolan, ne hned se postaví: nemá proto odsauzen býti za utěkače; nebo muož se postaviti k posledniemu pohnání a týž skutek učiniti, který jemu přísluší vedlé práva. Item. Kdo by pro vraždu učiněnou, neb jiné prohřešenie nápodobné, nepřátelského útoku nepřátelsky jej honících s braní boje se, aby od nich zabít nebyl, utekl by: má-li sauzen býti za utěkače, přísežní, povážíce slov i skutkuov, vedlé jich vnitřního svědomí na to rozumně pomyslé. — (L. S. 299.)

## KAPITOLA PĚTMEZCÍTMÁ.

O krádeži a laupeži vuobec.

**Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či jsou, mají se vrátiti.**

### Artikul I.

Věci krádežem neb laupežem vzaté a potom nalezené ne hned na rychtáře příslušejí, ale mají býti provolány. A nad to, když den a rok budau chovány, budtež rozděleny na tři díly, jakož dole O hostinských kšaftích se píše. — (L. S. 300.)

**Krádež jedna jest, když koho s skutkem lapí, druhá tajná, [když] koho obviní.**

### Artikul II.

Dvuoj jest krádež. Jeden slove zjevný, jako kdyby kdo lapen byl při skutku zlodějském, aneb kdyby vědomě kradené věci přechovával. Druhý slove tajný krádež, když nebývá lapen vskutku, ale toliko obviněn z krádeže. Pro první skutek neb pro přítomnost ukradené věci bývá odsauzen, ale pro druhý, nebyl-li jest prvé zlopověstný a nemohl-li by se očistiti, musí sám sedm přemožen býti. Pakli jest prvé z krádeže aneb z jiného zlého skutku byl znamenitě obžalován, tak že jest zlé jmeno měl, leč vieryhodným svědomím nevinnost svú okáže sám třetí, bude přemožen. — (L. S. 301.)

**Zlodějstva nápomoenici a přechovavači mají též zvěšení býti.**

### Artikul III.

Kdo vědomě zloděje v svuoj duom přijímá a hospodu jim dává, ten slove tajitel zlodějstva. Item. Kdož puojčí řebříka. Item. Kdo jemu co otvierá, dvěře neb okno, aneb co puojčuje, aby výše lezel k kradení. Item. Kdo střeže na ulici zloděje časem nočním, aby lapen nebyl. Item. Kdo vědomě klíče kozí, neb jiné přípravy, jichžto zloději užívají, k tomu připravuje. Všickni takové a k těm podobné věci dělající jsau pomoenici zlodějští. A též ti, jako i přechovavači zlodějuov, hodni jsú šibenice, jako i zloději. — (L. S. 302.)

**Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícíeho.**

### Artikul IV.

Jest-li že co, budto kuoň neb věc jiná, byla by kaupená a úplně zaplacená, a ta věc prodaná v moci prodavače přes noc byla by, a ztratila by se aneb ukradena byla: i jest otázka, »komu by ztracena byla?« A odpoviedá se, že tomu, kdo kaupil. A duovod toho jest: Poněvádž ta věc byla kupujícíeho, když ji kaupil a zaplatil, že se jemu tak ztracená připisuje; ač však prodavač tak komoru, v niežto ta věc neb kuoň byl, zavřel, jako jest v jiné časy zvykl činiti. — (L. S. 303.)

**Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti.**

### Artikul V.

Žádá-li obviněný žalobník krádeže, lúpeže neb nápodobného zavinění, jednu žalobú má obsáhnúti všecku škodu; nebo jest neslušné a veliké obtížení bylo by obžalovaného, kdyby ze mnohých žalob, z nichž každá šla by jemu na hrdlo, proti jedno-stajnému žalobníku v témž právě měl by se očišťovati svědky. — (L. S. 304.)

**Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti neb povolán býti.**

Artikul VI.

Jest-li že by rychtář koho koli pro krádež, lúpež neb nápodobné provinění podezřením jal, téhož najméně za tři dni v kládě na ryňku, kdež by od lidu vidin mohl býti, držeti bude, anebo aspoň jej v trhu povolá, nežli by puštěn byl z žaláře, byl-li jest vsazen do něho. — (L. S. 305.)

**Krádež nalezti a s skutkem lapiti, jest rozdiel.**

Artikul VII.

Veliký rozdiel jest krádež u někoho naleznúti a téhož v skutku zlodějském lapiti; rovně jako rozdíel jest mezi krádežem zjevným a tajným, nočním a denním. Protož jest-li že žalobník u někoho zjevně nalezl by, an nese krádež a vedlé rozumných předkládaní duvoduov žádá, aby obviněný veden byl k saudu s krádežem naň zavázaným: ta jistá žádost obviněnému má býti vzkázána do vazby. A jest-li že, maje radu svých, nic odporného nemluvil by skrze řečníka svého, který toliko k učinění takového důvodu muož jemu dán býti: žádost žalobníka staň se jemu; pakli by co k své straně požádal, tehda přísežní vedlé toho oboji stranu slušnú spravedností opatří. — (L. S. 306.)

**Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na zlopověstného.**

Artikul VIII.

Při žalobách z krádeže ženy nemohú svědčiti; takové však svědectvie najviece podezřeníe plodie. Avšak přísežní v té příhodě mají toho i druhého, který svú věc ztratil, tajně přeslyšeti a osobu obžalovanú šetřiti, byl-li jest snad prvě zlopověstný, anebo přihodila-li by mu se potom přihoda takováž. — (L. S. 307.)

**Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti.**

Artikul IX.

Jest-li že by kdo krádeže kuřat anebo kačat nebo nápodobných věcí v něčím domu hledal, a od hospodáře domu před purgmistra by[v] pohnán, toho před týmž purgmistrem slovy neslušnými zle uctěn\*) štrafuje pro takové vjiti neslušně učiněné: otázka jest, »ta slova nepoctivá měla-li by opravena býti?« A jest odpověď: »Poněvadž před purgmistrem, který ten čas vedlé úřadu purgmistrského moc a místo dvú přísežných drží, slova neslušná jsú propovědína, ten, kdo je proekl, zaplatí pokuty deset funtu, z nichž rychtáři dostane se dva díly a třetí městu. Ale obešlanému neb narčenému nebuď placeno penězi, než toliko skrze poctivé muže jemu poctivost buď ukázána, totižto prosbú.« Znamenaj, že pro ztracenie hovad a jiných létavých věcí, která, nemajíc rozumu, když nebývají ostříhány, běží s miesta na miesto a letí, sluší člověku do domu sauseda svého vjiti k hledání, bez odpuštění rychtárova; ale pro jiné ztracené věci člověk toho učiniti nemá. — (L. S. 308.)

**Kradené věci mají vrácené býti, čiž sau byly.**

Artikul X.

Kradené věci a lúpežné odsúzených neslušie na rychtáře, ale mají býti jich vlastním pánuom vydány. Nebo jako na rychtáře sluší nad zločincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti. — (L. S. 309.)

**Obžalovaný nepodezřelý bližší jest, své cti hájit.**

Artikul XI.

Obžalovaný jména dobrého a počestného, u něhožto ani lúpež ani krádež nebyl by nalezen, lépe muož se nevinného vymluviti, nežli mohl přemožen býti skrze žalobci svého. — (L. S. 310.)

\*) V orig. „male tractans.“

**Služebník, před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti.**

Artikul XII.

Jest-li že by pán na služebníka, dávno od jeho služby odešlého, žaloval z krádeže dnes v domu jeho učiněného: samau přísahu můž se očistiti, toliko když by osvědčení z krádeže slušným časem nebylo předloženo, anebo byl-li by v témž městě, kde pán, a nedaleko odšel. A má dobře přemýšleno býti: takový, který se po roce z krádeže má očistiti, muož-li mieti v přísaze prátah. (L. S. 311.)

**Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že nenie podezřelý.**

Artikul XIII.

Jest-li že by obžalovaný z krádeže ani při skutku krádeže, ani s kradenú věcí, ani utiekaje, byl łapen, uší nemaje, neb cajchován jsa, aneb jináče ohavený byl by nalezen: tehda napřed má tázán býti, proč by se jemu to stało? A dokáže-li, že by skrze ukúšení koně, nebo v boji, neb v jiné počestné příhodě že uší ztratil, aneb jináče úduov zbaven byl: dvěma prsty se očistí. Pakli by obžalovaný takového duovodu neučinil: tehda to znamení ukazuje, že jest byl před tím krádež učinil, a tehda třmi svědky od žalobce muož přemožen býti. Pakli toho žalobce neučiní, tehda opět obžalovaný samú rukú se očistí. — (L. S. 312, a.)

**Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný býti.**

Artikul XIV.

Ačkoli zloděj pro starý krádež byl by zapsán, avšak ještě v času přítomným, z čeho jej viní, za nevinného muož býti. Ale zloděje, zapsaného prvé, skutek druhého krádeže neb krádež, ačkoli byl by malý, neb utiekánie skutku připojené přemáhá. A žalobce, který žaluje na zloděje prvé na aud ochromeného neb cajchovaného, ačkoli při žalobě nebyl by dostatečen, avšak proto pokuty nebude platiti. — (L. S. 312, b.)

**S krádežem vzatý, s čím łapen, s tím k saudu veden bud.**

Artikul XV.

Zloděj v skutku neb krádeži jsa łapen, jakž jest łapen, tak má před saud veden býti. A ačkoli rychtáři polapený byl by dán neb vsazen bez krádeže, však to neškod. Bude-li łapen s krádežem, tehdy i s tím krádežem naň zavázaným před saud veden bude. — (L. S. 312, c.)

**Zloděj poprvé obžalovaný, a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti.**

Artikul XVI.

Jest-li že poprvé obžalovaný z krádeže, a nejasa łapen při skutku, ani naznamenán, maje se přísahú očistiti, pochybil by, a krádež byl by tak malý vedlé šacování, že by proto nebyl hoden šibenice: tehda zaplatě ten šacuňk, za pokutu rychtárovu a za proviněnie k slúpu přivázán jsa, metłami skrovně mrskán bud. Nebo vicee jest obžalovaný předřečený milosti hoden, když v přísaze padne, nežli krádež, jakž koli malý, byl by u něho nalezen. Když se obecně mezi lidmi die, že »zloděj nebo jiný zločinec zbaven jest práva svého«: to nemá rozumíno býti tak, aby jemu nikdy nebylo dopuštěno očistěnie, nebo toliko tak jest zbaven práva svého, že svědectvie k právu jinému, poněvadž jest zlopověstný, vydati nemuože. — (L. S. 312, d.)

**Ukradli-li by komu cizí věc vedlé jeho, a on s tím mlčal, potom ji plat.**

Artikul XVII.

Jest-li že by komu s cizími věcmi jeho vlastní věci byly ukradeny, a on by o tom mlčal, a ani před sausedy, ani před auředníky saudu v čas určený nezjevil by krádeže toho: ten cizí věci zaplatí. Item. Pozdní oznámení, které potom někdo činí o svých vlastních věcech ztracených, nenie jemu prospěšné; nebo zdá se, že všetečně pro osvědčenie svědkův, a ne z vědomie pravdy, k tomu hnut jest. Avšak prospěšné jest prodlené oznámenie, když by sobě člověk prodlenie uprosil, až by přehlédł své vlastní věci, ztratil-li jest z nich které. — (L. S. 313.)

**Ztratí-li kdo co věryhodnému, má zas vráceno  
a věreno býti.**

Artikul XVIII.

Ztratí-li kdo koła vozní, a obstaví-li jemu je druhý: jest-li člověk věrný a ctný, který koła kaupí, navrátí je tomu, kdo jest nařekl koła, ač toho přísahú potvrdí, a žádné rychtáři pokuty nedá. Item. Jest-li služebník aneb syn hospodářů krádeže dopustil by se, žaloba se ztahovati bude na pána aneb na otce, proto že jich krádež došla jest. — (L. S. 314.)

**Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti.**

Artikul XIX.

Item. Žaloba z krádeže, když jde na obžalovaného, i dědice obžalovaného zloděje vieže a k navracení povinna činí. A též bude zachováno po smrti zloděje při jiných náměstcích. Item. Uděláš-li z kradené vlny raucho: i to raucho bude kradené, a pán té vlny muož toho raucha požádati. — (L. S. 315, 316.)

**Bude-li kto při lúpeži, a odpierał-li by: nemuož mu  
věreno býti.**

Artikul XX.

Bylo-li by jich více obžalováno z krádeže, a jeden z nich řekl by, že při tom krádeži byl aneb při lúpeži, ale že byl přítomen pro bránění lúpeže neb krádeže: tu jest otázka, »jsau-li taková slova dostatečná k jeho vymlúvání?« A odpověd jest, že takové vymlúvanie jest daremnie, nébrž z jeho vlastní řeči, poněvadž řekl jest, že by přítomen byl lúpeži, a také proto, jest-li že by jmenoval ty některé své tovaryše, tehda zaslúžil proti sobě výnosu ortelovánie smrtedlného. — (L. S. 317.)

**Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuo neb  
poručníkuo mrskán býti.**

Artikul XXI

Jest-li že by mladší patnácti let krádež učinil: poněvadž člověk v tom věku plně rozumu neužívá, ani mezi dobrým a

zlym muož dostatečně rozeznati, tehda metlau kázně od rodičuo neb svých poručníkuo má trestán býti. A tak i žalobníku i rychtáři dosti jest učinil. Pakli zloděj sahá patnáctého léta, v němž léta rozumná docházejí, a seznał by se krádež učiniti: pro takové vyznání nemá býti odsúzen na smrt. Item. Potřebné jest, aby ten, kdož před právem vyznává, byl dospělého věku, tak aby v saudu mohl státi; nebo při vyznáních v věku nedospělém postaveným, zaplatí-[li] škodu, jest jemu spomocno; nebo jich věk nerozumie, co činie v takové věci. A jest vědomé, že při krádežích a při jiných prohřešeních člověk někdy bývá sauzen vedlé zlého domnění; neb o všetečnostech doleji [viz] a o ranách.\*) — (L. S. 318.)

KAPITOLA ŠESTMEZCITMÁ.

O ztracenie mečuov a milostech vuobec.

**Meč ztracený placen má býti věrduňkem.**

Artikul I.

Meč ztracený nebývá draže placen než věrduňkem. A ten, kdož pravie, že by meč ztratil, žádá-li ten, číž jest byl, má přísahau potvrditi. A též zaplatě meč věrduňkem, připudí druhého k přísaze, zač by meč stál. — (L. S. 319.)

**Vražedník neb lúpežník, nemuož-li se vyvésti neb  
očistiti, hlavní pokutau trestán buđ.**

Artikul II.

Poněvadž v Práviech píse se takto o milostech činienie: »Jest-li že by takového očistění nemohl mieti, hlavau trestán buđ, anebo vedlé milosti rychtáře a přísěžných trp pokutu«: a z toho toto muož vzato býti, že taková milost nemieni se k třidciti

\*) V orig. „Residuum quære,“ tedy náležitěji: „Ostatek“ atd.



kopám, tak aby na těch milost stała se vražedníku, nébrž více než třidceti kop, jediné má-li záplatu. Avšak ještě milosti duojde, nebo hlavy a života zdraví zachová. Pakli by vražedník zastavil rukojmě, a boje se, že by nemohl se očistiti, i utekl by: ten rukojmě ani hlavau trestán bude, ani vedlé milosti hlavu vykaupí, ale 30 kopami neb vayše smřauvu vezme. Item. Pokuta hlavy a její vyplacenie má toliko zřenie k obžalovanému vražedníku; nebo tak Práva praví, že »pokuta muky k těm toliko zřenie má kdož zlé skutky činí.« Ve všech také přech přisežní mají vždycky hotovější býti k zachování zdraví, nežli k odsauzení na smrt. Také kdež se píše v Právích o vražedníku neb o autočníku domu, »jest-li že by očistěnie mieti nemohl, hlavau buď trestán, anebo vedlé milosti rychtáře a přisežných daj pokutu«: mnohem více tomu, který k očistěnie neb k okázání nevinu zavázal se, nemá býti milost odepřína. Avšak žalobce, nechce-li obviněného na milost přijíti, muož žádati, aby se očistil, neb jiným obyčejem, jak by za spravedlivé bylo, čista se učinil; a té prosby rychtář má dopustiti. Pakli to zamlče, přijal obviněného na milost: má býti připuzen, aby milost jemu učinil týmž právem. — (L. S. 320, 321.)

## KAPITOLA SEDMMEZCITMÁ.

O dědictví a jeho postupování i nápadech.

**Dědictví drží-li kdo rok a den bez narčenie, ten bezpečně drž.**

Artikul I.

Vládne-li kdo dědictvím rok a den, a svobodně bez narčenie jím vládl by: narčenie, od kohož koli potom bude učiněné, daremní jest a marné. Ale v svrchu psaném času, který v sobě zaviera zapsání\*) bez nároku držení, jenž v městské při\*\*) jest roční a denné, povinen jest prodavač kupujícímu dědictvie odevzdané od všelikých nárokuov vypraviti. Item. Narčení čině, jest-li že po zpravě učiněné rok a den<sup>3</sup>ustavičně mlčal, aniž<sup>3</sup>jest narčením saud vedl pro zapsání učiněné: bude zbaven práva svého. Item. Jest-li že jest Alžběta již řečené dědictvie, duom a sladovnu, sobě před rychtářem a před konšely, jakož právo žádá, dovede býti odevzdaný, a po takovém odevzdání dovede-li, že jest to dědictvie rok a den, jakož čas zapsání svědčí, bez narčení pokojně požívala: tohoť má užiti. Pakli toho duvodu neměla by, tehda Petra, sestra jejie, toho domu i sladovny díl dědičný vezme, pokudž na ni přísluší, jako toho bližší.

\*) Slovem „zapsání“ rozuměna buď v art. I—V. „prescriptio.“

\*\*) Orig.: „in jure civili,“ což Brikcí vykládá „v městské při“ místo „při městském právě.“

**[Při] odevzdání, na potvrzení a znamení právo  
rychtáři má dáno býti.**

Artikul II.

Odevzdání slove od skutku rychtářova; protož na svědectvie odevzdání, vedlé obyčeje saudu, právo jeho má býti zapláceno. Item. Dědictvie od prodavače v ruku rychtářovu najprv má dáno býti, a on je potom kupujícímu odevzdaj. Item. Kdož dědictvie, a zvláště za městskou zdí ležící[ho] před saudem odevzdává se druhému: žádá-li, má jemu uručiti a ujistiti, aby dokudž místně a dědičně zapsáno nebude, od nároku práva aby jemu je zpravil. Ale není slušné, aby od mocné ruky neb od násilí toho jemu hájil a bránil. — (L. S. 322.)

**Opilý večer prodá-li dědictví, není trh stálý.**

Artikul III.

Opilec, jest-li že by v noční čas před některými přísěžnými dědictvie své druhému odevzdał, takové odevzdání jakožto nepevné z práva nemá předse jíti; proto také, že skutkové saudní a zvláště v městských přech,\*) totiž v úmluvách, v prodajích, v kupování a nápodobných věcech, ve dne mají jmíni býti. A což se v nich děje s rozmyslem, od těch, kteří rozumu užívají, za pevné a stálé má býti zachováno. Nebo obecní řehoła jest: »Cožkoli v hněvu bývá, není stálé; leč bude stálost ukázána saudem mysli.« A jiná řehoła die: »Vše, což rozumně činiti se má, nemá se konati, leč co se s jistým vědomím děje.« Item. Při zastavách,\*\*) které pro zlé skutky pochodí, jiné jest; protož opilec vraždu neb krádež učině, opilství jeho nevymlúvá. — (L. S. 324.)

**Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati,  
než před právem.**

Artikul IV.

Item. Odevzdání dědictví má býti toliko před rychtářem a přísěžnými; protož že odevzdání chlebných stolův a krámuov

\*) V orig.: „in causis civilibus.“

\*\*\*) V orig.: „In obligationibus“; tak namoze i v následujících artikulech.

masných zvykly jsau před cechmistry pekařskými neb reznickými bývati, když se v svých ceších scházejí, a protož to žádné stálosti práva nemá. Také nebývá moc stálá mezi úročníky pod městským saudem sedícími, kdo prodávají své domy a svá dědictvie, jest-li že se jich před svými pány, jimž úročí, neodevzdávají; nebo dostatečnost jest, aby před pánem toho úroka bylo oznámení prodaje, jenž slove »vědomí.« Ale odevzdání, po kterémž bývá zapsání, toliko má býti před saudem skutečným neb zahájeným učiněno. — (L. S. 325.)

**Na dědictví dluh ukázaný před mnohými držiteli  
má zpraven býti.**

Artikul V.

»Jsem tobě dlužen, i prodávám duom svojoj Mikulášovi, aby on tobě zaplatil; ale ty nechceš na tom dosti mieti; odjedu-li já v té chvíli, a Mikuláš tayž duom jinému, v němž již dvě léte bydlel, před zahájeným saudem odevzdał, a když se to stało, Mikuláš umřel jest; ale třetí, když již den a rok v domu bydlel bez všelikého nároku, přišel jsem já [a] třetího pohnał k saudu. Poněvadž Mikuláš peněz, za něž byl ode mne kaupil, a já tobě je byl rozkázał dáti, a on nedał, a přes rok jej držał, a nikdy jsem toho domu Mikulášovi řádně neodevzdał se; a že tak proděný čas drženie přešel dřieve řečeného domu bez odevzdání prvního dědice: nemá-li šacuňk dřieve řečeného domu předkem vypraven a odbyt býti?« Ale třetí odevzdání a zápis odporne jest dovodił, jakož se v dole píše. V tom jest usúzeno, že třetí ne jako dědic a pravý vladař, ale raději jako nájemník duom, kterýž Mikuláš, zamlčav pravdu proti spravedlnosti, proto že peněz, za něž jej byl kaupil, nezaplatil, aniž jemu od prodavače odevzdán byl, onomu třetímu [jeho] odevzdał se jest, i bydlel jest v něm nesprávně, ani zápisu toho času pravého nemaje, jím jest vládl. Protož vedlé prosby prvního, šacuňk řečeného domu, z nařiekání prodavače, spravedlivě povinen jest skutečně vypravit. A toho duvod jest, že nebývá upevněno prodlení[m] času, co od počátku z práva nepochází. — (L. S. 326.)

### Vládnutie má počítano býti ode dne odevzdání, a ne od narčení.\*)

#### Artikul VI.

Vědomé jest, že od toho dne, v kterýž dědictví před saudem odevzdává se, vládnutí má býti počítano, a ne od toho dne, v kterýžto v času zapsání dědictví nebo držitel byl jest narčen. Protož bude-li dědictví ode dne odevzdání rok a den držáno bez narčení, aneb buďto že by v tom času často bylo naříkáno: když toliko do plna bylo by zpraveno, každé naříkání vždy, když se rok a den dokonají ode dne odevzdání, narčení potom učiněné moci nemá. Znamenáno má býti, že ten den, který se přidává k roku, někteří berou za šest neděl, které činí cíl zavítý\*\*) v saudu, kterýžto čas někdo třetí pohnán bývá a prvé dvakrát. Jiní pak berou ten den za přirozený den k saudu ułożený, roku zapsání najprvé příští. Jiní pak berou jej za přirozený den, padesáte dvě nedělí za rok obecně počítajíce, hned nazajtří příští; nebo takový den rok doplňuje, jakož se ukazuje v kalendári. Řečeno má však v pravdě býti, že, poněvadž rok doplňuje se týmž dnem, který se přidává padesáti a dvěma nedělem, den vládařství, který se přidává, jest ten den, kterýž jest počátek druhého roku. Jako v příkladě. Bude-li dědictví odevzdáno na den Obřezování Pána Ježíše, jehož se dostalo v pondělí, a stál-li by na rok v ten pondělí: měl by moc. A pakli by přestupné léto bylo, ten den také času vládnutí má přidán býti; nebo skutek času vládnutí má raději rozšířen býti nežli ssaužen. Jest-li že by kto proti naříkajícímu dostatečně provedl, že jest dědictví v času vládnutí pokojně držal, totiž rok a den: tehdy překážka vládnutí nebude míti moci. A vládnutí mievá překážku někdy skrze povodeň, jako kdyby dědictví vodami blízkými tak bylo zvodněno, že by jím vládnutí aniho užievati nemohl. Někdy bývá také skrze ssazení aneb vyhnání. A druhdy skrze provolaie a osvědčenie před saudem, nebo tiem, komuž náležie; [skrze] vinění z držení násilného, [zvláště]\*\*\*) když vladař násilný nenie

\*) V art. VI—X. výraz „vládnutí“ značí „præscriptionem.“

\*\*) Orig.: „terminum peremptorium.“

\*\*\*) V orig.: „Et per violentiam occupatione factam, et hoc præcipue, quando violentus possessor etc.“

přítomen, nemuož dosti učiněno býti pro některú příčinu. (Item. Kdež se předpisuje vedlé práva, což jest rok a den, má býti vědomo: že Právo Zemské má cíl k zdědění dědictví tři léta a osmnácte nedělí pořád zběhlých; i vezmauce toho třetinu, učiní den a rok v Městském Právě.) Item. Bývá skrze placení jisté summy, jako kdyby kdo plat určený z domu najatého platil mnoho let, nemuož toho dokázati tiem, aby pro takové placení duom jeho byl, a tak překážku vládnutí má. Item. Vladař násilný, ačkoli držel by zboží let mnoho dědičně, však že násilé protiví se právuom: když se skoná násilé, skrze pravého dědice odehnán bývá, aniž se bráníti bude moci vládnutiem, ač by jie chtěl dovoditi, nebo vladař zlé dóvěry žádny čas nevládne. Také z příjmův času násilného držení dědici dosti učiní týmž právem; má však dědic, dokudž násilné vládnutí bude trvati, každý rok zjevným osvědčeniem před saudem oznámiti. — (L. S. 327, 328, 329.)

### Osvědčování k dědictvie pro památné i doma i před saudem býti muož.

#### Artikul VII.

Znamenáno buď, že strana odporná někdy má moc dojeti rychtáře s odpornú stranú, pro příčinu srovnání; a tehdaž odsvědčenie neb dání památného malé moci jest. Ale když řečená moc nenie straně přítomná, tehda osvědčenie k saudu a k srovnání, když toho mocnost bude, učiní o potřeby, o které se mu líbí, když by možnost byla k dojití toho a čas slaužil v saudu. — (L. S. 330.)

### Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné.

#### Artikul VIII.

Znamenaj, že dvoje jest osvědčování: »na památku« neb »na památné.« Jedno slove tajné, tak že z jeho oznámení nedochází toho, jemuž má škoditi, a nezdá se, aby jemu škodilo. Jiné pak slove zjevné, tak že straně odporné oznámí se skrze rychtáře; a tehda uvodí jako některaký důvod, avšak vládnutie neodjiemá, leč by puohon slušný strany odporné a skutečný saud slušným během došly.

### Počátek vládnutí jest od dne postaupení v saudu, a ne od prodaje.

#### Artikul IX.

Vládnutí dědictví béře počátek ode dne postaupení a vzdání učiněného před saudem, a ne ode dne prodaje neb kaupení. Z toho muož ortelováno býti, přihodila-li by se příhoda o děti bratrovy, jest-li že by otec jich vládna řádně vládl by, když kšaft jeho, ač jest který učinil, dostatečně dovedený stane, jako v takové příhodě: Třem bratruom poručeno jest zbožie po jich otci pozuostalé na rovný díl; starší bratr, uvázav se v zbožie, prostřednímu bratru svému polovici statku vydal jest. Tehdy najmenší do dalekých vlastí odšel jest; když se po osmi letech vrátil, bratra starého, kterýž ženu a děti pozuostavil, bez kšaftu sešlého nalezl,\*) žádal jest od bratra prostředního dílu svého; kterýž odpovéděl, že by hotov byl rozdělit se tiem, což má. A když nápodobně požádal téhož od ženy bratra svého staršieho, odpovéděla jemu, že by nic jeho neměla, kromě statku jí s dětmi po muži odumřěného, a tiem že s dětmi svými vládne. I žádala k své straně výnosu nalezeného, »poněvadž muž její i ona s dětmi svými mnoho let bez narčení to jsú drželi, muož-li jim to kdo nařiekati?« Odpovédieno jest, že prosba taková ženy s dětmi nemá dopuštěna býti, ale najmladšímu bratru má jemu jeho třetí díl od obojí strany vydán býti. A tak vdova toliko na třetině najstaršieho bratra s dětmi svými vládla jest, a bratru najmladšímu takové vládnutí dílu jeho, není-li jiné překážky, žádné škody jest neučinilo. — (L. S. 331.)

### Cesty starodávní, ulice, meze, hliniště, píscky mají býti obecné.

#### Artikul X.

Cesty spravedlivé a od starodávna obyčejné, silnice královské, stezky, ulice, mezery mezi domy pro vodoteči, ryňkové a cesty, štámprochové, hliniště a místa, kde písek kopají, i všeka

\*) V orig.: „Fratrem seniore . . . intestatum decessisse invenit.“

jiná místa, co se týče silnic lesních i polních míst, [jest-li že]\*) jsú obecní a zvykli jsú přísluhovati k obci od starodávna, žádný sobě nemuož osobiti, leč s povolením kniežete. Protož kdo by takové věci zahradił, zmocnił se, zbraňoval, překázal aneb jak koli sobě osoboval a připisoval, by pak nevím jak dlouhý čas tiem vládl, však se tiem nemuož brániti, poněvadž vždy zlaou důvěrau tau cizí věci vládl jest; nebo nevěrný a zlé důvěry vladař netoliko od osoby obecní, ale od zvláštñ z obce, jemuž by o tom vědomo bylo, muož slušně obžalován býti. Znamenáno má býti, že lozuňkuo, desátkuo, poddymí a od kterýchž koli poplatkův městských, skrze pána vyššího nebo správce lidu obecného k placení uložených, nemuož se žádný vládnutiem jakž koli dávním brániti. Znamenaj také, že toliko při dědictvích, a ne v jiných přech, vládnutí má místo. — (L. S. 332, 333.)

### Dědictví zastavené, nadlepsi-li se, jistiny nepřirazi.

#### Artikul XI.

»Zastavuji tobě dědiny, vorné i nevorné, v jisté summě peněz, k držení do jistého počtu let, a když ta léta minau, já tobě peníze dađa, žádám aby mi dědinu navrátil zastavenú. A ty pak nad puojčenú summu žádáš ode mne záplaty dlužné, proto žes pracemi těžkými dědiny zvoral a k užitku provedł; praviš, žes jich zaslúžil, a tak dále.« Odpověď: »Že bez odporu duvodu tvého peníze puojčené máš ode mne vzíti a dědiny mně svobodně odstúpiti; nebo za práci a za náklady, které a jaké na orání dědin učinil jsi, zdělav je, že jsú orné, praviš, žes náklad učinil, také užitky v letech zastavených bral jsi; a protož zdá se rozumné, žes sobě za to dosti učinil.« — (L. S. 334.)

### Dědictví prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti.

#### Artikul XII.

Item. Bylo-li by dědictví mnohým věřitelóm zastaveno, z nichž jeden bez dotazu jiných prodal by je: jiný z věřiteluo,

\*) V orig.: „quantum ad villana, campestria et silvana, si universitatis sunt etc.“

chtěl-li by, kupujícího zažena, v též ceně, zač jest prodáno bylo, muož se uvázati týmž právem. — Jest-li že dědictví zastavené věřiteli od dlužníka prvé, než čas přijde placení, bylo by prodáno za hotové peníze: věřitel hned muož zavolat na dlužníka, aby jemu dobrými rukojměmi ujistil, aneb základ dluhu rovný položil, aby až do času příšlého shověl, že jemu jeho dluh bude zaplacen. — Všelická dědictví zastavená a zapsaná mají býti v městské knihy; budú-li prodána, ten kdož je koupí, povinen bude dotud platiti věřitelóm, dokud on neb věřitel trhu, zač řečená dědictví jsú kaupená, držeti neodepře. A kdož koli z nich držeti bude, otázku učině, na tohoto spadnau. — Jest-li že by kdo, když čas přijde, rukojmě svého od Žida penězi hotovými vyvaditi nemohl, a má-li dědictví, v to se muož rukojmě uvázati, a za šest neděl držeti, a takové držení před saudem oznámí; a jest-li že by k trojímu oznámení dlužný jistec jeho od Žida nevyvadil, hned dědictví bude mocí prodati a sebe samého z jistiny a z lichev vyplatiti. A toť nenie k potupě Práva obecného obyčeje, jenž die, že »dědictví zastavené rok a den držáno má býti v zástavě;« nebo to se rozumí, když jest zástava dobrovolná, ale ne, když kdo puzen bývá spravedlností a řádem saudním, a zvláště, když dluh, v němž dědictví zastaveno jest, židovskou lichvu na sebe běře. Nebo v takové příhodě [tomu], kdo zastavuje dědictví, rozmnožení lichvy v roce a ve dni větší škodu činí, nežli by zisk chování dědictví přinesl jemu. Protož při takových zástavách předřečených, toto právo obecně má býti zachováno: Jest-li že by člověk druhému, nemaje věcí movitých, své dědictví zavázal v dlužích, nejša k tomu připuzen spuůsobem práva, takové dědictví do dne a do roka má v základu chováno býti. A potom po tři saudy učině oznámení, muož prodáno býti. Pakli by kdo saudem k takovému zavázání byl připuzen, ten svau přísahau muož obdržeti, že nemůž věcí movitých míti, a potřebau jsa puzen to dědictví věřiteli svému zavazuje. Když se to stane, věřitel, jemuž to dědictví zastavuje se, v to dědictví se uvieže, po třikrát je před saudem oznámí, a potom tomu, jehož dědictví jest a který jemu je zavázal, bude-li je chtieti míti, jakožto podruhu raději, než někomu jinému, v některé summě peněz jménem auroku do roka a do dne najme. A pakli by dlužník jeho míti nechtěl, tehda jinému komuž koli týmž obyčejem, jakož jest povédieno, věřitel můž

najíti. A jest-li že by v tom času to dědictví vyplaceno nebylo od něho, tehda potom můž je on sám prodati komuž koli. Ale kterak má činěno býti o dědictví v dluhu zavázaném lichevníkovi, nahoře jest povédieno. — (*L. S. 335, 336, 337.*)

### **Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb tříšky dáním bývá.**

#### Artikul XIII.

Dědictví mnohým věřiteluom odhádané za hřebík, jenž německy slove »špan«, bylo-li by přivlastněné pořádně: by pak první věřitel dal dlužníku prodlení, však druhý neb třetí z dědictví jej sžena, muož je prodati neb jiným obyčejem zpeněžiti. Z takových však peněz prvnější věřitel před potomními má za svůj dluh vzíti. — (*L. S. 338.*)

### **Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem.**

#### Artikul XIV.

Dědictví neb panství člověk dosahuje od předkuov spojenými osobami, někdy z kšaftu, a někdy odúmrtí bez kšaftu; ale od osoby cizí nebývá dosaženo, leč svobodným dáním. — (*L. S. 339.*)

### **Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí.**

#### Artikul XV.

Někdo vládne dědictvím neb jinau věcí netoliko skrze vlastní osobu, ale také, by kdo jménem jeho vladařem byl té věci, by pak také ten právu jeho nebyl poddán, jako jest rataj neb podruh. Někdy skrze ně, u nichž jest složil, aneb jimž jest puojčil, on zdá se vládnúti samú vuolí a myslí. Také se drží vládařství a moc, ačkoli ani on nenie v vládnutí věcí, ani kto jiný jeho jménem. Avšak nespustil-li se jest vládnutí v roce, ale zase jest navrácen odtud odšedši: ten zdá se vládnúti a držeti před se. Ale ten zle vládne, kdož mocí neb tajně vládnutí dosáh. A také ten, který prosil jest, aby jeho pustil v vládnutí. A proti takovému jde žaloba pro stisknutí, totiž z navrácení vládnutí. — (*L. S. 340.*)

### **Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestřích.**

#### Artikul XVI.

Dědictví bylo-li by poručeno třem bratřím, tak kdyby starší umřel, mělo spadnutí na druhého a s druhého na nejmladšího: tehda, zemřel-li ti všickni, synové bratra staršieho to dědictví obdrží. A jako jest v pořádku mužském, též také jest v pořádku ženském. Nebo jakož ten, který jest poručenství činil, zřiedil, aby vždy starší syn dědictví vládl: též také nápodobně při takovém vládnutí synové synuov, kteří byli by starší, nápad po sobě mají. — (*L. S. 341, a.*)

### **Penízi za dědictví práva nečiní.**

#### Artikul XVII.

Penízi súdny nečiní práva zhoľa, ačkoli by k obdržení práva některak jako přisvědčovaly. — (*L. S. 341, b.*)

### **Dědictví připadá na ženy, když nenie pohlavie mužského.**

#### Artikul XVIII.

Jest-li že by dědictví všem, nápadem s jednoho na druhého, od synův toho, který jest poručil, sstupujících po mužském pohlaví, bylo poručeno, a zemřeli by ti všickni: na ženy pozůstalé živé případne podlé práva. A toho jest rozum a příčina, ačkoli nebylo by tak poručeno od toho, který poručí; avšak právem nápadným to dědictví ženám náměstkyňin uznává se příležití. Nebo poněvadž v takové příhodě smrtedlné dále rod nemož sstúpiti: slušné jest, aby právo dědičné téhož kšaftu v slušném pořádku následovalo. — (*L. S. 342.*)

### **Dělení náleží staršímu, a volení mladšímu.**

#### Artikul XIX.

Jest-li že dva dědice zboží předkuov svých měli by mezi se děliti: tehda na staršího, jakožto na opatrnějšího, sluší děliti,

a mladšímu sluší díl, který by chtěl, sobě vyvoliti týmž právem. Item. Jest-li že by pro druhé vdání máte z statku jim společného chtěla svůj díl vzíti: ten díl z movitých věcí, jsau-li, má jí dán býti. Nebo poněvadž símě a pamět otcova v dětech zůstává a ne v máteři: rozumnět jest, aby zboží bytednější, jako jsau věci nemovité, dědičně dětem byly dány. — (*L. S. 343, 344.*)

### **Synové vlastní nápad mají ke všemu po otci.**

#### Artikul XX.

Synové řádní nápad mají ke všem věcem po otci zůstaveným vedlé spravedlnosti. Avšak milostivé jest a některak rozum ukazuje, aby synové řádní přirozeným milosrdně pomáhali voděvem a potřebami živnosti. Item. Má-li kdo ženu živú vlastní a řádnú: zplodil-li by děti z kuběny, ti nejsau řádní, aniž s dědici řádnými dílu z zboží vezmau. — (*L. S. 345.*)

### **Synové čtveři jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní.**

#### Artikul XXI.

Znamenaj, že čtver jest stav synuov. Někteří jsau přirození a řádní, jako ti, kteří se rodí z manželstva řádného, vedlé skutku a duvodu církve. Jiní slovau přirození, ale neřádní, jako ti, kteří se rodí z kuběny. Jiní pak slovau toliko řádní, jako ti, kdo jsau synové skrze zalíbení (adoptionem). Jiní pak ani slovau přirození ani řádní, jako ti, kteří z cizožstva a z potupného poznání pocházejí. A mezi těmito prvotně synové první zbožím rodičuoov vládnúti budau. Item. Synové řádní jsau, kteří z řádného manželstva pochodí, buď pak manželství pravé neb domnělé, když toliko manželé zjevně a ohlášně v manželství vstoupili by a překážky žádné by neměli. Protož k duvodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičuoov, jsau-li; pakli jich nenie, tehdy k duvodu dostatečné jest vyznání sauseduoov a starých kterýchž koli dobrověstných dvou člověkuo, kteréhož koli pohlaví, kteříž by pravili, že rodičové toho, jehož se dotýče, vždy jsau jmíni i domníni, že jsau řádně manželsky spojeni. Jest-li že muž anebo žena, v cierkvi řádně spojení, mají za to, že v pravém manželství

stojí, avšak nestáli by, a potom snad pro příbuznost tělesnou neb duchovní aneb z hodné příčiny duchovním právem byli by rozvedeni: všickni děti, kteréž jsau zplodili před rozvedením, i s tím, kteréž žena nosie v životě, jest-li že, těhotná jsúc, byla by rozvedená, jsaut rádně pošlí a v zboží rodičov díl mají. Nebo viera, kterauž jsau rodičové věřili se spolu rádně přebývati, ačkoli nevědomě stáli jsau neřádně, tať děti činí luože rádného. Protož nevědomie v této příhodě hřiech vymlouvá. — (L. S. 348.)

### **Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 najviece nosí.**

#### Artikul XXII.

Ačkoli práva některých vlastí jsau, aby panna obtížena za 39 nedělí, ale žena obtížena za 40, aneb najviece nad to jednu nedělí, dietě v životě z přirození měla by nositi: jest-li že dietě nenaplní toho času, totiž před tím nebo potom narodilo by se, dílu dědičného mieti nebude. Avšak takové právo, vedlé obyčeje z starodávna zachovaného, viece za bezpraví nežli za právo má jmíno býti. Protož dietě od rodičov manželsky a rádně spojených, buďto před časem anebo po času zplozené, dílu dědičného jemu příslušného zbaveno nebude. Nebo poněvadž naroditi se prvé neb potom, nenie to na dietěti: tehdy neslušně práva jemu příslušného bylo by zbaveno. Item. Žena, vládnúcí zbožím na ni po rodičích spadlým, jest-li že z semene mužského, jehož jest rádně a manželsky pojala, porodila by dietě, při jehožto rození umřela by: dietě bude dědicem toho statku; by živo bylo tak dlouhý čas, že, oči otevra, čtyři stěny domu obezřelo by, v zboží po mateři ostalém účastnost mieti bude. A pakli ono umře, zboží tak dietěte jako mateřino na otce dědičně spadne. — (L. S. 349, 350.)

### **Dceři, by lotra pojala, má díl její poručený dán býti.**

#### Artikul XXIII.

Dědictví dvěma dcerám poručené, jest-li že by jedna z nich nepočestného pojala a druhá muže počestného: tehda bez odporu to dědictví i statek movitý mezi ně týmž právem buď rozdělen. Nebo v moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati, za koho by chtěla, bez vselické překážky. Albrecht Do-

brého Ortvína syn, učinil žalobu na svú tchyni Demutu, někdy manželku Martina z Połné, z dílu dědičného své ženy, dokládaje svú žalobu k dvěma přísěznýma, že by Demuta ten díl jeho ženy od narčení obdržela, kterýž jsú jí jiné sestry jejie činily před saudem často prožalovaném, jakož se jest podvolil těmi dvěma přísěznýma dokázati. Ale ona paní Demuta odpověděla, že Martin, muž jejie, na svém skonání všecka zboží pozústavená jí naprosto jest poručil tiemto obyčejem, že jest jí dal dobrau vuoli, aby, co a pokud chce, každému dietěti dała; toto přidavši, že to svědectvie dobrých mužov, kteříž jsú při kšaftování byli, chce dostatečně dověsti a dokázati. Na to jest usúzeno, že svědectví přísězných, jakožto mocnější nežli těch, kteří jsú při kšaftu byli, k straně Albrechtově raději má přijato býti a dopuštěno. Svrchu psaný Albrecht, když Annu děvečku, léta dospělá mající dceru paní Demuty někdy manželky Martina z Połné, bez vědomí mátere a jejieho svolení ani vuole nemaje, tajně za manželku rádnú pojal jest: tchyni svú, svrchu řečenú Demutu, z dílu dědičného, jeho ženě Anně příslušejícího, po smrti otce jejieho Martina v statku po něm pozustaalém obeslal jest a před saudem připravil. Ale ona paní Demuta, k své straně zpět mluviece, že dcera jejie Anna proti vuoli jejie, ani žádvši ani obdrževši jejieho svolení, z domu jejieho vyšedši, tajně dopustila se jest s Albrechtem manželsky vdáti, a že by proto dílu svého dědičného slušně zbavena měla býti. Usauzeno jest konečně bez odporu duvodu paní Demuty, že dcera jejie Anna pro řečené manželství tajně sešlé dílu statku otce svého na ni dědičně příslušejícího nikoli jest neztratila, jakož stará práva městská ukazují, že manželstva mají býti dobrovolná a ne přinucená; nebo na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbie. Item. Zemrau-li rodičové, tehda v zboží pozustaalé tak pohlaví ženské jako mužské právo dědičné obdrží. — (L. S. 351, 352, a.)

### **Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a poplatek zadržali, mohau sáhnúti na dědictvie.**

#### Artikul XXIV.

Ačkoli dědicové za živnosti svých rodičov s jich zboží, které po jich smrti na ně připadlo, ani práva osvědčení, totižto

»pamatné« nedali, ani šosuo a duchodních poplatkuov s takového zbožie neplatili jsú: avšak toho zbožie mohau požádati plným právem. — (L. S. 352, b.)

### **Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti prátah.**

#### Artikul XXV.

Žádají-li dědicové, mají mieti prátah skrze rychtáře a přísežné od prvného saudu do druhého, i do třetího, aby se ptáti mohli, koho by měli právem naráknúti z držení zbožie na ně připadeného. — (L. S. 352.)

### **Dědictvie muož se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojití.**

#### Artikul XXVI.

Dědicuov nemaje, muož sobě dietě neb jich viece, mužského neb ženského pohlavie, za dědice zvoliti a náměstky je neb vládaře nad svým zbožím ustanoviti; a týmž obyčejem, maje dědice, muož jim jiné děti přispojiti a rovné učiniti, s výměnkau spoľukrevních svých, bez odporu všelikého. (O témž v kap. LXVI. artikuli II. rozdíle XI.) — (L. S. 353.)

### **Zemrau-li muž a žena, děti nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy.**

#### Artikul XXVII.

Jest-li že muž bez kšaftu zšel by, ženu zuostavě a děti nemaje potom, umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové raději na otce neb máteř té vdovy, než na bratra mužova, spravdivě případni. Pakli by ten, jenž umierá, žádného neměl a bez kšaftu umřel: věci jeho na nejbližšího přítele případnu; pakli bude mieti děti, ti budau dědici.

### **Dá-li máteř synu víc, a dcera neodepře, její škoda.**

#### Artikul XXVIII.

Žena vdova, maje syna a dceru, jeho jakožto prvorozeného milujíc viece, díl dědičný, kterýž spolu s dětmi měla, dědinú

synu svému zvláště jest oddala, bez pohoršení dílu svého v jiném statku; a po smrti jeho vdała se máteř za muže. Poněvádž sestra, tomu sprvu neodpierajíc, nepřekazila jest: toho dílu třetie část mateři, a dvě česti dceři mají dány býti. — (L. S. 355.)

### **Statek nekšaftovaný máti, dokadž vdovau, muož spravovati.**

#### Artikul XXIX.

Muž, který by bez kšaftování umřel a nechal z několika žen děti: jest-li že poslední jeho žena, jsúci živa, bude oddělena i s dětmi svými, tehdy, jak dlouho bude vdovú, má spravovati ty sirotky i statek jich. A pakli by před léty dospělými v tom zemřely: tehdy statek jich na máteř případnutí má; jako i zase, kdyby máteř jich za vdovství svého umřela, tehdy statek jejie také na ty děti její připadá plným právem. Avšak kdyby léta svá přirozená měli ti sirotci: tehdy každý z nich muož své odkázati, komuž by se jemu líbilo. Item. Kdyby pak táž vdova, máti jich, muže jiného sobě pojala: tehdy dílové jich, když by koli zemřeli, ne na máteř, ale na děti ty, které s prvními ženami zplodil, dědičně spadnutí mají; nebo všechny ty děti jednoho jsú otce měli, od kteréhož statek ten přišel jest. A tak poněvádž s mateře vdané již nápad nemuože přijíti jejieho dílu na její děti: též zas s dětmi aby na ni spadlo, nebylo by rovné ani spravdivé. — (L. S. 356.)

### **Kněz nedilný má k dílu spravdivnost.**

#### Artikul XXX.

Kněz, není-li oddělen dílem dědičným z statku otcova, s bratřními layky, po smrti otcově má díl dědičný. Item. Jest-li že syn, z statku otcova věnem nejša oddělen, oženil by se, i zplodě děti, umřel by, otce poostavě, kterýž potom, jiné syny pozuostavě, sšel by bez kšaftu: otázka jest: »mají-li děti toho syna s svými strýci mieti díl dědičný?« A odpověd k tomu jest, že dietě toho syna, nebo jich viece, toliko jeden díl ten, totiž, který otci byl by příslušeł, mají přijíti; nebo právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli mieti, by živi byli. — (L. S. 357, 358.)



**Bratr otcuov bližší dědic, než bratr mateřin.**

## Artikel XXXI.

Bratr otcuov k statku, kterýž muž a žena, bez kšaftu sšedše, pozůstavili jsú, bližší jest dědic nežli bratr mateřin. Item. Žena, majíc statek vlastní, a pojme-li muže, an má také statek vlastní, umřela-li by oba bez kšaftu a bez dětí, tehda proti odporu přátel mužových, by jakž koli na to volali, přátelé ženini, dokáží-li svědomím vieryhodným, že zboží, kteréhož žádají, od jejich rodičuov jest přišlo, tehda to zboží dědičně na ně jako na pravé dědice má příslušet. A muož se znamenati, že, jako muož kšaftovati muž, tak i žena o tom což by na ni připadlo, kšaftovati má. Item. Zabitý, pozuostavě ženu a syna, jehožto máte potom jest muže pojała, kterýž potom z nie děti jest zplodil: jest-li že by pak první syn, vezma díl svuoj, od jiných byl oddělen i umřel by, takový díl téhož syna prvnějšího ne na pána, ale na spolubratří spravedlivě jest spadl. — (L. S. 361.)

**Dědicové najprv po otcí dluhy platiti mají.**

## Artikel XXXII.

Dědicové, vládnúce zbožíem svých rodičuov, dluhy, v kteréž jsú rodičové za své živnosti zašli, prvé než děti zboží mezi se rozdělí, povinni jsú platiti; neb obecné přísloví jest, že »věřitelé jsú najbližší dědicové.« Pakli zboží pozůstale k zaplacení dluhu nestačilo by, nesluší, aby dědicové k naplnění takového nedostatku své vlastní zboží nakládali, leč by to učiniti chtěli z milosti. A též také zase dlužníci budú platiti dluhy dědicóm, kteréž jsau dlužni byli jich rodičov. — (L. S. 362.)

**Kaupení řádně skonané stálé býti má.**

## Artikel XXXIII.

Dědictví nebo jiné věci kaupenie neb prodání, když bude řádně skonáno, má stálé býti; nebo v Císařských starých práviech píše se takto: »Na tom jsme také ostali, aby, kdo má v městě vlastenství, aby je mohl prodati, potřebau jsa hnout, bez odporu osoby všeliké.« Ačkoli v městech někdy obyčej jest, že příbuzný

prodávajícího, kupujícího odhání od kaupené věci obyčejem, jenž slove »abschuten« německy, a česky »ssutí.« — (L. S. 363.)

**Oddělený, chce-li mieti s jinými díl, přilož svú stranu.**

## Artikel XXXIV.

Dědic oddělený, chtěje díl mieti s nedílnými, tehdy svú stranu, kterou jest odjał, neb na podíl přilož, aneb na dílu poraz, aneb má toho přiti, aby každý z nedílných ještě spoludědicu napřed tolikéž vzał. — (L. S. 364.)

**Prodavač, zamlčí-li co spravedlivého, nemá toho požití.**

## Artikel XXXV.

Jest-li že by prodavač dědictvie, na němž jest aurok, kupujícímu před saudem pravdu zamlče, prodal za svobodné neb dał: ačkoli od dne postaupení aneb odevzdání čas a rok pomínuł by, jenž zdědění\*) zaviera, avšak, jest-li že by potom skrze pána toho auroku byla by žaloba k kupujícímu placení auroku s duvodem svědomím o placení platu\*\*) listovním, neb svědky viery hodnými, jimž se z potreby věří: ačkoli tiem jest rok vládl, avšak prodavač bez odporu s svými náklady a práci má to vypraviti; nebo pravda zamlčená, která jest lest a zklamání přikryła, žádné škody při pravě neučiní kupujícímu. — (L. S. 365.)

**Dvoje dědictví: domovní a zahradní.**

## Artikel XXXVI.

Znamenaj, že dvoje jest dědictvie. Jedno maje ve vsi, neb za vsí duom, neb některý užitek, neb byt, kdež podsedek zvykl seděti osobně. Druhé, jenž nemá takového pokoje, jakož jsau zahrada, lauka, chmelnice a tēm podobné. Jest-li že pán, hodnau příčinau hnout jsa, rozkázal by první dědictví, káže-li pán úročníku, neb purkrechtníku, neb podsedku, prodati jinému neb najíti

\*) Zdědění = praescriptionem.

\*\*) »O placení platu« nadbytečně je dodáno; v orig. nečte se než toliko „cum testimonio literarum etc.“

k vládení postúpiti, aby ten tu osobně seděl, a to přikázání trojiem napomenutiem, z nich každé bylo by za 14 dní pořád zběhlých, přestúpil by: tehda dědictví jakožto odběhlé neb opuštěné na pána spadne. Ale druhé dědictví, které nemá zvláštnieho pokoje přispojeného pro obývaní podsedka, jest-li že všetečně v těch třikrát 14 dnech, totiž v šesti nedělích, trojím napomenutím předešlým, prodaje neb změny nedbał by: tehda by k ruce páně přišlo. Avšak spravedlivá a hodná příčina, pro nižto prodavač kupce nemůže mieti, roku napomenutí takového hodně prodlí. — (L. S. 366.)

## KAPITOLA OSMMEZCÍTMÁ.

O vraždě vuobec a rukojmích.

**Padesáte funtů váží 30 hřiven.**

Artikul I.

Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Práviech, váží 30 hřiven, za hřivnu 64 groše počítaje; protož maje 30 hřiven nebo kop, muož za vraždu rukojmí býti. — (L. S. 367, a.)

**Obžalovaný z vraždy hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti.**

Artikul II.

Obžalovaný z vraždy lépe muož život a nevinu svau obdržeti a okázati přísězným, nežli přemožen býti od přísězného. Item. Byl-li by kdo prostau žalobau pro vraždu obžalován, sám se muož na kříži očistiti. (O témž v artikuli XVIII. rozdíł III.) — (L. S. 367, b.)

**Žaluje-li se bez znamení, vraždy proto prost nebude.**

Artikul III.

Ačkoli žalobník, učině žalobu pro vraždu, znamení vraždy řečeného »lehcceichen«,\*) před saudem neokázal by, ani mezi čtyřmi lavicemi položil by: však proto obžalovaný nemuož jmín býti za nevinného. Kdo z vraždy chtěl by svau nevinu prokázati, že moci svau mocí odpierał, jenž slove »odboj«: přísáhne sám sedm s vieryhodnými lidmi, mezi nimižto jeden má býti z přísězných, aneb miesto přísězného buďta dva jiná muže vieryhodná, usedlá, a tak bude sám osm. — (L. S. 367, c.)

**Přisahači pro vraždu navrácení práva nemají.**

Artikul IV.

Přisahajíce pro vraždu navrácení práva, jenž slove »hollung« nemají, nebo když rychtář stranám puojčuje »hollunga«, to má býti rozumíno jelikožto k prožalování žaloby, odpovědi, jmenování svědkuov a jiných věcí podobných, které řečníci předkládají, ale ne jelikožto k opětování přísah. Ale známo má býti, že za starodávni právo městské jest, jestli člověk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb v jiném saudu dopuštěné, neb jehožto těla umřelého neb ran přísězní neopatrili, ten se prostau přísahau očistí a »hollung« bude. A též má rozumíno býti o výboji a nápodobném provinění. — (L. S. 367, d.)

**Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stala.**

Artikul V.

Stará Práva jsau: »Jest-li že která lehká a nepoctivá osoba urazila by koho etc.« O tom znamenaj, že ten, od něhožto počátek svády pochází, raději má jmín býti za urážejícího, nežli za bránícího, neb bránění řečeného odboje nemuož slušně dovesti. Protož k duvodu obrany a moci jemu učiněné nemá býti dopuštěn vedlé spravedlnosti, nebo ten slove pravě »bránící«, který neucinił nic zlého a kterýž nenie počátek hněvu ani počátek

\*) t. j. dle originalu: „leichzeichen“

svády, a najviace, kdo nemuože jinak ujíti násilníka svého, leč jej ochromí aneb zabí. — (L. S. 368.)

**Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu, muož zase státi.**

Artikul VI.

Ačkoli obžalovaný pro vraždu sprvu snad pro bázeň přátel uraženého, neb pro jinou ktera koli příčinu utiekaje, postúpil by a několikrát dopustil by, aby pohnán byl k saudu: avšak ještě v posledním saudu postaviti se muož a odboj anebo bránění dokázati. — (L. S. 369.)

**Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpierali: ženě má se k žádosti státi.**

Artikul VII.

Žena pro zabití muže svého, žádá-li, aby se jí saud stal a spravedlivé, a děti jejie, buďto vlastní neb pasterci, spravedlivostí pohrdající, řekli by před rychtářem a před saudem, že sami od sebe chtějí mstíti otce svého: tehda, proti odporu a potupě dětinské, ženě prosící nemá milostivé právo býti odepřieno. A také, jest-li že k rozkázání rychtáře děti nechtěli by všetečné saudu přijíti, tehda obžalovaný má býti saudem od nich zproštěn; a nad to, [žádá-li]\*), mají býti na rukojmě vzati, aby jeho zlého nehleděli. — (L. S. 370.)

**Seděl-li by pro domnění vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má propuštěn býti.**

Artikul VIII.

Jest-li že by obžalovaný pro vraždu třikráte 14 dní byl u vězení, a rychtář ani přísežní nevěděli by, jest-li vinen čili nic, a při jiemání jeho žádná braň u něho nebyla nalezena, a žádný naň nežaluje ani žádá sobě usauzení: muož z vazby prost a svoboden puštěn býti. — (L. S. 371.)

\*) Místo „žádá-li“ Brieké klade „zda-li,“ což omylem; nebo v orig. čte se: „Insuper, si petit.“

**Kdo koho káže uraziti, a on by jej zabil: vinen jest mordem.**

Artikul IX.

Kdož koho rozkáže zbiti: by pak zjevně zapověděl, aby nebyl zabit, v pokutu vraždy upadá, jest-li ten, kdo tepe, přikázanie přestaupí a zabil by toho; poněvadž rozkazující byl by u vině, že to skrze něho pochází, na to měl mysliti a pomněti. (L. S. 372.)

**Pro vraždu pokora činěna býti má ženě a dětem.**

Artikul X.

Pro vraždu dosti jest na tom, aby vražedník mocí práva ženě za muže, dětem za otce, a jiným příbuzným zabitého za jich přítele, pokoru učinil a přísahu. Ale příbuzným a bratřím ženy k činění pokory není povinen, proto, nebo bratři a příbuzní ženini jiného švagra mieti mohau; neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce a jiní přátelé místo zabitého přítele mieti nebudau. — (L. S. 373.)

**Zabí-li kdo koho z příhody nechtě, nemá hrdla ztratiti.**

Artikul XI.

Kdož koli na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, ptáka chtě zastřeliti neb sraziti, člověka střele neb hodě zabil by: pro takové zabití nemá života zbaven býti, ani na údech těla ohaven. Ale dostatečné jest, aby podlé uložení dobrých lidí dosti učinil, a vedlé své možnosti složil. Pakli by přemožen byl sám třetí vieryhodnými svědky, že v ten čas, když střielel, viděl by člověka a [byl] okřiknut, aby nestřielel a neházel: odsauzení hlavy podstaupí. Item. Na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, jako jest mezi obydlím lidským, kdož by koli, stříleje neb házeje neb jiné neslušné věci čině, člověka zabil: muku, kteráž na vražedníka slušie, trpěti bude. — (L. S. 374.)

**Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany,  
rychtář rád při něm zachovaj.**

Artikul XII.

Zapsaný pro vraždu, a potom jsa jat pro druhau vraždu, jest-li že by od obojí strany dán byl v putov[á]lní k hrobu Božiemu: tehdy rychtář a přísežní jako vražedníka, zachovajíce prvé pořádek práva, tak zapište, dále při něm zachovávajíce řád práva, mají se mieti. Sluší znamenati, že rychtář a přísežní k zdraví toho vražedníka, který, poprvé nemaje času zapověděného, aby pokoj zachoval, z příčiny hodné nad osobú svého spoluměštěnina sobě rovného vraždu učinil, budau moci přivoliti. Ale k zachování zdraví toho, kterýž vraždu opětuje, neb v přítomnosti rychtáře neb přísežného, neb jiného úředníka pána svého dopustil by se: leč by toho pána svolení bylo, nemají aniž mohau bez saudu a obtížnosti přivoliti. — (L. S. 376.)

**Kněz, nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau.**

Artikul XIII.

Jest-li že bratří zabitého, jsúce kněží, nechtěli by žalovati: však proto strýcuom a vnučatóm zabitého, nařknú-li vražedníka, nemá býti spravedlnost odepřina. — (L. S. 377.)

**Přisahající, i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně.**

Artikul XIV.

Bez odporu pokory neb manství učinění neb přísahy zaslíbenie přísahajícího, i toho, jemuž přísahá se, jednostajně sužuje, tak že oba sobě vespolek zavazují se rovným svazkem věrností. Avšak rukojmě od obžalovaného mají požádání býti. Jest-li že by snad opět proti té pokoře, kterou jest učinil, dopustil by se vraždy a měl-li by svědky k své obraně hodné: tohoť užive a žalobu žalobníka sklóní. — (L. S. 378.)

**Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí  
brány býti.**

Artikul XV.

Host, učiní-li vraždu a do kláštera pro pokoj uteče-li: tehdy veze-li které věci neb jsú-li jiného pána, jehož snadno služebník

jest neb nájemník, aby ty věci k takovému místu dovezl nebo donesl, v ty věci ani rychtář, ani přísežní, ani žena neb přátelé zabitého neuvízí se; ale ten, čí jest služebník byl neb nájemník. Ale jiné by snad bylo, jest-li že by měštěnin proto chtěl sobě osobiti to, že jemu ten host jest dluhem povinovat. — (L. S. 379.)

**Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viny.**

Artikul XVI.

Petr žaloval z vraždy na Fridricha před přísežnými, a potom před saudem žaloval na Martina, vždy se prvé na to radě. To slyše Fridrich, žádal jest k své straně výnosu, nemá-li on skrze žalobu na Martina zproštěn býti, jakož se jest i stało. Tehda také Martin tázal se jest, nemá-li i on z první žaloby na Fridricha, jemuž ještě nebylo odpovídáno správně, zproštěn býti. Kterýž též odsúzen jest, zproštěn býti.\*) Ale žalobníci žalovali jsú na Fridricha, že počátek svády, v nížto jich přítel jest zabit, od něho přišel, a skrze to naň z účinku vraždy žalovali. K tomu Fridrich jest odpověděl: »Poněvadž konečné usúzení od žaloby prvotního skutku, totiž vraždy, jej sprostilo, zda-li také nemá i z příčiny a jiných přístupných věcí zproštěn býti.« A rychtář také tázal se jest: »Poněvadž on bez příčiny neměl by zbaven býti práva svého, kdo by jemu povinen byl, pokuty vraždy platiti?« K prvnímu jest usúzeno, že, poněvadž vražda a příčina vraždy nejsau příčiny spojené, žalobníci mohau tak na Fridricha jako i na Martina žalovati; ale jiněť by bylo, když by obžalovaní ne z nedbálnivosti žalobníka, ale z obrany skrze svědky byli zproštěni. K druhému jest usúzeno, že by rychtář pokuty z práva ztratil; nebo poněvadž vražda, jakožto hlavnější, nedovodí se, tehda pokuty súdné, jakožto věci přístupné, bývají udušeny. Muož však rychtář, chce-li, strany připuditi, aby jemu na kříži vieru učinili, že mezi sebou tajně srovnání neučinili sú, aby jeho o pokuty tak neoklamali. — (L. S. 381.)

\* V orig.: „Quo similiter sententiato libero, actores . . .“

### **Podezřelí v velikých vinách mohau obviněni býti, aby se očistili.**

#### Artikul XVII.

Toliko při vraždách a při přestúpeních tak těžkých, a ne pro rány, mohau někteří z příčiny vraždy »volleist« obžalováni býti. A obžalovaný tak vyvede se svědky viery hodnými [sám třetí\*]; jakož se píše v starých Práviech: »Pakli by padl neb pokutovati chtěl, dá žalobníku 60 grošuv a rychtáře a městu puol kopy.« (L. S. 382.)

### **Obžalovaný pro vraždu, by meč měl, a by utíkal, muož se očistiti.**

#### Artikul XVIII.

Proto někdo nebývá přemožen z vraždy, že meč nahý v rukau jeho byl by zastížen. Protož jest-li že dva nebo jich více přísežní vyznávají jednostajně, že by viděli, an má nahý meč v ruce a rameno kuklů votočené, ale že skutku ranění neviděli jsau, a také by svědčili, že by utiekaje uhoněn byl: takový obžalovaný, poněvadž přísežní z vidění ranění nesvědčí, znamenajíc život jeho, jak jest živ byl, muož se spravedlivě očistiti. (Ostatku hledaj o tom nahore, o žalobách a obžalovaných a o pokutách.) Kdož koli byl by z vraždy obžalován, prostú žalobú sám se na kříži očistí. A kterýž koli měšténím má v městských zdech za třidceti hřiven dědictví, může za vraždu slíbiti. Bude-li kdo obžalován z vraždy, chtěl se očistiti, sám sedm na kříži své nevinu dokáže s muži vieryhodnými, tiemto však obyčejem: Najprvé obžalovaný příséže, že nenie vinen; jiní pak třiie přísáhnau, že jsú viděli nevinu jeho; poslední pak třiie přísáhnau, že tito čtyři pravě jsú přísahali. Též podobně přísáhnau ti, kteří, bráníce života svého, někoho zabijí. A uteče-li obžalovaný, nechť k právu státi, z dříve řečených 30 hřiven dostane se žalobníku 23 a rychtáři pět a příséžným dvě. Když přijde čas přísaze uložený: jest-li že oboje strany postavily by se, takový při tom spůsob má jmín býti a zachován. Najprvé má vzat býti obraz znamení umučení

\*) Dodatek: „Sám třetí,“ Briekím opomenut; v orig. zajisté čte se: „excusabit se mettertius.“

Božieho a má položen býti na stole uprostřed lavic saudných, čistým ubrusem prostřeném, pro počestnost a vážnost Božieho umučení. Potom když strany před súdné stolice puštěny budau, ten, kdož přísahati má, sám aneb skrze řečníka svého die: »Páni! Jakož jste mi Vaše Milost rok složili, teď stojím k svému právu, hotov jsa učiniti, což jest v tom za právo, vedlé Vaší Milosti rozkázání.« Pakli řečník od toho, kdož má přísahati, mluví, má jako od jiného k třetí osobě mluvíti. A každý ten, kdo má přísahati, má bosonohý býti, prostovlas, raucho a pás až do košile složiti, tak jako by měl na smrt veden býti. Ten pak, kterýž má přísahu přijíti, v svém oděvě a obut jsa, stoje má říci: »Páni! Já také stojím k svému právu, hotov jsa přijíti a vše učiniti, což jest v tom za právo.« Pakli mluví skrze řečníka, má tak jako k třetí osobě mluveno býti. Potom páni saudce mají se otázati obojí strany: »Již-li máte pohotově ty věci, kteréž k tomu příslušejí?« A každá strana skrze svého řečníka, dějí-li, že »nemají«, tehda ať spusobí. Pakli dějí »Máme«: tehdy má otázáno býti strany, kteráž má přísahati, »sám-li skrze sebe čili řečníka chce zpravití přísahu?« A když k tomu odpoví, má obojí strana vystaupiti. Potom pak má povolán býti řečník toho, kdož má přísahati, před stolice a má naučen býti o spusobu přísahy. Pakli by ten, kdo má přísahati, byl takové schopnosti, že sám skrze sebe chtěl by přísahati: ten ať jest puštěn a naučen přísaze neb skrze sudího, neb skrze svého řečníka tolikrát, kolikrát by se dokonale nenaučil spusobu přísahy. Potom pak ať vyjde ven, a připraví se tak jako k smrti. V tom pak strana, kteráž má přísahu přijíti, ať jest puštěna, a stojí na straně. Potom kdož má přísahati, ať jest uveden skrze svého řečníka nebo přítele. A když přijde na prostřed světnice, má říci: »Páni! přejete-li mi Vaše Milost k lavicem přistaupiti?« Sudí má říci: »přejet právo.« Opět kdož má přísahati dí: »Přejete-li mi Vaše Milost mezi lavice vstaupiti?« Odpoví jemu saudce: »Přejet právo.« Opět má říci: »Přejete-li mi Vaše Milost k kříži přistaupiti a prsty na kříž vložití?« Mají říci: »Přejí.« Tehdy ať říeká spusob přísahy: »Na tom přísahám etc.« A v tom mají státi všickni konšelé, a čepice neb klobauky složíce z hlav, mají státi upokojenými nohami s poctivostí a pilně mají pozorovati. A kdož má přísahati, první prst od palce a prostřední pravé ruky na ránu boku umučení Božieho polože, má přísahu učiniti,

a jednau toliko spôsob přísahy vyřiekati. A přísazní ať pilně pozorují, jest-li co při spuosobu přísahy vydaném zjevném přičinil, nebo ujał, neb změnil, neb přeložil; neb jest-li že by se co toho přihodilo, přísahající v při padá. Pakli nic, tehdy přísahající má říci: »Páni, přejete-li mi Vaše Milost prsty s kříže sníti?« Saudce dí: »Přejem.« »Přejete-li Vaše Milost odstúpiti z łavic?« dějí, »Přejem.« Tehdy ať vyjde z łavic a die: »Páni, dosti-li jsem učinil co mi Vaše Milost rozkázali za právo své přísaze?« Páni pak otáží strany druhé, kteréž přísaha činěna, kteříž tu v přítomnosti stáli: »Přijímáte-li tuto zpravu za celau čili nic, to povězte.« Dějí-li: »Přijímáme, ač Vaše Milost přijme.« A tak přísahající, odpuštění vezma, též i strana druhá, vyjdau. Kterauž věc konšelé rozvážíce, strany zase pustí, a bude mluveno k straně, pro kterau přísaha byla: »Jakož jste odpověděli k otázce panské, ut supra, zdát se pánuom, že jest dosti učinil vedlé práva, a protož páni za celau a pravau přijímají.« Strana, kteréž se přísaha stala, odpoví: »Poněvadž Vaše Milost přijímáte, i my také přijímáme.« Tím spuosobem přísaha ułożená prostá dokonává se. A pak-li by nalezena byla s očistníky přísaha: tehdy každý z svědkuo tím spuosobem má jíti, tak jako přísahající, toliko způsob změnce.

### Zapsaný pro vraždu nemá přechováán býti.

#### Artikul XIX.

Ktož by v jednom místě byl zapsán, ve všech jiných městech i místech královstvie za psance jmín buď. A žádný pán ani šlechtic neb popravec nemá jeho brániti a fedrovati. A bude-li po tom ten zapsaný łapen, má odsauzen býti.

## KAPITOLA DEVĚTMEZCÍTMÁ.

O pohrůžce žhářství i o skutku.

### Listy obžalovaný z žhářství očistiti se má.

#### Artikul I.

Jest-li kdo listy obžalován, že by pohrůžky pálení činil, a když dovedl by sedmi svědky hodnými, že by tu noc, v kteréž ta znamení pověšena jsau, v domu takovém neb v takovém místě byl s poctivými: z takového zlého účinku muož se vymluviti týmiž svědky. A tento ortel dovodí se tímto, že listové poslaní žalující na žháře neb na jiného zločince, ačkoli obžalovaného naprosto nepotupují, avšak očista se jemu zbraňuje; tehda tuto také zpět listové žalobní na obžalovaného psaní, pro písmo listovní a znamení předeřpaná, naprosto jeho nezprošťují, avšak očistění hodné slušně jemu dávají, s rozmyslem. Avšak prvé, proč a pro kterau příčinu takové pohruožky znikly, příhody počátku s plným vytazováním mají vyhledávány býti; nebo z takových příčin případných a okolkuo pilně povážených známo bude, má-li obžalovaný naprosto odsúzen nebo zproštěn býti, čili má puzen býti, aby se právem očistil. Nebo jest-li že by skrze předřečená znamení a psaní listovní měl přemožen býti obžalovaný v té věci: každý počestný a věrný člověk od protivníka svého, skutky kteréž by zde onde s rozličnými lidmi měl činiti, znamená, takovým účinkem, aby se nad ním pomstil, mohl by se zlobivě zdrážditi neb popuditi. — (L. S. 383.)

**Žhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti.**

## Artikul II.

Kdož by koli činil zjevné pohruožky žhářstvie, a potom by v skutku zapálil a utekl: bude-li polapen od popáleného, a svědomím sedmi rukú přemožen bude, ten ohněm má sjíti. Pakli by se sám dobrovolně postavil, sám sedm svú nevinu dokáže. — (L. S. 384.)

**Při vohni, kdo by koho zsekal, má stát býti, aneb ruka jemu ufata.**

## Artikul III.

Kdož by koli v zapálenie nepřítelie svého ranil, přemožen jsa dvěma svědky hodnýmá, má býti stát. Pakli kdo koho raní, před tím nebyv nepřitelem jeho: dvěma svědky jsa přemožen, ruka jeho bude ufata. A tato pomsta proto jest obtížená, nebo oheň a žhářství, na kohož přichodí, škodu uvodí, kteréžto škody k přetržení všickni lidé, kteréž jsau nepřítelie prvě měli, těch mají přestati, a s pilností sobě vespolek pomoci.

**Pohruožky, kdo nedá provoľati dáti, odpovídaj v saudu.**

## Artikul IV.

Jest-li že po zapálení prvním oheň uhasí, a radu vzal by od přísežných, aby po městečkách kázal provoľati, byl-li by komu vinen, že chce dosti učiniti: obmešká-li to nedbálnivě, a opět zapálení bylo by, a oheň rozmohl by se tak velmi, že by každý z jeho sauseduom i s ním vzal škodu, od nichžto před saud jsa připraven, jeho odpověď má býti dopuštěna; a vedlé jeho odpovědi a žalob strany odporne, má konečný úsudek vyneseno býti. A při takové příhodě má se velmi opatrně jmíno býti. Nebo rada přísežných, kteréž jsau řečenému člověku podali, byla jemu potřebná. Nebo skrze provoľanie, k němužto přísežní radili, častokrát spravedliví a nevinní lidé, kteříž jsau žádného nerozumněvali, od zločincuo, kteří v to doufajíce, pohruožky pálením činí a někdy v skutku zapalují, svými penězi bývají zklamáni, neb svých peněz zbaveni bývají. Protož ačkoli k přikázání přísežných povinen jest

člověk postaviti se: však k jich radě, a zvláště v kterých věcech jiní tak dobře raditi umějí jako oni, jakož se muože přihoditi v předepsané příhodě, žádný nenie zavázán leč by chtěl. — (L. S. 385.)

**Za minulé zapálenie muož rukojmě býti, ale za budúci nie.**

## Artikul V.

Ačkoli pro zapálení minulé, jehožto škoda minulé jest, mohl by někdo býti rukojmí: avšak pro pohruožku zapálení, nebo zapálení budaucí, jehož škoda vědomá nenie jmenovitě, aniž muož býti šacována, žádný, jakž koli bohatý, nenie dostatečen, rukojmí býti. — (L. S. 386.)

**Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti.**

## Artikul VI.

Jest-li že by oheň skrze neštěstí, ne s vědomím ani nedbálnivostí, totiž že jeho nezhasil, moha, v čímž koli domu vyšel by: skrze to zaplacení škod, těm sauseduom ohněm z příhody učiněných, nikoli nenie zavázán. — (L. S. 387.)

**Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejsa doma, škod neplatí.**

## Artikul VII.

Žalobník prožalovať na obžalovaného, že kdy doma nebyl skrze bláznovstvie a nedbálnivost ženy a dívky jeho, ohněm, kterýž se jest v domu jeho stal, vzal jest škodu s osm korcuo žita, žádaje, aby jemu za to dosti bylo učiněno vedlé spravedlnosti. Obžalovaný pak tieže se, »poněvadž z řeči žalobníka, kterýž pravie, že by doma nebyl, správně byl by bez viny; povinen-li jest za ženu a za dívku odpoviedati, a zvláště v těžké při.« Odpověď k tomu, že obžalovanému nenie potřebie odpoviedati, leč by z dobré vuole chtěl, a by pak i odpoviedal, však žalobci škody nenavrátí. Nebo příhody nešťastné, jako jest spálenie, vražda a těm podobné, viny nemají, když však v sobě lsti nezavierají. — (L. S. 388.)

**Žhář muož vsudy jat býti, bez opovědi rychtáře.**

## Artikul VIII.

Vypálený, neb jemuž se ohněm stala škoda, žháře uteklého na cizím neb na vlastním saudu, poněvadž jest nebezpečnost v prodlení času, muož bez odpuštění rychtářova hledati a jieti a rychtáři jej dáti, a tiem žádnými pokutami vinen nebude. — (L. S. 389, a.)

**Žaluje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník.**

## Artikul IX.

Jest-li že by žhář bez znamení minulého zapálení (jako jsau hlavně, chvoštíště) a budící, (jako jsau listové a těm podobné) na něm uvázaných\*) před saudem byl by postaven: skrze to žalobce nebývá odehán od žaloby, aniž bude vinen platiti pokuty. (L. S. 389, b.)

**Z žhářství obžalovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech.**

## Artikul X.

Jest-li že mnoho pohořalých s rozmyslem spolu na jednoho žháře skrze jednoho z sebe žalují: tehda, jest-li že by ten řádem práva a konečným úsudkem toho žalobníka odbyl, spravedlivě bude od jiných zproštěn. — (L. S. 389, c.)

**Žhář, vyvede-li se sedlákóm z zapálení, pán ho nemuož viniti.**

## Artikul XI.

Ačkoli pánu vsi pohořalému zvláštní škoda přihodila by se, avšak jest-li že obžalovaný z žhářství žalobu sedlákovo vedlé spravedlnosti odvedl by: pán té vsi nebude moci naň zvlášť žalovati; neb není podobné, aby žaloba od sedlákovo tajna byla jeho. Item. Kdož by koli k straně žalobníka z žhářství před saudem osobně radili neb napomáhali, řečí i skutky, nebo radou, jej přechovávající, odbude-li žalobníka právem, znovu naň žalovati nemohau, a zvlášť z žhářství jednoho času a na jednom místě

\*) Orig.: Sine signis super se ligatis.

učiněného. Ale jiné by bylo, jest-li že by snad z žhářství, jiný čas a v jiném místě učiněného, počali žalovati zvlášť, že takové žaloby budící, při prvním saudu, před saudem jmenovitě osvědčení učinili jsú. Item. Bude-li kdo pro zapálení lapen, ohněm zahyne. Pakli by zapále utekl, a potom by byl lapen: činil-li jest před tiem pohruožky pálením, sedmi muži má býti přemožen. Pakli dobrovolně v saudu stane, sám sedm se očistí. Pakli by při utíkáni lapen byl, opět sedmi muži bude přemožen. Item. Učinil-li kto krádež v času zapálení, co by stálo za 40 peněz, bude oběšen. (L. S. 389, d.)

~~~~~

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ.

~~~~~

O připovědech a záповědech neb obstavení.

V připovědi prvost neb potomnost právo činí.

## Artikul I.

Prvost neb potomnost připovědi na prosto práva neplodí; ačkoli k obdržení práva neb k dokázání za rovno by dosvědčovaly. Protož pán domu neb sladovny neb jiné kterékoli věci, kterúž jest pronajal, jest-li že ten, jemuž jest to najał, utekl by, před jinými za cinži, na nižto tu sladovnu najał, puojčků z svého neb cizího má najprvé zaplaceno býti; a zuostane-li co více sladu, mezi ty vedlé starosti a počtu má dělen býti. A pakli pán sladovny všecken v cinži nájmu vzal by: tehda jiní připovědníci, uvížíce se v sladovnu, budau jie požívatí tak dľauho, jak ji dľauho byl najał ten, jenž jest utekl. Ale o dľuzích jinak jest; nebo tu kdo jest první časem, mocnější jest právem. (O témž hledaj v kapitole XVI. artikuli X. a artikuli VIII.) — (L. S. 390.)

**Hospodář před připovědníky předčí.**

## Artikul II.

Jest-li že v čímž koli domu věci někoho cizího, k čímž koli žádostí, právem zapoviedají se: tehdy pán toho domu, leč by chtěl,



k chování těch věcí zapověděných nikoli není zavázán; nebrž jest-li že času záповědi posluom rychtářovým die, že věci zapověděných nechce ostřiehati, rychtář je vezme v svú stráž záповědníkovi, z nich podlé žaloby jeho učiní spravedlnost. Pakli by tomu hospodáři ten, jehož věci jsou zapověděné, za stravu, neb v dlužích, neb k těm podobných věcech byl dlužen: pro takové dluhy věci zapověděné mohl by chovati, a odtud prvotně svůj dluh vzíti. — (L. S. 391.)

### Obstavití žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře.

#### Artikul III.

Jest-li že by měšténin hosté a přichozí, do svého domu vcházejícího, s jeho věcmi obstavil by pro dluhy, jemuž jest dlužen, bez dotazu rychtářova: rychtáři zaplatí pokuty 72 malých peněz Protož aby měšténin v pokutu neupadl, žádaj rychtáře za obstavení, a svým poslem řečeného hosté v jeho vlastním domu aby zapověděl. Pakli to obmešká, a jiný věřitel s záповědí, rychtářovou mocí učiněnou, toho měšténína předejde: ten prvé od hosté a z jeho věci svůj dluh spravedlivě potáhne. Nebo jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé. — (L. S. 392.)

### Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti.

#### Artikul IV.

Peníze, kteréž bývají za vraždu skládány, neb za jinú přírodu, jenž obecně sloví »nápravy«, nemohau zapovědny býti; nebo bez odporu a všeliké nesnáze mají žalobci dány býti od obžalovaného. A když se to stane, tehda kdož koli má na ně žalovati, buďto z těch peněz neb pro kterou koli příčinu: tomu mají k otázce podlé spravedlnosti odpoviedati. — (L. S. 393.)

### Statek kdo či drží místo mrtvého dlužníka, muož viněn býti.

#### Artikul V.

Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati, poněvadž již ušel práva saudného saudce časného. Ale držitele zboží téhož mrtvého muož nařiekati plným právem. — (L. S. 394.)

#### Artikul VI.

### O připovědi k krádeži.

Opět, všecky věci z krádeže nařčené a nalezené, mají býti navraceny tomu, ktož je nařieká neb se k nim připoviedá, a ostatek, o čem by domnění bylo, že by krádež byla, rychtáři polovici a přísežní polovici vezmau. (O témž hledaj v kapitole XII. artikuli III.)

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

### O útoku na duom a kvaltu a výboji.

### Kvalt na duom kdo učini, by neranił, má co vražedník trestán býti.

#### Artikul I.

Kdož by koli na duom druhého v odění, s kušemi, s lučiči neb jinými jakými koli věcmi bojovnými všetečně směl útok učiniti: by pak žádného v něm neranił, jako pro vraždu trestán buď. A hospodář toho domu má takového výbojovníka přemoci dvěma svědky, sausedy svými s obú stranú domu svého, aneb jedním přes cestu a druhým sausedem vedlé sebe, aneb samým přísežným. A tak přemožený a od hospodáře v domu rukau mocnau živý neb mrtvý jsa lapen, má stát býti. Pakli by takový výbojovník z domu ušel a potom před saudem chtěl se nevinna postaviti: muži hodnými sám třetí na kříži se očistí. Pakli by ten, jemuž se autok stal, prostě bez svědkuo žalobu naň učinil: sám se očistí. Aníž má hospodář v žalobě o předřečeném kvaltu na duom, že jest těžká a veliká vina, snadný býti, nebrž svědky dostatečné opatrně má sobě zjednati. Nebo jest-li že se podvolil k duvodu a potom své žaloby svědky nebude moci dověsti, rychtáři dva funty a toliko jeden městu dá za pokutu. A to

rozumí se o větším autoku na duom, kdežto rány jsau se staly; ale pro menší útok, kdež toliko jsau slova vyslovená, jest-li že žalobník v při padne, zaplatí toliko rychtáři 72 malých haléruo. — (L. S. 395.)

### **Kvalt nenie, jde-li kdo pro svú ženu do eiziho domu.**

#### Artikul II.

Jest-li že by žena, bojecí se bití muže svého, utekla do domu otce svého vlastnieho, a muž její všel by do domu testě neb švakra, i maje záповěd od jednoho z podruho domu, aby nehledal ženy, aby bez přítomnosti otce, jehož tu nebylo, jí nebral, potom ranił toho podruha čtyřmi ranami: i otázka jest, »nemá-li řečenému otcí té ženy saud vydán býti na zetě o útoku na duom?« Odpověd jest, že nemá. Neb poněvadž muž řečené ženy do domu testě svého ne zlým úmyslem, ani z hněvu, ani v prchlivosti neb s nějakú braní honě, ale toliko všel, aby odtud vzal svú vlastní ženu, kterýžto skutek byl jest slušný: nemá jmn býti za autočníka domu, aniž testi svému z autoku, ale toliko podruhovi z ran má prostě odpoviedati. — (L. S. 396.)

### **Kvalt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí sudte.**

#### Artikul III.

Jest-li že by v jednom saudu stał se autok na duom a v druhém mord: tehda žádný rychtář, proto že hřiech jest právu křivdu učiniti, práva svého nemá zbaven býti. Ale oba rychtářové máta spolu na saudě seděti, a žalobník před oběma žalobu svú prožalovati, a řečení rychtářové pokuty saudné mezi se rozdělí za rovno. Pakli by k takovému saudu rychtářové nechtěli svoliti: tehdy žalobník před jedním každým to, což se v jeho saudu stało, prožaluj, a vedlé té žaloby jeden každý z rychtářuo učiní jemu doplna spravedlnost. Aniž jest potřebí, aby z mordu, který se zdá největší vina, jelikožto k skutku prvé žaloval; nébrž, poněvadž jest autok tak veliká vina a těžká jako mord, muož z něho prvé žalovati, zdá-li se jemu za slušné. — (L. S. 397, a.)

### **Kvalt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všecky žaloba býti.**

#### Artikul IV.

Jest-li že by jich deset spolu učinilo autok nebo mord: tehda, neví-li žalobník, kdo by z nich počátkem byl, muož na všecky, by jich více bylo, spolu a spojeně jednu žalobú žalovati; a oni když jednau odpovědi odpoviedali by, obdrží-li očistu, přisahati budau každý zvláště, a kdož by koli v přísaze padl, život ztratí. Z toho však jiní nemají jmíni býti, že by padli, nebo jako když jeden přisahu zpraví, ne všickni jsú ji zpravili: též také padne-li jeden, nevšickni jsú padli. Ale v žalobě snad městské, byla-li by žaloba jedna na mnohé: tehda, padne-li jeden, domnívají se i jiní padnauti. Pakli by žalobník bez pochyby znal toho, který jest byl počátek na duom útoku, i toho, který jest ránu smrtnou udeřil: na ty bude prvotně žalovati, a na druhé potomně, jakožto na pomocníky, a přemože-li je, smrti zemrau. Nebo činící a povolující, však v největších proviněních, rovnú muku podstúpí. Pakli by se měli očistiti, jeden každý, jakož jest předpoviedieno, svau přisahau toliko život svú vlastní zachová nebo ztratí. Znamenaj, že v jiných vraždách anebo v znamenitých přech, nedopauští se žalobníku, aby spolu na mnohé žaloval. Nebo některá žaloba slove městská, a v té muož na mnohé žalovati; některá pak slove žaloba hlavního prohřešení, jako tato autok na duom a mord; a ta se opět dělí na dvě. Jedna bývá skrze jeden skutek, kteréhož mnozí společně nemohau učiniti, jako vražda bývá jednu ranú, kteréžto rány jedné nemuož jich více učiniti nežli jeden; a při takové žalobě pochybuje-li žalobník, muož společně na mnohé žalovati, a ten skutek neb žaloba slove »neopětující.« Druhá pak žaloba jest, kteráž bývá skrze jeden skutek, kterýžto mnozí mohau spolu činiti, jako jest utrhaní jeden druhému na cti, laupež, pomlúvaní; a při takové žalobě nenie potřebí, aby žalobník na mnohé spolu žaloval, ačkoli pochyboval by, nébrž na každého zvláště z téhož skutku muož žalovati, a tento skutek slove »opětující;« nebo každý muož jej opětovati. Avšak jest-li že by takový skutek přičítal se jistému množství, jakož radě přísěžných: na takové muož jednau žalobau žalováno býti. K třetímu pak řečeno jest bylo, že když žalobník

učiní duovod dostatečný vedlé spuosobu práva, obžalovaní mají první saud zapsáni býti, a budau-li zapsáni od obau rychtáruo, nenie div; nebo dvoje prohřešení má dvoji pomstu podstúpiti, nebo obecné přísloví die: »K dvojiemu zavinění nenie dostatečná jedna pomsta.« — (L. S. 397, b, c.)

**Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu netčého, a zabil by jej: nenie útočником.**

Artikul V.

Jest-li že dva na ulici aneb jinde počali by bojovati, a jeden, běže za druhým do domu otevřeného a uhoně jeho, ranil by jej tam neb zabil: proto nemá jmín býti za útočnika domu. Item. Ten nenie výbojovník neb útočnik domu, kdo by, do krčmy vejda, by pak i zavřina byla a k jeho prosbě byla by jemu otevřina, a učinil by svádu, a zabil neb ochromil někoho. Znamenaj, že u velikých a těžkých proviněních, jenž slovú »heimsuchung«\*) která zavierají v sobě řeči i skutky: sausedé mají svolání býti skrze toho, jemuž se kvált děje. A z takového účinku dřieve 14 dní má žalováno býti; nebo taková provinění přísluší k takovému právu, jakož jest zapsáno o tom v starých práviech, to jest, v Císařských práviech. — (L. S. 398, 399.)

**Útok na duom neb kvált, muož i dalšími sausedy pokázán býti.**

Artikul VI.

K duovodu útoku na duom svědkové sausedé mohau přijati býti netoliko poboční, svrchní, spodní, najbližší neb naproti domu bydlící, ale také i jiní, toliko když jsú hodní, ačkoli podál byli by od domu, na kterýž se útok stal, na tom pořadí neb na jiném bydlející. Item. Ten, který v některém městě mnoho domuo má na rozličných místech, ačkoli v jednom obyčejně bydlel by: avšak v ten čas, v kterýž by stál v jiném obydlí, muož svědčiti z útoku na duom jako saused. Item. Vina z útoku na duom jesti ukrutná, a máť jméno od domu; a má rozumín býti duom, buďto že by kdo v svém domu bydlel, nebo-li v ná-

\*) Místo „heimsuchung“ tištěno „hesmuchtung.“

jemném, aneb také že by darmo za hospodáře vzat byl. Item. Ačkoli učiniti útok na duom s lučisti neb s kušemi těžce bylo by a jest zapovědjeno: avšak domu brániti tak neb jak koli jináče zdá se býti slušné a dopuštěno. Item. Nájemníci domuov dobré pověsti, by pak byli šeučkeri aneb krčmáři, avšak v při útoku na duom mohau svědčiti jako praví hospodáři. Item. Menší útok na duom, který se přihází bez prolévání krve, skrze sausedy nemuož doveden býti, kteří prvé, nežli by byli vedeni a postaveni od toho komu se útok stal, žalovali na odpornú stranu z ran. Ale v větším útoku domu, kdež se krev svrchu okazuje, bez odporu výminky předepsané, svědkové předřečení dopuštějí se, pro budúcí pokoj domácí. — (L. S. 400, 402.)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu.

**Rychtář a též saudce má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravedlivý etc.**

Artikul I.

Člověk, který má za rychtáře neb saudci volen býti, nemá býti křivý přísežník, ani psanec, ani vyobcovaný; nebuď také žid, ani pohan, ani kacíf; buď také syn dobrého luože; nebuď také hrubec, totiž v mraviech hrubý a hlúpý. Protož velmi jest chvalitebné, jest-li osoba učená za rychtáře muož jmína býti. Má také býti těla zdravého, zvláště pak na rukau aby nedostatku netrpěl. Nemá býti slepý, ani hluchý, ani němý, a na letech 21 let aby přesáhl, osmdesáti let aby nedocházel. A ty povahy příslušejí rychtáři jelikožto k tělu. Na duši se pak má skvíti čtyřmi ctnostmi stežejnými (cardinalibus). Najprvé spravedlností, aby ani milováním, ani nenávisť, ani dary, ani kterým koli zámyslem neuchyluje se od spravedlnosti, nikdy strany nespravedlivé nadržal. Druhé silú: má zmužilý na myslí býti, aby hnutím mužsky panoval, aby to hnutí nečinilo jeho

blaudícího od stezky pravdy, nebo pro obranu spravedlnosti, obyčejem dobrého pastýře, duše své má nasaditi i těla, jakož Šalomún die: »Bojuj pro spravedlnost až do smrti.« Třetí má se stkvíti opatrností, totiž aby rozeznati uměl zlé od dobrého, dobré a spravedlivé uměje zvoliti a zlé a nespravedlivé zavrci. Ale poněvadž počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Božie, protož rychtář má se Boha báti. Nebo kdož se Boha bojí, činí dobré věci; nebo takovému rychtáři lid bude poddanější. Jakož múdřec die v svých »Tajemství,« řka: »Tehdáž se lid počne krále báti, když uzří, an se Boha bojí.« A jakož se tu die o králi, též má rozumieno býti, který také správu lidu drží od páňův. Čtvrté má se stkvíti skrovností, aby hnutí tělesná sužoval pod správu rozumu. Protož hněvivostí se varuje, opilstva se vystříhaje, v jídlu a v pití buď skrovný, ve všech věcech střídmost zachovaj. Nebývaj také kvapný. Chudým křivdu trpícím, k němu na žalobu příšlým, milostivých a dobrotivých slov podávaj. A když již rychtář neb saudec bude volen, má přísahu učiniti na kříži, aby ve všech přech jednomu každému spravedlivý saud učinil a pravý. Rychtář a saudec od lidí nespravedlivých k škodě spravedlivých daruov nebeř. Pakli by to učinil, ty dary netoliko nespravedlivým, že je lstivě vzał, navrátí, ale radši je dá spravedlivým; kteréžto pro dary jich práva zbavil jest, má je navrátiti plným právem. A netoliko ty takové dary, nébrž i jiné všecko, což jsú spravedliví skrze ty dary prosaudili, má jim rychtář navrátiti a úplně a docela dosti učiniti. — (L. S. 403.)

### **Rychtář neb saudec volný býti má, moci nečiniti, lakomství nehleděti.**

#### Artikul II.

Nemá také rychtář těžek býti v svém úřadu příliš. Má také násilné moci mimo právo nečiniti a lakomství vzdálen býti; neb násilí nepřije právu a brání daruo činí přestúpení pravdy. Nemá také hněv ani prchlivost rychtáři panovati, než toliko rozum; protož nic nemá rychtář sauditi v času prchlivosti, ale když se v myslí upokojí, nebo moc má býti skrocená pod rozum, aniž co čin, dokud se mysl pohnutá neukrotí; neb hněv muže nečiní spravedlivosti Boží. Proto že času hněvu mní, by vše spravedlivě

bylo, což činí, nebo první hnutí taková nejsú rozumu v moci, aby je zastavil, kdy chce a jak chce; tak Adamem porušené tělesné žádosti naše jsau. Má také rychtář nezbedné skrocovati, a zvláště času nočního, na překážku krádežuov a zlých činuov, s svú čeledí, jinde i jinde po městě chodě, ostříhati; jemužto přísežní mají k tomu pomoc skutečnú dáti. — (L. S. 404.)

### **Rychtář vážně se míti, a k konšelóm slušně se chovati má.**

#### Artikul III.

Má se rychtář míti vážně, a k svým sauduom poctivě obsílati, a k konšeluom jakožto k nalezačuom práva poctivě míti se má. A žádných orteluov samotně nemá vynášeti. Žádného bez vědomie přísežných nejímati. Pokut městských sobě nepřivlastňovati, ani svých pokut, leč jemu od přísežných budú přisúzeny, nemá bráti. A při takovém braní chudým má milost činiti. Psancuov a z města vypověděných bez vuole přísežných nikoli zase nepřijímati. V pečet, ani v hamfešty neb listy městu od knížat obdařené, kteréžto věci přísežní mají spravovati, nevkládaj se. A na krátce všecky věci zavierající, rychtář má vždy přísežné slyšeti a jich poslušen býti, a k jich radám všecky věci, což na jeho úřad sluší, vypůsobovati. — (L. S. 405.)

### **Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatovati mají.**

#### Artikul IV.

Rychtář a tak i purgmistr Boha všemohúcího, kterýž v každém saudu jest přítomen, maje před očima, orteluov a nálezuov má od přísežných tázati, tak jakž sedí v lavicích, a ne na přeskáčku. Aniž také mají přísežní nenávisť, bázní neb mzdy odplacením jednu stranú druhé předkládati. Také nemá ptáti ortele od toho přísežného, kteréhož by viděl, že té straně přeje, jížto ptá nálezu, proto že v saudu všeliké podezřenie má vzdáleno býti. Nemá také puditi k svolování některé strany k nálezu, buď to když mezi sebou rozjímají, anebo když ortelem konečně vypo-viedají. Má také rychtář neb purgmistr ptáti nálezu od pří-

sežných podlé prožalování a odporu stran. A vždy vyhledávají mezi dvěma nálezoma neb zdáními, co by za právo bylo. Leč by tehdy jedna strana nechtěla, aneb zanedbala nálezu k své straně vypyati se: tehda rychtář neb purgistr žádosti jedné straně nálezu a práva ptaj. A při této věci mají přísězní tu výstrahu zachovati, aby ani krom saudu, ani v saudu žádného nálezu obecního žádným obyčejem nevynášeli, proti kterémužto strana odporná ještě nejsúc vyslyšána nic neodpírá ani dovodí, a zvláště na kterých saudích králové neb jich náměstkové najvýš sedají neb vládnú. Kdežto častokrát od řečníkuov chytrých a vtipných k vytazování od přísězných sprostných o to se bývá pokúšino, neb z takových nálezův vůbec vynesených častokrát, když k jedné věci sstupuje se, tehda neb převeliká nesnáz se vzplozuje, aneb znamenitý odpor se zavírá. Protož saudce bež se v saudu ovšem nic nepřičiněje ani umenšuje, nebo saudce nemá nedostatku napliňovati, ale jest-li že by co strany nebo řečníci jich opustili, z práva toť muož naplniti. V těchto a tak i ve všech jiných práviech a vedlé jich naučení k činění spravedlnosti, súdícím se saudce každý vždy úmyslem svým nachylovati se má. (Item. O témž hled v artikuli VIII.) — (L. S. 406.)

### Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati.

#### Artikul V.

Rychtář má nálezy vynesené od přísězných konati s potivostí. Jako když by žalobci věc nemovitá byla přísuzena, aby jej vpustil v vládnutie té věci, v tom jeho zmužile bráně. Nebo nenie dosti někoho v vladařství vpustiti, leč by, vpuštěn jsa, v to obhajován byl. Pakli by byla věc mohovitá, tehda ji příkaž skutečně vydati žalobníku. Ale jest-li že obžalovaný od narčení žalobníka byl by orteleem zproštěn: tehda rychtář v jeho právu nápodobně jeho zbraňuj, žalobníku o tom věčně káže umlknúti. Item. Ačkoli rychtář přísáhl jest spravedlnost činiti, avšak toliko muož svědčiti od prvosti žalob, totiž, že tento prvé žaloval nežli onen. Ale o jiných žádných přech nemuož svědčiti jako přísězní, nebo to sluší toliko na úrad přísězných. Item. Rychtář varuoj se, aby vězňové v kládě zbožie a svých věcí, ani raucha nebyli zbaveni. Item. Rychtář muož straně spusobiti, aby bez-

pečně před saudem stáli. A pakli by potřebie bylo, muož to prikázati, aby bez braně přišli, a zvláště pak aby bez braně stáli před saudem. — (L. S. 407.)

### Rychtář k brani moci nemá, který by se někdo bránil proti moci.

#### Artikul VI.

Jest-li že obžalovaný pro příčinu krve neb neposlušensvie, odpoviedaje, seznał by, že to učinil při odboji, násilē neb moci bráně se, a dokáže-li toho podlé spravedlnosti: tehda rychtář nemá práva k takové brani; neb ta braň jest pro obranu, kteréžto slušné jest užievati, jakož sluší jemu od násilē i svého se brániti. Pakli jinak odpovie, a padne v při, totiž neprovede vedlé práva: tehda braň sluší na rychtáře, nebo taková braň jest urážejcí, jejížto užievanie jako i uražovanie anebo-li bití, jest zapovědieno také právem přirozeným.

### Prísězní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé.

#### Artikul VII.

Prísězní slovau od přísahy, kteréž činí pro obecné užitečné a k činění všeliké věrnosti a spravedlnosti. Ale že těžko jest dobrotu a vieru zklamati, protož k tomu auřadu lepší a spravedlivější, kteříž by ze všeho lidu mohli jmíni býti, voleni buďte, aby lid sobě poddaný mohli spravovati. Nebo ani otec s synem, ani bratr s bratrem, ani test s zetěm nebudte v auřadu přísězných. Nebo takové osoby pro svau příbuznost rozdiel činí mezi přísěznými, neb co se jednomu líbí, často se i druhému líbí, ač někdy bude nepravé a nespravedlivé; neb nepřináší žádného rozdielu osob, kdež jest viery jednota. Přátelé také rychtářovi, jako sestřenci neb jiní, kdož obyčejní jemu jsau ku pochlebenství nachylní, jemu k radě nemají přidání býti. Pakli by pro nedostatek osob hodných musilo to býti, tehdy což jich najmén bude z přidanych, to najlép; než již jmenované osoby dađi často rozdielu zniknauti mezi přísěznými, pro své spojení. A protož má býti uvarováno pro budauci nebezpečenstvie předepraných osob

spojení, aby rozdielu nezplodilo mezi příssežnými. O kterak drahá věc jest jedné každé obce, aby příssežní byli jednomyslní, věrní a jedné vuole, k dokonání všeliké spravedlnosti! Nebo moc každá spojená větčí mocí jest nežli rozdielná. A bojovati za jisté jednomyslně a svorně v poslušnosti státi, vítězství ve všem činí; nebo někdy více prospívá sjítí nemnohých v jednotu, nežli mnohých každého zvláště rozdělení. Item. Zlopočestní nemají býti na úřad voleni, kteříž ode všech skutkuo řádných jsú zbaveni a odehnáni i vyobcováni, nebo duostojenství a povýšení při nehodném jest místo ohavnosti; poněvadž jednoho každého prohřešilého radší má následovati pomsta nežli duostojenství. A jest-li že by kteří nevědomě voleni byli, anebo již voleni jsauce, ve zla pověst upadli by: v takové příhodě příčinu poznajíce, právo prikazuje, aby od svých spolupřísežných hned byli ssazeni, aby jedna neduživá ovce celého stáda nenakazila. A jistě jest mrzká strana, kteráž nesjednává se s svú celostí. Protož pilně všickni znamenajte, že právo lidské die: »Zlopočestnosti, která tobě býti má v voškivosti, jako zbavení očí máš se varovati.« Nebo spravedlnost nemuož s prohřešilým člověkem obcovanie mieti, jenž k auřadu konšelskému miemo jiné má náležeti. (A o tom hledaj v dole O úřadu příssežných.) Item. Mnohomluvní, kteříž tajemství neumějí tajiti. Item. Kteríž nerozdielně dobré i zlé v nenávisti mají. Item. Kteríž přieliš žádostivě užitku vlastnieho hledí a svého dobrého. Kdož také jsau přieliš mladí, nebudte voleni na konšelství. Nebo příssežní mají k obecnému užitku vši možností přihlédati; neb píše se o Atenách takto, které někdy bylo přeslovutné město: »Tajná nenávist, vlastnie užitek, mladá rada byla jest zkažení Atenských příčina.« Protož svrchupsané věci při volení konšel mají zachovány býti. A nad to příssežní, od nichžto zisk i ztráta saudících pochází, povinni jsú s pilností znamenati, aby jednomu každému hodně a slušně dala se spravedlnost. Protož poněvadž oni jsau svrchovaní svědkové v saudu a ve všech prech na ně vznešených, mají vždycky mieti na péci, že falešný svědek proti třem osobám zavíní: najprvé proti Bohu, jehož přítomnost potupuje (neb Buoh přítomen jest každému saudu), druhé proti saudci, jehož zklamává svau lži, třetie proti nevinnému, jemužto škodí falešným svědectviem. Protož poněvadž obojí vinen jest, totiž, ten kdo pravdy zatají, i ten, kdo lež

praví. Nebo onen chce prospěti a tento žádá uskoditi: příssežní mají se varovati, aby pravdy netajili a křivdy nemluvíli. A protož osoby, kteréž zvykly jsú lháti, nikoli přijaty nebudte mezi příssežné. Item. Úředníky, kteříž obci přislubují, příssežní volte, ale rychtář žádného takového voliti, krom jediné toho, kdož jemu chce zvláště slúžiti. — (L. S. 409.)

### Saudce nemá sauditi, když právo jest, vedlé svého zdání, než vedlé práva.

#### Artikul VIII.

Rychtář a saudce jinak nemá sauditi, než jak jest vypořádáno právy, neb ustanoveními, anebo dobrým obyčejem. Item. Měští saudce mnichóm a jeptiškám nebývajte saudce, ale biskupové každého města Bohu milí; a teyž rozum jest vo jiném zákovstvu. Item. Přijde-li před saudce množství poddaných, neb řemeslníkuo, že jim někdo na jich jmění škodu činí: s chvátáním mají je od sváruov zprostiti a od sauduov zproštěné do jich obydlé odeslati. Item. Saudce nemají stran puditi, aby spěšně pro potřebu pře dály se sepření, totiž, přiznání neb odepření, a též důvodové, ale mají jim půjčiti prodlení. Jest-li že lapený pro zlé činy má peníze, a tak dlahu chován bude v vazbě, až by je z potřeby tělesné utratil: rychtář jich nevezme. Znamenaj, že saudce časný muož kněze zprostiti bez otazu biskupova, ale ne odsauditi, (a to jest proti právu, kdež die: »Žádný, ktož nemuož odsúdití, nemuož zprostiti.«) V obecních saudích každý bývá dopuštěn k žalobě, rozuměj, kdož k tomu hoden jest. Rychtář vinnovat jest, jako, ze zlého skutku učinil-li by kdo svádu, k tomu ten aby držán byl, čímž jest on koho rozhněval, a to jest pravda, když jest nevědomě učinil; nebo bylo-li by to lstivé, vinnovat jest ze zlého skutku a bývá zlopočestný. A tyto věci bývají při ubrnanství. Nájem i odstaupení mají se diti od počátku hned u jednoho rychtáře, nebo týž saudce má býti v obojí při; nelíbí-li se nájemníkovi, rychtář jej potupí a dvaceti dni lhůtu mieti bude, aby jej pokutoval, a obdrží-li sobě jiného, ten při najatého i najímajícího dokoná. Pakli by kdo pronajma mlčel, prvniemu saudci neodpíraje, stanet před ním. Všecky věci, které skrze auřad rychtářuov k dojití pře do cela poznání žádají, skrze psanú

výpověd nebo ortel konány nemohú býti, totiž skrze psaní, skrze rozsúzení stranám nepřítomným vynesené a k nim jakožto list poslané, anebo skrze psaní vaye dané rychtáři. Téměř ve všech saudích, v nichž pomsty bývají, k věku a k neopatrnosti patřiti se má i milostivu býti. A příklad kladu věku, jako na mládenci, který by přečinil prohřešením, a na starci, který lehčeji trestán bývá nežli mládenec. A mluvie se to, kdyby jako lstí svedený provinil. Ale bude-li žaloba městská, tehdy se jim nespomáhá. A pakli jde toliko žaloba hlavnie o narčení, a jest křivda ukrutná: také nespomáhá, jediné což by lítost věku rychtáře přivedla k pomstě lehčeji neb ukrutnější. Saudce jinak nemá sauditi, než vedlé řečí a pruovoduov jedné každé strany. Item. V přech, za něž pomsty bývají, v milostivější stranu má býti vykládáno. Jako v příkladě, kdyby dva saudce pořádní jeden k pomstě a k zproštění ortel vynesli, rozuměj, že k zproštění větší moc mieti má ta přímůva. Item. Saudí-li rychtář obžalovaného z moci učiněné, rozumí se vo zvláštní, (nebo v pokutách milostivější býti máme), účinek od rychtáře, který jeho auřadu nepřísluší, nenie stálý. Při odsauzení osob, kteří z toho, co učiniti mohú, usuzují se, ne všecko má vydrieno býti, co mají, ale rozum má jmín býti, aby nauzi netrpěli. A někteří toto právo rozumějí o rodičích a o syních a o strýcích i o jiných, jimžto živnost máme dávati, aby ti povinnici tak toliko námi byli potupeni. Jiní pak rozumějí, že potupeni bývají, jelikožto učiniti mohau, rozuměj, slušně a poctivě; nebo nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné. Kdož by to učinil proti záповědi rychtářově, ten proti výpovědi rychtářově vlastní činí. Ve všech přech to bývá za skutek přijato, v čemž jeden každý druhému učinil by pohruožku, by pak skutku nedokonał. Protož slíbil-li jsem státi právu pod pokutau, a zbráněn jsem od rychtáře: též jest, jak bych stál, a též jest, jest-li že od protivníka; ale jiné jest, jest-li že od stranního. Kdož by rychtářovým rozkázáním co učinil, nezdá se ze zlé lsti činiti, nebo potřebie jest jeho poslušati. A rozuměj, jest-li že užievá rychtářské moci; jináč nic. Nebo v tom, když rychtář zlé zastavuje neb práva dopomáhá, mají poddaní pomocni býti, poněvadž rychtář to právem činí z povinnosti auřadu.

### **Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá pokuty 30 kop a přísahu učiní.**

#### Artikul IX.

Některaký, obžalován z vraždy, dán jest rychtáři. Kteréhož když určený den před saudem měl postaviti, z vazby jest utekl. I otázka jest, co by právo bylo? Odpověd: Že rychtář vražedníka neb zločince, jakožto zloděje a laupežníka sobě daného, jedním obyčejem naprosto v svau stráž přijeti má a vazbu; druhým obyčejem pod výminkau, totiž, pro větší ostřehání, když žádá pomoci svého vyššieho, anebo straně die: »že by jeho vazba byla mdlá, a aby oni sami stráž jemu bezpečnau zjednali,« osvědčuje se, jest-li že vězeň uteče, že tiem vinen býti nechce. Tehdy jest-li že vězeň, v kteréhož se rychtář naprosto uvázał, uteče: rychtář zaň dá 30 kop pokuty, a nad to přísahu učiní tělesnau, že jeho lstí nenie zjednáno utečení vězně. Pakli by vězeň druhým obyčejem jsa ostřehán, utekl: rychtář, nedada pokuty peněžité, prostau přísahau se očistí, jakož jest předpovědieno. — (*Lib. Sent. 411, a.*)

### **Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločineuom nefolkovati.**

#### Artikul X.

Rychtář má hotový a ochotný býti, když strana saudu žádá o vězni pro účinek vzatém, ani dlúho rokuov protahovati, ani obtížným se a nesnadným v tom má dáti znáti. Jinak by podezřelý byl, jako by zastával zločince, a pokuty by neušel. — (*Lib. Sent. 411, b.*)

### **Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má.**

#### Artikul XI.

Přisedící a práva obránce a obhajce jest-li že snad rychtář sobě které odjinud přijal: těm ne strany, ale toliko on dosti učiní za stravu, proto že pokuty on saudné béré. — (*L. S. 411, c.*)

**Pán nepočestně v saudu člověku mluvě, zbavuje se pokut.**

Artikul XII.

Pán jedné vsi, osobně sedě na saudu, jednomu člověku svému žalujícímu pověděl jest, aby žalobu a kterau jinde krom saudu naň znášel, před saudem aby ji uskrovnil a změnil. A když řečený člověk té řeči pánu popíral, pán ji opětoval obyčejem předřečeným. A když člověk opět po druhé zapíral, pán jemu řekl: »Lžeš jako starý z kurvy syn,« v tom žádaje přísežných usuzení, jakú řečený člověk měl by nápravu mieti, že by on pána svého štrafoval, a řeči jeho směl jest všetečně odpierati. Na to bylo usauzeno: Že, poněvadž stranám sluší slov rychtářových s bázní neb potvrzovati anebo jim odpierati, pán skrze nepočestná slova, kterýmiž jest člověka svého štrafoval, zbavil se jest pokut, by pak i z práva jemu příslušely; nebo saudce jako strany, tak i se samého povinen jest prvotně spravovati. — (L. S. 412.)

**Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas položití k stání do dvou nedělí.**

Artikul XIII.

Jest-li že v hlavniech přech strany v čas srovnání, kteréhož jsau u rychtáře uprosili, nesrovnaly by se: nenie potřebie, aby rychtář čekał, až by žalobce obviněného pohnal, ale muož sám od sebe stranám rok položití. Ten však cíl, jest-li pilná pře, čtrnácte dní mieti bude, v němžto strany přátely mohly by sobě naleznauti a řečníkuo sobě dobytí. — (L. S. 413.)

**Rychtář po srovnání auřadu \*) pokutu svú na věcech jeho muož poraziti.**

Artikul XIV.

Jest-li že by rychtář v domu vražedníka uteklého vzal by které věci: ty potom, stane-li se smlauva, za pokuty, kteréž by jemu měly placeny býti, srazí vedlé jich šacování. — (L. S. 414.)

\*) Tisk starý má: „owřadu.“

**Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezření byli z lavic vypovědieni.**

Artikul XV.

Jako rychtář a konšelé neměli by za zlé mieti, když by od nich k vyššímu vyslyšení bylo odvoláno: tak ani sobě k hanbě mají připisovati, jest-li že pro odjetie podezření od saudu některých při a od rozmlauvání skrze své spolupřísežné z lavic z hodné příčiny byli by odlaučeni; však mohau, když ty pře budau sauzeny, by pak i napomenutie nebylo předřečeného, jako i jiní vně před stolicemi státi. — (L. S. 415.)

**Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyrážeti.**

Artikul XVI.

Rychtář toho, který jemu pokuty dlužen, muož fentovati, a ty základy bez osvědčení, která v saudu o jiných základích bývají, prodati. Ale těch pokut bez fentování pod lichvau neb škodau nemuož zjednati bez vlastnieho odpuštění toho, komuž příleží. — (L. S. 416.)

**Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomnieho připadají.**

Artikul XVII.

Na rychtáře potomnieho slušejí pokuty, kterýchž předešlý jeho, pozuo staviv nezaplacených, nedobyl jest a neodpustil jest; nebo pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu. — (L. S. 417.)

**Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli z pychu to čini, tehdy dá deset kop pokuty.**

Artikul XVIII.

Když v saudném místě přísežní proti jednomu reptavému zjevně před saudem konečný nález jsau vyřkli: rychtář, který se zdál býti jemu nákladen, přísežné vysokým hlasem okřikl,



propověděl proti orteli.\*) To když jsau přísežní uslyšeli a sobě k hanbě připsali: rychtář, některak hnut jsa pokáním, dať se jim na milost. I jest otázka etc. Na to odpovědjeno jest takto: Rychtář, který řekl: »Vy činíte tomuto ortel nepravý« aneb »učinili jste:« poněvadž hnut jsa pokáním i poddať se na milost, jest-li že ne z pychu, ani těm přísežným na cti utrhati nechťe, ty věci řekl by: dá toliko na každého z přísežných 72 malých haléruo za pokutu. Pakli všetečně ku potupě cti přísežných předřečená slova řekl: dá deset kop pokuty. A v té pokutě rychtář ani přísežní dílu nebudau mieti. Ani také rychtář, ani přísežní mohau k své straně svědčiti, jakým úmyslem již řečená slova jsau propovědiena; nebo ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svědčiti nemohú. A snad proto, pro zachování poctivosti rychtáře a přísežných, obecní počestní lidé, kteříž saudu přítomní byli sau, v takové příhodě mají za svědky slyšání býti. (L. S. 418.)

**Kdo do vazby z rozkázání nechťel by jíti, má moci vzat býti a pokuty pět šilinků dáti.**

#### Artikul XIX.

Když některaký, maje pro neřády jat býti, rychtáři před přísežnými tak velmi se jest protivil, že, sa mocí přemožen, vsazen byl: nalezeno jest, že pět šilinkuo malých pokuty byl by zaplatiti dlužen. Item. Když od přísežných mezi stranami bylo jest vypovědjeno konečné usauzení: jeden z nich přísáhl jest skrze nejvyššieho Boha, že by tak nebylo, nález přísežných skrze to některak málo sobě váže. Usúzeno jest, že rychtáři pět liber malých dlužen jest dáti. Item. Když svár mezi dvěma znikl v domu rychtářově, rychtář, z domu jednoho vystrčiv, druhého jako vězně na lavici posadil: příběhl třetie a sedícího mečem nevytrženým v hlavu raniť jest, až s lavice padl. K jehožto straně nalezeno bylo, že by vinen byl dáti rychtáři za pokutu deset liber malých, raněnému pak proto, že meče nevytrhl, dlužen by byl takové pokuty, jako o zbití kyjem v Práviech starých se vypisuje. — (L. S. 419.)

\*) V orig.: Ir mecht den vrteiln in iene werlt!

**Žalobau jednau což muož obsaženo býti, kdo by na dvě děliť, nemá mu slyšení dáno býti.**

#### Artikul XX.

Často sauzeno bývá, že nikoli žádnému slyšení nemá dáno býti, kdož by to, což pře v sobě zaviera, rozděloval na dvě při pro svůj zisk [a] to, což v témž a jednom saudě mohlo dokonáno býti, před rozličnými saudcemi chťel by rozvažovati (ventilare), pod pokutú jemu od rychtáře uloženú, kdo by proti tomuto řádnému ustanovení, někoho z dědictvie, a jiného k obecnému prožalování\*) žádať sobě saudce. A též rychtář nedopauštěj, aby to což muož jednau žalobau obsaženo býti, aby v druhé žalobě opětováno nebylo. — (L. S. 421.)

**Urukování jedno jest před saud, a druhé k dosti-učinění.**

#### Artikul XXI.

Dvoje jest urukování v saudu: Jedno jest na hoľo (nuda), jako přísežné (iuratoria), a k tomu dosti jest, když se strany postavie právu, a stojiece saudu v pochybných a lehkých přech. Jiné pak urukování jest hodné (idonea), jako v rukojemství anebo o základiech; a to v těžkých a znamenitých přech od stran má požádáno býti. — (L. S. 422.)

**Svědkuov kdo by více jmenoval a méně pokázał, pře neztratí, než pokutu dá.**

#### Artikul XXII.

Když dvě ženě v saudu pro dluh jsau se saudily, a řečník jedné otázal se druhé, »mohla-li by svědomie mieti k duvodu své pře?« a ona bez rozmyšlení z sprostnosti odpověděla, že »půľ města k svědomí chťela by vystaviti.« I jest otázání od řečníka: »Neprovede-li svědomie z puoľ města, zdaliž pře neztratí?« Na to konečně bylo povědjeno: Že těmi i těm podobnými slovy od žalobce aneb od obžalovaného propověděními, pře nebývá ztracena ani obdržána, než toliko hollung bývá ztracen. A když pokuta

\*) V orig.: „super principali quaestione.“

bude dána, tehda pře jdi předse, jakž má z práva jíti, toliko jest-li že slova ta byla by z sprostnosti povědiena a bez rozmyslu. A pakli by z pyšné zpurnosti byla povědiena, jsau k škodě straně, jako, jest-li že by snad strana posměšně neb všetečně, jsúc z dluhu upomínána, žalobníku řekla by takto: »Kup sobě nový měšec« neb něco takového. A též slova na posledním hollung byla by propovědiena, při obdrží neb ztratí. — (L. S. 423.)

### V saudu osob přijímaní žádné býti nemá.

#### Artikul XXIII.

Když ve vsi některaký přísežný bohatý sedlák pro vraždu měl zapsán býti, otázáno jest od přátel jeho, »zdaliž přes šest neděl, v nichžto obecní lidé, kteří mají zapisováni býti, k saudu bývají poháněni, nemělo by hodně ještě za tři dni čekáno býti?« Na to bylo odpovědieno: Že v saudu nejnínak s bohatými, nejnínak s chudými žebráky, ale se všemi jednostajně má činěno býti; neb poněvadž v zákoně Božiem psáno jest: »Tak mocného sauditi budeš, jako i malého, aniž u tebe bude osob přijímání.« — (L. S. 425.)

### Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntuo, než toliko prodaj.

#### Artikul XXIV.

Když ve vsi některaký rychtář dědičný umřel jest: pán té vsi, vdovu rychtářku, synuov nemajieci, chtěl jest tomu puditi, aby jemu rychtu prodala. A když ona takového prodaje učiniti nechtěla, uložil jest jie rok zavítý, aby se s ním saudila, muož-li řečenému prodaji odepríti podlé spravedlnosti. A když čas přišel a vdova, jakož dobrovolně slíbila učiniti, k saudu nestála, aniž potom ve třech dnech pořád zběhlých nestání příčiny hodně neokazala jest: pán k své straně usauzení, nemá-li práva svého konečně obdržeti pro nepřítomnost vdovy, poněvadž jest rok zavítý minul, a bez kaupenie rychty vdovy, nemá-li se v ni uvázati plným právem? Na to bylo jest usauzeno, že ne rychtu ani užitek jejie, o nichž žaloba neprošla, ale toliko prodání rychty, od vdovy vedlé jejie lohré vuole učiněné, pán obdrží

tiem právem. Protož takové prodání jako nějaký přístup k obdržení duochoduov rychty předkem nenásleduje, leč by prvě kaupení přišlo. — (L. S. 424.)

### Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný.

#### Artikul XXV.

Ačkoli ve všech přech\*) pořádek saudný má zachován býti, však jest-li že rychtář pro znamenité přestaupení, která pevným důvodem se dokazují, i zjevným účinkem pokazují se, vi[nníkům]\*\*) řečníka odeprě a tak, řád saudný opustě, činí pomstu až k smrti: proto nikterak nemá štrafován býti. Nebo jest-li že zjevná prohřešení, kteráž žádným hřbetu držení\*\*\*) tajná býti nemohú, a která duvodu svědkuov nepotřebují, během saudným rozeznána mají býti: tehdy skrze to netoliko kázní rychtářskou (kteráž by bez důvodu nemohla trestati) ublížilo by se, ale také i právo žalobníka (kterémužto že by potřebí bylo důvodu), s obtížností velmi by se urazilo. Aniž skrze opuštění zapomenutiem předřečeného řádu rychtář (který přísahá, ve všech přech řád saudný že chce zachovati) nemá jmín býti za křivého přísežníka, nebo tau přísahau nepřísahá o znamenitých proviněnie, ale toliko o těch, v kterých má řád saudný zachován býti.

Starý obyčej jest městský, že, což před saudem bude obdržáno a v knihy saudné zapsáno, to jest-li že před saudem zahájeným nebylo vykonáno, potom nemá mieti moci, leč by skrze písaře městského v knihy městské bylo tu zapsáno s přísežných vědomiem. Item. Kdožkoli právu neshovievá, ten má za pyšného jmín býti. Item. Saud, neb ubrmanstvie, aneb pře, kteréž by nějakú lest v sobě zavierały, nemají mieti nižádné moci, jako když se příčina z nepřičiny činí; neb se to srovnává s oklamáním a s školskými lapániami neb fallaciami a podvody. Item. Přihodilo-li by se, na kterého rychtáře neb purkmistra žalovati, posad někoho z přísežných miesto sebe, a každé žalobě odpoviedaj jako jiný člověk; neb má právo podnikati, ktož jiným právo ustanovuje. — (L. S. 426, 427.)

\*) Orig.: „in causis singulis.“

\*\*\*) Tisk má „vinu“; orig. „reos advocato. eis non concessio.“

\*\*\*\*) „nulla tergiversatione.“

### Jedna pře nemá býti rozdělena.

Často súzeno bývá, aby žádnému slyšení dáno nebylo, kdož slyšení pře dělí pro zisk, a to což by v témž a jednom saude mohlo dokonáno býti, pod rozličnými saudcemi chtěl by rozdělovati; toho se nemá dopustiti, aby, což jednu žalobu můž ob-saženo býti, v druhé žalobě opětováno bylo. (Srov. kap. XXIII., art. XX.)

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ TŘETÍ.

### O konšelích a jich auřadu a pracech.

#### Noví konšelé jak se mají spraviti i město řediti.

##### Artikul I.

Noví přísežníci, když již sazeni budau a přísahu učiní, hned dne potom druhého, ne svátečního, sjíti se mají. A tak se ve spolek spojití, aby starší učili mladší, kterak v auřadu konšelském měli by se spravovati a zachovávatí, aby k rozmlouvání a k radám v určené dni, nebude-li svátek, pakli by svátek byl, v jiný den nesváteční, kterýž bude hned po dni svátečním uložený, najprvé příští, ráno a v čas aby se scházeli. A tajně což by v radě slyšali, to aby při sobě zachovali, žádnému toho nezjevujiece, i jiné věci, kteréž by koli starší věděli, aby ve všech věcech o tom je slušně zpravili, práva konšelská sobě přečtli. A když se to stane, aby stav toho města byl zřízenější, aby lépe bylo prohlédáno k obecnému dobrému, mají přísežných nad řemesly léta lonského zavolati, a od nich se pod mocí přísahy učiněné pilně tazovati, věděli-li by co trestání a opravení hodného v jich řemeslech. A jest-li že by co, ješto by spravedlnosti nepřislušeło, jim bylo zjeveno, to napravice a k stavu slušnému přivedúce, reptáky a zpurné a přestupníky spravedlnosti, kteříž by od těch přísežných byli jim obžalováni, tak přísně trestcete, aby se jimi jini kárali. Potom pak mají nové přísežné, kteréž by k tomu hodné viery a múdré býti poznali, mezi pekaři, řezníky, saukeníky a jinými podobnými hlavnější[m]i řemeslníky vyvoliti, a těm kázati přísici,

aby jich pečlivú opatrností díla a řemesla, nad nimiž ustavují se spravedlivě, rádně a věrně dělána byla, aby v prodávání a v kupování slušný trh byl zachován. Kdyby se pak přestupníci nechtěli uvarovati: tehdy pokuty vedlé spuosobu ustanovenie městského a rady přísežných mají jim uloženy býti. Mají také přísežní vyptání řádu cechmistrúov svrchupsaných od písaře městského a písaře saudného, kteříž v ty časy budau, obyčejem nápodobným učiniti. Potom od písaře podrychtárieho, rychtárova a biřicuo všem těm úředníkóm znovu mají kázati přísici a jim prikázati, aby při svých úradech cejú vieru měli a pilnost, ač by zlu pověstí zmazání nechtěli býti, a v těch věcech pilně se zachovati. Najposléze pak, poněvadž přísežní netoliko skrze jiné, ale také i sami skrze sebe městské dobré, jelikožto k užitku a k slušnému stavu povinni jsú opatřiti, mají vždy z sebe dvěma zvláštniem úrad poručiti, totiž dvěma úrad šenku, kteří slovú přeléváči neb úředníci nad pijícími měrami. Jinýma pak dvěma opravování věží, zdi a příkopuo a všech stavení města, kteréžto zdi v městě vnitř i zevnitř, zde i onde opatrujice, což by na nich potřebné opravy a zdělání býti nalezli, najmúce dělníky, aby rozkázali opraviti. Item. Jinýma dvěma úrad přihlédání chování míst ohně, jako jsú kuchyně a kamna jistební, neb prskové, a sladovny i pivovary, komíny, aby opatrně v takových místech oheň chován byl a jmín, a ten úrad dvěma opatrnýma a rozšafnýma má býti poručen. Nebo častokrát skrze zapálení slovútná města kazí se; protož k chování ohně největší pilnost má přiložena býti. Item. Jinýma dvěma trh a prodávání ryb, slepic etc., jichžto rozkázání překupníci, a zvláště překupnice ženy, aby od kupování ryb bývaly odehnány, a aby prvotní rybáři, kteří jsú ryby a jiné věci etc. na trh přinesli, ti aby sami prodávali. Pokuta pak takovým překupníkóm a překupnicem ryb i jiných vedlé svolení takových přísežných buď uložena. Item. Jinýma dvěma, aby každú neděli neb jiné dni k tomu uložené vězně navštěvovali a k nim šli, kteříž u podrychtárieho neb jinde chování bývají, kdež by vazba městská byla, o příčinách a přestúpeniech pro které a od kterého času jsau zjímáni, a v kterých vazbách držáni byli by, tazujiece se, a to jiným jich spolupřísežným zvěstujice, aby oni podlé toho k saudu mohli přijieti. Item. Jinýma dvěma čištění a klizení ulic městských, k jichžto prikázání

bnůj a bláto z struh a obecných cest ven aby bylo vezeno. A kdož by v tom reptaví byli, pokutu od týchž přísežných uložení aby dali a zaplatili. Tých věcí i k těm podobných, přísežní pilně mají hleděti, což by koli k dobrému, poctivému a užitečnému obecnímu městskému i všem obyvatelom slaužilo, toho nedopauštějíc, což by zlého, škodného a městu nepoctivého býti mohlo, jakož opatrnost jich a přísahy povinnost dále je tomu naučiti bude moci. — (L. S. 409.)

### Konšelé mohau v svátek rok odložiti.

#### Artikul II.

Přísežní dobře mohau od večera vigiljí apoštolských do jiného dne nesvátečního rok práva odložiti. Nebo ačkoli v nesváteční dni v čas žní neb vína zbierání, chtějícím se súditi odpovědieti by nemohli: avšak dni sváteční pro čest Božie, jakož jest den od večera dne vigiljí až do večera dne svátečního apoštolského, práva nesluší odepríti; nebo slibem přísežných čest Božie opuštěna býti nemuože.

### Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož.

#### Artikul III.

Žalobník žaloval na dva obžalovaná, z nichžto jeden nepřisežný a druhý toho času byl přísežný. A když obžalovaný nepřisežný nevinu svú vymlúval, a to přísežným, který s ním spolu od žalobníka těžce a rozdielně vinín byl, chtěl jest dovoditi: otázáno jest, »má-li svědectvie jeho dopuštěno býti?« K tomu jest odpovědieno: Že přísežného obžalovaného odpověd za samého sebe prvé má slyšána býti, a jest-li že sebe z žaloby očistí spuosobem práva skrze svědky neb jiným obyčejem, jakž žalobníkovu žaloba ukáže, tehdy druhému obžalovanému nepřisežnému muož svědčiti aneb svědectvie vydati. Ale jiné jest, jest-li že by sebe samého neočistil. A také jiné by bylo, když by žalobník nerozdielně na oba obviněná jednu prostú žalobú žaloval, toliko když by to činil ne zlú lstí. (Viec toho hledaj v kapitole XXXVI. O konšelském svědomie.)

### Přísežní o dluhy majiece přísahati, na kříži nepřisahají.

#### Artikul IV.

Jest-li že přísežní staří od kohož koli z dluhuov a jakž koli zdlužených spuosobem saudným jsau narčeni: ti přísežní mohau toho žalobníka prostau svau přísahau, kterau sau Bohu i lidem k činění spravedlnosti učinili, před novými přísežnými samými slovy, nedotýkajiece se kříže, odbyti. A tak aniž přísněji v této příhodě se očistí, aby snad skrze taková nařiekání cti přísežných neškodilo.

### Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšeluov, v pokutu padnau.

#### Artikul V.

Když čas změnění přísežných přijde, jako jest svrchu povédieno v kapitole »O volenie přísežných«: jest-li že noví přísežní byli by voleni od starých, a jich takovým volením pohrdajiece, ani přísíci, ani k volení dbali by přivoliti: pro takový pych neb všetečnost hodně jakožto dobrovolným pokutám knížeti neb jeho panstvie podniknau. Mají také všickni přísežní pro poctivost a města ostřiehání, byla-li by příhoda z potreby, nočním časem pro radu té pře sjíti se. Obydlé své tělem mieti mají v městech, a ne vně za zdmi obyčejem vesským, aby najpoctivější řád městský něčí sprostností, to jest za zdí obývajícího, posměšný a jako oddělený nebyl domnín; neb nikdy města a městečka neprospievala by, když by za zdmi a za příkopy muži vně obývajiece, na konšelstvie byli voleni, aniž by jak počet lidu a maudrých mohl se rozmnožiti.

### Konšel, jsa tázán, kdy má vyznání činiti.

Žádný konšel, tázán jsa pod přísahú, nenie povinen žádnému jinému odpoviedati, než samému králi; ale v saudných přech jsa tázán od purgmistra svého, povinen jest i přinucen bývá svědectvie vydati. Item. Ktož se z kterého města vyhošťuje, chce-li jeho kdo viniti, to má bez prodlévanie učiniti.

## KAPITOLA TRICÁTÁ ČTVRTÁ.

## O židech a základích.

**Žid v svém židovstvu zachovalý muož v sandu za dobrého projieti.**

## Artikul I.

Některaký, jemuž kuon právem stavován byl, řekl jest před saudem, že chce vystaviti dobrého muže, od kteréhož jest kuon kaupil, k zpravě toho koně. A když jest čas přišel saudu, vystavil jest nějakého žida, kteréhož protivník zavrhl. Tázał jest, »zdali žid (poněvadž jest nevěrný) miesto dobrého člověka v žalobě neb v odporu mohl by naplniti?« Na to konečně jest usauzeno, že, poněvadž žid podlé věku, vedlé pohlavie, vedlé rozumu, i vedlé dobrotu, i vedlé mužských skutkuov jest a můž býti mužem, a těmi všemi obyčeji neodpiera jemu by byl dobrý, miesto dobrého muže, ačkoli ne dobrého křesťana, toliko když nenie zlopověstný, žaluje neb odpiera, muož naplniti. A že by nebyl věrný, z toho toliko jmín jest, že nenie muž spojený manželstviem a že jiných svátostí kostelních nemá. — (L. S. 431.)

**Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé i křesťané svědkové.**

## Artikul II.

Žid v zlodějstvu lapan, když před saudci byl obžalován z zlodějstva, jiný žid při tom stoje, řekl jest řečníku: »že by větší byl zloděj, nežli žid, na kterého žaloval jest z krádeže.«

Kteréhožto řečníka žalobě, obyčejem předeepsaným předložené, žid jest odpověděl, popiera, žádaje, aby při Židovských Obdarování byl zachován; ale řečník křesťanuo chtěl žida přemoci svědomiem přísežných, kteří sau na rathúze při tom stáli. I jest otázka etc. Jest odpovědieno k tomu: Jest-li že před saudem, kdež se pravie, že by žid křesťana »zlodějem« býti nazval, bylo viece jiných židuo, jakož jest k viece podobné: tehda žid křesťany i židy má přemožen býti. Pakli by jiných židuov nebylo než on sám, tehda k vynesení konečného rozsudku dobré rozmyslenie má jmíno býti. Neb jest právu odpornost, aby přísežní, kteří na saudném mieste sedí, a kdež jest jejich auřadu moc největší, kdežto výnosy zprostující neb odsuzující na ty, kdož před saudem stojí, vynášejí, nemohau svědčiti o řečech a o skutech, kteří (od jakého koli člověka, kterého koli stavu byl by) tu bývají. Nebo tak, jest-li že by žid téhož rychtáře neb přísežného v skutku saudném života zbavil, odšel by bez pomsty. A ačkoli v obecném Obdaření židovském pieše se, že by žid skrze křesťana a žida měl přemožen býti: avšak snad z toho kníže nepuojčil židuum v obec, co by zvláště nebylo podobné jemu puojčiti, a zvláště, poněvadž v řečeném Obdaření nenie to jmenovitě vysloveno. Item. Ačkoli žid skrze křesťany a židy měl by přemožen býti, avšak, lapan jsa v skutku zlodějském, týmž skutkem neb krádežem přemožen bývá plným právem. Item. Ačkoli židovské Obdaření ukazuje, že křesťan, chtě přemoci žida, křesťany také má na svědectvie žida přijíti: avšak jest-li že žid křesťana svědky křesťany a židy nařeká, nenie potřebie, aby křesťan též podobně křesťany a židy bránil se a očistil, ale dostatečné jest, aby k obraně saudného práva to učinil svědky křesťany. Nebo poněvadž žaloba jest dobvolná, a obranění jest z práva přirozeného: viece právo náleží bránícímu se, nežli žalujícímu. Křesťan, jsa obžalován od žida, že jej ranił, svědky hodnými muož své nevinu lépe dokázati, nežli by jej žid mohl přemoci. (O témž v kap.I. art. II.) (L. S. 432, 433.)

**Žid, maje za sebu základ, dluh přísahu obdrží.**

## Artikul III.

Žid toliko na základ věci movité, který má v své moci zamčený, přísahau muož svouj dluh obdržeti. Ale jiněť jest o dě-

dictvě a o věcech nemovitých, kteréž jsou jemu v základě zastaveny, co pravě, má svědomiem neb listy okazati.

**Žid, s židem maje činiti, suďte se před židy, nejsau-li v podezření.**

Artikul IV.

V žalobě, kteréž činí žid na žida, sami přísežní židovští ortel mohau vyřiekati, leč by snad nechtěli neb od stran byli by v podezření. Nebo tehda přísežní křesťané s židy k vynešení ortele přijati buďte.

**Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázání: „Nevezmeš jména Božieho nadarmo.“**

Artikul V.

Když žid ženě křesťance měl přísahati z osmi kamenů vlny, druhý žid spusob jemu předpověděl těmito slovy: »Přisahám se pro ten dluh, z něhož mě ta žena viní, já přísahám vedlé zákona, kterýž jest Pán Buoh dal na hoře Sinai.« I jest otázáno, »zda-li ten způsob jest hodný?« a odpověď jest, že tak. I aby při něm slušný obyčej byl zachován, mají vzaty býti patery knihy Mojžíšovy, totiž: Rodál židovský, a přísaha buď učiněna na Exodu neb na knihách Deuteronomí, na písmě Desíti přikázání Božiech a na tom přikázání Božiem: »Nebudeš křivě přísahati, ani vezmeš jména Boha tvého nadarmo.« Žid přísahaje vlož ruku, a buďte že slova říeká po jiném, anebo ten, kdož učí jej přísaze, sám skrze se veškeren spusob přísahy vyřiekal by, a žid toliko řekl by »amen«: tehda dobrý spusob jest. Má však při tom spusobu ta věc, o niěž má přísahati, a potvrzování neb popierání, co jest k tomu potřebie, vlastními slovy býti vyslovena. A jest-li že by žid, tomuto spusobu odpieraje, žádal by aby zachován při právu, kterýmž jest obdařen: má jemu to příznivě puojčeno býti. (Víc o přísahách křesťanských máš v kapitole třidcáté páté, a o židovském zachovávanie v kapitole sedmdesáté první.) — (L. S. 435.)

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

### O přísahách vuobec.

#### Přisahati muož člověk sám neb skrze řečníka.

Artikul I.

Ten, kdož má přísahu činiti, chce-li, muož sám skrze se bez řečníka přísahati. A jest-li že spusobu od konšel vydaného v přísaze nezachová, zle přísahá a v při padá. Pakli by měl řečníka, tehda, poněvadž řečník od toho jest zjednán, aby člověku v při bylo pomocno: jest-li že jeho v spusobu přísahy od konšel vydaného slušně a řádně následovati nebude, v při padá. Pakli by řečník v spusobu pochybil, a ten, kdož přísahá, jeho též v sloviech následoval by, pro pochybenie řečníkovo v při nepadá, ale dvanácte malých pokuty tratí. A jest-li že ten, kdož má přísahati, byl by takové opatrnosti, že, by i řečník pochyboval, on zpuosob od přísežných vydaný a schválený dobře a řádně zachoval by, dobře přísahá a při obdržuje. Nebo poněvadž řečník, zle nebo dobře přísahaje, nic neztracuje: potřebie jest tomu, kdož přísahu má činiti, pilně spusobu přísahy na paměti mieti, aby pře své neztratil. Item. Jest-li že by přísahající v spusobu přísahy jmenoval toho, jemuž přísahá, jménem neb příjmím pochlebným některým, jakožto »Jiříčkem«: poněvadž ten, jemuž se přísahá, též se jmenoval, dobře přísahá, nébrž by pak jmenoval

»Jiřím;« ačkoli ten, jemuž se přísahá jmenuje se jménem pochlebným, s umenšením ještě dobře přísahá, nebo nebývá člověk křtěn jménem umenšeným. Item. Jest-li že ten, kdo přísahá, řekl: »Z čehož mě tento viní,« ukáže naň a přidáda jaké koli jméno křesťanské, jináč nežli se jmenuje, jemuž přísahá, toliko když to přidá »nebo jakým koli jménem křesťanským jmenuje se:« ještě dobře přísahá. Pakli na prosto přísahá, jmenuje jej »Petrem,« poněvadž ten, jemuž přísahá, jmenuje se »Pavlem,« přísahá a padá v při. — (L. S. 442, 443.)

### V přísaze nemá změnit liter.

#### Artikul II.

Jest-li že by řečník, uče přísahajícího, předpověděl by jemu v přísaze německy řka: »Und elle kreucz« skrze tu literu E, a on jeho následuje řekl by: »Und alle kreucz,« skrze tu literu A, leč by přísežní, slyšiece spůsob přísahy, zjevně pod ztracením pře prikázali, aby literu A neřiekał: jest-li že literu A řiekał »Alle kreucz,« dobře přísahá, ač jest z obyčeje no řiekati »Elle kreucz.« Avšak řikaje literu A, lépe zdá se řiekati, jakož i v jiném mluvenie jest to též, jako u příkladě: »Alle tag, alle nacht, all wege, all stege,« ješto více mluví se skrze literu A nežli skrze E. I pro potom mají řečníci býti napomenuti, aby mluvíli skrze literu A a ne E. Avšak řečník, die-li literu E, a kdož přísahá následuje řečníka: dobře přísahá. A pakli by řečník řekl A a přísahač řekl by E: zdá se, že spuosoob ruší. — (L. S. 444.)

### V přísaze jsa od mnohých vinin, nevšecky má jmenovati.

#### Artikul III.

Ačkoli v žalobě z vraždy jmenují se žena a děti, bratří i všickni přátelé zabitého: avšak dosti jest, aby svědkové obžalovaného toliko řekli v příseze, že »o vraždě, z kteréž jest Jindřich obžalován od Kondrata, on jest nevinnen,« a též obžalovaný toliko řci: »O vraždě Kondrata mně připsané od takového žalobníka, nevinnen jsem;« a nenie potřebie o ženě a o dětech zmienky činiti. — (L. S. 445.)

### Přisahu obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí.

#### Artikul IV.

Jest-li že by člověk, živnosti své hledě, k času přísaze složenému nestál: ne hned proto v při padne, nébrž okáže-li hodnau překážku, muož se brániti; nebo nenie rozumné, aby člověk od úsilí svého přestal, času saudu očekávaje. Jakž muž, též i žena, majíc činiti přísahu laupeže pověsti:\*) jest-li že přísahy neprovede, padá v při. — (L. S. 447, 449.)

### Přisahaje šeplavý, neb breptavý, neb zajiekavý, by pochybil, neškodí.

#### Artikul V.

Člověk maje přísahati, bude-li šeplavý, zajikavý, breptavý neb od přirození jazyk maje k řeči nehbitý, tak že by dobře nemohl mluvíti, a řečník jeho prvé, než by počal přísahati, to osvědčil by: ačkoli při vypovídání slov zamlkovał by se, neb pochybil, však proto v přísaze nepadá; nedostatek zajisté přirozenie neb nemožnost pravě mluvenie takovou příhodu vymlúvá a shovievá jemu v přísaze. — (L. S. 450.)

### Ruce obě jsau příjemné ku přísaze.

#### Artikul VI.

Ač kdo přísahaje, levau ruku zdvihł by k přísaze . . . Odpověd jest: Že podlé práva oboje ruka dobrá jest a dostatečná k přísaze, jako i k každému jinému hodnému skutku. Nebo starodávní práva, totiž Císařská práva, nedělí mezi levau a pravau rukau, ale prostě pravie, že přísahající má se očistiti dvěma prsty na kříži. Protož, jest-li že by kdo, obau rukau nemaje, měl přísahati, svau při muož obrániti i obdržeti, toliko slovy přísahaje, toliko když spuosoobu pravého nezmění; nebo ne změna ruky, ale změna zpúsobu přísahy, zachovává neb ruší přísahu; neb z duvodného a obecného obyčeje pravau rukau zvykli jsú přísahu činiti. Jest-li že by, přísahaje, z pychu neb zpúr-

\*) T. j. dle orig. „juramentum calumnie.“

nosti dobrovolně levau ruku zdvihl, neb na kříž vložil, miesto pravé: ztratil by při. Pakli by z nepaměti a nedobrovolně to se přihodilo: ten, kdo přísahá, nepadá v své při; toliko aby obyčej přísahy byl zachován. Byla-li by pře hlavní, tak že při přísaze nebývá hollung: kdož přísahá levau rukau, ten toliko hollung ztratí, a má potom pravau rukau přísici. A tehda vedlé spuosobu přísahy, zachoval-li jej čili nezachoval: při obdrží neb ztratí. — (L. S. 451.)

### **Přisahati muož na svém právě člověk duchovní neb zemanský.**

#### Artikul VII.

Člověk urozený a rytieřský a žák svěcený, ačkoli odpovídali by z dluhuov v saudu městském: avšak mají-li přisahati a žádají k svým vlastním saudcím, totiž urozený před popravi a svěcený před kanovníka, aby před nimi přisahali, obyčejem navyklým odesláni budte. — (L. S. 452.)

### **Narčený zprosta pro vraždu dávní, přisahau prostau se očistí.**

#### Artikul VIII.

Byl-li by člověk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb na jiném saudu dopuštěné, neb jejiežto umrlice a ran zabitého přísežní neohledávali jsau: ten se prostau přisahau očistí a hollung mieti bude. A též má rozumieno býti o výboji, jenž slove »heymsuchen,« a přestaupení nápodobném. — (L. S. 456.)

### **Přisaha má býti dvěma prsty.**

#### Artikul IX.

Kdož, jeden prst zdvihna neb na kříž vlože, přísahá, neobdrží aumyslu; neb v Starých práviech vždy se píše, že »přisaha má býti dvěma prsty neb celau rukau.« A to vyňato jest z Písma Svátého, kdež die: »Že v ústech dvau nebo tříe svědkuov stuoji každé svědectvie.« — (L. S. 453.)

### **Přisahati má zvyklau řeči svau, kdo jiné neumí.**

#### Artikul X.

Jest-li že by Ryňák, Sasic, Šváb, neb cizozemec který, jiný obyčej mluvení maje, nežli kdež má přisahati, zvyklost jest mluvení: řečník jemu spuosob předpoví. A znamená-li, že slova mluví, jakž jest v svých krajinách navykl, aniž muož snadně jiným obyčejem mluvíti: to má osvědčiti prvé, než přisahající se kříže dotkne. A tak překážka obyčeje, jenž některak nápodoben jest přirození, vymlauvá změnění spuosobu přísahy. Item. Maje přisahati, a rozličné řeči uměje, přisahati bude řeči přirozenau, kteréž se jest od svých rodičuo naučil. Pakli by chtěl raději tu řeč, kterauž má více v obyčeji a kterauž lépe umí, mluvíti, když však z osvědčenie prvé učiněného, než by ruku zdvihl neb na kříž vložil, žádají, aby jim o tom konečný saud byl vynesen. — (L. S. 454, 455.)

### **Přisahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné.**

#### Artikul XI.

Kdož koli pěti prsty neb celau rukau před saudem zdvihna na kříži, ne z pychu, ale z nepaměti, aneb z jiné nedbálnivosti učinil by přísahu: poněvadž větší počet zaviera v sobě menší, též jest, jako by dvěma prsty přísáhl, ani za zle přisahajícího má jmín býti. Jest-li že pak zpuosob přísahy dobře jest nezachoval, a protivník to vymínil: hollung jest ztratil, a znovu, jakož jest obyčej, přísáhne. — (L. S. 457.)

### **Přisaha má učena býti před přísežnými a stranau.**

#### Artikul XII.

Řečník přísežný má jej spuosobu přísahy před přísežnými v přítomnosti slyšenie protivníka naučiti, a má vždy v tom zpuosobu pře, o kterauž má přisahati, některak dotknúti. Můž také ten, jemuž se má přisahati, řečené naučení, bylo-li by nedostatečné, sám skrze sebe neb řečníka svého rozumně napraviti. — (L. S. 458.)



### Konšel žiadny nemá dávať žiadného návěští proti své přísaze.

#### Artikul XIII.

Ačkoli nenie bezpečné žádnému, učiniti proti přísaze své, aniž také rychtáři a přísežní, aby žalobníci nezdáli se býti křiví přísežníci, žádnému nemají dáti návěští činiti proti své přísaze. Avšak byl-li by kdo narčen saudně, že nezachoval přísahy, jenž jest nebezpečno věčnému spasenie: takové žalobě má býti žalobníku spravdivost prostě odepřiena. — (L. S. 459.)

### Přisahaje pro případnú žalobu, v při nepadá.

#### Artikul XIV.

Kdož by pro případné pře a žaloby, od nichž potvrzenie skutku hlavnieho nepochází, měl přisahati, a pochybil by v přísaze: proto nemá sauzen býti, že by v hlavnie při doceľa padl. — (L. S. 460.)

### Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista.

#### Artikul XV.

Znamenaj, že žalobník, žádá-li obviněný, má přisahati na kříži, ne na jakémž koli, ale toliko na tom, na němž znamenie Umučení Božieho bylo by vyznamenáno; poněvadž ten, kdož přisahá, v přísaze die: »Tak mi pomahaj Bůh a tento kříž i všickni světí.« A tu kříž Umučení Božieho znamenává, a ne dřevěný kříž ani železný, kterýž žádnému nedává spomoci neb retuňku. — (L. S. 461.)

### Přisahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přisahá.

#### Artikul XVI.

V městských přech nebo v hlavních maje přisahati, aby skrze konečný úsudek přísáhl a s rychtářovým odpušteniem aby prsty zdvihl a na kříž vložil, neb na kříži již vložené maje neb

zdvižené. Provede-li, přísaha jeho pruochod mieti bude, aniž která výminka neb odvolanie proti tomu, který přisahá, a proti té přísaze, kterauž jest učinil, ješto jsau prvé obmeškány, nebudau moci býti předloženy. Nébrž, kdož by koli potom prsty jemu směl strhnauti, nebo s kříže sníti, jenž německy slove »obstreychn«: pět liber dá pokuty, a přísaha má ovšem svým řádem jíti. Při stavovanie koní toliko když osvědčenie předejde svědkuov neb přísah, dopustí se odhánka tiem obyčejem, jakož se svrchu zaviera v ortelech O stavovanie. — (L. S. 462.)

(O přísaze židovské máš v kapitole třidecáté čtvrté, a O přísaze očisty pro mord.)

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

### O přísežných svědomí.

#### Přísežní sami sobě svědčiti nemají.

##### Artikul I.

Ač koli přísežní k žalobníkově neb obžalovaného při mohau svědčiti: avšak v své vlastní při sami sobě svědčiti nemohau; neb nenie slušné ani spravdivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem. — (L. S. 463.)

#### Přísežný, svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře.

##### Artikul II.

Ačkoli přísežný jinému svědče, kříže se nedotýká přisahaje, ani prstu zdvihá: avšak, jsa miesto žalobníka neb obžalovaného, na kříži prsty zdvihna, přísáhne jakožto jiný člověk obecní. Item. Přísežný, maje pravdu pověděti, má za šest nedělí prodlenie mieti, vedle obyčeje konšelského. A když v takovém

uprošení seznal by, že ranau, z kteréž od žalobníka jest obviněn, byl by nevinen, a že by hospodář takový řečenau ránu vytrženým svým mečem učinil, otázka jest: »Kdo z nich a kterak raněnému a rychtáři byl by povinen dosti učiniti?« A odpovied jest: Že v té příhodě vedlé svědectvie přísežného má býti rozsúzeno, bez odporu žaloby žalobníka. Protož ten, kohož by řekl přísežný vinna býti, má za ránu dosti učiniti; totiž, za každú chromotu, jest-li že se staly, aneb utětí prstů, dva funty rychtáři a přísežným, a raněnému pět funtuov zaplatí. — (*Lib. Sent. 264, 266.*)

### Konšel též má sauzen býti jako jiný.

#### Artikul III.

Jest-li že by který z konšel zavinił v jaké koli při, sauzen bude jako jiný městěnin, a nebude tieže trestán. Nebo poněvadž psáno jest: »Trp právo, kteréž sám vydáváš:« příleží spravedlnosti, konšely jakožto práva vynášitele týmiž právy, jimiž jiné saudí, saudití. — (*L. S. 467.*)

### Přísežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, muož jinému přísežnému oznámíti.

#### Artikul IV.

Přísežný, leže na smrtné posteli, ty věci, kteréž za času auřadu jeho o dlužích aneb o jiných přech, kteréž před nimi bývaly osvědčovány, na jiného z přísežných svých pro pamět, a aby zaň svědectvie vydával, muož zněsti plným právem. Jest-li že by kdo, nejsa přísežný, slyšel od přísežného některé účinky před ním osvědčené, a tayž přísežný umřel by, a potom předřečený po časích byl by zvolen za přísežného: takový z předřečených věcí, kteréž jest slyšel, miesto přísežného předumřeného nemuož svědčiti. Nebo dvě věci překážejí, najprvé: že tento, kdož skutečně svědčí, od přísežného, kterýž sšel, k vyslyšení těch věcí, kteréž svědčí, nebyl jest povolán a prošen. Druhé jest, že ačkoli tento, který svědčí, jest přísežným, však nebyl přísežným, když se ty věci daly, kteréž svědčí. A tak slova, kteráž tento seznává miesto přísežného, moci nemají. — (*L. S. 469.*)

### Přísežného seznání v žalobě ranění, před jinými předčí.

#### Artikul V.

Žalobník žalující, že jej tento a tento ranił, a toho chtěl by dovésti skrze přísežného, obžalovaný pak odpoviedaje, zná se, že to učinil moci svú, moci jeho se bráně odbojem, zavazuje se, že to chce dovésti svědectviem tolika dobrých mužuo, koliko jich potrebuje zpusob práva: i jest otázka, »které strany svědectvie má druhé předloženo býti?« A odpovied jest: Že žalobníkovu. Protož v této příhodě svědectvie přísežného má slyšáno býti, a vedlé toho má se stranám spravedlivě státi. Item. Žalobník prožaloval jest na obžalovaného, že před šestnácti léty dluh nějaký, před jedním toho času přísežným, a jinde nikdy, slíbil jemu zaplatiti, a to prodlil až do toho času; ale obžalovaný dluhu zpieraje, tázal jest: »Poněvadž v tolika letech nikdy naň nežaloval, zda-li svědectvie přísežného po tak dlauhém času má býti a jako mocné přijato?« A jest odpovied: Že bez odporu prodlení šestnácti let, nad kterážto lidská pamět bez pochybení muož pamatována býti, přísežný svědčiti bude-li, že dluh nenie zaplacen, a vedlé slibu obžalovaného před ním měl zaplacen býti, obžalovaný k zaplacení dluhu jest zavázán. — (*L. S. 470, 471.*)

### Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování z vin.

#### Artikul VI.

Ačkoli přísežní z saudu, v němž jsau přísahali, moci nemají k svědčení, aneb k žalování z vin: avšak v přech před nimi spusobem saudu, neb přátelsky, neb konečnými úsudkem zjednanými, v přech duvodu hodné příčiny nestání, o dluhy spravedlivě obdržené, a o psance, a o jiné všeliké pře těžké, do kteréhož koli miesta, listy svými otevřenými pod pečeti svými psali by, těm má býti věřeno, a podlé jich psaní má se saud a spravedlnost díti. Item. Ačkoli jednoho přísežného jest svědectvie mocné, avšak jest-li že by kto před saudem řekl, že by chtěl svau při dovésti přísežnými: musí najméně dva mieti; nebo mluvení, jelikožto o mnohých, na dvau v počtu má dosti. Pakli die, že by všemi přísežnými [chtěl] dovoditi, neb šesti, neb osmi: musí

všemi, kdož k témuž saudu sluší, aneb koliko jich jmenoval, svau při dovoditi; jinak v své při padá. — (L. S. 472, 473.)

**Konšel obeslaný, nepřijde-li, což koli jiný zřiedi,  
i on držeti má.**

Artikul VII.

Jest-li že by který z přísežních nebo z konšel bez přítomnosti jiných, avšak povoláných, a přijíti nechtiece aneb pro příčiny nemohúce, což koli by ustanovil, zřiedi, neb učinil, neb sváry rozváže rozsaudil by: od nepřítomných tomu nemá odepřieno býti. Nebo což se děje od většieho dílu obce, všem se připisuje. Jako u příkladě. Když obec bývá svolána skrze traubu nebo zvon neb hlasem biřicovým: ačkoli ne všickni sešli by se, zdá se však, že všickni činí, což činí ti, kteříž sau se sešli. A jest-li že by se sešli toliko česti dvě, a větší strana těch dvou česti svolili by oč: také stále bylo by. Důvod toho jest, nebo nepadně všickni mohau svoliti. Též jest, učiní-li větší strana těch, kteří obcí vládnu, a mají činíti býti miesto všeho města. Znamenaj však zvláště, že při vaynosích orteluov a v rozeznání při saudných, jest-li že konšelé přítomní bez nepřítomných konají, v tom aby opatrní byli, aby od cesty práva neodcházeli. Neb právo tak zní, »že nezvyklost vině se přičítá,« a klade se příklad na lékaři a saudci a na každém řemeslníku nezvyklém. Jest-li že práva jsau nesrozumitedlná toho, kdo vládne a drží věci, a toho kdo žádá: tehdy má saud učiněn býti tomu, kdo drží. (O tom více hledaj v kapitole XXXVI. Jak přísežní svědčiti mají.) Jest-li že by obyvatelé města kterého byli listem knížecím obdařeni a sami od sebe bez otazu kniežecího rychtáře a přísežné volili a sadili čas určený: tehda nenie jim potrebie, aby jich jedenácte (pro ssazení dvanáctého, ač by provinil) knížete se dotázali. Ale jiné jest, jest-li že by kníže sobě samému tu moc pozůstavil, nebo tak jako volení, též i ssazování jemu přísluší. (Ostatek o tom hledaj nahore O pokutách a též v kap. XXXIII. O svědectvie přísežných). — (L. S. 475.)

**KAPITOLA TRÍDCÁTÁ SEDMÁ.**

O listech poselacích.

**Listové nemají dávání býti, které by byly městu  
k lehkosti a ke škodě.**

Artikul I.

Ačkoli přísežní práva městského užívajícím, k jich skutkom a k potvrzení přirozenie, když bývají prošení, listuov sepsaných pod pečeti obecní neměli by odpierati: avšak jest-li že by mezi osobami takovými byli slibové neb smlauvy, kteréž by městským právuom škodili, neb cti, neb aužitku obecnímu byli k škodě, takových přísežní nejsau povinni potvrzovati listy městskými. — (L. S. 480.)

**Listové mohau odepřieni býti od toho, či pečeti se má  
pečetiti.**

Artikul II.

Listové poselací zavření, z hodných příčin mohau odepřieni býti a zkažení od toho, pod jehožto pečeti sepsáni jsau. Hlas také živý svědkuov hodných, jakož se jest stało v přítomné příhodě, listuom takovým předkládá se. A jest příčina, neb ten, který měl listy zjednati psáti Mikulášovi, jednaje, psány jsau z jeho nedbálnivosti bez svědkuov. Protož hlas živý, jest-li přítomen hodných svědkuov, takovým listuom bývá předkládán. Ale listuom zapečetěným, a svědkóm k jedné straně činícím,

mají-li býti předloženi sami svědkové od druhé strany vedení: tehda svědkův hodnost, a svornost svědectvie, a jiní okolkové a případnosti pilně znamenání, potřebují vytazování maudrého. (O témž hledaj nahoře, mohau-li přísežní svědčiti skrze list krom saudu, v kapitole třidcáté šesté.) — (L. S. 481.)

### Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má.

#### Artikul III.

Jedni měšťané psali druhým takto: »Opatrným mužum etc. Opatrnosti Vaší známo buď tiemto listem, že Petr spoluměštěnin náš v saudu města našeho, jakož sme v našich dečkách a knihách našli, Fridlina takového etc, u vás jatého, plným právem spůsobil jest zapsati a auplně právo své obdržal jest, o tom, že Fridlin jemu jeho ženu i s statkem desíti kop, Boha a práva nemaje před očima, jinam ulaudil jest a uvedl. Protož Vás prosíme, abyšte tomu, jemuž jest žena uvedená, aneb jménem jeho přáteluum jeho, listu toho ukazateluum, o dříve řečeném Fridlinovi vedlé předeapsání učinili konečnou spravedlivost.« A když ten list před saudem zjevně čten byl, ten jistý Fridlin konečným usauzením pro krádež jest odsauzen, a na dřevě šibenice oběšen jest. (O tom hledaj také níže při tom nápisu, že zapsaný staným právem v jednom saudu,\*) ne všudy jako zapsaný má odsúzen býti.) — (L. S. 482.)

\*) V orig.: „quod proscriptus in uno iudicio“ atd.

## KAPITOLA TŘIDCÁTÁ OSMÁ.

### O hře kosteční.

#### Prohraný dluh nemá dopomáhan býti právem.

#### Artikul I.

O hře anebo o dluh prohraný, žádnému spravedlivost nebuď žádná učiněna. Avšak z potřebnosti práva, když jeden z konšel neb z poctivých lidí při hře byl by, a s tiem který vyhrává, proti prohrávajícímu lstivě držal neb se spikl: dobře spravedlivosti náleží, aby k zaplacení peněz tak prohraných ten, kdo jest prohrál, nikoli držán nebyl. Item. Jest-li že by hospodář někoho lstivě přijal v hospodu, aumysl maje jej oklamati, když však dobře a věrně slíbil přechovati: takový hospodář v pěti funtích pletiti zavázán jest, spravedlivě z nich třetie díl rychtáři a dva městu, ač by toliko skrze hru stało se oklamání. Pakli by v hlavní věci (criminaliter) takové oklamání bylo působeno, tehda saud pro mord má naň jeti. (O tom hledaj níže O mordích.) Ani děti, ani čeledínové otcuov neb pánuo, jichž chléb jedí, statku v kostky prohrati nemohau. Jakož také zapsáno jest v Starých Práviech, kdež se píše: »Přikazujem etc.« Item. V čí ruce ve hru falešné a nespravedlivé kostky byly by nalezeny, jeho palec buď uťat a všeho, co jest tau hrau dobyl, zbaven buď. — (L. S. 483, 484, 485.)

**O hře kosteční.**

## Artikul II.

Purgmistr a konšelé města jednoho zapověděli hru všem v městě podruhom i příchozém, buďto v kostky, karty i kuželky pod pokutú, po prvé jednoho věrduňku, po druhé půl hřivny, a po třetí jedné hřivny, aby ji dal rychtáři ten hospodář, který hry dopustí. Na to pak mají přísežní další pokuty podlé potřeby ukládati. Item. Žádného člověka syn neb služebník nebo přítel, který jeho chlebem se živí, nemuož více prohrati, než což pod svým pasem má, a kdož na něm více v té hře získal by, nic mieti nebude. A jest-li že by kto falešnými kostkami neb jinú falešnau hrau co na druhém získal: přemožen jsa dvěma svědky, ten, ktož prohrá, v ničemž jemu nebude odpoviedati, a spíše za oklamavače bude, a rychtáři z desíti šilinkuov odpoviedati bude.

**KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.**

O světle do domu a pokojuov okenném.

**Světla propuojčování mají býti obapolně odměnná.**

## Artikul I.

Světla propuojčení a služebnost společně ustanovená jsau; jako chce-li saused okno ke mně mieti, propustiž mi také okno k sobě udělati, aby saused světla našeho dojeti a ujieti mohl i propustiti. Neb když se ukládá, aby světlu se neuškodilo, to má rozumíno býti najvíec k odjímaní. Neb právo buď každému sausedu, bychom my odporovali, najvayš aby mohl stavěti, by měl umenšiti světla našich stavení. Odpierajicího pak v takových věcech a posluhování, máme rozuměti netoliko toho, kdo proti tomu mluví, ale i toho, kdo nepovoluje. A též nemluvíátko a bláznivého, také právě muožme nazvati odpierajicí, nebo ne

k skutku neb aučinku, ale ku právu ta slova mají rozumiena a vzata býti. Na toho sauseda, kterýž stavěje zhuoru stavení, zastíní by druhého sauseda stavení, jemuž by služebnost ta nepřieležela: tomu také i žaloba o to náležeti nemá; protože žádnému křivdy nečiní ten, kdož užívá práva svého. Item. Ponevážž toliko slovo to v Práviech jest, »aby se světlu neuškodilo,« tiem obecním slovem o každém světlu má rozumieno býti, buďto nynější, buďto kteréž by času smlauvy zastížené bylo; nebo budaucímu stavení, kteréhož ještě nenie, muože se služebnost světedná i každá dávatí neb ukládati. Od sauseda na duvor druhého sauseda okna nemají býti; protož byla-li by udělána, mohau od sauseda toho býti zahražená, na čí dvůr byla by postavená. (Ostatku o tom hledaj O právu vysazování znovu stavení, hledaj v dole O světlích, škodách, služebnostech.) — (L. S. 486.)

**KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ.**

O ženách a pannách vuobec.

**Muž má vuoli za ženu odpoviedati v saudu.**

## Artikul I.

Muž k žalobě neb odpovědi v saudu za ženu mocí práva nucen býti nemuož. Pakli dobrovolně při ženy na sebe přijme, v přísaze jako v své vlastní při padá a při ztracuje. Ale žena, jsúci miesto žalobníka a přísahau chtěci při obdržeti, padne-li v přísaze, při ztratí jako i muž. Ale jsúci na místě obžalovaného, totiž, odpoviedající a pře bránící, v tom napřed obdarením pohlaví ženské má toho užiti, že nepadá v přísaze. Žena však vdova, kteráž jest paní nad statkem, buďto že žaluje neb žalobě odpoviedá, v přísaze jako i muž padá a při obdržuje i ztracuje, ač však strana odporná k své straně žádá usauzení. Pakli ta žádost zmeškána bude, jest-li že řečník vdovy právo ženské jí vymíní: toho má užiti, totiž, že držící miesto obžalovaného

v přísaze nepadá. Item. Žena, majíc muže podál od města odchýleného, bude-li s ní bez překážky rok a den, a potom odejde: jest-li že pak v tom času bez něho v městské při, totiž, pro zboží neb pro dluhy k saudu byla pohnána, nemuož býti nucena k odpovídání. Ale po již řečeném času, jenž čas přiměří nebo lhůtu v městské při zavírá, proti odporu muže nebytí doma, bude-li žena pohnána k saudu: k žalobám na ni učiněným přisauzena bude odpovídati. Jakož žena nemuož muži statku prosúditi do roka a do dne, ač jeho doma není: též ani jemu muož vysauditi. A též dokudž ten čas do roka a do dne nemine, propovie-li koho žena k saudu, proto že má muže živého, jenž není přítomen: připověděný nebude nucen jejím žalobám odpovídati. A jest příčina tato: Nebo poněvadž žena vdova nejsúci, není paní statku, tehda jakož muži zboží a jmění nemuož ztratiti, též ani muož saudem obdržeti. Při kupování však a prodávání věci příslušející k ženské okrase, jakož jsou šlojíři, věnci, neb perlovci, i čepcové, a těm podobné, když toliko nejsú drahé, s kterýmiž častokrát ženy bez vědomie mužského se obierají, mohau se sauditi, a miesto žalobníka neb obžalovaného držeti, proti odporu nepřítomnosti jich mužov. (Ostatek o tom hledaj na hoře O přísaze ženské.) — (L. S. 487.)

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

O násilí panen a paní.

**Násilník, rádně přemožený, má stát býti.**

Artikul I.

Kdož by z násilí panen a paní přemožen byl, stát bude. A tímto obyčejem přemožen bude. Bude-li panna poškrvněna anebo poctivá žena porušená: jednoho svědka na poli, ten buďto pastýř neb jiný, pakli v městě, tehdy dvou potřebovati bude; jimižto dovede-li, že jest křičela v ty časy, když jest porušena neb popadená byla, anebo že hned svú žalobu rozprostřela, aumysl svú obdrží. Pakli by panna nebo žena poctivá, nemající svědka, s znameními násilí neb podávení jí učiněného, jakožto ukrvavená neb s zedraným rauchem žalovala: obžalovaný dvěma svědky hodnými se očistí. Pakli by žalovala bez předřečených znamení: tehda obžalovaný dvěma prsty na kříži se očistí. Ale v starých Práviech píše se při tom nápisu, kdež jest zmínka o křičenie a o času žaloby: »Má znamenáno býti, že, kteráž panna neb paní chce žalobu obdržeti, má zvláště dovésti, že jest křičela. Neb jest-li že by nekřičela, ale mlčela, zdá se k tomu dobrovolně svolovati. Ale k hruoze násilníkuo, aby se od takového probřešení varovali, jest cíl v takových žalobách za 14 dni prodlenie.« Nebo také v předepsaném nápisu starých Práv, totiž Císařských, píše se takto: »Nad to pak ten den čtrnáctý, ač by svědectviem sedmi mužov vieryhodných jej přemohla, nižádná očista nemá jemu býti dopuštěna, ale hlavním ortelem

neb odsauzením trestán bude.« (Ale o násilí obecní ženy níže hledaj.) — (L. S. 488.)

**Ženu kdo by druhému ulaudil, jsa právem přemožen, má na kuol strčen býti.**

Artikul II.

Ač by kdo druhému vlastní ženu ulaudil neb uvedl, sedmi svědky hodnými nebo dvěma sausedy toho, jehož jest ženu uvedl, bývá přemožen, a spolu s uvedenau ženau smrtí kołu zaostřeného zemrau, totiž, že mají kolem probiti býti. Item. Ač by kdo u své ženy vlastní koho zastihl a oba, totiž cizoložníka a cizoložnici by zabil, rychtáře a přísežných zavolá a řečené osoby zabitě k hruoze kolem prorazí. Pakli by muže zabil a žena by utekla, anebo zase zpět, ač by ženu zabil a muž by utekl: tehda jest-li že ten, jenž jej zabil, utečení jednoho z nich a přestaupenie sám třetie dokáže, za zabití žádné jiné pokuty a dostiučinění nepodstaupí. A též, zabil-li by ženu a muž by utekl. A v příhodě uvedení aneb ulúzenie muž nebude žalovati skrze řečníka, ale v vlastní osobě. Pakli by muž raněný nebo žena raněná utekla, a potom týž muž lapen byl neb žena lapená: svědectviem sedmi rukau přemožen bude a hlavní odsauzenie podstaupí. Item. Ač by kdo odšel od své vlastní ženy a pojal by jinou za živnosti oné ženy: bude-li v tom přemožen, stát bude. Kdož by komu dceru ulaudil, a lapen byl by s ní: takovýmto saudem sauzen bude v přítomnosti rychtáře a přísežných a jiných dobrých mužuo v rodicův. Řečená dcerka, ani jsúci ustrašená ani sliby navedená, v prostřed saudu buď postavená. A puojde-li k tomu, jenž ji ulaudil, puojmeť jí za ženu; pakli puojde k rodičom, tehdy bude stát. (O tom hledaj napřed O ženách a pannách ulauzených.) Item. Žalovala-li by před saudem žena, že ve třech nedělích před žalobú jest porušená neb podávená: k takové žalobě obžalovaný odpoviedati nebude; ač však ta žena v tom času hodné překážky jest neměla, ješto snad proto nemohla jest žalovati. Item. Ač by obžalovaný k žalobě o násilí neb jiném nápodobném přestaupení učiněném odpoviedal by, poznal by se, že jest pannu porušil neb ženu podávil, a to s jejie dobrau volí, neb jí před tiem za to penieze dával a dary,

a toho by chtěl dověsti svědomiem hodným: skrze takovou odpovéd nebude zproštěn, aniž k takovému svědectví má některak dopuštěn býti. Nebo slušné jest domnění, že takoví svědkové ani sau hodni, ani spravedlivi, nebo po skutku předřečené přestaupení mohlo by snad skrze lidi dobré porovnáno býti; ale k zaslíbení o tom, což jest budaucího, nevměšují se než zlí a nešlechtní lidé. (Ostatku níže hledaj O podávení ženském.) Bude-li nevěstka z násilí žalovati, a stane-li násilník k saudu, rychtář jí dosti učiní s některých radú, neb jest jeho kmetična. Item. Kdož by žáka neb layka proto, že běhla ženu buď ve dne nebo v noci v kterémž koli místě tělesně poznává, zbožie neb raucha zbavil by neb svlékl: muku krádeže neb zloděje, neb laupežníka podstaupí pokutu, nebo on jinou pokutau má trestán býti. — (L. S. 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495.)

**Žena, hledaje muže, za šest neděl vražedníka dítěte svého muož sama vinití.**

Artikul III.

Žaluje-li na někoho žena z zabitie dítěte svého: obžalovaný má jejie žalobám vedlé spravedlnosti odpoviedati; ač by však ona dřív za šest neděl zde i onde muže svého hledala, aniž by nalezen byl. A řečené ženě má se státi tak plná spravedlnost, jako by muž jejie tu stál osobně. To aby se stało podlé znění práva. Item. Ačkoli žena bez přítomnosti muže, jenž osobu žalobníka i obžalovaného za ni můž nésti, vedlé obyčeje k saudu nebývá pohoněná: avšak ač by nebytiem jeho doma, k saudu povolána jsúci, chtěla se brániti, má k otázce strany odporné o živnosti muže ujistiti a pravdu zvědět; nebo o člověku nepřítomném pochybenie [jest], jest-li živ čili nic. — (L. S. 496, 497.)

**Žena, před vdaním vdlužeci se, má odpoviedati, by muže doma nebylo.**

Artikul IV.

Item. Ač by žena vdaná pro dlhu za času vdovstvie, neb za dřevního muže od ní zdlužených, k saudu byla povolána:

proti odporu, že nynie praví, že »má muže živého, ale že nenie ho doma.« žalobám žalobníkovým má odpovedati. — (L. S. 498.)

### **Svědkové ženy v přísaze padají.**

#### Artikul V.

Item. Ačkoli žena mající přísahati, nepadá v přísaze, avšak svědkové jejie, pochybí-li v spôsobu přísahy, padají v té při. Item. Vdova, jsúci před saud pohnaná pro dlhy, v kteréž jest muž jejie zašel: bude-li mieti přísahati, tehdy přísahající nepadá; nebo v té příhodě užiti má práva téhož, jenž by jí příslušelo za živnosti muže jejieho. Pakli by vdova pro dluh[y] za času vdovstvie svého zašlé, v zbožie jí vlastnie a osobně příslušných, a jichžto sama svá jest paní, někomu, jenž by jí nařkl, měla přísahati: v té příhodě, jest-li že ten, kdož jí nařieká, proti ní takové věci pravie, tehdy přísahající padá v té při. Pakli by takové věci proti ní duvodné nebyly a s strany jejie právo ženské bylo by jí vymíněno: tehda přísahající nepadá. A rozum toho jest. Poněvadž vdova s svým zbožiem vlastním, jehož jest sama paní, muož s tím učiniti a spôsobiti, jakž se jí líbí, jako i muž: hodné se zdá, aby také žalující neb odpovídající o takovém zbožie neb statku témuž právu podnikla, kterémuž jest muž poddán týmnž právem. — (L. S. 499, 500.)

### **Ženy, majiece svooj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte.**

#### Artikul VI.

Když ženy od otcuov dědictvie oddělené svého práva jsú zmocněny, budau-li maudré a věku dospělého a měly by muže marnotratné: ony samy zbožie své mohau spravovati jako i muži. (O tom hledaj nížeji.) Teta sirotčí, jenž jiného žádného nemají přirozeného nežli jí, v ty sirotky i v jich zbožie jménem vládařstvie nemá se uvázati, ale raději přísežní péci takového vládenie vedlé jich svědomie mají poručiti počestným mužum. Ženy však vdovy vládnutím statku i syny, dokudž stavu vdovského nezmění, slušně spravují, nebo takto die staré Právo

»Ustanovujem také, že kdož koli z měšťanuo umřel by, bude-li mieti ženu nebo děti: rychtář nebo přísežní nikoli se v jich zbožie nemají uvázati, ale buďte v moci ženy a děti.« — (L. S. 501, 502.)

### **Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti.**

#### Artikul VII.

Vedlé řádu spravedlnosti, ženám nemá býti ubrmanstvie poručeno; nebo vedlé řeholy Práva Městského, ženy od obecních neb od zjevných úřaduo sau vzdáleny. — (L. S. 403.)

### **Vdovy nekšaftující právo muž, kteréhož pojme, obdrží před dětmi.**

#### Artikul VIII.

Jest-li že vdova, statek mající a děti, muže by pojala a potom, tělesně jsúci od něho poznána, umřela by: díl zbožie, kterýž na ni příslušel, proti odporu dětinskému na muže spadne. Nebo muž netoliko těla, ale také i zbožie ženského jest pán a správce, avšak v zbožie mateřiném druhdy napadají příbuzní mateřini. (A o tom hledaj nahoře O dědictvie, blíže konce. Item v kap. XVI. art. I. Item v kap. XVIII. art. X.) — (L. S. 504.)

### **Žena těhotná nemá býti na smrt vydána.**

#### Artikul IX.

Žena těhotná, pro zlý skutek lapená, pro plod, který má v životě, nemá býti na smrt vydána, ale skrovně mrskána. A nevěří-li se řeči jejie, by těhotná byla: tehdy dvě ženě počestné v saukromí jí opatřte. Kteréžto jest-li že dějí pod přísahau ji býti těhotnau, má jim věreno býti. Též má-li zkušeno býti, jest-li panna porušená, nebo jest-li žena těhotná, nebo když v manželstvu svědomie jest potřebie; anebo když počet rozeznánie let někoho mladého má býti opatrován, nebo ač by někdo, vajda do kláštera, kdež jeptišky spí, neb v jiném místě, kdež ženy přebývají, jednu z nich porušil by: v takových a k těm podob-



ných příhodách, má přijato býti svědectví ženské, a při pacholatech mužské. — (L. S. 505, 506.)

### **Žena nemuž kšaftovati ani o svých věcech gruntovních.**

#### Artikel X.

Žena jsúci manželka, z věna, rúcha, šlojířuo a podobných věcí, nebo klénotů aneb kterých koli věcí, nic nemuž poručiti, ani žádného kšaftu činiti bez povolení mužova, jenž jakožto nad ženau, též i nad zbožiem vším pán jest a správce. Ale vdova od dílu, jenž jí přísluší, muž spuosobiti a kšaft činiti, jakož se jí líbí. Item. Ač by panna nebo žena, zbožie mající, pojala muže, jemuž by jistau summu jmenovala, a potom, děti s ním nemající, umřela by: z statku, věno muže jejíeho převyšujícího, proti odporu téhož muže, jakž chce, muž spuosobiti a kšaft činiti, jakž se jí líbí. — (L. S. 507, 508.)

### **Ulaudí-li let nemajíc pannu kdo s násilím z domu, má stát býti.**

#### Artikel XI.

Kdož by koli děvečku, kteráž nemá dvanácti let, v kterém koli městě, nebo pannu pod dvanácte let, neb vdovu v domu neb v jiném pokoji, jenž muž dveřmi zavřín býti, porušenau směl ulauditi: beze vši milosti jako laupežník stát bude, a pakli uteče, města věčně zbaven bude. Ale ta děvečka nebo vdova ustanovenie svrchu psanému bude se radovati. Jest-li že by kdo druhému ženu jeho vlastní ulaudil: bude-li sedmi svědky přemožen, saud kolu podstaupí. — (L. S. 515.)

### **Ulaudí-li žena let nemajícíeho, díel svuoj ztratí a města prázna bud.**

#### Artikel XII.

Poněvadž nenie zlosti nad zlost ženskau, jest-li že by žena neb děvečka vyrostlá syna, vnuka, bratra etc., jakož se svrchu píše, někoho dobrého člověka, let osmnácte nemajícího, lstivě tomu navedla, aby tajně, bez rady přátel nebo těch, jimž jest

poddán, radě, pryč odšel, nebo slovy, kteráž nemohau odvolána býti, pojiti by směla, aneb s ním pryč šla: taková ludařka i s ulauzeným, ztratíc díel dědičný, za padesáte let města prázni budau, s zachováním však povah podepsaných: bylo-li by o navrácenie dřív nebo po řečených letech, leč by snad ten mladeneč, s svými dobrými přátely neb poručníkem jsa oddělen v statku, sám sebe mocen byl, nebo učiní-li mūdře neb nemūdře, to sobě přičítaj. — (L. S. 516.)

### **Panny, nechť-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vzněsti.**

#### Artikel XIII.

Jest-li že nětčí sirotci, kteréhož koli pohlavie, panicové neb panny, zbožie majiece, některému, neb svému příteli nebo cizímu, jakožto poručníku a obránci byli by poručeni, kterýžto snad proto, že statku jich požievá, přielíš prodlévá jich vdáti: tehdy sirotci k některým z přísežných konšeluo, nebo k faráři, nebo k svému zpovědníku puojdau. Kterýchžto jich vuoli a aumysl o vdání k manželstvu na městskau radu vnesau. A když to uslyší rada, sama od sebe proti odporu poručníka, aby takových sirotkuov vuole se naplnila, hned s pilností o spojení svadby opatří. (O podávenie hledaj v kapitole LXI.) — (L. S. 517.)

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti.

**Ulaudí-li který pacholek neužitečný komu dceru, má města prázden býti.**

### Artikul I.

Ustanovenie, kteráž mohau pro obecní dobré ustanovena a držána býti nebo opuštěná, sau tato. Najprvé, že kterýž koli člověk neužitečný někomu dceru, vnuku a tak dále, jakož se svrchu vypisuje a dole zaviera, buďto pannu neb vdovu, jeho nachlebnci neoddělenau, nebo skrze něho, ač snad jakožto poručníku neb pod jiným kterým koli počestným obyčejem a slušnou příčinou, má jí sobě poručenu, jinde od svého chleba postiženau bytem směl by jí vyvésti neb ulauditi: beze vsí naděje navrácenie a bez milosti od dne ulauzenie za padesát let od města i s ulauzenau má se vzdáliti, statku nebo dieľu dědičného děvečce nebo vdově takové příslušného i hudař i ona v letech předřečených ovšem nic nevezmauce. A před skonáním řečených let, jest-li muž umře a žena chtěla-li by se navrátiti, vjiti do města nemá jí odeprieno býti. A jest-li že skrze jejie přátely, anebo skrze ty, jimžto přísluší, byla by jie uprošená milost od konšeluov, a bylo by jí něco dáno z milosti: toť bude mieti, a z práva nic na nich nemuož žádati. A když padesáte let mine, jest-li že by se muž s ženau navrátil: z žádného zboží přátel ženiných anebo těch, kdož to drží, nemůž nařiekati, ale toliko

vlastniem ausilím samým sobě a dětem, ač které mají, potreby opatří. Kdož by chtěl vyvésti vdovu, nemaje vlastnieho stolu: ten i s ní za deset let pořád zběhlých města prázden bude, a v zboží té vdovy přátelé najbližší se uvízi jakožto ti, na něžto přísluší, ovšem nic jie z toho nedávajiece. Jediné leč by snad žena dřív desíti let za jeho živnosti, oba spolu chtěli se navrátiti: tehdy ne z práva, ale toliko z milosti v té příhodě, jako i v předepsaných od rady města odpuštění jmenovitě obdržíce, bude-li jim co dáno, to bude mieti. Item. Když muž a žena k třidceti letuom přejdau: ustanovenie předřečeného nepodniknu, aniž pomstám v nich zavřeným některak budau zavázáni. Také kdož by koli z mužuoov nebo z žen přemožen byl, že předřečené lauzení, neb tajné vdávanie, bez vědomie a rady přátelské a rodičův anebo těch, pod něž sluší, mezi tiem mužem a ženau řiedil by a jednať, aneb radu a pomoc k tomu dával: bez navrácenie za padesáte let zbaven bude města. Také kdož by koli z rodičuov neb z těch, pod něž sluší mladeneec neb děvečka neb vdova, předřečené ustanovenie směl přerušiti kterak koli: tehda bez milosti tak velikú summu peněz, jakauž panic, neb panna, neb žena za svooj oddiel měla jest mieti, dá za pokutu, kteráž má k užitku městskému býti obrácena. — (L. S. 513, 514, 518, 519, 520.)

**K manželství jako i k vieře a jiným svatostem žádný nemá nutiti.**

### Artikul II.

Ač by skrze ustanovenie napřed dotčená stará Práva nebo ortelové městští zdály by se býti odporná, neb kdež se die, »že na vůli každé dcery a vdovy vdáti se aneb nechati, za kohož koli chce:« to má rozumíno býti, že děvečka nebo žena k pojetí tohoto neb onoho muže nemá nucena býti. Neb jakž k vieře nebo ke křtu žádný se nenutí, leč kdo chce: též ani k manželství člověk nemá mocí nucen býti. A z toho jest známo, že ten, kdož děvečku nebo vdovu ulaudí neb vyvede, nemuož se vymluviti právem předepsaným, poněvadž proti němu činí; nebo nadarmo práva žádá, kdož činí proti právu. Ale násilím pannu neb vdovu, kterauž uvede nebo ulaudí, k manželství nutí popuditi,

ačkoli také děvečka neb vdova k ulauzení smlauvá se tajně s tiem, jenž ji pryč vede, neb k ulauzení svoluje dobrovolně: avšak lidé nesaudí o takových tajných věcech, ale rači o ulauzení a o násilí uvedeném zjevném. Takéž ten ortel, jenž die, »aby dcera uvedená i s ludařem postavená byla v prostřed saudu neb okršlku:« to má býti rozumieno o počestném muži a ctném, jenž se jest dobře zachoval, o to vždy usiluje, aby v dobrém rostl a ve cti. A kdož by vedlé rodu, života, stavu, duostojenstvie, povah, zbožie a cti srovnal by se: ten podobný jest panně neb ženě, kterauž jest vyvedl. A ačkoli k takovému muži panna neb žena v vokršlku neb v saudu uchýliła by se neb šla: avšak pro násilí neb moc, kteréž jest při uvedení neb lauzenie městu učinil, ničehož nic z dielu dědičného nebude dáno té ženě neb panně od rodičov neb od těch, jimžto přísluší, leč z milosti, ač jí obdrží od rady městské. — (L. S. 521.)

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ TŘETIE.

O mordích a proto trestání a pokutách.

**Morděr jest, kdo, zabije, béře; vražedník, kto v svadě zabí.**

### Artikul I.

Mord tiem zvláště dělí se od vraždy, že má k sobě připojený lúpež, jenž slove lúpežník (mortificator); protož ten pravě slove morděr, kterýžto, když druhého zabí, zbožie od něho béře. Ale kdož bez zabití statek béře, laupežník slove. A vražedník slove, jenž bez rozumu, z hněvu, pro pomstu z malého vážení nebo z sváru, v krěmě nebo jinde učiněného, s druhým bojuje, zabí jej. A také z toho morděr slove, kdož spícího na loži, neb odpočívajícího, neb za stolem jedajícího, nebo v lázni se myjícího zabí. Item. Když hospodař také podruha nebo hostě, a zase podruh nebo host hospodáře proto, aby mu statek pobral,

udávi: morděr slove. Protož kdož by koli, s rozmyslem žalobu čině, jiného očekávaje, z pychu jej zabil: morděr muož slauti. A takový uteče-li, hned když umrtvený bude pohřben, jednau má býti pohnán a hned zapsán plným právem. Vražedník nebo laupežník po tři saudy ve čtyřech nedělích pohnán jsa, jest-li že vždy ve dvou nedělích po čtvrtý saud jsa obeslán, nepostavil-li by se: tehdy má zapsán býti. Morděr zajisté, k koni jsa přivázán, po ulicích má vláčen býti, a potom zbit na koło. Ale vražedník a laupežník mají od meče umříti. Ale kdož jest radau neb z peněz zjednal druhého zabití: muku ne prosté vraždy, ale kteráž na morděře sluší, podstaupí. Ačkoli morděr, jednau jsa pohnán, hned zapsán bývá: avšak to má býti rozumieno, když se stane hodný duvod od žalobníka, totiž, když předejdu přísahy o bezpraví a svědkové budau provedeni, jimižto dostatečně dovede, což míní. Jinak obžalovaný po třikrát vedlé obyčeje pohnán bývá, a nestane-li k čtvrtému saudu, zapsán bývá. Kdož prvé maje záští zjevné s druhým, zabí jej, nikoli neslove morděr ani vrah; neb každý má se vystříehati záloh nepřátelských; protož zvláště nešlechtní lidé, kteřížto z vnitřní srdečné zlosti, ne z hlauposti neb nemožnosti hřešiece, smrt lidem činí, vražedníci slovau. — (L. S. 522, 523, 526.)

**Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpraví, obžalovaný dobropověstný čist bude.**

### Artikul II.

Stane-li se mord krom obydlé lidského, na poli, v lesích neb těm nápodobných miestech: žalobník, žaluje-li na koho, tehdy patřeno má býti, měl-li jest takový obžalovaný před tiem dobré jméno. A jest-li tak žalobník přísáhne sám druhý (de calumnia) o bezpraví, a pochybí-li v přísaze, obžalovaný prost bude; a pakli nepochybí, obžalovaný sám sedm se vymluví. Toto také má býti znamenáno. Ač obžalovaný v čas mordu v některém miestě tak byl daleko, že by tuto býti nemohl, dokáže se býti listy s početmi vieryhodnými sepsanými, neb svědectviem ctných lidí: tehdy rozumně zproštěn bude, leč by dokázáno bylo, že, jsa nepřítomen, lstí jest to učinil nebo zjednal, aby se tak stało. Pakli obviněný obžalován z mordu, a dřiev poškvrněný

měl pověst a zlé jméno, nebo život provinilý: tehda čas, miesto a jiní okolkové (circumstanciæ) mordčerstvie mají znamenání býti. A můž-li z toho býti uznámenáno, což se s pravdau sjednává nebo srovnává, a znamenité podezření činí o obžalovaném: tehdy svědectviem žalobníka přemožen bude z skutka vedlé domněnie zlého. Pakli by obžalovaný utekl, po prvniem povolání hned zapsán bývá. Avšak utekl-li by obžalovaný, jenž jest prvé vždy dobré jméno měl, a rozkázal by nebo odepsal, že hotov jest státi ku právu: má mieti prodlenie, a ne hned v jednom saudu zapisován. Protož vždy, když obviněný v skutku neb při utiekání, když se mord stane, nejsa lapen, odšel by a mord nenie známý a zjevný: dřiev než zapsán bude, žalobník přísáhne o bezpravie, práva svého dokazuje. A neučiní-li toho: tehdy obžalovaný vedlé obyčeje trojiego oznámenie má pohnán býti, aby, nestane-li potom k čtvrtému saudu, zapsán byl. A znamenaj, že při mordích, kteříž se tajně dějí, zlá domněnie najviec miesto mievají. (O témž hledaj v dole při nápisu O ranách, vraždách a o mordích. A též v kapitole čtyřicáté páté, artikul prvni.) — (L. S. 527.)

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ.

O závazcích a přirčení.

**Zavázani, které nemá dne uloženého, dnešek jemu slúží.**

Artikul I.

Ve všech závazcích, v kterýžto den jistý a jmenovitý nepokládá se, mají se rozuměti a ztahovati k vezdajšímu dni. Item. Kdož by co dáti neb učiniti slíbil od jiného, nenie závazek. Item. Sirotek bez moci poručníka svého nic zavázati nemuoz, avšak jiného sobě zavázati muoz.

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

O zprávách úředníkuov.

**Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zpravu činiti mají.**

Artikul I.

Úředníkuom stráží nočních, branným, bířicuom a jiným podobným přísežným nenie potřebie, aby žalovali, ale aby svoidně v saudu zpravu na vinné činili a obzvláště znášeli, a činící škodu přivedli. Aníž mají přísahati o bezpraví; nebo přísaha, kterau sau k auřadu svému učinili, má v paměti jmína býti; leč by obžalovaný na odpor prokazoval, nebo z takových časuo a miest vyhledání a jiných případností, za plný duvod má jmieno býti, jakož Práva svědčí.

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

O pastuchu a jeho péči.

**Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznic a skotu.**

Artikul I.

Žádný sedlák ani kdo jiný hovad, kteráž za stádem mohau jieti, nemá chovati doma; krom hovad, skotu a sviní mlznic mladé majíc. Item. Žádný nemievaj svého pastuchy ke škodě mzdy pastuchovy obecnie, krom některých vsí, kdežto člověk

najmėú máje tři lány dědiny, z obyčejje pro rozličnost pastev ovčáka muož mieti ovcem svým vlastního. Item. Ač by obecnému pastýři šel plat z lánu neb z nohy: tehda aby ves pastuchy zbavena nebyla, ještě ovčáka máje, jakož jest řečeno, z svých lánuov pastýři bude platiti, jako i jeho saused. Item. Pastucha kterýchž koli hovad, před něj vyhnaných, nepřihnal by zase do vsi: onť je zaplatí. Ale kterýž by od laupežníka neb od vlka vzato bylo, dovede-li jedním svědkem, že naň okřik udělal: tohoť platiti nebude. A takový svědek, poněvadž pastýř jest na poli, muož býti žena neb dítě. Urazí-li hovado jedno druhé, a bude-li pastucha proto obžalován: chce-li nevinnen býti, pod svau přísahau ukáže, že to hovado druhé jest urazilo, a když se to stane, uražené hovado šacované od přísežných pán toho hovada, kterýž jest ono druhé urazilo, do svého chlíva vezme, krmě a ostřiehaje jeho, až i na pole bude moci jieti, a tak pánu jeho zdravé je vydá a navrátí. Pakli v jeho moci umře, cenu zaplatí. Item. Bude-li pastucha obžalován, že hovada do vsi nevehnal, svau přísahau se očistí. Avšak vžene-li hovado a ono domuov nevejde, a pán toho hovada, vezma s sebau dva muže počestná, šel by k pastýři a z hovada ztraceného by jej napomienal: tehdy pastýř, očisty nechaje, hovado zaplatí. Item. Die-li pastýř, že hovado není před něj vyhnané: pán hovada s dvěma muži ctnými, jenž jsú viděli, lépe dovede, že hovado před pastuchu vyhnal, nežli by pastucha svau nevinu mohl ukázati. Obyčej však všech vsí ve všech předepsaných věcech má za právo držán býti. Item. Ve všech jiných potřebách neb potřebnostech vesských, což vládař sedlský, což se dotýče k vesským, polním a lesním užitkom vsí, s radau většieho dieľu té obce ustaví a zřiedí: to menší strana obce za pravé držeti bude a nemuož tomu odepřieti. Bylo-li by hovado kam posláno na pastvu a tam by umřelo, neb zhubenělo, neb od lotruov ukradeno: ten jeho platiti nebude, k komuž jest posláno, ač však škoda taková tomu hovadu nepřišla jest neďbánlivostí jeho. Pakli laupežem mezi jinými, neb z jiných hovad bude ukradeno: zaplatí je. Pakli morem by umřelo: tehdy, ukáže kůži, svoboden bude. Pakli jeho puojčil druhému bez odpuštění pána, jehož jest, a tam by umřelo neb pohoršilo se neb jiným obyčejem ztraceno bylo: zaplatí je. — (L. S. 528.)

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

O pokoji stranám od soudce uloženým.

**Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil  
neb pítí nepodal.**

### Artikal I.

Jest-li že by za času uloženého pokoje strana proti straně nepovstala, neb pítí jemu podaného nepřijala by, nepozdravila by jí, ani jiných takových věcí, kteréž dvojím aumyslem, totiž milováním dobrým a zlau horlivostí mohau býti činěny: proto nenie mieru rušitel. Nebo při takových věcech pochybných, lepší stranau domněnie má vykládáno býti. Item. Kdož koli, pokoj ruše, ranil druhého, bil kyjem, nebo jinak potupně urazil, o zemi udeřil, nohama tlačil, pěstmi bil neb rval, by pak od toho aurazu i neumřel: avšak jakožto mieru rušitel jat má býti a hlavy zbaven. Pakli by ušel, hned zapsán buď a třetinu zboží jeho pozuostalého na rychtáře sluší vedlé práva. — (L. S. 529, 530.)

**Pokoj zapověděný kdo zruší a uteče, zapsán buď za  
vinného.**

### Artikal II.

Kdož koli pokoj od rychtáře jemu zapověděný, před očima přísežných porušil by, a potom by utekl: hned prvního saudu

buď zapsán. Kdož druhého s mečem neb s kordem honí, kord neb meč, po němž by vyhodil k zabítí jeho, ač však z štěstí z rukau jeho zdrav utekl by, a onen z jisté vuole a z aumysla chtěl jej raniti nebo zabiti: avšak z jeho zlého aumysla sauzen má býti, jako by v skutku mier rušil. — (*L. S. 532.*)

### **Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má.**

#### Artikul III.

Když se komu pokoj přikazuje, netoliko s svým hněvnkem, ale také i s čeledí, kteráž jeho chleba užívá, má pokoj zachovati; a též zase i hněvník má také pokoj jemu uložený jeden každý svým nachlebníkuom zapověděti. Nebo jest-li že by pánuom pokoj zapověděný byl a pacholci jednoho v času uloženého pokoje ranili by druhého: zajisté pán těch pacholků zdá se býti míru rušitel; nebo podobné jest, že by se stało rozkázaniem jeho, aby pokoj byl zrušen. Avšak jest-li že pacholci řečených pánuov v času pokoje bez přítomnosti a rozkázanie jich vespolek by se zranili: nemá odsauzeno býti míru rušení. Item. Kdož by služebníka druhého v čas uloženého pokoje ranil, výpověď pokoje rušil by: tehdy proto, že jsau mír zrušili, má stat býti. A tomu raněnému i rychtáři dosti se jest stało, a statek po něm pozuoostalý jeho dědicuom buď pozuoostaven. — (*L. S. 533, a.*)

### **Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty.**

#### Artikul IV.

Za pokutu přerušenie pokoje slovy mrzkými, nebo pohruožkami, nebo řečí nepočestnau, by pak i lehká byla, když toliko k slyšení jsau protivná: pět funtů má býti dáno, z nichž se rychtáři dostanau dva díly a městu třetie. A ta pokuta jest vyňata z starých Práv, totiž Ciesářských, kdežto pro největší zavinenie slov, jako jest rauhánie neb svědectvie jazyka, klade se pět funtuov. — (*L. S. 533, b.*)

### **Očista pro nezrušení pokoje — sám třetie.**

#### Artikul V.

Člověk, zapieraje rušení pokoje, má se s poctivými muži sám třetie na kříži očistiti. Ač by kdo směl pokoj rušiti od saudce uložený, řečí neb skutkem, a byl by v tom usvědčen: zruší-li skutkem, odsauzení hlavy podstaupí; zruší-li je slovy nepoctivými, penězi buď trestán a rychtáři daj 60 šilinků. Item. Pokutu tauž podstaupí, kdož koli spoluměšténína svého slovy hanlivými rozhněval by, a k tomu má jemu dosti učiniti nápravau, a dva šilinky pokuty rychtáři dáti. — (*L. S. 533, c.*)

### **Kdo koho zseká v trhu ranami, ruky zbaven buď.**

#### Artikul VI.

Kdož by koli pokoj rušil ranami v den trhový aneb ranau: třmi svědky jsa přemožen, ruky zbaven buď, neb ji desíti hřivnami vyplat. A kdož by téhož dne meč vytrhl ke zlému druhého, ale však neurazil by druhého: přemožen jsa třmi svědky, pokutu jedné hřivny podstaupí, rychtáři puol a přísežným puol hřivny. Pakli by jeden z přísežných viděl: přemožen bude a mílost od toho, jehož chtěl uraziti, nalezne, jakž muož. Ač by kdo s zapověděným přeostrým mečem lapen byl: meč rychtáři zuostane. Item. Ač by kto po [s] zapověděným mečem postizen byl: ten odpoviedaj z věrduňku. Pakli by s tesákem neb dykau byl: z puol věrduňku bude odpoviedati.

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ OSMÁ.

O pomstách pro zavinění.

**Lidé zaviňujú z úmysla, z kvapnosti, z príhody.**

Artikul I.

Lidé prohřešují aneb zaviňují čtverým obyčejem: z úmysla, z kvapnosti, příhodou. A z úmysla hřeší lotři, kteříž mají tovarystvo s jinými na cestách. Z kvapnosti, když jeden utkne řečí na druhého skrze opilství, a potom k rukama neb železu přichodí, totiž rují se neb tepau. Z příhody pak, kdyby kdo, na lov sa, na zvěř střelil a zabil by člověka. Neb opět skutky se trescí, jakož jsou lúpežové, vraždy, zlodějstva, aneb řeči, jako nařkové, utrhanie, a při vieře čáry, neb pro psaní jako falešné a podvodné, neb pro rady zlé, neb pro závazky lotrovské navozování a s nimi spojení, a kdož radau jiné navodí k zlým skutkuom. A ti čtyři obyčejové mají vpytávání býti sedmi obyčejí a příčinami. Nejprv příčina, osoba, miesto, čas, jakost, velikost, příhoda. Příčina, jako při bití, kteréž se děje od mistra, neb od rodiče, a ty sau bez pomsty, neb se dějí dle opravy a učení, ne dle křivdy. Bývají však mštny, ač by kdo z hněvu od cizího bit byl. Osoba dvoje zrenie má k tomu, totiž, jenž činil, a k tomu, jenž jest trpěl. Nebo jináč mštna bývají prohřešenie jednostajná, když synové nebo děti rodičuum prohřešie, než proti cizímu, proti mistru neb proti pánu. A při takových věcech hledieno má býti k věku a k rozumu. Miesto, jakožto při zlodějstvu a svatokrádeži, za něž bývá hlavnie trestanie, i menší muky. Čas, ten dělí zloděje dennieho a nočnieho, jako když skutek těžší a lehčejší jest, jakož se dělí krádežové noční od denních. Jakost dělí zloděje od toho, jenž hovada kradeného,

nebo kdož by jednoho vepře zajal, jako zloděj skročen bude, a kdož stádo, ten jakožto ten, jenž dobytek krade. Příhoda, zrenie má k skutku, ačkoli práva nemstí méň nad tiem, jenž proto, aby zabil člověka, vystřelí, nežli nad tiem, jenž by zabil. A protož mezi Řeky nešťastné příhody bývaly mštny dobrovolnau pauští. — (L. S. 535, a.)

**Pomsta a vina otcova nevztahuje se na dědice.**

Artikul II.

Item. Upadne-li kdo u vinu neb v pomstu, ta nejde na dědice. Nebo pomsta ustanovená jest pro polepšenie lidské, kteréžto, když ten umře, na kohož jest vložena, tu se dokonává. Příhází se také, že tíž skutkové v některých krajinách neb zemích tieže a lehčejí mštny bývají, jakožto v Africe, paliče osení, a v Míšni a kdež kovy mají, falešní mincíři.\*) Někdy také příhází se, že někomu pomsta tieže činí, vedlé velikosti viny. Item. Zabí-li žena syna neb dceru svú, mukú mordu otcovského umři, totiž, jako by otce zabiła. Jedná-li žena smrt svého muže, na kolo buď zbita. Pakli by také muž taková věc učinil, tehdy najprvé, za koněm jsa uvázán, a po ryncích a po ulicích má vláčen býti, a potom na kolo bit býti. Ale že v takovém vláčení údové nestydatí odkrývají se: protož poctivostí pohlavie ženského to se odpustí, avšak na kolo zbita toliko bývá. (O témž v kap. XVIII. art. IV.) — (L. S. 535, b, 538.)

**Žena, ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečnstvie: má s ním rozvedena býti.**

Artikul III.

Jest-li že žena muož ukázati, ano jejie muž cizoloží, aneb trávenie jedná, neb se sváří, neb se lotrovstva drží, nebo an lotruje, aneb dovede-li naň, že by dobytek nečistil, aneb smilně živ byl, aneb že by před očima ženy své s jinými přebýval, jenž jest náramně ženám věc protivná, a zvláště poctivým, anebo pohruožky od mužuv trpěla by a dovedla o svém zdravie, anebo

\*) V orig.: „ut in Africa messium incensores, in Mysia vitium, ubi metalla sunt, adulteratores monetæ.“

s mečem se na ni potrh, anebo od trávení, neb kterým koli jiným obyčejem (mnohé zajisté cesty lidé mají ke zlosti), anebo tak, ač by ji bez hodné příčiny býjel: protož bude-li moci kterau takovou věc ukázati, tehda práva dávají odpuštění užívati rozvedení, a nevdávati se a věno vzíti, i to všecko, což jí dáno bylo před spojením manželským; a netoliko, nemohla-li by dovésti všech příčin svrchupsaných, ale také, by jednu dovedla. Item. Také právo odpustí muži, aby ženu odvrhl, ač ji v cizoložstvu najde neb v trávení.

**Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smykán býti.**

Artikul IV.

Kdož by koli z aumysla a s dobrým rozmyslem na druhého autok učinil, by jeho pak nezabil, avšak raní-li jej, toliko vedlé jeho zlé vuole, kterauž jest měl, bude-li to tak shledáno: jako mordér má pomstu trpěti, aby, k koni jsa přivázán, po ulicích sem i tam vláčen byl. A v té chvíli biricovým hlasem jeho zavínění má oznámeno býti. A bude-li tak veliká vina, má na duol\*) k tomu připravený vložen býti, a všickni audové jeho kolem zbiti býti, a potom má na kolo pleten býti a zhuoru zdvižen, aby tak před očima lidskýma umřel. A což jest řečeno o mordu, i o zlé mysli též má rozuměno býti. Nebo při zločinění raději vuole zlá a skutek šetřie se, než nedostatek. (O témž hledaj nahoře O pokutách a dole O ranách a o mukách.) (L. S. 539.)

**Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.**

Artikul V.

Starodávni jest obyčej, aby kdož koli pro zlé činy mrskán bývá, na audech ochromen neb jinak ohaven na těle podlé spravedlnosti: že tomu jest město zapovědjeno, aniž jemu více má vjíti do města dopuštěno býti. — (L. S. 540.)

\*) t. j.: dle orig. „super fossam.“

## KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

O základích a zástavách vůbec.

**Věřitel, maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví.**

Artikul I.

Skrze obmeškání vyplacení základu, věřitel nemuož nucen býti, aby dlužníky osobně žalobau vinití měl. V jiných práviech takto stojí psáno: »Věřitel nemuož slušně nutiti dlužníkuov osobnau žalobau, když, počna při o základ, i opustí.« Item. Jinde takto: »Věřitel nemůž slušně nutiti dlužníkuo osobnau žalobau, opuště upominání základu.« Item. Opět k témuž, že k summé dluhu jistinného přičteno také bude to, což by pro statek v základ daný, na cesty nebo na jiné potřeby naložiti věřiteli trefilo by se. — (L. S. 560.)

**Maytnému věc za clo složená tajně jest v základě.**

Artikul II.

Zbožie a statek, na místě cla dovezené neb stavené, jsau celnému tajně zavázány v základu pro nezaplacení daní. Item. Kdož by koli s obecní pokladnicí smlauvu měl, nebo auřady svých vyšších projednáva: jisté jest, že jeho statek zavázán jest základu, ačkoli zvláště se nejmenuje. Item. Kdož by forberky, dědiny neb vinnice, neb věci nápodobné dal v základě: užitkové takových věcí skryté zastaveny zdají se býti, a tajně zavázání. Item. Poněvadž spravedlivé jest, více vuole smlauvajících, nežli



slov, o něž by byl odpor patřiti: tehdy, kdož koli druhému některé věci zastaví v základě, netoliko ty, kteréž v ty časy má, ale kteréž také budaucně mieti bude, zastavil jest neb zavázal, ačkoli toho jmenovitě nevysloví. — (L. S. 561, 562.)

### **Základ kdo vyplacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen.**

#### Artikul III.

Kdož základ na druhém místě bere, ten muož práva svého potvrditi, i své řeči, tak, ač jest prvnějšímu dlužníku peníze splnil, anebo když jest je dával, a on přijeti nechtěl, a on znamenav schoval jest, aniž k svému aužitku obrátil. — (L. S. 563.)

### **Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají.**

#### Artikul IV.

Dobry a od starodávna zachovaly a potvrzeny obycej pro obecni poctivost uvedený jest, aby ložni raucho a šaty choděcí ku potřebě jednomu člověku (jest-li samotný, anebo muži a ženy, jsau-li v manželství) příslušející, nebývalo bráno v základě pro dluhy saudem obdržané. Avšak byl-li by věřitel tak velmi bídný a chudý s dlužníkem, aneb potřebnější nežli on: tehdy o svrchupsaném fentování skrovně učiněném, přisežní pilně pomyslí. — (L. S. 564.)

### **Základem kdo vládne, lépe obdrzuje jej přísahú.**

#### Artikul V.

Ten, kdož základ má, lépe muož přísahau na kříži dluh svůj na základ obdržeti, nežli by jemu základ mohl od strany odporné odjat býti. — (L. S. 565.)

### **Host slove cizozemec neb z jiného panstvie.**

#### Artikul VI.

Host slove ten v saudu, jenž jest cizozemec, nebo také jest pod panstviem knížete jiného. A obdrží-li takové peníze na

na měšténinu a rychtář, spu SOBÍ jemu základ: toho nepoveze z města, ale v městském saudu prodá, aniž jeho v liehvu zastaví, leč s odpuštěním měšténina. (O tom hledaj v kap. první, art. XVII.) — (L. S. 566.)

### **Kdo prvé zavázání základu pokáže, prvé peníze bere.**

#### Artikul VII.

Kdož by koli dovedl, že by jemu dědictvie nebo některý základ prvé byl zastaven neb zavázán: ten dřiev svůj dluh postihne z toho základu; neb tak die řehola práv: »Kdož jest prvnější časem, přednější jest podle práva.« A kdož prvé do mlýna přinese, dřiev jemu smelí. (O tom máš více v kap. XVI., art. X.) — (L. S. 567.)

### **V základu kostelní věci nemají brány býti.**

#### Artikul VIII.

Žádný kupec, kramář, šenkýř neb jiný řemeslník, okras kostelních v základu neber, leč s jistým svědectvím. Pakli kto proti tomu učiní, tak mnoho dá pokuty, zač ta věc stojí, kteráž jemu byla zastavená. — (L. S. 568.)

### **Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti.**

#### Artikul IX.

Ačkoli základ za věrduňk a vayše od rychtáře žalobníku daný před třemi saudy měl by ohlášen býti: avšak, byl-li by základ věci takové, jenž by bez škody a bez zkázy za času třie sauduov, totiž za šest nedělí, nemohl by zachován býti, jakž jest maso v letě bité, neb chléb v letě pečený, neb víno sezralé, neb jiné k těm věcem podobné, ten základ od žalobníka toho dne, kteréhož jemu od rychtáře bude vydán, prodán aneb jinak zpeněžen muož býti, týmž právem; neb takový spěšný prodej větší zisk činí pánu toho základu, nežli když by pánu základu prodáváno bylo. — (L. S. 569.)

### Základ pod škodami, berau-li se z něho užtkové, nemá bráti za škody.

#### Artikul X.

Ačkoli dlužník slíbil jest věřiteli dluh v určený čas zaplatiti, pod pokutau škody: jest-li že by, prodlévaje záplatau, zastaví jemu dědinu, z kteréžto obilé žne, neb vinnici, z nižto víno zbírá: dokudž věřitel takového základu neb jiného, jehožto aužitek bere, drží, však nemuož z práva dlužníka škody počítati, ani jeho k placení škod přinutiti. — (*L. S. 570.*)

### V základě muož se vzíti od dlužníka, což koli má movitého.

#### Artikul XI.

Ačkoli z obyčeje se zachovává, že, což koli věřitel nalezne v moci dlužníka, žádá-li, to jemu za základ od rychtáře má dáno býti: avšak to při věcech, kteréž ne každý čas bez škody z místa na místo přenášeny býti nemohau, nesluší přísně zachovati. Protož mají věřitelé býti opatřeni, aby základy jim dané u sebe v své moci chovali, aby se nezkazily. Jináč ač by se přihodilo, jest-li že by ty základy týmž dlužníkuom opět dávaly, pod kterauž koli výminkau, toliko když jiných věřiteluov neměl by povolení: jiní věřitelé, žádají-li ty základy, v moci dlužníkuov nalezené, poberau jim mocí rychtáře ukázané; nebo věřitelé, kteříž základy vzaté opět zase dlužníkuom bez splnění dluhu poručejí, k sklamání jiných věřiteluov zdá se, že to činí. Protož lest k těmž nemá jim nikterak spomoci. (O těmž v kapitole I. artikuli XLVIII.) — (*L. S. 571.*)

### Žaloba z základu zápisu a listy předčí žalobě osobní.

#### Artikul XII.

Item. Ti, jenž základy přijímají, když činí žalobu z té věci zápisu neb listy: známo jest, že mají předloženi býti všem věcem, kteréž příleží žalobám osobným. Item. Byl-li by statek obecně zastaven a zavázán, a potom zbožie jiné zvláště v základě bylo-li by dáno, i že z obecního zastavenie mocnější

jmín jest věřitel, kterýž prvé jest smluvil, vyjednal-li's od toho prvnějšího: nenie slušné, aby od toho, jenž jest potom věřitelem, měl překážku. Item. Učinil-li jest smlauvu dřiev, nežli obec, a grunt, totiž země, bylo by jemu zastaveno: tobě druhému věřiteli moc jest onoho ssauti, aby na jeho miesto vstaupil také právem obecním neb v právo obecní. Item. V při sauzeného \*) základové mocí saudce vzatí, viec zvykli jsau býti roztržení, nežli právem panstvie vládnutí. Pakli by pro chytrost odsauzeného kupec nemohł by se naleznauti: tehdy mocí knížecí nebo královskau panstvie přidáno bývá věřiteli. — (*L. S. 572, a.*)

### Z základu užtkuov postihne-li věřitel dluh svuoj, má pustiti od zástavy.

#### Artikul XIII.

Ač by dlužníci věci zastavené neb puojčené jim, věřiteluom, právem přes jich svolenie odlauči[li] by předešlého: neruší zastavenie; nebo zastavenie základu bývá rušeno i utvrzeno. \*) Item. Gruntu v základě zastaveného, jest-li že by věřitel z užtkuov dluh svuoj postihł, týmž právem základ zproštěn buđ od zástavy, a nikoli nemuož roztržen býti, neb rozdělen, nebo prodán. Item. Prodal-li by věřitel puojčené neb zastavené věci: z toho což se nedostává, žaloba přísluší věřiteli proti rukojmi nebo obžalovanému. Item. Dokudž nebudau penieze v cele věřiteli odečtené: by jich pak větší díel vzał, avšak moc má, zastavenau věc odjeti nebo prodati. Item. Ač by bez záplaty věřitel bez odporu práva smlauvy prvé učiněné ty věci prodal, které by jemu v základě byly dány: proto nesluší prodaje odvolati, ponevadž učinil-li by co při té věci lstivé, ne ten, jenž kaupil, ale věřitel od tebe má pohnán býti. Item. Jest-li že dřiev, nežli by odbył nebo prodal vládnutí zastavené, dával-li jsi penieze věřiteli, a on nevzał, a ty osvědčiv, položil jsi je, a tak po dnes v té při stojí: nenie slušný odbyt základu. Pakli jest prvé, nežli si penieze dał, právo prodaje učinil: což se právem stalo, nemůžeš odvolati. Item. Kdož jest dědicem s některé strany, nemůž díelu svého z základu vzíti, leč by vešken dluh zaplatil. — (*L. S. 572, b.*)

\*) V orig.: „In causa judicati.“

\*\*) V orig.: „Nam obligatio pignoris consensu et contrahitur et dissolvitur.“

## KAPITOLA PADESÁTÁ.

O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy.

**Pečeti bez psaní u listuo nic neváží.**

Artikul I.

Pargaménem nebo listy nepsanými, ačkoli bylo-li by při tom pečeti, nebývá aumysl doveden. Aníž také písmo listovní viac ani co jiného dovodí, než pokud a co vzní. Protož, jest-li že by byl díel dluhu na listu napsaného zaplacen, a ostatek zaplacen nebylo, neb zaplatě někdo dluh nevrátil by listuov, neb nezkazil: zdlužil-li by se znovu, toť nemuož těmi listy dovedeno býti. Item. Když by dluh zaplacený lidmi smluvnými byl doveden: tehdy jiní listové v témuž dluhu marní jsú, aníž viac těmi listy druhými žaloba muož kterého žalobníka skonána býti. Nébrž takový skrze své druhé listy odsauzen bude za přemoženého. — (L. S. 583, 574.)

**Majestátuom rozum dávati, mimo literní, jest nebezpečno.**

Artikul II.

Když některací měšťané jednomu, jenž jich saud právem nápravním držal byl v pokutě některakých pří, v listy neb obdaření královské města svého daufajiece, nechtěli sau odpoviedati, a on vedlé jiných listuov královských pravil, že by měl právo k těm pokutám, a oboje strana tymiž listy, jimižto svúž

aumysl usilovala dovésti, přišla by před saudce: tehdy přísežní saudu, vidiece a slyšiece listy obdarované a duvod strany obojí, tak i onak dovozovali sau, že na ně, jakožto na poddané a nižší, výklad listuov královských nepřísluší; nebo komuž přísluší práva skládati, tomuž sluší i právu rozum dáti. Protož vypověděli sau stranám: Že s předřečenými listy k rozeznání otázek mezi nimi učiněných, mají se k vyslyšení k králi Jeho Milosti a radě utéci. (L. S. 575.)

Jeden měšténin některé své listy s pečeti jich a jich rodičuov zapečetěnými, ku právu jest pripravil. Kteřížto jsau odpověděli: Že jsau nevládli zbožiem rodičuov svých, však že by pečetem svým odpierati nemohli. Na to jest usúzeno: Poněvádž ten list otcovský ukázati se podvolil s pečeti jich, a nemohl jest, skrze to dědicové prosti jsau; neb čímž jest člověk získati chtěl, tiem také ztratiti muoze. Neb mocnost listu přítomně odjať jest, tu jemu dávaje, kteréz jest neměl.

**Listovní svědomie pevnější nežli austní.**

Artikul III.

Svědomie listovní a hamfeštní má svědkuom předloženo býti. Nebo to, což písmo zaviera, pevné zuostává, ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá. Item. Písmo listovní nebývá změněno, ale svědkové druhdy dary, a někdy jinými obyčeji se porušují. Item. Svědkové umierají, ale hamfeštové sau věční. Item. Svědkové nebývají přijati, leč by živi byli; ale v listech svědkové napsaní, buďte oni živi neb mrtvi, vždy jich svědectvie jest stále a má přijato býti vedlé práv — (L. S. 576.)

**Z práva obecného podobenstvie k duvodu muož se bráti, ale z majestátuov nic.**

Artikul IV.

Majestátové milostivé dáni jsau práva sauzeného, aníž jimi muož duvod býti duvodem z podobenstvie k jiným věcem, v hamfeštu nepopsaným. Ale jiné jest o právu všem obecném. Nebo tu pře z jedné neb výnosu jedna příhoda k jiné věci jí příležitost, činí se podobný duvod. — (L. S. 577.)

**Listu strauhání na místě znamenitém jest ke škodě.**

## Artikul V.

Jest-li že kdo v saudu ukáže hamfešt, jehožto list jest starý, a písmo zdá se nové, nebo na němž by znamenité písma dvoje ruka byla nalezena: o takovém hamfeštu přísežní rozličnými otázkami, odkud by předřečená podezření přišla, opatrně se rozmyslí a vyhledají, má-li jemu věreno býti. Item. Jest-li že by v hamfeštích jedna litera neb syllaba v některém slově byla opuštěná a titl nebyl by položen, aneb málo co takového opuštěno: proto není hamfešt falešný. Item. Ač není bezpečné, hamfeštuov psáti na papíře: avšak byli-li by napsaní a žádné poškrvny by v sobě neměli, dostatečně dovodí, což svědčí. — (L. S. 578, 579.)

**Dluhové synovi otcí nebývají ke škodě.**

## Artikul VI.

Když žalobník taužil byl na obžalovaného, že listu udělaného na dluhy, kteréž jemu byl zaplatil, odepřel jest jemu navrátiti, a obžalovaný, přiznav se k záplatě dluhuo, odpověděl jest, že syn žalobníků v některé zvláštní dluhy u něho zdlužil se, pro jichžto nezaplacení nechtěl jemu listu vrátiti: usauzeno jest konečně, že nejsau-li dluhové synovi jmenovitě v listu jmenování, obžalovaný má jej navrátiti. — (L. S. 580.)

**List starý na žádost věritele přísežní mají dopustiti obnoviti.**

## Artikul VII.

Poněvadž skrze starost list porušen bývá, a také poněvadž častokrát písmo v listech počíná porušovati se z příčiny listu, nebo zlého černidla, a ačkoli list znovu byl by udělán, poněvadž také rychtáři a přísežní měli by na péci mieti, aby duvodné věci nezhybnuly, budau-li jich očima předloženi listové nikterakž nepoškrvnění, a prošení byli by, aby je obnovili a pod pečeti svau sepsali: takovau prosbu mají skutečně dokonati, aby lidé z příčin předepsaných práv svých nebyli zbaveni, ani oklamáni,

ani skrze taková předepsání pečeti duvodnými neb přirozenými městskými, aneb osob hodnověrných, na něžto sluší, upevněnými. Byli-li by snad listové staří porušení, nebo snad že by jich mieti nemohli: k duvodu aumysla svého, člověk má rozumně dopuštěn býti. — (L. S. 581.)

**List psaný, svědče na osobu i na dědictvie, není ke škodě.**

## Artikul VIII.

Byl-li by list neb hamfešt, dva články v sobě zavíraje, z nichž jeden byl by osobní neb na dluh, a druhý o zboží nebo na dědictvie: zda-li proto bude list nepravý, že první řečí latinskau, ale druhý obecními slovy byl by sepsán? Odpověď: Že pro řečené dvojení řečí hamfešt není porušený. Nebo poněvadž list ne k slovuom, ale k rozumu skrze slova znamenáním konečně zřízen jest, kterýž koli řečí sepsán by byl, jehožto ovšem věc znamenaná od slyšících, před nimižto čas duvodu na jevo vychodí, má rozumiena býti, vždycky mocná jest; aniž proto, není-li jiné překážky, má některak odvržen býti. — (L. S. 583.)

**Listu neškodí písarské pochybení, jako kdyby opak pečetil.**

## Artikul IX.

Při kládení pečeti řád převrácený aneb přeložený, buďto přivěšování, neporušuje hamfeštu, ačkoli hlaupost písare tím se ukazuje. — (L. S. 582.)

Hamfešt jest dvojoj: Jeden slove zvláštní, jako když jednomu místu neb jedné osobě půjčuje se jeden artikul. Jiný pak slove obecní, jako kterýž v sobě zavírá více artikuluo, aneb když mnohým osobám nebo pro mnohé osoby o mnohých věcech puojčuje se. — (L. S. 584, a.)

**List na osobu není stálý, ale na grunty jest stáležší.**

## Artikul X.

Item. Některý hamfešt slove časný, jakož bývá osobný, totiž, jenž některé osobě dán bývá do života; a ten pomíjí s osobau,

aniž spadá na náměstky, leč by se to vysloviło. Jiný pak jest věčný, jako udělaný na některú věc (reale), a ten zuostává s těmi věcmi, na něž svědčí, jakožto bývá, když městu duostojenstvie, neb některému miestu, neb některým osobám, neb také některé osobě pro miesto, neb pro kterauž koli věc jinou dán bývá. A takový hamfešt jest připojený té věci, a tak vždy trvá a se přidrží, leč by snad ty věci sešly a pokazily se, anebo leč by s některé strany díl byl odtažen, nebo jiný byl by potomní hamfešt, aneb konečně, byl by docela odvolán z příčiny, aneb ztracen. A bude-li pak pochybný, jest-li hamfešt osobní či skutečný o některé věci: tehdy více má rozumieno býti, že jest osobní. — (L. S. 584, b.)

### **List a obdarování potrakuje se z těchto příčin.**

#### Artikul XI.

Najprvé hamfešt, totiž právo, ztraceno bývá skrze skutek odporný, skrze něžto někdo odřieká se práva svého. Druhé, skrze narčení dřiev roku a dne. Třetí, když čas tomu slaužící pomine. Čtvrté, skrze odsauzenie, jako když by kdo prosbě nětčí pečet svau přivěsil, a týž jemu též dlužen byl by, jakož by to též listy svými ukázati mohl, takový vidie se zápis neb hamfešt potratiti skrze skutek odporný. Páté, zdvižen bývá hamfešt první od druhého neb skrze druhý, čině zmínku vyslovenau o první. Šesté, skrze odvolanie puojčujícího, jako, jest-li že hamfešt zaviera některé milosti, kteréž ten, jenž jest je puojčil neb dal v minulém času, odvolává v času budaucím. Sedmé, hamfešt potracen bývá skrze vyrčení zvláštní a vyslovené. Osmé a poslední, hamfešt potrakuje se skrze zlé užievanie, nebo skrze neužievanie, jako, byl-li by kdo vykúpen od kterého rychtáře, a často před rychtáře připraven bývaje a neodepře tomu, že by vyňat byl od něho, a neukáže toho, takový své obdařenie potrakuje, neb moci sobě puojčené neužívá. Item. Řečeno býti muož, že obdarovaný zle užívá hamfeštu, když jeho požievá proti úmyslu puojčujícího, neb že živ jest životem obecním, opustě život zvláštní, pro jehožto zachovanie hamfešt byl puojčen. Protož v té příhodě nemuož nižádný hamfeštem dovoditi, anebo že ten jenž jest obdařen hamfeštem, nepožievá slov v listu vyložených, ale proti psaní listovnímu přestúpaje. — (L. S. 585.)

### **List, maje dieru přirozenú, nenie škodný.**

#### Artikul XII.

Ačkoli hamfeštové neb listové plné moci k duvodu při a věcí na svědectvie dovedení, ani pérem podtrhovaní, ani nožíkem písma shlázení, ani provrtaní, ani prořezaní, ani strhaní, ani které koli strany nemají býti poškvrnění: avšak diera přirozená, kteréž jest byla před písmem hamfeštu v pargaméně, anebo provrtaní pro zavěšení pečeti, když toliko hamfešt všecky pečeti má při sobě, o nichž se mluví, hamfeštu a důvodu jeho neškodí, ani porušuje. — (L. S. 586.)

### **Svědkové k listu mají prošení býti.**

#### Artikul XIII.

Svědkové v listech napsaní z práva mají prošení býti. Protož když by konšel, nejsa prošen, svau pečet k listu někomu přiložil: dlužník slušně od žaloby ukazujícího takový list, má býti zproštěn, a k zaplacení dluhu v listu zavřeného nikoli zavázán nebude. — (L. S. 587.)

### **V listu strubání v miestech potřebných jest škodné.**

#### Artikul XIV.

Shlázení s listu, jest-li na miestě nepodezřelém, to neškodí Pakli jest na miestě napsaném, neb podezřelém, jakožto při datum, neb při pravých jméních, při summě peněz, neb při jiných takových věcech, na nichž najviece záleží ta věc: tehda škodí; nebo při těch miestech snáze shledává se faleš listovní. Také znáti se má, že v pečeti větší moci jest písmo, nežli znamení. — (L. S. 588.)

### **O škodném opravování hamfeštu.**

#### Artikul XV.

Usúzeno jest, že strubání písma s listu na miestě znamenitém, totiž, kde slovo přiznávající v slovo odpierající, aneb zpět, neb že by jména jiného miesta vlastní neb osoby, na

nichžto grunt záleží, změní se, neb že by počet summy některých peněz přivětčen neb umenšen byl, neb co takového, ješto by tu věc změnilo, stane-li se v hamfeštu: tím se list ruší a moc ztracuje. Opět usúzeno jest, že otevření listové zevnitř zapečetění a hamfeštové jednostajné jsau moci.

## KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNÍ.

O řečnicích a poručnicích.

**Odpoviedati muož každý sám neb skrze jiného.**

Artikul I.

Všeliký člověk muož žalovati nebo svým jménem nebo cizím, jakožto poručník nebo správce. Nebo nuzné potřeby: vězení, nemoc, starost, potřebné putování, neb jízda, a jiné mnohé hodné příčiny, často lidem bývají ku překážce, že sami osobně svých při provoditi nemohau. Poručník neb šafář netoliko v přítomnosti odpornej strany, nébrž i bez jeho vědomie bývá ustaven. Protož komuž koli dopustíš žalovati o svau věc neb odpierati, ten jest tvým poručníkem; však ač strana osobnau přísahu tělesně sama za sebe má učiniti, jelikož k tomu poručníka neb šafáře nemuož ustanoviti miesto sebe. Item. Bude-li poručníku pře poručená, aby ji dokonal toliko vedlé práva a spravedlnosti, a on nedočekaje konečného usauzení, na ubrmany uručí: takové uručení\*) od strany, proti jejímúžto rozkázání poručník přestaupil, muož za nestálé odvoláno býti. — (L. S. 589, 590.)

**Poručník cizi má mieti list mocný ku právu.**

Artikul II.

Když některý měšténin narčen byl z dluhu od některakých rozličných hostí z rozličných měst, ortelováno jest v saudu

\*) Dle orig.: „compromittat,“ „compromissio.“

bylo: Jest-li že ti měšťané a hosté, proto že jsau v jiné zemi obydlém (a skrze to jmíni jsau za hostě), poručníky, totižto šafáře a poručníky, neb jisté své posly s listy otevřenými svých měst (položení a spusob řečňování neb toho poručenství zvláště plnau a stálau moc zavierajiecími) do jich rady poslali-by: dlužen jest ten měšténin těm měšťanuum předepsaným, též jako samým jistcuom, když by osobně stáli, k spravedlnosti odpoviedati. (Ostatku svrchu O poručnicích hledaj, kdež se píše O žalobách v kapitole třetie.) Znamenaj, že tomu, jenž žaluje z uľauzenie ženy, vlastní bývá poručník odeprín, jakož se svrchu nalézá v nápisích již řečených: O žalobníku a obžalovaném. — (L. S. 590, 591.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ DRUHÁ.

O slibích vuobec.

**Slib neslušný a nemožný má změněn býti.**

Artikul I.

Při slibích má obecně zachováno býti, že zaslíbenie mrzké neb neslušné věci, a nemožné, z práva nebo z skutku žádného zavázání neuvodí. A slib mrzký slove, jenž bývá skrze lichvu a lest. Ale zaslíbenie mrzuté neb neslušné věci slove, jako, zaslíbil-li kdo člověka zabiti chtieti. Ale slib nemožné věci slove, jako, ač by kto slíbil, že chce nebe přivázati, aby se nehýbało. (L. S. 592.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ TŘETÍ.

O slibích osobních mezi stranami.

**Slibové, mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohu.**

Artikul I.

Jest-li že by mezi stranami saudícimi se a přítomnými, toliko osobné věci k některé žalobě byly zaslíbeny a smluveny: ty věci práv náměstkuo řečených stran nevyprázdňují a nezhašují; nebo slibové, mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau. (L. S. 593.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ ČTVRTÁ.

O slibích, o vyvazení a osvobození.

**Kdo co slíbí, ten jest dlužen.**

Artikul I.

Jindřich žaloval na Petra, že kuoň, kterýž koupil od něho, slíbil jemu v zemi moravské od stavuňkuo zprostiti, jenž slove »lantscherm« německy. A Petr, přiznav se k slibu, řekl, že potom po několika dnech, když přijal Jindřich kuoň, pověděl jemu, že v Brně (ač by snad tam obstaven byl) vyvaditi by ho nemohl. I šel jest k Jindřichovi s přísěznými, a řka jemu, aby, vezma penieze, kuoň jemu zase jeho navrátil, anebo sám se do města

Brna postavil a odtud se vyvadil. I jest otázka: »Zdali Petr z slibu pošlého, o němž přísězný svědčí, bude moci zproštěn býti?« Na to bylo konečně usauzeno: Že, poněvadž slib padá v dluh a skutečně má býti naplněn, Petr z slibu, v němž se zná, vedlé spravedlnosti zproštěn nemuož býti. — (L. S. 594.)

**Slib dobrovolný v čem koli má naplněn býti.**

Artikul II.

Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplnění býti. Protož slíbí-li kdo druhému dáti několik kop grošuov Pražských, dlužen jemu jest dáti grošuov stříbrných; pakli jemu dá měděnné, slibu jest nezachoval. Protož, které koli mince penieze člověk druhému slíbí, takové jemu má dáti dobré, jimižto kupování a prodávání smlauva mohla by se díti. Nebo všelijaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším. Avšak jest-li že by člověk nespravedlivě jat byl, a bázni smrti v vazbě přinucen jsa, což koli slíbil by aneb se zapřisahl co učiniti: k zachování takového slibu neb přísahy, když z vězení vyjde, zavázán nebude, ani nucen bude týmž právem. Nebo slib má býti dobrovolný; jinak raději má slauti přinucení, nežli zaslíbenie. — (L. S. 595.)

**Slibu neplní let nedošlý.**

Artikul III.

Rukau dání neb slibu, v němž let nedošlí bez poručníka sau učinili, nejsau zavázáni. Item. Kteréž věci proti dobrým obyčejuom nebo v slibích nebo rukau dání bývají, žádné moci nejsau. Item. Lstí nebo přinucením bázni žaloba zajisté pochází, a jest-li že by kvapný bez rozmyšlení slib zašel; však obvinění s výminkau bázně jistci tomu předložiti mají, i páni jeho postranné napomenúti. — (L. S. 596.)

**Kdo by v naději přiřiekał hosti, za škody do času jistého povinen bude.**

Artikul IV.

Ze vsi hospodář, hostě času zimního v saumrak se dvěma koňmi do svého domu přijav, a řekl jest jemu: »Naději se, dokudž lidé chodí sem i tam, že tvým koňuom nebude nic uskozeno.«

A když host skrze předřečenau řeč nadál se jest sľibu bezpečnstvie jemu učiněného mieti, a ubezpečiv se,\*) nenalezl jest ráno koní svých: i jest otázáno: »Zdali skrze řeč hospodárovu, když řekl: ‚Naději se, dokudž etc.‘ host byl by o svých koních dostatečně ubezpečen?« A odpovědjeno jest konečně: Že ne; veliký jest rozdiel mezi těmi slovy: »sľibuji a naději se«; nebo »sľibuji« zaviera v sobě jednu stranu příhody z příští, ale té věci, kteréž se naděje, strach jest, by věc odporná nepřišla. Čas také, v němž lidé vcházejí a vychodí, pravie se ne celau noc, kdežto lidé odpočívají, ale některau jejie stranu vedlé obecného vykladu znamenává. — (L. S. 597.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ PÁTÁ.

O zapsání vin a psancích vuobec.

**Má-li kdo při ztratiti, třikrát obeslán býti má.**

Artikul I.

Vedlé rozličnosti pře a sauduov, puohon předchází zapsání rozličně; nebo v prostých saudích ve čtyřech čtrnácti dnech třikrát bývá pohoněn, leč by pře byla mordéřská. Nebo tehďáž puohon téhož času skrze slova třikrát předložen bývá, a hned se děje zapsání. Ale v zavitych saudích za tři dni ustavičně pořad psanec pohoněn bývá, a čtvrtý den zapsáním bývá odsauzen. Jest-li že by pak psanec po trojím zapsání v saudu se postavil: bez dalších rokuov a sauduov k otázkám neb k žalobám obyčejem očistěnie a bráněnie, jak se jemu viděti bude, odpoviedati bude. — (L. S. 598.)

**Posledního obeslání zmešká-li, dokud saudec sedí, zapsán buď.**

Artikul II.

Tomu, jenž má zapsán býti, sľauží toliko hodina neb čas, dokudž rychtář na saudu sedí čtvrtý saud, a ne celý den. — (L. S. 599.)

\*) V orig.: „expergefactus, mane non reperit etc.“

**Zapsaným v počestných přech spuosob práva neháji se.**

Artikul III.

Psanci, a zvláště v počestných přech, nezvykli jsau od starodávna jakožto psanci a všech práv zbavení městským právem odsauzeni býti; nébrž, ano jim osoba stánie, žalovanie a obráněnie v saudích se neodpiera. Protož ti, jenž listy nosí, takové psance nařiekajiece, v kterýchž koli věcech\*) od přísahy bezpravie neb krivdy mají zproštěni býti. A jest-li že by zapsaný v jiné zemi, zde z vraždy prostě narčen byl: prostau přísahau se na kříži osobně očistí. Pakli by narčen byl s svědky a obžalován: tehdy musí se svědky obrániti. A pakli by v přísaze neb obráněnie byl nedostatečen: hlavním ortelovaniem byl by trestán, totiž, hlavy zbaven byl by. Protož, když se die, že přísežní mohau krom svého vlastního saudu skrze listy o psancích svědčiti: to má zvláště rozumieno býti o přísežných a súdích užievajících téhož práva. Ačkoli také k utvrzení pokoje a od zlých činuo a neřáduo proti neposlušným, mnohá práva chtějí, že zapsaný v jednom miestě neb saudu, přijde-li na jiné které koli miesto, za psance jmín má býti: avšak z zlého obyčeje, jenž jsa přestupník práva, své ratolesti rozšieřil jest daleko, na málo miestech se zachovává. Protož také z starého snad (jenž nenie dobrý) obyčeje městského zapsání, saudu času neb roku saudu nepřestupuje. Nebo jakož pokoj skrze rychtáře městského zapověděný, z končín saudu toho nevieže: též ani zapsání přes meze saudu se nerozširuje. — (L. S. 600.)

**Vražděnik, ujde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě.**

Artikul IV.

Přísežní z A. tázali sau: »Zda-li člověk, jsa městěnímem a obýváje v B., na trh přijda do A. a tam vraždu učině, opět utekl do B., do saudu A. pohnán bude moci býti z práva a zapsán býti, čili pro vyhledanie spravedlnosti žalující na řečeného člověka k rychtáři z B. útočiště má mieti?« Na tu otázku odpovědjeno jest: Že, ačkoli takový člověk pro obydlé a příbytek byl by z saudu rychtáře z B., avšak pro účinek spáchaný sľuší

\*) V orig.: „in terris quibuscumque.“



k saudu rychtáře z A., k žádosti žalobníka třikrát jsa pohnán, nepostavil[-li] by se ku právu: muož spravedlivě zapsán býti. (L. S. 601.)

### Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje.

#### Artikul V.

Člověk v zabití svého psance pokoje neruší. Item. V zabití psance svého, před záповědí uteče-li a bez pomsty ujde, pokoje neruší. Ale že poněvadž saud a spravedlnost nemá jmína býti s autokem a mocí, ale s kázní a s tichostí požádaná: člověk, chtě pomstu vzíti o svém psanci, jest-li že muož býti, čas a hodinu aby neušel, má rychtáře a přísěžných prositi, aby vězněm byl, a aby řádem práva stalo se jemu od něho spravedlivé. Pakli by psanec, utiekaje, ušel do nětčieho domu před svým nepřitelem: odtud od svého súdeře nemá vzat býti, ale aby od hospodáře řečeného nebyl jemu kváť v domu učiněn, nemá býti zabit, ale má býti pilně ostříehán, dokudž od rychtáře povolaného nebyl by jat. — (L. S. 602)

### Psance kdo přechová, kterému na hrdlo nejde, dá pět funtuo.

#### Artikul VI.

Kdož by v svém domu přechovával psance nebo zapsaného pro ránu, neb pro přestaupenie, pro něž by jemu k hrdlu nešlo: pět funtuo dá za pokutu ten hospodář; z nichžto jeden díl dostane se rychtáři, a druhý žalobníku, a třetie městu. Ten pak vězeň psanec dvatceti funtuo dá, anebo ruku ztratí, jakož v starých Práviech nebo v Ciesářských Práviech pieše se o psancích pro rány. Ale jaká má býti pokuta od toho, jenž psance přijímá pro hlavnie vinu, o tom hledaj svrchu O pomstách. — (L. S. 603.)

### Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest.

#### Artikul VII.

Ač by obžalovaný, učině vraždu, utekl, a ani skrze sebe, ani skrze hodného někoho miesto sebe zanedbal by státi: k žádosti žalobníka netoliko pro sprostnau vraždu, ale také i pro

mord a laupež, řečený německy »Reraub,« totíž škodný\*) . . . . (A což se tuto nedostává, ostatku o tom hledaj svrchu O vraždách a o mordích a o pomstách, a dole O ranách.) — (L. S. 604.)

Psanec, pro kterúkoli při byl by zapsán, vždy jest zbaven práva svého. Item. Komu by zapovědieno bylo město, poněvadž by kto byl pro zločinění zapsán: muže v saudu státi k obraně dědictvie svého; než když se saud dokoná, má hned bez prodlévanie vyjeti. Neb každý jest bližší sebe hájiti, než od někoho přemožen býti. Item. Byl-li by kto zapsán v některé vsi, a potom by byl zapsán mezi psanci městskými: když se s rychtářem té vsi, kde byl zapsán, smluví, rychtáři městskému žádnú pokutú zavázán nenie; nezaplťe písaři, svázán bude.

## KAPITOLA PADEÁTÁ ŠESTÁ.

### O žalobách vuobec.

#### Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, kterou čini před právem.

##### Artikul I.

Žalobník všecy žaloby, kteréž činí, muož odvolati bez pokuty, krom těch, kteréž před čtyřmi lavicemi saudnými prožaluje; leč by snad žaloba žalobníkova, krom saudu učiněná, z strany obžalovaného skrze přísěžné a rychtáře byla osvědčena, a žalobník, dobré maje rozmyslenie, dobrovolně k tomu se zavázal by, že jí před saudem potom nechce odvolati. V peněžité také při neb o dlhuhy, žalobník na jednoho člověka spolu pojednau v saudu toliko tři žaloby muož učiniti; ale pro rány vedlé počtu ran muož žaloby rozmnožiti. — (L. S. 605.)

\*) Orig. klade: „verum etiam pro mortificatione et spolio, dicto reraup, vel alio gravi excessu citationibus praemissis proseribatur.“

### Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati.

#### Artikul II.

Ačkoli žalobník v městské při [tří,]\*) ale v hlavní při více nežli tři mohl by spolu v témž saudu žalob učiniti: avšak žádá-li súpěr neb obžalovaný skrze řečníka svého, hned k jedné žalobě má jeho odpověď slyšána býti. A když tu vyslyší a rozváží, rozsuzena buď; budiž jemu předložená druhá, kterážto když též zjednána bude, potom též staň se i o jiných napořád. — (L. S. 606.)

### Očista jest jednostajna i proti přísežnému.

#### Artikul III.

Jest-li že by obžalovaný chtěl ujieti žaloby přísežného neb konšela skrze očistění: ne obtiežněji se očistí, než jako by člověk obecní nepřisežný, toliko v nápodobné při, žalovał. — (L. S. 607.)

### Obžalovaný, na tři žaloby odpieraje, muož pojednau odpoviedati.

#### Artikul IV.

»Muož-li člověk, třmi žalobami z dluhu jsa zaměstknán, jednau obecní odpovědi, bez škody, tak aby pře neztratil, odpoviedati?« K tomu jest odpověď: Jest-li že obžalovaný při odpovědi propovie slovo, jenž zaviera všelijaké zapření, jako příkladně, die-li, že »nic jemu dlužen nejsem,« dobře jest odpověděl a pře jest neztratil; bez překážky však toho, aby třem žalobníkovým žalobám dosti neučinil, skrze tři přísahy se očistí. A to rozuměj, ať žalobník žádá; pakli by mlče to pomínuł, obžalovaný prostau přísahau zproštěn bude. — (L. S. 608.)

Všeliké žaloby, kteréž bývají, kdež koli mohau odvolány býti, krom těch, které bývají prožalovány před čtyřmi lavicemi saudními; nebo tu každá žaloba bude za stálú. A kto koli na druhého žalobu učinil by z puol hřivny a nieže, a byl-li by pohnán jednau, a zapří dluhu: od toho dne za čtrnácte dni přísahú potvrdí zapření svého. Pakli se sezná v čtrnácti dnech, zaplatí věřiteli svému; neučiní-li toho, tieže trestán bude, totiž, dá rychtáři puol věrduňku pokuty. A jest-li že která žaloba

\*) V orig.: „Licet actor in causa civili tres, in causa etc.“

puojde na koho z dluhuov: ten, kto odpoviedati má, lépe se muož na kříži očistiti, než by jej žalobník přísahau mohl přemoci. A též buď o každé prosté žalobě. Item. Jest-li že by který prostý člověk a neznámý, v některém městě učinil žalobu z dědictvie kterého: postav rukojmě ve třech hřivnách, aby žalobu dovedl; a nebude-li dostatečen v své při neb nedokoná-li žaloby, upadne v pokutu tří hřiven. Item. Opět, žádný dědictvie kterého druhému zavázati neb odevzdati se povinen nenie, jedině před saudem a přísežným. Pakli by rychtář umřel, a jiný na jeho místo vstoupí: kto přijemá zástavu, před těmi přísežnými svú spravedlnost obdrží. (O tom více hledaj v kapitole první i druhé.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ SEDMÁ.

O odeřčení neb odpuštění a zavázanie vuobec.

### Žalobník vinnému muož odpustiti, ale pro to na právo znésti.

#### Artikul I.

Ačkoli právem Božským i lidským člověk dlužen byl, aby pokolenie lidskému mohl křivdu a hněv odpustiti, aneb odepřieti právu svému (poněvadž každému slušné jest odpustiti): avšak v hlavniech neb těžkých přech, totiž, kteréž zapsány bývají, jakož jsau vraždy, ranění, zlodějstva a nápodobná prohřešení, kterýmžto netoliko osoba se uráží, ale také i saud potupen bývá a pokoj královský ruší se, žalobník neb původ má najměň žalobu vznésti na rychtáře; s odpuštěním neb s vymieněním práva rychtářova vinu muož odpustiti obžalovanému. — (L. S. 609.)

### Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci.

#### Artikul II.

Jest-li že by který z měšťan zavázal se pod zápisem neb hamfeštem, neb se zaslíbil nětco učiniti neb dáti na ten čas, a neučinil by toho, a jest-li že takové zavázání neb slib dotýká cti obecní: ačkoli ta věc skutečně byla by učiněna, avšak za

státau a věchnau věc nebyla by přinucena k zachování týmž právem, leč by ten chtěl. O těch věcech jest usauzeno: Že bez překážky neb odporu žádosti zapsaného, jenž se zakládá na předpověděném zápisu a právu, k žádosti osoby puojčeném, saud městský, i vedlé spuosobu práva i zápisu k užitečnému obecnímu, kterýmžto věcem osoba odepřieti nemohla, má zapovědiena býti, aby, se tak zavazuje, slibu zavázání nenaplnil ani konał. Pakli by dobrovolně chtěl naplniti, buď dopuštěn; nebo jest-li že by právo a zápis obecní nepřekážel, tehdy k zachování slibu svých listuov saudem byl by přinucen. A podobné jest: Poněvadž jest obecní právo, aby žádný pro dluh života neměl zbaven býti, ačkoli někdo nezaplatil by dluhu, kterýž jest slíbil zaplatiti pod ztracením hlavy, s pomocí rychtáře stane se nad ním saud na mauky smrti, [ale] proto nemá na smrt vydán býti. A při tom znamenaj: Že neb jest právo obecné z užitku, aneb toliko z moci, a ne pro užitek; a to se muož změnití, co z moci. Pakli jest z užitku, tehdy odřeknutí se nemuož, jakož se to při dluzích přihází. Pakli opět právo záleží nětčí na zhajování neb přikázání, tehdy zdvihati a odřiekati se nemuož; pakli na přirčení, tehdy může. Item. Jiné jest právo obecné, a toho se odřeci nemuož; jiné zvláštní, a tehdy jest-li že z nenávisti, tehdy sluší; pakli z přízně, nesluší. Item. Bude-li právo obecné z moci pro užitek, tehdy má rozdiel býti, že neb jest z přízně přišlo, a tak muož se odřieci. Pakli pro užitek zvláštnie, s příčinou obecního užitku (jako jest toto, aby žádný své věci zle neužíeval): tehdy nemá smlúvami obvláštními zdviženo býti. Jest-li že právo nětco zapoviedá a vice lepšího dopauští, má státi; neb někdy co zapoviedá, vuobec se zachovává, a obzvláště dopauští se. Item. Kdo práva svého odřieci se chce, má o tom věděti, jinak nezdá se, aby se odřekl. — (L. S. 610.)

### Odřeknutí se svědkuov nemuož.

#### Artikul III.

Kdož před saudem slavně odřieká se svědkú, od vedenie [svědkú]\*) v té při zbraňován bývá, leč by co nového, ješto zvláštnieho důvodu potrebuje zašlo. — (L. S. 611.)

\*) V orig.: „a productione testium.“

## KAPITOLA PADESÁTÁ OSMÁ.

### O registřích.

#### Registry úročními plat nemuož doveden býti.

##### Artikul I.

Když kapitola některého kostela skrze registra, v nichž aurokové kanovníčtí popisovali jsú se, chtěla jest dovoditi na domu měštěna jednoho, praviece, že mají právo toliko kop grošuo platu: usauzeno jest konečně, že prostými registry neb spisy, leč by pečeti vieryhodnými potvrzeni byli neb svědectviem jedním anebo důvodem jiným rozumným bylo potvrzeno, nic nemuož dovedeno býti. — (L. S. 612.)

## KAPITOLA PADESÁTÁ DEVÁTÁ.

### O nálezech a ortelích vuobec.

#### Obyčej zlý má postúpiti právu.

##### Artikul I.

Ačkoli užievanie a obyčeje nenie maľá moc: nikdy však pravdě neb právu nemá býti ke škodě, leč by obyčej byl rozumný a řádně předešlý; nebo takový neškodí právu. A jest-li že z takového obyčeje rozumného ortel neb saud byl by vnesený, slušně nemuož býti odvolán; pakli by z obyčeje zlého vnesen byl, saud hodně muož se jemu odepřieti. — (L. S. 613.)

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ.

O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti.

**Ortele z podstaty nenie, vsecky příčiny v něm položiti.**

### Artikul I.

Při vynášení nálezuov nenie potrebie, aby přísežní vsecko vyslovili, což jimi hýbe, ale dosti jest, aby a takové věci v jich svědomí pilně přemítajiece, ortel vynášeli krátkými slovy a prostými. — (L. S. 614.)

**Ortel, žádají-li strany, má upřímě oznámen býti vyššímu právu.**

### Artikul II.

Jest-li že by přísežní na náklad stran ortele neb výnosy k vyslyšení neb k zkušení svých vyšších vznášeli by: žádají-li strany, tehdy pod mocí své přísahy vyznají, že by to činili toliko pro naučení spravedlnosti, a ne pro jinou kteroukoli příčinu. — (S. L. 615.)

**Ortel konšelé mají tajně spisovati.**

### Artikul III.

Slušné jest přísežným, ortele samým mezi sebou tajně spisovati neb skládati; neb jsou přísahli každému spravedlivě činiti. Poněvadž častokrát, vyslyšiece duovody stran v saudu, na místo tajné pro nález ortele odcházejí, stran a rychtáře před saudem nechajiece. Nebo nesluší jim také těch duovoduov bez přítom-

nosti stran spisovati, když chtějí; avšak, že vždycky přísežní mají se varovati, aby nebyli v podezření, žádají-li strany, tehdy před nimi a před jich řečníky mají ortelové psání býti. Ale rychtář jedině, leč by ortel skrze něho pro jeho právo a pokuty byl by hledán, tehdy k předřečenému spisování dopuštěn nemá býti, jako podezřelý. A také což se orteluo a pokut jeho dotýče, žádá-li dopuštěn býti k vyššímu vyslyšení: tehdy písaři v záplatě i přísežným, \*) kteří k vyššímu právu a k rozsauzení to vznášejí, z svého vlastního měšce má dosti učiniti i na stravě. Ale o placení stravy autrat jiných orteluo neb odsudkuov, má držáno býti, aby je platil ten, kdož v při padá aneb kdož při ztratí. (O tom hledaj v kap. IV. art. III. Item. V kap. V. art. I.) — (L. S. 616.)

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ PRVNÍ.

O služebnostech obapolních městských.

**Služebnosti městské jsou při propoujčování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti.**

### Artikul I.

Služebnosti slovau, v nichžto jeden duom druhému, pole jedno druhému, rolí neb dědina jedna druhé, a vůbec jedno dědictvie a jedno dno druhému zavazuje se. Jako v příkladě: Aby světlo jednoho sauseda bylo na duor sauseda druhého, a aby jeden ze dvou sauseduo mezi sebou žlab kladli, aby kapalice od sauseda jednoho na duor sauseda druhého padaly, a tak o jiných nápodobných věcech. I poněvadž častokrát velicí svárové neb saudové o takové věci mezi stranami vznikali by, mají býti znamenány podepsané věci; z nichžto, jest-li že by příhoda pochybující vzešla, ortel nebo nález právem a obyčejem jednoho každého města slušný, snadně bude moci nalezen býti. Stavení městská také poplužní nazýváme, a žádný nemuož služebnosti dobytí, buďto městské nebo vesské, jedině kdož má popluží;

\*) V orig.: „tunc scriptori in salario et juratis.“

aniž kdo muož mieti služebnosti, leč bude mieti popluží aneb forberk. A má se varováno býti, aby od jisté vysokosti hrob dělán nebyl; nebo to, což lidského práva býti přestalo, služebnostif nepřijímá; jako ani ta služebnost muož příležití, aby jistý počet lidí na jednom místě byl pohřbován. Item. Zemi nebo miesto obecní prodaje, nemohau vzdíti proto, aby mi a tovaryši mému slaužilo; nebo skrze jednoho tovaryše obecné země služebnost nemuož dosažena býti. Žádný cizím domuom neb forberkuom nemuož spuosit služebnosti. Jest-li že kdo dá díel domu neb díel dna neb gruntu, nemuož služebnosti ukládati; nebo služebnost, kteráž slušela na celost, od stran nemuož býti uložená. Ale rozdělil-li jest dno neb grunt jistými mezemi, a tak díel dal za oddělenie: muož jeden druhému služebnost uložiti; nebo již nenie díel dna nebo gruntu, ale grunt. A to muož řečeno býti o domích nebo o skrovném obydlí. Jest-li že by duom stěnú u prostřed udělanau byl rozdělen, tehdy potom za dva domy má jmín býti. Jest-li že toho, číž forberk mně posluhoval, dědicem jsem byl, a to dědictvie prodav tobě, navrátil jsem k stavu dřevniemu: přísluší-ť služebnost; a to se děje proto, aby ty zdál se dědicem býti. Kdož koli prodavače jménem služebnost chce sobě vzíti, jmenovitě má-ť ji navrátiti; nebo to obecní vzetí, jimž přísluší služebnost, ovšem k cizím přísluší, a nic neprospievá prodavači, proto že žádného práva na to potvrzeného neměl. Item. Jest-li že po tvém gruntu mám právo vodu z potoka vésti, tajně tato práva mně příslušejí: Aby mi slušelo potok rozhojnití,\*) abych mohl přijítí neb přistaupítí, čímž najblíže mohu, k rozmnožení jeho, já i moji dělníci, aby pán toho gruntu pozuostavil mi na levo i na pravo, kudy bych přístup měl z potoka, a kam bych zemí, bláto, kamení, písek a vápno mohl metati. Item. Poněvadž grunt gruntu přísluhuje, a když se grunt prodá, tehda i služebnosti prodaje následují. Stavení také gruntuom a grun- tové stavení tauž povahau přísluhují. Jest-li že na tvém poli byly by místa, kdež kámen lámají bez tvé vůle, ani zvláštním ani obecním jménem: žádný kamene lámati nemuož, kdož k tomu práva nemá; leč by v takových místech lámání obyčej byl takový, že ač by kto chtěil tu lámati. Jinak toho nečíň, leč by

\*) V orig.: „ut reficere mihi rivum liceat.“

prvé zvyklau záplatu za to pánu dal. Tak však kámen má lomiti, ač za to právu dosti učiní, aby ani potřebné užíevaní kamene při tom se zavierało, ani potřeba té věci právem byla odjímána. Ačkoli služebnost moři ukládati se nemuož, kteréžto všem z přirození náleží, ale však že viera zachovati se má prodaje, osoby svolením toho užíevají. A z toho rozuměti se má, že ryb lovení v moři jest svobodné i služebné.\*\*) Kdož jistého místa průchodu neb skutku \*\*) někomu puojčil, muož i mnohým tiem místem průchodu neb skutku \*\*) puojčiti; jako, ač jest kdo sausedu svému domy služebné učinil, ovšem komuž koli jinému, chce-li, muož je mnohým v služebnost poddati. Muož také dědice svého potupiti, aby někdo vayše domuov svých nevyzdvihoval, aby světlóm neb oknóm sausedským nenávisti nečinil.\*\*\*) Anebo aby jemu dopustil krokev do zdi vložiti, nebo vodoteče proti němu mieti, a aby dopustil sausedu svému skrze grunt svooj nebo skrze duom cestu činiti, aneb vodu tudy vésti. — (L. S. 617.)

### Služebnost stavějíci muož změnití.

#### Artikul II.

Služebnosti forberkuov nebo domů směšují se, ač by týž obojího stavení pán počal býti. Jenž má právo k vcházení, skutku †): pakli by to bylo toliko do určeného času, líbí se mnohým, že muož samotně jíti, kam chce. ††) Právo forberkuov, dáno jest obecnému lidu, aby nezhyulo smrtí a hlavy umenšení[m]. †††) Item. Cesta k hrobu příslušející nebývá ztracená, když jí neužíevají; a též cesta obecní nehyné, když jie neužíevají. Item. Služebnost i skrze tovaryše užíevajícího, i skrze vládaře věrného nám bývá zachována. Item. Má-li kto právo vody tečení z střech a pauštění na tvé měštiště, a měl by ty sám právo na tom měštišti k udělaní sobě vodoteči a vpuštění vody na tom měštišti: tratí ten právo

\*) V orig.: „quod piscatio maris, quae est libera, fit serva.“

\*\*) Actum t. j. průhon.

\*\*\*) V orig.: „ne luminibus aedium vicinorum officiat.“

†) V orig.: „Qui iter habet et actum“, tedy „k průhonu“.

††) V orig.: „nam ire quoque per se eum posse, qui actum habet.“

†††) V orig.: „Jura praediorum morte et capitis diminutione non perire, vulgo traditum est.“

na to měštiště vody střešné vpuštění. A též jest-li že mám cestu přes tvé dno, dopustím-li tobě na té cestě co dělati, potracuji právo cesty. Item. Jest-li že obecní grunt já i sirotek máme, však oba, by pak jeho neužívali bychom, však ne pro sirotka i já cestu obdržím. Item. Kolikrátž služebnost se směšuje, tolikrát jí nemuož ten užievati, na kohož přísluší. Jest-li že ten, jenž má právo vody vážení, za času, v němž služebnost se potracuje neb pomijí, k studnici nechodil by, aniž by vody vážil: cestu ten potracuje, totiž právo k studnici chození. Ač by kdo z těch, již služebnost vody vedení\*) skrze neužívanie toho by ztratil: však proto nic práva tudy jiným, kteříž potoka užievali, nepřibylo, a protož užitek jeho jest, přes jehožto dno voda byla vedená; nebo svobodau s té strany služebnost konec běře. Práva služebnosti mnohými obyčeji bývají potracená: Někdy skrze spojení forberkuov neb stavení; někdy skrze nedostatek té věci služebné; někdy dopuštěním skutku odporého; někdy skrze odloučení té věci, někdy zahynutím té věci, a někdy neužívaním, a to rozličně; nebo naprosto neužívaním vedlé času uloženého, aneb neužívaje vedlé jakosti, ale ne sám od sebe, než s záповědí učiněnou; aneb nepožívaje vedlé bytnosti, ale užívaje jednoho za druhé; aneb neužívaje skrze nevědomie příšlé. A příkladově toho nahoře se vypisují. Item. Bude-li kto užievati cizí vody jinak, než jakž jest služebnost založená a s čím, služebnost se potracuje. Item. Ten čas přičten má býti prvnímu držiteli, v kterémž by času neužíval gruntu, neb kteréholi aužitku svého, ale ne poslednímu. Item. Budeš-li mieti právo, aby krokev neb rešt vložil do sausedova, určeného času nevložíš neb nepostavíš, ješto by nemohl beze lsti postaviti: proto práva toho nepotratiš. Nebo se nezdá, aby tiem právo tvé obdržeti mohl, poněvadž jest práva tvého nepřetrhl a neodjal, totižto stavěje v tom něco. A to jest potřebné v městských věcech; než jinak jest v sedlských, kdežto za dosti jest toliko, aby toho neužíval. Item. Užieváním zachovává se a obdržuje služebnost, když ten, komu to náleží toho užievá, neb jeho jménem a na místě jeho nájemník, neb hospodář, neb kdo koli, by pak nebyl vieryhodný, proto obdržuje služebnost; avšak k dosažení služebnosti hodno-

\*) V orig.: „Si quis eorum, quibus aquæductus servitus debeat.“

věrnost jest potřebná. Item. Prodám-li díl gruntu, a práva bych neměl, abych skrze ten díl i skrz to, co sem sobě ostavił, vodu vésti mohl: tehdy, by čas určený minul prvé, než by voda šla, proto práva svého tu nic nepotracuji, že by žádný jiti vody tu nebylo, ale zuostává mi právo celé. Pakli bych udělal stezku a neužíval jí, tuž potracuji. (Viece o tom najdeš v kap. LVII.) — (L. S. 618.)\*)

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DRUHÁ.

O násilí a moci vzeti panen a žen.

**Panna, puojde-li k násilníku před právem dobrovolně,  
z pokuty vyjde.**

### Artikul I.

Jest-li že by panna před saudem, jakož jest obyčej, dobrovolně k násilníku přistaupila, bude jemu dána za ženu; pakli se odchýlí k rodičóm, násilník i tovaryši jeho hlavní saud podstaupí. Ač by pacholek neb jiný kdož koli poctivau ženau se pochľuboval, tak, ji v zľau pověst uvodě, a to ta žena neb vdova žalobně na přísežné by vznesla, žádající z takového zľého uctění jí na cti učiněného a lživě od služebníka propovéděného rozsudku: poněvadž také viec má věreno býti žalobě ženy pověstné z řeči, nežli seznávaní služebníka zľosyna z skutkuov, a zvláště, poněvadž pro řeč drahá krev lidská nemá býti prolévána, a v pokutách miľostivěji má se jmíno býti, dosti jest, aby takový utřač s uřezaným jazykem z města nucen byl, věčně pod stětím hlavy se nenavracuje. (O tom nahoře v kapitole XLI.) — (L. S. 619, 620.)

\*) Část počínající: „Práva služebnosti mnohými obyčeji . . . A příkladově toho nahoře se vypisují“ patří dle lat. orig. na závěrek celého artikule.

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ TŘETIE,

O nápadích bez kšaftu sešlého.

**Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý.**

Artikul I.

Jest-li že syn od otce věnem neb dílem dědičným jest oddělen, a potom bez ženy a bez dětí umřel by bez kšaftu: zboží pozůstalé, dobyli-li jest jeho svau prací, tak že jeho od otce nemá, raději spadne na bratří a na sestry téhož syna, nežli na otce. Avšak byl-li by otec chudý a bratří s sestrami bohatější, z milosti díl nějaký z toho zboží buď jemu uděleno. Pakli jest to zboží prošlo od otce, tehda opět má na něho spadnauti. A mohau přísežní takové ortele o dědičných nápadích, nemají-li o tom práva psaného nebo v městě obyčejného spuosobu, vedlé svého spuosobu svědomie vnitřního vynášeti, jakož se v mnohých Práviech shledává. — (L. S. 621.)

**Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny, s jiným mužem splozené.**

Artikul II.

Některaký, zabít jsa, pozuostaviť jest syna a ženu, kterážto pojavši jiného muže, čtvero dětí jest porodila. To vidauce bratří zabitého, žádali jsau synu zabitého, aby jemu byl díl vydán příslušný, a obdrželi jsau jej saudem, že jim byl vydán. A když již dříve řečený syn [s] světa sšel jest v roce, tehda pán dědičný té vsi požádal jest statku jeho, pravě, že, poněvadž jest zšel bez dědicuov, že by naň spravedlivě spadl. Tehda máte toho syna řekla, že ten statek na čtvero dětí, kteréž jest z druhého

muže zplodila, spravedlivě sluší. Na to konečně jest vypovědieno »Poněvadž syn umřel jest, a čtvero z téhož života pošlo jest, ani jest jiných z semene otce zabitého, že řečené zboží umrlého syna na bratří téhož života živé dědičky připadne. Nebo netoliko dědicové vedlé sstupování, jako pán chtěl, ale i vstupující a poboční mají přijati k dílu býti. Protož spoludědicové mají jmíni býti za dědice.« — (L. S. 622.)

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ČTVRTÁ.

O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích.

**Co jest stupeň příbuznosti po krvi.**

Artikul I.

Znamenaj, že stupeň přátelství krevního jest číslo jedné každé osoby, krví neb příbuzností spolu spojených. O stupních v Práviech klade se pro dědictvie, kterážto jakožto po stupních spadají na přátele a poručníky, a také pro zápověd svědeckvie. Item Kdož jest otce mého strýc, mně bude veliký strýc, a kdož mé materi děd, mně bude veliký děd. Protož každý mně jest veliký [děd neb] strýc, kdo jest mému otci neb materi prostě děd neb strýc. Item. Právem přátelství krevního dědičného někdo připuštěn bývá k dědictví na desátém stupni. Ale jménem příbuznosti toliko těm dopuštěno bývá vládnauti zbožím, kteréž až do šestého stupně příbuznosti jsau, a z sedmého od synovce »a sobrinov«, synovkyně syna neb dcery.

**Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetí díel.**

Artikul II.

Ačkoli vedlé starých Práv, když muž bez kšaftu umře, třetí díel statku pozuostalého ženě a dva dědicuom přísluší, buď

jich více nebo jeden: avšak bez práva toho pohoršení, přihodila-li by se příhoda, kteráž ani vedlé starých Práv, ani vedlé tohoto nemohla by rozeznána býti, má býti patřino k obecním právuom, v nichžto kterak dědictvie má býti sauzeno vedlé přátelství krevního, píše se takto: »Při nápadích bez kšaftu sešlého najprvé právo má doľuo sstupující, potom vstupující s bratřimi bez kšaftu sešlého. Tepruv potom poboční najbližší. Pakli se těch všech nedostává, tehda spadá na obec; leč by slib nebo obyčej byl na škodu.« A dí »slib«, jako jest slib učiněný od muže neb od ženy jiné osobě, takto: »Po naší smrti statkem, kteréhož pozuo-stavíme, vládnúti budeš«, již se tu z moci obce vynímá. A die »obyčej«, jako někde jest obyčej, že takový statek dělí se na dva díly (totiž Bohu a přáteluom), a někde na tři díly, jakož Práva obdařená »municipalia« a obyčej městský mají míti. — (L. S. 623.)

### Řeholy neb zprávy o nápadu dědicuov krevních vlastních sstupujících doľuov.

#### Artikul III.

V nápadu bez kšaftu mocnější jest pře sstupujících, jsau-li živí. Item. Na prvním stupni sstupujících jsau děti vlastní a přirození, aneb vlastní toliko. A potom rovní vnukové téhož stupně, a tak pořád sstupuje. Item. Děti přirození ve všecko se uvažují, nenie-li jiných živých. Ale sebranci nikdy nápadu nemají, a to jest pravda, jelikož po řádu otce.\*) Pakli jest saud o nápad mateřin, tuť bývají připuštění sebranci s vlastními, leč by máte vládyka byla. A slovauť sebranci, jichžto otec jest lidstvo, totiž o jichžto otcí jest pochybení. Item. Vnukové mají nápad k tomu dílu, který rodičové jich měli jsau mieti, by živi byli. Protož bude-li zplozen jeden vnuk od jednoho syna, a [od] druhého šest nebo jich více: ten jeden tak mnoho na svůj díl vezme, jako oněch šest na díl svůj. Item. Žena má nápad z druhé strany jako i samec neb mužské pohlaví: nebo mezi nimi práva jedné krve zuostávají. Item. Oddělený napadá jako služebník, a ten neslove oddělený, kdo jest ještě u rodičuo náhlebníkem. Item. Syn z statku jsa oddělený, umře-li otec, ten syn oddělený, chce-li s jinými dětmi neoddělenými díl v statku otce mieti rovný: to,

\*) et haec vera sunt quoad lineam paternam.

co od otce vzal, vlož zase do statku, anebo každé dítě vezmi napřed tolikéž, jako on od otce vzal. A to když se stane, budau se děľiti statkem rovným dílem vedlé práva. — (L. S. 624.)

### Řeholy o nápadu přátel krevních a přirozených po otcí a mateři, jenž slovau cognati, agnati.

#### Artikul IV.

Umře-li který neb která bez dědicuov, bratří a sestry téhož s sstupujícími na najbližším stupni nápad mají na rovný díel. Item. Na tom řádu jako na sstupujících nápad má žena jako i muž, a oddělený jako neoddělený. Item. Mezi vstupujícími řád má zachovati se, neb otec dědu předkládá se, a děd velikému dědu, a tak o jiných. Item. Vstupující, jsau-li rovného stupně, jako jsau-li rodičové, jakožto otec a máte, rovný nápad mají, totiž každý puol dílu. A pakli by toliko otec byl aneb toliko máte, každý z nich má veškeren díl. Item. Straycóm vždycky přísluší puol dílu, a by pak byl nerovný počet, jako v příkladě. Jest-li s jedné strany toliko děd mateřin, a s druhé strany děd a bába otcovi, ač jich jest dvě: avšak tak mnoho vezme děd mateřin, ačkoli jest sám. Item. S rodiči bývají dopuštění scházející bez kšaftu bratří a sestry, z strany téhož otce a též mateře, a na rovné díly. Ale jiné jest, byl-li by bratr jednoživotný z strany mateře toliko, neb příbuzný toliko z strany otce, neb takový bude odľaučen od rodičuov; a též rozuměj o sestře. Item. Byli-li by synové neb dcery bratruo s obau stranau spojených, budú dopuštění i s rodiči, jakož by i otcové, když by živi byli, dopuštění byli. Item. Byli-li by bratří s jedné strany, a děd a bába s svrchního řádu: též nápad mají, tak že bratří nemají býti předloženi; nebo děd jest na najbližším stupni, kdež otce nenie. Nebo ten slove najbližší, kohož žádný nepředchází. Však chtějí, aby bratr odstrčil děda, a vstoupil na místo otcovo; ale lepší jest první obyčej o dědu. Item. Otec přirozený toliko má nápad po synu bez kšaftu sešlého, týmž duvodem, jakým takový syn vstoupil na místo otcovo. Ale na místo syna ľuože nepravého otec nevstupuje; nebo takový ani otec ani syn nemá býti jmenován. Item. Otec a máte po synech svých mají nápad, zžeňte se po druhé synové nebo nežeňte. — (L. S. 625.)



### Řeholy o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affines.

#### Artikul V.

Když se nedostene náměstkua řádu sstupujícího a vstupujícího, najprvé napadají bratří, a potom jiní, jakožto synové bratruov, a tak o jiných sstupuje. Item. S bratřími a s jich syny napadají rodičové mrtvého, o jehožto dědictvie jest saud, ač jsau živi. Item. Nenie-li bratřie, ani rodičuov, ani jiných sstupujících, tehda synové bratrů všecko vezmau. Pakli jsau kteří živí vstupujících, ti mají nápad s syny bratruov předumřených. Item. V takových nápadích najviece napadají bratří, kteříž obojiego rodiče taycí odumřelého bez kšaftu. A též buď rozumieno o syních týchž bratruov. Protož syn takového bratra umřelého, ačkoli byl by na třetiem stupni, avšak předkládá se bratřím umřelého, kterýž toliko od jednoho rodiče příbuzni byli jsau. Budau-li bratří obojích rodičuov i jich synové, tehdy s nimi synové poloviční téhož rodiče mají mieti nápad. Item. Synové bratruo, poněvadž jsau rovni bratřím umřelým, budau předloženi bez pochyby straycóm téhož umřelého, a jiným nápodobným. Item. Při tom nápadu žena napadá jako i mužské pohlaví, a oddělený jako i služebník, jako se svrchu píše. Item. Synové bratruov předumřených, když napadají s strýci, dědy neb s jinými vstupujícími, toliko mají nápad po kmenu, to jest, toliko k tomu dílu, kteréž by byli měli rodičové, by živí byli. Ale když napadají bez vstupujících, vždy mají nápad po hlavách. Neb kolikož jest hlav neb osob takových, na toliko díluov téhož zboží nápad mají. Při nápadu pobočních tento řád má zachován býti, že k zboží materinu, kteréž od rodičuov jí přišlo, toliko její vlastní děti nápad mají, ačkoli přátelé vedlé příbuznosti z strany otcovy byli by; ale k jinému vuobec nápad mají. Ale kteříž z obojiego rodiče pošli jsau, s obojimi budau dopuštění. Item. Poněvadž synové bratruov předkládají se strýcóm umřelého, tehda třetie stupeň odtiská třetiego; ačkoli jinde právo jest, že, na rovných stupních jsauce, rovně bývají dopuštění. Item. Po bratřích a bratrských syních napadají, kdož koli jsau stupně bližšieho, bez konce, když by toliko blízkost stupně byla dokázána. — (*Lib. Sent. 626.*)

### Summa všech řehol svrchupsaných o nápadu přátelském.

#### Artikul VI.

Kdož koli chce nápad dědičný mieti, má k tomu po meči, totiž z strany otce, přirozený býti. Item. Saudí-li se příbuzní otcovi, a příbuzní materini o dědictvie, obdrží právo příbuzní otcovi, a ne materini. Avšak přišlo-li jest to zboží od rodičuo materiných, tehda také příbuzní materini právo obdrží. Item. Kdož koli v příbuznosti jest jedním stupněm bližší, buďto z strany otce neb matere, ten statek předkuov pozuostavený spravedlivě obdrží. A což se děje z strany matere, rozumí se toliko o věcech materiných, jakož se o tom obzvláště svrchu píše, že k tomu toliko vlastní bliženci právo mají. Item. Dokudž jsau živi příbuzní v řádu vstupujícím a sstupujícím rovně, dotud dědictví nespadá na poboční. Bratří však umřelého s jeho rodiči rovně bývají k dílu dopuštění. — (*L. S. 627.*)

### Stupňuov a stromuov uměnie přátelstvie krevnieho, dědičného, přirozeného a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie.

#### Artikul VII.

Poněvadž příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební a okázaní na voko jest duvod nad jiné důvody, (nebo ty věci, které vidieme, jsau schopnější k vyrozumění, než což slyšíme, jakož mudřec svědčí): a protož, což jest mluveno o přátelích krevních, dědičných i o jiných příbuznostech, toho všeho vymalování jsau očití příkladové, a stromové stupňuov bližšieho a dalšího přátelstvie a povinnosti. A z toho se vyrozumí, kdo k čímu a k jakému statku nekšaftovanému, a po kom i před kým, a jakú má spravedlnost. A též také kdo a který přítel k svědomí se hodí, a k které při nemá vedlé práva připuštěn býti, ješto netoliko již toho rozumem dosáhnúti, ale očima hmotně viděti bude moci.

## Regule, totižto řeholy k porozumění stromu přátelství krevního, vlastního, dědičného a přirozeného.

### Artikul VIII.

Consanguineitas, jakož Justinianova Práva ukazují, přátelstvo krevní, jest povinnost společná osob, z toho přicházejí, že jedna osoba pochází z druhé, aneb dvě z jedné. Jako Adam a Abel a Chaym. Adam pak a Eva nebyli sobě přátelé krevní, ani příbuzní, ale byli krevního přátelství a příbuzenství příčina. Aneb jinak opět se vypisuje přátelstvo krevní, že jest svazek osob, od jednoho kmene neb pařezu sstupujíc, tělesným plozením spolčené. A jmenují se přátelstvo krevní »consanguinei,« jako spolukrevní, neb spolu z obecné krve pocházejí.

### Stupňuov jaký jest počet a rozdík.

#### Artikul IX.

Řád stupňuov jest shromáždění osob pocházejících z jednoho kmene, maje v sobě stupně a počet. A ten se na tři dělí: doľuov, nahoru a na strany. A z postranních po pravé straně stromu viděti přátely přirozené po otci; a ti sloví latině »agnati, adnati« totižto přirození otci, nebo ti po dědicích najprv nápad mají k jinému i k statku. Po levé pak straně stromu jsau přirození mateřini, latině »cognati,« a ti obojí, otcovi i mateřini, podlé práv, nápad mají do desíti stupňuov.

### Stupeň co vyznamenává a od čeho slove.

#### Artikul X.

Stupeň jest místo rozdílne, jímžto se poznává, kterak dalecí sobě kteří přátelé jsau. A sloví stupňové ku podobenství stupňuov, schoduov, neb se tak zdá jako sstupovati dolů a nahoru.

### Kmen co slove a co znamená.

#### Artikul XI.

Kmen jest v stupni osoba, od které jiní jsau počátek vzali, kteřížto jsau spolupřátelé krevní, majíc zření k ní, od které jsau pošli.

A protož, jako Petrucius klade se za kmen všeho stromu: tak také otce jeho, neb opět děda můžem položiti, patříc k těm, kto jsau od kterého koli z nich pošli, a kteří k nim mají zření.

### Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti.

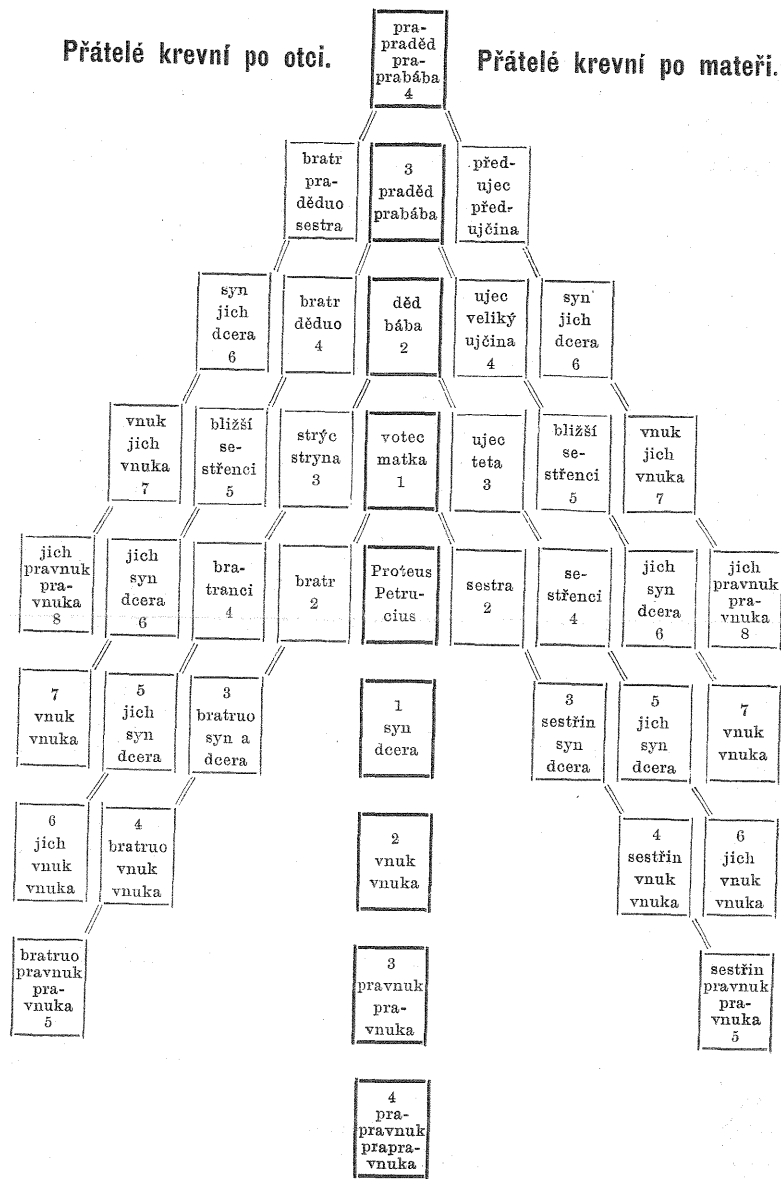
#### Artikul XII.

Tomu pak srozuměje, takto uděláš z přátel krevních strom. Najprv pohledě na místa stupňuov hořejších, dolejších a pobočných, viziž místo prázdné, které zuostalo v prostřed prázdné pro to, neb jména nemuož mieti, poněvadž jiná místa stupňuov odtud vzały jsau počátek, neb kterak chceš to místo nazvati jedním slovem, o kterém mluvie se, že jest syn otcuov, bratr bratruov, otce synova, a tak dále. Protož někteří střenem nazývají, jiní latině »Petrucius« neb »Proteus«. A z toho máš rod krevní dědičný vlastní, doľuov a nahoru přátely přirozené. A z těch jedno každé místo a stupeň na dvě se dělí, na pravici a na levici. Na pravici stromu jsau jména mužského pohlaví, a na levici ženského. Nad místem prázdným jest stupeň, a má v sobě dvě jména: »Otec, máte,« a na hoře jeden počet červený, a dole jeden černý. A nad tím stupněm jest opět stupeň, a v něm stojí: »Děd a bába,« maje v sobě počet, dvě červené a dvě černé. A tak najvayš, až do prapraděda. Doľuov pak sstupuje pod prázdným místem Petruciovým, najprvnější stupeň má v sobě jména: »Syn, dcera,« maje počet jeden červený a druhý černý. Pod tím: »Vnuk a vnuka,« s počtem též červeným, a tak dále až do prapranuky.

### Počtové červení a černí na stromu co znamenají.

#### Artikul XIII.

Prvé pak, než o pobočných stupních se bude vypisovati, znamenaj, že ti počtové červení a černí počítají stupně, majíc zření k místu prázdnému prostředniemu, Petruciovi. Červení pak znamenají všudy a dávají návěští, že jest to počítání dalekosti neb blízkosti stupňuov »secundum canonem,« vedlé Práva duchovního pro manželství. Ale černý počet znamená počítanie dalekosti a blízkosti stupňuov vedlé Práva městského, »secundum



Tento jest strom stupňův přátelství krevního.

leges«, pro nápady a svědectvie. A tak červení blízkost krevní znamenají, ale černí smrt. A z toho počtóm muožeš porozumětí, že počítání stupňův hořejších a dolejších podlé Práva duchovního i světského jest jednostajné. Nebo mezi nimi vždy osoba přidaná osobě skrz tělesný plod přidává stupeň.

### Přítele na stromu malovaném jak máš hledati.

#### Artikul XIV.

Aby pak naleznúti mohl stupeň vedlé Práv obojích, máš umětí tuto obecní řehoú: »Kolik jest osob, o kterých jest otázka, sečta je všechny pořád s prostředními, odejmiž jednu, a tolikť zuostane stupňův mezi nimi«. Jako takto v příkladě. Chceš-li vědětí, jak daleko je prapraděd od Petrucia, čtiž oba i s prostředními, a budeť jich pět osob; odejmiž tehdy jednu, a takť zuostanú čtyři stupňové k prapradědu. Také aby znal, že v tomto stromu nejsau všickni přátelé krevní Petruciovi; nebo znáš, že každý má dva rodiče, čtyři dědy, vosm pradědů a XVI prapradědu. A protož nemožné bylo všechny v tomto stromu znamenati, než již muožeš ostatku po tomto se více domyšletí.

### Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňův.

#### Artikul XV.

Při tom pak také, ač méně jest k světskému právu snad náležíté, slušné jest vědětí, že v Práviích duchovních se píše XXXV-que III. Že někdy bývalo jest, že ti, kteří na stromu přátelství jsau vstupující a sstupující doúo na rovném řadu, netoliko do sedmi stupňů, ale žádný žádného pojítí nemohl k manželství tělesnému, dokudž jedné známost toho rodu mohlo býti. Ale jinak jest o postranních pobočních.

### Pobočních stupňův pořádaní vedlé Práva duchovního i městského.

#### Artikul XVI.

K pobočním stupňům přístupmež, totižto k bratru a k sestře; avšak pro ukrácení toliko o jedné polovici stromu

pravé znamenaj, po kteréž i druhé straně snadně vyrozumieš. Pod stupněm bratra jest stupeň, v němž stojí bratruov syn, dcera. A pod tau bratruo vnuk a vnuka, pod tau opět bratruov pravnuk pravnuka etc. I tehdy bratr Petruciuov jest s Petruciusem na prvním stupni podlé Práv duchovních, a na druhém jest vedlé Práv městských, a též jeho syn na druhém vedlé duchovního, a na třetím vedlé městského, a tak doleji má počítáno býti obojím počtem. A ti slovau poboční, neb postranní Petruciovi; nebo nesstupují počátkem od Petrucia, ani oni od nich, ale od otce, kterýžto jich obecní kmen, a tak tuto z stupně otcova stal se jest kmen. A též také udělaje kmen z stupně dědova, a z něho stupeň pod ním, v němž stojí strýc-stryna. A pod tau opět jiný etc. A tak strýc a Petrucius jsau od sebe vedlé Práva duchovního na druhém stupni, a vedlé městského na třetím. A tak o jiných rozuměti máš vayah, dále i na druhé straně levé stromu po ženském pohlaví příbuzných, jako při příbuzných mužských, jakož pak na stromu přátelství krevního vymalovaném to dostatečně viděti muožeš.

### Řehoľa o pobočních stupních v linii neb v řadu rovném.

#### Artikul XVII.

Nynie ale vizme. Ti poboční přátelé, jakými řeholami mají se znáti jich stupňové a jich blízkost neb dalekost pro nápady, svědomie i manželství? Ale že pobočních někteří jsau na rovné linii neb řadu, a někteří nerovně: i najprv, ale rovném řadu tuto řehoľu pamatuoľ: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecního kmene, tolika stupni jsau od sebe daleko«, a to rozuměť vedlé Práva duchovního. V příkladě takto: Postavě za kmen prapraděda, chceš-li věděti od Petrucia jak zdálí jest pravnuk bratra pradědova, nebo oni jsau v řadách rovných, a každý z nich od kmene stojí na čtvrtém stupni vedlé duchovního Práva. Vedlé pak městského Práva tuto řehoľu znaj: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecního kmene, to dvě počítaje, budau od sebe.« A protož, jakož jsi viděl, že vedlé Práva duchovního Petrucius a pravnuk bratra pradědova jsau zdálí od sebe čtyřmi stupni, ale tuto přijde vedlé Práva městského, že jsau od sebe osmi stupni. Přichází pak ten rozdiel

tudy-to, nebo vedlé Práv městských mezi pobočními přátely každá osoba činí stupeň. A protož dva bratří činí dva stupně vedlé Práva městského. Ale vedlé Práva duchovního dvě osoby činí jeden stupeň. Jakož jest to viděti v místě a stupni bratrově; nebo bratr Petrucia jest s Petruciusem na prvním stupni vedlé Práv duchovních, a na druhém vedlé Práv městských. Ale počítání městského Práva k jinému jest konci, než Práva duchovního. A protož dobře se připoviedá vedlé městského Práva: »Neb [na] rovném řadu postranních, buď řad s počtem jedno-stajným, neb nejednostajným, nemuož se najíti rozdílnost stupně.« Viziž na liný neb řadu rovného počtu druhém neb čtvrtém, nerovnému počtu první a třetí, na první liný neb řadu, druhý stupeň, na druhé čtvrtý, na třetí šestý, na čtvrté osmý; jesto toho nenie vedlé duchovního Práva, nebo na rovné liný neb řadu nerovného počtu, máme nerovný stupeň, neb jest na prvním první, na třetím třetí, na pátém pátý etc.

### Řehoľa o pobočních stupních v liný neb v řadu nerovném.

#### Artikul XVIII.

Již tuto popatřme, na poboční na liný neb řadech stupňuov, kteří nejsau pořad, a o nich taková jest řehoľa: »Kolikého stupně další zdálí jest obecního kmene, tolik stupňuov jsau od sebe.« Příklad takový učiň. Postavě prapraděda za kmen, Petrucius a syn bratra pradědova jsau na liný neb pořádku nejednostajném neb nerovném. I tehdy počítajmež od dalšího, totižto od Petrucia, kterýžto zdálí jest od kmene čtyřmi stupni, a tak i od syna prapradědova jest zdálí čtyřmi stupni. A tak též rozuměť při jiných sstupujících, až do liný rovné neb řadu stupňuov pořádných. A ta jest příčina a rozum, jakož jest povědieno, že osoba přidaná osobě až do liný rovného řadu nepřebývá stupňuov; neb bratr praděduo, syn jeho, vnuk i pravnuk, všickni zdálí jsau čtyřmi stupni od Petrucia »secundum canones«, vedlé duchovního Práva. Ale jinak jest »secundum leges«, vedlé městského Práva, neb jest tuto jiná na to řehoľa o pobočních na nerovné liný: »Kolik jest osob, odejma jeden stupeň kmenový, tolik bude stupňuov.« Jako takto. Petrucius od kmene zdálí jest

čtvrtý, a od bratra pradědova pátý, a od syna bratra pradědova šestý, od vnuka jeho sedmý, od pravnuka téhož osmý; a tak každá osoba činí stupeň.

### Manželstvo mezi kterými muož býti, a mezi kterými nic.

#### Artikul XIX.

Muožeš také již i to poznati z předešlých řeholí, že Petrucius nemuož k manželství pojíti nižádnau z stromu krevních těch přátel; nebo jest zdáli od nejvyššieho, totiž prapraděda, a od najnižšieho, totiž prapravnuka, a od těch, kteří na koncích jsau pobočně, ode všech těch čtyřmi stupni, a od prostředních ještě blíž. A z toho jest důvod světlý, že s žádnú toho stromu nemuož v manželství tělesné vstúpiti, než jest-li že by vyšlo z pobočních. Jako takto. Kdyby pravnuk bratra pradědova aneb pravnuk bratruov zplodili by po dceři, mohl by Petrucius ji za manželku pojíti, ač by s ní byl na pátém stupni. Avšak pozůstane jim právo nápadu o statek Právem městským.

### Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové.

#### Artikul XX.

A aby se snáz porozuměl stupeň krevnie i podlé práva duchovního i městského, oznámí se toho příčina, proč tito neb onino na takovém a takového počtu stupni jsau. Nebo podlé Práv duchovních Petrucius jest s pravnukem bratra pradědova na čtvrtém stupni krevního přátelství. A to pro to, nebo vstoupíme-li k obecnému kmenu jich obojích, najdem prapraděda, od kteréhož jako krev toliko po čtyřech stupních sstupuje do Petrucia, tak také toliko sstupuje čtyřmi stupni do pravnuka bratra pradědova. Ale bratr dědů s Petrucusem toliko jsau na třetím stupni. A toho rozum a příčina jest, nebo obecní kmen obau dvou jest praděd, od kteréhož krev, ačkoli jedním stupněm toliko na bratra dědova přichází, avšak na Petrucia sstupuje třetím stupněm. Soudce pak městského Práva, poněvadž ne tak patří a hledí k krve stupování, ale toliko o statku pozůstalém rozeznává, z povinností všechny osoby počítati má; tak však, má-li

Petrucius třebaš deset bratruov, všickni budau sobě na druhém stupni, ač prvorozený jiným se předkládá. A protož soudce Práva městského, prvé než přistúpi k pobočným, najprv všechny ty, od kterých jest ten pošel, nahoru postupuje čte. A potom teprv k tomu (o kteréhož soud neb otázka jest) sstaupí. Jakožto všecko co se napřed píše, na tomto stromu namalovaném (str. 298) viděti muožeš.

### O stromu přátel příbuzných po manželství příbýlých.

#### Artikul XXI.

Příbuznost slove jako příbylost, latině »affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas«, totižto dvojích k jednomu konci spojení; proto že dva rodové rozdílní a cizí některých z nich svatbau řádnau se spojie. A to jest vedlé Práva městského; vedlé pak duchovního Práva příbuznost jest a přichází dvou skrze tělesného skutku spojení, že tak jeden rod druhého rodu jako k mezem a končinám přestupuje a s nimi se spojuje. A protož kdež se zapovídá v Právích manželství, máš rozuměti, že pro takové spojení býti nemá. A trvá ta překážka i po smrti té osoby, skrze kteroužto přátelstvo skrz tělesný skutek přišlo (XXXV-que X.). Než nápadové mohú bývati, by skutku nebylo snúbenie, když by svatba toliko byla vedlé Práva městského obecná pro poctivost. A tak nepoznáš-[li] skutkem manželky, bude toliko snúbenie pro poctivost, a nebude příbuznost. Poznáš-[li] smilstvem jinou, bude toliko sama příbuznost. Pakli poznáš snaubenau tělesným skutkem, tehdy bude zachována obecná snaubená poctivost i příbuznost.

### Řehola ku poznání příbuzného přátelství.

#### Artikul XXII.

Vosoba manželstvíem tělesným spojená vosobě, proměňuje toliko pokolení, ale neměnie stupně. Jakož o tom jest latinský veršík: »Mutat nupta genus, sed generata gradum, Měnie vdaná Pokolení, ale zplozená měnie stupeň.« Jako takto. Pozná-li ten, kto jest mně přítel krevní na druhém stupni, některú ženu skutečně, ta jest mi také na druhém stupni příbuzenstvíem prv-

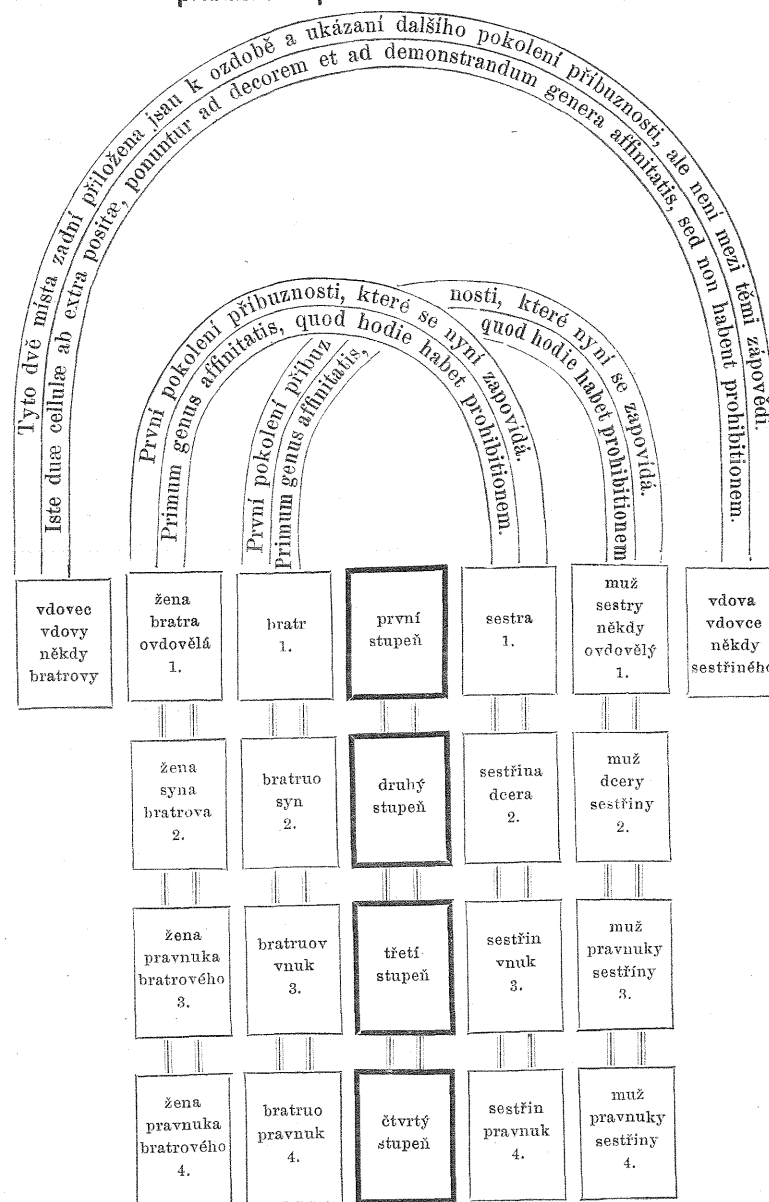
nieho pokolenie. Pozná-li ji jinay, ten mi bude příbuzným na druhém stupni druhého pokolenie. A opět ten jistý pozná-li jinau ženu, ona mi již bude na druhém stupni příbuznosti třetího pokolenie. Ale že toliko v příbuzenství první pokolení zapovídá se vedlé práva k manželství: protož není potřebie více sstupovati, a to toliko do čtvrtého stupně přátelství krevního; neb příbuznost nemá stupňuov svých zvláštních, než počítati se mají vedlé stupňuov přátelství krevního, neb příbuzní z přátel krevních přicházejí po manželích. A protož jest-li že by přítel tvuoj poznal některú ženu, a ty chceš věděti, kolikého jest stupně ta žena k tobě: viziž najprv, kolikého stupně jest ten přítel krevní tvuoj, vedlé řehoľ, které máš před prvníem stromem. A kolikého stupně on tobě bude krevníkem, tolikého ona tobě bude příbuznau; avšak vždy prvníeho pokolenie příbuzností.

### Řehola druhá ku poznání stromuov příbuznosti.

#### Artikul XXIII.

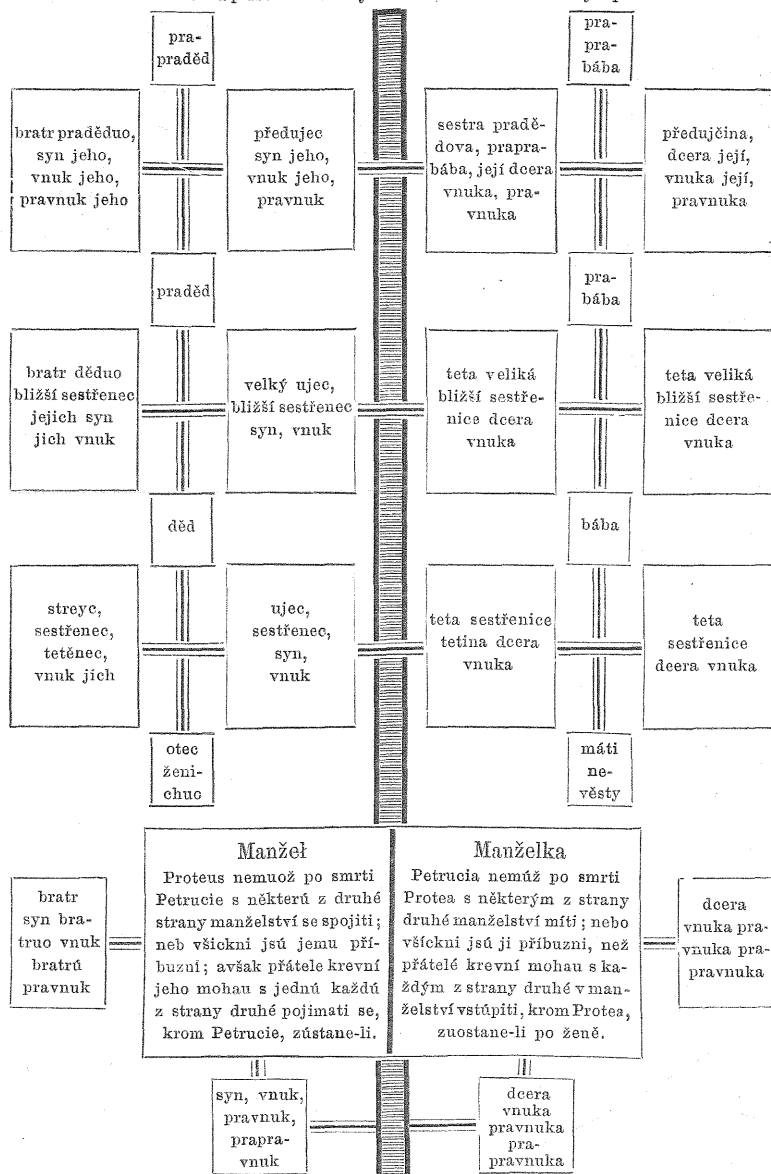
Tělesného skutku muže a ženy spojením činí se mezi přátely krevními ženskými a mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a ženau příbuzenství prvníeho pokolenie téhož stupně, kteréhož jest krevnost. Proč pak tuto se píše »tělesného skutku muže a ženy spojením« a ne »muže a ženy« napřed položeno jest, než že jest položeno mezi přátely krevními ženskými a mužem, a též zas. Nebo mezi mužem a ženau není příbuzenství vlastné, poněvadž oni jsau příčinou příbuznosti. Item. Mezi přátely krevními muže a ženy žádného není příbuzenství. A protož dva bratří mohou pojíti dvě sestře z jiného rodu, a otec a synové jeho mohou pojíti máteř a dcery; nebo příbuznost jest mezi přátely krevními ženskými a jejím mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a jeho ženau. Jakož máš v Práviech duchovních De consanguinitate etc.

Haec est arbor affinitatis uxorum et virorum. — Tento jest strom příbuzného přátelství žen a mužuo.



Ale aby i dobře prostý mohl snáze tomu porozuměti, co jsou příbuzní a jaká jich povaha i stupňové, a které jsou to osoby příbuzné pro tělesné muže a ženy spojení: tento dole strom jiným během snadnější, k čemuž však rozumu, se podpisuje.

Přátelé krevní ženichovi a příbuzní nevěsty. — Přátelé krevní nevěsty a příbuzní ženichovi.



## Otázka, proč jsou zápovědi, aby přátelé přátel nepojímali, než z cizího rodu.

### Artikul XXIV.

Při tomto stromu ještě jest otázka znamenitá: »Jest-li zá-pověď přátel krevních a příbuzných z zákona Božího, aby v man-želství spolu vstupovati nemohli, čili jest ustanovenie lidské, a proč jest ta zá-pověď?« I má se znáti, že ačkoli při počátku lid-ského pokolenie, z veliké potřeby o rozmnožení lidského po-kolenie, bratr pojiemal sestru, i přátelé krevní sebe vespolek, (a to též jest bylo po potopě při vnucích Noe): avšak po tom v Levitiku v kapitole XVIII. a XX. i v XXVII. zá-pověď jest byla dvanácti osob, po tom uloženo do sedmi; a teď již až do čtvrtého stupně zachovává se od všech, vedlé Práva duchovního. A tak zá-povědi tyto mají potah díel z zákona, díel z ustanovení lidského. Příčina pak těch zá-povědí jest tato, aby se láska kře-stanská rozšiřovala a k rozmnožení přízně příčina byla; nebo kdyby se pojiemali z svého rodu toliko, ssaužila by se láska a přízeň k jiným by se nevztahovala, ješto z toho mnoho nevolí i morduo mohlo by pocházeti; ale tuto, když se pojiemají z jiného a jiného rodu, rozšiřuje se křestanská láska, a příčina se dává jedněch k druhým k dobré přízni, ješto z toho pochází milost, dobrá vůle a pokojné, čestné a spravedlivé obcovanie.

## Synové volení jak mají přijímání býti, a jak nápad mohau mieti.

### Artikul XXV.

Jest také jiné opět přátelstvo, ne aby bylo krevní ani pří-buzné, než toliko nějaká povinnost neb blízkost, vedlé Práva světského. A to bývá tehdy, když sobě něкто vezme a zvolí za syna neb dceru osobu cizí, a ten, ač přirozený syn nenie, však vedlé Práva městského již synovcem jeho jest, a za toho držán býti má; neb v moc jeho synovskú právem jest vše, a tudy jako zplozen. Jakož o tom v Právicích Justinianových ff. de adop-tionis, L II. et L. *Si pater*, takto se píše: »Arrogo, qui suos est patris; adopto suum, nec patris desinit esse«. A v tom přátelství budú tři stupňové: Jeden mezi tiem otcem a voleným synem,

druhý mezi synem přirozeným a voleným, třetí mezi vnukem krevním a synem tímto voleným. Ktož pak sobě chce takového synovce nebo dceru za syna podle práva přijetí, má to s vůlí kniežete neb přísežných saudu řádného činiti, jakož se píše De adoptionibus Lege II. et Institutionum eod. tit. in principio, aby ten, kto chce přijíti, byl optán, chce-li to učiniti a přijíti, a na jaký způsob, a z kterých příčin. A když se tak skoná tím řádem a mocí: tehdy mocná jest povinnost přátelství vedlé práva. Než kdyby někdo v domě, povoľaje toliko sauseduov, pachole neb děvečku vzal za syna neb dceru volenú: nebylo by to vedlé práva stálé a trvánlivé. A tu chtějí někteří, že by manželství mezi nimi nemělo byti, než nápadové k statku po takovém otci toho syna neb dcery, tak řádně přijatých, mohli by býti.

### 0 stromu duchovní příbuznosti.

#### Artikul XXVI.

Příbuznost duchovní jest blízkost a spojení, pocházejí z svátosti. A dělí se to příbuzenství na tři. Jedno slove »compaternitas«, spoluotcovství, nyní říkáme »kmotrovství«, a to jest mezi otcem duchovním a mezi otcem tělesným dietěte. Druhé slove »paternitas«, otcovství, kteréž jest mezi tím, kto křtí, a mezi tím, kto se křtí, neb mezi tím, kto přijímá neb zdvihá, a tím kto se přijímá, buď ženského pohlavie neb mužského. Třetí slove »fraternitas«, bratrství, kteréž jest mezi synem tvým duchovním, a mezi synem tělesným. A k těm třem všecko duchovní přátelství přivodí se. Item. Spojuje se ta příbuznost rovně neb postranně. Rovně (directe), jako přijmu-li já syna tvého, neb ty zas mého. Ale postranně (indirecte), jako jest-li že druhý z manželův, po skonání manželství, zdvihá neb přijímá dietě z křtitedlnice, aneb je drží při biřmování, kdežto oba dva z manželův budau kmotrové (compadres) rodičom dětinským. Avšak ten bude postranně, kterýž ne přijímá, než toliko jest skrze druhého manžela; nebo mezi manželky obecní jsau účinkové (actiones), jakož se o tom píše XXX. q. IV. c. I. Jest-li že by pak syn některého z rodičů toliko zdvižen byl z křtitedlnice: však pro to druhý manžel, číž jest nebyl syn, ne-

bývá »compater levantis«, kmotrem toho, kdo zdvihá. Versus: »Ambos compadres facit accompaccio nunquam«.

### Duchovní příbuzenství bývá toliko z křtu a z biřmování.

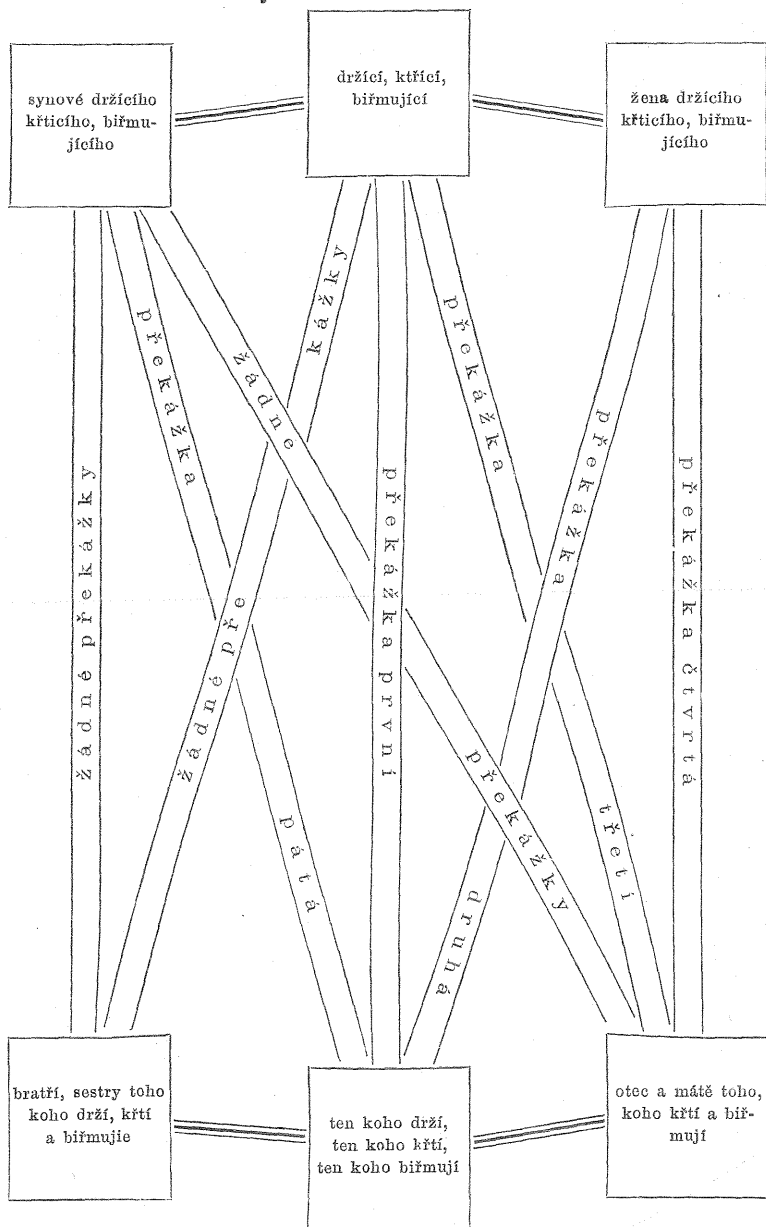
#### Artikul XXVII.

Item. Příbuznost tato duchovní povstává ze dvojí toliko svátosti, totiž křtu a biřmování. A toho rozum jest a příčina; nebo jako jest dvojný rod tělesný, jeden v životě početím, a druhý z života narozením: tak také dvojí jest rození duchovní, jedno na křtu, kdežto člověk se rodí, jakožto v životě a v břiše církve svaté, neb se křtí v víře církve k své víře vlastní; druhé rození jest při biřmování, kdežto člověk jako z života se ven narodí, nebo přijímá víry moc a milost, netoliko k bytnosti duchovní, ale k moci a k vyznávání Krista a jeho zákona zjevně i plnění udatnosti. Ale že k rodu tělesnému člověk má mieti rodiče, tak také k rodu duchovnímu má mieti kmotry, A z toho se ukazuje, že synové tělesní kněze nemohau za manželky pojmáti těch, které otec jich křtil, jakož se píše De conn. ss. ali. lib. VI. A na to na všecko jedinou tuto řeholu znaj ke všem roduom duchovním, po kteréž snadně najdeš příbuzenství: »Mezi zdvihajícím a zdviženým, mezi manželkou zdvihajícího (rozuměj, prvé tělesně poznaľau) a mezi zdviženým; opět mezi dětmi zdvihajícího a zdviženým, a mezi zdvihajícími a rodiči zdviženého.« A též mezi manželkou zdvihajícího (rozuměj, prvé poznaľau tělesně) a rodiči zdviženého činí se příbuzenství duchovní. A co se tuto mluví o zdvihajícím a zdviženým, to též podobně rozuměj o křtícím a křtěným, biřmujícím a biřmovaným, držícím k biřmování a tím, kto se drží. Jakožto vše na tomto stromu podepsaném snáz vyrozumíš.

(Viz strom duchovního příbuzenství na str. 310.)



Tento jest strom rodu duchovního.



## KAPITOLA ŠEDESÁTA PÁTÁ.

O clu a jarmarečném placení.

**Clu neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převozuje, z toho má dáti.**

Artikul I.

Ačkoli za času svobody jarmarečné pro kupování neb prodávání město navštěvujice z zboží a z kaupí svých cla neplatí: avšak trhu v městě kdož neprovozují, že z zboží, kteréž převozuji, k placení cla jako i v jiné časy mají povinni býti. — (L. S. 628).

**Clu kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti.**

Artikul II.

Kdož zboží své bláznivě váží a clu projede, vrátí-li se potom v jiný čas, nemuž od celného nucen býti k placení cla provezeného; nebo celný má bdíti nad placením cla a nespati. — (S. L. 629).

**Clu neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.**

Artikul III.

Z obilí, vína, ložních šatuo, i ze všech jiných věcí, kteréžto cizí lidé v čas války do měst k schování, jakožto k místu bez-

pečnému vezau, a potom opět vyvezau, žádné clo z práva nemá placeno býti. Item. Zbožie neb věci, z nichžto clo z práva nebývá dáno, zanedbáním neb zmeškáním cla nebudau ztracena. Ale když jiné věci clu poddané, z nichžto clo má placeno býti, s dřiev řečenými věcmi bývají přivezeny tajně: tehdy opatrně má býti vědieno, co jest práva při takových obojích věcech. (*L. S. 630*).

Kdož koli z celných vzal by clo nespravedlivě, dvěma počestnými jsa přemožen, dá rychtáři šedesát šilinků, a každému přísěznému XXX<sup>ti</sup>, a penieze proti právu vzaté má zase vrátiti. Po druhé jsa přemožen, dá rychtáři a přísězným 10 funtuo v záplatě, a tomu peníze osobně donese, jemuž jest je vzal, v kterýchž by koli končinách země přebýval. Po třetí přemožen jsa, má býti odsauzen; leč milost nal[eze], a od rychtáře a od přísězných vyplatil by se. Také ustanovujem, že žádný cla nemuož projeti, v městských zdech obýváje, leč by z města vyjel. A chce-li hospodář koho vysvoboditi, řka, že by clo dal, to svau přísahau obsáhni.

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ŠESTÁ.

O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají.

### Kšaftování slove od seznání své mysli.

#### Artikul I.

Kšaftování slovau od toho, že jest svědectvie aumyslu. A má se díti před svědky, vedlé obyčeje městského, buďte ti přísězní neb nepřísězní. A takoví svědkové mají býti povoláni a ustavičně prošení od toho, kdož chce poručenství činiti. A buďte že by takoví svědkové pod pečeti kšaft sepsali, aneb v paměti měli: vždycky jest stálé. A když ten, jenž poraučí, umře: kšaft neb poručenství má býti zvěstováno neb vysloveno, aby ti, jimž jest poručeno, od sauduov byli zproštěni. A Práva chtěie, že poručenství před sedmi svědky mají se díti. Toho však vedlé Práva městského se nezachováva; nebo také jeden konšel přísězný, nebo dva, aneb jiná dva člověky viery hodná

nepřísežní, při kšaftích za svědky bývají dopuštěni. Ale ne všickni lidé mohau býti svědkové při tom skutku; nebo ani žena, ani let nedošlý, ani služebník, ani přítel, ani němý, ani hluchý, ani prchlivý nesmyslný, ani práva ztracený, nemuož přidán býti v počet svědkuov. A má býti rozumíno o němém a hluchém, jenž nic slyšeti ani mluvíti nemuož, ale má rozumieno býti o němém a hluchém, jenž těch skutkuov jasně neb zřetelně dovoditi nemohau. Item. Dva bratří, jenž v moci téhož otce jsau, za svědky v jednom kšaftu býti mohau; nebo nic neškodí, z jedné čeledi viac svědkuov k cizí věci přidati. Item. Nemá býti mezi svědky, kdož v moci toho jest, jenž poručenství činí. Ale ač by i syn čelední z služby vyslaužené, plat malý maje, činil poručenství: ani otec jeho muož právě v svědectvie býti přijat, ani ten, jenž v moci téhož otce jest. Nebo opovržené jest v té věci domácí svědectvie. Ale těm, jenž jsau při kšaftu, a jimž jest k viere poručeno, jenž s právem nejsau náměstkové, ani jiným osobám jim přirozeným svědectvie neodhajuem. A mnohem viac, kdož v jich moci jsau, takové odpuštění dáváme. A nic není o to, buďte že kšaft na destkách, aneb na listech, neb na jiné věci popsán byl by. Item. Ač ten, jenž poraučí, jsa v literě dospělý, kšaft svau rukau píše, a zapечатěný neb svázaný dať by jej svědkuom, kteříž by jej zapčetili: buďte že by svědkové o tom věděli nebo nic, kteréž koli věci jsau v kšaftu, ovšem kšaft jest stálý a pevný. Ale aby tvrzen byl v VI nedělích vedlé práva velikého a hlavnieho Města Pražského. (*L. S. 631*).

### Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní, prchliví, marnotratní, hluiš, němí.

#### Artikul II.

Kdož jinému právu jsau poddání, nemají práva kšaftu činiti, než pokudž jim rodičové dopustí; rytieřstvo neb drábovstvo vynímajíce, jenž v moci rodičuov jsú, jimžto z toho, čehož jsau na hradích\*\*) nabyli neb vyslaužili, dopuštěno jest kšaft činiti.

\*\*) V orig.: „in castro“, t. j. „in castris.“ t. j. kšaft vojenský.

Také let nedospělí kšaftu činiti nemohau, nebo jich rozsúzení není rozumné. Protož pacholek, jenž čtrnácte let jest věku naplnil, muož kšaft činiti, a děvečka, kteráž jest dvanácte let naplnila, také muž kšaft činiti, vedlé Pražského Práva. Item. Ani prchlívi, jenž smysla nemají. Ani k té věci příleží, jest-li že by let nedospělý, potom let dospělý jsa učiněn, aneb prchlivý, potom při dobrém jsa rozumu, a umřel by. Ale prchlivý, ač v tom času učinil by poručenství, když na ně prchlivost přijde,\*) zdá se, že by právem kšaftovali. Zajisté také i to poručenství, kteréž před prchlivostí činili by a kšaftovali, moc má; nebo ani kšaftu potom s rozumem činěných, ani co jiného prvé učiněného, prchlivost potom přijdaucí muož zahladiti. Item. Marnotratný, jemužto vládnutí neb kšaftování statku jeho jest zapovědjeno, nemuož kšaftu učiniti, ale to, což jest učinil před tím, než jemu jeho zboží zapovědjeno bylo, mocné jest. A ten slove marnotratný neb mrhač, jenž ani prostředku neb střiedmosti ani konce při autratě nemá a dává tu ty věci, kteréž mají i nemají dávány býti. Item. Hluší a němí nevždy mohau kšaftu činiti. A mluvieme o tom hluchém, jenž ovšem neslyší, a ne o tom, jenž málo slyší. Nebo i němý rozumie se ten, jenž nic mluvití nemuož, a ne ten, jenž zle mluvie neb nespěšně. Nebo také často literáti a učení lidé rozličnými příhodami, moc slyšení i mluvení potracují; avšak v jistých příhodách a obyčejích mohau kšaftovati. Ale kdož, učině kšaft, počne býti němý aneb hluchý, stálý ovšem kšaft jeho zuostává. Protož hluchý anebo z příhody němý toliko, buďto od přirozenie neb z příhody, umie-li psáti svau rukau, muož zapisati poručenství. Item. Odsauzený na smrt městskau neb přirozenau nemuož kšaftovati. Item. Odsauzený pro hlavní při. Item. Ten, o jehožto stavu pochybují. Item. Mniši a kněží z toho, což mají s kostelních nadání, kšaftovati nemohau. Avšak kněží, což mají dědičného po rodičích anebo po přátelích, buďto vedlé osoby, jako byl-li by jurista, aneb písařem, aneb měl-li by jiný auřad, muož kšaftovati. Item. Kšaftové někdy dějí se s výminkau. A jest-li že výminka, nepodobná právuom, kšaftovním ustanovením a hodnověrností byla by vložena, za nepsaný jmín buď. Item. Bylo-li by víc výminek připsáno v poručenství pospolně, jako

\*) V orig.: „si furor eorum inmissus est.“

»ač by toto a toto stalo se«: tehdy ode všech má zachováno býti pakli rozdílně, jako »ač toto neb toto učiněno bude«: každému povoliti dosti jest. Item. Ti, jichžto nikdy ten, jenž poručenství činí, neviděl, mohau za dědice ustanoveni býti, jako, ač by kto syny bratrovy pautníky (nevěda by byli) dědice ustavěl; nebo nevědomie jeho, jenž poraučí, neužitečného kšaftování nečiní. Ale muož někdo v svém kšaftu viec stupňuov dědicův učiniti, jako »nebude-li toho dědice, ale onenno buď,« a tak dále, dokudž chce ten, jenž poraučí, ustanoviti muož. Muož také na najposlednějším místě ku pomoci i služebníka dědicem učiniti. Item. Jest-li že by synové v takovém věku byli, v němž oni sobě kšaftu činiti nemohau, rodičové jim mohau činiti. — (L. S. 632).

### Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami.

#### Artikul III.

Kšaft ruší se nebo nebývá stálý, když v témž zuostáv[aje] stavu ten, jenž kšaft učinil, téhož kšaftu právo se mění; tehdy moc a právo téhož kšaftu zruší se. Item. Ač by kdo, kšaft učině, potom sobě syna zvolil, kšaft jeho ruší se. Item. Poslednějším kšaftem prvnější ruší se, aniž co ku překážce jest, ač by kdo byl dědicem z toho nebo nic. Nebo se to toliko míní, když by jedné některau příčinau někdo mohl býti. Protož chtěl-li by kdo dědicem býti neb za živnosti toho, jenž poraučí, aneb po smrti jeho, dřiev než by došel dědictvie, umřel by, anebo výminka nebyla by, pod kterauž jest dědic ustanoven: tehdy v těch příhodách otec čelední bez kšaftu umierá. Nebo i prvnější kšaft nehodí se, zrušen jsa od potomního, a potomnější učiněný též žádné jest moci neměl, poněvadž tím obyčejem žádný dědicem nebyl. — (L. S. 633).

### Kšaftování o cizí věci muož býti zastavené k vyplacení.

#### Artikul IV.

Netoliko věc toho, jenž poraučí, neb dědicova muož poručena býti, nebo [i] cizí, tak aby dědic tu věc, kterauž kšaftující poručil, nucen byl vyplatiti ji a vyvaditi. At si non potest redimere, aestimationem eius dare debebit; sed si talis sit res

cuius non est commercium, nec adipisci potest, aestimatio eius non debetur, sicuti si basilicas, vel templa, vel quae publico usui destinata sunt, aliquis legaverit, nullius momenti est legatum. (Pakli by ji nemohl vyplatiti, ale cenu té věci dlužen jest dáti. Pakli by ta věc taková byla, jižto směna nebyla by, aniž by mohla dosažena býti neb splacena, tehdy cena její jest daremní, jako ač by kdo kostely neb chrámy neb jiné věci, kteréž obecnímu užitku . . . , kšaftoval, věc taková poručená žádné moci neb stálosti není.) Bude-li cizí věc poručená, [a] té věci ten, komuž jest poručená, byl by pánem za živnosti toho, kdo poručil: zajisté z příčiny kaupení z žaloby kšaftu záplaty muož dojiti; pakli z příčiny zisťné, jako z dání neb jiné nápodobné příčiny, nemuož žalovati. Nebo vědomé jest, že dvě zisťné příčiny na téhož člověka, na tauž věc sběhnauti se nemohau. Z příčiny této, když by z dvou kšaftů táž věc témuž příslušela, . . . zdali věc čili šacuňk z kšaftu došel jest. Nebo poněvadž věc má, žalovati nemuož, neb ji má z příčiny zisťné; poněvadž potah a šacuňk má, z kšaftu žalovati muož. Jest-li že by kdo věc zastavenú věřiteli kšaftoval neb poručil: tehdy dědic má ji vyplatiti a navrátiti a ji ozeleti. Ač by táž neb jednostajná věc dvěma byla poručená, buďto společně neb na ruozno: přijdeta-li oba k poručené věci, ta věc mezi ně dělí se. Pakli by jednoho nebylo, jenž snad neb pohrdal věcí poručenau, aneb za živnosti toho, jenž to poručil, umřel jest, anebo některakým jiným obyčejem nebyl by dostatečen: všecko na poručníka přísluší. A společně bývá poručeno, jako by někto řekl: »Petrovi a Janovi člověka Pavla saukenníka odkazuji, poraučím;« na různu takto: »Petrovi člověka Pavla etc. poraučím.« Pakli by řekl: »téhož člověka Pavla« též spojení poručenství rozumie se. Item. Ač by kdo věc poručníkovu jemu poručil, neužitečné jest poručenství, nebo což jeho jest vlastnie, nemuož věc býti jeho, a ačkoli by jí odlaučil, avšak jemu nepřisluší ta věc, ani cena její. Item. Poručí-li kdo svau věc jako by cizí byla, mocné jest poručenství. Nebo větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domnění. Jest-li že by ten, kdož poručí, svau věc kšaftoval a potom by ji odlúčil: neprodať-li jí úmyslem zbavení, věc ta přísluší tomu, jenž ji poručil byl. Item. Ten, jenž po učiněném kšaftu, dopustí-li popluží poručeného zastaviti, nezdá se, aby to

odjať tomu, komuž bylo poručeno; a protož ten, komuž poručeno jest popluží, s dědicem muož žalovati, aby popluží od věřiteluov bylo popláceno. Pakli by kdo dieť věci poručené odlaučil: dieť, kterýž není odlaučen, ovšem přísluší tomu, komuž byl poručil. Ale dieť odlaučený tak přísluší, není-li odlaučen úmyslem zbavení. Jest-li že by dlužníku svému zproštění dluhu poručil, užitečné jest poručenství, a ani od toho dlužníka ani od jeho rodičuov kterýchž koli nemuož dědic požádati, ani od jiného, jenž místo dědice jest; ale mohau od dlužníka připraveni býti, aby jej zprostili. A zase, jest-li že by dlužník věřiteli svému, což dlužen jest, odkázał kšaftem, neužitečné jest kšaftování: není-li nic více, nemá než svůj dluh. Item. Jest-li že by muž ženě věno poručil, mocné jest poručenství; nebo plnější jest poručení nežli žaloba z věna. Ale jest-li že by jí věno poručil, kteréhož nevzal by, poručí-li zajisté naprosto, neužitečné jest poručenství. Pakli by jisté peníze, neb jistau věc, neb za pravé věno v poručenství byly ukázány: mocné jest poručenství, jakožto vozové, pluhové a těm podobné věci. Bylo-li by stádo poručeno a potom došlo by, že jedna ovce zbývá, tať prodavači přísluší. Ale když stádo bývá poručeno, i těch ovec, kteréž po učiněném kšaftu přísazují se, postup tomu, komuž sau byly poručeny; kdežto die Julianus: »Že stádo jest jako jedno tělo z rozličných hlav, jako i duom slove jedno tělo z spojeného kamení.« Když zajisté duom bývá poručeno, tehdy i slaupové i kamení, kteréž po učiněném poručenství jest přiděláno, má býti tomu, komuž jest duom poručeno aneb k poručenému domu; ale krokev neb slaup domový nemuož býti poručeno, aby město ohaveno nebylo. Item. I hmotné a tělesné věci mohau kšaftovány býti, i netělesné. A protož to, což by dlužno bylo a povinno kšaftujícímu, muož se odkazovati jinému, aby žaloby své dědic řádně užiti mohl. Item. Poblúdí-li by, kdo kšaftuje, při příjímí neb jménu toho, komuž poručí: jest-li že jest vědomo vo osobě, kšaft mocný jest. — (L. S. 634).

**Bez kšaftu umierá, kdo zřízení žádného vedlé práva nečiní.**

Artikul V.

Ten bez kšaftu umierá, kdož jest ovšem kšaftu neučinil, proto že jest smrtí zachvácen; aneb že jest neučinil kšaftu vedlé práva, jenž neměl slavnosti svědkuov; nebo že ten, jenž poraučel, nemohl jest poručenství činiti, jako sau prchlíví a jiní předřečení; aneb že ten kšaft, kterýž učinil, potom zrušen jest, totiž zplozením příbuzného po kšaftu počatého a na sírobu jměného, neb z jiné příčiny. Ale nestálí bývají, kdy by z kunštu, a ne z milosti byl učiněn. Ten také umierá bez kšaftu, kdož žádného dědice nemá. — (L. S. 635).

**Žena, po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci.**

Artikul VI.

Přihodilo se, že jeden měšténín svau poslední vuoli spuosobiv, rozkázal duom prodati a třetie díel ženě a dva díely dvěma dětem (jenž ještě nemluvnátka pozuostavil) některým svým přáteluum, kteréž jmenovitě k tomu ustavil, rozkázal k užitku dětinskému aby obrátili a na ně nakládali. I přihodilo se, že žena pojała jest muže druhého. A když se to stalo, přátelé, duom prodavše, dva díly peněz sobě s dětmi žádali jsau vydati, dovodiece, že ten, jenž poručil, najposlěz tak poručil a spuosobil v kšaftu. Ale máte těch dětí žádala k své straně přísudku: »Poněvadž děti její ještě byly by nemluvnátka, a pomoci od matere velmi potřebujiece, a ona že, přirozenau milostí jsúci hnuta, chtěla by je krmiti a v své ostríehání přijíti, peněz dětinských i přátel nechající, tak však aby je uručili, aby jim aužitek na ně vcházal: zdali proti spuosobu již umřelého k jmění péce o dětech svých ona bližší by nebyla, nežli přátelé?« Nebo usauzeno jest k straně její, bez odporu přátelského. A tak ačkoli kšaft poraučejícího jakožto k tomu nešel jest, avšak proto nebyl jest zrušen, ale raději lépe zřízen a k dobrému dětinskému v lepší změněn. Nebo přátelé chtěli jsau na potřeby dětinské každý rok z těch peněz mieti záplatu, z nížto máte dobrovolně

jest je zprostila. Má také vědomo býti, že kšaft muož člověk udělati, na kterém koli byl by miestě. — (L. S. 636, 637).

**Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazení býti.**

Artikul VII.

Vědieno býti má, že ti, jenž lstivě obranú neb péci přísluhují, by pak také i dosti tomu činili, mají ssazení od poručenství a vládnutí býti; neb dostiučinění aumyslu zlobivého obránce neb poručníka nezměňuje, ale vice usilování ke zlému při té věci sílu dává. Nebo toho máme podezřelého, jenž mravy takový[mi] jest podezřím neb ve zlém domněnie. Ale obránce neb poručník, ačkoli chudý, byl-li by věrný a pilný, nemá odvržen neb ssazen býti, jako podezřelý ve zlém usilování. Item. Bylo-li by ustanoveno vice poručníkuov v kšaftu, umře-li jeden, nebo v dalekých krajinách cestu by činil, aneb nechtě poručenství konati: druhý moci bude konati, což potřebí jest. Jest-li že ti poručníci, jimž jest kšaftem svěřeno, a šafáři vdov a sirotkuo byli by nedbálniví a neužiteční: přísežní vedlé svého svědomie vnitřního pro zachování kšaftu, jenž jest skutek milosrdný, s hanbau ty ssadíce, péci kšaftu a šafování jiným, jenž by pilní byli, mohau a mají poručiti plným právem. — (L. S. 640, 641, 642.)

**Počtové umřelého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duvodní.**

Artikul VIII.

Počtové umřelého, kteříž v jeho zbožie bývají nalezení, k duvodu svému nemohau býti dostateční. A téhož práva jest, ač by umřlý v poslední vůli jístau summu peněz aneb také jisté zbožie sobě dlužnu býti oznámil. Jest-li že jedno dědictvie odporaučejícího dvěma bylo poručeno, tak aby jeden z nich měl vládnauti polovicí druhého, kterážto polovice po smrti prvního měla by spadnauti na druhého: a tak žádný z nich bez povolenie druhého svého dílu žádnému svobodně pro dřív řečenau povahu moci nebude dáti neb přivlastniti, ačkoli společně k spůsobení té věci libeznau moc měli by půjčenú. — (L. S. 643, 644.)

**Poručí-li kdo jednu věc ze dvou, tu dědic dá, kterau chce.**

## Artikul IX.

Jest-li že by poručející někomu poručil čtvrt vinnice, anebo kopu grošuv, a jest-li že po smrti poručejícího jedno z svrchu řečených poručených věcí ten, jenž mu jest poručeno, chtěl by vybrati neb vyvoliti, a žena nebo dědic svoliti by nechtěli: takové volení toho, jemuž jest poručeno, přestane; ale raději takové volení na ženy neb na dědicuov dobré vuoli zuostane. A protož na tom, což žena a děti ukáží, má dosti mieti plným právem ten, komuž poručeno jest. — (L. S. 645).

**Poručí-li kto jinému svého statku řízení, ten neumierá bez kšaftu.**

## Artikul X.

Kdož svau poslední vuoli v jiného řízení a v moc poručí, nezdá se by zšel bez kšaftu. Nebo ten poručník muož kšaft umierajícího vedlé vuole svého svědomie vnitřního spůsobiti. — (L. S. 646).

**Poručníka neb dědice dědic jiný muož obeslati, aby kšaftu na záduší dosti činil.**

## Artikul XI.

Jest-li že otec, více synuov maje neb dědicuov, kšaft, kterýž na záduší spuosobil, jednomu zvláště poručil: bez překážky toho, jest-li že ten poručník nedbánlivě neb nevěrně při kšaftu činí, a ti, jimž kšaft příleží, buďte duchovní neb světští lidé, toho tají, tiem prodlévají a napraviti nedbají, jiný dědic kterýž koli muož poručníka proto obeslati a s pomocí práva přinutiti, aby kšaft řiedil, totiž jej plnil, jakož jest jemu poručeno. Neb nad mnohé jiné pře milost býti má kšaftům na záduší a k ženským věnóm. — (L. S. 647).

**Kšaftu kdo neodepře, slyše jej, ten, když se ztvrdí, nemuož ho nařiekati.**

## Artikul XII.

Kdož koli osobně jest při kšaftu, a slyše jej, a neodepře, ani skrze to škodu a obtiežení i práva svého umdlenie osvědčí;

kdož koli, také nejsa přítomen, z jistého vědomie jsa naučen, že jest kšaft takto a takto učiněn, a potom by jemu neodepřel: takoví po smrti poručejícího kšaftu odpierati nemohau, ani kterak překážeti. Usauzeno jest: Jest-li že by přísežní vyznali, že jsau při kšaftu byli, a že žena nětčí přivolila k kšaftu: má přestati od narčení kšaftu, práva sobě žádného nepozůstativši. Item. Chtě kšaftu odepřiti, má před poručejícím, (byl-li by však při dobrém rozumu a bolestí nemoci dopuštěné nejsa utrápen), takovau překážku předložiti a o svém aumyslu jej zjevně zpravití. A jest-li že ten, jemuž jest překážka stała se, svědkuov by neměl, poručející, popieraje hned na loží nemoci takové, i bez přítomnosti rychtáře, před jedním přísežným, neb před těmi, jenž jsau při poručenství: jest-li že více přísah vedlé počtu žalob má činiti, učině toliko jednu, jiných skrze žalobníka zproštěn bude. Nebo slušné jest, že věřitel nemocný, maje umříti, pro naději spasení své duše za kteréž koli věci měl by přísahati, dobře přísahá. Pakli by pro bolest přísahnutí nemohl, vladaři jeho zbožím po smrti z každé žaloby jednau přísahau se očistí. — (L. S. 648).

**Kšaft poslední má ostati svědomím stálejším a hodnějším.**

## Artikul XIII.

K tomu, aby kšaft poslednějši zahnal prvnějši, potřebie jest, aby měl svědomie stálejší a viery hodnějši, než první. Item. Jest-li že poručenství druhé neruší prvního, ale toliko některé věci zatmělé vykládá a oznamuje, dostatečné jest svědectvie tak silné, jakož jest první bylo. Item. Jest-li že kšaft potomnějši nezdvihá prvního, ale nětco zvláště přidává a vykládá, jakož hned před tiem řečeno jest, ale toliko některé věci k spasení duše příslušné k prvnímu kšaftu přikládá a připojuje: k tomu dostatečné jest svědectvie mužuv vieryhodných; by pak bylo tak dostatečné, jako jest svědectvie kšaftu najprv učiněného. Nebo poněvadž při činění kšaftuov, prvotně spasení duše poručejícího má býti opatřeno: k duvodu takových věcí má dopuštěno býti svědectvie, jemuž by mohla viera přidána býti, by pak nebylo převyšující. — (L. S. 649).

### **Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měl nalezti, má moc mietí.**

#### Artikul XIV.

Jest-li že poraučející kšaft od něho samého sepsaný před jeho smrtí, před některými vieryhodnými pochválil by a řekl by: »Vuoli mé na listu, jenž na takovémto místě leží, dobře porozumiete, neb sem tu sepsal, co sem chtěl poručiti«: tehdy po jeho smrti takový kšaft, jakž bude postizen, má jíti před se plným právem. (L. S. 650).

### **Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší.**

#### Artikul XV.

Poručníci neb šafáři po smrti poraučejícího, najprvé dluhy zaplatiece, hned prede všemi jinými věcmi ty věci, kteréž k spasení duše poraučejícího umřelého diti se mají v jistotě, tak aby pevné a stále zuostaly, jakož jsau zriezeny od poraučejícího, jednajte a šafujte. Nebo slušné a spravdivé zdá nám se býti, aby ten, jenž živ jsa byl jest pánem zbožie, aby po smrti své, dřiev než všickni jiní o svém diele, totiž o kšaftu, kterýž jest k spasení své duše učinil, prvotně byl ujistěn a ubezpečen. — (L. S. 651.)

### **Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi.**

#### Artikul XVI.

Jest-li že člověk před hodnými muži, neb skrze listy puosobí a řiedí své skutky, a potom, toho říezenie neodvolaje, bez kšaftu náhle umřel by: takové zriezenie, kteréž jest učinil, když jest rozumu užievač, za pravý kšaft pevně má držán býti. Nebo skrze to dědicuom umřelého zdvižení bývají saudové. (L. S. 652).

### **Poručníci bez rozkazu a odporu konšel statek opatrovati mohau.**

#### Artikul XVII.

Poručníci neb kšaftu konatelé, neb obránce kšaftu, po smrti poraučejícího bez rozkázanie a vědomie a rady rychtáře a pří-

sežných v zboží a dědice umřelého tiem obyčejem, jakž jim jest poručeno, slušně mohau se uvázati, bez odporu všelijakého. — (L. S. 653).

### **Díly dcer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači.**

#### Artikul XVIII.

Ač umřlý pozoustavil by dcery za muže vdané: v dědičný dieľ takových dcer, ač však který dieľ jim spravdivě přísluší, raději jich mužové, nežli ti poručníci, se uvíží; leč by snad poraučející jinak zriedil, aneb leč by snad ti muži neužiteční, marní, hráči, neb zbožie mrhači byli. Nebo tehdy v takový dieľ, jako v jiné zbožie a v děti poručníci, pro užievanie a aužitek řečených dcer a jich dětí je věrně spravujice, mohau se uvázati a slušně mají plným právem. — (L. S. 654).

### **Kšaftovnie svědek umře-li jeden, druhý má s přísahau vysvědčovati kšaft.**

#### Artikul XIX.

Jest-li že jeden z těch, jenž jsau při kšaftu byli, umře: tehdy druhý, živ jsa, kříže se dotkna, přísáhne, že s oním mrtvým prošen jsa při kšaftu (o němž jest saud) byl jest, a což koli potom k otázce rychtáře na své svědomie a tovaryše svého umřelého vyznač by před saudem, má býti věreno. — (L. S. 655).

### **Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftovanie muož.**

#### Artikul XX.

Byla-li by otázka: »První-li čili poslední kšaft má státi?« takto má býti odpovědieno: Jiné jest dáti, nežli odkázati. Nebo dané zase nemuož býti odvoláno, ale poručené muož. Pročež jest-li že člověk zdravý neb nemocný, o svém statku čině poručenstvie, dnes takto poručí, a zítra nebo potom totěž odvolaje, jinak poručí: poslední poručenstvie moc má, a ne první. A jest toho duvod, nebo při kšaftích, kteříž však smrti poručejícího potvrzení bývají, najviec má býti hledieno k poslední vuoli člověka. — (L. S. 656).

**Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož proměnití.**

Artikul XXI.

Člověk, rozumu požívaje, poraučí-li co aneb kšaft činí, a potom týž, přijda k věku starému, ten kšaft chtěl by změnití: otázka jest, sluší-li jemu to činiti týmž právem? A odpověď jest: Že nesluší. Nebo což koli učinil jest dobrovolně, rozum maje: když bláznovství přijde, nemohl jest odvolati. — (L. S. 657).

**Kšaftovati každý má, dokud rozumu užívá.**

Artikul XXII.

Poněvadž člověk z moci rozumu jest vuole svobodné, protož naprosto příleží jemu zpráva jeho poslední vuole; dokudž rozum má a moc, nad statkem svým, jímž vládne, nemovitým, i kterýž má movitý, zřediti, odkázati a spusobiti bude moci, přátelom nebo i cizím, jakž se jemu koli líbí. A zakládá se tento ortel na onom, což se svrchu píše v starých Právích, totiž v Ciesářských Právích, při nápisích O hostinském kšaftování, v tato slova: »Příchozí host, umieraje v městě, což koli o svých věcech zřídí, chcem, aby pevně a stále zuostalo.« Jest-li tehda to slušné hosti, podobné jest k viere, aby tak slušelo i měšťnínu. »Pakli by který člověk cizí umřel bez kšaftu, a o svých věcech nic by nezřídil: přísežní jeho věci i jeho zboží pod pečeti městskau do roka rozkažte schovati, aby, jest-li že by v tom času některý z přátel neb tovaryšuv jeho s jistými duovody přišel, zboží onoho Právem městským obdržal. Pakli by nižádný v tom času dřiev roku a dále nepřišel: tehdy zboží neb věci jeho na tré buďte rozděleny, a staň se s ním, jakž řečeno jest napřed.« (L. S. 658).

**Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje.**

Artikul XXIII.

Že kšaft toliko smrtí se potvrzuje, aniž kdo co muož v kšaftu řediti, od něhož by neslušelo odstaupiti, poněvadž až do vystaupenie duše vůle byla by hýbající, aniž kdo muož sjíti, dva kšafy pozuostavě, aby oba držáni byli; a ačkoli jmenovaní

svědkové činění kšaftu naprosto vysvědčovali by, avšak toho na kříži mají potvrditi, že nemocný obyčej mluvenie, kteréhož byl zbaven, opět zase přijal. — (L. S. 659).

**Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí.**

Artikul XXIV.

Ačkoli Právo městské jest, že otec o svém zboží muož kšaftovati, řediti neb puosobiti, jakž se jemu vidí býti užitečno: pro to však dědicové ještě nenarození, ale ještě v životě zavření, a zvláště bez vědomie otce počatí, vyjda-li živi z života matky, nebývají zbaveni dědictvie. Protož po smrti otce narození, v statku otcově díel jim příslušný slušně obdrží. — (L. S. 660).

**Kněží svědkové mohau býti o věci k záduší odkázané.**

Artikul XXV.

Žaluje-li farář na osadního layka před světským saudem z kšaftu, jemu a jeho kostelu na záduší učiněného za duši některého umřelého: tehdy muož svooj aumysl slušně obdržeti svědectvím kněží, by pak byli i jeho náchlebníci a kaplané, toliko když nejsau zloповěstní. Nebo jakož v Právě duchovním layci dobropověstní přijímání bývají v svědectví: též v Právě světském zase bývá slušně duchovnímu dopuštěno. — (L. S. 661).

**V kšaftích vuole kšaftujícího má najviece šetrina a vyplněna býti.**

Artikul XXVI.

V poručenstvích plněji vuoli poraučejících vykládáme, nežli v jiných smlouvách. Protož poraučím-li tobě vína, zdáť se, žeť i sudy poraučím, bez nichž vína státi nemohú. Ale jiné jest při prodajích; nebo prodám-li víno v vědru, tehdy vědro nenie prodané. Item. Opanování věci poručené jde před se bez dáni, ale věci prodané nic. Panování věci odkázané má pruochoď bez odevzdání; ale prodané věci panování nemá pruochoďu bez odevzdání. Item. Kteréz věci v kšaftu jsau napsané, tak že nemohau rozumíny býti, jsauf tak, jako by nepsané byly. Kdež odporové mezi sebau v kšaftích bývají nalezení, tu nic stálého nenie



Avšak když by v prvním kšaftu bylo nalezeno: »Dávám, odkazuji« a v druhém: »Nedávám« »Neodkazuji«, není odpor. Protož první nemůž překaziti druhému, poněvadž se napravuje od druhého. Item. Poněvadž poslední kšaft jest jiný, jehožto druhý nenásleduje, zjevno jest, že, ač nemocný kšaft učině rozumně, pozhojí se a potom po času opět, nebo v náhle anebo roznemoha se chvíli na loži leže, umřel by, po řízení a způsobu jiného v kšaftu neučině: neumírá bez kšaftu, nebo učinil jest prvé kšaft, jehož potom neodvolav umřel jest; protož stále a pevně zuostane jakož poslední. Leč by snad napomenut jsa k způsobení kšaftu, před hodnými svědky s rozmyslem, máje zdravý rozum, a on dobrovolně vyznal by, že nechce kšaftovati; neb tehďáž jakožto činění kšaftu odepre, a protož o statku, kterýž jest pozustavil, bude působeno a obráceno k dědicom a náměstkuom budaucím podlé Práva městského. (A o tom také hledaj nahore O dědictvích.) — (L. S. 662).

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ SEDMÁ.

Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati.

**Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jináč kšaft ukazuje.**

### Artikul I.

Rozdíl věcí kšaftovaných, leč by jináč kšaftující zřiedil a rozdělil, má ve všem na rovný díel a jednostajný býti. Item. Aníž takové věci kšaftované mají, dokudž se rozdíl nestane, zapovídaný býti vedlé práva.

### (II.) O těch, jenž bez kšaftu zemrau.

Jest-li že muž bez kšaftu sšel by, ženu zuostavě a děti nemaje, po tom umře-li také žena bez kšaftu: zboží takové radše na otce neb máteř vdovy, nežli na bratra mužova spra-

vedlivě případni. Pakli by ten, jenž umírá, žádného neměl, a bez kšaftu a poručení věcí svých sejde: zboží pozustalé na najbližšieho jeho dědice případne. A protož zase zpět, bude-li mieti ženu aneb děti, tēm jakožto najbližším dědicom případni. Znamenáno buď, že, jakož muž odkázati muože zboží, když živ jest: též i žena o panování zboží, kteréž na ni případne, a věci, muože způsobiti, jak se jí líbí.

### (III.) Kdož bez kšaftu umierají.

Muž bez kšaftu umieraje, a děti z mnoha žen od něho zplozených pozustavuje, jest-li že poslední žena, vzejdúc s dětmi svými, od statku byla oddělena: dokudž na stolici vdovské sede, spravovati bude děti, i jich vlastní zboží. Kterížto, jest-li že let rozšafných ještě nemajice, z vuole Božie zemrau-li, jich zboží na máteř případne; jako i zase zpět, umře-li matka jich, vdova jsúc, statek jejie na ně případne. Ale když léta rozšafnosti pomínú, děti mějte vuoli svobodnau, své zboží způsobiti, jakž chtěie. Opět, jest-li že by máte muže pojała, zboží dětinské, zemřete když koli, ne na ni, ale na děti, jenž jest otec z prvnějších žen zplodil, dědičně bude přílušeti; nebo všichni takoví děti měli jsau jednoho otce, od něhožto řečené zboží jest pošlo. Opět, ustavujem, aby kdož by koli z nás umřel, ženu zůstavě a děti, ani rychtář, ani kdo jiný v zboží neb v statek jeho nikoli se neuvazuj, ale buďte v moci ženy a dědicuov. Pakli by žena stav svooj chtěła změnití, to učin s přátelskau radau. Pakli toho neučiní, z statku toliko čtvrtú část obdrží, ješto by z práva třetinu měla obdržeti. A na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny vdátí se, neb nechati; nebo manželství připuzené říedko se líbí. Pakli kdo umře, ženy nemaje ani dětí, a neučiní kšaftu: veškeren jeho statek dostaň se dědici jeho najbližšiemu neb příteli. A pakli by neměl přítele, o jeho statku staň se takto. Buď rozdělen na tři díly, z nichžto jeden dostane se za duši jeho, druhý na opravy cest a mostuov, třetie na městské potřeby. A to děj se skrze některé z přísežných. Opět, na kterémž koli místě kdo umře, rozumu požievaje, což by koli zřiedil o svých věcech před muži vieryhodnými, nebo před přísežnými, neb před svým farářem: pevně a stále bude.

**(IV.) O kšaftu manželky.**

Každá žena své raucho všední, a nic jiného, komuž by koli chtěla neb k komuž by miľost měla, muože odkázati bez odporu muže svého; leč by měla co svého vlastnieho, jesto by muži byla nedala a smluvami nevymínila, tehda i to muože poručiti, proti odporu muže svého. Opět, žena majíc muže psance, muož svého statku pořádati bez odporu jeho zapsání. A to jest zde bylo ortelováno.

**(V.) Každý člověk své věci muože poručiti, komuž chce.**

Každý člověk, rozum maje, svými věcmi může učiniti, by pak i žena tomu odvolávala, i děti odpierali. Avšak panování stane při jeho dobré vuoli.

**KAPITOLA ŠEDESÁTÁ OSMÁ.****O svědcích a jich povahách vuobec.**

**Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské.**

**Artikul I.**

Výpověď o svědcích jest zapověděná; protož všickni bývají dopuštěni, jimž od práva nebývá zapověděno. I nalezeno jest k otázce některakých přísežných. Vypověděno jest, že svědeckvie ženy zavrženo bývá z práva; nebo jest neustavičná a myslí vrtké; krom některých příhod, v nichž žena muož svědčiti, jakož jest svrchu psáno o ženách, v kapitole XII. artikuli X. A svědeckvie mládence, let rozšafných nemajícího, jakožto pacholík let čtrnácti, a děvečka, kterážto let dvanácti jest nenaplnila. A prehliví, neb nesmyslní, aneb slepí, o vidomých věcech svědčice, a hluší, kdež mají svědčiti o slyšených věcech, a němí, kdež hlasitě má býti potvrzená. A nad to svědeckvie nevěriečieho, jakožto kacíře, Saracéna, Žida ve všech přech, poněvadž svědeckvie děje se

konečně pro vieru. A nad to svědeckvie křivého přísežníka, jako v příkladě. Jest-li že kdo před saudem přemožen jest z falešného svědeckvie od strany, proti nížto veden byl, a zvláště v hlavní při, zavržen bývá týmž právem. Protož při svědcích viera, hodnost, mravové, vážnost a obyčejové mají zkušeni býti. A protož svědkové, kteříž proti viere svého svědeckvie nejsau stálí, ale nejistí jsau, nemají slyšání býti. Viera svědkuov pilně má zkušena a vyhledána býti. A protož při jich osobě má prvotně vytazována býti povaha, byl-li by takový šibaľ, lotr, zahaleč, vypověděnec, čili obecní člověk, a počestného-li jest života a bez poškvrnny, čili jest znamenán a zavržen; jest-li bohatý čili chudý, jenž se pro zisk snadně něčeho dopustí; aneb byl-li by jeho nepřítel, proti němuž svědčí, aneb jest-li přítel toho, jemuž svědčí. Neb jest-li že nebude ve zlém domnění, neb pro osobu, od nížto jest veden k svědomí, byla-li by počestná, neb pro příčinu, že ani pro zisk, ani pro přízeň: tehda dopuštěn bývá. Při svědcích také má šetrieno býti, taková-li by řeč byla, kterauž by s rozmyslem mluvili, čili k těm věcem o kterýchž by tázání byli, v náhlosti bez rozmysla by nápodobně odpovídali. A též jednostajně-li se srovnávají, aneb mluví-li co k tomu podobného, o čemž by tázání byli. Nebo duvodové, totiž potahové, k kterému by spuosobu té věci dostateční byli, žádným jistým obyčejem dokonale vymluveno býti nemuož; nebo jakožto ne vždycky, též také často pravda jedné každé věci bývá dosažená bez zjevných duvoduov; nebo někdy počet svědkuov, druhdy hodnost a mocnost, a druhdy, jakožto hodnověrná pověst, potvrzuje viery o té věci, o kteréž bývá tázáno. Protož saudec ne ovšem má hned se obrátiti k jednomu každému spuosobu duvodu, ale z mnohých duvoduov rozum svojoj má spravovati. Item. Nevidí se hodni býti svědkové, jimžto muož se prikázati, aby byli svědkové. Avšak svědeckvie služebníka v ty časy má býti váženo, když jiného duvodu k vyhledání pravdy nenie. Otec hodný svědek synu, aneb syn otcí býti nemuož, ale otec a syn, jenž v jeho moci jest. Item. Dva bratří, jenž jsau v moci téhož otce, svědkové ovšem v témž kšaftu neb v jednostajné věci mohau býti. Nebo nic neškodí, z jednoho a téhož rodu viec svědkuov v cizí věci přijíti. Item. Nižádný nemá rozumín býti hodným svědkem v své při. Item. K věření věci skutečné svědek

také neprošený rozumín bývá. Item. Kdež počet svědkuo nejmenuje se, na dvou jest dosti; nebo řeč o mnohau věc počtem dvou se zaviera. Náměsíčník muož-li býti přijat v svědectví čili nic, to jakost pohlaví okazuje. Byli-li by všickni svědkové též poctivosti a vážnosti, a jakost věci a náchylnost saudce s nimi se srovnávají: všecka svědectvie mají následována býti. Pakli by z těch někteří jinak pravili, ačkoli v nerovném počtu, býti má věreno, což se s přirozením té věci srovnává, a což by nepřízně anebo milosti podezření nemělo. A potvrdí saudce náchylnosti rozumu svého z vytazování a svědectvie, a což k té věci jest slušnějšího aneb příbuznějšího, to přijme. Nebo nenie potřebie k množstvie hleděti, ale k čisté hodnověrnosti svědectvie, a k těm svědectviem, z nichžto světlost pravdy se ukazuje. Nemuož svědkem býti veden, ktož prvé na toho obžalovaného svědectvie pravil. Svědkové, kteréž žalobník z čeledi své vedl, otazujícimu nelíbili jsau se. Z práva má varováno býti, aby saudce pozorovali, aby obránce, řečníci v při, v kteréž by chtěli pomoc činiti, svědectvie nevydávali. Item. Znamenaj, kdo nemohau býti svědkové, že všickni lidé dopuštění bývají k vydání svědectvie, krom těch, jimž práva zapovídají. A ti se vypisují v těchto verších: *Conditio, sexus, aetas, discretio, fama, et fortuna, fides: in testibus ista require.* Nam *pueri, servi, mulieres, sive protervi, Judaeus, fur, pauper, non possunt esse testes licenter.* Jenž se vykládají takto: Povaha, jako služebník, jenž jest lehké povahy, pro to že jest vlastní, odvržen bývá od svědectvie. Pohlaví, jakožto žena, kterážto pro to, že lehké myslí jest a neustavičná, nemuož svědkem býti. Věk, jako jsau holomudci, jenž čtrnácti let nemají, ač jsau pacholci; pakli jsau děvečky, dvanácti let nemajíce, nemohau svědčiti. Rozšafnost, jakož jsau prchlívi neb bláznívi šílenci. Pověst, jako jsau zlopověstní. Štěstí, jako jsau chudí podezřelí, jenž snadně bývají navedeni řečí, dary, neb přízní. Ale chudý věrný právo své plné a celé obdrží. Viera, jako jsau nevěrní, neb ktož u viře pochybují, jako jsú Židé, Saracénové, kacieři a všickni viře cierkve svaté odpierajíce. Svrchupsaní všickni nemohau svědčiti, vedlé práva. Žádný nemuož svědkem býti v své vlastní při. (A známo jest, že ta pře slove vlastní, jejížto užitek příležití jim týmž jménem.) Item. Rychtáři neb saudci poraučí se zkušování svědkuov, neb svědek má býti

saudci známý, a najměň v ty časy se jemu má oznámiti. Také té straně, proti kteréžto veden bývá, má býti známý, a zvláště v žalobě osobní, v nižto tázano bývá, slíbil-li jest kdo, aneb řekl-li jest toto. Nebo svědek, jenž praví, že by se jemu někdo zavázal, neb dlužen byl, neb nětco řekl učiniti, máť jej znáti. Ale jiné jest, kdež nepraví svědek o zavázanie osobním, neb o statku. Jest otázka, muož-li holomudec neb let nedošlý, potom léta dospělá maje, svědčiti o těch věcech, kteréž jest viděl za času, dokudž neměl let dospělých? Odpověď jest: Že muož; nebo což se nezabraňuje, to se dopuští, a duvodu moc nemá býti sužována. Otázka jest o tom, jenž již poblaudil, neb v zlau pověst upadl, muož-li svědčiti? Odpověď: Že má odvržen býti; nebo, kdož jest byl jednau zlý, vždycky domín jest zlým býti, by se potom i kál a pokánie veliké splnil; avšak zdá se, že nemuož svědčiti, nebo zlá pověst odpuštěna jest totižto od Boha, a ne od světa. Což pak o vražedlnících a o jiných, jenž jsau v smrtebném hříechu? Odpověď: Že právem naším nebývají odeřčeni, a protož bývají dopuštění; ačkoli právem duchovním zavřeni bývají. Item. Když die napřed: »Nevidie se býti hodní svědkové, jimžto muož přikazováno býti«: to rozuměj od toho, jenž je provodí; jinak žádný svědek nebyl by hodný; neb purkmistr neb rychtář muož jemu přikázati. Item. »Mocí přikazovati,« rozuměj jelikožto mocí otcovskou neb panskú; neb pro poslušnostvie, neb mocí přísežného práva, jako v při rozkazujícího vlastní, nebývajte svědkové, kteříž z přísežného práva, neb z poslušnostvie, neb z moci jeho jsau; ale v obecní při mohau. A protož tiemto duvodem saudce přikáže někomu z obce, aby svědectvie vydal pro obecní dobré. Item. Ten, jenž byl při kšaftu, muož býti svědkem v kšaftování při; nebo nenie jeho pře prvotně. Jest otázka: Muož-li prodavač býti svědkem v kupujícího při, miesto kupujícího? A jest odpověď: Že nic; poněvadž užitek mohl by jemu příslušet i ztráta, a tak jest jeho pře. Znamenaj opět o rovném neb nerovném počtu svědectvie. Jest-li že s jedné a též z strany dva svědky vyznávají jednoho, a tří pak neb čtyři pravie jiné: tehdy věreno jest dostatečnejším a poctivějším. Ale jiné jest, bylo-li by od rozličných stran; neb tehdaž většimu počtu věrie se. Anebo také, jest-li že svědkové od rozličných byli by vedeni, často věreno

bývá počestnějším. Item. Znamenaj, že rozdílnost miesta zamítá svědky, jako známo jest v knihách Danielových o Zuzanně svaté. Item. Rozličnosť času svědky zamítá, jako, když o jistém času otázka se dělá k učinění některého skutku; jako, ač by řečeno bylo, že »pojedu učiněno jest poručenství.« A ne jinak, jako, by byla o tom otázka, vládl-li bych a doložil bych se mnohých svědkuov, z nichžto někteří pravili by: »Viděli jsme jej, an vládne za rok,« a druzí »za druhý,« a tak o jiných dále, svědectví jich stojí. Protož toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti. — (L. S. 664).

### **Svědkové se vedau někdy před odpovídáním súpere.**

#### Artikul II.

Ačkoli vedlé Práv zachovává se, aby před odpovědí k žalobě učiněné svědkové nebyli přijati: avšak z příhody a druhdy se to přihází, jako bylo-li by dovedeno, že púhon přišel jest k někomu, nebo, ač by o smrti svědkuov naděje byla, neb o jich dlouhé nepřítomnosti, aneb byl-li by obžalovaný nepřítomen, neb v dalekých krajinách prodléval by, tak že by snadně neb brzo nemohl pohnán býti. Anebo, ač by obžalovaný, přijma puohon, přijíti by pohrdał, anebo, že ze zlosti se pokrývá, anebo, že překází, aby k němu puohon nemohl přijíti. Item. V příčině vytazování, kteréž druhdy přísěžní činí, aby pravdu o některé věci zvěděli, častokrát bez přítomnosti obžalovaného v jich rozmňúvaních svědkové vyslyšání bývají. Item. Kdež žalobník nemůž žalovati pro přísahu, jako v příkladě, přísáhl-li jest zase nežádati lichev křesťanu daných, tehdy k vyhledání lichevníkuo rychtář a přísěžní mohau svědky vyslyšeti. Item. Když se žaloba děje o nepravosti rychtáře: tehdy přísěžní v radě zvykli jsau svědky v radě přijímati. Item. V při o kacieřství po smrti kacieře, také svědkové bývají přijímáni. Item. Když se dokazuje obecní užitek a obecní dobré, anebo ač by svědkové byli staří a nemocní. Protož obecně svědkové, za něžto z některé hodné příčiny lidé bojí se, před sepřením pře bývají přijímáni, a to proto, aby pravda nebyla zatajená a aby hojnost duvodu z rozličných příhod nebyla umenšená. Však skrze přijímání a vyslyšení předřečených svědkuo straně potom časem svým

stojící to ke škodě nemá býti, poněvadž snad měla slušné neb hodné výmluvy k aumyslu proti ní vedenému. — (L. S. 665).

### **Svědkové neznámí a podezřelí mají přísici zvláště, že nejsau najati.**

#### Artikul III.

Svědkové neznámí a některak podezřelí k žádosti strany (krom té přísahy, kterauž učiní k duvodu svého svědectví) zvláště přísáhnau, že ani z prosby, ani z nájmu neb auplatku, ani pro vlastní nenávisť, ani pro přízeň, ani pro aužitek neb prospěch, kterýž jsau měli, neb mají, anebo měli by mieti, nejsau najati neb svedeni. — (L. S. 666).

### **K svědkuom nemocným má vyslán býti písař s přísěžnými.**

#### Artikul IV.

Jest-li že by svědkové byli nemocní, neb staří, nebo mdlí, anebo jinau překážku hodnau měli by tak, že k saudu přijíti nemohau: k vyslyšení jich svědectví mají býti vysláni přísěžní hodní a rozšafní, jenž jich svědectví k saudu mají vzněsti. — (L. S. 667).

### **Svědkové odvrženi býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterau nemuož býti svědkem.**

#### Artikul V.

Svědkové před pruvodem, jenž nejsau z hlavní pře přemožení, aniž jsau se seznali: jest-li že v ty časy, když vystaveni budau k svědectví, byli by dostatečně z prohřešení přemožení, ještě od svědectví se odmítají. — (L. S. 668).

### **Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá.**

#### Artikul VI.

Kdož před saudem slavně svědkuom odpierá, zbráněn bývá od vedenie svědkuov, v též při toliko; leč co nového zašlo, jenž by zvláštneho duvodu potrebovaly. — (L. S. 669).

**Svědky kdo by přinutkał k přísaze, aby druhé straně nesevěčili, neb někdo neradil: nemá prospěšno býti.**

Artikul VII.

Jest-li že by strana, chtějící umenšiti hojnosti duvoduu odporné sobě straně, nutila by některé k přísaze, aby svědectvie, rady a pomoci jemu nečinili: bez odporu přísahy takové, budau-li od odporníka vedeni, jich svědectvie má slyšáno býti. (L. S. 670).

**Svědkem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán.**

Artikul VIII.

Jest-li že kdo obžalován z kterého provinění, obtieženo jest domněnie. Protož nemá býti dopuštěn k svědectví v tom prohřešení, bude-li naň to dovedeno, leč se prvé dokáže býti nevinného. Nebo svědkové mají býti beze všeho podezření a zlé pověsti. — (L. S. 671).

**Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuože.**

Artikul IX.

Znamenati se má, že bratr místo bratra v těžké při, v zlodějstvu, v lúpeži a těm podobné hlavní při, nemuož svědčiti. Item. Ač obžalovaný k očištění své viny vystavil by bratří své k svědomí, a ti od žalobníka byli by zavrženi: jediné, leč obžalovaný prvé učinil by osvědčení, že chce svědky jiné vystaviti místo bratří odvržených, nemuož jiných vystaviti; nebo pravdě jest příslušné, že jest prvé proto bratří vystavil, že jest jiných neměl. Item. Kteříž, mezi jinými krom své přirozené země dlahý čas bydlejice, zjevně přede všemi slyšícími vyznali by se bratří vlastní býti: přijde-li jednomu z nich potřeba, nemuož jiného za svědka vystaviti, by pak přísahau řečené vyznání zjevně usiloval potvrditi. A to ač odporník toho žádá v přech, v kterýchž bratr bratru svědčiti nemuož. — (L. S. 672, 673).

**Svědkem celým býti nemuož, kdo dvakrát z zlodějstvie jest obviněný.**

Artikul X.

Dvakrát pro zlodějstvie obžalovaný bude-li kdo, by pak u něho zlodějstvie nikdy nebylo nalezeno, by se i očistil: proto nemůž za svědka dokonalého býti, jakožto již podezřelý. — (L. S. 674).

**Dobropověstný bližší jest a mocnější svou čest hájiti než přemožen býti.**

Artikul XI.

Přísežní z A., přišedše do Prahy, obvinili sau dva, kteříž tudíž puoř druhého léta v Praze byli bydlíce, osadivše se a počestně se zachovávali, praviece, že by listy z A. chtěli přemoci, že sau byli v přízni a v tovaryství zločincóm těm, kteříž městečko A. mnohokrát sau vypálili a ještě pálí. Ale oni, odpovídajice, žádali sau sobě nálezu: »Zda-li vieryhodným svědomím tolika ctných mužuo, jakož právo potřebuje, neměli by a nemohli raději životu a své dobré pověsti brániti, nežli za zlopoštěné zuostati jakýmiž koli listy?« Na to konečně jest odpovědjeno: Že najviec sedmi svědky hodnými řečená dva mohau čest a pověst svú obdržeti, proti odporu jakýchž koli listuo. A poněvadž chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá: raději dopuštěn bývá každý k obránění své dobré pověsti, nežli by měl přemožen býti za zlopoštěného. (Item. V kap. I. art. II. Item. V též kap. art. XVI.) — (L. S. 676).

**Přísežní o tom, co slyší od přísežného v přech, smlouvách mohau svědčiti.**

Artikul XII.

Přísežní, kteříž sau osobně při některých smlouvách nebyli, ještě o těch věcech, o nichž jsau od svých spolupřísežných (před nimiž pře byly jsau přemítány, budto že jsau se slibové před nimi stali) slyšali, mohau svědectvie vydati. — (L. S. 675).

### **Svědomie nejisté, ani žalobníku, ani súdeři nenie škodné.**

#### Artikul XIII.

Žalobník, chtě přemoci obžalovaného z dluhuov, vedl jest přísežného k svědectví, jenž jest takto seznał: »Pamatuji dobře, že obžalovaný vyznał přede mnú, že by dlužen byl žalobníku penieze, ale mnoho-li peněz, to jsem zaporaněł, a nemohu toho jistě věděti.« To uslyšal obžalovaný, odpověděl: »Znám se, že jsem jemu dlužen puol kopy grošuov. A otázku činím, zda-li to zaplatíc vedlé vyznání přísežného, jenž žádného jistého počtu peněz nevyslovił, nebudu od jeho žalob zproštěn?« Na to bylo konečně usúzeno: Jest-li že mimo zaplacenie puol kopy grošuov žalobník z větší žaluje summy na obžalovaného, z toho jemu, proti nejistému seznání přísežného, vedlé spravedlnosti bude odpoviedati. Nebo nejisté a nestálé vyznání přísežného, jakož žalobníku neprospeívá, též obžalovanému neškodí. — (L. S. 677.)

### **Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doložil, co by zapomenul, bez škody.**

#### Artikul XIV.

Ortelem jest nalezeno, že, ačkoli přísežný před saud na svědectvie vedený k napomenutí strany, kteréž má svědčiti, jest-li že snad od též strany o některých věcech, jichžto byl jest zapomenul, zjevně jemu ku paměti přivedla by, a seznání prvnější, kteréž učinil, přivětšuje neb umenšuje napravila by: skrze to straně žádná škoda nepřichází. Svědectvie přísežných z končím města toho saudu, kdež jsau přísežní, nevztahuje se. Avšak přísežní jednoho města o zápisích, krádežích, laupežích a o saudích i o výnosích pří, před jich saudem zjednaných, a o věcech těch podobných, listy svými svědectvie mohau vydávati. — (L. S. 678.)

### **Zavieže-li se kdo přísežnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním přísežným ukázał.**

#### Artikul XV.

Nalezeno jest. Jest-li že člověk zavieže se dověsti některú při svědectvím přísežných, žádného počtu jistého nevyslově, po-

něvádž v při kterak koli veliké svědectvie jednoho přísežného, když od jiných přísežných nezamítají se, jest mocné a stálé: takový člověk tauž při jedním přísežným dostatečně muož dověsti. Pakli při svém duvodu jistý počet jmenovał, jako, ač by řekl, že třmi, šesti nebo osmi přísežnými své pře chce doličiti: dlužen jest svú při dověsti tolika přísežnými, a neméně, poněvádž se k tomu dobrovolně zavázał. Item. Nalezeno jest, že člověk života, cti a zbožie svého muož brániti lépe, nežli od někoho přemožen býti svědectvím týchž přísežných. Přísežní vsi, kteréž příslušejí k městskému právu neb saudu, o všech přech, kteréž v těch mezích vsi leží, před saudem mohau svědčiti jako svrchovaní přísežní města.

Starodavní obyčej městský jest, jest-li že strana zavieže se své pře dověsti úředníkem neb konšelem, nenie potřebie, aby je jmenovał pravým jménem, jako jiní svědkové v některých přech, dřiev nežli by vystaveni byli, zvykli sau býti jmenováni. Item. Přísežný, mluvě slovo něčti před saudem, nemuož tomu svědčiti v též při, za něhož mluví. — (L. S. 679.)

### **Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súdeřovi.**

#### Artikul XVI.

Panna jedna žalovala na ženu bratra svého z pěti kop grošuo dluhu, ikúci, že svú žalobu chce prověsti svědectvím přísežných. Ale obžalovaná odpoviedající řekla, že též svědectvím přísežných nevinu své chce dověsti, žádající naučení, zda-li nebude moci lépe sebe i zbožie svého přísežnými obdržeti, nežli přísežnými přemožena býti. Na to bylo usauzeno k straně panny, že bližší jest své řeči dověsti přísežnými, nežli obžalovaná svého odporu, jenž upřimo nemuož doveden býti. Ale jiné by bylo, ač by odpor potvrzenie v sobě zavierał, anebo odpověď nějaké znání, jako v příkladě, kdyby obžalovaná byla řekla: »Pět kop grošuov byla sem dlužna, jichžto nynie nejsem dlužna, nebo jsem zaplatila, a toho chci dověsti svědectvím přísežných.« Nebo tehdy jejie duvod, kterýž jest k obraně zbožie svého přimínila, má býti dopuštěn. Avšak tiem ani první přísežní byli by odehnání od druhých, tak totiž prvních svědectvie bylo za falešné odsauzeno. Nebo tak těžké jest přísežné odehnati nebo zavrci,

nebo první i druzí mohau právě svědčiti, k rozličným časom hľadíce. A též nápodobně v přech ranění. Bylo-li by viac konšeluo přítomných při svádě a při bitvě, z nichžto někteří řekli by viděti se takového býti raněného od onoho, jiní pak řekli by, že sau toho neviděli: stálejší jest svědomie těch, jenž pravie, že jsau neviděli. Ale jiné by bylo, byl-li by duvod bránění od boje, jenž slove »notwer.« A když by se ta věc přihodila, kdež by žalobníku a obžalovanému rozliční konšelé svědčili: tehdy byla by pochybující příhoda od obojí strany. Přísežní svědci mají slyšání býti, aby se pravda jasněji oznámila. A když ti vyslyšání budau, jest-li že by snad z sprostnosti při žalobě neb odporu nětco potřebného bylo opuštěno: tehdy od přísežných na saudu sedících bude moci nalezen býti výnos, k spravedlnosti se srovnávaje. A vedlé toho sauzenie má rozumína býti tato obecní řehola, jenž die: »Že člověk můž lépe brániti osoby své, cti a zbožie, nežli by od jiného mohl přemožen býti.« — (L. S. 680.)

#### **Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie sudte.**

##### Artikul XVII.

Poněvadž přísežní při počátku sazení přísahli sau, že nedostane-li se jim Práva psaného neb obyčejného, že mají jednomu každému vedlé svého svědomie spravedlivé učiniti: slušné jest, jiné svědky v vysokých a pochybných přech ruozno rozděliti, aby proměnu poznali, a aby úplně a zjevně pravdu poznali, zvěděli, a tajně o jedné každé při a příbězích (circumstancí) a zvláště o času a o místu od jednoho každého pilně vytázati, a vedlé toho k nálezu konečnému přijíti, proti odporu strany, od kteréž by svědkové byli vydáni. — (L. S. 681.)

#### **Přisaha jest konec všech při a sauduov.**

##### Artikul XVIII.

Poněvadž přisaha jest konec všech sváruov neb sauduov, a také poněvadž nižádný nemá hotov býti k přísaze, leč by toho byla hodná příčina: i zachovává se v městském saudu z dobrého obyčeje, že všickni svědkové k žádosti strany odporné dlužní jsau přísahati, aby jim věreno bylo toho, což vyznávají. Vyní-

majíce toliko konšely neb přísežné, jenž toliko na počátku sazení úřadu svého přísahli jsau. Vyměňujíc toliko svědky, jenž také v některých zvláštních přech naplňují místo přísežných, jako sau ubrmané, rádce a smluvní svatební lidé, kteříž povolání bývají k smlůvě manželské. A i svědkové, jenž při kšaftích umierajících lidí prošení a zvolení jsau, přítomní jsau, a těm podobní. Nebo k takovým smluvám a přem zvykli jsau povolání bývati věřící a vieryhodní lidé, jimžto bez skutečné přísahy (kteráž se děje na kříži prsty kladauce), což by koli k otázce rychtáře neb saudce na svau vieru a duši a na své svědomie seznali a vysvědčovali, věreno má býti. Nebo by toho nebylo puojeno, k řečeným přem lidé počestní pro lehkau přísahu z těžka k svědectví byli by přivedeni. — (L. S. 682.)

#### **Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najměň býti mají.**

##### Artikul XIX.

V městském saudu ortelováno jest: Ačkoli svědectvie jednoho přísežného jest stálé, avšak svědkové, kteříž místo přísežných naplňují, jako sau ubrmané, rádce, smlauvce svatební, poručníci, jenž jsau při kšaftu, a těm podobní, v každé při najměň mají dva býti, aby těm oznámeno bylo, že jsau docela takověz moci, jako přísežní. — (L. S. 683.)

#### **Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati.**

##### Artikul XX.

Ortelováno jest: Že svědkové, jenž k přísaze nebývají nuceni, jakož sau přísežní, ubrmané, a těm nápodobní, jakož od stran nemohau býti nuceni, aby za to přísahali skutečně, o čemž seznávají, toho potvrzujícíce, tak aniž v svém seznávání padají. Protož pro překládaní aneb opravení slov svých, ani oni k pokutě sau zavázáni, ani strana, kteréž svědčí, pře ztracuje. Nebo řečená přisnost změnění, opuštění, přidání, nebo ujímání slov toliko při přísahách má zachovávána býti, a ne v svrchu řečených seznáních. — (L. S. 684.)

### **Svědkové mají jmenování býti v při peněžité, ale ne v hlavní.**

#### Artikul XXI.

Strana, mající svědky vésti v peněžité při, neb o zbožie v budaucím saudu, k žádosti strany odporné jmenovati bude jednoho z nich v přítomném saudu. Ale jest-li pře o rány aneb o jiné prohřešení hlavní, to nezvyklo bývati. — (L. S. 685.)

### **Straně k jmenování svědku ov má potaz se příti.**

#### Artikul XXII.

Ortelem jest nalezeno: Že ačkoli svědkové od strany, kteráž je vede, měli by vědomí býti, avšak, poněvadž rozmyšlení a prostřed rozměluování v každé straně saudu prosícimu má býti puojčeno: jest-li že strana, svědky majiece vystaviti, žádá, k jmenování jich nemá jemu rozmyšlení odepřino býti. Nebo potřebie jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili, a k tomu rozmyšlení jest převelmi potřebné. — (L. S. 686.)

### **Svědék umře-li, straně se prótah má příti pro jiného.**

#### Artikul XXIII.

Ač svědek jmenovaný umřel by dřiev, než by čas přišel, kterýž by jej měl vystaviti: má strana puojčeno býti, aby jiného tak hodného a věřícího místo onoho postavil. Ač by také přisežní k žádosti strany navštívili svědka nemocného, a jeho slova vyslyšeli o těch věcech: tehdy v tom saudu, v kterémž svědčiti měl, umře-li ten, svědectvie budau moci oznámiti. — (L. S. 687.)

### **Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něteo; když toho neučiní, při tratí.**

#### Artikul XXIV.

Přihodilo se, že otčím sirotkuov, když tři přisežné k duvodu úmysla svého jako z ortele od sebe vynesného obdržel, před saudem byl vystavil, nenie vědomo, kterým jsa hnut duchem, nejasa nucen, řekl jest: »Pane rychtáři a páni konšelé, k svě-

dectví těchto přisežných, kteréž jsem vystavil, přivedu a brzo, a hned, dřiev než od saudu vstanete; a když ještě sauditi budete, viac jiných hodných lidí, jimžto jakožto svědky spolu s přisežnými těmi úmyslu svého dovedu a dokáži, že spravedliví při mám.« A toho však jest neučinil. A ačkoli jednoho jest jmenoval, avšak aniž téhož, ani kterého jiného jest přivedl ani vystavil. I když se saud dokonal, žádali jsau sirotci k své straně nálezu: »Poněvadž jich otčím, nejasa přinucen, svědectvie nálezem konečným, jakožto dostatečně jemu puojčené, dobrovolně řekl rozmnožiti neb přivesti, aniž k čemuž se byl zavázal, k skutku přivedl: zda-li jest v své při nepadl, a oni své spravedlnosti zda-li sau nedosáhli?« Na to jest konečně usauzeno: Poněvadž otčím sirotčí, nejasa nucen, k duvodu své pře viac svědky nežli přisežnými, kteréž byl vystavil, dobrovolně se zavázal, v takovém duvodu poklesl se: právo své jest potratil, a sirotci své právo jsau obdržali. Nebo přísloví obecné die: »O čemž kdo užítka a zisku hledá, o tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.« Často se také přihází, že z bláznivé žalobníka otázky a nedostatečného odpovědění před saudem spravedlivý bývá vinen a nespravedlivý nevinen zůstává. Aniž jest slušné, aby skrze takovou věc rychtář neb přisežní v čem byli vinni. Nebo »Práva naše spomáhají bdícím, ale ne spícím.« Protož škodu, kterauž svau v nau v věcech sobě poručených kdo trpí, sobě, ale ne jinému má to připsati. (O tom hledaj níže.) — (L. S. 688.)

### **Svědkové, v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti.**

#### Artikul XXV.

Měšťané psali sau takto: »Šest tovaryšuov kovářských, častokrát spolu do krčmy chodíce, a ve hře kostek, kteréž se ustavičně přídrží, zisk i ztrátu mezi se dělice, učinili sau neslušnost nebo svádu, a jeden z nich jednomu pekaři uťal ruku; protož tazž, chtě se očistiti jinými pěti tovaryši svými, tieže pekař: »Poněvadž všech šest neřádny a rozpustilý život vedli by, a jako spiknutím spolu se přídrží, zda-li jako zlopověstných a podezřelých řečených pěti nebude moci od svědectvie zahrnati týmž právem?« — Jimžto dána jest odpověd psaná: Jest-li že řečení



tovaryši spikli jsau se, to jest, vespolek se zapřísáhli neb sliby spojili (a to muož poznáno býti z jich ustavičného spojení) hodně od svědectvie odvrženi jsau. Protož tovaryšuov poctivých, jakož jsau kupci, kramáři a jiní nápodobní, když toliko pře, o níž jest žaloba, jim vuobec nepřileží tak, že zisk k jednomu a ztráta k druhému hledí, a tak i žalobník i svědek v své vlastní při usilují, (a to skrze opatrné rychtáře a konšely po spuosobu při a po jiných rozličných věcech muož býti opatrně znamenáno) mají za svědky přijati býti. Ale tovaryši ti nepočestní, mají býti od svědectvie zahrnutí. Ale v prohřešených hlavních nebo v těžkých přech, tovaryši nebývají přijímáni k plnosti důvodu, ale ke zlému domnění, tak že s jinými mohau ohradu činiti. — (L. S. 689.)

### **Řečník v při, který vede, svědčiti nemuož.**

#### Artikul XXVI.

Ortelováno jest: Že řečník, z peněz najat jsa, v při, kteréž hájí, a straně, jejížto při vede, svědectvie nemuož vydati. — (L. S. 690.)

### **Bířic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuož nikdaž.**

#### Artikul XXVII.

Přísežní vnesli jsau tuto příhodu: »Některaký, jsa obžalován z vraždy, umínil míeti obranu; vystavil jest sedm svědkuov, jenž sau pravili se viděti, že, moci se bráně, řečenú vraždu jest učinil. Mezi kterýmižto svědky jeden byl bířic a druhý kat. I jest otázka z strany žalobníka, zda-li tito nemají slušně od svědectvie býti zavrženi, jakožto zlopočestní, a zvláště kat, jenž lidi z peněz umrtvuje a zabíjí?« Z strany pak obžalovaného otázka jest: »Poněvadž kat činí skutky právu a saudu potřebné, a bez něhožto spravedlnost pravého saudu ani konce nemuož vzíti, zda-li bez překážky takového skutku nemá za hodného svědka přijat býti?« — Na to jest konečně nalezeno: Že bířic bez pochyby muož svědčiti, ale kat, že, pro ľakomstvie a pro mzdu časného zisku najat jsa, dobrovolně, jakožto zaufalec, vražděním se činí a ustanovuje, od svědectvie hodně bývá zavržen, jakožto

zlopočestný. Ani však rychtář pro to, ač by sám skrze se zločince trápil, od svědčení nemá zbráněn býti; nebo to činí pro milování spravedlnosti a z dluhu úřadu svého. Ale kat toliko pro naději peněz skutky své koná. Znamenáno také má býti, že když pro vraždu nebo jinau příhodu prohřešilú neb těžkau obžalovaný svau obranu dovodí: takový duvod věc dvojí zavírá. Jedno, což jest proti němu jakožto skutek, a druhé jest k jeho straně jakožto obrana. A ačkoli po seznání obžalovaného poznává se skutek, jenž jest proti němu: avšak obrana, jenž jest k jeho straně, silnějšího a mocnějšího svědectvie potřebuje. Protož poněvadž v prostém očišťování z vraždy kat nemuož svědčiti: tehdy mnohém méně v obraně jiné nemuož svědčiti. — (L. S. 691.)

### **Svědkové zmateční a nejistí nejsau dostateční.**

#### Artikul XXVIII.

Svědkové zmateční neb nejistí, a ne tak světle vyznávajiece, aby jich řeči mohla pravda zjevná býti, nejsau dostateční k duvodu úmysla té strany, od kteréž jsau vedeni. — (L. S. 692.)

### **Svědectví skutku předkládá se svědkuom slov.**

#### Artikul XXIX.

Když některaký krajčí z puol-páta lokte sukna Mechelského pláštěk a sukni ušil byl, dotýkán jest byl od toho, jehožto bylo sukno, že by půl lokte vzal k svému užitku. A když toho krajčí popíral, povoláni jsau cechmístři krajčovští i vetešníci, a tázáni pod mocí přísahy učiněné: »drží-li pláštěk a suknice v sobě puol-páta lokte?« Kteřížto, pilně šaty opatřivše, jednosvorně sau odpověděli, že nic, totiž že nedrží. A k jich odeprění ku potvrzení žalobník přidal jest, že dřiev, než to sukno krajčímu vydal, před svědky k tomu přijatými na váze převážil. Protož žádal jest úsudku k své straně, zda-li i skrze váhu krajčího nemohl by slušně přemoci? Poněvadž prach, kterýž sukno při šití přijalo, a niti, kteréž sau přibýly, měl by sukno těžší váhy, než prvé bylo, učiniti. Proti tomu krajčí opětoval, že by jemu o váze nic vědomo nebylo, ale že chce šaty rozpárati na fleky, a před pří-

sežnými a krajčími novými a vetešnými složití, a na oko ukázati, že budau držeti puol-páta lokte, jakož jemu žalobník vydal. I jest otázka, či svědectvie má druhému předloženo býti? A odpovědjeno jest konečně: Že krajčího. Nebo obyčej jest, že sukno měřeno bývá, a ne váženo. Váha také při sukně pro namočení, pro prach a pro nití a pro malé fléčky, jichž se nedostává, viec fašuje nežli měření, a zvláště když krajové a koncové sukna na rúše ještě pozuostávají, jichžto tento krajčí jakožto opatrný nebyl odštíhal, jakož jest to na oko ukázal na plášti a na sukni předřečenými. Z toho ortele naučení jest, že svědectvie skutečné předkládá se před svědectvie řeči. — (L. S. 693.)

### Strany když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsúzeni býti mají.

#### Artikul XXX.

Jest-li že by žalobník při žalobě svědky jmenoval, a obžalovaný při odporu na též svědky se svolí: oba prositi budeta jich, aby přišli před saud a svědectvie pravdě vydali. — (L. S. 694.)

### Otec nemuož svědčiti synu svému.

Nalezeno jest sedlákuom z N., že otec, jsa přísežný, synu svému vlastniemu o ranách, kteréž týž syn praví sobě býti učiněné od jiného, an na to otec jeho hleděl, nemuož svědčiti.

### O podezření svědkuov.

Ortelem nalezeno jest měšťanuom na Horách Kutnách, že když přísežní, a zvláště rychtáři, neb straně, proti kteréžto svědomie má jíti, podezření jest, že by svědkové krivě měli vyznávati, nebo přízní, nenávisť neb bázní jinak chtěli svědčiti, nežli jest v pravdě, mohau ruozno rozdělení býti, a po jednom o při, o kteréž mají svědčiti, o miestu a času, a o jiných všech přiběžích od přísežných ztazování a přeslyšání. A potom vedle toho k nálezu konečnému má se bráno býti. To však má se státi dřiev, než svědkové prsty na kříž vloží.

### O svědectvie zetino proti svekruši.

Ortelováno jest Hanzlovi, že Kundlín a Joklín platně, zetové její, miesto smlauvcí svatebních, proti Petrovi řečenému Rotmelcert o díl dědičný, kterýžto řečenú svekruši svú před saud připravil, nemohli jsau svědčiti, že dřieve díl svuoj dědičný nařkla sobě samé k užítku.

### Strana vymíni-li sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví,“ má toho užiti.

#### Artikul XXXI.

Ač strana, majíc svědky provoditi, toto předložila osvědčení, jest-li že pro odvržení neb obyčejem kterým koli některý z nich svědkův byli zavrženi, že »chci a hotov sem jiného na to miesto postaviti«: tehda muože miesto svědka jiného vystaviti, bez překážky strany odporné. — (L. S. 695.)

### Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti.

#### Artikul XXXII.

Konečně jest nalezeno k otázce, že k žádosti strany svědkové nětčí, proti ní vedení, mají před oči býti vystaveni a prstem ukázáni. A když se to stane, neodvrže-li žádného, musí jich svědectvie trpěti. Pakli se předeepsané ukázaní nestane: ačkoli svědkové do čtyř lavic vešli by, když toliko kříže by se nedotkli, ani s dopuštěním saudce blízko by přistaupili, ještě odpor proti nim učiněný má od rychtáře slyšán býti. — (L. S. 696.)

### Svědkové když se vedau, již ne osoby nařiekati se majie, ale slovuom odpor muož býti.

#### Artikul XXXIII.

Ktož svědky provodí, proti osobám jich nemuož mluviti, ani v své při ani v jiné, leč v nové při, ale proti jich řeči dobře muož mluviti. A duvod toho jest; nebo když provodím svědka, osobu jeho zchvaluji. A protož dovodím-li jim sobě, dlužen sem jej přijieti proti sobě. Ale že nevím, co svědek bude mluviti protož proti jeho řeči mluviti mohu, totiž, že odporné mluví

sám sobě, neb také jiným mým svědkuom, anebo činí-li snad pro mého odporníka to. A činění takových výminek má od vyměňujícího rozprostřeno býti, dřiev než bude osvědčení zjevné, tiemto obyčejem: »Pane rychtáři, jest-li že který z mých svědkuov od mého aumyslu pochybil by, hotov jsem jiného postaviti miesto něho.« Ale proti komuž svědkové provodí se dřiev, nežli by seznali, muož proti osobám jich odepříti, totiž že jsau zlopověstní, křiví přísězníci, šibalové, nepřátelé jeho, služebníci, nebo že jsau přílišným obcováním spojení, nebo příbuzenstvím straně odporné, a tēm podobnými věcmi. Ale proti řeči jich muož odepříti, když již seznání stało se jest, jediné leč by snad z slyšení vyznávání vzíti by chtěl způsob odpieranie proti osobě. A byli-li by svědkové duovodného života a věrného obcovanie, k žádosti jich neb strany, od kteréž jsau vedení, vyměňující neb odpierající, potvrdí svau přísahau, že odpor činí proti nim ne ze zlosti, ale pro spravdnost. — (L. S. 700.)

**Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho nečiní.**

Artikul XXXIV.

Ač strana, mající nedostatek duovoduov, kterýmž by svědky měla zavrci, znovu usilují předložiti výminku: učinit přísahu, že toho při prvním zamítání byl zapomněl, ani měl v paměti žádným obyčejem.

**Pokáže-li se na svědka nárek, svědčiti nemá.**

Artikul XXXV.

Ač proti svědku odepříeno by bylo, že někdy pro prohřešení neb zavinění jemu předložené od svědectvie byl odvržen: z duvodu takového odporu od svědectvie opět bývá zavržen.

**Svědék nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ není škodné.**

Artikul XXXVI.

Jest-li že svědkové, vedlé zvyklosti jsauce tázáni, učínice seznání, nepřidadí na konci: »toť sme svědomi v té straně:« pro

tu příčinu jich seznání nemá býti zavrženo; nebo nedostatek toho přídavku naplní předešlau otázku rychtáře.

**Svědómie o meze a vládařstvie, čiem starší, tiem jest hodnověrnější.**

Artikul XXXVII.

Starodavní právo jest, že když jest zvláště o meze, o hranice neb končiny dědin, nebo o nápodobné věci pře, že svědectvie starodavnějšího času jest mocnější. A též také, když jest saud neb žaloba o vládařstvích neb zmocněních, a o stavuňcích, smluvách: tehdy mocnější jest svědectvie, kteréž koli strany bylo by, kteréž staršího času pomnějí se. — (L. S. 701.)

**Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti.**

Artikul XXXVIII.

Ortelováno jest: Nařkne-li žalobník obžalovaného, že tento den a tutu hodinu učiniv zálohy v takovém místě, chtěl jej života zbaviti, a toho chce naň dověsti svědomím verryhodným; ale obžalovaný odepře, že dne a hodiny předřečené nebyl na tom místě, kteréž žalobník jmenoval, ale na jiném, totiž v jiném místě, neb v některé vsi, a toho by chtěl dokázati svědomím, dostatečným toho města neb té vsi: v takové příhodě má svědectvie obžalovaného předloženo býti svědectvie žalobníka. A též má rozumieno býti nápodobně o jiných přech. Item. Seznali-li jsau se svědkové, že rozdílne časy a miesty rozličnými vědomo by jim bylo o nesnázi, kteráž se přemítá a valchuje mezi stranami: budau-li se toliko srovnávati v seznávání jich svědectvie, jakožto mocné má býti dopuštěno. Tak jest ortelováno v radě městské, že svědkuom z hodné příčiny má odtah býti učiněn. — (L. S. 702, 703.)

**Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti.**

Artikul XXXIX.

Měšťanuom jest nalezeno: Že svědkuom, z hodné překážky neb z nuzné potřeby v den určený ku právu nemohaucím státi,

bez škody strany, má prodlenější rok býti dán. Ortelováno jest, že svědkové jmenovití, majíce se postaviti, jest-li že pro přízeň, pro nenávisť, pro bázeň, nebo pro jinou příčinu by nebyli přítomní, neb že by státi nechtěli: tehdy skrze rychtáře mají přinuceni býti, aby pravdě svědectvie vydali. — (L. S. 704, 705.)

### **Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá.**

#### Artikul XL.

Ortelem jest nalezeno týmž měšťanuom, že svědkové mají býti hodní, totiž takoví, aby skrze výmínku neb odepření nemohli od svědectvie odvrženi býti. A každý se domnívá býti hodný, o němž nebývá duvod odporný. Protož výpověď o svědčích jest zapověděna, tak že každý dopuštěn k svědectvie bývá, jemuž není záповěď neb jenž není zavržen. Ale takové zavrženie neb odehnání má se od strany, ale ne od rychtáře státi, týmž právem. — (L. S. 706.)

### **Svědky saukupníky nemuož žádný vésti v trhových věcech.**

#### Artikul XLI.

Když host jeden z Salcpurka žaloval, že některakému měšťěninu z Brna dva sudy vláského vína za 37 kop grošův peněz Pražských prodal byl; ale měšťěnin k tomu řekl jest, že toliko za 27 kop grošův je koupil; a oba dva se na seznání saukupa táhli: ortelováno jest a zřízené v plné radě, že ani host proti měšťěninu, ani měšťěnin proti hosti nemá vésti svědomie saukupuov, jenž německy sloví »undrkewfel« (subemptores), leč by s nimi měl počestné muže. — (L. S. 707.)

### **Očista pro blauzení jest sama sedmého.**

#### Artikul XLII.

Hospodář Jindřich žaloval na Kundráda, podruha svého, že nočního času ženu a statek jeho, jenž pokládáše 20 kop grošův, na voze odvezl. A když obžalovaný jakožto člověk dobré pověsti obdržal očistění: otázáno jest bylo o počtu svědkuov etc.? A jest

odpovědjeno, že takový obžalovaný sám sedm svědectvím hodným muož svau nevinu okázati. Item. Týž hospodář žaloval na formana, že jeho koňmi a vozem žena a statek jeho bylo jemu uvezeno. Jemužto když bylo nalezeno, že se má svědky očistiti, vypovědjeno jest jemu, že se má sám třetie hodnými muži očistiti. (L. S. 708.)

### **Svědkové jednostajní mohau býti o skutku a příčinách toho.**

#### Artikul XLIII.

Kteréz svědky z vraždy obžalovaný sprvu vystavil jest, též muož vystaviti, obžalován jsa z příčiny vraždy, jenž slove »volleist«. Nebo není to právu odporné, aby týmž svědkuom viera byla přidána o hlavním skutku a o jeho příbězích a případnostech. — (L. S. 709.)

### **Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání buďte.**

#### Artikul XLIV.

Podepsaní jmíni jsau za úhlavní nepřátely, a mohau od svědectví býti zahrnutí: Nejprvé, ktož jest žaloval na druhého z hlavního prohřešení, ačkoli obžalovaný ušel by, avšak vždy po žalobě jeho nepřitelem bude sauzen. Item. Ktož žaloval na druhého z prohřešení neb zavinění, pro něž mohl jest město ztratiti, neb na paušť vyobcován býti, odsauzen jest za jeho nepřitele. Item. Ktož učiní autok na koho o jeho čest a duostojenství nebo stav. Item. Ktož jest vznesl něččí jméno, z jehožto vznešení některaká pokuta mohla by naň vložena býti, ač jest pak žaloby jeho nedokonal. Item. Učinil-li jest kto puotku na druhého o zbožie jeho. Item. Ač kteří stovaryšili se vespolek pro některý skutek neb mluvení, ačkoli jest žaloba nedošla, avšak ještě jmíni jsau za nepřátely. Item. Jest-li že kto v hlavní při svědčil jest proti někomu, potom domním jest býti nepřitelem. Item. Ktož přebývají s nepřátely našimi, domníni sau nám za nepřátely. A též ktož jest přítelem našeho nepřitele, jmín jest také jako náš nepřitel. A znamenaj, ačkoli předřečení mají jméno

nepřítele, avšak když mají od svědectvie zahrnutí býti, to se poraučí rozšafnosti a svědomie saudci, totiž rychtáři a přísězným. Znamenaj také, že, ač řečení zbránění bývají od svědectví, avšak dopauštějí se k žalobě, ač by se jim křivda anebo přáteluum jich dála. — (*L. S. 710.*)

### **Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá.**

#### Artikul XLV.

Jeden sedlák žaloval na jednu vdovu, že muž jejie v kopě grošuov byl by jemu povinnovat, a toho že by chtěl dvěma svědky hodnými dokázati. A když jest vdova popierala, a nevinu svú též dvěma svědky dovésti chtěla, řekl sedlák: »Pane rychtáři, proti dvěma svědkuom, kteréž chce vdova vystaviti, zavazují se, že já chei jiné čtyři vystaviti. A tíži, zda-li větší počet svědkuov vedlé spravedlnosti nemá předložen býti menšiuu?« Odpovědieno jest konečně: Ač v mnohých Právích dopauští se, aby větší počet zahrnal menší, avšak v Právě městském od starodávna to se nezachovává ve všech přech. Protož vdova svědky dostatečnými statku a zbožie svého branieci, lépe muož žalobníka odbyti, nežli on rovnými svědky, kteréž prvě při žalobě řekl postaviti, mohl by ji přemoci, týmž právem. Aníž však v tom práva městská jiným, ani jiná tém jsau odporná. Nebo poněvadž taková práva některak sau obyčejná, a ne ovšem za právo jmína, že každá věc muož státi v městě, v němž jest obyčejná. Nebo obyčej vedlé práv jesti právo duvodné obyčeuom užíevajících. — (*L. S. 711.*)

### **Svědkové súpeřovi o záplatě dluhu listovnieho přednější jsau a mocnější.**

#### Artikul XLVI.

Některací měšťané tuto žalobu předložili: Jeden z N. A. žaloval na naše dva měšťany, že jich otec zastavil jemu své dědictvie ve 30 kopách groších, dav jemu na to hamfešt pod pečeti našeho města utvrzené, i že týž hamfešt, jakož praví, ohněm jest zhynul. Otázka jest: »Jest-li že by mohl vystaviti rychtáře a přísězné naše, jenž by svědčili, že by jemu ten hamfešt dán byl,

bude-li moci obdržeti těch 30<sup>ti</sup> kop grošuov týmž právem?« — Ale řečení naši měšťané pravie, že těch 30 kop grošuo otec jich, ještě živ jsa, zaplatil, a hamfešt zřezal a umořil, tak že přípisu ukázati nemohau, a zavazují se toho dokázati svědky hodnými, otázku činíce, zda-li svědkové jich svědkuom žalobníka nemají býti předloženi? Na to konečně bylo nalezeno: Poněvadž hamfešt k činění záplaty konečně dán byl, bude-li takové zaplacení od dřievřečených měšťan, bez překážky důvodu žalobníkova, dostatečně dovedeno svědomím vieryhodným, že by se stalo: žalobník má na tom duvodu dosti mieti proti duvodu svému. — (*L. S. 712.*)

### **Svědkové dva k jistci sau dosti ku právu.**

#### Artikul XLVII.

Když otázka bývá o počtu svědkuov, má vědieno býti, že ve všelijakém neznánie neb popieranie jistec, pravdu poviedaje o věci jemu známé, právě muož jmín býti za svědka, jemužto bude-li přidán [jeden], budau dva svědky, a budau-li přidání dva, budau tři. To zjevně ukazuje Pán Buoh, kdež die: »Zhřeší-li proti tobě bratr tvuoj, potrestej jeho mezi sebau a jím. A jest-li že tebe neuposlechne, přijmi k sobě dva svědky, aby v austech dvau neb tří svědkuov stalo všeliké slovo.« Item. O svědcích hledaj níže O ranách, a nahoře O kšaftích, a O dědictvích, O hamfeštích, O vraždách, a mezi jinými mnohými nápisy. A muož-li od obce a skrze listy vydáno býti svědectvie. A o svědcích, jimžto žhář bývá přemožen neb obviněný A že v těžkých obviněních neb prohřešeních bez překážky listuov, také i přísězní svědkové osobně tázání býti [mohú] o okolcích nebo o přístupích. A že počet sedmerý svědkuov jest jako z podstaty práva. A že svědectvie množstvie najviej jmíno jest z slyšenie, a že vieryhodn[ější] jest svědectvie přísězných jednoho města o některém zvláštním skutku, nežli svědectvie přísězných z viac měst o témž skutku, a že svědectvie množstvie často bývá podezřelé. Těch všech článkuov hledaj nahoře mezi nápisy O žalobách. — (*Lib. Sent. 713.*)

### Svědkové, jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti.

#### Artikul XLVIII.

Ač tak žalobník jako obžalovaný právo své osvědčením, jenž slove »urkund«, totiž vědomie, duovody neb svědky řekli by se ukázati, a byla-li by pochybnost, které strany svědkové mají druhým býti předloženi, jako v příkladě, dovodí-li jeden neb jmenuje svědky, kteříž byli při kšaftu, a druhý svatební smlauvece neb nápodobně: tehda duovodové obojí strany a svědkové s okolky a případnostmi potřebnými s pilností vyhledanými s vytazováním, s osvědčením o »urkund« neb prvnějšího neb potomnějšího, poněvadž práva obmeškaných věcí nedávají ani neodjiemají, tehdy opuštěné věci buďte vzaty a váženy; nebo tak muož býti nalezeno, kteří svědkové jsau mocnější druhých, a kterak má konečný nález vyneseti býti. — (L. S. 714.)

### Svědomie obecní muož býti přijato v neslušnostech a svádách.

#### Artikul XLIX.

Druhdy v prohřešeních a neslušnostech, nebo v svádách, svědectvie lidu obecného vieryhodného, ač pomoc mají potřebnými důvody, pro ukrocenie a pro užitečný pokoj bývá dopuštěno a slyšáno. O tom dále čti níže O ranách a O mordích.\*) — (L. S. 715.)

### K svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastnieho jména.

#### Artikul L.

Pro vlastní jméno jest-li že svědek, budúcně maje veden býti, jmenuje se, nebývá dopuštěn k svědectvie, komuž jest právem zapovědieno, jakož otec, syn neb jiná měň hodná osoba. Protož jmenování svědka má zření mieti k svědku, jemužto nenie zapovědieno svědčiti vedlé práva. Nebo viec má patřeno býti mezi svědky hodnost osob, nežli vlastenstvie jmén. — (L. S. 716.)

\*) U Brikeiho slova následující: „Pro příčinu vlastnieho jména nemá bez rozdielu k svědomí býti připuštěn“ jiného nic nejsau, než nadpis artikulu následujícího

### Leheí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

Chceme také, aby žádný člověk proti kterému z měšťan žertýruo k přemožení jeho nevedl, ale muži vieryhodnými dvěma nebo třmi.

## KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DEVÁTÁ.

### O mučení a trápení vuobec.

**Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznal, pokutován býti má.**

#### Artikul I.

Přísežní jedni psali jsau toto: »Měli sma psáno takto. Když synu jednoho sedláka v A. dvě kopé grošův byly ukradeny, ten sedlák pachořka, náchlebníka svého, na něhož se toho krádeže nadál, jav jej všetečně, nepožádav auřadu rychtářova ani konšelského, svázav jemu ruce, pověsil, provazem zhuoru a do luov táhna, aby z krádeže předepsaného, což by jemu vědomo bylo, vyznal se, udělav dým ohněm pod jeho nohami, mučil jest. Ale ten pachořek v těch mukách trvaje křikem hrozným, německy řka »waffen geschrey«, sausedy jest k běžení zbudil. Kterížto když přišli, a okny a skulinami do domu nahlédše, viděli sau pachořka mučiti, rychtáři sau to rychle vzkázali, jenž poslav tam služebníka svého, poněvadž do domu zavřeného vjíti nemohl, vylomiv dvéře a všed do domu, pachořka na skřipci visícího nalezl jest, jehožto mocí vytrhl a vedl jest před rychtáře. Kterýžto, zvědév příčinu, před přísežnými k tomu zavořanými čas k saudu stranám jest uložil. V kterémžto saudu, když pachořek všecko, jakož se předpisuje, na pána žaloval, a pán řekl jest, že jest tak, řka, že z krádeže dvau kop grošův z tobolky synu jeho učiněný toho dobýval; pachořek opětoval, že ačkoli z krádeže na prosto vinen by nebyl, avšak k uvarování smrti a zachování života, jakož přirozenie žádá, z krádeže byl se poznal. Na kterážto opěťování, když

pán, vedlé rady přísežných mezi řečí maje rozmysl, měl odpověděti pro příčinu práva opětování ztraceného, jenž slove »hollung«, totiž v pokutu dvanácti malých haléruov, jenž váží jeden groš, padl by: otázka jest, kterými pokutami měl by pokutován býti?« Na kteroužto příhodu, kteráž i říedká jest, odpovědiono jest konečně: Poněvádž ten, kdož pacholka, náchlebníka svého, z krádeže mučením, jakož se předpovídá, nutil k vyznání z krádeže, kterýmž snad vinen nebyl; poněvádž v tom moci neb auřadu saudného, jehož naň neslušelo, rychtářského a přísežných opovrhl, neuctil, všetečně a z pychu to sobě osobiv, pacholka s rukama opak svázaného zavěsil, a zhuoru táhl i doluov pauštěl, a v té při jsa saudem přemožen padl — obů svých palcuo má zbaven býti. A tomu pacholku mučenému i rychtáři úplně jest dosti učiněno. Pakli to palcuo utětí penězi chtěl by vyplatiti, za každý palec dá pokuty pět kop grošuov, z nichžto pacholku mučenému a na skřipci pálenému dostane se pět, rychtáři tři, přísežným dvě. Při tom znamenaj, že skrze vytazování a mukami pravdu od zločincuoov zvědětí sluší toliko na rychtáře a na konšely.

Ne každý hned má mučen býti, než toliko obžalovaní podezřelí. A nemá také hned počíti se od trápení, aby tak zločinci byli mučení k seznání, ale prvé má od duvodů hodných začato býti, a vtipných votázek o času, miestu a jiných případnostech (circumstancii) zlodějstva mají vyhledováni býti, mohla-li by tak pravda na nich se dobyti. A má začato býti od najpodezřelejšího, a od koho by rozuměl saudce, že najspíš pravdu poví. A znamenaj, že seznání obžalovaných za vyhledání viny držáno býti nemá, jest-li že kterého jiného důvodu saudce neb strana odporná nemá. Vědiono má býti, že mučení ne vždy, ani také někdy, nemá věreno býti; nebo vpytávání mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu oklamávajíc. Nebo mnozí zatvrzením a trpělivostí muk tak mučení potupují, že od nich nikoli pravda nemuoz pravena býti. Jiní pak takovou netrpělivostí přemožení bývají, že ve všelikém skutku chtějí lháti raději nežli muky trpěti! aby tak neb jinak rozličně vyznávali,\*) aby netoliko sami se, ale i jiné zmazali. Item. Vyznání nepřátele nemá býti viera přidána,

\*) V orig.: „et ita fit, ut etiam vario modo fateantur“.

neb lehce selhau. Avšak pod nepřízní nebude viera utrhána, než když pře poznána neb vyhledána bude, druhdy má viera přidána býti a druhdy nemá. Item. Lotruom, nevinným se činícím a z toho své zrádce ukazujícím, nesnadně se věrie, a také ne obecni nevina jim skrze takové zrádce má býti puojčena. Item. Ač kdo dobrovolně vyznal by se z zlého skutku od sebe učiněného, ne vždy jemu má věreno býti; nebo častokrát pro bázeň neb pro jinú příčinu druzí sami na se vyznávají. Také má býti vědiono, že rychtář a konšelé pilně mají znamenati obyčej mučení, totiž aby takový obyčej při mučení byl zachován, aby mučený smrti nezhyňul, a neviný užil a byl zachován. Nemá také snadně pro penieze dopuštěno býti mučení, jako predepsaný sedlák, o němž v orteli napřed jest zmínka učiněná; leč by snad jinak pravda nemohla býti vyhledána, jediné skrze mučení, tehdyť bude slušné. Mučení má se díti ne tak mnoho, jakž by žalobník žádal, ale pokudž rozumu uskrovnění žádá. Rychtář také a přísežní pilně mají znamenati, kterakú ustavičností neb kterakú bázní mučený seznává. Mají také patřiti, kteraké vážnosti, dobré-li pověsti čili podezřelí, byl by ten, kdo jest na mukách. Také věz o mladším čtrnácti let, že na hlavu a ke škodě jiného nemá jmíno býti mučení; a to najviece proto, poněvádž takovými zevnitřními otázkami žaloba bývá naplněna. Avšak z toho nemá vzato býti, aby bez mučení tomu mládenci bylo věreno; nebo věk, kterýž proti přisnosti muk zdá se druhdy mládence obhajovati, druhdy je činí podezřelejší k pravení lži. Viece obviněných z jedné, tak mají obžalovaní přesťyšání býti, aby najprvé od toho bylo počato, kterýž jest bázlivější neb se zdá mladého věku býti. Obviněný, zřetedlnějšími otázkami sa přemožen, muoz býti opětován na múky, a zvláště, jest-li že by duše v něm trvala a tělo mohlo setrvati. V té při, v kteréž obžalovaný žádnými duvodoy nenie postižen, nemají múky snadně dopuštěny býti, ale řečeno býti má žalobníkovi, aby toho dovedl, což jest učinil. Nemá býti věreno vyznání, když někdo učiní, a kteréž jest na mukách,\*) leč v tom setrvá po přestání muk. (O statku hledaj napřed v kapitolách O vyznání kapitole XIV. a O pomstách v kap. XLVII. a O milostech.) — (L. S. 717.)

\*) V orig.: „Quam facit aliquis durantibus tormentis“ etc.

## KAPITOLA SEDMDESÁTÁ.

### O raněných a ranách vuobec.

#### Raněný, na koho, moha, sám nežaľuje, na toho přátelē žaľovati nemohau.

##### Artikul I.

Na kohož by koli raněný, rozumu užívaje a moha mľuviti, nežaľoval, na toho přátelē raněného žaľovati nemohau. Item. Raněný jest-li že dřiev tří dní, ač muož, neb přátelē jeho dřiev týchž tří dní, ač raněný nemuož, na žádného nežaľovali by: žaľoba, kteréž by potom učinili, moci nemá. Item. Na jednom údu toľiko jeden nedostatek, řečený chromota neb ohyzda, muož obžaľován býti, by pak týž úd viec ranami raněn byl. Protož raněn jsa v nohu, obrátí-li se rána v chromotu, nemuož pro pět prstuov nožných toho, jenž jej ranil, z pěti chromot obviniti. Ale jiné by bylo, když by každý prst měl ránu, z nížto chromota přišla by. Item. Bylo-li by pochybenie o ráně, že by nemohlo býti vidieno, obrátí-li se rána po šesti nedělách v chromotu čili nic: žadá-li raněný, má ta rána mieti prodlení do roka; a když se to skoná, nebude-li obrácena v chromotu, tehdy obžaľovaný bude z toho odpoviedati jako z prosté rány. Item. Jako některé sau rány na ušlechtilějších údech a větších, jakožto na ruce, na noze a nápodobných, některé pak na údech měň ušlechtilých a menších, jako na prstu, zubu, nožném prstu a k tomu podobných, též také nedostatek, jenž slove chromota a ohyzda, týmž právem, kteréhož předřečení údové užívají, má súzen býti jelikožto k očišťení a pokutám a k jiným věcem. — (L. S. 718.)

#### Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súpeř odpoviedati.

##### Artikul II.

Ač raněný, zavolaje lidí k opatření ran a k žaľobě na viněho, umřel by dřiev, nežli by přisežní přišli: z kteréchž koli věcí žaľoval jest dřiev před muži vieryhodnými, ten obžaľovaný k žaľobě přátel mrtvého spravdivě z toho bude odpoviedati. Item. Umře-li raněný, jeho najbližšímu přísluší žaľovati. Pakli by přítomní nebyli, neběží jim toľiko čas tří dní, v němž žaľoba má se diti, ale od toho jeho smrti času, kterýž jsau zvěděli, že jest umřel, a ještě i v ten, jenž se počíná od dne zvědění vedlé vzdálení přátel nepřítomných od miesta toho, v němž jich přítel byl raněn, a vedlé toho, kterak slušně nebo postupně mohli by rychtáře dojiti, tak má vyměřeno býti. — (L. S. 719, 720.)

#### Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži.

##### Artikul III.

Ortelováno jest nějakým k jich otázce, že obžaľovaný pro ránu, z nížto raněnému prst jest ochromen, řka, »že jemu takovú ránu udeřil, leč moci bráně se mocí a života bráně,« sám pátý hodnými muži má toho dokázati a na kříži dověsti. (L. S. 721.)

#### Obžaľovaný z ran muož se očistiti jedním přisežným.

##### Artikul IV.

Nalezeno jest: Byl-li by obžaľovaný nařčen vedlé práva městského od žaľobníka z ran neb z utětie úduov, nemuož se očistiti jedním přisežným, leč by měl jiné svědky s sebou, jakož Práva krumfeštní praví: »Pakli žaľobník skrze přisežného chce přemoci obžaľované, tehdy obžaľovaný lépe muož se skrze přisežného očistiti.« — (L. S. 722.)

#### Obžaľovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má.

##### Artikul V.

Obžaľovaný pro ranění ohavné, po jehožto zahojení zůstává na tváři člověčí poškrvna neb šrám, jenž vlasy nebývá



přikryt: týž očistí se sám pátý muži hodnými; nebo taková rána má to právo, o němž jest psáno v Právech krumfeštních při onom nápisu: Kdož by koli druhému prst uťal. — (L. S. 723.)

**Raněný bude-li vidín choditi a potom umře, má odpoviedati toliko z ran, a ne z vraždy.**

Artikul VI.

Obyčej městský za právo drží: Jest-li že raněný byl by vidín od konšela, an chodí po ulicích a kostelích bez holi, obyčejem zdravého člověka, a potom dřiev žalob z téhož ranění a saudem rozeznání umřel by: tehdy obžalovaný ne z vraždy, ale z ranění bude odpoviedati. — (L. S. 724.)

**Raní-li kdo v kostele neb na krchově, trestán buď.**

Artikul VII.

Když v některém klášteře layk layka ranil, a za to v duchovním saudu chtěl dosti učiniti, k žádosti přísězných tudíž jest nalezeno: »Ačkoli za jedno prohřešení jedna pomsta má býti, avšak jest-li že layk layka neb svěceného ranil, bude-li žalovati v světském saudu, že násilí neb kvať v kostele, neb na krchově, neb na jiném místě službě Božie oddaném, jemu učinil a jej ranil: tehdy trojím obyčejem bude pokutován; nebo pro místo dosti učiní saudec duchovnímu, ale pro rány a kvať dá pokutu saudeci světskému, a raněnému škodu zaplatí.« — (L. S. 727.)

**Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má obžalován býti.**

Artikul VIII.

»Volleist,« jenž slove pomoc neb radu dávati, nenásleduje všech ran, ale toliko vražd, útokuov na duom, zlodějstva, kúpežuov a morduov, a jiných těžkých prohřešení těm podobných. A obžalovaný z »volleist« má dřiev tří dní býti obviněn, leč by hodná překážka, jakož nemožnost mluvení neb k tomu podobná, zašla, neb osvědčení tak rozumně bylo by vloženo, pro něž čas tří dní má slušně prodleno býti. Přísežní jednu otázku sau učinili:

Zdali obviněný z »volleist«, jenž slove radu neb pomoc dávati, kteráž jemu položena byla za vraždu učiněnou v osobě některého hostě v jeho vlastním domu v noci, když již čeled spala a oheň zhašen byl, těžce spáchanú, a skrze více svědkuo měl se očistiti, nežli z rady neb z pomoci vraždy na trhu neb na ulici ve dne učiněné? Jenž jsau takto naučení: Že bez překážky předřečených případností, kterýž snad skutek hlavní, to jest vražda, ač by v žalobě výboj neb útok na duom byl přimíšen, více by obtěžovaly, obžalovaný z takové rady neb pomoci nemá tieže toho odbyti, jediné jako jiného »volleist«, kterýž uloženo bývá člověku za skutek vraždy spáchané, nebo sám třetie s věrnými muži bude se moci očistiti. — (L. S. 725.)

**Každý na svém právě má vinín býti.**

Artikul IX.

Některaký jáhen žaloval v světském saudu na layka, že by jej ranil času nočního. A když jeho layk přísahú odbyl, žádal jest k své straně nálezu, zdali by jáhen také neměl zase jeho žalobě odpoviedati? Nalezeno bylo: Poněvadž žalobník má následovati práva, v němž bydlí obžalovaný, má layk na jáhna neb na jiného svěcence žalovati před saudec duchovním, ale svěcenec má žalovati na layka před světským saudem. — (L. S. 726.)

**Raní-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen.**

Artikul X.

Některací tuto příhodu předložili jsau: »Když Jindřich byl ruku uťal Petrovi, a k prosbě ctných mužuv milost jeho byl obdržal, pokoru neb manstvie jemu učinil, přísáhl jest jemu, nikdy více proti němu nečiniti, ale vedlé své možnosti v každém místě raden i pomocen jemu věrně býti: přihodilo se jest, že jest jemu druhú ruku uťal. I otázku činí Petr: »Nemá-li mu Jindřich jakožto křivý přísězník, jenž mu v tom viery nezdržal, také bez vyslyšení slov jeho hned, jakožto přemožen jsa, býti prisauzen?« Ale Jindřich praví, že, moci moci se bráně, od autoku Petrova se bránil, a čině otázku: Nemá-li jeho svědectvie býti slyšáno hodných mužův, kterýž k ukázaní »notwer«, totiž odboje,

chtěl by vystaviti k své straně?« Na to bylo ortelováno: Že svědomie Jindřichovo má slyšáno býti. Nebo prvnější přísaha toliko jest jej k tomu nutila, aby Petra nehněval; bez odporu však toho, od jeho autokuov mohl se brániti plným právem. A nad to, že skrze rány bývají vraždy, audio ochromenie a jiní rozliční nedostatkové: protož o tom, kdož se samého raní, ochromí, o tom kdož druhého chtěl raniti a neraniť, o ranách skrze psy ukaušení učiněných, o zubuov vybití, o rvaní, kyjem bití, o modřinách a nápodobných přestaupeních, hledaj nahoře při nápisích O svědcích, O pomstách, O mordích, O vraždách, O žalobách a O pokutách; ale o ranách a o zločinstvie hledaj nahoře v nápisích O pomstách, O ženách, O pokutách, O žalobách. — (L. S. 728.)

### Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné.

#### Artikul XI.

Přihodilo se: »Když Jan písař Martina v pravou ruku a Petra v levou těžce raniť, povolán jest lékař, a jsa tázán, kterak ty rány mají býti obžalovány? Jenž jest odpověděl, že k učinění žaloby z ran, měšťauom ačkoli nebyť přísahľ, avšak zdálo se jemu, že na každé patnácte nedostatkuov, jenž slove »lém«, totiž chromota, mohau obžalovány býti, proto, že na vši ruce jedna a na palci dvě, a na každém ze čtyř prstuov tří údové uschlí v chromotu by se obrátili. Protož řečník žádal jest písařuo, vedlé práva ortele jemu naleznauti: Zda-li slovem lékaře, jenž na dvou rukau 30 chromot pravil býti, poněvádž rány a vraždy od přisežných mají ohledovány býti, jichžto slovuom toliko, a ne lékařovým, zvyklo jest věreno býti?« — Na kteréžto otázky k rozeznání přisežní v radě povolali jsau Martina i Petra, jichžto ruce když sau viděli a nedostatky prstuov znamenali, odsaudili jsau na jedné ruce toliko jeden nedostatek, řečený »lém«, totiž chromotu, vedlé jedné strany. Na druhé také jednu ránu, kterauž jest ruka měla, pro kterauž by měl býti obžalován. A jakož ruka jest jeden aud z větších audio: též takový nedostatek slove větší »lém«, totiž chromota, a na druhé pak ruce nalezena jest menší rána, od kteréž toliko dva prsty byly ochromeny, ale jiní tři prstové skutek svuoj mohli jsau dělati. A tak na též ruce po dva prsty, jenž jsau menší audiové, ze dvou menších chromot má žalováno býti.

A tak přemítáno jest a vázeno od přisežných, že řečem lékařovým při žalobách z ran nemá prostě věreno býti, ani na tom přestáno. Ale přisežní pro přísahu, kterauž k činění spravedlnosti o kterémž koli skutku učinili, mají také tajnau měrau rány i nedostatky jich následujiece spatřovati a pilně vážiti, aby ani tieže, ani lehčeji, nežli právo žádá, nebyly obžalovány. A ačkoli svrchu v prvním orteli psáno bylo by o ranách, že na jednom údu toliko žaloba z jednoho nedostatku má obžalována býti, ačkoli tayž úd viec ranami raněn byl by: avšak druhdy zase z jedné rány viec chromot nebo ohyzd na viec údech rozumně má obžalováno býti, jako v té žalobě, kdež z jedné rány na ruce dva prsty jsau ochromeny. — (L. S. 729.)

### O domnění a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají.

#### Artikul XII.

Když měšténin jeden leže na smrtedlné posteli, zbožie své dvěma svým dcerám pozuostaviť, a před poručníky, lidmi vieryhodnými, poručil, z nichž jednoho, Petra Krajčího, správci kšaftu a obránci dcer ustaviť, pod ohlášeniem takové výměnky, aby jeho dcery bez jeho rady a dobré vuole nic toho, jelikož by k změněuí stavu jich náleželo, před se nebrały. I přihodilo se jest, že starší z dcer, kterážto dieť na ni příslušný sobě měla od otce jmenovaný, bez dotazu řečeného obránce a bez rady jeho, muže sobě jest v manželství pojala. Kterýžto když se v statek řečené dcery, ženy své, byl uvázał, obránce předřečený k přítomnosti rychtáře a konšeluov jeho jest povolal, osvědčoval těmi, kdož jsau byli při kšaftu, že by správci a obránci byl učiněn a že to manželstvie jednáno jest bez vědomie a rady jeho. Avšak dobrovolně dopustil a dieť dcery předepsané v moc muže jejíeho poddal jest, žádaje k své straně skrze přisežné nález učiniti, jaké právo k mladší dceři a k statku jejíemu vedlé poctivosti poručenstvie příleželo by jemu budaucně? Kterížto vynesli jsú: Že všeliké právo od poraučejícíeho jemu dané, má mieti v celosti bez porušení. A potom táž dcera, sestry následující, s mužem jedním, jménem N. v mravích potvorných a dosti nepodobných, rady obránce neuposlechši, odesla jest přeč. Jenž

v jednu vinici od poračejícího neb otce jejieho pozuoastavenú, všetečně se týž muž uvázav, zase jest se navrátil a poručníka před saud zavolał, obvinil ze všeho statku (od poračejícího odumřelého testě svého) pozuoastaveného. Jenž dovodil jménem svým a ženy své, jako na poručníka řádného, viec naň jakožto na pravého dědice než na poručníka, příslušetí. Jehožto duvodu jakožto nestálého přísežní neváživše, po druhé jemu mlčeti rozkázavše a věčně, a nález sau učinili k straně poručníka, jakož se zprvu zaviera. Jehožto muž předřečený N. málo váživ, proti orteli od konšeuov vynesenu předepsanú vinici držal jest všetečně, až i moc neb panstvie z města tam přísedše a přísežných o tom saudu otázavše, od nichž naučeno bylo, že N. jakožto pyšný jich saudu a ortele zanedbał. Protož zavolał jest před panstvie, jenž, pro pokoj a dobré, obě strany na to navedli, že sau se svolili na přísežné tak nové jako staré, jakožto na saudce, ředitele a nalezatele práv, přátelské smlauvce a správce najvyššího práva, o vsecky věci, kteréž mezi nimi zde i onde přemítány byly. Kterižto když jsau výpověd a ubrmanstvie před panstvím oznámili, a pokutu ułożenú jsau ohradili: ačkoli všem slyšícím ubrmanstvie dobře se líbilo, avšak N. je zavrhl, aniž držeti chtěl za pevné. Tu skrže panstvie, rychtáře a konšely jemu i správci kšaftu vedlé obyčeje pokoj ułożený jim byl a rozkázáno, aby jinému pánu nežli toho města se nepoddávali, dokudž by předřečená pře mezi nimi konce slušného nedosáhla. A když se to stało, tehdy správce kšaftu často od vieryhodných lidí vystřiehan byl, že N., s svými zlými tovaryši jeho zlého hľadaje, zálohy životu jeho v tajných miestech činil by a v jeskyních. Tehdy přišed před rychtáře a konšely, jako s pláčem prosil, aby jemu od N. a jeho tovaryšuov pokoj a bezpečenstvie spusobili. Tehdy povolali jsau N. a přátel jeho do jich plné rady, opět pokoje pevně zachovávanie jim ukládajiece, ač by chtěli nebezpečenstvie životuov i zbožie ujíti. K kteréžto věci správce kšaftu odpovėdėv, že by hotov byl pokoj zachovati, když toliko uručenie N. a jeho tovaryšuov stało by se, aby jeho zlého neobmayšleli, aby mohl bezpečen od jich záloh býti. Kterėžto rukojmě když N. nerád a s hněvem postavil jest, potom po krátkém času jeden den sváteční, kterýž viec nad obyčej lidé do kostela zvykli jsau choditi, tehdy N. s tovaryši svými z někte-

rakého kautu, v němž se tajil, vyskočiv s nešlechtnými tovaryši svými, poručníka neb správci s jinými věrnými do kostela jdaucího na cestě jakožto mordėř zabiv, odstaupil jest a ušel. Protož v první saud přátelė poručníkovi a žena N. jakožto na mordėře žalovavše, jeho nepřítomnost jakožto pyšného když ustavně jsau obžalovali, aniž kdo co k jeho straně mluvil: a pře stála jest až do druhého saudu neskonala. Kterýžto když nepřišel byl, předřečení žena, děti, příbuzní a přátelė poručníkovi, žalovali jsau z zabítí a mordu a z míru rušenje na rukojmě N. — To když uslyšal N., osobně se jest postavil. A vidauci jej žena, děti a předepsaní, žalobu svau opėtovavše, kteráž jest předložena, žádali jsau k své straně nálezu z práva: »Poněvadž N. ubrmanstvie ani rady přísežných nezdržal, pokoj jemu často zapovėdėný zrušil, a poněvadž nálezy a rozkázanie rychtáře a konšeuov všetečně jest pohrdał, a jakožto mordeř v temných a tajných miestech se pokrýváje, a odtud vyskočiv v den sváteční na cestě, kterauž do kostela chodí, v přítomnosti mnohých vieryhodných obecních lidí, obránci a správci kšaftu života jest zbavil; a protož jakožto vinný utekl jest, a rukojmě jeho nepostavili jsau ho v první saudu: zda-li bude moci mieti kteraký odpor, výmluvu neb ukázanie neviný?«

I jest otázáno, co by v tom za právo bylo?

A odpovėdieno jest najprvé takto: »Abyšte mohli naučeni býti o právu, o kterémž tížete o N., jenž pod zapovėdėním pokoje, praví se o něm že by zabil správci, odpište nám, pilně se vytázice mezi přísežnými a konšely, jimž jest známo obcovanie N., kterak jest se před těmi časy zachoval, byl-li jest z kterého zlého skutku obžalován? A druhé, stało-li se jest v přítomnosti lidské, že by poručníka toho zabil; neb nám písete, že v čas, v kterýž se do kostela chodí, byl by zabit na cestě, když lidé často chodí. A zdá-li se vám, že jsau kteří lidé byli při zabítí, ty pilně vslyšte tajně, a což vám povėdí, dobře znamenajiece, nám zavřeným listem odpište. Třetie, zpravte nás, zda-li N. toho času, v kterýž rychtář pokoj jemu zapovėdaje a rukojmi k zachování pokoje od něho žádaje, hned-li dobrovolně rukojmě postavil, řka: »Rád pokoj zachoval,« čili jest odpieral a skrže vazbu neb jiný těžký obyčej tomu rukojemstvie byl přiveden? A hned

jakž nás zpravíte svrchupsaných tří věcí, dáme vám zprávu o nálezu, jehož tížete.«

A k tomu ti přísežní odpověděli jsau: »Že N. před několika léty na poli s svým zlým tovaryštvem dobrého člověka jest zabil s rozmyslem, a někteří z toho zlého tovaryštva pravie se přítomní býti při zabití správce kšaftu. Druhé, počestní lidé, jimž slušně má věreno býti, vyznávají na svau vieru a na své svědomie, že jsau viděli, že N. s svými tovaryši na kostelní cestě, jakož jest předpovědjeno, z zálohy naň vyskočiv zabil. Třetí, že ne dobrovolně jest slíbil pokoj zachovati, nébrž skrze pohruožku vězení s těžkostí jest přinucen.«

Z kterýchžto všech věcí rada přísežných, jakožto z domnění potřebných a podstatných sauce hnutí, konečně jsau našli, že N. očištění z vraždy naň vzložené z práva nemuož mieti, to jest německy »mag keyn berednyss haben«. Při tom znamenaj, že domnění (præsumptiones necessariæ) aspoň potřebné pravdě příležící, netoliko jedno, ale více jich, nebo často opěťované, jakož se jest stało v příhodě předepsané, hodně bývají rozumem lidským přesuzovány. Jako v příkladě zlého domnění v pochybné příhodě; protož když v jedné jizbě vznikla byla sváda, hospodář domu jakožto smírce nechťe svády dopustiti, v to se byl vložil a pravá ruka jemu byla utata, a on, vyšed z jizby, zavřel jest ji, a rychtář s přísežnými, k jeho křiku přišedše do jizby a ne nalezše tu žádného raněného, krom hospodáře, poněvadž toliko meč jednoho novau krví zmazaný sau našli, pustivše jiné svobodné, saudce, k nimž bylo utiekáno na radu, kdo z těch v jizbě nalezených jakožto vinný utěťm ruky hospodářovy měl by obžalován býti, radili jsau ti saudcové z domnění předepsaného toliko na toho žalovati. Tayž pak obžalovaný, když před rychtářem z vazby jsa postaven, slyšel se býti obviněn z utětie ruky hospodáře, žádal jest k své straně nálezu: »Poněvadž přísežní toliko o nalezenie meče krvavého u něho svědčili a nesvědčí, by ránu utěti ruky od něho učiněnou očima viděli, zdali jemu nemá očištění z práva dopuštěno býti?« Nalezeno bylo jemu, že tak, totiž, že mu má býti dopuštěno očištění. Znamenajie: že jiné jest naleznúti obviněného s krvavým mečem v tom skutku, neb ne v skutku, a jiné, s mečem nahým, a ne nahým, a jiné, na běhu aneb utiekánie, a na neutiekánie; nebo jest-li že

kdo na utiekánie s nahým mečem novau krví zmazaným od přísežných byl by nalezen neb od jeho přísežného, poněvadž utiekánie, jakožto skutku následuje, nezdá se některak od skutku býti odděleno, sauzen bývá z domnění jako vinný. A přísežní k vynesení nálezu saudného dobře pomyslé. A o tom čti nahoře v krumfeštních Právích při onom nápisu: »Pakli by vraždník byl lapan při tom skutku s krvavým mečem.«

Při domněních vtipně má býti znamenáno, které věci, v které příhodě, v kterém místě, v který čas, kterým aumyslem stały by se. Nebo takové věci některak rozumem saudce mohau hnúti. A kteréž by všetečné byly, tehdy rozumu jeho k činění plného duvodu pohnúti nemají. Nebo domnění (præsumptiones vel conjecturæ) jest některého skutku pochybného, někdy od poľu neb ne doceľa, a druhdy doceľa rozumem postižení. Protož často domnění dáva pomoc neplnými důvody.

Znamenaj, že ve všeliké při, kteráž běží mezi chudými a mocnými, správně má do chudých domnino býti, že spravedliví při drží. Neb nenie podobné, aby chudí proti mocnějším nad sebe saud strojili, leč potřebau hnutí jsauc.

.....\*)  
Byl-li jest obžalovaný prvě zlopověstný, nebo tak Práva svědčí: »Kdož jest jednau zlý, domnín jest vždycky zlým býti.« Item. Potvorní obyčejové, život těkavý, obcházení noční bez příčiny hodné, časté krčmovánie a kosteční hra, chudoba, práznost, hodokvasení neb rozkoší hledající, na stravu příliš nakládající, změnění neb zapřenie pravého jména na týchž neb rozličných místech, čarů nošení, taktó německy řka: »sigstain, holer, wegwart,« a čarodějná slova a jiné mnohé věci, mázdříčky způsobené k podobenství síti, v nichž se děti rodí, jenž slove odění a německy »geserb«, a nápisové, jenž slovú »characteres«, a mnohé jiné věci nápodobné. Bylinám však, kořením, slovuom a kamení drahému i perlám bez pochybení dány sau moci přirozené. Ale o mázdříčkách rozprávějí báby, bude-li jich vzato devět neb najměň pět, a budau-li jmíny v kostele s zlatú neb hedbávnú

\*) U Brikcího vynecháno na tomto místě doložení: „Sunt ergo ex sententiis et locis diversis, nunc per scripta et nunc per verba quæsitis collecta, quæ sequuntur. Et primo, quæ præsumptionem mali generant in genere, et sunt ista.“

nití za devět dní, ten čas v kterýž se hodiny duchovní čtau neb zpievajú přes nouu (per nonam): budau-li potom od koho nošeny před rychtáře neb do saudu, ten obdrží svau při. Ale řečníci obyčej mají ohraditi se bzem a jitrocilem, aby v přech přemáhali.

Zvláště pak tyto věci plodí zlé domněnie: Jest-li že by sami bojovali, a jeden raněn jsa, druhý by jat byl s nahým mečem krvavým při skutku neb na utiekání od rychtáře a přísežného. Takového zlého domněnie jednomu obžalovanému z vraždy bylo očištění odsauzeno, jakož před tím ortel ukazuje. Item. Změnění oděvu mužského v ženský, nebo zase zpět, neb oděv laykovský změněný v mnišský oděv, neb tomuto podobný, byl-li by sám zastížen s samau, a nahý s nahau, ty věci činí zlé domněnie v cizoložstvu neb v smilstvu. Item. Ač snopové rozličných zrn, jakožto žita a pšenice neb téhož zrna, z příhody dělily by se v barvě, jakožto bývá při červené a bílé pšenici: ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domněnie krádeže mezi sedláky plodí. Rozliční pak klíčové a přípravy, kterýchž zloději užívají, jakož sau kozí nohy, velicí nebozízové, klíště a těm podobné, budau-li v čím domu nalezeny, domněnie činí vuobec. K témuž příležití ucha řezání, aneb na tváři ceychové, utětíe auduov činí podezřenie. Item. Mezi svědky zlé domněnie činí bázeň a třesení při seznávanie, slov pochybovanie, řeči odpieranie, času a miesta změnění a jiných rozličných okolkuov, o nichžto skrze opatrného vytazovatele svědkuov ztazováno buď, proměna. A tak při rozličných zlých skutecích skrze jich vytazování, jich otázkám vlastně slúžiece, skrze vtípného saudece pravda skutku muož nalezena býti. — (L. S. 730.)

## KAPITOLA SEDMDESÁTÁ PRVNÍ.

O lichvách vuobec.

**O lichvu nebude-li smlauvy dokonale, vayš nemá zrústi nad jistinu.**

Artikul I.

Některací, činíce otázku o lichvách a základích židuom zastavených, napsali sau dva kusy, z nichžto první jest tento: »Jeden z našich měšťanuov přistúpil k židu, prosil, aby jemu puojčil pět věrduňkuov grošuov. A když mu jich byl žid puojčil, křestan až do třetieho léta zaplacení prodliv, jistinu hlavní, k nížto pět věrduňkuo grošuov jiných za lichvu přiložil, židu přičetl jest. Tehdy žid i jistinu i lichvu vzal, žáдав k své straně vyneseného rozsudku: Zda-li na řečené lichvě doceľa má desti mieti, poněvádž rok i druhý i nad to viec času jest pomínulo od dne puojčení jistiny peněžitě svrchupsané? Křestan pak zpět praví: Poněvádž nenie žádného slibu (mezi ním a židem sprvu počátku propuojčování) o lichvy placen'ie uložného, a také poněvádž toliko byl dlužen, nikdy od žida nejša napomenut, aniž se který počet stal mezi nimi: zda-li lichva, kteráž jest zrostla summu hlavní muož převýšiti?« — Druhá pře byla: »Jeden z našich některakému židu dva základy jest zastavil. Kteréžto když chtěl vyplatiti, jmenovitý s ním o lichvu učinil jest počet, kteréžto i s jistinú židu zpraviv, když žid penieze byl v klín vzal, a křestan žáдал, aby mu základy vrátil: jeden základ jemu dař, řka, že druhý základ v ty časy, když mocí královskú jat byl, ztratil

jest. I táže se křestan: Poněvadž žid všecku lichvu s jistinou vzal jest a ani před tím, ani potom, ani v ty časy když s ním o lichvu se smlauval, o ztracenie základu zmínky jest neučinil, zdali má svůj základ ztratiti týmž právem?« —

Na první usauzeno bylo: Poněvadž slibové skrze smlauvy právo obdržují, a sprvu mezi křestanem a židem žádné jest zmínky nebylo o lichvě, ani po tom vstání v dluhu mezi křestanem a židem žádného počtu nebylo, a skrze to tehdy lichva přišla, druhau na se brała by lichvu: dostatečno jest, aby toliko zrostlo lichvy, jakž mnoho bylo jest jistiny. A tento nález nenie nový, ale od starodávna zvyklý. A cožkoli židuum v nesytosti lichev tiemto obyčejem by se nedostalo, to proto, že při smlúvě dlužníkuov nenapomínajíce, ani počtu s nimi činíce, leniví jsau a zpozdilí, svému vlastniemu zanedbání přičísti mají. Znamenaj, když základ vyplacen jest od žida za jistinu, jest-li že lichev hned nezaplatí, těch v měsíci bez jiné lichvy vzítí nenie povinen. A též, když se počet stane mezi křestanem a židem, nebude-li židu dřiev měsíce zaplaceno, na první lichvu zroste jiná lichva, a duvod toho jest z Obdařenie zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Jest-li že křestan od žida svouj základ vyplatil by tak, že by lichvy nezaplatil v měsíci, ty lichvy zaplat, aby na ty lichvy jiné nezrostly.« Protož oklamávají židé křestany v tom, že vyplacenými základy, aneb počet s nimi učiníce o dluby, hned čtrnáctého dne na první lichvu počítají. — O druhém pak sauzeno bylo jest k straně křestana; nebo žid ztraceni základu měl jest oznámiti hned, aby tiem jist byl, neb najměň toho času, když se s křestanem počítal o lichvu. Cenu pak základu ztraceného, nemuož-li křestan svědkuov mieti, svú přísahú potvrdí. A tento ortel vyňat jest z Obdařeni zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Ač by z příhody ohně, neb skrze krádež, neb mocí své věci s základy zastavenými ztratil, a to by známo bylo, a křestan, jenž jemu to zastavil, ovšem by jej nařkí: žid svau vlastní přísahau se zproští.« A i z toho, kdež dí: »A to aby známo neb svědomo bylo« zjevně jest, že straceni základu má oznámeno býti, a ne zatajeno. A znamenaj, že při takových věcech velikú moc má toto oznámení, jenž slove »urkund«, totiž vědomie neb památné nebo podezřenie odjiemá.

## ○ lichevnícih a lichvě.

Lichevníckú nepravost žádajiece zjeviti, kteříž často pověst kupeckú poškvřítí, když pod přikrytiem kupectvie, pod vymyšlenými rozličnými listy, u větší škodu své smlúvce uvedí, nežli ti, kteříž beze všech okolkuov upřímo puojčují na lichvy; a také aby, pošmúříce se, práva jako při tom neznajíce, více se rozšiřovali, a tak potomně všetečnými duovody vymlúvali by se: oznamujem a vypravujem, že lichva bývá netoliko při puojčkách. A puojčka při těch věcech záležit, kteréž se dokonávají počtem, měrau a váhau. A netoliko ti, kteří upřímo takovou věc z té příčiny neb prvotně pro tu naději puojčují, aby nějaký užitek časný nad jistinu vzali, buď jakž koli malý, buďto že jsau užtkové neb duochodové věci puojčené, k jistině nepřičítajíce, za lichevníky mají jmíni býti. Ale také ti, kteří kupectvie jakáž koli, která času prodaje obecní cenú méně váží, a která toho času prodávaje, draze prodává, tiem úmyslem, že dluhu počeká. A kdož platí penieze hned za jakú koli věc kúpenú lacněji než zač tehdáž stojí, pro zisk tu věc odbyti prodlévá do času, až by ta věc draže platila, za lichevníky mají jmíni býti. A ktož takoví mohau dokázáni býti, vzneseni býti mají na vědomie farářóm neb jich úředníkuom, aby skrze ně k navraceni lichev, oni neb jich dědicové, právem duchovním připuzeni byli. Zpovědníci pak, jenž duše rozsuzují, takové k navraceni skutečnému navedú, ač svých duší zatracenie ujítí chtie. Také upadne-li kdo v tén blud, aby neustupně směl praviti, že lichviti nenie hříechu, ten jakožto kacír buď potupen. Najvýše pak farářové míst a ti kteří mají úrad kázati, aby aspoň každý měsíc toto ustavení věrným jich jazykem vypravovali, a spasitedlnými napominaniami, aby se zdržovali od hříechuov lstí a lichev, a oznamujte všem jiným a na odpuštění hříechuov jich ukládajte, aby oni lichvy, kterýmž koli svrchupsaným obyčejem jsau vzali, navracovali, a pakli ještě lichev neplatili, ale platiti sľibili, od sľibu sebe i své rukojmě aby žádali zproštění býti.

## KAPITOLA SEDMDESÁTÁ DRUHÁ.

Židu platí-li křesťan, na jistinu-li čili na lichvě má srazeno býti.

**Platí-li křesťan židu a o to soudí se, má na jistinu poraziti se.**

### Artikul I.

Až by křesťan dal díl židu v dluzích, a potom by mezi nimi otázka byla neb žaloba vznikla, a tak že by křesťan pravil, že na jistinu ten díl vydal, a žid řekl by, že by to v lichvách přijal: tehda má sauzeno býti k straně křesťana. Nebo poněvadž dluh jistiny byl by z práva, ale lichva toliko z prodání, a také některak kmen dluhu, raději má sauzeno býti a srazeno k jistinu než k lichvě; neb právem Božským zapovědiany sú lichvy. A tento nález srovnává se s oním nápisem svrchnějším O dluzích.

**Židovský řád, ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný.**

### Artikul II.

Jest-li že židé (kteréžto věčná vina věčné službě jest oddala) milost křesťanská přijímá a trpí jich spoluobývání: nemají býti nevděční, aby odplacovali křesťanuom potupu za milost a za obcování žehránie, aby jim tu odplatu činili, kteréž v obecním přísloví vzní: »Myš v tobolce, had v luoně, oheň v podolku svým hospodáruom zvykli jsou škodu činiti.« Slyšeli sme zajisté, že

židé křesťanky, dětí svých chuovy, čehož netoliko mluvíti, ale nesluší ani mysliti, když se udá tělo a krev Pána Ježíše přijemati, za tři dni dřiev, nežli by děti krmily, mléko velejí vylévati do záchodu; nad to i jiné věci proti viere obecné mrzké neb ohavné a neslychané činíce. Pro kteréžto věci věrní měli by se styděti a báti, aby v hněv Božie neupadli, když takové činy trpí, jenž viere naši jsou k hanbě. Protož prikazujem přísně, aby viec chuov neb bab a žen přísluhujících křesťanuom nemievali, aby od nich z přílišného obcovanie čelednieho k bludu jich nevěry nepřišly. A aby dcery svobodné neslúžily dcerám děvky, ale aby jako sluhy od Boha opovrzení, o jehožto smrti nešlechtně sau se spikli, sami se aspoň skrze dokonanie skutku poznali služebníkuov těch, kteréž smrt Kristova svobodné jest učinila. Pak-li by kdo toto naše prikázání potupě neb záповěd naši, nébrž raději apoštolskú, chtěl by ženy, kteréž babí, a jiné čeledi nenechali by křesťanské: tehdy farářové měst pod pokutú kladby, zapovězte všem křesťanuom, aby s židy žádného tovarystva neb obcovanie neměli. Item. V pátek času umučení Pána Ježíše židé na jevo at nevychodí, a ten celý den dvěre a okna svá zavřená mějte, aby před obličejem křesťanským, jenž v ty časy slavného Umučení památku činíce, znamení lítosti činí, skrze jich posmievanie a rúhanie v potupu Stvořitele by nevešli. A žádní křesťané v úrad jich vládařstvie nebudte usazování; pak-li by se kdo toho dopustil, odsúzením kládby znamenán buď. Úředniku pak židovskému dotud obcovanie křesťanské v tovarystvu a v jiných věcech nebud dopuštěno, dokudž k užívání chudých křesťanuov vedlé opatrnosti faráře nebylo by obráceno, což jest koli od židuov dosáhl v tom úradu přijatém, a leč úrad pustí s hanbau, kterýž byl nepoctivě přijal. Školy židovské nové nikoli k stavení nebudte dopuštěny, než staré, ač by se bořily neb chtěly by se bořiti, budú moci opraviti; ale aby jich ani na vayš, ani na šíř, ani dražších nedělali, než sau před tiem byly, jenž zajisté za veliký vděk to mají mieti, že v starých školách a při svých obyčejích trpíni bývají. Item. Ke křtu nebudte nuceni bezděčně, ani na osobách ani na statcích svých bez odsúzení trestání budte, aniž jim v jich statcích buď překáženo, aniž jich krchovové skrze zmaření těl neb jinak budte porušeni. Item, že podobenstvie oděvu zevnitřnieho, kterýž židé s křesťany

nesau nerozdílně, tak ovšem veliké uvodie nebezpečenstvie, že skrze nevědomí křesťané k židovským, a židé k křesťanským ženám se přiměšují: protož, aby přestaupenie tak potupného a smiešenie skrze zástěru pochybovanie druhdy pokrytého neb pošmúreného, viac vymlúvané býti nemohlo, ustanovujem, aby mužského pohlavie židé na svých hlavách klobúky široké, jakož jsau zvykli od starodávna, nosili, aneb kukly, ženy pak pod šlojířem neb jiným příkryvadlem hlavy modlitebník neb rúchu příkrývající svrchu nad čelem mějte. Tak po vše časy takovými znameniami od křesťanuov rozeznávání buďte. Kterýchžto znamení jest-li že by židé nepřijali ve dvou měsících od tohoto oznámenie, jakž jest povědieno: tehdy obcovanie křesťanské skrze odsauzení pod kládbu buď ji odjato, a ku potupě časného pána toho města, kterýž je k tomu přinutí. Žákovstvo světské neb duchovní města, neb městečka, neb vsi, kdežto židé tak rozdílne obývají, tudíž vuobec službu Božie stavte, dokudž by židé tohoto ustanovenie úplně neuposlechli. Žádný žid za celý den u Veliký Čtvrtek nižádného obcování s křesťany nemá mieti. A jest-li že by který žid, s ženau křestankau cizolože, lapen byl a třmi muži přemožen: oba za živa buďte zahrabáni. A též buď, smísí-li se křestan s židovkau, lapen jsa, přemožen by byl jedním křestanem a dvěma židy.

### ○ volení provinilému pokuty ze tří věcí jemu podaných.

Ortelováno jest: Jest-li že kterému nezbednému dáno bývá volenie z těchto tří věcí pro zavinění řeči před přísěznými, a neb pro jiné těžké zavinění, to jest, aby prázden byl města den a rok, a neb 9 hřívěn dař, 48 grošuo za hřívnu počítaje, aneb aby 9 dní osobně ve vazbě seděl: takové volení má býti dáno beze všeho prodlenie, aby hned maje rozmyslení vyvolil. A což by z řečených tří věcí zvolil, toť má téhož dne před západem slunce vyplniti a učiniti, a zvláště zvolil-li penieze dáti. A takový penieze mají na opravu města obrázení býti.

### ○ při, která zajde před saud městský.

Pře, kteráž by přišla k saudu a právu městskému, podkomoří nemá s ní nic mieti činiti, ale přísluší i s pokutami k rychtáři a konšeluum města toho, když by ta pře zašla.

### ○ nápadu zboží.

Oldřich, Jan a Fricek z Mezeříčí, pohnavše spolu k saudu paní Čemuty vdovy, někdy ženy Martina z Polné, a dvou synův jejich, Mikuláše a Petra, o díly dědičné, kteréž pravili na své ženy, dcery řečeného Martina, po jeho smrti připadlé býti, a kteréž za sto a 20 kop grošuo Pražských šacovali, tak že každý svůj díl dědičný před saudem zahájeným slíbil dáti jim a jich ženám, zavazující se toho dovésti více než půl radí. A když ta paní odpovéděla, že svědectvím přísězných z rady, jemuž odpierati nemuože, chtěla by trpěti, a tak paní odešla jest: tehdy, když Oldřich a Fricek před saudem do konce trvajíce, žalovali ústavně z nepřítomnosti Mikuláše a Petra, synův řečené vdovy. A když se saud dokonal, a saud řečený byl zdán i dali právo saudné německy slove »schon,« a všecku súmu peněz, kterúž sau šacovali při první žalobě na řečenú paní, a díly jich dědičné, jakožto právem obdržené na nich, v knihy kázali jsau sobě zapsati. A když jest přišel druhý saud, když seznanie předepsané mělo slyšano býti, na jehožto vědomie předřečené obdrženie bylo přišlo, vdova, k saudu stojeci, žádala jest sobě nálezu a přísudku: »Poněvadž zefové jejie, Oldřich a Fricek, díly své dědičné i jich šacovanie, z nichž jsau na ni žalovali, obdrželi jsau na synech jejich, a zapsati úplně a naprosto bez odporu rozkázavše: zdali by ona již od jich narčení zproštěna spravedlivě býti neměla?« Ale strana odporná zpět mluvila: »Poněvadž paní Čemuta v prvnější odpovědi při žalobě na ni učiněné k podstúpení svědectvie svolila, zdaliž toho přijieti by neměla?« A ortelováno jest konečně k straně paní, aby Oldřich a Fricek díly své dědičné a úplně všecky penieze, za něž sau dědictvie šacovali, naprosto a bez odporu dobrovolně s dobrým rozmyslem obdrževše, rozkázali sau sobě v knihy zapsati. Ta paní a třetie čest zboží, kteráž na ni přísluší, jakožto na vdovu, od nich i od žalob jich jest ovšem zproštěna. Neb kdož jest již žaloval, nemůž více žalovati; pak-li kdo zpět učiní, odpierá se práva svého.

### Muož-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednu odpovědi odbyti.

Měšťané Kolinští psali jsau takto: »K trojí žalobě před námi na jednoho pro dluhy, a opět k trojí žalobě na jednoho



z protiveustvie druhému učiněných, od obžalovaných jednu odpověď jest odpovědjeno; protož tiežemeť se, jest-li doplna a dokonale povědjeno?« Jimžto jest odepsáno: Poněvadž, co sluší žalobníku, přísluší i obžalovanému, však zajisté raději buď puojčujícím, aby při straně obžalovaného povolněji vedlé rady spravedlnosti bylo jednáno, nežli při straně žalobníka. Jest-li že žalobník tři žaloby pod rádným způsobem prožaluje: obžalovaný, zachovaje týž způsob, povinen jest třmi odpovědmi odpoviedati. Nebo že častokrát žalobníci, co by pod jednu mohli obžalovati, pod třmi žalobami chytře berau k ulovení obžalovaných. Ale poněvadž lest a lstivost žádného nemají spomáhati, také každému práva dobrodinstvie nebud' odepřeno. Protož konečně nalezající vypoviedáme: Jest-li že obviněný ke třem žalobám žalobníka jednu odpověď obecní odpovie, to jest, každému zvláště přimíní, kterážto odpověď slovo rozdělující v sobě zaviera, jako řka: »Já nejsem jemu ničímž tiem povinen,« etc. neb slova těm podobná, jako prohřešilý die: »V čem mi vinu dáva, v tom se já neviním.« A opustí-li žalobce tuto odpověď mlčením, aniž na odpor nepředloží, poněvadž bdiécím a ne spiecím práva spomáhají, úplně a dokonale jest odpovědjeno. Pakli by žalobce, slyše tu obecní odpověď, odpor učiniš, žádaje sobě nálezu, »zda-li ke třem žalobám pořád spusobem práva učiněným, obviněný jednu obecní odpověď odpovieděl by dostatečně?«, ač obviněný jí zamlčením opustě, nic odporného nepřivodí, a poněvadž tomu což jest obecného, muože se tomu ukrátiti skrze zvláštnost: nálezem ortelním vypoviedáme, že obžalovaný ku první žalobě dobře jest odpovieděl, ale k druhým potomním neodpovieděl, a v nich padl jest, a žalobce jest obdržal je na něm plným právem. Pakli by obžalovaný k žalobě žalobce na žalobu předloženu žádal k své straně nálezu, »nemá-li s pomoci práva neb s dopuštěním užiti holunku?«, ortelem nalezeno, že »holung«, potvrzuje, na nějžto pro dvě žalobě zaplatí rychtáři pokuty dva groše k řečeným dvěma žalobama, poněvadž, k první odpoviedaje, dobře odpovieděl. Má však při předepsaných věcech dobře znamenáno býti, když odpověď daša se vuobec; rychtář ptať-li se jest na obžalovaném, »slova řečníka svého má-li za stálá?«, to jest, jest-li vuole jeho k tomu, což řečník mluví, aneb jest-li saud zahájený, v němž ty žaloby a odporové se dějí, neb byla-li by

která z těch dvě věcí: obviněný dlužen jest pořád k třem žalobám třmi odpovědmi pořád odpoviedati.

### **Kdož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož.**

Hašek učinil žalobu na Mikuláše, že by jemu dlužen byl tři loty zlata, pravě, že svú žalobu chce dokázati konšelem. K tomu Mikuláš odpovieděl, dluhu odpieraje, ale svědectví přisežného trpěti že by musil. A když jest přišel saud zavitý, Hašek nepostavil jest konšela, ale rychtáři a konšefuom na saudě sedícím svuoj odjezd pro pilnú potřebu skrze jednoho konšela na jiné konšely vznesl, odjel jest. A poněvadž člověk nemůž svého svědka puditi sám od sebe, ale právo, aby vydaš svědectvie pravdě: řečený Hašek žádal sobě nálezu, »muož-li jemu to co škoditi čili nic, aneb co by v tom bylo za právo?« Na to bylo ortelováno: Poněvadž Hašek u večer nebo jiný den nespůsobil jest konšela pohnati neb k saudu postaviti, skrze to řečený Mikuláš od něho jest zproštěn; nebo zavitý saud nemá žádného odtahu neb prodlévání.

### **O šenku za městskau zdí.**

Zapoviedjeno jest, aby žádný ve vsech, kdež jsau městští forberkové, aneb za městskau zdí žádného pítí nešeňkovaš; jinak ztratit' pítí i s sudem, a rychtáři za pokutu zaplatí věrduňk.

### **O falešných penězích.**

Jest-li že by falešné penieze u některého muže počestného byly nalezeny, a jest-li že ten die, že jsau jemu ty penieze dány od jiného muže dobré pověsti: odpoviedající sám sedm lépe se bude moci očistiti, nežli by jej žalobce sám sedm mohl přemoci. (O tom šíře v Právích Horníkuov na Horách Kutnách.)

### **O prošení prodlení a potazu.**

Ve vsech přech, kteréž přemítány bývají před saudem od Hodu Narození Božieho až po ochtábích Velikonočních najprvní pátek, kterýžto den na zavitém saudě má býti sedieno, všeliký

člověk opěťování neb obnovení své pře bude moci mieti, jenž slove německy »Erholung«, to jest prodlenie potazu. Ale čtyři pře vyměňujem od súzení neb přísnosti tohoto práva, totiž vraždu, podávanie neb násilí panen, vinu fašše peněz nebo stříbra, útoku na duom, z nichžto pro každú při, bude-li člověk přemožen, bývá života odsauzen. Jest-li že by která z těch při den zavitého saudu dostala se k súzení, obviněný bude moci své pře prodliti až do druhého najbližšieho dne, a opět od toho dne až do třetieho, v kterýžto již beze všeho dalšího prodlévanie musí ji vykonati, nebo skrze smlúvu, neb řádem práva. A vsecky pře tēm podobné týmž právem chceme aby konány byly.

### ○ falešných klíčích.

Slušné jest také, aby kterýž by koli kovář některému muži neb ženě falešné klíče dělal, byl-li by přemožen třmi svědky, ruky zbaven buď.

### Kdož přechovává zločince.

Byl-li by kto nařčen, že škuodce přechovává, to jest zloděje, lotry a jiné kteréž koli, napomenut jsa poprvé, sám se očistí, podruhé sám třetie, po třetie sám čtvrt, padá-li po čtvrté, nálezem nápodobnú mukú buď trestán.

### ○ řemeslnícih a přijetí do cechu.

Ustanovujem také, že každý řemeslník, žádaje mistrovstvie obdržeti, mistruom dvě libře vosku do cechu a rychtáři dva groše a písáři jeden povinen bude dáti, a rukojmě dobré postaviti za rok v městě bydleti. A kdož by koli v cechu co přestaupil, stanet v pokutě funtu vosku najprvé, přestaupí-li podruhé, ve dvě, a tak dále, přivětšuje. Ustanovujem, aby všickni řemeslníci, do města vcházejiece, dali rychtáři dva groše, písáři jeden groš a mistruom libru vosku, jakož se svrchu vypisuje. A nápodobně jest o ševcích, s tiemto přídavkem, že mistruom ševcuom dá 10 grošuov, dvě libře vosku a uručí, jakož nahoře. Opět, všeliký cizozemec, švec, krajčí i jiný, listy od města neb kdež jest obýval přines, kterak se jest tam zachoval.

## Práva saukenníkuov a jiných řemeslníkuov, vydaná léta tisícího třístého čtyřicátého devátého.

Každý, chtě mistrovstvie a bratrstvie obdržeti, práva městského, jakož obyčej jest, sobě dobuď, a rychtáři se dvěma groši a písáři s jedním zjev se k dání.

### ○ kupování a prodávanie vlny.

Opět, chceme, aby žádný z mistruov nesměl jinde vlny kupovati než na trhu v trhový den, na slušném a určeném místě, a ne jinde. A nad to, což by koli mistři ustanovili, žádnému toho nesluší rušiti, ale věčné a pevné jmíno buď. Pakli by se kto tomu zprotivil, poprvé a podruhé, jedním věrdnučkem pokutován buď, po třetie zbaven buď díla do dne a do roka. Chceme také, aby nižádný nebyl spolu pacholkem i mistrem.

### Práva rybařská.

Ustanovujem jednostajně pro obecné dobré města, aby žádný rybář plodu rybiho na trh nesměl nositi. A ktož by koli zrušil řečené příkázanie, vsecky jiné ryby s předřečenými rychtář a konšelé, kterýž by k tomu najprv přišel, jemu pobeř, kterýž by koli měl na trhu. Pakli by toho po dvakrát se dopustil, po třetie na praněř buď vsazen za den, a když se den skoná, buď z města vyveden, do roka a do dne. Opět, všichni vod vylevači, totiž, kto zlije člověka scankami aneb vodau, předřečené trestání podniknau a pokutu, přemoženi jsúc jedním ctným mužem. Opět, všem kupujícím v městě neb za městem ryby kupovati na prodaj na trhu neb v domích pod předřečenau pokutú zapoviedáme. Opět, jednomu každému s námi přebývajícímu a ryby kupujícímu a do jiných měst neb městeček nosícímu, zapoviedáme; bude-li pak kto lapen, pokutami buď trestán předeapsányi.

### ○ měřách obilných a o strychu.

Ustanovujem, aby ti, kteříž užitky měř neb strychuov v letě i v zimě od obilé užievají a berau, každé suché dni dva konšely vzali k zkušování řečených strychuov, a žádajte, aby tak chudému jako bohatému dála se rovná spravedlnost při měření.

### Sladovnická práva.

Opět, chcme, aby všeliký sladovník svooj strych k tomu nesl, jenž slove ceychýř, a před konšeľy jmenovanými zkusil. A kdož by koli to zmeškaľ aneb přerušil, pokutě jednoho věrdnu ku rychtáři k záplatě podnikne.

### ○ měrách.

Přísežní každého města dlužni jsau při kupectvích a měrách a jiných všelijakých věcech, kteréž slušejí k obecnému dobrému a pokoji, věrně řediti s rychtářovú pomocí. Což by pak koli zřídili obyčejem předřečeným, žádný jiný nikterakž v to se neměšujete k změnění, neb odpierajiece. A kteréž koli pokutu na ty věci ustanovili by, ta od přestupníkuov ustavení buď placena.

### Práva pivovarníkuov.

Ustanovujem, aby žádný z pivovárníkuov ty časy, když vaří jedno pivo, jiných nesměľ vařiti, leč by se řečené vaření ovšem skonalo v jednom pivováře, aby oheň byl ostříehán a piva vařícím aby se škody nedály.

### Obilé v snopích nemá býti do města vezeno.

Ustanovujem a pevně chcme mieti, aby žádný obilé v snopích, kteréhož koli zrna bylo by, s polí do města do domuov neb stodol svých k skládání nesměľ voziti pod větší pokutú, proto aby škody nenabyté bylo se uvarováno. Ustanovujem, aby žádný věřitel neb hospodář, když muž odejde neb ač umře, postlaní a těch věci, kteréž k stolu příslušejí, ženě nemohľ fenťovati.

**Ustanovení a řád žakovstva svěceného, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisícího třístého padesátého pátego, kterážto k městskému řádu jsau potřebná.**

#### Artikul IV.

Žalostně vznášíme, že mnohého žakovstva svěceného život jest tak hodnébo trestání, že oni skrze ohyzdnost příkladů nevzdělávají mravuo laykovských, ale raději ruší. Protož všecko žakovstvo svěcené mravy a životy napravte v lepší. a ty věci,

kterěz k jich stavu a k poctivosti náležejí, s velikú opatrností ostříehajte. Aníž toliko od zlého, ale také od příčiny zlého učte se zdržovati, opatrně, zdržlivě a v čistotě živi buďte. Od obžerstvie a opilstvie zdržujte se, jenž jsau chlípnosti zápalové. A také když kvasy strojí o nových mšech, kteréž by žakovstvu byly, krmí nad šest nezbyvaj. Do krčem nechodte, brani nenoste, leč pro potřebu a cest nebezpečenstvie, jsauce na cestu vystrojeni. Auřaduov a obchoduov světských podezřelých, jako krčmářských a jiných, ovšem se vystříehajte, nebo žakovstvo vede-li zjevně a osobně takové obchody a s tím nesau-li oděv žakovský, jsuce po třetie napomenuti od nejvyššího duchovníeho správce, dioecesianum, nezuostane-li takových obchoduov neb potom se zase vně dá, v svých vlastních věcech nebude moci toho bez škody užiti. Pakli k tomu opomítají oděv žakovský neb kněžský jelikožto k osobám, potracují »privilegium« kněžské. Také slušné jest, aby žakovstvo svěcené pleš a ostříhaní nosilo s obnaženýma ušima, s kněžským oděvem. A který koli žák svěcený užival by otevřeného raucha, leč z hodné příčiny, má-li platy neb duochody duchovníe, za šest měsícuo od užievanie důchoduo, kteréž držie, skutečně má prázen býti. A pakli duochoduov nemá a bude kněz, pro ten skutek za týž čas k obdržení auřadu kostelnieho bude nehodný. A též o jiném žakovstvu, kteréž ani duochodů mají, aníž svěcení jsau. Raucha takové neb ostříhanie zjevně nosice, duostojenstvie žakovské, neb osob, neb duochod nějaký drže, jemuz nastává péče o duše, i jiní v kněžství usazení, i také mniši, všickni, kteří musí skrze slušnost ze vnitřnieho oděvu vnitřnie mravuoov počestnost ukazovati, jest-li že krom zhodné příčiny takový oděv ponesú, skutečně od užievanie důchoduov, kteréž drží, mají odlúčení býti. Jiní pak kněží a mniši za týž čas roční jsau nehodní k obdržení každého úřadu kostelnieho: Nad to žakovstvo a zvláště, kto duochody mají, nahavie šachovaných, červených neb zelených užievati nemají, aby z sebe kaykléruov nečinili. A jest-li že za rok neb po trojím napomenutie tu ohyzdnost puosobili by, proto mají zbavení býti všeho úřadu kněžského. Her vrhcábniích a kostečních vystříehajte se. Při tancích a turnajích, kolbách a jiných zjevných divadlách nebývajte. V zavření jeptišek bez hodné příčiny a staršího zjevného dopuštění vjíti nesmějte. Žakovstva, kteří obecně

slovů tĕkařů, do svých domovů nepřijímajte, aniž jim jakýchž koli darů malých neb velikých dávajte. Do kostela hlavného, v němž jest stolice duchovníe aneb někdo vyvýšený, času služby Božie bez náboženství nevházejte. Kněží kostelů a far zvoníky učené a ne layky mějte, kteříž by obecně s nimi zpívali neb čísti uměli. A když se služby Božie dějí a věrným svátostmi kostelními posluhují, obadva, totiž kněz i zvoník, buďte v komže oblečení. Nad to žádný kněz nesměj mši slúžiti bez služebníka. Ačkoli laykům nad kostelními osobami a nad jich statky všeliká moc jest dávno odjata, tak právem duchovním jako i světským: avšak mnozí layci proti příkázání jich obdržení rozličným usilováním myslé zrušiti. My, chtějíce jich všetečnosti odepřiti, mocí tohoto slavného zboru pod osvědčením Božieho saudu a věčným zlořečenstviem, přísně prikazujem, aby více takových všetečných rukou nesměli ztahovati. Totiž, kdož by někoho do kostela utiekajecího, jak koli zlý skutek učinil by, aby rychtář ani kdo jiný jakéhož koli duostojenství světského a moci z kostela násilím nesměl vytrhnúti všetečně, obdaření kostelní tak porušuje; ale radši k žádosti správce kostela, do něhož jest utekl, život téhož a údy zachovaj a jej peněžítým neb jiným lehčejším trestáním tresti. Leč by zločinec do kostela utiekající byl zjevný lotr neb noční lúpežník dědin, aneb ač by v tom kostele aneb na tom křehově vraždu neb utětie úduv pod nadějí fraydu učinil; takoví zajisté obdaření všeliké svobody jsau nehodní. Žádný pod klámbú v kostele neb z kostela ohrady neb tvrzí směj stavěti neb udělati, aneb jeho křehov k jeho upevnění nikterak neohrazovati. Žádný z laykův žádného žáka svěceného, oděv kněžský a pleš nesúciho, bez rozkázanie saudce duchovníe nesměj jímati; pakli to učiní, pro ten skutek v kládbu padne, z kteréžto sám papež můž jej rozhřešiti. Avšak jest-li že žák neb kněz tĕkavý, v zlodějstvu neb v jiném zlém skutku lapen aneb podezřín byl by z utečenie: tehda z téhož našeho svobodného odpuštění a obecného, kteréž tímto listem dáváme, moc světská, muože-li slušně jmína býti, však pod svědectviem žakovstva aneb jiným vieryhodným, takový zločinec muož jat býti a co najprvé bude moci na saudce duchovníe znesen a vedlé práv trestán bude. Pakli by kdo smělostí svato-krádežnú preláta, kanovníka nebo kterého koli žáka svěceného,

kněžsky se nesúciho, zabil neb ochromil, krom jiných rozličných pomst práva všech náprav, ač jest které držal od kostela, buď právem zbaven a k kostelu, od něhož jest je držal, svobodně buďte navraceny. A právo podací měl-li jest v jednom neb více kostelích, pro ten účinek ztrať a připadněte na biskupa toho kraje. Ti pak kteří všelikú zlost přemohúce, arcibiskupovi neb biskupovi protivili by se neb někoho z nich bili by, jali neb zamordovali, aneb zločincům k tomu radu, pomoc, přízeň dali by, i jich sstupujícím, jakož předpisuje se, i s těmi jemu k tomu pomáhajícím: pro takový skutek upadají v pomsty jim od práva ustavené. Že pak světský jako duchovníe rád bývá pohanín, když jednoho každého moc súdná nezachovává se: protož slušif, aby saudové duchovníe i světští byli nesmíšení. Protož všem saudcím duchovním přísněji prikazujem, aby laykuov k prosbě kterého koli žáka neb layka pro městské pře do svých sauduov poháněti nedali, ani k rozsúzení těch při nikoli nevkládajte se, leč snad bídných osob a v skutku postižených. Aneb k pohrzení saudce světského, aby zase saudce světští žakovstva, pro kteréž koli pře hlavnie neb městské, ani také laykuov o zbožie a vládnutí kostelní, jakýmž koli jménem je drží, nedopúštějte je poháněti, ani je smějte sauditi; jinak tak duchovníe saudce jako světští moci své meze přestupuje, v saud kládby upadne. A žalobník žák, který obžalovaného před nesvým saudem trápil, v nákladích buď odsúzen a potom v té při nikoli nebud slyšán. Ačkoli hřiech smilstva najmrzčejší jest mezi jinými hřiechy žakovstvu svěcenému, nebo mezi jinými ctnostmi prvotně zdrželivost těla vyznává se: mnozí však žáci svěcení, na své spasenie nepamatujiece, netoliko pokušením přemožení jsúce, žádosti těla konají, ale také předcházejí, aby daremních pokušenie nemievali, v domích vlastních neb sausedských hotově ženy k smilstvu chovají. Protož abychom nebyli vidieni ten hřiech skrze strpenie schváliti neb schvalovati, všecko žakovstvo a kněžstvo potomnie, které v domích svých ženy podezřelé neb i pod svým šafováním chovali by zjevně kuběny, jsau-li duochody a prebendy majiece, aby jich zbaveni byli; a pakli platuov a prebend nemají, od skutkuov kněžských od svých vyšších uložili sme aby byli složeni. Které potom, jakž jich zlost bude žádati, jich starší věčnými žaláři trapte, neb z svých biskupové

vyžente, pakli by i tak nedbali životuov svých polepšiti. Děkané, kteří po městech svého děkanství žáky, a faráři své sausedy neb tovaryše tím hříchem nakažené vědomě trpí, jako by sami kuběnářství páchali, odsuzujem. A ačkoli kněz pro smilný skutek neb pro jiný smrtedlný hříech, jelikožto k sobě samému, jest s moci kněžské složen; však nemá od jiných služeb Božiech se vzdalovati, leč by to prohřešení bylo odsúzeno ortelem, neb skrze vyznání při právé neb skrze důvodnú věc, jesto z obcování nějakého nemuož zatajeno býti. Také potupení kuběnáře pravieme duchovním právem, jakož dole o tom některá práva z Dekrétu najdeš, jesto netoliko k sobě samému s kněžstva složen býti má, ale také i k jiným, pokudžto složení trvá, dá-li se v slůžení mší, jako prvé v neřád jest upadl, od kteréhožto jedině samým papežem muož vysvobozen býti. Kněží některých, hříechy konajiece svátosti prodávání, nepravost srdce tak jest zprznila (simonia), že ani křtem, ani oltářní svátostí, ani požehnaním při voddavcích, neb mšemi zádušními, buďto při pohřbení mrtvých, buďto což koli duchovního, nechťejí svým poddaným posluhovati, leč jich posluhování bude jim zapláceno aneb zaplatiti slíbí mzdu jeho ohyzdnosti za dokonání, nébřz dokonalejí předcházejiece žalobu starého obyčeje. Protož my všeliké mrzké prodávání neb lovy svatokupecké nepravosti, abychom nezdáli se je tvrditi pro netrestání prodavačuov času našeho, moci tohoto svatého zboru stvrzujem a ustavujem, že všecky svátosti předepsané bez odporu všech zvyklostí jakýchž koli a obyčejuov, kteřížto spíše rušící sau řády, aby od kněží bez požádání jakéž koli časné záplaty svobodně byly přísluhovány. Kdož koli potom z předřečených prodavačuov byl-li by postižen, jest-li správce kostela, věčně buď jeho zbaven; pakli jest vikář neb tovaryš správčuov, do biskupského žaláře buď vsazen, aby tam věčně pokání činil. Ale však kdyby nechťejí laykové obyčeje kostelního slušného a schvaleného zachovávat, tehdy ne jimi kněžími, poněvadž pře vlastní, nemohau býti saudce, ale skrze biskupa nebo jeho úředníka docela a doplna o tom pravdu poznaje, i saudem duchovním k jich zachování buďte připuzení. Item. Archidiakonové měst, neb veští děkanové, jest-li že by posvátním pomazáním, neb křížmem, neb olejem posvátným sám skrze se nebo skrze jiné směl by co učiniti kauzedlného, neb

na někom nětco dobytí, svých duochoduov věčně buďte zbaveni. Nad to také, která města mají, aby žádný nad jistú summu kosteluom neb kněžím nesměl poručiti při své poslední vůli, za nestálé odsuzujem, poněvadž nepravost v sobě zavierají a svobodu kšaftování potupují. Protož z těch práv ustavitelé a jich užievajiece puzení buďte právem duchovním, nad to biskupové mějte bedlivost při správách kšaftuov a vuolí posledních, i proti těm, kteří by jim překázeli obyčejem jakýmž koli, aby oni vedle vuole poslední kšaftujícího v určený čas skutečně vyplnili, a pakli kšaftem času neuložil, dosti učinění nad rok aby se neprodilo. Správce také posledních vůlí, v statek sešlého nikterak se nevkładajte, pokudž statek nebude popsán pod seznáním vieryhodných osob. Kdož koli kostelní užitky drží, mají ovšem pomáhati na opravení střech a kosteluov. Sběrači almužen k stavení kosteluov, kteréž druzí kostelníky nazývají, buďte ustanoveni bez výmluvy starší lidu. A té almužny věrných lidí nenakładajte bez rady správci kostelních. Každý svatokrádce, kterýž by v kostele krádež učinil, múku kola podstaupí. Ustanovujem, aby každý kupec, kramář neb krčmář, ani žid, ani kdo jiný kostelních věcí v základě, ani k schování nepřijímal, leč pod hodným svědectviem. Pakli kdo proti tomu učiní, takovůž pokutú buď trestán. Bude-li ta věc za hřivnu, hřivnu zaplatí, pakli méně za deset hřiven; tyť zaplatí nebo ruky zbaven buď; pakli nad deset hřiven, bude hrdla zbaven. Z desíti pak hřiven dostane se třetina k kostelu, třetina rychtáři a třetina přísežným. Jest-li že syn neb dcera nětčí vešla by do zákona kněžství neb oblékla by se, totiž v nábožné rúcho, jenž slove »professio«, po smrti rodičuov svých z jich statku nic mieti nebude, než jako jiný chudý Pána Krista. Item. Kdož by koli uvedl komu syna neb dceru aneb přítele nětčího ku prodání aneb jiným obyčejem, muku kola podstaupí, to jest, bude zbit na kolo. Residium quære in Statutis Provincialibus.

*Konec všech práv městských.*

## Počíná se Registrum Práv Městských rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích.

### A.

- Aby se světu neškodilo, rozumie se o nynějším neb budaucím. Kapitola XXXIX. rozdl VI.  
Ač věno živé jest vždy, však za věno ujistění jest neškodné. Kapitola XVIII. artikul III. rozdl I.  
Almužny mají se obracet na chudé. Kapitola LXXIII. artikul IV. rozdl XXXVII.  
O témž kapitola LXVI. artikul XI. rozdiel I.

### B.

- Báby a stracy rovně se děl. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl IV.  
Barvíř, pištěc, hudec, lazebník nemá býti konšelem. V právích konšelských artikul XXIII.  
Bádicím práva slaužie. Kapitola LXVIII. artikul XXIV. rozdl V.  
Bez slyšení nemá býti nálezu. Kapitola I. artikul XLV. rozdl I.  
Bezděky žádný neviň, ani podruhé z viny sauzené. Kapitola II. artikul I.  
Bez příčiny žádný se neodvolávaj. Kapitola IV. artikul VI.  
Bez pokuty v radě konšelé pohodnutí se mohou. Kapitola XX. artikul XI. rozdl II.  
Bez kšaftu umierá, kdož vedlé práva zřiezenie nečiní. Kap. LXVI. artikul V.  
Biřie svědčiti muož o věrduňk. Kapitola X. artikul I. rozdl II.  
Biřie v něčem muož svědčiti, ale kat nemůž v něm. Kap. LXVIII. art. XXVII.  
Biřicem volanie ku právu jest pod pře ztracením. Kapitola X. artikul I.  
Bíti nemá do krve řemeslník učedlníka. Kapitola XX. artikul XIII.  
Bližší jest, koho žádný nepřechází. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl IX.  
Bližší jest obžalovaný sebe brániti, než puovod. Kapitola I. artikul II.  
Božiem peniezem utvrđi-li se prodaj. Kapitola XXI. artikul VII.  
Braň přes záповěd kdo by nosil a s ní chodil. Kapitola V. artikul III.  
Braň kupcuom pocesným nemá brána býti. Kapitola V. artikul IV.  
Bratr otcuov bližší dědic než mateřin bratr. Kapitola XXVII. artikul XXXI.  
Bratří a sestry s rodiči se děl v nápadu. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl V.  
Bratr a sestra poloviční neděl se s rodiči. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl VI.  
Bratří umrlého s rodiči napadají. Kapitola LXIV. artikul VI. rozdl VI.  
Bratr za bratra v téžké při svědčiti nemuoze. Kapitola LXVIII. artikul IX.

- Bratří postaví-li kdo prvé, potom jiné postavit, jest s podezřením. Kap. LXVIII. artikul IX. rozdl I.  
Bratří se jinde nazývají a nejsau-li, by přišla potřeba, svědčiti sobě nemohau. Kapitola LXVIII. artikul IX. rozdl II.  
Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. Kapitola LXX. artikul III.  
Bratr a syn poloviční téhož rodiče nápad mají. Kapitola LXIV. artikul V. rozdl VI.  
Bude-li pře rychtárova, vysesti z saudu má. Kapitola I. artikul L.  
Bude-li skúha poslán pro upominání, a on dá jemu, tehdy jest škoda, komu jest puoženo. Kapitola XII. artikul V. rozdl I.  
Bude-li kto při laupeži a odpiera-li by, nemůž mu věreno býti. Kapitola XXV. artikul XX.

### C. Č.

- Čas pokazování stavuňkuo. Kapitola VII. artikul IV. rozdl III.  
Čas prodlení k odporu stavuňkuo. Kapitola VII. artikul VI. rozdl I.  
Čas v svědomí má se vážiti. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdl XXXVI.  
Čarodějně věci nalezené zlé domněnie činí. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XIII.  
Čas přátelnom dalekým. Kapitola LXX. artikul II. rozdl II.  
Čiesari náleží netoliko oděním, ale právy býti ozdobenu. V Předm. I. I. (29).  
Čiesar muož řediti duchovní věci. V předmluvě list II.  
Cizí věci neobstavují se. Kapitola VII. artikul I. rozdl II.  
Cizí věc kdo ztratí podlé své, nemá jí platiti. Kapitola XII. artikul III.  
Cizí věc čeled domáci kdyby vzala. Kapitola XII. artikul III. rozdl I.  
Či jest obmeškání a příčina, toho i škoda. Kapitola XVII. artikul I. rozdl V.  
Cizozostvie a úklad smrti věna ženu zabuvaje. Kapitola XVIII. artikul IV. rozdl I.  
Cizím lidem muož se grunt zapsati. Kapitola XIX. artikul I. rozdl VIII.  
Cizozostvie muož vinniti. Kapitola XX. artikul IX. rozdl II.  
Čistota těla knězi největší ctnost. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXIV.  
Cizozostvie má manžel neb sausedé obžalovati. Kapitola II. artikul III.  
Cizí věci žádný nemuož obdržeti. Kapitola VII. artikul III.  
Cizí věc pro plat nemá brána býti. Kapitola IX. artikul V.  
Čistota města má ostřiehána býti. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdl IX.  
Cesty starodávní, ulice, meze, hlinišťe, písky, mají býti obecní. Kapitola XIX. rozdl IV.  
Čeledin, ani syn otci statku prohrati nemohau. Kapitola XXXVII. artikul I. rozdl III.  
Cesta obecní pro neužievanie se netratí. Kapitola LXI. artikul II. rozdl I.  
Celný cla nemá upominati projetého. Kapitola LXV. artikul II. rozdl I.  
Celný vezma clo nespravedlivé, dá pokuty 60 šilinků. Kapitola LXV. artikul III. rozdl II.  
Čeledin nemuož kšaftu svědkem býti, ani otec. Kapitola LXVI. rozdl VI.  
Čeledi oznamování o příhodě, kdy moc má. Kapitola I. artikul XX. rozdl III.

Cesty nepromlčí vedlé sirotčího. Kapitola LXI. artikul II. rozdl IV.  
 Čla neplatí z toho, co na jarmark kdo veze. Pakli toho neprodává, a jinam převozuje, z toho má dáti. Kapitola LXV. artikul I.  
 Člo kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. Kapitola LXV. artikul II.  
 Čla neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města. Kapitola LXV. artikul III.  
 Čla projetí s svobodným zbožím jest neškodné. Kapitola LXV. artikul III. rozdl I.  
 Čla neprojde, dokud čla v mezích jest. Kapitola LXV. artikul III. rozdl III.  
 Člu svědčí-li hospodář, přísáhne. Kapitola LXV. artikul III. rozdl IV.  
 Co neobstaviš a co nezaľuješ, toho nechaj. Kapitola VII. artikul IX. rozdl I.  
 Co se píše o stavuňku koní, rozuměj o všech věcech. Kapitola VII. art. XVIII. rozdl I.  
 Co jest puojčka. Kapitola XII. artikul I.  
 Co jest sausedu k nevoli zřetedně, nemá toho saused činiti. Kapitola XIX. artikul IV.  
 Co není poctivé, není možné. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdl XIV.  
 Co jest stupeň přibuznosti po krvi. Kapitola LXIV. artikul I.  
 Co se nebrání, to se dopauští. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdl XXVIII.

## D.

Dá-li máte synu více, a dcera neodepře, její škoda. Kap. XXVII. artikul XXVIII.  
 Dání nemuož odvoľáno býti, ale kšaftování muož. Kapitola LXVI. artikul XX.  
 Dceři by lotra pojaľa, má díel její poručený dán býti. Kapitola XXVII. artikul XXIII.  
 Desátkový dľuh žádný nemuož osvoboditi. Kapitola XVI. artikul XXI.  
 Den k roku přidaný někteří za šest neděli vykládají, jiní za přirozený. Kapitola XXVII. artikul VI. rozdl I.  
 Desátkové mají se platiti, by čas prošel. Kapitola XXVII. art. X. rozdl I.  
 Den a rok drží-li kdo, bezpečen jest. Kapitola XXVII. artikul XV. rozdl I.  
 Dědicové z krádeže v statku nalezené odpoviedajte. Kapitola I. artikul XXXIV.  
 Děľá-li kdo na obecniím, uruč pod škody. Kapitola XV. artikul III. rozdl I.  
 Dýmem sausedu protímysľnost nemá činěna býti. Kapitola XIX. artikul I. rozdl VII.  
 Dědinu prodá-li kto bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. artikul VI.  
 Dědicové dľuhy po rodičích pozuoastalé i rukojemství za ně mají vyvaditi. Kapitola XXIII. artikul XI.  
 Dědictvie drží-li kto den a rok bez narčení, ten bezpečně drž. Kap. XXVII. artikul I.  
 Dědictvie neb duom prodá-li, do dne do roka povinen vypraviti. Kap. XXVII. artikul I. rozdl I.  
 Dědictvie z moci zpravce buď postúpeno. Kapitola XXVII. artikul II. rozdl I.

Dědictvie jako duom etc. jinde nemá se postupovati než před právem. Kap. XXVII. artikul IV.  
 Dědictvie nepromlčí skrze vodu, vězení, moc. Kapitola XXVII. artikul VI. rozdl III.  
 Díl dědičný nikdy se promlčeti nemuož. Kapitola XXVII. artikul IX. rozdl I.  
 Dědictvie zastavené nadlepši-li se, jistiny nepřiráží. Kap. XXVII. artikul XI.  
 Dědictvie prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti. Kapitola XXVII. artikul XII.  
 Dědictvie zastavené prodá-li kdo, věřitel muož ujistění žádati. Kap. XXVII. artikul XII. rozdl I.  
 Dědictvie zápisové v knihách býti mají. Kapitola XXVII. rozdl II.  
 Dědictvie se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. Kap. XXVII. artikul XIV.  
 Dědictvie jako po bratřích připadá na jiné i jich děti, také i o sestřách. Kapitola XXVII. artikul XVI.  
 Dědictvie připadá na ženy, když není pohľavie mužského. Kapitola XXVII. artikul XVIII.  
 Dělenie náleží staršiemu, a volenie mladšiemu. Kap. XXVII. artikul XIX.  
 Dědicové přateľuom mají pomáhati. Kapitola XXVII. artikul XX. rozdl I.  
 Děti z kuběny nedědi. Kapitola XXVII. artikul XX. rozdl II.  
 Dieť před časem narozené, dľu neztratí. Kapitola XXVII. artikul XXII. rozdl I.  
 Dědicové by osvědčení neučimili o statku a poplatk zadržali, muož sáhnutí na dědictvie. Kapitola XXVII. artikul XXIV.  
 Dědici obľibení neb volení o nápad mají míti protah. Kap. XXVII. artikul XXV.  
 Dědictvie muž se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojití. Kap. XXVII. artikul XXVI.  
 Děti syna nedľlného mají díť s strýci svými. Kapitola XXVII. artikul XXX. rozdl I.  
 Dědic bližší jest bratr otcuo, nežli bratr mateřin. Kap. XXVII. artikul XXXI.  
 Dědicové najprv po otcí dľuhy platiti mají. Kapitola XXVII. artikul XXXII.  
 Dědicové nestačí-li statek na dľuhy, dokľadati nebudau. Kapitola XXVII. artikul XXXII. rozdl I.  
 Dědictvie dvoje: domovní a zahradní. Kapitola XXVII. artikul XXXVI.  
 Dědictvie po třikrát vyhlášené na pána připadá. Kap. XXVII. artikul XXXVII. rozdl I.  
 Děti bratruov s rodiči se děli. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl VII.  
 Děd a bába přednější než bratří. Kapitola LXIV. artikul IV. rozdl VIII.  
 Dědice neznáměhc muož v kšaftu učiniti, a více jich, i služebnika. Kap. LXVI. artikul II. rozdl XI.  
 Dědic umře-li prvě, než kšaftem se vykoná výminka, kšaft bude v nic. Kapitola LXVI. artikul III. rozdl III.  
 Dědictvie dvěma poručené, nemůž se odprodati. Kapitola LXVI. artikul VIII. rozdl I.  
 Dľy dcer muži jich muož spravovati, ač nejsou mrhači. Kapitola LXVI. artikul XVIII.

- Dítě po smrti otce narozené, také má mieti díl s jinými. Kap. LXVI. art. XXIV. rozdí I.
- Děkan, věda, trpí-li kněží kubenářství, tůž pokutu nese. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdí XXVII.
- Dlužníka v každém právé z peněz máž vinniti. Kapitola I. artikul XXVIII. Dlužník má vydán býti. Kapitola VII. artikul XVI. rozdí I.
- Dlůh svůj platiti máže zadlužilý muž pojma ženu bohatau. Kap. XVI. art. I. Dlužník má-li hotové, nemá základu klásti. Kapitola XVI. artikul II.
- Dlužník věřiteli odpođu se znaje, a polovice popieraje, má přísici. Kap. XVI. artikul III.
- Dlužník pravě, že dlůh zaplatil, pokaž. Kapitola XVI. artikul IV.
- Dlužníku má více věreno býti, když praví, že na jiný dlůh dal díl peněz. Kapitola XVI. artikul V.
- Dlužník s věřitelem prvé před saudem se učisti má. Kap. XVI. artikul VII. Dluhové první prvé se platiti mají. Kapitola XVI. artikul VIII.
- Dlužník jednomu věřiteli svědče o dlůh prvnější jest v tom podezřeníe. Kapitola XVI. artikul IX.
- Dlůh mužem propitý, žená nenie povinna platiti. Kapitola XVI. artikul XIV. Dlůh prohraný saudem nemá dopomáhán býti. Kapitola XVI. artikul XIV. rozdí I.
- Dlůh za službu za čas minulý, má placen býti. Kapitola XIII. art. XV.
- Dlůh královský a obecni, jiným dlůhuom se předkládaj. Kapitola XVI. artikul XVII.
- Dlůh před věnem zajde-li, ten týmž předčiti má. Kapitola XVI. artikul XVIII. Dlužník nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli. Kap. XVI. artikul XIX. Dlužníku v vězení sedícimu, jaké jídlo a místo etc. Kap. XVI. artikul XIX. rozdí I.
- Dlužník třetie díl vaydělku má dáti věřiteli, i statku svého. Kapitola XVI. artikul XIX. rozdí II.
- Dlůh desátkový žádný nemáž osvoboditi. Kapitola XVI. artikul XX.
- Dlůhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství. Kap. XXIII. artikul XI. Dlužníku věřitel dá-li prodlenie, rukojně zproštěn bude. Kapitola XXIII. artikul XIII. rozdí III.
- Dlůh ukázaný na dědictvie, před mnohými držiteli má zpraven býti. Kapitola XXVII. artikul V.
- Dlužník ve dni a v roce muož duom ještě vyplatiti. Kap. XXVII. artikul XII. rozdí V.
- Dlužník nemá-li jiným, má dědictviem platiti. Kapitola XXVII. artikul XII. rozdí III.
- Dlužníci dlůhy dědicuom platte. Kapitola XXVII. artikul XXXII. rozdí II. Dluhové, by po 16<sup>ti</sup> letech bylo, mají placeni býti. Kap. XXXVI. artikul V. rozdí I.
- Dlůh v základě kdo má, nemuož jeho vzíti, leč dlůh zaplatí. Kapitola XLIX. artikul XIII. rozdí VI.
- Dluhové synovi, otci nebývaji ke škodě. Kapitola L. artikul VI.

- Dlůh poručením odpustí-li kdo. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí I. IX. Dluhové kšaftujícímu povinné, mohú jinému odkázány býti. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí XIV.
- Dlůhu po nětčí smrti, přísahau odbyti muž. Kapitola I. artikul XVIII. Dluhové, kteřiz předcházejí úroky. Kapitola IX. artikul II. rozdí I. Dlužník nemá býti poručením. Kapitola XIV. artikul III.
- Dlůh nemá placen býti sirotčím. Kapitola XVI. artikul I. rozdí II. Dluhuo svých žena, pojma muže bohatého, nemáž platiti. Kap. XVI. art. I. rozdí III.
- Dlužník prvé než se saudi s věřitelem, sčisti se mají. Kap. XVI. artikul VII. Dlužník před časem platiti věřiteli nemá. Kapitola XVI. artikul VI.
- Dlůh prohraný nemá dopomáhán býti právem. Kapitola XXXVIII. artikul I. Dlužník co by prodaž, k tomu první věřitel sahnúti má. Kap. XVI. artikul X. Dlůh byl-li by větší než jměníe, všem věřiteluom má sražováno býti. Kap. XVI. artikul XI.
- Dlužník, žádá-li, věřitel povinen jest oznámiti, jak jest dlůh zrostl. Kap. XVI. artikul XII.
- Dlužník nemá nahraditi, když věřitel platí z svých dlůhuov. Kapitola XVI. artikul XII.
- Dlůhu šenkěř má přísahau dobyti. Kapitola XVI. artikul XIV. rozdí I. Dluhy plať statku držitel. Kapitola XVIII. artikul XIV. rozdí III.
- Dlužník odcizi-li co, věřitel na to sahati muož. Kapitola XVIII. artikul XXIV. rozdí I.
- Dlůhy muož každý smlívati. Kapitola XX. artikul IX. rozdí III. Dlůhu příčina, žádný hrdla netrafi. Kapitola LVII. artikul II. rozdí I. Dobrého a věrného nemuož nic proměnit. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdí I.
- Dobří a věrní mají na konšelství voleni býti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdí II.
- Domáci svědek příjemný nenie v kšaftu. Kapitola LXVI. artikul I. rozdí VII. Dobropověstný bližší jest a mocnější, svú čest hájiti, než přemožen býti. Kapitola LXVIII. artikul XI.
- Domnění potřebná a podstatná. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí II. Domnění mají přesuzovány býti. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí III. Domnění neb potah jest poloviční průvod, a někdy celý. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí IX.
- Domnění zlá a podezřelá, které věci činí. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí XII.
- Domnění zlé činí čarodějně věci nalezené. Kap. LXX. artikul XII. rozdí XIII. Domnění zlá vyhledává vytazování. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí XIX. Do krčem nemají choditi kněží a žáci. Kap. LXXII. artikul IV. rozdí III. Domnění, čím se očisťuje. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí IV. Domnien jest vždy zlym býti, kdo byl jednú zlym. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí XI.



Domnění zlé, když žena nosí mužské šaty, a též zase. Kapitola LXX. artikul XII. rozdlil XV.

Domnění činí (snopové) rozličných zrn vobilné. Kap. LXX. art. XII. rozdlil XVI.  
Domnění činí klíčno falešných nošení, uši řezání. Kapitola LXX. artikul XII. rozdlil XVII.

Domnění činí seznávání strašlivé. Kapitola LXX. artikul XII. rozdlil XVIII.  
Domněním žádný nic neobdrzuje. Kapitola I. artikul XXVI.

Domnění dvoje: daleké a blízké. Kapitola I. artikul XXVI. rozdlil I.

Dobrovoľně kdo se sezná, duchovně napravití má. Kapitola I. artikul XLI.

Do obce nemají choditi než sausedé usedlí. V právích konšel. artikul XLVI.

Doma bude-li kdo hodinau prvé vidien, před saudem nemá výmľuvy. Kapitola X. artikul III. rozdlil III.

Domnělý pro vraždu, nebude-li naň žalobníka, má v šesti nedělech puštěn býti. Kapitola XXVIII. artikul VIII.

Domnění kto jedno na sobě má, muž mieti i druhé. Kapitola LXVIII. artikul I. rozdlil XXX.

Domnění povaha, ješto z nich saudové bývají. Kapitola LXX. artikul XII.

Domnění zlá, vytazování vyhledává. Kapitola LXX. artikul XII. rozdlil XIX.

Domnění daleké blízké. Kapitola I. artikul XXVI. rozdlil I.

Druhou žalobu osvědč. Kapitola I. artikul XXXII. rozdlil I.

Dříví z lesa brani, pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdlil IV.

Dříví kdo by v cizím lese krađno sekał, pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdlil VI.

Držitel, a ne nájemník, má z gruntu odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdlil V.

Duchovnie žalovati nemá, leč mu správce jeho povolí. Kap. I. artikul XXXV.

Duom svojo opravuoj každý bez škody jiného. Kapitola V. artikul I.

Duom věřitel má držeti den a rok pro neplacení. Kap. XXVII. artikul XII. rozdlil IV.

Duom ve dni a v roce muož ještě vyplatiti. Kapitola XXVII. artikul XII. rozdlil V.

Duom kdo rozdlěl stěnou, muož služebnost dlěiti. Kapitola LXI. artikul I. rozdlil IV.

Duom kdo prodá, i služebnost prodá. Kapitola LXI. artikul I. rozdlil V.

Duovod proti straně a k sobě. Kapitola LXVIII. artikul XXVII. rozdlil IV.

Duchovní věci ciesař muož řediti. V Předmluvě listu druhého (30).

Duchovní právo a světské málo se dlějí. V Předmluvě listu druhého (30).

Duovod jest jasnější jistými znameními. Kapitola I. artikul XLII. rozdlil I.

Duchovnie příbuzenství troje. Kapitola LXIV. artikul XXV. rozdlil I.

Duchovnie příbuznost rovná a postranní. Kap. LXIV. artikul XXVI. rozdlil II.

Duchovnie příbuznost bývá ze křtu a bířmování. Kapitola LXIV. artikul XXVII.

Duom a stádo, miní se jedno tělo. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdlil XIII.

Dvoj jest saud. Kapitola I. artikul I. rozdlil I.

Dvoru svého kdo nehradí, škodu plát sausedu. Kap. XIX. art. I. rozdlil I.

Dvoje prohřešení dvoji pokutu nese. Kapitola XXXI. artikul IV. rozdlil VI.

Dvě žalobě kdo z jedné činí, nemá slyšán býti. Kapitola XXXII. artikul XX.

## F.

Falešnému hráči má palec utat býti. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdlil IV.  
Falešný svědek zavini proti bohu, saudci a stranám. Kap. XXXII. artikul VII. rozdlil XVII.

Forman v moci své vno maje, stane-li se škoda, on zaplat. Kapitola XV. artikul VI.

Forman najma koně, učiní-li škodu, ten, komu škoda jest, koně obdrží. Kap. XV. artikul VII.

Forman na mostě příhodau škodu maje, neškoduje než na svém. Kap. XV. artikul VIII. rozdlil I.

Forman vjede-li nerozšafně do vody, plati škody. Kapitola XV. artikul VIII. rozdlil II.

Forman odveza někomu statek, sám třetie se očistí. Kap. LXVIII. artikul XLII. rozdlil I.

Funt v právích šacuje se 20 grošuo. Kapitola XX. artikul II.

Funtuov 50 váží 30 hřiven. Kapitola XXVIII. artikul I.

## J.

Jeden skutek muož mieti viac vin. Kapitola II. artikul I. rozdlil I.

Jedna pře jednou žalobau se koná. Kapitola I. artikul XXXVIII. rozdlil I.

Jednou stoje, a potom nic, prohrává při. Kapitola X. artikul III. rozdlil I.

Jistec propustí-li se, i rukojmě jsau prostí. Kapitola XXIII. artikul V.

Jistec v každém právé muž původ viniti. Kapitola I. artikul XXVII. Kapitola VII. artikul XVI.

Jiskry od sauseda k sausedu aby nelétaly, má opatřeno býti. Kapitola XIX. artikul I. rozdlil IV.

Jisté věci a vymíněné, moc mají. Kapitola XXIII. artikul XIII. rozdlil II.

Jméno na pečeti více se váží, nežli znamení. Kap. L. artikul XIV. rozdlil I.

Jména stupňuov nahoru. Kapitola LXIV. artikul I. rozdlil II.

Jsau-li oba dobří, žalobník nenapravuje. Kapitola I. artikul XXXIII. rozdlil I.

## G.

Grunt se muož cizím lidem zaplatiti. Kapitola XIX. artikul I. rozdlil VIII.

Gruntem cizím kdo by vědomě vládł, vrat grunt i půžitek. Kapitola XXI. artikul II. rozdlil I.

Grunt kdo prodá, svršky nemají brány býti. Kapitola XXI. artikul XI. rozdlil V.

Gruntovnie právo městské: do dne a do roka. Kapitola XXVII. artikul I. rozdlil II.

Grunt byl-li by komu přisúzen, má dopomoženo býti. Kap. XXXII. artikul V. rozdlil I.

Gruntové zavazují-li se, tehdy i užítkové. Kapitola XLIX. artikul II. rozdlil II.

Grunt kdo prodá, i služebnost jeho prodá. Kapitola LXI. artikul I. rozdlil VIII.

Gruntu věci přibité, příležejí k němu. Kapitola IX. artikul VII. rozdlil I.

## H.

Haní-li kdo koho v sandu, pobízeje k bitvě, pokuta. Kapitola I. artikul XXVII.  
 Haní-li kdo, naprav, a k tomu pokutu nes. Kap. XLVII. artikul V, rozdíl I.  
 Hluchý kdo jest. Kapitola LXVI. artikul II. rozdíl IV. A v též němý.  
 Hlinu, písek, rum k stavení můž na obci skládati. Kapitola XIX. artikul II. rozdíl IV. Kapitola XXVII. artikul X.  
 Hlubokost a vysost stavení, jak chce, můž. Kapitola XIX. artikul V.  
 Hněv sand převracuje. Kapitola XXXII. artikul II. rozdíl II.  
 Hněvem skutek učiněný, žádný stálý býti nemá. Kapitola LXVI. artikul II. rozdíl II.  
 Hospodář muž, chce-li za ženu odpoviedati a za čeled, může. Kap. I. art. XV.  
 Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jim odbyti. Kapitola I. artikul XVI.  
 Hovado divoké neb lesní, urazi-li koho. Kapitola I. artikul XVI. rozdíl I.  
 Hosti má se ve třech dnech spravedlivě státi. Kapitola I. artikul XVII.  
 Hostem kto má slauti. Kapitola I. artikul XVII. rozdíl I.  
 Hospodář duom prodada, podruha nech. Kapitola XII. artikul VII. rozdíl I.  
 Hostí podezřelých nemá nájemník přijemati. Kap. XII. artikul VII. rozdíl III.  
 Hosti k učítaní 14 dní. Kapitola XVI. artikul VII. rozdíl I.  
 Hosti z cizí země, čas k počtu 6 nedělí. Kapitola XVI. artikul VII. rozdíl II.  
 Hovad pokuta. Kapitola XX. artikul XXIV. rozdíl I.  
 Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má. Kap. XX. artikul XL.  
 Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti. Kapitola XX. artikul XLIV.  
 Hovado kdyby člověka urazilo. Kapitola XX. artikul XLIV. rozdíl I.  
 Hovada ztracená mají hledána býti v cizím domu, ale jiného nie, bez odpuštenie. Kapitola XXV. artikul IX. rozdíl III.  
 Hospodář před připovědníky předší. Kapitola XXX. artikul II.  
 Hospodář cizí věci zapověděné, můž nechovati. Kapitola XXX. artikul II. rozdíl I.  
 Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu něččicho, a zabí by jej, nenie útočnikem. Kapitola XXXI. artikul V.  
 Hospodář příjma do hospody lstivě, a oklamá jej, dá pokuty 5 funtuov. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdíl I.  
 Hospodář pro hlavnie oklamání hostě, odpoviedaj, co z mordu. Kap. XXXVIII. artikul I. rozdíl II.  
 Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznic a skotu. Kapitola XLVI. artikul I.  
 Hovado urazi-li druhé, chováno býti má až se zhojí, potom vráceno neb zaplaceno. Kapitola XLVI. artikul I. rozdíl IV.  
 Hovado nevrátí-li se z stáda, pastucha pľat. Kap. XLVI. artikul I. rozdíl V.  
 Hospodář má pokázati, že před pastýře hovado hnał. Kap. XLVI. artikul I. rozdíl VI.  
 Hovado, že před pastýře hnał, hospodář má pokázati. Kap. XLVI. artikul I. rozdíl VI.  
 Hovado umře-li, neb vezme-li se, pastýř ho neplatí. Kapitola XLVI. artikul I. rozdíl IX.

Hovado umře-li morem, neplatí se. Kapitola XLVI. artikul I. rozdíl X.  
 Hovado dá-li kdo jinam, a ono zhyne, zaplatí je. Kap. XLVI. art. I. rozdíl XI.  
 Host slove cizozemec, neb z jiného panstvie. Kapitola XLIX. artikul VI.  
 Hospodář svědčí-li o cľu, přísáhne. Kapitola LXV. artikul III. rozdíl IV.  
 Host což koli kšaftuje kde, má trvanlivé býti. Kap. LXVI. art. XXII. rozdíl I.  
 Host umře-li bez kšaftu, věci jeho do dne a do roka chovány buďte. Kapitola LXVI. artikul XXII. rozdíl II.  
 Host kdo slove. Kapitola I. artikul XVII. rozdíl I.  
 Hřebem což jest přibitého, to přileží kupujícímu, leč bude výminka. Kap. XXI. artikul IX.  
 Hřiech jest jednostajný, pravdu zatajiti a křivdu mľuviti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdíl XVIII.  
 Hráči falešnému má palec ufat býti. Kapitola XXXVIII. artikul I. rozdíl IV.  
 Hry se varovati má kněz. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdíl XI.  
 Hrozí-li kdo, jeho vuole za skutek. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdíl XV.

## J.

Jasnější duvod jistými znameními o čarách. Kap. I. artikul XLII rozdíl I.  
 Jako jistec jistce můž na každém právě obstaviti, tak i statek jeho. Kapitola VII. artikul XVI.  
 Jazyku za vykúpenie 5 funtuov. Kapitola XLVII. artikul IV. rozdíl I.  
 Jazyk tratí svědek křivý. Kapitola VII. artikul V. rozdíl II.

## K.

Kaupí-li kdo co od cizího nevěda, tu věc má vrátiti, ale užítku nie. Kapitola XXI. artikul II.  
 Kaupí-li kdo kuoň ohřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. Kapitola XXI. artikul V.  
 Kaupenie řádně skonané, stálé býti má. Kapitola XXVII. artikul XXXIII.  
 Kamene na cizím žádný bez vůle toho, či jest, nelam. Kapitola LXI. art. I. rozdíl IX.  
 Kaupí-li kdo věc cizí věda, má ji i užitek její vrátiti. Kap. XXI. artikul II. rozdíl I.  
 Kat nemůž nikdy svědkem býti, ale biřic v něčem muož. Kapitola LXVIII. artikul XXVII.  
 Katem se právo koná. Kapitola LXVIII. artikul XXVII. rozdíl I.  
 Kat nevykonává práva pro právo, ale pro penieze. Kap. LXVIII. artikul XXVII. rozdíl II.  
 Každý má vinín býti na svém právě. Kap. LXXII. artikul IV. rozdíl XXII.  
 Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízeł, pokuta. Kap. I. artikul XXVII.  
 Kdo ujde, nemá se vrátiti. Kapitola I. artikul XXXVII. rozdíl IV.  
 Kdo pustí odvolanie. Kapitola IV. artikul VIII.  
 Kdo má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. Kapitola V. artikul II.  
 Když nesz jest o léta věci obstavené. Kapitola VII. artikul VI. rozdíl II.

- Kto za škody zprosta sľubuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. Kap. VII. artikul XIV.
- Kto co pŕjčĩ na základ, co se nedostane po základu, může viniti. Kapitola XI. artikul I.
- Kdo komu co sľibĩ s jakýmikoli výminkami, tomu dosti učinĩ. Kapitola XI. artikul I. rozdl I.
- Kdo sľubuje společně za tři, daďa své, najednom zase dobude. Kap. XI. art. V. Kdo mľčí, povoľuje. Kapitola XV. artikul II. rozdl I.
- Kdo mľčí k otázce rychtáře. Kapitola XV. artikul II. rozdl II.
- Kdo rozkazuje škodu činiti, ten pľatĩ, a ne ten, kto ji čini. Kapitola XV. artikul II. rozdl IV.
- Kdo peněz nemá, poloť základ. Kapitola XVI. artikul II. rozdl I.
- Kdo své věci v truble by svěřil, svěřujícího škoda. Kapitola XVII. artikul I. rozdl II.
- Kdo sľubuje za věc svěřenú. Kapitola XVII. artikul III. rozdl I.
- Kdo brání žalovati, buď pokutován. Kapitola XX. artikul III.
- Kdyby sľauva byla toľiko, aby rychtáři z pokuty vyšli. Kap. XX. artikul XXI.
- Kdo trpĩ nebo mľčí, svoluje. Kapitola XXI. artikul VIII. rozdl I.
- Kdo ztratĩ právo své, má rozumieno býti toľiko k svědomĩ. Kap. XXV. art. XVI. rozdl I.
- Kdo na milost koho pŕijme, povinen mu milostĩ. Kapitola XXVI. artikul II. rozdl VII.
- Kdo koho káže urazitĩ, a on byľ ho zabil, vinen jest mordem. Kapitola XXVIII. artikul IX.
- Kdo prvnější časem, ten mocnější právem. Kapitola XXX. artikul I. rozdl I.
- Kdo hrozĩ, vuole jeho za skutek. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdl XV.
- Kdo k stanielo práva pŕekážku má, nenie vina. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdl XVI.
- Kdo co čini s vůľi práva, nenie lest. Kap. XXXII. artikul VIII. rozdl XVII.
- Kdo by vice jmenoval, jedním odbytĩ nemuoť. Kapitola XXXVI. artikul VI. rozdl II.
- Kdo by znaje se k násilĩ, pravil, že má svědky, že jest vůľe její byla, nemají slyšení. Kapitola XLI. artikul II. rozdl VII.
- Kdo radĩ k zabiti, jako by zabil. Kapitola XLIII. artikul I. rozdl VII.
- Kdo co sľibĩ, ten jest dľužen. Kapitola LIV. artikul I.
- Kdo by co lestně dobýval, má napomenut býti. Kapitola LIV. artikul III. rozdl II.
- Kdo by v naději pŕiřekal hosti za škody, do času jistého povinen bude. Kapitola LIV. artikul IV.
- Kdo drží kostelnĩ duochoďy, opravuj zádušĩ. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXXVI.
- Kdo jednan jest zľým, domnĩ jest vľdy zľým býti. Kap. LXX. artikul XII. rozdl XI.
- Kdo by zabil kněze. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXI.

- K manželství jako i k vieře i jiným svátostem, žádný nemá nutiti. Kap. XLII. artikul II. rozdl I.
- Kmen co slove a co znamenává. Kapitola LXIV. artikul XI.
- Kľiče falešné nošení čini podezřenie, uši řezání. Kapitola LXX. artikul XII. rozdl XVII.
- Kněze pro stravu muoť obstatiti. Kapitola VII. artikul XII.
- Kněz pro stavuňk věci světské, na práve světském odpovĩ. Kap. VII. artikul XIII.
- Kruntu, z kterého se aurok pľatĩ, ty věci, které k němu pŕiřušejĩ, mají s gruntem postúpeny býti. Kapitola IX. artikul VII.
- Kněz pėče o světské věci nemá mieti. Kapitola XIV. artikul V. rozdl II.
- Kněz nedilný má k dľu spravedlnost. Kapitola XXVII. artikul XXX.
- Kněz nestojĩ-li o právo pro vraťdu, vmukové státi mohau. Kapitola XXVIII. artikul XIII.
- Kněz má darmo posľuhovati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXX.
- Kněz k kauzľom posvěcuje aneb dobývaje sobě užitky. Kap. LXXII. art. IV. rozdl XXXIV.
- Kněz svatoprodavač má trestán býti. Kap. LXXII. artikul IV. rozdl XXXII.
- Knězi, vďovy, sirotci, obecni věci, mají pŕve slyšání býti. V Právích koňseľských. Artikul XIV. rozdl I.
- Knězi kšaftovati nemohau o duchovních věcech, než co jest jim náležítého. Kapitola LXVI. artikul II. rozdl VIII.
- Knězi svědkové mohú býti o věci k zádušĩ odkázané. Kap. LXVI. artikul XXV.
- Knězi a žáci netoliko od zľého, ale od pŕičiny zľého varovati se mají. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl I.
- Knězi a žáci brani nemají nositi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl IV.
- Knězi čistota těľa největšĩ ctnost. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXIV.
- Kněz oděv jaký má mieti. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl VI.
- Kněz pľeš má nositi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl VII.
- Kněz má raucho zavřeně mievati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl VIII.
- Kněz má se hry varovati. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XII.
- Kněz na divadla nemá choditi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XII.
- Kněz zavierati se s ženami nemá. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XIII.
- Kněz s povolením staršĩho buď vzat. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XIX.
- Kněz neb žák, bude-li lotr, má vzat býti do vazby. Kap. LXXII. artikul IV. rozdl XX.
- Knězi smilství se varovati mají. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXIII.
- Knězi kuběn mievati nemají, ani žen podezřelých. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXV.
- Knězi pro kurevství má býti sloťeno kněťství, a v zařaři chování. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXVI.
- Knězi kuběňáři právem duchovním odsúzeni sau. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl XXVIII.
- Kněz obžerstvie a opilství varuoj se. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl II.
- Knězi do krčem nemají choditi. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdl III.
- Komu se škoda stane, má osvěďčiti. Kapitola I. artikul XXXIV. rozdl I.

- Koně neobstaviš-li a nežaľuješ-li, nechaj jeho. Kapitola VII. artikul IX. rozdl I.
- Koně odeprenie omylné krom sandu, nenie spravedľnosti škody. Kapitola VII. artikul X.
- Komu vydáš, šetř. Kapitola XII. artikul V. rozdl II.
- K otázce rychtářů má přiznanie aneb odeprenie býti. Kapitola XV. artikul II. rozdl III.
- Konšelé z nenávisti, z strachu neb z kořisti, nemají přimľuv činiti. Kapitola XXXII. artikul IV. rozdl II.
- Konšelé prosti řečníkuo stříci se mají, aby jim nálezu nenapravovali. Kapitola XXXII. artikul IV. rozdl VIII.
- Konšelé nemají spolu býti otec s synem, bratr s bratrem, test s zetěm. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl III.
- Konšelé mají býti svorní, jednomyslní. Kap. XXXII. artikul VII. rozdl VI.
- Konšelé zlé pověsti býti nemají. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl IX.
- Konšel uhoně sobě zľú pověst, má z rady vyhnán býti. Kap. XXXII. artikul VII. rozdl X.
- Konšelé býti nemají mnohomľuvní, netajní, zlé za zlé nemajíc, ľakomí, příliš mladí. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl XIII.
- Konšelé vši možnostmi mají řediti obecné dobré. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl XIV.
- Konšelé nemají pravdy zatajiti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl XIX.
- Konšelé auředníky saditi mají. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdl XXXI.
- Konšelé mají ruku držeti nad kněžstvem a žakovstvem jako biskupové. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdl I.
- Konšelé mají poddané, zdvihají-li se, upokojiti. Kapitola XXXII. artikul VIII. rozdl II.
- Konšelé noví jak se mají spraviti i město zřediti. Kapitola XXXIII. artikul I.
- Konšelé tajnost rady mají zachovati. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdl I.
- Konšelé noví město mají najprv zřediti a cechy, aby spravedľnost se vsudy dala. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdl II.
- Konšelé zvláštní dva, vězně každý týden navštěvovati mají, proč kdo sedí. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdl VIII.
- Konšelé pilní býti mají dobrého, užitečného, poctivého města. Kapitola XXXIII. artikul I. rozdl X.
- Konšelé mohau v svátek rok odložit. Kapitola XXXIII. artikul II.
- Konšelé byla-li by pilná potřeba, i v noci se sjiti mají. Kap. XXXIII. artikul V. rozdl I.
- Konšel žádný nemá dávat žadného návěšti, proti své přísaze. Kapitola XXXV. artikul XIII.
- Konšel má bydleti v městě. Kapitola XXXIII. artikul V. rozdl II.
- Konšel má poslůšen býti purkmistra. V právích konšelských artikul I.
- Konšelská práce má býti rovná. V právích konšelských artikul I. rozdl I.
- Konšel v radě nemá mľuviti, leč purkmistr káže. V právích konšelských artikul II.

- Konšel nemá v radě s obecním člověkem mľuviti. V právích konšelských artikul III.
- Konšel ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu. V právích konšelských artikul IV.
- Konšelé svadi-li se, mají smřeni býti. V právích konšelských artikul V.
- Konšel z zpaury ujde-li z rady, dá pokutu oběd. V právích konšelských artikul V. rozdl I.
- Konšel klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. V právích konšelských art. VI.
- Konšel tajnost rady zachovaj. V právích konšelských artikul VII.
- Konšelé věrní býti sobě mají. V právích konšelských artikul VIII.
- Konšel přitele svého do rady neuvozuj bez povolenie. V právích konšelských artikul IX.
- Konšel v sandu a v při, nemá zjevně za přitele býti. V právích konšelských artikul X.
- Konšel nemá daruov bráti. V právích konšelských artikul XI.
- Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti. V právích konšelských art. XII.
- Konšel ubrmaniti nemá bez povolení práva. V právích konšelských art. XII. rozdl I.
- Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslouchati. V právích konšelských artikul XIII.
- Konšel zmešká-li radu, dá 6 halěruov. V právích konšelských artikul XIII. rozdl I.
- Konšel přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati. V právích konšelských artikul XV.
- Konšel k knížeti neb k úředníku můž sám jiti. V právích konšelských art. XV. rozdl I.
- Konšelé vyslaní nemají poseľstvie jinak jednati, než jak jim poručeno. V právích konšelských artikul XVI.
- Konšel vyjda z rady, doľuov nechod pod pokutu. V právích konšelských artikul XVII.
- Konšelé k králi jeti nemají bez obecních. V právích konšelských artikul XIX.
- Konšel z města jeda, má právu oznámiti. V právích konšelských artikul XX.
- Konšel nechce-li do rady, sa třikrát obesľán, má konšelstvie prázen býti. V právích konšelských artikul XX. rozdl I.
- Konšelem býti ten má, kdož s městem trpí. V právích konšelských art. XXI.
- Konšelé do roka seděti mají v radě. V právích konšelských artikul XXIV.
- Konšel po krémách nechod. V právích konšelských artikul XXIV. rozdl I.
- Konšelé staří počet činiti obci mají. V právích konšelských artikul XXIV. rozdl II.
- Konšel hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať. V právích konšelských art. XXV.
- Konšelé ortěruov neřikajte, než ráno na rathúze. V právích konšelských artikul XXVI.
- Konšel radu pronese-li, hrdlo ztrať. V právích konšelských artikul XXVII.
- Konšel s druhým v radě nešepci. V právích konšelských artikul XXVIII.

Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla. V právích konšelských artikul XXIX.

Konšel ubrmaniti nemá. V právích konšelských artikul XXX.

Konšel pečeti listu židovského nemá. V právích konšelských artikul XXXI.

Konšel od prožalované pře nevycházej. V právích konšelských artikul XXXII.

Konšel když se pře začne, již nemá raditi. V právích konšelských art. XXXIII. rozdí I.

Konšelé svadí-li se kteří, mají smířeni býti. V právích konšel. art. XXXIII.

Konšel nechce-li k mieru, do rady nechod. V právích konšelských art. XXXIII. rozdí I.

Konšelé po orteli nemohú milosti učiniti, leč král. V právích konšelských artikul XXXIV.

Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židóm neb kněžím odkazuje. V právích konšelských artikul XXXV.

Konšel budúcim purkmistrem maje býti, klíče chovaj. V právích konšelských artikul XXXVI.

Konšel haľafance bera od stran, má z rady vystúpiť. V právích konšelských artikul XXXVII.

Konšeluo žádný trestati nemá, než purkmistr v radě. V právích konšelských artikul XXXVIII.

Konšel zmešká-li hodinu, dá pokutu, jak se svolí. V právích konšelských artikul XLV.

Konšelé auředniky městské saditi mají. V právích konšelských artikul XLIX.

Konšel neb rychtář v své při vysesti má. Kapitola I. artikul XLVII.

Koně kradeného výminka. Kapitola XV. artikul VII. rozdí I.

Konšel též má sauzen býti jako jiní. Kapitola XXXVI. artikul VI.

Konšelé totéž právo mají trpěti, které jiným nalézají. Kap. XXXVI. art. III. rozdí I.

Konšel jsa v nemoci, čeho jest svědom, muž jinému přisežnému oznámiti. Kapitola XXXVI. artikul IV.

Konšelé z svého sandu nemají svědčiti jinam k žalování z viny. Kap. XXXVI. artikul VI.

Konšelé mohau listy svědčiti jinam. Kapitola XXXVI. rozdí I.

Konšel obeslaný nepřijde-li, což koli jiní zřídí, i on drž. Kapitola XXXVI. artikul VII.

Konšelé saudíce jedni bez druhých, od práva nemají odstupovati. Kapitola XXXVI. artikul VII. rozdí III.

Konšel nezvyklý, jako lékař nezkušený. Kapitola XXXVI. art. VII. rozdí IV.

Konšelem svolí-li se kdo prověsti, není potřeba ho jmenovati. Kapitola LXVIII. artikul XV. rozdí IV.

Konšelé k svědomie nepřisahají. Kapitola LXVIII. artikul XVIII. rozdí II.

K poručenství bližší sau přátelé otcovi, než mateřini. Kapitola XIV. art. VII.

Kramáři na tu váhu a mieru mají prodávati, jak sami kupují. Kapitola XX. artikul XLII.

Křivda kupujícího na prodavače se nevztahuje, a zas. Kap. XXI. artikul XI. rozdí I.

Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či sú, mají se vrátiti. Kapitola XXV. artikul I.

Krádež jedna jest, když koho s skutkem ľapi; druhá tajná, koho obviní. Kapitola XXV. artikul II.

Krádež nalezti a s skutkem ľapiti, jest rozdí. Kapitola XXV. artikul VII.

Krádež nese-li kdo, sa s ní postížen, má k sandu veden býti. Kap. XXV. art. VII. rozdí I.

Kradené věci mají vráceny býti, či jsau byly. Kapitola XXV. artikul X.

Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. Kapitola XXV. artikul XIX.

K radě nemají pochlebniči dáni býti. Kapitola XXXII. artikul VII. rozdí IV.

Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. Kapitola XXXV. artikul XV.

Kříž má se rozuměti Umučení Pána Krista. Kapitola XXXV. artikul XV. rozdí I.

Kradený kuoň muž svůj vzíti, ale nadobro pověstného nesahati. Kap. VII. artikul IX.

Kradená věc zaplacená, najde-li se u prodavače, škoda jest kupujícího. Kapitola XXV. artikul IV.

Krádeže u vyhledání mají sandce po straně se vyptávati. Kapitola XXV. artikul VIII. rozdí I.

Křestanky židnom slaužiti nemají. Kapitola LXXII. artikul II. rozdí III.

Křivdy nečiní, kdo práva svého užívá. Kapitola XXXIX. artikul I. rozdí V.

Krev nemá vylévána býti pro řeči. Kapitola LXII. artikul I. rozdí III.

Křestan na auřadu židovském býti nemá. Kap. LXXII. artikul II. rozdí V.

Krvavý meč nalézti nahý a ne nahý, jest rozdí. Kapitola LXX. artikul XII. rozdí V.

Kšaftovanie k kostelom. Kapitola LXXII. artikul IV. rozdí XXXV.

Kšaftuje-li kdo jednu věc, dvěmu rozděte se. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí IV.

Kšaftuje-li kdo komu, jeho věc. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí V.

Kšaftovati své, jako cizí, muoť každý. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí VI.

Kšaftuje-li kdo co, a po kšaftu to zastaví. Kap. LXVI. artikul IV. rozdí VIII.

Kšaftuje-li kdo co, a potom to odlúči, toho užívati nemá. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí VII.

Kšaftuje-li muž věno ženě, kšaft muoť státi. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí X.

Kšaftovati se muoť jistá věc miesto věna. Kap. LXVI. artikul IV. rozdí XI.

Kšaftuje-li se co, a toho nětco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se prirodí. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí XII.

Kšaft mylnay-li jest při jměnu, když se rozumí osoba, má státi. Kapitola LXVI. artikul IV. rozdí XV.

Kšaftované dědictvie dvěma, neodprodává se. Kapitola LXVI. artikul VIII. rozdí I.

Kšaftuje-li kto jednu věc ze dvou, tu dědic dá, kterou chce. Kapitola LXVI. artikl IX.

Kšaftuje-li kdo jinému statku svého řízení, neumírá bez kšaftu. Kap. LXVI. artikl X.

Kšaftování může odvoláno býti. Kapitola LXVI. artikl XX.

Kšaft poslední, moc má. Kapitola LXVI. artikl XX. rozdl I.

Kšaftuje-li host co kde koli, má trvanlivé býti. Kapitola LXVI. artikl XXII. rozdl I.

Kšaftujícího vůle má nejvíce šetřena býti. Kapitola LXVI. artikl XXVI.

Kšaftuje-li kto vno, i sudy kšaftuje; ale jinak jest v prodání. Kapitola LXVI. artikl XXVI. rozdl I.

Kšaftovní věci jdú v držení bez odkladu. Kap. LXVI. artikl XXVI. rozdl II.

Kšaftu nerosuzumitelné věci, sau jako nekšaft. Kapitola LXVI. artikl XXVI. rozdl III.

Kšaftování slove od seznání své mysli. Kapitola LXVI. artikl I.

Kšaft má býti před svědky přísežnými neb nepřisežnými, povolányi, prošenými. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl I.

Kšaft má čten býti po smrti kšaftujícího. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl II.

Kšaftovní svědkové mohou býti dva přísežní, neb nepřisežní. Kap. LXVI. artikl I. rozdl III.

Kšaftovní svědci nemohau býti ženy, hořomudci, služebníci, hlúši, němí, nemaudří. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl IV.

Kšaftovní svědkové bratři býti mohau. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl V.

Kšaftu svědkem býti nemuoz čeledín, ani otec. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl VI.

Kšaftu domácí svědek, není příjemný. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl VII.

Kšaftu svědkové mají býti, kto nejsau přátelé a nápadníci. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl VIII.

Kšaft, na čemž koli se znamená, jest platný. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl IX.

Kšaft každý muoz sám svau rukau sepsati. Kapitola LXVI. artikl I. rozdl X.

Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošli, marnotratní. Kap. LXVI. artikl II.

Kšaftovati muoz rytierstvo aneb voják. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl I.

Kšaft před nemotú staý. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl V.

Kšaftu činiti nemuoz odsauzený na smrt. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl VII.

Kšaftovati nemohau kněží o duchovních věcech, než což jest jich dědično. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl VIII.

Kšaft s nepodobnou výminkau. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl IX.

Kšaft maje v sobě výminku, ta má ve všem vyplněna býti. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl X.

Kšaftující muoz dědice neznámého v kšaftu učiniti, a více jich. Kap. LXVI. artikl II. rozdl XI.

Kšaft let nedošlých. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl XII.

Kšaft muoz zrušen býti těmito příčinami. Kapitola LXVI. artikl III.

Kšaft poslední ruší první. Kapitola LXVI. artikl III. rozdl I.

v kšaftu nepoloží-li se dědic, není škodné. Kap. LXVI. art. III. rozdl II.

Kšaftování o cizí věci muoz býti zastavené. Kapitola LXVI. artikl IV.

Kšaft němý psáti muoz. Kapitola LXVI. artikl II. rozdl VI.

Kšaftuje-li cizí věc komu a byla by prvé jeho. Kap. LXVI. artikl IV. rozdl II.

Kšaftuje-li kdo věriteli jeho věc. Kapitola LXVI. artikl IV. rozdl III.

Kšaftovati se nemají tovaryské věci společné a obecné. Kap. LXVI. art. IV. rozdl I.

Kšaftujícímu povinní dluhové mohou jinému odkázáni býti. Kap. LXVI. art. IV. rozdl XIV.

v kšaftu zblaudí-li při jménu neb při příjímí, když se osoba jedné rozumí, má státi. Kapitola LXVI. artikl IV. rozdl XV.

bez kšaftu umírá, kdo zřícení žádného vedlé práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.

Kšaft se ruší splozením na sirobu po kšaftu. Kap. LXVI. art. V. rozdl I.

Kšaft z kunštu nestálý. Kap. LXVI. art. V. rozdl II.

Kšaft neruší se, když k lepšímu sirotčímu pochybné věci se vykládají. Kapitola LXVI. art. VI. rozdl I.

Kšaft muoz udělati každý kde chce. Kap. LXVI. art. VI. rozdl II.

Kšaftu kdo neodepře slyše jej, ten když se ztvrdí, nemuoz ho nařikati. Kap. LXVI. art. XII.

Kšaftující muoz pamatován býti za živnosti. Kap. LXVI. art. XII. rozdl I.

Kšaft poslední má ostatek svědomiem stálejším a hodnějším. Kapitola LXVI. art. XIII.

Kšaft druhý vysvětluje-li první, neruší ho. Kap. LXVI. art. XIII. rozdl I.

Kšaft dokládá-li se co do prvního, oba státi mají. Kap. LXVI. art. XIII. rozdl II.

Kšaft sepsaný a oznámený kde by se měl nažezti, má moc. Kap. LXVI. art. XIV.

Kšaftovní svědek umíre-li jeden, má s přísahau vysvědcovati druhý. Kapitola LXVI. art. XIX.

Kšaftujícího vůle má nejvíce šetřena býti. Kap. LXVI. art. XX. rozdl II.

Kšaftuje-li kdo co za zdravého života, potom mina se smyslem, nemuoz proměnití. Kap. LXVI. art. XXI.

Kšaftovati každý má, dokudž rozumu užívá. Kap. LXVI. art. XXII.

Kšaft se smrti kšaftujícího utvrzuje. Kap. LXVI. art. XXIII.

Kšaftové dva nemají býti. Kap. LXVI. art. XXIII. rozdl I.

v kšaftích vůle kšaftujícího má nejvíce šetřena býti. Kap. LXVI. art. XXVI.

Kšaft učiní-li kdo a potom zhoje se jiného neučiní, ten bude kšaft stálý. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdl IV.

Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinak kšaft ukazuje. Kap. LXVII. art. I.

Kšaftovník můž svědčiti o kšaftu. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXII.

Kšaftovníci dva najmén býti mají. Kap. LXVIII. art. XIX.

Kšaftovníci nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.

Který koli z stran se odvolá, to odvolání i druhému k užítku muoz býti. Kap. IV. art. XIII.

Kupcnom počestným braň nemá brána býti. Kap. V. art. IV.

K ubrmanuom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění. Kap. VI. art. IV.

K ubrmanství svědkové nenáleží. Kap. VI. art. V.

Kuoň jsa obstavený, v tom kdyby umřel. Kap. VII. art. III. rozdl I.

Kuoň obstavený má na rukojmě dán býti. Kap. VII. art. III. rozdl II.

Kuoň kradený obstavě, muož své vzítí, než na dobropověstného nesahati. Kap. VII. art. IX.

Kuoň na jiném právě obstaven. Kap. VII. art. XI.

Kuoň kradený obstav. Kap. VII. art. VIII. rozdl I.

Kuoň puojčený bez záplaty, zhyne-li, má placen býti. Kap. XII. art. II.

Kuoň umře-li z násilí, bude placen. Kap. XII. art. II. rozdl I.

Kuoň puojčený s záplatú, nemá placen býti. Kap. XII. art. II. rozdl II.

Kuoň puojči-li se na frajmark, nepřátí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdl III.

Kuoň rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti a on by s ním ušel, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.

Kuši napatú kdo by k bitvě nesl. Kap. XX. art. XXXVII.

Kupci a kramáři na tu váhu a mieru mají prodávati jako sami kupují. Kapitoľa XX. art. XLII.

Kupci perly, zlato na loty prodávajte. Kap. XX. art. XLII. rozdl I.

Kupujícího po kaupenie zisk a škoda jest. Kap. XXI. art. XI. rozdl III.

Kupujícího křivda na prodavače se nevztahuje a zas též. Kap. XXI. art. XI. rozdl I.

Kupující má moc vyměňovati. Kap. XXI. art. XI. rozdl VI.

Kuoň vzatý pro clo a potom prodaný ne k koni, ale kto clo projev, hled. Kap. VII. art. XVIII.

Kurvě o násilí rychtář dopomoz. Kap. XLI. art. II. rozdl IX.

Kurvy jsau rychtářovy kmetičny. Kap. XLI. art. II. rozdl X.

K uřazení kdo radí, má býti města prázdnen. Kap. XLII. art. I. rozdl III.

K věnu žena vždy právo má, dokudž děti nezplodí. Kap. XVIII. art. I.

Kvapnost jinak se vážití má. Kap. LXVIII. art. I. rozdl VIII.

Kvařt na duom kto učiní, by pak neranił, má jako vražděník trestán býti. Kap. XXXI. art. I.

Kvařtu nedovede-li žalobník. Kap. XXXI. art. I. rozdl III.

Kvařt jeden jest větší ranami, druhý menší slovy. Kap. XXXI. art. I. rozdl IV.

Kvařt není, jde-li kdo po svau ženu do cizího domu. Kap. XXXI. art. II.

Kvařt stane-li se na jednom právě a na druhém mord, obojí suďte. Kap. XXXI. art. III.

Kvařt jest jako mord. Kap. XXXI. art. III. rozdl I.

Kvařt neb autok stane-li se od mnohých, má na všechny žaloba býti. Kapitoľa XXXI. art. IV.

Kvařt není, kto by přijda do krěmy v svadě zabil druhého. Kap. XXXI. art. V. rozdl I.

Kvařt neb autok na duom muž dalšími sausedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.

K vodě maje právo, k ní nechodě, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdl V.

K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpoviedati. Kap. III. art. XV.

Konšel jsa tázán, kdy má vyznání činiti. Kap. XXXIII. art. V.

Ktož bez kšaftu umierají. Kap. LXVII. rozdl II.

Každý člověk své věci muož poručiti, komu chce. Kap. LXVII. rozdl V.

Ktož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemůž. Kap. LXXII.

Kdo přechovává zločince. Kap. LXXII.

## L.

Laupežník jest, kdo bere a nezabí. Kap. XLIII. art. I. rozdl I.

Laupežník a vražděník jsa obeslán po třikrát, nestoji-li, má zapsán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdl IV.

Layci k duchovnímu právu svědkové býti mohau, a též zas. Kap. LXVI. art. XXV. rozdl I.

Lázebník, barvíř, pištec, hudec nemá býti konšelem. V právích konšelských, artikuł III.

Lest žádnému nemá býti ku pomoci. Kap. II. art. VIII. rozdl II.

Lest nemá žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdl II.

Let nemaje nemá na smrt sauzen býti. Kap. XXV. art. XXI. rozdl I.

Léta neb potreby manželské, ženy pannám a mužú pacholatuum ohledati mají. Kap. XLI. art. IX. rozdl II.

Lest nemá mieti průchodu. Kap. XLIX. art. XI. rozdl II.

Léta neb čas, věci obstavené rozsuzují-li se. Kap. VII. art. VI. rozdl II.

Lhář z obyčeje nemá býti konšelem. Kap. XXXII. art. VII. rozdl XX.

Lidské právo které slove. V Předmluvě listu III. (str. 30.)

Lícení na lidi se zapoviedá. Kap. V. art. IV. rozdl I.

Listy obžalovaný z žhářství, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.

Listové nemají dávaní býti, kteří by byli městu k lehkosti a ke škodě. Kapitoľa XXXVII. art. I.

Listové mohau odepření býti od toho, či pečeti se mají pečeti. Kap. XXXVII. art. II.

Listy starými nového dluhu žádný nepokáže. Kap. L. art. I. rozdl II.

Listy vyváženými upomíná-li kdo, přesvědčen bude. Kap. L. art. I. rozdl III.

Listovní svědomie pevnější nežli austní. Kap. L. art. III.

Listu straubanie na místě znamenitém jest ke škodě. Kap. L. art. V.

List silabu kdyby měl opuštěnú, není škodné. Kap. L. art. V. rozdl I.

List na papieru dostatečně psaný, jest mocný. Kap. L. art. V. rozdl II.

List starý na žádost věřitele přisežní mají dopustiti obnoviti. Kap. L. art. VII.

List psaný svědče na osobu i na dědictvie, není ke škodě. Kap. L. art. VIII.

Listu neškodí písarské pochybenie, jako kdyby opak pečeti. Kap. L. art. IX.

List osobní a obecní. Kap. L. art. IX. rozdl I.

List na osobě není stálý, ale na grunty jest stáležší. Kap. L. art. X.

List pochybný má rozumín býti, že jest na osobu. Kap. L. art. IX. rozdl I.

List a obdarování potracuje se z těchto příčin. Kap. L. art. XI.

List poslední zdvihá první. Kap. L. art. XI. rozdl I.

List užievá-li se zle, jest škodné. Kap. L. art. XI. rozdl II.

List tratí, kdo činí proti obdarování. Kap. L. art. XI. rozdíel III.  
 List maje dieru přirození, není škodný. Kap. L. art. XII.  
 List vystrauhaný v místě potřebném, jest škodný. Kap. L. art. XIV.  
 Líkaře svědomie o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.  
 Lichva nebude-li o ni smlauva dokonala, vays nemá zruosti nad jistinu. Kapitoľa LXXI. art. I.  
 Lichva na lichvu po učení jíti musí z majestátu židovského. Kap. LXXI. art. I. rozdíel IV.  
 Lozůnkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel. Kap. XXVII. art. X. rozdíel I.  
 Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají. Kap. XLIX. art. IV.  
 Lotruom nesnadně se věří. Kap. LXIX. art. I. rozdíel X.  
 Laupežník neb vraždělník nemuže-li se vyvésti neb očistiti, hlavniem trestáním trestán buď. Kap. XXV. art. II.  
 Lstivě dobývá-li kdo co, má napomenut býti. Kap. LIV. art. III. rozdíel II.  
 Lehčí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční. Kap. LXVIII. art. posl.

### M.

Manželstvo rozdělené nepohoršuje děti. Kap. XXVII. art. XXI. rozdíel III.  
 Mátě autratná neb stav změně, zbavuje se hospodářství. Kap. XIV. art. VII. rozdíel I.  
 Mátě dá-li synu více a dcera neoděpre, její škoda. Kap. XXVII. art. XXVIII.  
 Mátě vdá-li se, tehdy nápad z dětí na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíel III.  
 Manžel kterého koli zabí v cizožstvu, nic za to netratí. Kap. XLI. art. II. rozdíel II.  
 Majestátom rozum dávati mimo literní, jest nebezpečné. Kap. L. art. II.  
 Má-li kdo při ztratiti, třikrát obeslán má býti. Kap. LV. art. I.  
 Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov. Kapitoľa LXIV. art. XV.  
 Manželstvo, mezi kterými muž býti a mezi kterými nic. Kap. LXIV. art. XIX.  
 Marnotratný jest, kde se dáva, ješto se dávati nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdíel III.  
 Manželství se zapoviedá mezi přátely blízkými, aby se u jiných rozmáhala láska křestanská. Kap. LXIV. art. XXIV. rozdíel I.  
 Meč puojčený, nemá v horlivosti vráčen býti. Kap. XII. art. IV. rozdíel I.  
 Mezi děláním má býti v přítomnosti sauseda. Kap. XIX. art. I.  
 Meč ztracený má placen býti věrdnučkem. Kap. XXVI. art. I.  
 Meče kto by dobyl, by neuraziť, pokuta jedna hřivna. Kap. XLVII. art. VI. rozdíel I.  
 Meč přes záповěd kdo nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdíel II.  
 Meze a vládařství, čím starší svědomie tiem lepší. Kap. LXVIII. art. XXXVII.  
 Městské právo, kterak se dělí. V Předmůvě, listu druhého (str. 30)  
 Místí učedlníky lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdíel V.  
 Městiště k nárožnímu domu větší má býti. Kap. XIX. art. VI.

Mistr nemá učedlníka bítí do vylití krve, než toliko 12 ranami. Kap. XX. art. XIII.  
 Měření nespravedlivého pokuta, a vázenie. Kap. XX. art. XLI.  
 Mílost nemá odepřiena býti. Kap. XXVI. art. II. rozdíel VI.  
 Městské pře, co jsau. Kap. XXVII. art. III. rozdíel I.  
 Miesta řemeslnická před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdíel I.  
 Mílostivější máme býti při pokutách. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíel XI.  
 Město, jak noví konšele mají zřediti. Kap. XXXIII. art. I. rozdíel II.  
 Město aby opatrovali a hospodáři jeho byli. Kap. XXXIII. art. I. rozdíel V.  
 Města čistota má ostřiehána býti. Kap. XXXIII. art. I. rozdíel IX.  
 Městská pře, co jest. Kap. XL. art. I. rozdíel IV.  
 Miesto v svědomí má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíel XXXV.  
 Měšťanstvie co náleží. V právích konšelských, art. XLVII.  
 Městské právo, jak se dáva. V právích konšelských, art. XLVIII.  
 Mílost učiniti jest povinen, kto koho na mílost přijímá. Kap. XXVI. art. II. rozdíel VII.  
 Mlčí-li dědicové pro zabítí otce, potom nežalujte. Kap. I. art. XXXVIII.  
 Mluvenie zvláštnieho, a zřetedně zjevneho, jest rozdíel. Kap. XV. art. I. rozdíel II.  
 Mlčí-li kdo, povoľuje. Kap. XV. art. II. rozdíel I., kap. XXI. art. VIII. rozdíel I.  
 Mlčí-li kto k otázce rychtáře. Kap. XV. art. II. rozdíel II.  
 Mlčení při prodaji škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.  
 Mlčí-li kdo po narčení a připovědi den a rok, promlčí právo své. Kap. XXVII. art. I. rozdíel III.  
 Moc světská co jest, pro vykonanie nesnázi. V Předmůvě listu druhého (30)  
 Mordové noční neb denní, kdy se ohlásiti mají. Kap. II. art. II.  
 Mocí kdo drží, co není jeho. Kap. XXVII. art. VI. rozdíel V., kap. XXVII. art. XV. rozdíel II.  
 Mordu nešťestí a ohně nenapravuje se. Kap. XXIX. art. VII. rozdíel I.  
 Mohvitá věc přisauzená má skutečně dopomožena býti. Kap. XXXII. art. V. rozdíel II.  
 Moc spojená silnější než rozdělená. Kap. XXXII. art. VII. rozdíel VII.  
 Mordér jest, kto zabije běře, vraždělník, kto v svádě zabí. Kap. XLIII. art. I.  
 Mordér jest, kdo zrádně zabí. Kap. XLIII. art. I. rozdíel II.  
 Mordér jest, kdo na někoho stoje zabí jej. Kap. XLIII. art. I. rozdíel III.  
 Mordér má smýkán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdíel V.  
 Mordér jistý jednau buď obeslán, hned zapsán. Kap. XLIII. art. I. rozdíel VIII.  
 Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpravie, obžalovaný dobropověstný čist bude. Kap. XLIII. art. II.  
 Mord není-li jistý, žalobník má přísici o bezpravie. Kap. XLIII. art. II. rozdíel IV.  
 Mordér není, když sváda předejde. Kap. XLIII. art. I. rozdíel IX.  
 Moře jak jest služebné. Kap. LXI. art. I. rozdíel X.  
 Mord třikrát se volati má. Kap. X. art. II. rozdíel II.



- Mord příšlý z nešťastné příhody, pokuty nemá hlavy. Kap. XXVIII. art. XI. rozdí I.
- Moci brání-li se kdo, má se očistiti na kříži. Kap. LXX. art. III.
- Mrskaný a od práva zjevně trestaný, nemá do města choditi. Kap. XLVIII. art. V.
- Mučence vyznání nenie žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá. Kapitola XIII. art. I. rozdí V.
- Muž jest pánem netoliko ženy, ale i statku jejieho. Kap. XVI. art. I. rozdí I.
- Muž sirotčím nemá platiti dluhů. Kap. XVI. art. I. rozdí I.
- Muž jest ženy i věna pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdí II.
- Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti. Kap. XVIII. art. X. rozdí II.
- Muž má vuoli, za ženu odpoviedati v saudu. Kap. XL. art. I.
- Muž zastihna cizoložníka s svau ženau, můž oba zabíti. Kap. XLI. art. II. rozdí I.
- Muž pojme-li jinú ženu, maje svú, stat bude. Kap. XLI. art. II. rozdí IV.
- Muž ženu pro cizoložstvo neb trávenie můž odehnati. Kap. XLVIII. art. III. rozdí I.
- Mučený někdy pro zachování hrdla pozná se. Kap. LXIX. art. I. rozdí I.
- Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý. Kap. LXIX. art. I. rozdí II.
- Mučenie od otázek začítí se má. Kap. LXIX. art. I. rozdí III.
- Mučenie od najpodezřelejšího se začítí má. Kap. LXIX. art. I. rozdí IV.
- Mučení ne vždy se věřiti má. Kap. LXIX. art. I. rozdí VI.
- Mučením zkušeni, jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdí VII.
- Mučený někdy tak netrpělívý i na se klamá. Kap. LXIX. art. I. rozdí VIII.
- Mučení prostřední řád má zachován býti. Kap. LXIX. art. I. rozdí XII.
- Mučen pro penieze snadně nemá býti. Kap. LXIX. art. I. pod rozdílem XII.
- Mučenie nemá dopuštěno býti, jakž žádá žalobník. Kap. LXIX. art. I. rozdí XIII.
- Mučený jest-li že z strachu a bolesti seznává, rychtář má pilně šetřiti. Kapitola LXIX. art. I. rozdí XIV.
- Mučením nemá se na jiného věřiti. Kap. LXIV. art. I. rozdí XVI.
- Mučiti se nemá let nedošlý. Kap. LXIX. art. I. rozdí XV.
- Mučení od bázlivějšího se počiti má. Kap. LXIX. art. I. rozdí XVII.
- Mučen má býti ten, na koho se zřetedlně provede. Kap. LXIX. art. I. rozdí XVIII.
- Mučiti se žádný nemá bez pruovodu. Kap. LXIX. art. I. rozdí XIX.
- Mučeného vyznání na mukách jest podezřelé, leč v tom setrvá. Kap. LXIX. art. I. rozdí XX.
- Muž oblačí-li se v ženské šaty, činí zlé domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdí XV.
- Muži díly ženy mohau spravovati, nejsau-li mrhači. Kap. LXVI. art. XVIII.
- Mzda po smrti pána před jinými dluhy má placena býti. Kap. XVI. art. XV. rozdí I.
- Mzdy služebník více vybera, po smrti pána neplat. Kap. XVI. art. XV. rozdí II.
- Mzda přísauzená, do západu slunce má dána býti. Kap. XVI. art. XV. rozdí VI.
- Mzdu pán zaplat, by služebník umřel. Kap. XVI. art. XV. rozdí V.
- Muž-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednú odpovědi odbyti? Kap. LXXXII.

## N.

- Na podezřelého odpor pokazuji. Kap. I. art. XXXIII. rozdí II.
- Nalezenau věc cizí, nemuož žádný sobě osobiti. Kap. VII. art. III.
- Nájemník nemá z gruntu odpoviedati, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdí V.
- Nájemník nebo podruh, kaupil-li by duom, proto činži zaplat. Kap. XII. art. VII.
- Nájemník nemá podezřelých hostí přijmati. Kap. XII. art. VII. rozdí III.
- Nájemník, pokudž jest v domu, zaplat. Kap. XII. art. VII. rozdí IV.
- Na poručníky nedbaě i ženy mají dopuštěny k žalobě býti. Kap. XIV. art. IV.
- Na obci má rychtář brániti stavěti. Kap. XIX. art. II. rozdí III.
- Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smlauva státi. Kap. XX. art. XVI.
- Na dědictvie dluh ukázaný před mnohými držiteli, má zpraven býti. Kap. XXVII. art. V.
- Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdí II.
- Narčený prostú žalobú z vraždy, prostě se očistí. Kap. XXVIII. art. IV. rozdí I.
- Nájem jednoho a druhého odstúpenie, před jedním rychtářem býti má. Kapitola XXXII. art. VIII. rozdí VII.
- Narčený zprosta pro vraždu davní, přísahú prostú se očistí. Kap. XXXV. art. VIII.
- Násilník řádně přemožený, má stat býti. Kap. XLI. art. I.
- Násilníka jedním svědkem na poli a v městě dvěma přemůž. Kap. XLI. art. I. rozdí I.
- Násilník, nenie-li svědka naň proti znamením, přísahau se očistí. Kap. XLI. art. I. rozdí II.
- Násilí má panna neb paní dokázati, že jest křičela. Kap. XLI. art. I. rozdí III.
- Násilník maje protah 14 dní, pokáže-li se naň, hlavně buď trestán. Kap. XLI. art. I. rozdí V.
- Narčený pro vraždu v jiné zemi, přísahaj. Kap. LV. art. III. rozdí I.
- Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem. Kap. LXIII. artikul II.
- Na přátele krevní, jakým pořadem statek připadá. Kap. LXIV. art. II. rozdí I.
- Na obec připadá, když přítel nenie a nekšaftuje. Kap. LXIV. art. II. rozdí III.
- Na otce a na máteř, když dolejších nenie, i na oddělené rovně. Kap. LXIV. art. IV. rozdí I.
- Nápad na bratří, když nenie ani hořejších ani dolejších. Kap. LXIV. art. V. rozdí I.
- Nápad bratří s rodiči, jsau-li živi. Kap. LXIV. art. V. rozdí II.
- Nápad na syny bratruo najbližší, nenie-li jiných. Kapitola LXIV. artikul V. rozdí III. a IV.
- Nápadové bratruov najbližší, nenie-li jiných. Kap. LXIV. art. V. rozdí III.
- Nápad k statku máteře po jejích rodičích, toliko její přátelé mají. Kap. LXIV. art. V. rozdí X.

Nápad po bratřích na přátelstvo nečíslné a bez konce býti bývá. Kap. LXIV. art. V. rozdí I. XII.

Nápad dědičný má býti po meči. Kap. LXIV. art. VI. rozdí I.

Nápad nenie na poboční, dokudž sau dolejší a hořejší. Kap. LXIV. art. VI. rozdí V.

Napadají bratří umřelého s rodiči. Kap. LXIV. art. VI. roz. VI.

Napomenutý dí-li, že kšaftu nechce učiniti, umierá bez kšaftu. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdí V.

Náměsíčník, muož-li svědčiti? Kap. LXVIII. art. I. rozdí XVII.

Na kostelní věci žádný nepuojuj. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXXIX.

Na nevyslyšaného a sauzeného nemá býti nálezu. Kap. I. art. XLVI. rozdí I.

Nájemník nemá odpoviedati z gruntu, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdí V.

Narčne-li otec syna z hněvu, nenie synu škodné. Kap. XIII. art. II.

Narčenému nemá penězi uplácováno býti, než prosbau. Kap. XXV. art. IX. rozdí II.

Nestání ku právu z hodné příčiny, ke škodě nenie. Kap. XXXI. art. VII. rozdí XVI.

Narčne-li kdo vaypověd panskú, dá pět liber. Kap. XXXII. art. XIX. rozdí I.

Nepodezřelý třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má. Kap. II. art. VIII.

Nepokazující od stavuňku pust. Kap. VII. art. IV. rozdí IV.

Nemoc, vězenie, voda, potřeba obecní, vymlúvá z nepostavení. Kap. VIII. art. I.

Nestání příčina, ve třech dnech má se oznámiti. Kap. VIII. art. II.

Neusedlý má hned jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdí III.

Nenie z práva, aby dnem napřed obsýlanie bylo. Kap. X. art. I. rozdí IV.

Ne z každé škody obeslaný má právo býti. Kap. XV. art. I. rozdí I.

Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější sú než ženichovi. Kap. XVIII. art. XVIII.

Nemoc vymlúvá z pádu přísahy. Kap. XX. art. XXI. rozdí II.

Nemuož-li prodati, netratí spravědnosti. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdí II.

Nenavist tajná, rada mladá, užitek zvláštní, činí města zkažení. Kap. XXXII. art. VII. rozdí XV.

Nepřísežný slyše od přísežného o účincích, které se před nim stali, nemáž svědčiti. Kap. XXXVI. art. IV. rozdí I.

Nesrozumitelné a pochybné věci v kšaftu, jako nekšaftované, a též, kde sobě na odpor. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdí III.

Nemocného svědka přísežní vyslyšec, mohau oznámiti to svědomie. Kap. LXVIII. art. XXIII. rozdí I.

Nerozumným promluvením spravědlivý při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí III.

Nedorozumievají-li co u vyššího práva, má se jim doložiti. Kap. LXX. art. XII. rozdí I.

Nejistá věc v jistotě nemuož sauzena býti. Kap. XIII. art. I. rozdí VI.

Nebrání-li se co, to se dopauští. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXVIII.

Němý kšaft psátí muože. Kap. LXVI. art. II. rozdí VI.

Noví sausedé, co příjemného dávají, to náleží městu. Kap. XX. art. XLVI. rozdí II.

Noví konšelé jak se mají spraviti i město zřediti. Kap. XXXII. art. I.

Noví konšelé město najprv zřediti mají a starší v ceších, aby se ode všech spravědnost dála. Kap. XXXIII. art. I. rozdí II.

## O.

Obžalovaný bližší jest brániti sebe, nežli původ naň vésti. Kap. I. art. II.

Obžalovaný muož se brániti svědky hostinskými. Kap. I. art. III.

Obžalovaný kdy jest bližší. Kap. I. art. IV. rozdí I., kap. XXV. art. XI.

Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. Kap. I. art. VI.

Obžalovaný mlče, vinen se dáva. Kap. I. art. VIII.

Obžalovaný když pokáže co pokázati měl, viec nenie povinen. Kap. I. art. IX.

Obžalovaný slyše žalobu, kdyby odešel, tratí při. Kap. I. art. XII.

Obžalovaný jsa práv z žaloby, mž puovoda viniti. Kap. I. art. XIII.

Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahau očistí se. Kap. I. art. XVIII.

Obžalovaný při svau hlavní poruč s volí puovoda. Kap. I. art. XXIX.

Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. Kapitola I. art. XXXII.

Obecního nechá-li co za sebou otec, syn navrať. Kap. I. art. XXXIV. rozdí II.

Obžalovaný poddávaje se sám k smláuvě skrze zástupci, v podezřenie jest viny. Kap. I. art. XXXIX.

Obžalovaný má vždycky odpoviedati k žalobě žalobníka. Kap. I. art. XLVI.

Obeslaný nenie povinen odpoviedati k žalobě z domněnie. Kap. I. art. XLVIII.

Obeslaný muož odvěsti. Kap. I. art. XLVIII. rozdí I.

Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudece v jich žalobách. Kap. I. art. L.

Obžalovaný pro pohrůžku zhářství. Kap. II. art. IX. rozdí I.

Obstavovati se cizí věci nemají. Kap. VII. art. I. rozdí II.

Obstavovány býti nemají věci u člověka dobré pověsti nalezené. Kap. VII. art. II.

Obstavený kuoň má na rukojmě dán býti. Kap. VII. art. III. rozdí II.

Obstavený, postavě saukupa, prázdnen jest všeho. Kap. VII. art. IV.

Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a vpytání býti. Kap. VII. art. VII.

Obstavenú věc sám třetie obdrží obstavující neb obstavený. Kap. VII. art. VI.

Obstavující věc obstavenú sám třetie obdrží. Kap. VII. art. VI.

Obstavení pro přičení, žet by puojčiti někdo nětco přičekl, nemá býti. Kap. VII. art. VIII.

Obstavení kuoň kradený. Kap. VII. art. VIII. rozdí I.

Obstavený kradený kuoň muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati. Kapitola VII. art. IX.

Obstavení pro stravu kněze i jiného na svém právě muožeš. Kap. VII. art. XII.

- Obstaviti se nemá kuon vzaty a prodaný pro clo, než hled toho kdo projeť.  
Kap. VII. art. XVIII.
- Obeslán třikrát býti nemá, kdo by pokoj rušil ułożený rychtářem. Kap. X. art. III.
- Obeslaný před saudem hodinu bude-li vidin, nemá výmduvy. Kap. X. art. III. rozdl III.
- Obecné mluvení a obzvláštní, má rozdieľ. Kap. XV. art. I. rozdl II.
- Obzvláštnie a obecné mluvenie, má rozdieľ. Kap. XV. art. I. rozdl II.
- Obžalovaného poručník, neodpovedaje, tratí při. Kap. XV. art. II.
- Obecniemu právu žádný novým nemuoz uškoditi. Kap. XIX. art. I. rozdl IX.
- Obeslán jsa od rychtáře, kdo nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI.
- Obeslán jsa, kdo z puchu nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI. rozdl II.
- Obyčej zlý muoz proměněn býti. Kap. XX. art. XLV. rozdl I.
- Obžalovaný nepodezřelý bližší jest své cti hájiti. Kap. XXV. art. XI.
- Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší, aneb jiné znamenie má-li, má pokázati, že nenie podezřelý. Kap. XXV. art. XIII.
- Obžalovaný z vraždy, hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kap. XXVIII. artikul II.
- Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu. Kap. XXVIII. art. VI.
- Obžalovaný pro mord rukojmě má při pokoře postaviti. Kap. XXVIII. art. XIV. rozdl I.
- Obžalovaný pro vraždu, by meč měl, a by utíkaľ, muž se očistiti. Kap. XXVIII. artikul XVIII.
- Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomie rychtáře. Kap. XXX. art. III.
- Obstavené peníze za vraždu nemohau býti. Kap. XXX. art. IV.
- Obce na čem se svolí věcí díl, to státi má. Kap. XXXVI. art. VII. rozdl I.
- Obžalovaný z mordu, má beze lsti pokázati, kde jest ty časy byl. Kap. XLIII. art. II. rozdl I.
- Obžalovaný ujde-li, má zapsán býti, leč by se volaľ ku právu. Kap. XLIII. art. II. rozdl III.
- Obyčej ve vseh za právo jest. Kap. XLVI. art. I. rozdl VII.
- Obyčej zlý jest práva přestupník. Kap. LV. art. III. rozdl III., kap. LXX. art. IV. rozdl XXXI.
- Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpovedati. Kap. LVI. art. II.
- Obžalovaný na tři žaloby odpieraje, muž pojednů odpovedati. Kap. LVI. art. IV.
- Obyčej zlý má postúpiti právu. Kap. LIX. art. I.
- Obecné věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdl I.
- Obžalovaný odvésti chce-li o miestu a času, má toho užiti. Kap. LXVIII. art. XXXVIII.
- Obenje-li kdo s nepřátely, uznávají se, že také jsau nepřátelé. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdl I.
- Obyčej vedlé práva jest za právo užívajícím. Kap. LXX. art. IV.

- Obžalovaný z ran muoz se očistiti jedním přísězným. Kap. LXX. art. IV.
- Obžalovaný pro ránu šramovitú očistiti se má. Kap. LXX. art. V.
- Obžalovaný pro pomoc neb radu, ve třech dnech má obžalován býti. Kap. LXX. art. VIII.
- Obilé rozličné barvy čini domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdl XVI.
- Obžerstvie a opilstvie kněz varuoj se. Kap. LXXII. art. IV. rozdl II.
- Obeslaný muoz odvésti. Kap. I. art. XLVIII. rozdl I.
- Obecní potřeba jest příčina hodná ku právu nestání. Kap. VIII. art. I.
- Obyvateľ neusedlý hned má jiti ku právu. Kap. X. art. I. rozdl III.
- Obsíťanie aby mělo býti dnem prvé, nenie z práva. Kap. X. art. I. rozdl IV.
- Obsíľky tři mají předjiti zapsání pře ztracení. Kap. X. art. II.
- Obesťanie přespolnieho má býti ve dvú neděľ. Kap. X. art. II. rozdl I.
- Obsíťanie na zavítých saudech tří dni má býti. Kap. X. art. II. rozdl III.
- Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí a proti svědkóm svědomím. Kapitola I. art. XIX.
- Obecní dľuh a kráľovský, jiným se dľuhóm předkládaji. Kap. XVI. art. XVII.
- Obeslaný má odpovedati. Kap. LV. art. I. rozdl I.
- Obeslaný jsa naposledy, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. LV. art. II.
- Ochromí-li se kdo sám. Kap. XX. art. XXXII.
- Očista pro útok, sám třetie. Kap. XXXI. art. I. rozdl II.
- Očista pro nezrušení pokoje, sám třetie. Kap. XLVII. art. V.
- Očista jest jednostajná i proti přísěznému. Kap. LVI. art. III.
- Očista pro uťauzení jest sama sedmého. Kap. LXVIII. art. XLII.
- Ochroměnému má práv býti. Kap. LXX. art. I. rozdl III.
- Očista proti domněnie a potahu. Kap. LXX. art. XII. rozdl IV.
- Odpor když hotov nenie, netratí pře. Kap. I. art. X.
- Odporník neb žalobník pro neznámost nemá puzen býti od saudu. Kap. I. artikul XI.
- Odpovedati chce-li hospodář, muoz za ženu a čeled. Kap. I. art. XV.
- Odporník v odložení hlavnie pře, když původa obsíťá. Kap. I. art. XXI.
- Odpověď z aukľadu vraždy a z větší rány má prvé býti. Kap. I. art. XXIV.
- Odpovedati služebniku, dokudž počtu neučiní, pán nemá. Kap. I. art. XXX.
- Odpierající slove netoľiko ten, kdo proti něčemu mluvie, ale kdo nepovoluje. Kap. XXXIX. art. I. rozdl III.
- Odpověď předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdl IX.
- Odpovedati každý muoz sám neb skrze jiného. Kap. LI. art. I.
- Odřeknutí se svědkuov nemuoz. Kap. LVII. art. III.
- Oddělený rovná se služebniku, než chce-li díl mieti, přilož svuoj. Kap. LXIV. art. III. rozdl VI.
- Odpor když v sobě zavierať znanie, má napřed dopuštěn pruvod býti. Kapitola LXVIII. art. XVI. rozdl I.
- O domněnie a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývaji. Kapitola LXX. art. XII.
- Odpovedati sami mají vražedlník, rušitel pokoje. Kap. I. art. XLVI. rozdl I.
- Odepřeníe krom saudu nenie spraviednosti škodné. Kap. VII. art. X.

- Odpor na svém právě má vinin býti. Kap. LXX. art. IX.  
 Ohydné věci zamlčány buďte. Kap. VI. art. I. rozdí I.  
 Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z neobránlivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.  
 Ohně bezpečnostvi konšelé aby opatrovali. Kap. XXXIII. art. I. rozdí VI.  
 Oheň z neštěstí se nenapravuje. Kap. XXIX. art. VII. rozdí I.  
 Okna na dvuor jiného aneb druhého sauseda nemá žádný dělati. Kap. XXXIX. art. I. rozdí VII.  
 O mord jednoho času, třikrát se volá. Kap. X. art. II. rozdí II.  
 O nejisté věci jakostí neb velikostí nemuož jistý saud býti. Kap. XIII. art. I. rozdí VI.  
 Odpovědi před škodau kto neučiní, nemuož ze škod viniti. Kap. XIX. art. VII.  
 Opiý večer prodá-li dědictvie, nenie trh stálý. Kap. XXVII. art. III.  
 Opiý zlý skutek čině, nemá výmluvy. Kap. XXVII. art. III. rozdí III.  
 Opi-li se konšel, lehkost nésti má, aby do rady nešeš. V právích konšelských art. XXIV. rozdí I.  
 Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli to z pychu učiní, tehdy dá 10 kop pokuty. Kap. XXXII. art. XVIII.  
 Ortele z podstaty nenie, všecky přičiny v něm položiti. Kap. LX. art. I.  
 Ortel krátkými a prostými slovy má býti. Kap. XL. art. I. rozdí I.  
 Ortel žádají-li strany, má upřímně oznámen býti. Kap. LX. art. II.  
 Ortel konšelé mají tajně spisovati. Kap. LX. art. III.  
 Ortel pít, kdo při prohře. Kap. LX. art. III. rozdí IV.  
 Ortel o času k stání a jeho náprava. Kap. I.  
 O smrti obstaveného koně. Kap. VII. art. III. rozdí I.  
 O stavuňcích, většioho počtu svědkuov šetřiti se má. Kap. VII. art. VII.  
 Osení kdo krade na poli, pokuta. Kap. XX. art. XXIV.  
 Osvědčování pro památné k dědictví, i doma i před saudem býti muož. Kapitola XXVII. art. VII.  
 Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. Kap. XXVII. art. VIII.  
 Osob přijímanie v saudu žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.  
 O stromu přátel příbuzných po manželstvie přibylých. Kap. LXIV. art. XXI.  
 Osvobozenie kostelní. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XV.  
 O svatokupectvie. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXIX.  
 O stromu duchovního přátelstvie. Kap. LXIV. art. XXV.  
 Otec bližší jest než děd, by oba živi byli. Kap. LXIV. art. IV. rozdí II.  
 Otec po synu též dědí, co syn po otcí. Kap. LXIV. art. IV. rozdí X.  
 Otec po pankhartu nemá nápadu. Kap. LXIV. rozdí XI.  
 Otázka, proč sau zápovědi, aby přátelé přátehuov nepojímali, než z cizího rodu. Kap. LXIV. art. XXIV.  
 Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí. Kap. LXVI. art. XXIV.  
 Otázky, jaké k zločinci mají býti. Kap. LXIX. art. I. rozdí III.  
 Oznámenie čeledi, kdy moc má. Kap. I. art. XX. rozdí III.  
 O zpuosobu odvolanie každému má vědomo býti. Kap. IV. art. III.  
 O zaplacení věna, svekruše bližší jest pokazovati. Kap. XVIII. art. XX.

- Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svú o statku svém, a potom toho nezměníe, to má za kšaft státi. Kap. LXVI. art. XVI.  
 O žalobě na saudee, kterýž by nechtěl saudití. Kap. II. art. IV.  
 O žalobě zapsání. Kap. II. art. V.  
 O zproštění rukojemstvie. Kap. XXIII. art. VII.  
 Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí. Kap. I. art. XIX.  
 Ostavování meče, pláště. Kap. VII. art. XIX.  
 O připovědi k krádeži. Kap. XXX. art. V.  
 O saudné moci a ne moci. Kap. XXXII. art. XXV. rozdí I.  
 O hře kosteční. Kap. XXXVIII. art. II.  
 O škodném opravování hamfeštu. Kap. L. pod art. XIV.  
 O těch, jenž bez kšaftu zemrau. Kap. LXVII. rozdí I.  
 O kšaftu manželky. Kap. LXVII. rozdí III.  
 Otec nemuož svědčiti synu svému. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdí I.  
 O podezřenie svědkuov. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdí I.  
 O svědectvie zefuov proti svekruši. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdí I.  
 O liehveňcích a liehvě. Kap. LXXI. art. II.  
 O volenie provinilemu pokuty, ze tří věci jemu podati. Kap. LXXII. pod art. II.  
 O při, která zajde před saud městský. Kap. LXXII.  
 O nápadu zbožie. Kap. LXXII.  
 O šeňku za městskau zdi. Kap. LXXII.  
 O falešných penězích. Kap. LXXII.  
 O prošenie prodlenie a potazu. Kap. LXXII.  
 O falešných klíčích. Kap. LXXII.  
 O řemeslnících a přijetí do cechu. Kap. LXXII.  
 O kupování a prodávání vlny. Kap. LXXII.  
 O měrách obilných a o strychu. Kap. LXXII.  
 O měrách všelijakých. Kap. LXXII.  
 Obilé v snopích nemá býti do města vezeno. Kap. LXXII.

(Viece litery O hledaj hned za literau P.)

## P.

- Pán nemá služebnku odpoviedati, dokudž počtu neučiní. Kap. I. art. XXX.  
 Pán služebniku zaplat náklad. Kap. I. art. XXX. rozdí I.  
 Panské věci pro služebníka nestavuož. Kap. VII. art. I. rozdí I.  
 Panská služba bezelstná vymhívá nestanie. Kap. VIII. art. III. rozdí I.  
 Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti. Kap. IX. art. I.  
 Pán pro zadržalých mnoho úrokuo se uvieže v grunt. Kap. IX. art. I. rozdí I.  
 Pán bližší, obdržeti aurok přísahau. Kap. IX. art. I. rozdí II.  
 Pán proti sedláku nepokazuje obyčejný aurok, ale proti měšťanu. Kap. IX. art. II. rozdí II.  
 Panna obtížená 40 nedělí a žena 41 najviece nosí. Kap. XXVII. art. XXII.  
 Pálenie, jak pilně má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdí I.  
 Pán nepočestné v saudu mluvě, zbavuje se pokut. Kap. XXXII. art. XII.

Pán ustojte právo na poddaném, neobdrží gruntu, než toliko prodaj. Kap. XXXII. art. XXIV.

Panna nebo paní o násilí má pokázati, že jest křičela. Kap. XLI. art. I. rozdíI III.

Panna uľauzená postavená v saudu, puojde-li k frejři, má jeho býti; pakli nic, stat buď. Kap. XLI. art. II. rozdíI V.

Panny nechtie-li poručníci vdáti, má se na pány vznésti. Kap. XLI. art. XIII.

Panna ku pojetí toho neb onoho nemá nucena býti. Kap. XLII. art. II. rozdíI I.

Pastýře zvláštneho žádný nemá mieti ke škodě obce. Kap. XLVI. art. I. rozdíI I.

Pastýřuo s ľanu se pľati neb s noh. Kap. XLVI. art. I. rozdíI II.

Pastýř nevoľá-li na vlka, hovado pľat. Kap. XLVI. art. I. rozdíI III.

Pastucha nevřine-li do vsi hovada, zapľati je. Kap. XLVI. art. I. rozdíI V.

Pastýř, hovado umře-li neb vezme-li se, uepľati jeho. Kap. XLVI. art. I. rozdíI IX.

Panna pujde-li k násilniku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde. Kap. LXII. art. I.

Pachole, neb děvečka let nemající, nemohú svědčiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíI I.

Pekařuo proč chľeb má brán býti. Kap. XX. art. XLV.

Penieze za dědictvie práva nečiní. Kap. XXVII. art. XVII.

Penieze pro vraždu obstaveny býti nemohau. Kap. XXX. art. IV.

Peněz od dľužnika kdo nechce vziti, základu nemuož prodati. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíI V.

Pečeti bez psaní v listu nic nevází. Kap. L. art. I.

při Pečeti jměno viac vází se než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdíI I.

Petruciovo miesto. Kap. LXIV. art. XII. rozdíI I.

Peněz nemá-li kdo, polož základ. Kap. XVI. art. II. rozdíI I.

Pisaři a řečníku mzda pány se uľož. Kap. III. art. IX.

Pisek, hľinu k stavení muož na cestu skládati. Kap. XIX. art. II. rozdíI IV.

Pisař i jiní úředníci po obnovení rady mají obnoviti přísahu. Kap. XXXIII. art. I. rozdíI IV.

Pilnost, jak pálenie má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdíI I.

Pľot pľeta, konce obrat k sobě. Kap. XIX. art. I. rozdíI II.

Pilnost při svědčích. Kap. VII. art. V. rozdíI I.

Povyk nemie žaloba. Kap. I. art. XX. rozdíI II.

Pokut rozděľovanie. Kap. I. art. XXXVII. rozdíI I.

Podací náležité k duchovenství, právo duchovnie sud. Kap. I. art. XLIV.

Podezřelý má-li na sobě poškrvnu jakú, nemá práva užívatí. Kap. II. art. VIII. rozdíI I.

Pokuta, kdo by přes záповěď s brání chodil. Kap. V. art. III.

Pokuta dobytí brani z pošvy. Kap. V. art. V. rozdíI I.

Podezřelý se se všim stavuje. Kap. VII. art. II. rozdíI I.

Podruh neb neusedlý hned má jiti ku právu. Kap. X. art. I. rozdíI III.

Poručníci, a ne sirotci, mají o statek obsýľani býti. Kap. X. art. I. rozdíI VI.

Pokoj uľožený rychtářem kdo by porušil, nemá obesľán býti třikrát. Kap. X. art. III.

Pohnaný k saudu jednau stoje a potom nic, při prohra. Kap. X. art. III. rozdíI I.

Pohnaný nejsa doma, netratí pře. Kap. X. art. III. rozdíI II.

Podruh kaupil-li by duom, proto činži zapľat. Kap. XII. art. VII.

Podruh pro nebezpečenstvie úrazu vystěhuoj se. Kap. XII. art. VII. rozdíI II.

Poručníkuo kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. Kap. XIV. art. I.

Poručníkem nemá býti dľuh mající na statku mrtvého. Kap. XIV. art. III.

Poručník zamľče dľuh propadne právo své. Kap. XIV. art. III. rozdíI I.

Poručníci sau-li nedbalí, i ženy mají na ně dopuštěny býti k žalobě. Kap. XIV. art. IV.

Poručník raději má býti ľayk daľší, než kněz bližři. Kap. XIV. art. V.

Poručníkem nemá býti mrhač statku. Kap. XIV. art. V. rozdíI I.

Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkuom. Kap. XIV. art. VI.

Poručník neužíval-li by statku, mňž náklad sobě vyráziti. Kap. XIV. art. VI. rozdíI I.

Pod jakau škodau kto penieze vezme, má to pokázati. Kap. XV. art. VIII.

Pokud kdo sľauží, podtud mu se pľat. Kap. XVI. art. XV. rozdíI III.

Podezřenie viery jest potah ke ľsti. Kap. XVII. art. I. rozdíI III.

Pokuta ne hned po saudu má brána býti. Kap. XX. art. I.

Pokuty, jak se v právích děľ. Kap. XX. art. IV.

Pokuty v moci saudec ľsau, pro řád města. Kap. XX. art. IV. rozdíI I.

Pokuty ran a přestaupenie práva. Kap. XX. art. IV. rozdíI II.

Pokuta 60 funtuo najvětři. Kap. XX. art. IV. rozdíI III.

Pokuta má se pľatiti z statku vlastnieho. Kap. XX. art. V.

Pokutu rychtař pro řeči nesľušně toliko před přísěžnými má. Kap. XX. art. VI.

Pokuta nesľuři, kdo seznává na křži. Kap. XX. art. VII.

Pokuta rychtáři nenáleži pro nedanie ľozuňkuov. Kap. XX. art. VII. rozdíI I.

Pokuty nenie pro žerty. Kap. XX. art. VIII.

Pokuty nedá, kdo měřcuo řezače ztepe z sucha. Kap. XX. art. IX.

Pokuty nedadi, kdo zastihnu smiňnika. Kap. XX. art. IX. rozdíI I.

Pokuty nedá, kdo se přísahau očistí. Kap. XX. art. X.

Pokutau saudec nejsau povinni, kdyby se nesrovnali. Kap. XX. art. XI.

Pokuta, kdo duotklivě přísěžného by dotekl, odprořeni jest. Kap. XX. art. XII.

Pokuta, kdo štrafuje saudec, 72 peněz. Kap. XX. art. XIV.

Pokuta, kdo by se strojil koho býti, odprořeni. Kap. XX. art. XV.

Pokuty toliko hoden, kdo z vuole proviní. Kap. XX. art. XV. rozdíI I.

Pokuty nemuož prázdnen býti opilý. Kap. XX. art. XV. rozdíI II.

Pokuta, když se přísěžni dotýkají. Kap. XX. art. XVII.

Pokuta nařiekani kacieřstvim bez přítomnosti. Kap. XX. art. XVII. rozdíI I.

Pokuta najmenři vedľe práv jeden groř, totiž 12 halěřuo. Kap. XX. art. XVIII.

Pokuta, kdo by přísěžným mľuvil, že ľži, odprořeni a 10 funtuo. K. XX. art. XIX.

Pokuta, kdo by pošľa bil. Kap. XX. art. XIX. rozdíI I.

Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groř. Kap. XX. art. XX.

Pokuta tři přísah o summu. Kap. XX. art. XX. rozdíI I.

Pokuta, kdož bez rozkázanie vľože neb sľože prsty s křže. Kap. XX. art. XX. rozdíI II.

Pokut rychtáři sľauva neodjímá. Kap. XX. art. XX. rozdíI III.

Pokuta pro nespravedlivú mieru neb váhu, prvni, 5 funtů. Kap. XX. art. XXII.  
 Pokuta za krádež osení na poli, věrduňk. Kap. XX. art. XXIV.  
 Pokuta s každé nohy hovada. Kap. XX. art. XXIV. rozdí I.  
 Pokuta škody na lauce. Kap. XX. art. XXIV. rozdí II.  
 Pokuta pro kradené snopy. Kap. XX. art. XXIV. rozdí III.  
 Pokuta brání dřeví z lesa. Kap. XX. art. XXIV. rozdí IV.  
 Pokuta brání mandeťuov na poli. Kap. XX. art. XXIV. rozdí V.  
 Pokuta pro dříví kradené. Kap. XX. art. XXIV. rozdí VI.  
 Pokuta neměnie se pro změnie rychtáře. Kap. XX. art. XXV.  
 Pokuta, kto na obeslanie rychtáře nepřijde, najprv jeden groš. Kap. XX. art. XXVI.  
 Pokuta neposlušného větší jest vězenie. Kap. XX. art. XXVI. rozdí I.  
 Pokuta, kdo z pychu na obeslanie nepřijde. Kap. XX. art. XXVI. rozdí II.  
 Pokuta, kdo by přestaupil záповěd rychtáře neb saudce. Kap. XX. art. XXVII.  
 Pokuta za znamenitější aud, 5 funtuo a škody. Kap. XX. art. XXX.  
 Pokuta rychtáři za vraždu. Kap. XX. art. XXXI.  
 Pokuta, kdo se sám chtě ochromí. Kap. XX. art. XXXII.  
 Po ujiti z města, kdy by zas přijat měl býti, daj 1 ~~gr~~ groš. Kapitola XX. art. XXXIV.  
 Pokuta zapsaného vyšého pro rány v městě lapaného, 20 funtuo. Kap. XX. art. XXXV.  
 Pokuty rozdělení jaké jest. Kap. XX. art. XXXV. rozdí I.  
 Pokuta pro vytržení tesáku, meče. Kap. XX. art. XXXVI.  
 Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běžel. Kap. XX. art. XXXVII.  
 Pokuta, kto by panský nález štrafoval, 10 kop. Kap. XX. art. XXXVIII.  
 Pokuta falešného svědectvie v přích lehčejších, sto grošů. Kap. XX. art. XXXIX.  
 Pokuta nespravedlivého měrenie a váženie. Kap. XX. art. XLI.  
 Pokuta za úklad vraždy, 60 grošuo. Kap. XX. art. XLIII.  
 Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. Kap. XX. art. XLV.  
 Pokuty, které tuto se pší, i které by ukládali páni, na tři díly se dělití mají. Kap. XX. art. XLVI.  
 Po prodaji škody sau kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdí III.  
 Podezřelý pro prvnie krádež, muož v druhým nevinný býti. Kap. XXV. art. XIV.  
 Podezřelého kdo nařkne, pokuty netrpí. Kap. XXV. art. XIV. rozdí I.  
 Pozdní oznámení ztracené věci jest podezřelé, leč by ohledával. Kap. XXV. art. XVII. rozdí I.  
 Pokuta hlavy náleží k obžalovanému neb rukojmi. Kap. XXVI. art. II. rozdí III.  
 Počátek vládnutí jest od dne postúpenie v saudu, a ne od narčenie. Kap. XXVII. art. VI.  
 Po mateři na dietě připadá jejie spravedlnost, po dietěti na muže. Kap. XXVII. art. XXII. rozdí II.  
 Po ženě, mající svůj statek, dědí přátelė její. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdí I.  
 Pokoru pro vraždu, činiti má vražedník ženě a dětem. Kap. XXVIII. art. X.  
 Podezřelí v velikých vinách mohau obvinení býti, aby se očistili. Kap. XXVIII. art. XVII.

Pokuta kdo by koho zsekal, má stat býti, aneb ruka ufata. Kap. XXIX. art. III.  
 Pohruožky kdo nedá provolati dáti, odpoviedaj v saudu. Kap. XXIX. art. IV.  
 Povoľující s činícími jednostajnú muku trpi. Kap. XXXI. art. IV. rozdí II.  
 Pochlebničci nemají k radě dáni býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdí IV.  
 Pověst zlá má jako slepota vystřiehána býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdí XI.  
 Pokuty milostivější mladým a neopatrným. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí VIII.  
 Pokuty dvě kdo by zbil z sucha, v rychtářově moci. Kap. XXXII. art. XIX. rozdí II.  
 Potupná slova strana straně mluvě. Kap. XXXII. art. XXII. rozdí I.  
 Po znameních zloповěstní mají sauzeni býti. Kap. XLIII. art. III. rozdí I.  
 Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje. Kap. XLIII. art. II rozdí V.  
 Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kto by nepozdravil a piti nepodał. Kapitola XLVII. artikuł I.  
 Pokoje neruší věc, dvěj rozum zavieraje. Kap. XLVII. art. I. rozdí I.  
 Pochybné věci mají v lepší stranu rozumíny býti. Kap. XLVII. art. I. rozdí II.  
 Pokoje rušitel záповědého stat buđ. Kap. XLVII. art. I. rozdí III.  
 Pokoj záповěděný kto zruší a uteče, zapsán buđ za vinného. Kap. XLVII. art. II.  
 Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. Kap. XLVII. art. IV.  
 Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty. Kap. XLVII. art. IV.  
 Pokoje nezruší očista. Kap. XLVII. art. V.  
 Pomsta a vina otcova neztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.  
 Pomsty jsau pro polepšení, a smrti se konají. Kap. XLVIII. art. II. rozdí I.  
 Pokudž co jest psáno, potud dovedeno. Kap. L. art. I. rozdí I.  
 Poručník pře muž se ustanoviti bez vědomie strany druhé. Kap. LI. art. I. rozdí I.  
 Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti. Kap. LI. art. I. rozdí III.  
 Poručník cizí má mieti list mocný ku právu. Kap. LI. art. II.  
 Poručník o uľauzenie ženy nemá dán býti. Kap. LI. art. II. rozdí I.  
 Postavě se ku poslední obsýlce odpoviedaj. Kap. LV. art. I. rozdí I.  
 Poslednieho obeslanie zmešká-li, dokudž saudce sedí, zapsán buđ. Kap. LV. art. II.  
 Pokoj záповěděný bývá toliko na tom právu. Kap. LV. art. III. rozdí IV.  
 Pokuty rychtářovy má rychtáři pisař oznámiti. Kap. LX. art. III. rozdí III.  
 Počtové červení a černí co znamenají. Kap. LXIV. art. XIII.  
 Pokuta pro cizí rúcho. Kap. LXX. art. IV. rozdí X.  
 Poruč-li cizí věc: komu poručená, byl by pánem jejím za živnosti poručeného. Kap. LXVI. art. IV. rozdí II.  
 Poruč-li kdo věřiteli jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdí III.  
 Poruč-li kdo jednu věc dvěma, rozdělte se. Kap. LXVI. art. IV. rozdí IV.  
 Poruč-li kdo komu jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdí V.  
 Poručiti své jako cizí muož každý. Kap. LXVI. art. IV. rozdí VI.  
 Poruč-li kdo co a potom to odľaučí, toho užívati nemá. Kap. LXVI. art. IV. rozdí VII.

Poručí-li kdo popluží, a po kšaftu je zaplatí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíI VIII.  
 Poručením odpustí-li kdo dluh. Kap. LXVI. art. IV. rozdíI IX.  
 Poručí-li muž ženě věno, ten kšaft má státi. Kap. LXVI. art. IV. rozdíI X.  
 Poručiti se muož jistá věc místo věna. Kap. LXVI. art. IV. rozdíI XI.  
 Poručí-li se co a toho zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíI XII.  
 Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti. Kapitola LXVI. art. VII.  
 Podezřelý správce kto jest. Kap. LXVI. art. VII. rozdíI I.  
 Poručník, by byl chudý a věrný, nemá odvržen býti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíI III.  
 Poručník umře-li jeden, druhý muž konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII. rozdíI III.  
 Poručníky nedbánlivé konšelé ssadic jiné mohú voliti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíI IV.  
 Počtové umrlého nalezení mezi jeho věcmi, nejsau důvodné. Kap. LXVI. art. VIII.  
 Poručené dědictvie dvěma, nemuož se odprodati. Kap. LXVI. art. VIII. rozdíI I.  
 Poručí-li kto jednu věc ze dvou, tu dědic dá, který chce. Kap. LXVI. art. IX.  
 Poručí-li kto jinému svého statku řiezenie, ten neumiera bez kšaftu. Kapitola LXVI. art. X.  
 Poručníka neb dědice dědic jiný muož obeslati, aby kšaftu na záduší dosti činil. Kap. LXVI. art. XI.  
 Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší. Kap. LXVI. art. XV.  
 Poručníci bez rozkazu a odporu konšel statek opatrovati mohau. Kap. LXVI. art. XVII.  
 Poručenstvie poslednie moc má. Kap. LXVI. art. XX. rozdíI I.  
 Pokáže-li se na svědka nářek, svědčiti nemá. Kap. LXVIII. art. XXXV.  
 Podezřený z vraždy. Kap. LXX. art. XII. rozdíI XIV.  
 Pokuty, kdo puojčí na kostelní věci. Kap. LXXII. art. IV. rozdíI XL.  
 Poctivé co nenie, nenie možné. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíI XIV.  
 Puovod v hlavní při vždy předčí. Kap. I. art. XXI.  
 Poručník pře hlavní má s vuolí puovoda činěn býti. Kap. I. art. XXIX.  
 Pokázati řekne-li kdo, a potom nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXXII. rozdíI IX.  
 Podezřelý trikrát se očistiti nemuož. Kap. II. art. VII. rozdíI I.  
 Pokuta, kdo by se práva strhl. Kap. VII. art. I. rozdíI III.  
 Povodeň ve třech dnech pokázati se muož. Kap. VIII. art. III.  
 Podvod nemá mieti žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdíI II.  
 Poručník neodpoviedaje, při trati. Kap. XV. art. II.  
 Počet o dluh k učítání s hostem ve 14 dnech a s cizozemcem v 6 nedělí má býti. Kap. XVI. art. VII.  
 Pokuta, kdo žafovati hájí. Kap. XX. art. III.

Pokuty větší nemá nésti ten, kdož z rady vyvržen jest. Kap. XX. art. XI. rozdíI I.  
 Pokuta uraženému má předjiti rychtářovu. Kap. XX. art. XVI.  
 Pokuta, kdo by do vazby nechtěl jiti. Kap. XXXII. art. XIX.  
 Pokuta, ztepe-li kdo koho v moci rychtářově. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíI II.  
 Porušená panna má od žen ohledována býti. Kap. XXI. art. IX. rozdíI I.  
 Potah vraždlnictvie, jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdíI VII.  
 Předmluva, jaké jest potřebnosti právo. V Předmluvě listu prvnioho (str. 29.)  
 Práva duchovní a světská málo se dělí. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)  
 Právo co jest? V Předmluvě listu druhého (str. 30.)  
 Právo přirozené co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)  
 Přirozené právo co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)  
 Právo městské co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)  
 Právo lidské které slove. V Předmluvě listu třetioho (str. 30.)  
 Právo obecní jiné, a zvláštnie jiné. V Předmluvě listu třetioho (str. 31.)  
 Přijal-li by věc ode dvou a vrátil by jednomu, vinen si druhému. Kap. I. artikul VII.  
 Právo má se pomáhati. Kap. I. art. XXIII. rozdíI I.  
 Pro útok a zálohy prvnie má slyšenie, by posléz přišel. Kap. I. art. XXV.  
 Pro podezřelého nenie pokuta. Kap. I. art. XXIII. rozdíI VII.  
 Přiznání k aučinku po saudu, nenese pokuty hlavní. Kap. I. art. XXIX. rozdíI I.  
 Pro ulauzenie ženy, bez řečníka sám odpoviedaj. Kap. I. art. XLIII.  
 Přátelé straně nemají se odpierati. Kap. III. art. X.  
 Případnost ubrman také suď. Kap. VI. art. II. rozdíI VII.  
 Přiznání neb odepřenie krom saudu omylné, nenie spravedlnosti škodné. Kap. VII. art. X.  
 Příčiny ku právu nestánie, které sau. Kap. VIII. art. IV. rozdíI I.  
 Pro překážku posla netratí se pře. Kap. VIII. art. I.  
 Pro úrok základu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kterého neplatí. Kap. IX. art. IV.  
 Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužni jeho auročníku. Kapitola IX. art. V.  
 Přisaha, že nenie obeslán, platná. Kap. X. art. I. rozdíI I.  
 Přespolnioho obeslánie, když se dotýče, ve dvou nedělí. Kap. X. art. II. rozdíI I.  
 Pře poručená neměnie se. Kap. IV. art. XIII. rozdíI I.  
 Při puojčkách vedlé výminek sauzeno býti má. Kap. XII. art. II. rozdíI IV.  
 Pro nebezpečnstvie úrazu podruh vystěhuj se. Kap. XII. art. VII. rozdíI II.  
 Přiznání v saudu má viec váženo býti, než krom saudu, by i před přiseznými bylo. Kap. XIII. art. I.  
 Přiznání o hlavní věc, by bylo krom saudu, jináč se váží. Kapitola XIII. art. I. rozdíI I.  
 Přátelé další s uručením mají býti poručníci, nežli bližší bez uručenie. Kapitola XIV. art. II.

Před aučinkem škod má výstraha předjíti, a potom osvědč. Kap. XV. art. I. rozdíI VII.

Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. Kap. XVI. art. X.

Před saudem dostatečné jest seznánie, by osvědčenie nebylo. Kapitola XVI. artikul XX.

Prevét má býti ne ke škodě sauseda. Kap. XIX. art. I. rozdíI V.

Prevét na prostrannu jak má dělán býti. Kap. XIX. art. III.

Pro řeči neslušné toliko před přísežnými rychtář pokutu má. Kap. XX. art. VI.

Přísežní, ztepan-li lehkého člověka. Kap. XX. art. XI. rozdíI III.

Přisahati kdo chce, maje, má dopuštěn býti. Kap. XX. art. XX. rozdíI IV.

Přisaha nedopauští se bez povolenie rychtáře. Kap. XX. art. XXI. rozdíI I.

Prodáti kdo komu dá moc, když prodá, má to státi. Kap. XXI. art. I.

Prodavač to co prodává, má závady osvoboditi. Kap. XXI. art. III.

Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi. Kap. XXI. art. IV.

Prodá-li kdo dědinu bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. art. VI.

Prodaj utvrdí-li se Božiem peniezem, již škoda budúci bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující. Kap. XXI. art. VII.

Při prodaji zaměčenie škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.

Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává. Kap. XXI. art. IX. rozdíI I.

Prodá-li služebník jinému než pán kázaI, trh nemá státi. Kap. XXI. art. X.

Prodá-li kdo co koli, má osvoboditi. Kap. XXI. art. XI. rozdíI II.

První časem první jest právem. Kap. XLIX. art. VII. rozdíI I.

Právo zemské nemuož změnití práva městského, aniž jest co větší. Kap. XXIII. art. X.

Přisahy v svátky nemaji býti, leč pro pokoj a vysvobození. Kap. XXIII. art. I.

Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuov neb poručnikuov mrskáu býti. Kap. XXV. art. XXI.

Prodá-li duom neb dědictvie, do dne a do roka povinen osvoboditi. Kap. XXVII. art. I. rozdíI I.

Právo gruntovnie, do dne a do roka. Kap. XXVII. art. I. rozdíI II.

Příčiny, pro které nepromlčí dědictvie, voda, vězení, moc. Kap. XXVII. art. VI. rozdíI III.

Práva zemského času třetina činí právo městské. Kapitola XXVII. art. VI. rozdíI IV.

Promlčeti se nemuož díI dědičný. Kap. XXVII. art. IX. rozdíI I.

Prodati své muož každý svobodně. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdíI I.

Přietel v prodaj muož vkročiti. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdíI II.

Prodavač zamlčí-li co spravdliivého, nemá toho požití. Kap. XXVII. art. XXXV.

Přisahající pro vraždu navrácenie práva nemaji. Kap. XXVIII. art. IV.

Přisahající i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně. Kap. XXVIII. art. XIV.

Přisaha k očistě za vraždu samého sedmého jaká jest. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdíI III.

Při ohni kto by koho zsekal, má stat býti aneb ruka utata. Kap. XIX. art. III.

Při ohni zlý účinek vice se váží. Kap. XXIX. art. III. rozdíI I.

Přísežní maji jméno od přísahy věrné a spravdliivé. Kap. XXXII. art. VII.

Přátelē musejí-li do rady dáni býti pro nedostatek, tehdy at jest jich což muož najměn. Kap. XXXII. art. VII. rozdíI V.

Pravdu zatajiti a křivdu mluviti, jednostajné. Kap. XXXII. art. VII. rozdíI XVIII.

Přimluva při pokutách miIostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíI X.

Při pokutách přimluva miIostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíI X.

Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož. Kap. XXXIII. art. III.

Přísežní o dluhy majíce přisahati, na kříži nepřisahají. Kap. XXXIII. art. IV.

Přisahati přísežní na kříži pro dluh nemaji. Kap. XXXIII. art. IV.

Přísežní a starší pohrdajiece voleniem od nových kanšeťuov, v pokutu padnau. Kap. XXXIII. art. V.

Práva svého kdo užíevá, křivdy nečiní. Kap. XXXIX. art. I. rozdíI V.

Právo vice folkovati má obžalovanému, než žalovateli. Kap. XXXIV. art. II. rozdíI IV.

Při přísaze najviece má se vysloviti slovo to, načež pře záleží. Kap. XXXIV. art. V. rozdíI I.

Přisahati muož člověk sám, neb skrze řečníka. Kap. XXXV. art. I.

Přisahající jak se kdo jmenuje, tak jmenuj. Kap. XXXV. art. I. rozdíI II.

Přisaha platná, ukáže naň, by jináč ho jmenoval. Kap. XXXV. art. I. rozdíI III.

Přisahati cizím jménem neplatí. Kap. XXXV. art. I. rozdíI IV.

Přisahu obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí. Kap. XXXV. art. IV.

Přisahaje šepIavý neb breptavý neb zajíkovy, by pochybil, neškodí. Kap. XXXV. art. V.

Přisahati muž na svém právě člověk duchovní neb zemský. Kap. XXXV. art. VII.

Přisaha má býti dvěma prsty. Kap. XXXV. art. IX.

Přisahati má zvyklú řeči svau, kdo jiné neumí. Kap. XXXV. art. X.

Přisahaje z nepaměti pěti prsty, není škodné. Kap. XXXV. art. XI.

Přisaha má býti před přísežnými a stranau. Kap. XXXV. art. XII.

Přisahaje pro případnú žalobu, v při nepadá. Kap. XXXV. art. XIV.

Přisahajic z saudu s vuoli rychtáře na kříži dvěma prsty, řádně přisaha. Kap. XXXV. art. XVI.

Přisahajícímu kdo by prsty sňal, dá pokutu. Kap. XXXV. art. XVI. rozdíI I.

Přisaha při stavování koní. Kap. XXXV. art. XVI. rozdíI II.

Přísežní sami sobě svědčiti nemaji. Kap. XXXVI. art. I.

Přísežný sa v nemoci, čeho jest svědom, muž jinému přísežnému oznámiti. Kap. XXXVI. art. IV.

Přísežného seznánie v žalobě raněnie před jinými předčí. Kap. XXXVI. art. V.

Přísežný svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jeho jest pře. Kap. XXXVI. art. II.

Přísežný k seznání pravdy má protah mieti. Kap. XXXVI. art. II. rozdíI I.

Přísežnému o rány má vice věreno býti. Kap. XXXVI. art. II. rozdíI II.

Prohraný dluh nemá dopomáhán býti. Kap. XXXVIII. art. I.

Práva nemá žádati, kdo proti právu činí. Kap. XLII. art. II. rozdíI II.



Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zpravu činiti maji. Kap. XLV. art. I.

Pro vuoli ke zlému konečnau, takové trestanie jako pro skutek. Kap. XLVIII. art. IV. rozdí I.

První časem mocnější jest právem. Kap. XLIX. art. VII. rozdí I.

Přísaha židovská. Kap. XXXIV.

Přísaha mordéřská. Kap. XXXIV.

Právo k vodě maje, neužívá-li, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdí V.

Právo kto skládá, ten právu rozum vyložiti má. Kap. L. art. II. rozdí I.

Při pečetí jméno více váží než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdí I.

Právo vykonati nemuož poručník. Kap. LI. art. I. rozdí II.

Pro dluh žádný nemuož brdla ztratiti. Kap. LVII. art. II. rozdí I.

Práva, která trvalá jsau. Kap. LVII. art. II. rozdí II.

Prodavač co služebnosti chce míti, má zejména jmenovati. Kap. LXI. art. I. rozdí VI.

Práva svého kdo neužívá, tratí je. Kap. LXI. art. II. rozdí VII.

Práva kto jináč užívá, než má, tratí je, ne poslednie, ale první držitel. Kapitola LXI. art. II. rozdí VIII.

Práva potom nemá, kto do času má vůli učiniti a neučiní. Kap. LXI. art. II. rozdí IX.

Právo pozůstavuje sobě a neužívaje v času, tratí právo. Kap. LXI. art. II. rozdí XI.

Pro řeči nemá krev vylívána býti. Kap. LXII. art. I. rozdí III.

Práva když psaného nenie, mají súditi na své svědomí. Kap. LXIII. art. I. rozdí II.

Přátelé krevní nápad mají do desíti stupňuov, ale jmény jich do sedmi. Kapitola LXIV. art. I. rozdí III.

Přátelé krevní ststupující najbližší, a potom vstupující. Kap. LXIV. art. II. rozdí II.

Příbuzní otcovi bližší jsau než mateřini, leč jest statek přišel po přátelích matere. Kap. LXIV. art. VI. rozdí II.

Přítele na stromu malovaném jak máš hledati. Kap. LXIV. art. XIV.

Příbuzenství duchovní jest troje. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdí I.

Příbuznost duchovní rovná a postranní. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdí II.

Příbuzenství duchovní bývá toliko z křtu a z bířmování. Kapitola LXIV. artikul XXVII.

Proč se rozdělují stupňové. Kap. LXIV. art. XX.

Přátel přateľ proč nemohau pojímati. Kap. LXIV. art. XXIV.

Prodá-li se víno, sud se neprodává, ale jinak jest o kšaftu. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdí I.

Prodajné věci panování nemůž jít bez odevzdání, jako kšaftování. Kapitola LXVI. artikul XXVI. rozdí II.

Při svědku co se má vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdí V.

Pravda někdy bez zjevných duvoduov a z pověsti se poznává, a někdy z svědkuov. Kap. LXVIII. art. I. rozdí X.

Prodavač nemuož o tom svědčiti, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXXIII.

Přísežní o tom co slyší od přísežného v přech, v smlouvách, mohau svědčiti. Kap. LXVIII. art. XII.

Přísežný mluví-li za někoho, nemuož mu svědčiti. Kap. LXVIII. art. XV. rozdí V.

Právo náchylnější jest miřlosti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdí II.

Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie suďte. Kap. LXVIII. art. XVII.

Přísaha jest konec všech při a sauduov. Kap. LXVIII. art. XVIII.

Při tratí, kdo se v něco dobrovolně podvoluje, a když toho neučiní. Kap. LXVIII. art. XXIV.

Pravau při maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí I.

Při pravau maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí I.

Právo bdieícím slauží. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí V.

Při prohrá-li kto nerozumem, sa práv, saudce nenie vinen. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí IV.

Při tratí spravedlivý nerozumným promluvením. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí IV.

Při svau sám zavede-li kdo, sobě vinu přičítaj. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí VI.

Právo bez kata nemuož se konati. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdí I.

Přítel přítele mého jest přítel muoj. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdí II.

Právo kdo sobě sám činí, a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznař, pokutován býti má. Kap. LXIX. art. I.

Případné věci jsau k saudu potřebné. Kap. LXX. art. XII. rozdí VIII.

Pře chudého s bohatým má býti v lepším domnění. Kap. LXX. art. XII. rozdí X.

Právo jaké jest potřebnosti. V předmluvě listu I. (str. 29.).

Právo každé k trojí věci patří. V předmluvě listu III. (str. 31.).

Při má-li kdo ztratiti, třikrát má se obeslati. Kap. LV. art. I.

Právo vyšší má dokládáno býti, v čem jest pochybné. Kap. LXX. art. XII. rozdí I.

První ku právu má slyšenie. Kap. I. art. XX.

Pře jedna jednau žalobau se koná. Kap. I. art. XXXVIII. rozdí I.

Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdú. V právích konšelských. art. XIV.

Pro přiřčení obstavováno býti nemá. Kap. VII. art. VIII.

Pře netratí se pro překážku posla. Kap. VIII. art. II. rozdí I.

Při netratí, nejsa doma. Kap. X. art. III. rozdí II.

Přátel otcovi bližší jsau k poručenství než matere. Kap. XIV. art. VII.

Prodati dá-li kdo co komu, ten prodaj má státi. Kap. XXI. art. I.

Prodaj a smlauva, v čem se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdí II.

Prodá-li kdo grunt, svrřkuo nemá bráti. Kap. XXI. art. XI. rozdí V.

Přechováva-li kdo zloděje, týž má oběšen býti. Kap. XXV. art. III.

Právo má rychtáři dáno býti na potvrzenie odevzdání. Kap. XXVII. art. II.

Prodati kdo nemuož, netratí spravedlností. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdí II.

Přípovědi prvost neb potomnost, právo činí. Kap. XXX. art. I.

První kdo jest časem, mocnější jest právem. Kap. XXX. art. I. rozdí I.  
 Přiřkne-li kdo přísěznými dověsti a nejmenuje, dosti, když jedním ukáže.  
 Kap. LXVIII. art. XV.  
 Psané odvolání. Kap. IV. art. VII.  
 Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má. Kap. XXXVII.  
 art. III.  
 Psaní, proč jest pevnější nežli mluvenie. Kap. L. art. III. rozdí I.  
 Psanec jinde právo trp, sau-li puovodové z toho práva. Kap. LV. art. III.  
 rozdí I.  
 Psanec jednoho práva, na druhém nenie. Kap. LV. art. III. rozdí V.  
 Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. Kap. LV. art. V.  
 Psanec má právem vzat býti, leč by utíkať. Kap. LV. art. V. rozdí III.  
 Psance kdo přechovává, kterému na hrdlo nejde, dá 5 funtuo. Kap. LV.  
 art. VI.  
 Psanec pro zsekání, ujde-li, dá 20 funtuo. Kap. LV. art. VI. rozdí I.  
 Psanec, oě koli bude zapsán, již vinen jest. Kap. LV. art. VII.  
 Puovod když nic nepokazuje, nic neobdržíje domněním. Kap. I. art. XXVI.  
 Puovod jistce dlužníka v každém právě muože vinití. Kap. I. art. XXVIII.  
 Puovod a obeslaný mají šetřieni býti, jaké sau pověsti. Kap. I. art. XXXIII.  
 Půjčí-li kto co na základ, co se nedostane po základu, může vinití. Kap. XI.  
 art. I.  
 Puojčování co jest. Kap. XII. art. I.  
 Puojčení s zaplacením jest nájem. Kap. XII. art. I. rozdí I.  
 Půjčená věc více má ostříhána býti, i čas určený po jistém odesána. Kap. XII.  
 art. I. rozdí III.  
 Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má plácen býti. Kap. XII. art. II.  
 Puojčený kuoň s záplatau, nemá plácen býti. Kap. XII. art. II. rozdí II.  
 Puojčí-li se kuoň na frajmark, neplatí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdí III.  
 Puojčenie a svěření, vždy má navráceno býti. Kap. XII. art. IV.  
 Puojčený meč, nemá v horlivosti navrácen býti. Kap. XII. art. IV. rozdí I.  
 Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odkúcti. Kap. XXI. art. XI. rozdí VII.  
 Purkrechtstvie nenie ani nájem ani prodej. Kap. XXII. art. I.  
 Purkrechtníku má slib držán býti jako smlauva. Kap. XXII. art. I. rozdí I.  
 Purkrechtník neučiní-li slibu, páně škoda, co se příhodí. Kap. XXII. art. I.  
 rozdí I.  
 Purkrechtníka pán pro nezaplacení muož vybyti, a on zas, když prodává má  
 pánu oznámiti. Kap. XXII. art. II.  
 Purkrechtník jiného na své miesto posaditi muož. Kap. XXII. art. II. rozdí I.  
 Purkrecht od nájmu se dělí šesti obyčejí. Kap. XXII. art. III.  
 Purkrechtní právo, jaké a dokud a jak se vysazuje. Kap. XXII. art. IV.  
 Purkrechtník vavš nad dědictvie nemá urukovatí pánu. Kap. XXIII. art. XII.  
 Purgmistr moc má a miesto dva konšeho. Kap. XXV. art. IX. rozdí I.  
 Purgmistr má o nález konšeuov se dotazovati. Kap. XXXII. art. IV. rozdí I.  
 Purgmistr přímľuvy ptáti nemá od toho, kto straně přeje. Kap. XXXII. art. IV.  
 rozdí III.

Purgmistr nejinak než podlé řeči stran ptáti se na nález má. Kap. XXXII.  
 art. IV. rozdí V.  
 Purgmistr mezi dvěma pomľuvami odpornými, ptaj se na právo. Kap. XXXII.  
 art. IV. rozdí VI.  
 Purgmistr, nebude-li pokut pilen, daj sám. V právích konšelských art. II.  
 rozdí I.  
 Purgmistr ven z města odjeda, poruč pečet jinému. V právích konšelských.  
 art. XXXIX.  
 Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. V právích konšelských  
 art. XXXIX.  
 Purgmistr ztratí-li pečet, dá králi 50 kop grošu. V právích konšelských.  
 art. XL.  
 Purgmistr má nalezen býti na rathúze neb doma. V právích konšelských.  
 art. XLI.  
 Purgmistr každý má saudy držeti. V právích konšelských art. XLI. rozdí I.  
 Purgmistr bez vědomie obce nemá v nic obce zavadiť. V právích konšelských  
 art. XLII.  
 Purgmistr má býti do čtyř nēdělí. V právích konšelských art. XLIV.  
 Puojčenie a svěření jest rozdí I. Kap. XII. art. I. rozdí II.  
 Puojčená věc zhyne-li, tak jako by zhyňua u půjčujícího. Kap. XII. art. I.  
 rozdí IV.  
 Puojčená věc dá-li se služebníku neopatrně, škoda jest vracujícího. Kap. XII.  
 art. V. rozdí I.  
 Puojčená věc mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Ka-  
 pitoľa XII. art. VI.  
 Pokuta odvolání tří hřiven. Kap. IV. art. XV.  
 Pře jedna nemá býti rozdělena. Kap. XXXII. pod artikulem XXV.  
 Práva saukenníkuom a jiným řemeslníkuom vydaná. Kap. LXXII.  
 Práva rybářská. Kap. LXXII.  
 Práva pivovárníkuov. Kap. LXXII.

## O.

Odvolání proč jest. Kap. IV. art. I.  
 Odvolání k jakému rozumu má býti učiněno. Kap. IV. art. II.  
 Odvolání zpuosob každému má vědom býti. Kap. IV. art. V.  
 Odvolávající, dopustí-li by se v tom čeho, trestán buď. Kap. IV. art. VI.  
 Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny saudce chtěli ho trestati,  
 v tom se opět muož odvolati. Kap. IV. art. VII.  
 Očista volleist. Kap. LXX. art. VIII. rozdí II.  
 Odvolání bez příčiny nemá býti. Kap. IV. art. VIII.  
 Odvolání bez psaní a o psaném. Kap. IV. art. IX.  
 Odvolání kdo pustí. Kap. IV. art. X.  
 Odvolání jistých zločincuov marné. Kap. IV. art. XI.  
 Odvolání nedopaušti se v tom, čím se nemuož prodliti, aneb což se vypovie  
 z stařeho práva obyčejného. Kap. IV. art. XII.

Odvolati se jich muož z jedné pře více. Kap. IV. art. XIII. rozdí I.  
 Odvolanie zpupnému zjevně nepřije se. Kap. IV. art. XIV.  
 Odvolanie jedné strany muož i druhé k užitku býti. Kap. IV. art. XIII.  
 O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.  
 Od svěřené věci umřel-li by kdo, má vydána býti, kdo by uručili. Kap. XVII. art. IV. rozdí VI.  
 Odvolanie muž se mluvití proti nálezu, ale střídme. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdí I.  
 Odvolanie má pokuta položena býti od toho, kdo se odvolává. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdí II.  
 Odvolává se z pychu, pokutu daj 72 peněz. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdí III.  
 Odevzdanie na potvrzenie a znamenie, právo rychtáři má dáno býti. Kapitola XXVII. art. II.  
 Odevzdanie podezřelé má své uručiti od nařekanie. Kap. XXVII. art. II. rozdí II.  
 Odevzdati úročníci mají sobě před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdí II.  
 Oddělený chce-li mieti s jinými dí, přilož svú stranu. Kap. XXVII. art. XXXIV.  
 Odsauzeným má ne všecko pobráno býti, rozum toho. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí XIII.  
 Odvolanie jak se stane, nic nemá přidáno býti. Kap. IV. art. III.  
 Odvolanie čas. Kap. IV. art. IV.

(Hledaj napřed více O před literau P.)

## R, Ř.

Radí-li kdo žalobníku k jeho žalobě, potom o tu věc sám žalovati nemá. Kap. XXIX. art. XI. rozdí I.  
 Raněný na koho, mohau, sám nežaľuje, na toho přátelē žalovati nemohau. Kap. LXX. art. I.  
 Raněný nežaľuje-li skrze přítele neb sám do třetieho dne. Kap. LXX. art. I. rozdí I.  
 Raněný v jeden aud, jednu pokutu nese. Kap. LXX. art. I. rozdí II.  
 Rána ušlechtilějšího a potřebnějšího audu, viec pokutována býti má. Kapitola LXX. art. I. rozdí IV.  
 Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súdeř. Kap. LXX. art. II.  
 Raněný umře-li, přítel najbližší má žalovati. Kap. LXX. art. II. rozdí I.  
 Raněný umře-li, čas přáteluum dalekým. Kap. LXX. art. II. rozdí II.  
 Raněný bude-li vidín choditi, a potom umře: má odpoviedati toliko z ran a ne z vraždy. Kap. LXX. art. VI.  
 Rani-li kdo koho v kostele neb na krchově, buď trestán. Kap. LXX. art. VII.  
 Rani-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen. Kap. LXX. art. X.  
 Rána má prvé sauzena býti. Kap. I. art. XXII.  
 Registry úročními plat nemuoze doveden býti. Kap. LVIII. art. I.  
 Regule, totiž řehoľy, k porozumění stromu přátelstvie krevnieho, vlastnieho, dědieného a přirozeného. Kap. LXIV. art. VIII.

Rychtář doma býti má. Kap. I. art. XX. rozdí I.  
 Rychtář bude-li pře jeho, vysesti má z saudu. Kap. I. art. XLIX.  
 Rychtář k brani právo má, která se nese pro auraz, a ne k té, která pro obranu. Kap. V. art. V.  
 Rychtář sluší pokuta pro řeči neslušné před přísaznými. Kap. XX. art. VI.  
 Rychtáři pokuta nenáleží pro nedání řozuňku. Kap. XX. art. VII. rozdí I.  
 Rychtář pilen buď ustanovenie, aby se zachovála. Kap. XX. art. XLVI. rozdí I.  
 Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vůle. Kap. XXVIII. art. XII. rozdí I.  
 Rychtář a saudec jaci mají býti. Kap. XXXII. art. I.  
 Rychtář a saudec přísahu čii. Kap. XXXII. art. I. rozdí III.  
 Rychtář darnov nebeř; vezme-li, vrat zas. Kap. XXXII. art. I. rozdí IV.  
 Rychtář neb saudec volný býti má, moci nečiniti, ľakomstvie nehleděti. Kapitola XXXII. art. II.  
 Rychtář má v noci pokoje ostřiehati, zlé věci zastavovati. Kap. XXXII. art. II. rozdí III.  
 Rychtář vážně se mieti a k konšeluum se slušně chovati má. Kap. XXXII. art. III.  
 Rychtář má své ortele s radau konšel činiti; koho jme, jim oznámiti. Kapitola XXXII. art. III. rozdí I.  
 Rychtářova moc, panská jest moc. Kap. XXIII. art. X. rozdí I.  
 Rychtář má býti těla zdravého. Kap. XXXII. art. I. rozdí I.  
 Rychtář usúzenē toliko pokuty beř, a chudým ľiľost. Kap. XXXII. art. III. rozdí II.  
 Rychtář psancuo v městē nedopauštēj přijimati. Kap. XXXII. art. III. rozdí III.  
 Rychtář pánuov buď poslušen. Kap. XXXII. art. III. rozdí V.  
 Rychtář v panské povinnosti se nevkládaj. Kap. XXXII. art. III. rozdí IV.  
 Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatujte. Kap. XXXII. art. IV.  
 Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati. Kap. XXXII. art. V.  
 Rychtář muož svědčiti, kdo prvé žaľoval. Kap. XXXII. art. V. rozdí III.  
 Rychtář věžňuum nedaj bráti. Kap. XXXII. art. V. rozdí IV.  
 Rychtář stranám bezpečenstvie k saudu učiniti má. Kap. XXXII. art. V. rozdí V.  
 Rychtář k brani moci nemá, kterau by se někdo brániť proti moci. Kap. XXXII. artikul VI.  
 Rychtář braň beř urážející. Kap. XXXII. art. VI. rozdí I.  
 Rychtář služebníky své sobě voliti muož. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí XXII.  
 Rychtář toho kto svádu začne, má k nápravē přiřzeti. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí VI.  
 Rychtářuo aučinek, jemu nenáležitý, nenie stáľý. Kapitola XXXII. art. VIII. rozdí XII.  
 Rychtáři v potřebē práva každý pomoci má. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí XVIII.  
 Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá, pokuta. Kapitola XXXII. artikul IX.

- Rychtář má stranám hotov býti, časem stáním neprotahovati, zločincem ne-folkovati. Kap. XXXII. art. X.
- Rychtář přísadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má. Kap. XXXII. art. XI.
- Rychtář po srovnání o vraždu, pokutu svú, ne v věcech jeho, muž poraziti. Kap. XXXII. art. XIV.
- Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyraziti. Kap. XXXII. art. XVI.
- Rychtář základu nemuož na lichvu dáti pro pokutu. Kap. XXXII. art. XVI. rozdí I.
- Rychtář předešlý, které pokuty nedobude, ty na potomního připadají. Kapitola XXXII. art. XVII.
- Rychtář nemá býti při spisování ortele. Kap. LX. art. III. rozdí I.
- Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdí III.
- Rozdí puojčenie a svěrenie. Kap. XII. art. I. rozdí II.
- Rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti kuoň, a on by s ním ušel, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.
- Rok a den kdo vydrží grunt, bude svoboden. Kap. XXVII. art. VI. rozdí II.
- Rovný kdo jest panně k pojetí. Kap. XLII. art. II. rozdí IV.
- Rodiči rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdí III.
- Rodiči po dětech mají nápad. Kap. LXIV. art. IV. rozdí XII.
- Rozmyšlenie stranám přiti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdí I.
- Rozdí jest nalezi někoho s mečem krvavým, jiné nahým a ne nahým. Kapitola LXX. art. XII. rozdí V.
- Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají. Kap. I. art. XXXVII.
- Rukojmě ne tauž nese pokutu, jako obžalovaný, z vraždy. Kap. I. art. XXXVII. rozdí II.
- Rukojmě u vierě nemá zaveden býti. Kap. XI. art. V. rozdí I.
- Rukojmě viera nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdí I.
- Rukojmě prázden bývá, by mlče někoho stavěl aneb on sebe sám. Kap. XXIII. art. II.
- Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemstvie propustí se. Kap. XXIII. art. IV.
- Rukojmě poslední kterak vyvazují první. Kap. XXIII. art. VIII.
- Rukojemstvie připadá na dědice. Kap. XXIII. art. XI. rozdí I.
- Rukojmě muož vinín býti, by jistce někdo neměl. Kap. XXI. art. XIV.
- Rukojmě dožádán býti má vědomý. Kap. XXIII. art. XIII. rozdí I.
- Rukojmí bezděky žádný býti nemuož. Kap. XXIII. art. XIII. rozdí III.
- Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej viniti. Kap. XXIV. art. XIII.
- Rukojmě kdy muž prvé na jistce žalovati, než zaň. Kap. XXIII. art. XIV. rozdí I.
- Rukojmě kdy na jistce nemuož žalovati. Kap. XXIII. art. XIII. rozdí II.
- Rukojmě za vražedníka ušlého hlavy nebude trestán, než smluvie se. Kapitola XXVI. art. II. rozdí II.
- Rukojmě muož se v dědictvie dlužníka uvázati. Kap. XXVII. art. XII. rozdí III.
- Rukojmě za vraždu. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdí II.
- Rukojmě muož býti za minulé zapálenie, ale za budící nic. Kap. XXIX. art. V.

- Rum i hlínu, písek, muož na obci skládati. Kap. XIX. art. II. rozdí IV.
- Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. Kap. XXXV. art. VI.
- Rukau nemaje, slovy toliko přísahu činí. Kap. XXXV. art. VI. rozdí I.
- Ruku levá z puchu zdvihna, v přísaze padá, leč z omylu. Kap. XXXV. art. VI. rozdí II.
- Rušíteř skutečný zapověděného pokoje stat bude. Kap. XLVII. art. I. rozdí III.
- Řekna pokázati, a nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXIII. rozdí VII.
- Řečníci, kteří pravdy hájí, ale ne kteří jí prodávají, jsau užiteční. Kap. III. art. I.
- Řečníka puovod muož opravití. Kap. III. art. I. rozdí I.
- Řečník podezřelý neřečňuj. Kap. III. art. II.
- Řečníka saudce nemá nutiti k řečňování. Kap. III. art. III.
- Řečníka první obdrží. Kap. III. art. IV.
- Řečník kdy koli najatý, řečňovati má. Kap. III. art. V.
- Řečníkem chudého má opatřiti saudce. Kap. III. art. VI.
- Řečníka nemaje strana, má se jí odložiti. Kap. III. art. VII.
- Řečník nemá se brániti nemocnému pro nářek mordu. Kap. III. art. VIII.
- Řečníku a písaři mzda pány se uož. Kap. III. art. IX.
- Řečníků několik muož strana mieti bez újmy jiným. Kap. III. art. XI.
- Řečník zločinci nemá dán býti. Kap. III. art. XII.
- Řemeslnická místa před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdí I.
- Řád saudu nezachová se, když jest účinek zjevný. Kap. XXXII. art. XXV.
- Řeči mnohé uměje, přísahaj přirozenú. Kap. XXXV. art. X. rozdí I.
- Řehoły neb zprávy o nápadu dědicuov krevních, vlastních, sstupujících dohuov. Kap. LXIV. art. III.
- Řehoły o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a mateři, jenž slovau cognati agnati. Kap. LXIV. art. IV.
- Řehoły o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affinēs. Kap. LXIV. art. V.
- Řehoľa o pobočních v linij neb v řadu rovném. Kap. LXIV. art. XVII.
- Řehoľa o pobočních stupních v linij neb v řadu nerovném. Kap. LXIV. art. XVIII.
- Řehoľa k poznání příbuzného přátelstvie. Kap. LXIV. art. XXII.
- Řehoľa druhá k poznání stupňuo příbuznosti. Kap. LXIV. art. XXIII.
- Řehoľa k poznání rodu duchovního. Kap. LXIV. art. XXVII. rozdí I.
- Řeč z kvapnosti jináč se váží. Kap. LXVIII. art. I. rozdí VIII.
- Řečník v při, kterauž vede, svědčiti nemuož. Kap. LXVIII. art. XXVI.
- Řeči svědkuov jak má odpičeno býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdí I.
- Řeči proviní-li kto, proto nemá na hrdle trestán býti. Kap. LXII. art. I. rozdí III.

## S, Š.

- Saud jest dvouj. Kap. I. art. I. rozdí I.
- Saudu obyčejnému puod dne náleží, ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý. Kap. I. art. I.
- Saudce jak sauditi mají. Kap. I. art. XL. rozdí I.
- Saudové vedlé výminek se mají puosobiti. Kap. XI. art. I. rozdí II.

Saused sausedu ke škodě a k nevoli nemá nic činiti. Kap. XIX. art. IV. rozdí I.  
 Saud má býti s poctivostí a s kázní. Kap. LV. art. V. rozdí I.  
 Saud někdy bývá z domněnie jistých a z podezřenie, a ne vždy po svědecích.  
 Kap. XXV. art. XXI. rozdí I.  
 Saudce k mišlosti náchylnější býti mají. Kap. XXVI. art. II. rozdí IV.  
 Saudce při památném mají pilni býti. Kap. XXVII. art. VIII.  
 Sausedé při větším kvaštu mohau žáovati hospodáři i svědčiti před právem.  
 Kap. XXXI. art. VI. rozdí X.  
 Saudce má býti ctnostný, spravedlivý, nekořistný, opatrný. Kap. XXXII. art. I.  
 rozdí I.  
 Saudce a rychtář přísahu čin. Kap. XXXII. art. I. rozdí III.  
 Saudce daruov nebeř; vezme-li, vrať zas. Kap. XXXII. art. I. rozdí IV.  
 Saudce nemá býti hněvivý, ani v hněvu sauditi. Kap. XXXII. art. II. rozdí I.  
 Saudce nesud, dokudž strany druhé neslyšíš. Kap. XXXII. art. IV. rozdí VII.  
 Saudce v saudu nemá nic doplňovati, leč co z práva opustí strany. Kap. XXXII.  
 art. IV. rozdí IX.  
 Saudce má mysl svú právy spraviti a tak sauditi. Kap. XXXII. art. II. rozdí X.  
 Saudce, poněvadž škoda i zisk na nich záleží, mají spravedlivě sauditi. Ka-  
 pitoľa XXXII. art. VII. rozdí XVI.  
 Saudce nemá sauditi (když právo jest) vedlé svého zdanie, než vedlé práva.  
 Kap. XXXII. art. VIII.  
 Saudce k odpovědem a k pruvodom mají prodlenie přiti. Kapitoľa XXXII.  
 art. VIII. rozdí III.  
 Saudce světský nemá súditi kněze jakožto kněze. Kap. XXXII. art. VIII.  
 rozdí V.  
 Saudce řeč a pruvod stran toliko sud. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí IX.  
 Saudce svědčiti nemají o řečech, které před nimi od stran bývají, než přátelé.  
 Kap. XXXIV. art. II. rozdí I.  
 Sadí-li se kde sami na konšelstvie, proviní-li jeden, mohau jej sami ssaditi.  
 Kap. XXXVI. art. VII. rozdí VI.  
 Sauzeno má býti po znameních, co se tajně děje. Kap. XLIII. art. II. rozdí V.  
 Saudce při vyhledání pravdy na sedm circumstancí patřiti má. Kap. XLVIII.  
 art. I. rozdí I.  
 Saud a spravedlnost nemá býti autok, ale s tichostí a s kázní. Kapitoľa LV.  
 art. V. rozdí I.  
 Saudce v pokutách mišstivější býti má. Kap. LXII. art. I. rozdí IV.  
 Saudce ne k jednomu důvodu má se obrátiti, ale všecky vážiti. Kap. LXVIII.  
 art. I. rozdí XI.  
 Saudci má oznámen býti svědek. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXV.  
 Saudce na své svědomie sudte, kde se práva nedostává. Kap. LXVIII. art. XVII.  
 Saudce když se nedostane práva, mají na své přísaze súditi. Kap. LXVIII.  
 art. XVII. rozdí I.  
 Saudce mají v nesnadné při po straně svědkuov se doptávati. Kap. LXVIII.  
 art. XVII. rozdí II.

Saudce se mají o času a miestu najvíc vypati. Kapitoľa LXVIII. art. XVII.  
 rozdí III.  
 Saudové a ortelové jinde nemají činění býti, než na rathúze. V právích kon-  
 šelských art. XVIII.  
 Saudové zahájení mají držáni býti. V právích konšelských art. XLIII.  
 Sauzená věc, po druhé nemá sauzena býti. Kap. II. art. I.  
 Saused bez obslání nenie povinen odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdí VII.  
 Saudce nejsau žádnú pokutú povinni, když se nesrovnají. Kap. XX. art. XI.  
 Sausedé noví co příjemného dávají, to městu náleží. Kap. XX. art. XLVI.  
 rozdí II.  
 z Dědictvie mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti. Kap. XVI.  
 art. XI.  
 Sedm svědkuov viec mohau u práva než obce. Kap. II. art. IX.  
 Seznánie samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má. Kap. XIII.  
 art. I. rozdí III.  
 Senkěř má přísahú dluhu dobývati. Kap. XVI. art. XIV. rozdí I.  
 Seděl-li by pro domněnie vraždy kdo 6 nedělí, nebude-li žalobník, má pro-  
 puštěn býti. Kap. XXVIII. art. VIII.  
 Ssekať-li by koho při v ohni, pokuta. Kap. XXIX. art. III.  
 Sebranci nemají nápadu po otcí, než po mateři. Kap. LXIV. art. III. rozdí II.  
 Sebranci slovú od nejistoty otce. Kap. LXIV. art. III. rozdí III.  
 Seznánie bez jiného nenie. Kap. LXIX. art. I. rozdí V.  
 Sezná-li se kdo sám, ne hned mu má věreno býti. Kap. LXIX. art. I. rozdí XI.  
 Seznávanie strašlivé činí domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdí XVIII.  
 Seznánie v saudu má viec váženo býti, než krom saudu. Kap. XIII. art. I.  
 Seznánie o hlavní příhodu, bude-li krom saudu, jináč se váží. Kap. XIII.  
 art. I. rozdí I.  
 Seznánie krom saudu nenie tak mocné, jako by před právem usauzen byl.  
 Kap. XIII. art. I. rozdí I.  
 Seznánie bezděčné a z strachu nenie stálé. Kap. XIII. art. I. rozdí IV.  
 Seznánie neb odepření k otázce saudcové má býti. Kap. XV. art. II. rozdí III.  
 Seznánie před saudem jest dostatečné, by osvědčenie nebylo. Kap. XVI. art. XX.  
 Schované neb svěřené věci každý pilný buď jako své. Kap. XVII. art. I.  
 Schovavač povinen z příhody nešťastné pro pět příčin. Kapitoľa XVII. art. I.  
 rozdí XI.  
 Schovati kdo by co dať, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina.  
 Kap. XVII. art. II.  
 Sirotčí svolenie moci nemá. Kap. VI. art. II. rozdí VI.  
 Sirotci nemají pro statek obslání býti, ale poručníci. Kap. X. art. I. rozdí VI.  
 Sirotci neměli-li by poručníkuov, páni statek i je opatři. Kap. XIV. art. I.  
 Sirotčí statek nemá na lichvu vydán býti, než na kup. Kap. XIII. art. IV.  
 rozdí II.  
 Sirotčím nemá pľatiti dluhuov. Kap. XVI. art. I. rozdí II.  
 Synové vlastní nápad mají ke všemu po otcí. Kap. XXVII. art. XX.

Synové čtveři jsou: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní. Kap. XXVII. art. XXI.

Synové řádní, jak se uznati mají k zachovacímu listu. Kap. XXVII. art. XXI. rozdl I.

Synové i deery mají bráti rovný nápad po rodičích. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdl II.

Sirotek léta maje, kšaft muož činiti. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdl II.

Syn otei statku, ani čeledín prohrati nemohau. Kap. XXVIII. art. I. rozdl III.

Sirotek bez poručníka v nic se zavázati nemuož. Kap. XLIV. art. I. rozdl II.

Synové bratruov předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlavie. Kap. LXIV. art. V. rozdl VII.

Synové bratruov dělice se s strýci, dědy, beřte ten díl jako otec bráti měš. Kap. LXIV. art. V. rozdl VIII.

Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí. Kap. LXIV. art. V. rozdl IX.

Synové bratruov strayce téhož stupně odtiskají. Kap. LXIV. art. V. rozdl XI.

Synové vždy bližší. Kap. LXIV. art. VI. rozdl IV.

Synové volení jak mají přijímání býti, a jak nápad mohau mieti. Kap. LXIV. art. XXV.

Syn bratra vlastnieho bližší než bratr polovičný. Kap. LXIV. art. V. rozdl V.

Škoda, komu se stane, má osvědčiti. Kap. I. art. XXXIII. rozdl I.

Škoda pro nevrácenie neslíbená se neplatí. Kap. XV. art. I.

Škoda válkami na poli. Kap. XV. art. I. rozdl III.

Škoda přestaupenie meze. Kap. XV. art. I. rozdl IV.

Škoda vodau kapaličnau nesvedenau. Kap. XV. art. I. rozdl V.

Škoda slíbená má se platiti. Kap. XV. art. I. rozdl VI.

Škody mají šacovány býti. Kap. XV. art. I. rozdl IX.

Škody gruntovnie nebezpečné sau i podruhom. Kap. XV. art. III.

Škody uruč, dělá-li kdo na obecním. Kap. XV. art. III. rozdl I.

Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem mají miesto. Kap. XV. art. III. rozdl II.

Škody slíbené mají se platiti peněžité toliko, a ne za přihody osoby. Kap. XV. art. IV.

Škody, platí se některé, ač i nejsau slíbené. Kap. XV. art. V.

Škody zavírá i slib za jistinu. Kap. XV. art. V. rozdl II.

Škoda stane-li se na vině šrotěře neb formana moci, on zaplat. Kap. XV. art. VI.

Škoda pánova, bude-li sud zhy a rozpuči se. Kap. XV. art. VI.

Škody mají placeny býti, vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti. Kapitola XV. art. IX.

Škody naprav, kdo bezprávně koho do vazby vsadí. Kap. XV. art. X.

Škoda cizí věci stane-li se u řemeslníka neb změni-li platiti má. Kap. XII. art. VII. rozdl VI.

Škody vymíněné jsú ke škodě u koho se schovává. Kapitola XVII. art. I. rozdl IV.

Škodu kdo by na lauce dělať, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdl II.

Škody po prodaji, jsou kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdl III.

Škody a náklady přičteny býti mohau k summě. Kap. XLIX. art. I. rozdl II.

Skutek v prechlivosti učiněný žádný stáť býti nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdl II.

Školy židovské nové nemají dopuštěny býti. Kap. LXXII. art. II. rozdl VI.

Škodu vezme-li kdo skrz něčeti svévolnú příčinu, má zaplatiti. Kap. VII. art. XI.

Škodu také platiti má, kdo díl jistiny platí. Kap. XI. art. IV.

Škoda od obeslaného syna ne každá se platí. Kap. XII. art. I. rozdl I.

Škoda prvé než se stane, má výstraha dána býti. Kap. XV. art. I. rozdl VII.

Škodu, jakú jest kdo vzať pro peníze, pokaž. Kap. XV. art. I. rozdl VIII.

Škodu kdo káže činiti, ten plat. Kap. XV. art. II. rozdl IV.

Škoda toho jest, kdo co obmešká a toho příčinu jest. Kapitola XVII. art. I. rozdl V.

Škodu plat sausedu, kdo dvoru svého nehradí. Kap. XIX. art. I. rozdl I.

Škoda má opovědiena býti. Kap. XIX. art. VII.

Škody ohněm učiněné z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.

Slibuje-li kdo někomu za stavuňk, a on se něčeho jiného dopustí, sám vinen. Kap. VII. art. XIV.

Slibí-li dva nerozdielnau rukau, muož jednoho viniti. Kap. XI. art. II.

Slibil-li kto koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti. Kap. XI. art. III.

Slibuje-li kdo společně za tři, dada své, na jednom zase dobude. Kap. XI. art. V.

Slibuje-li kdo za škody z prosta, máš rozuměti: pro minulé účinek. Kap. VII. art. XIV.

Služebník více mzdy vybera, po smrti pána nevrátí. Kap. XVI. art. XV. rozdl II.

Služil-li kdo z milosti, na milosti přestaň. Kap. XVI. art. XV. rozdl IV.

Služebník umře-li, proto pán službu plat. Kap. XVI. art. XV. rozdl V.

Složená věc kradená, má pánu vrácena býti. Kap. XVII. art. I. rozdl X.

Slibuje-li kdo za věc svěřenau, plat. Kap. XVII. art. III. rozdl I.

Složenu věc ztratí-li zuvač, zaplatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdl III.

Služebník kdy by viece ukázał při prodaji, nemá to státi. Kap. XXI. art. IX. rozdl I.

Služebník před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. Kap. XXV. art. XII.

Služebník učiní-li nepokoj, v domněni jest pán. Kap. XLVII. art. III. rozdl I.

Služebníci bez přítomnosti panuo tepau-li se, nenie zrušenie pokoje. Kapitola XLVII. art. III. rozdl II.

Služebník ruše pokoj, sťat buď. Kap. XLVII. art. III. rozdl III.

Slibí-li kdo co, již jest dlužen. Kap. LIV. art. I.

Slib neslušný a nemožný, má změnen býti. Kap. LII. art. I.

Slibové mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohan. Kap. LIII. art. I.

Slib dobrovolný v čem koli, má naplněn býti. Kap. LIV. art. II.

Slib má lepší věci naplněn býti. Kap. LIV. art. II. rozdí I.  
 Slib u vazbě, co slíbí, není povinný. Kap. LIV. art. II. rozdí II.  
 Slibu neplní let nedošlý. Kap. LIV. art. III.  
 Slibuje-li kdo hosti za škody, vinen jest. Kap. LIV. art. IV.  
 Slib proti dobrým mravom neplní se. Kap. LIV. art. III. rozdí I.  
 Služebností městské jsou při puojčování svědka, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti. Kap. LXI. art. I.  
 Služebností gruntuom cizím žádný ukládati nemá. Kap. LXI. art. I. rozdí I.  
 Služebnost hrobuov. Kap. LXI. art. I. rozdí II.  
 Služebností ceľost nemuož rozdělena býti na díl. Kap. LXI. art. I. rozdí III.  
 Služebnost jedna proti druhé muož se smísiti. Kap. LXI. art. I. rozdí XI.  
 Služebnost stavějící muož změnit. Kap. LXI. art. II.  
 Služebnost potrácí se rozličně. Kap. LXI. art. II. rozdí VI.  
 Služebníka svědomie má váženo býti, když jiného nemají. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XII.  
 Slib za jistinu zavírá i škody. Kap. XV. art. V. rozdí II.  
 Slibové skrze smlauvy právo obdržují. Kap. LXXI. art. I. rozdí I.  
 Služebníku odpovědati před počtem pán nemá. Kap. I. art. XXX.  
 Služebníku pán zaplat náklad. Kap. I. art. XXX. rozdí I.  
 Slíbí-li kdo komu co s jakými výminkami, tomu dest učín. Kap. XI. art. I. rozdí I.  
 Služebníku mzda po smrti páně před jinými dluhy má placena býti. Kapitola XVI. art. XV. rozdí I.  
 Slibové věna sau dobrovolní. Kap. XVIII. art. XVII. rozdí I.  
 Smlúvatí každý muož o dluhy. Kap. XX. art. IX. rozdí III.  
 Smlauva neodjímá pokut rychtáři. Kap. XX. art. XX. rozdí III.  
 Smlúví-li se strany, aby pokuty nedali, mají přísíci, že ští neobmýšlejí. Kapitola XXVIII. art. XVI. rozdí I.  
 Smlúvce k svědomí nepřisahají, ani kšaftovní. Kapitola LXVIII. art. XVIII. rozdí III.  
 k Smlúvám mají býti povoláni hodnověrní. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdí IV.  
 Smlauvce, proč nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdí V.  
 Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci, nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.  
 Smlauvcím opravování slov neškodí, než těm, kdo přísahají. Kap. LXVIII. art. XX. rozdí I.  
 Smlstvie kněží varovati se mají. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXIII.  
 Smlauva stane-li se proto, aby z pokuty rychtáři vyšli. Kap. XX. art. XXI.  
 Snopy kdo by kradl, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdí III.  
 Spravedlnost co jest. V předmluvě listu druhého (str. 30).  
 Splátití úrok nový muož z domu. Kap. IX. art. III. rozdí I.  
 Šrotěře škoda na víně stane-li se v moci, neb formana, on zaplatí. Kap. XV. art. VI.  
 Šrotěr máje víno v své moci, stane-li se škoda, on zaplat. Kap. XV. art. VI.  
 Strana, když řečníka nemá, má se jí odložiti. Kap. III. art. VII.  
 Stavění dohuo nahoru svobodné. Kap. V. art. I. rozdí III.

Stavuňkové času válek a odpovědi jsou neplatní. Kap. VII. art. I.  
 Stavovati se nemají panské věci pro služebnka. Kap. VII. art. I. rozdí I.  
 Strhuje-li se práva svého, pokuta. Kap. VII. art. I. rozdí III.  
 Stavuňkuov pokazování čas. Kap. VII. art. IV. rozdí III.  
 Stavuňku kdo nepokáže, od něho pusť. Kap. VII. art. IV. rozdí IV.  
 Strany povinny sú práva toho následovati, kde se saudí. Kap. VII. art. XI. rozdí I.  
 Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti. Kap. VII. art. XV.  
 Staviti jistec jistce, i věci jeho na každém právě muož. Kap. VII. art. XVI.  
 Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva. Kap. VII. art. XVII.  
 Strany na otázky saudce povinny jsou se seznati. Kap. XIII. art. I. rozdí VII.  
 Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví. Kapitola XIV. art. III. rozdí II.  
 Stráta, či nedbálnivostí přišla, ten jí plať. Kap. XVII. art. I. rozdí I.  
 Statku držitel dluhy plať. Kap. XVIII. art. XIV. rozdí III.  
 Stavění nečistotná půľ čtvrti nohy od meze býti má. Kapitola XIX. art. I. rozdí III.  
 Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převésiti. Kapitola XIX. art. I. rozdí VI.  
 Staví-li kdo co po záповědi, má zkaženo býti. Kap. XIX. art. II.  
 Stavění obnoviti každý muož. Kap. XIX. art. II. rozdí II.  
 Stavěti na obci má rychtář brániti. Kap. XIX. art. II. rozdí III.  
 Stavění jak na vays, tak na hlubokost býti muože. Kap. XIX. art. V.  
 Stavění, která nemohau býti než jak prvé byly. Kap. XIX. art. V. rozdí I.  
 Stěny mají oba sausedé opravovati. Kap. XIX. art. V. rozdí II.  
 Stěny nechtě-li by jeden opraviti, zbavuje se svého práva. Kap. XIX. art. V. rozdí III.  
 Statek nekšaftovaný, máť, dokud vdovau, muž spravovati. Kapitola XXVII. art. XXIX.  
 Stříleje kdo na obecné cestě, zabí-li koho, hrdlem zaplat. Kapitola XXVIII. art. XI. rozdí I.  
 Statek kdo čí drží, miesto mrtvého dlužníka muž vinnu býti. Kap. XXX. art. V.  
 Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas položiti k stání do dvú nedělí. Kap. XXXII. art. XIII.  
 Štrafuje-li kdo z kvapnosti ortel. Kap. XXXII. art. XVIII.  
 Strana straně potupná slova mluvě, uskozuje své při. Kap. XXXII. art. XII. rozdí I.  
 Starší neb jiní přísězní, pohrdajiece volením od nových konšefuov, v pokutu padnau. Kap. XXXIII. art. V.  
 Strana větší obdržuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdí II.  
 Stavěti nahoru a dohuov každý muož. Kap. XXXIX. art. I. rozdí II.  
 Stavěje zhuoru, by zastínil jinému, nebude vinen. Kapitola XXXIX. art. I. rozdí IV.

Stojí-li kdo na koho z aumysla a útok učiní, má mrskán býti. Kap. XLVIII. art. IV.

Stranám co se spíše k orteli, má přečteno býti. Kap. LX. art. III. rozdí I. Stavějící služebnost muož změnit. Kap. LXI. art. II.

Staví-li kdo na haycochu, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdí I.

Stavěti na cestě kdo dopustí, své právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdí III.

Stavenie zhuoru pro světlo muož se někdy hájiti, i jiné služebnosti. Kap. LXI. art. I. rozdí XII.

Statek vydělaný připadá na bratři a ne na otce, leč jest chudý. Kap. LXIII. art. I.

Statek nepřijde-li po otci, nepřipadá na otce. Kap. LXIII. art. I. rozdí I.

Stupňové rodu v právích, ukazují se pro nápady a pro svědectvie. Kap. LXIV. art. I. rozdí I.

Stupně prvnioho krevnici sau synové, a tí dědi. Kap. LXIV. art. III. rozdí I.

Straycové i báby rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdí IV.

Stupněm jedni bližší kterého koli pohřaví, má právo lepší. Kapitola LXIV. art. VI. rozdí III.

Stupňuov a stromuov umění přátelstvie krevnioho, dědičného, přirozeného, a příbuzného, jest potřebie pro nápady a svědectvie. Kap. LXIV. art. VII.

Stupňuov jaký jest počet a rozdí. Kap. LXIV. art. IX.

Stupeň co vyznamenává, a od čeho slove. Kap. LXIV. art. X.

Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. Kap. LXIV. art. XII.

Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho nečiní. Kap. LXVIII. art. XXXIV.

Stupňuov pobočnic pořádanie vedlé práva duchovního i městského. Kapitola LXIV. art. XVI.

Stupňové proč se tak rozděhují, příčina. Kap. LXIV. art. XX.

Stupňové přátelstvie voleného. Kap. LXIV. art. XXV. rozdí I.

Stromu duchovního příbuznost. Kap. LXIV. art. XXVI.

Stádo, duom, slovau jedno tělo. Kap. LXVI. art. IV. rozdí XIII.

Stupeň co jest příbuznosti po krvi. Kap. LXIV. art. I.

Strany nález přijmēte ubrmanský. Kap. VI. art. II. rozdí II.

Staviti se muož podezřelý se všim. Kap. VII. art. II. rozdí I.

Stavovati se nemají věci ztracené u člověka dobropověstného. Kap. VII. art. II.

Stavuňkuo práva netoliko se o koních rozuměti mají, ale o všech věcech. Kap. VII. art. XIX. rozdí I.

Stojí-li kto jednau, a potom nestojí, při prohra. Kap. X. art. III. rozdí I.

Straně svědek má oznámen býti, zvlášť o sľibích. Kapitola LXVIII. art. I. rozdí XXVI.

Strana opustí-li co potřebného, saudce při nálezu napravití muož vedlé pruo-  
vodu. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdí IV.

Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti. Kap. LXVIII. art. XXII.

Stranám rozmyšlenie přiti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdí I.

Strana někdy podvoluje se dobrovolně v nětco; kdy toho neučiní, při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV.

Strany, když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsauzeni býti mají. Kapitola LXVIII. art. XXX.

Strana vymíní-li sobě, bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví, má toho užiti. Kap. LXVIII. art. XXXI.

Statku ženy muž jest pán, i ženy. Kap. XVI. art. I. rozdí I.

Stavenie zápo věd má býti, když se staví. Kap. XIX. art. II. rozdí I.

Staví-li se kdo sám, rukojmě prázdnen bývá. Kap. XXIII. art. II.

Stojí-li kdo na koho, má smýkán býti. Kap. XLVIII. art. IV.

Statek jakým pořádem připadá na přátele. Kap. LXIV. art. II. rozdí I.

Summa učenie práv. V předmluvě listu třetioho (str. 31).

Sud rozpučí-li se a jest zlý. Kap. XV. art. VIII.

Summa všech řehoř svrchupsaných o nápadu přátel. Kap. LXIV. art. VI.

Súpeř své cti bližší jest hájiti. Kap. LXVIII. art. XV. rozdí II.

Súpeř mocnější se jest brániti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdí V.

Sukno ne k váze, ale k mieře náleží. Kap. LXVIII. art. XXIX. rozdí I.

Súpeř dva svědky hodná maje, přednější jest ku právu, než žalobník vice svědkuov maje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdí I.

Svolenie právo měnie. V předmluvě listu třetioho.

Svolenie právo měnie. Kap. I. art. XXXIII. rozdí V.

Svědci jakú pilnosti mají rozvázeni býti. Kap. VII. art. V. rozdí I.

Svědek krivý jazyk ztratí. Kap. VII. art. V. rozdí II.

Svědkové hostinští mohau o dluh přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.

Svěřené věci každý pilný buď tak jako své. Kap. XVII. art. I.

Svěřená věc vždy se vrátiti může, ale půjčená nic. Kap. XVII. art. I. rozdí VIII.

Svěři-li jich vice, a jednomu se ztratí. Kap. XVII. art. I. rozdí IX.

Svěřenu věci kdo kupčí, ztratí-li se, má ji pľatiti. Kap. XVII. art. IV.

Svěřené věci nenie-li miesto k vrácení jmenováno, má se před právem vrátiti. Kap. XVII. art. IV. rozdí I.

Svěřenú věc ztratí-li zuvač, zapľatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdí III.

Svěřenú věc kto ztratí podlé své beze lsti, nenie povinen pľatiti. Kap. XVII. art. III.

Svěřené věci k vydání přes pole, náklad má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdí IV.

Svekruse bližší jest pokazovati o zapľacenie věna. Kap. XVIII. art. XX.

Svolenie a prodanie, čím se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdí II.

Svátkuov zločinci užiti nemají. Kap. XXIII. art. I. rozdí I.

Svádu kdo počíná, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stała. Kap. XXVIII. art. V.

Svědkové pro výboj, sausedé s obú stran. Kap. XXXI. art. I. rozdí I.

Svědčiti pohostinu přijda muož o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdí I.

Svědčiti mohou šenkěři a nájemníci o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdí IV.

Svědčiti hospodári i žalovatí při větším kvaľtu, mohau sausedé před právem. Kap. XXXI. art. VI. rozdí V.

Svornost vše přemáhá. Kap. XXXII. art. VII. rozdí VIII.

Svědčiti žádný sám sobě nemuož. Kap. XXXII. art. XVIII. rozdí II.



Svědkuov kdo by viac jmenoval a méně pokázał, pře netratí, než pokutu dá. Kap. XXXII. art. XXII.

Svědkiem a žalobníkem žádný býti nemuož. Kap. XXXVI. art. I. rozdl I.

Svědčí-li přísězný jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. Kap. XXXVI. art. II.

Svědkové austní, platnější než psaní. Kap. XXXVII. art. II. rozdl I.

Svědkuov svornost a případnosti pilně šetřieny býti mají. Kap. XXXVII. art. II. rozdl II.

Světla propůjčování mají býti obápolně odměnná. Kap. XXXIX. art. I.

Světla odjietati jeden druhému nemá. Kap. XXXIX. art. I. rozdl I.

Svodníci sau zlí a nešlechtní, a protož nemají svědčiti. Kap. XLI. art. II. rozdl VIII.

Svědkové ženy v přísaze padají. Kap. XLI. art. V.

Světlu aby se neškodilo, rozumie se o nynějším, a ne o budoucím. Kap. XXXIX. art. I. rozdl VI.

Svědek falešný, zavini proti Bohu, saudci a straně. Kap. XXXII. art. VII. rozdl XVII.

Svolenie ménie zástavu. Kap. XLIX. art. XIII. rozdl I.

Svědkové k listu mají prošení býti. Kap. L. art. XIII.

Svědomie tato z práva nemohú přijata býti, najprv ženské. Kap. LXVIII. art. I.

Svědkuov viera, hodnost, mravové, obyčejové, mají šetřini býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl III.

Svědčiti nepřítel na nepřitele nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl VI.

Svědčiti náměsícník muože-li? Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVII.

Svědek kšaftovní umře-li jeden, druhý má s přísahou vysvědčovati. Kap. LX. art. XIX.

Svědkové nejistí nemají slyšáni býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl IV.

Svědek oznámiti má, že pro nepřizeň svědčí. Kap. LXVIII. art. I. rozdl VII.

Svědkuov srovnávanie má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl IX.

Svědek otec synu, a zas syn, býti nemohau sobě. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIII.

Svědkové v cizí věci přátelé býti mohú spolu. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIV.

Svědek v své při žádný býti nemuož. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XV.

Svědkové dva jsau k právu dosti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVI.

Svědkové jsau-li s obú stran: mají ti přijati býti, kteří se s přirozenými věcmi srovnávají, a to má saudce vpytávaním vyhledati. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XVIII.

Svědkuov počet větší ne vždy se patří. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XIX.

Svědek nemá tomu, proti komu vede se svědomie, prvé praviti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XX.

Svědkiem řečník té pře býti nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXI.

Svědkové vedlé práva títo nemohú býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXII.

Svědkiem muož chudý věrný býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXIII.

Svědčiti v své při žádný nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXIV.

Svědek má oznámen býti saudci. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXV.

Svědek straně má oznámen býti, a zvlášť o sľibích. Kap. LXVIII. rozdl XXVI.

Svědkové světa mohú býti smrtedlně hřešící. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXI.

Svědčiti muož hoľomudec, když k letuom přijde, o tom což prvé vědom jest. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXVII.

Svědčiti nemá padlý. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXIX.

Svědčiti muož kšaftovník o kšaftu. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXII.

Svědčiti nemuož o tom prodavač, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXIII.

Svědkuom ne vždy většimu počtu se věřiti má, ale počestnějším. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXIV.

Svědomie miesto má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXV.

Svědomie čas má se vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXVI.

Svědkové mají vedeni býti o tom, oč jest saud. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXVII.

Svědkové se vedau někdy před odpoviedaním sľepe. Kap. LXVIII. art. II.

Svědkové prvé než odpoviedá obesľaný, nemají se věsti, leč nebezpečnostvie smrti. Kap. LXVIII. art. II. rozdl I.

Svědkové mohau vpytávaní býti od saudcuo bez stran. Kap. LXVIII. art. II. rozdl II.

Svědky o nepravosti rychtářové, páni v radě sľyšte. Kap. LXVIII. art. II. rozdl III.

Svědkové před sepřením pře, pro hodnú přičinu mohau přijati býti bez škody. Kap. LXVIII. art. II. rozdl IV.

Svědkové neznámí a podezřelí, mají přísici zvlášť, že nejsau najatí. Kapitola LXVIII. art. III.

Svědkuom nemocným má vysľau býti pisař a přísězní. Kap. LXVIII. art. IV.

Svědkové odvřzeni býti mají, na kterého se uvede přičina, pro kterou nemuož býti svědkem. Kap. LXVIII. art. V.

Svědky kdo zamítá, sám jich také věsti nemá. Kap. LXVIII. art. VI.

Svědky kdo by přinutkaľ k přísaze, aby druhé straně nesvědčeli, neb někto neradiľ, nemá prospěšno býti. Kap. LXVIII. art. VII.

Svědkiem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán. Kap. LXVIII. art. VIII.

Svědčiti bratr za bratra v těžké při nemuože. Kap. LXVIII. art. IX.

Svědčiti sobě nemohú bratřimi se nazývající. Kap. LXVIII. art. IX. rozdl II.

Svědomie bratřii, v které při má přijato býti. Kap. LXVIII. art. IX. rozdl I. a II.

Svědkiem celým býti nemuož dvakrát z zlodějství obviněný. Kap. LXVIII. art. X.

Svědčiti mohau přísězní o tom, co sľyší od přísězného, v přech, sľmľuvách. Kap. LXVIII. art. XII.

Svědomie nejisté, ani žalobníku ani sľpeři nenie škodné. Kap. LXVIII. art. XIII.

Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doľožil, co by zapomenul bez škody. Kap. LXVIII. art. XIV.

Svědčiti konšelé mohau do jiných sauduov o zápisích, kaupích, ortelích. Kap. LXVIII. art. XIV. rozdl I.

Svědomie kdo se zavieže přísěznými dovoditi, a nejmenuje, tehdy dosti jest, by jedním přísězným dokázal. Kap. LXVIII. art. XV.

Svědky svoli-li se kto několika pokázati, tím jest povinen. Kap. LXVIII. art. XV. rozdl I.

Svědomie přísězných vsi jest hodné. Kap. LXVIII. art. XV. rozdl III.

Svědkové kněží ku právu světskému býti mohau, a zas layci k duchovnímu. Kap. LXVI. art. XXV.

Svoli-li se kto konšem přivésti, není potřeba ho jmenovati. Kap. LXVIII. art. XV. rozdí I.

Svědčiti nemůž přísěžný, mluví-li za někoho. Kap. LXVIII. art. XV. rozdí I.

Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súdeři. Kap. LXVIII. art. XVI.

Svědkové v pochybné příhodě mají obvlášt vpytávání býti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdí III.

Svědkové mají přísahu činiti k žádosti stran. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdí I.

Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci, dva najměn býti mají. Kap. LXVIII. art. XIX.

Svědkové mají jmenování býti v při peněžité, a ne v hlavní. Kap. LXVIII. art. XXI.

Svědek umře-li, straně se protah má přiti pro jiného. Kap. LXVIII. art. XXIII.

Svědka nemocného přísěžní vyslyšic, mohau oznámiti to svědomie. Kap. LXVII. art. XXIII. rozdí I.

Svědkové v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti. Kap. LXVIII. art. XXV.

Svědčiti řečnik nemuož v při, kterauž vede. Kap. LXVIII. art. XXVI.

Svědkové zmateční a nejisti, nejsau dostateční. Kap. LXVIII. art. XXVIII.

Svědectvie skutku předkládá se svědkuom slov. Kap. LXVIII. art. XXIX.

na Svědky strany odvolávají-li se jednostajné, jimi rozsuzeni býti mají. Kap. LXVIII. art. XXX.

Svědkové k žádosti, straně mají na oko postaveni býti. Kapitoła LXVIII. art. XXXII.

Svědkuom odpor muož učiněn býti. Kap. LXVIII. art. XXXII. rozdí I.

Svědkové když se vedau, již ne osoby nařkati se mají, ale slovuom odpor muož býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII.

Svědkuom řečem proč muož odpieráno býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdí I.

Svědkuom řeči kdy má odepieno býti, ale již se nyní obojimu jednostajné muož odpierati. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdí III.

Svědky zamítá-li strana, zavázati se má, že ze zlosti toho nečiní. Kap. LXVIII. art. XXXIV.

Svědek nemá svědčiti, pokáže-li se naň nárek. Kap. LXVIII. art. XXXV.

Svědek nedoloží-li: „Toho sem svědom,“ není škodné. Kap. LXVIII. art. XXXVI.

Svědomie o meze a vládařstvie, čím starší tím hodnější. Kapitoła LXVIII. art. XXXVII.

Svědkové súdeři sau ku právu přednější. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdí I.

Svědkové poznají-li, že sau jindy a jindy o tom zvěděli, to neškodí. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdí II.

Svědkuom protah má se přiti. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdí III.

Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodliti. Kapitoła LXVIII. art. XXXIX.

Svědkové nechti-li svědčiti, mají právem připraveni býti. Kapitoła LXVIII. art. XXXIX. rozdí I.

Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá. Kap. LXVIII. art. XL.

Svědka zavric ne saudec, ale strana má. Kap. LXVIII. art. XL. rozdí I.

Svědky saukupníky nemuož žádný věsti v trhových věcech. Kap. LXVIII. art. XLI.

Svědčiti sobě mohú tovaryši kupci. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdí I.

Svědčiti nemohú tovaryši šibalé v hlavních přech. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdí II.

Svědčiti někdy biřic muž, ale ne kat. Kap. LXVIII. art. XXVII.

Svědčiti nemá, když na svědka se nárek pokáže. Kap. LXVIII. art. XXV.

Svědkové jednostajní mohú býti o skutku a příčinách toho. Kap. LXVIII. art. XLIII.

Svědkové mají rozšafně odmítání býti. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdí III.

Svědkuom větší počet ne vždy se přijímá. Kap. LXVIII. art. XLV.

Svědky dva hodná maje súdeř, přednější jest ku právu, než žalobnik více svědkuom maje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdí I.

Svědkové súdeři o záplatě dluhu listovního přednější jsau a mocnější. Kap. LXVIII. art. XLVI.

Svědkové dva k jistci jsau dosti ku právu. Kap. LXVIII. art. XLVII.

Svědkuo počet do sedmi jest vedlé práva plný. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdí I.

Svědomie množstvie často bývá podezřelé. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdí II.

Svědkové jsau-li s obú stran pochybní, mají připadnosti převáženy býti. Kap. LXVIII. art. XLVIII.

Svědomie obecní muž býti pojato v neslušnostech a v svádách. Kap. LXVIII. art. XLIX.

k Svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastního jména. Kap. LXVIII. art. L.

Svědkova hodnost více buď šetřina než jméno. Kap. LXVIII. art. L. rozdí I.

Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.

Svatokupectvie co jest. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XIX.

Svatostmi i jinými službami darmo mají kněží posluhovati. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXX.

Svatoprodavač má trestán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXXII.

Svatokrátce pokuta. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXXVIII.

Svědkové sau-li při žalobě, při odporu také mají býti. Kap. I. art. XVIII. rozdí I.

Svědkové k ubrmanství nenáleží. Kap. VI. art. V.

Svěřená věc má bez vayračky vrácena býti. Kap. XII. art. IV.

Svědčí-li dlužník věřiteli, jest v tom podezřenie. Kap. XVI. art. IX.

Svěřuje-li kdo s truhlau a neukáže co jest v ní, svěřujícího škoda. Kap. XVII. art. I. rozdí II.

Svěřené věci mají vcele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdí VI.

Svěřené věci tak sau jako puojčené. Kap. XVII. art. I. rozdí VII.

Svěřená věc nejmenuje-li se zejména, nepočítá se za svěřenau. Kap. XVII. art. IV. rozdíl II.  
 Svěřená věc zůstane-li po smrti, má vydána býti. Kap. XVII. art. IV. rozdíl VI.  
 Svědkové nevěsty i smřtvice mocnější sú než ženichovy. Kap. XVIII. art. XVIII.  
 Svědčící ženy o krádež nemohau, leč na zlopočestné. Kap. XXV. art. VIII.  
 Svědčící nemohau let nemající. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl I.  
 Svědčící nemohú nemúdíř, hluší, slepí, bldní, předsvědčení. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl II.  
 Svědčící jak se vážíti má. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl V.  
 Svoboda kostelní, kdo by tam utekl. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XV.  
 Sňadovnická práva. Kap. LXXII.

## T.

Tajných věcí lidé nesaudí. Kap. XLII. art. II. rozdíl III.  
 Tesák kdo vyhodí, aby zabil druhého, jako vraždník sauzen bud. Kapitola XLVII. art. II. rozdíl I.  
 Tesák kdo přes záповěď nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdíl II.  
 Teta nemá poručnici býti, ale paní zpuosobiti jiné. Kap. XLI. art. VI. rozdíl I.  
 Tovaryšské věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl I,  
 Tovaryši kupečtí poctiví mohú sobě svědčiti. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl I.  
 Tovaryši šibalé nemají svědčiti v při hlavní. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl II.  
 Tito sami odpoviedajte. Kap. I. art. XLVII. rozdíl I.  
 Těhotná jest-li, má od žen ohledována býti, a též porušená. Kapitola XLI. art. IX. rozdíl I.  
 Tok vody přirozený. Kap. V. art. I. rozdíl I.  
 Tři věci proměňují věc každú. Kap. V. art. I. rozdíl II.  
 Tři obsílky mají předjíti odsauzení a zapsání. Kap. X. art. II.  
 Trhy aby se řiedily pro překupníky. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VII.  
 Trestáníe bývá pro skutek, pro řeč, pro psaní, rady zlé. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl I.  
 Trestání, k věku má patřieno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl III.

## U.

Ubrmanstvie, kterým osobám má býti. Kap. VI. art. I.  
 Ubrman sám se nevoř. Kap. VI. art. I. rozdíl I.  
 Ubrman volený, pro které přičemy má odvřen býti. Kap. VI. art. II.  
 Ubrmané, strany nález přijmēte. Kap. VI. art. II. rozdíl II.  
 Ubrmanuov větší strana zaviera. Kap. VI. art. II. rozdíl III.  
 Ubrmanstvie kdy mīj. Kap. VI. art. II. rozdíl V.  
 Ubrman případnost také suđ. Kap. VI. art. II. rozdíl VII.  
 Ubrman sám o své věci neřiekaj. Kap. VI. art. II. rozdíl VIII.  
 Ubrmanuov bude-li viec, větší strana obdrží. Kap. VI. art. II. rozdíl IX.  
 Ubrmanuom kdy se pře poručí, již z moci rychtáře vychází. Kap. VI. art. III.  
 Ubrmanstvie pod pokntau. Kap. VI. art. III. rozdíl I.

Ubrmanstvie rychtářovu právu neškodí. Kap. VI. art. III. rozdíl III.  
 Ubrman první a známý jest znamenitější. Kap. VI. art. VI.  
 Ubrman odjinud muož býti. Kap. VI. art. VII.  
 Ubrmanská výповěď před přísěžnými. Kap. VI. art. VII. rozdíl I.  
 Ubrmané k svědomí nepřisahají. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdíl II.  
 Ubrmanem zlopočestný nemá býti. Kap. VI. art. II.  
 Ubrmanu nemocnému odložiti se má. Kap. VI. art. II.  
 Ubrmanský nález strany přijmēte. Kap. VI. art. II. rozdíl II.  
 Ubrmany muž zvolí-li, žena i děti po smrti jeho nemohau toho změnití. Kap. VI. art. IV.  
 Učedníky mistři lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdíl V.  
 Učini-li kdo co s volí práva, nemie lest. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XVII.  
 Ujde-li vězeň, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl III.  
 Ujde-li kdo, nemá se vrátiti. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl IV.  
 Ukradli-li by komu cizí věc vedle jeho, a on s tím mčal, potom ji pľat. Kap. XXV. art. XVII.  
 Uľudí-li let nemající pannu kdo s násilím z domu, má stat býti. Kap. XLI. art. XI.  
 Uľudí-li kdo komu ženu, koľem trp. Kap. XLI. art. XI. rozdíl I.  
 Uľudí-li žena lét nemajícího, díl svuoj ztratí, a města prázna bud. Kap. XLI. art. XII.  
 Uľudí-li který pachofek neužitečný dceru, má města prázden býti. Kapitola XLII. art. I.  
 Uľuditi sebe která dá, tratí svú spravedlnost. Kap. XLII. art. I. rozdíl I.  
 Uľudí-li lehký vdovu, za deset let prázden bude města. Kap. XLII. art. I. rozdíl II.  
 Uľudí-li kdo pannu, by pak i k němu šla, i to tratí panna právo. Kap. XLII. art. II. rozdíl V.  
 Ulice, meze, cesty, hliniště, písky mají býti obecní. Kap. XXVII. art. X.  
 Umře-li kuoň z násilí, bude pľacen. Kap. XII. art. II. rozdíl I.  
 Umřel-li by kto od svěřené věci, má vydána býti, kdo by uručil. Kap. XVII. art. IV. rozdíl VI.  
 Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržíje třetie díl. Kap. LXIV. art. II.  
 Umiera bez kšaftu, kdo zřiezenie žádného vedle práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.  
 Umře-li jeden poručník, druhý muož konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.  
 Umřelého počtové, nalezení mezi jeho věcmi, nejsou duovodní. Kap. LXVI. art. VIII.  
 Upomíná-li kdo listy vyvazenými, přesvědčen bude. Kap. I. art. I. rozdíl III.  
 Uručenie pro vraždu. Kap. XXIII. art. III.  
 Urození z městských gruntuo mají právo městské trpěti. Kap. I. art. XXXI.  
 Úrokuov pľacenie, předchází dľuhy. Kap. IX. art. II.  
 Úrok kdy by se mēstěním zavazal komu pľatiti z domu, nemá zápis býti. Kap. IX. art. III.  
 Úrok městský muož splacen býti vždycky. Kap. IX. art. VI.  
 Úrok zastaviti se nemuoz. Kap. IX. art. VI. rozdíl I.  
 Úročník k splacení sebe nemá nucen býti. Kap. IX. art. VIII.

U řemeslníka, stane-li se škoda cizí věci, neb změní-li, platiti má. Kap. XII. art. VII. rozdí 1. V.

Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabil, vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.

Urukované jedno jest před saud, a druhé k dostiučinění. Kapitola XXXII. art. XXI.

Úředníci po obnovení rady, mají obnoviti přísahy. Kapitola XXXIII. art. I. rozdí 1. III.

Úředníci mají býti zvláštní k měrám pijícím. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 1. IV.

Úředníci mají býti k hospodářství města. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 1. V.

Úředníci zvláštní býti mají, aby opatrovali bezpečnostvie ohně. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 1. VI.

Úředníci zvláštní býti mají, aby trhy řídili, přikupníkuom překupovati nedali. Kap. XXXIII. art. I. rozdí 1. VII.

Úročníci sobě mají odevzdávati před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdí 1. II.

Úředníci na svou přísahu činiti mají zpravu. Kap. XLV. art. I. rozdí 1. I.

Úrok splatiti nový muož z domu šesti kopami. Kap. IX. art. III. rozdí 1. I.

Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabil, rozkazující vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.

Usedlý bez obsýlánie povinen odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdí 1. VII.

Ústanovenie toto kdo zruší, daj pokutu. Kap. XLII. art. I. rozdí 1. IV.

Útok na duom kdoby nedovedl, pokuta. Kap. XX. art. XXVIII.

Útiekající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdoby doma nebyl. Kap. XXIV. art. I.

Utěkač aby byl, kdo utieká před mocí, nenie jisté. Kap. XXIV. art. I. rozdí 1. I.

Útok na duom kdo učiní, hlavu ztraf. Kap. XXVI. art. II. rozdí 1. V.

Útok na duom neb kvať muž i dalšími sausedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.

Útok jest i do nájemného domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdí 1. II.

Útok nenie, přiběhnauti s braní pro obhájení domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdí 1. III.

Útok kdo učiní a z umysla na koho stojí. Kap. XLVIII. art. IV.

Utiekanie skutek následuje. Kap. LXX. art. XII. rozdí 1. VI.

Uvedenie v dědictví ujetím hřebíku neb tříštky daním bývá. K. XXVII. art. XIII.

Uzdy, podkovy neobdrzuje, kdo kuoň obdrží. Kap. VII. art. VI. rozdí 1. III.

Užívaním svobody svoboda se zachovává. Kap. LXI. art. II. rozdí 1. X.

## V.

Váha každá má v své celosti býti. Kap. XX. art. XXIII.

Vázenie nespravedlivého pokuta. Kap. XX. art. XLI.

Vazby z rozkázanie nechť-li by kdo podniknauti, má mocí vzat býti a pokutu dáti. Kap. XXXII. art. XIX.

Vdá-li se máté, tehdy z dětí nápad na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdí 1. III.

Vdova v přísaze při trati a obdrzuje. Kap. XL. art. I. rozdí 1. II.

Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdí 1. I.

Vdova o své dluhy v přísaze padá. Kap. XLI. art. V. rozdí 1. II.

Vdova nejsú-li proti ní důvodové, v přísaze pro muže nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdí 1. III.

Vdovy do změnění stavu statkem i dětmi vládnúti mají. Kap. XLI. art. VI. rozdí 1. II.

Vdovy nekšaffující právo muž, kterého pojme, obdrží před dětmi. Kap. XLI. art. VIII.

Vdá-li se máté sirotčů, hospodářstvie se zbaví. Kap. XIV. art. VII. rozdí 1. I.

Výpověď bez strany neplatná. Kap. VI. art. II. rozdí 1. IV.

Vědčé sirotčioh i jiné práva nepromlčí cesty. Kap. LXI. art. II. rozdí 1. IV.

Věc přijatá ode dvů, vrátil-li by jednomu, vinen jsi druhému. Kap. I. art. VII.

Vězeň ujde-li, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdí 1. III.

Vinný který by obžalován nebyl, a dobrovolně se peznal, duchovně naprav. Kap. I. art. XLI.

Větší strana vypověz. Kap. VI. art. III. rozdí 1. II.

Věci cizí nalezené, žádný nemuož sobě osobiti. Kap. VII. art. III.

Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se muož. Kap. VIII. art. III.

Věc cizí kdyby čeled domáci vzała. Kap. XII. art. III. rozdí 1. I.

Viera rukojmě nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdí 1. I.

Výmínka o ukradených koních. Kap. XV. art. VII. rozdí 1. I.

Věřitel nemá před časem od dlužníka peněz bráti. Kap. XVI. art. VI.

Věřitel a dlužník prvé před saudem učísti se mají. Kap. XVI. art. VII.

Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh vzrostl. Kap. XVI. art. XII.

Věřitel platí-li co z dluhuo, to mu dlužník nahrazovati nemá. Kap. XVI. art. XIII.

Věci svěřené mají vcele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdí 1. VI.

Věci svěřené tak jsau jako puojčené. Kap. XVII. art. I. rozdí 1. VII.

Věc svěřená vždy se vrátiti muož, ale půjčená nie. Kap. XVII. art. I. rozdí 1. VIII.

Věc daná schovati, jest-li že se zejména nejmenuje, nepočítá se za svěřenú. Kap. XVII. art. IV. rozdí 1. II.

Věc půjčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Kap. XII. art. VI.

Věno mateři se umrtvuje, jakž dítě zplodie. Kap. XVIII. art. II.

Věno se neumrtvuje, by pak máté dítě umrtvé měla. Kap. XVIII. art. III. rozdí 1. I.

Věno má ujištěné býti. Kap. XVIII. art. III.

Věna ženy nemuož zbavití muž, nemaje s ní plodu. Kap. XVIII. art. IV.

Věna ženu zbavuje cizoložstvie a auklad smrti. Kap. XVIII. art. IV. rozdí 1. I.

Věna žena rozvedená pro nezbytí netratí. Kap. XVIII. art. V.

Věno, totiž mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském. Kap. XVIII. art. VI.

Věno ne toliko na zemských, ale i na movitých muž slíbeno býti. Kap. XVIII. art. VII.

Věno prvé má ujištěno býti ženě, než muži. Kap. XVIII. art. VIII.

Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy. Kap. XVIII. art. IX.

Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá určen býti. Kap. XVIII. art. X.

Věnný statek, muož hned prodán býti pro potřebu. Kap. XVIII. art. XII.

Věno ženy dědičné, z potřeby muž do času zastaveno býti. Kap. XVIII. art. XIII.

Věno od dlužníkuo, leč žena svolí, nemůž hyndrováno býti. Kap. XVIII. art. XIV.

Věno již dané dlužníci hyndrovati nemohau, ale budaucně přičenené mohau. Kap. XVIII. art. XIV. rozdí I.

Věřitelé sau přední dědicové. Kap. XVIII. art. XIV. rozdí II.

Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené. Kap. XVIII. art. XV.

Vyznání krom saudu nenie té moci, jako by právem uznán byl. Kap. XIII. art. I. rozdí I.

Vyznání bezděčné a z strachu, nenie stáťe. Kap. XIII. art. I. rozdí IV.

Věno své žena kšaftovati muoze. Kap. XVIII. art. XVI.

Věna sliby jsau dobrovolní. Kap. XVIII. art. XVII. rozdí I.

Věno mužuo v třetinau vays. Kap. XVIII. art. XVII. rozdí II.

Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky. Kap. XVIII. art. XIX.

Věna plácení má toliko samé ženě býti. Kap. XVIII. art. XXI.

Věna k plácení bývají dědici povinni. Kap. XVIII. art. XXII.

Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. Kap. XVIII. art. XXIII.

Věno nemá slíbeno býti k oklamaní věřiteluo. Kap. XVIII. art. XXIV.

Věřitel na to sahati muož, co kdo pro dluhy odřúci. Kap. XVIII. art. XXIV. rozdí I.

Vieć pokuty nésti (nemá, kdož z rady konšelské vyvržen jest), leč by hlavní vina byla. Kap. XX. art. XI. rozdí I.

Výminka když se v čem stane, neučiní-li se jí dosti, tehdy ani smůva státi má. Kap. XXI. art. XI. rozdí IV.

Vypověděnec nemá-li rukojmí, nemá držán u vazbě býti. Kap. XXIII. art. XIII.

Výminka: Jisté věci moc mají. Kap. XXIII. art. XIII. rozdí II.

Věřitel dá-li dlužníku prodlenie, rukojmě zproštěn bude. Kap. XXIII. art. XIV. rozdí III.

Věć zaplacená bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícího. Kap. XXV. art. IV.

Vězeň muož pro potřebu utratiti všecky peníze své u vězení. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí IV.

Vězeň ujde-li rychtáři, nepovie-li, že vazba jest zlá. Kap. XXXII. art. IX.

Vyznání mučeného nenie žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá. Kap. XIII. art. I. rozdí V.

Vymíněné škody jsau ke škodě, u koho se schovává. Kap. XVII. art. I. rozdí IV.

Věci svěřené k vydání přes pole, náklad má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdí IV.

Výpověď panskú kdo by nařekl. Kap. XXXII. art. XIX. rozdí I.

Vězně dva konšelé každý týden navštěviti mají. Kap. XXXIII. art. I. rozdí VIII.

Větší strana obdržeti má. Kap. XLVI. art. I. rozdí VIII.

Vina a pomsta nevztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.

Věřitel maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví. Kap. XLIX. art. I.

Věci od úřadu najaté, statek tajně jest v základu. Kap. XLIX. art. II. rozdí I.

Věřitel druhý muož prvního ssáti a na právo jeho vstúpiti. Kap. XLIX. art. XII. rozdí II.

Výminka ve všem vyplniti se má. Kap. LXVI. art. II. rozdí X.

Věno muž poručí-li ženě, ten kšaft má státi. Kap. LXVI. art. IV. rozdí X.

Vymíní-li kto vieć dostaviti svědkuo, toho užiti má. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdí II.

Vyznání nepřítelě nemá hned věřeno býti. Kap. LXIX. art. I. rozdí IX.

Viněn býti má každý na svém právě. Kap. LXX. art. IX.

Vytazování vyhledává zlá domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdí XIX.

Vyobcovaný sám žažovati osobně nemuož. Kap. I. art. XLV.

Větší počet zaviera. Kap. VI. art. II. rozdí III.

Vězení a voda přičiny jsau ku právu nestání. Kap. VIII. art. I.

Výminky saudití se mají. Kap. XI. art. I. rozdí II.

Vyznání mučeného nenie škodné, leč po mučení v tom trvá. Kap. XIII. art. I. rozdí V.

Věna i ženy muž jest pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdí I.

Věno ženy menší-li, méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.

Věć svěřená má vsudy vrácena býti. Kap. XVII. art. IV. rozdí V.

Věna plácenie pokázati, svekruse bližší jest pokázati. Kap. XVIII. art. XX.

Větší strana obdržuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdí II.

Vina z kvapnosti, z úmyslu, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.

V krádeže vyhledání mají saudec po straně vpytati. Kap. XXV. art. VIII. rozdí I.

V kšaftu domácí svědek nenie příjemný. Kap. LXVI. art. I. rozdí VII.

V kšaftu druhém, přidává-li se co k prvnímu, oba státi mají. Kap. LXVI. art. XIII. rozdí II.

Vlastní věci bližší jest než cizí. Kap. VI. art. II. rozdí I.

Vládnutí má počítáno býti ode dne odevzdání. Kap. XXVII. art. VI.

Vládařstvie jest také skrze jiného, samú volí. Kap. XXVII. art. XV.

Vládařstvie kdo drží den a rok, bezpečen jest. Kap. XXVII. art. XV. rozdí I.

Vládařstvie kto z moci drží neb z odpuštění, nejistě drží. Kap. XXVII. rozdí II.

V městech, kteří dluhové předcházejí úroky. Kap. IX. art. II. rozdí I.

V městských přech co se s rozmyslem děje, jest stáťe. Kap. XXVII. art. III. rozdí II.

Vnukové, straycové, pro vraždu jakým obyčejem státi mohau. Kap. XXVIII. art. XIII.

Vnukové nápad mají k tomu, k čemu rodiči měli. Kap. LXIV. art. III. rozdí IV.

Volání ku právu biřicem, jest pod pře ztracením. Kap. X. art. I.

Vokna na dvor sausedu udělaná, mohau zhražena býti. Kap. XIX. art. VIII.

Voda stružní v cizím gruntu, má tajnú služebnost. Kap. LXI. art. I. rozdl VII.  
 Volený synovec, jak má vzat býti. Kap. LXIV. art. XXV. rozdl II.  
 Volleist tajný, nenie větší než jako zjevný. Kap. LXX. art. VIII. rozdl I.  
 Volleist očista. Kap. LXX. art. VIII. rozdl II.  
 Voda komu náleží právem, náleží tomu i stezka k vodě. Kap. V. art. II.  
 V přísaze nemá změnit liter. Kap. XXXV. art. II.  
 V přísaze jsa od mnohých vinín, ne všech má jmeno. Kap. XXXV. art. III.  
 V pochybné spravedlnosti držitel se přisuzuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdl V.  
 V pokutách milostivější býti máme. Kap. XXXII. art. VIII. rozdl XI.  
 V připovědi prvost neb potomnost právo činí. Kap. XXX. art. I.  
 Vraždu kdo by učinil, pokuta. Kap. XX. art. XXXI.  
 Vraždy pro auklad pokuta. Kap. XX. art. XLIII.  
 Vraždu kdo učiní, nemá uručiti, než seděti. Kap. XXIII. art. III.  
 Vražedník neb lapečník nemuže-li se vyvésti, hlavní pokutau trestán buď. Kap. XXVI. art. II.  
 Vraždy kto se chce očistiti, že moci se brániť, sám sedm přísáhní. Kap. XXVIII. art. III. rozdl I.  
 Vražedník pro vraždu pokoru činiti má ženě a dětém. Kap. XXVIII. art. X.  
 Vražedník a lapečník jsa obeslán po třikrát, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdl IV.  
 Vražedník má stat býti. Kap. XLIII. art. I. rozdl VI.  
 Vražedník ujde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě. Kap. LV. art. IV.  
 Vražedník z potahu vzatý jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdl VII.  
 Vracuješ-li věc, po kom vracuješ. Kap. XII. art. V. rozdl II.  
 V slibu společném díť zaplatě, s oním škodu platí. Kap. XI. art. IV.  
 V saudu osob přijímanie žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.  
 V smlouvách více k vuoli patřiti se má, než k jakým hadruňkuom. Kap. XLIX. art. II. rozdl III.  
 V smrtedlném hříechu jsúc, mohú svědkové býti světa. Kap. LXVIII. art. I. rozdl XXXI.  
 V trhový den kdo koho zseká, ruky zbaven buď. Kap. XLVII. art. VI.  
 V trestání k věku má patřeno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdl III.  
 Vuole konečná jako skutek má trestána býti. Kap. XLVIII. art. IV. rozdl I.  
 V zavitých saudech tři dni má obsýlka býti. Kap. X. art. II. rozdl III.  
 V žalobě městské padne-li jeden, jiní padnau. Kap. XXXI. art. IV. rozdl I.  
 V základě muož se vzíti od dlužníka, což koli má movité. Kap. XLIX. art. XI.

### Z, Ž.

Žalobník prvé má dovesti svú žalobu. Kap. I. art. IV.  
 Žalobník s obžalovaným někdy se poddávají k jinému saudu. Kap. I. art. V.  
 Žalobník jeden jest pře hlavní, druhý případní. Kap. I. art. X. rozdl I.  
 Žalobník neb odporník pro neznámost, nemá puzen býti od saudu. Kap. I. art. XI.

Žalobník cizí, ku právu uručiti má. Kap. I. art. XIII.  
 Žalobník když jest s svědky, odpor také býti má s svědky. Kap. I. art. XVIII. rozdl I.  
 Žalují-li dva, má slyšenie, kdo prvé ku právu přišel. Kap. I. art. XX.  
 Žaloba z rány má prvé slyšána býti, než-li z dluhu. Kap. I. art. XXII.  
 Žaloba rychtářova neb konšelská když se auřadu tkne, má prvé slyšána býti. Kap. I. art. XXIII.  
 Žalobník nenapravuje, a zvlášť podezřelému. Kap. I. art. XXXIII. rozdl I.  
 Žalobník podezřelý, nedoveda, naprav. Kap. I. art. XXXIII. rozdl III.  
 Žalobník z zpravy žaluje, nenapravuje. Kap. I. art. XXXIII. rozdl IV.  
 Žalobník na zločince nemá pokutován býti. Kap. I. art. XXXIII. rozdl VI.  
 Žalovati nemá duchovní, lež mu správce jeho povolí. Kap. I. art. XXXV.  
 Žaloba z vraždy otce, vavš dětem než ženě náleží. Kap. I. art. XXXVI.  
 Žalovati vyobcovaný sám nemuož. Kap. I. art. XLIV.  
 Žalobník proti obžalovanému muož výminku učiniti. Kap. I. art. XLVII.  
 Žaloba odsauzeného na smrt, nenie zceľa viery hodná. Kap. II. art. VI.  
 Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech. Kap. II. art. VII.  
 Základ na lichvu pro aurok nemá dán býti než zastaven. Kap. IX. art. V. rozdl I.  
 Záповěd kdo by rychtářovu přestaupil aneb saudce, pokuta. Kap. XX. art. XXIX.  
 Základu dlužník klásti nemá, má-li hotové. Kap. XVI. art. II.  
 Základ polož, nemáš-li peněz. Kap. XVI. art. II. rozdl I.  
 Záповěd stavení má býti, když se staví, dělníkuom. Kap. XIX. art. II. rozdl I.  
 Záповěd rychtáře kdoby přestaupil. Kap. XX. art. XXIX.  
 Závadý prodavač má osvoboditi. Kap. XXI. art. III.  
 Zamčenie při prodaji škodné. Kap. XXI. art. VIII.  
 Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný. Kapitola XXI. art. XI.  
 Žaloba bude-li spletená nejistým rozumem, nemá se k ní odpoviedati. Kapitola III. art. XIV.  
 Za vraždu 30 kop nenie stálá milost a pokuta, kdyby viac statku kdo měl. Kap. XXVI. art. II. rozdl I.  
 Zápisové dědictvie v knihách býti mají. Kap. XXVII. art. XII. rozdl II.  
 Žaluje-li se bez znamenie vraždy, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.  
 Zabí-li kdo koho z příhody nechťe, nemá hrdla ztratiti. Kap. XXVIII. art. XI.  
 Zabí-li kto koho střileje na obecné cestě, hrdlem zasauží. Kap. XXVIII. art. XI. rozdl I.  
 Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář rád při něm zachovaj. Kap. XXVIII. art. XII.  
 Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti. Kap. XXVIII. art. XV.  
 Žalobě prostě prostá náleží očista. Kap. XXIII. art. XVIII. rozdl I.  
 Za minulé zapálenie můž rukojmé býti, ale za budící nic. Kap. XXIX. art. V.

- Zapálí-li žena neb čeled, hospodář nejsa doma, škodu neplatí. Kap. XXIX. art. VII.
- Žaluje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník. Kap. XXIX. art. IX.
- Žalobník nedovede-li kvaltu, dá pokutu. Kap. XXXI. art. I. rozdí I.
- Žalobů městskou muož na mnohé žalovati. Kap. XXXI. art. IV. rozdí III.
- Žaloba z mordu nemuož než na jednoho býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdí IV.
- Žaloba narčení cti muož na mnohé býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdí V.
- Žakovstva konšelé nesudte, ale biskupové. Kap. XXXII. art. VIII. rozdí I.
- Žalobau jednau co muož obsaženo býti, kdoby na dvě děli, nemá mu slyšení dáno býti. Kap. XXXII. art. XX.
- Žalobníkem a svědkem žádný býti nemuož. Kap. XXXVI. art. I. rozdí I.
- Zavázání které nemá dne uloženého, dnešek jemu slauží. Kap. XLIV. art. I.
- Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to není závazek. Kap. XLIV. art. I. rozdí I.
- Zaviňují lidé z úmysla, z kvapnosti, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.
- Zabí-li muž ženu neb dítě, smýkán buď. Kap. XLVIII. art. II. rozdí IV.
- Základ jestli položený, k základu hled. Kap. XLIX. art. I. rozdí I.
- Zavazuje-li kdo co má, zavazuje i co mieti bude. Kap. XLIX. art. II. rozdí IV.
- Základ kdo vyplácuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen. Kapitola XLIX. art. III.
- Základem kdo vládne, lépe obdrzuje jej přísahau. Kap. XLIX. art. V.
- Základ nemá z města vezen býti, ani na lichvu dáván. Kap. XLIX. art. VI. rozdí I.
- Základu zavázání kdo prvé pokáže, prvé peníze béře. Kap. XLIX. art. VII.
- Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti. Kap. XLIX. art. IX.
- Základ nemuož-li trvati, muož před časem prodán býti. Kap. XLIX. art. IX. rozdí I.
- Základ pod škodami, berú-li se z něho užtkové, nemá bráti za škody. Kapitola XLIX. art. X.
- Základ vzatý, potom lesné vrácený, není vedlé práva. Kap. XLIX. art. XI. rozdí I.
- Základ vuobec zavazáný, prodaj mocný od toho má. Kap. XLIX. art. XII. rozdí I.
- z. Základu užitkuov postihne-li věřitel dluh svůj, má pustiti od zástavy. Kap. XLIX. art. XIII.
- Základ není-li kupce z chytrosti dlužníka, má věřiteli dán býti. Kap. XLIX. art. XII. rozdí III.
- z. Základu co se nedostane, z toho můž žaloba býti. Kap. XLIX. art. XIII. rozdí II.
- Základ muož prodán býti, dokudž dluh se zúplna nezaplatí. Kap. XLIX. art. XIII. rozdí III.
- Základ kdo prodá, ne kdo koupí, má vinní býti. Kapitola XLIX. art. XIII. rozdí IV.
- Žalobu z základu zápisy a listy, předčí žalobě osobní. Kap. XLIX. art. XII.

- Základu nemůž prodati, kto peněz od dlužníka vzíti nechce. Kap. XLIX. art. XIII. rozdí V.
- Zapsaným v počestných přech způsob práva neháji se. Kap. LV. art. III.
- Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, které činí před právem. Kap. LVI. art. I.
- Žaloba o peníze muož troje po jednu býti. Kap. LVI. art. I. rozdí I.
- Žaloba tolik pro bití, kolik ran. Kap. LVI. art. I. rozdí II.
- Žalobník vinnému muož odpustiti, ale proto na právo znešti. Kap. LVII. art. I.
- Zavázání žádný se nemuož ke škodě obci. Kap. LVII. art. II.
- Žaloba děje-li se na rychtáře, páni v radě slyšte svědky. Kapitola LXVIII. art. II. rozdí III.
- Zavede-li kdo sám svú při, sobě vinu přičítaj. Kapitola LXVIII. art. XXIV. rozdí VI.
- Základ vyplatě a lichvy nic, musí z lichvy lichvu dáti. Kap. LXXI. rozdí III.
- Základ ztracený má oznámen býti. Kap. LXXI. art. I. rozdí VI.
- Zavierati se s ženami nemají kněží. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XIII.
- Žalobníku čeho v své žalobě nedoloží, na to mu se nemuož rozsudek státi. Kap. VII. art. X. rozdí I.
- Základu bráti pro úrok nemuož (ani) na jiný grunt se zvésti. Kap. IX. art. IV.
- Základ odhádaný maje, toho co se po něm nedostane, můž viniti. Kap. XI. art. I.
- Žalobě prostě prostá náleží očista. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdí I.
- Zbi-li by kdo koho z sucha, ješto by ten byl v moci rychtáře, dá dvě pokutě. Kap. XXXII. art. XIX. rozdí II.
- Z cizoložstva cizý člověk nemá žalovati, než manžel. Kap. II. art. III.
- Z cizí země hosti k učítání čas 6 nedělí. Kap. XVI. art. VII. rozdí II.
- Z domnění nemá žádný odpoviedati. Kap. I. art. XLVIII.
- Žena neb dědicové zabitého, dlůhý čas mlčíce, potom nechalujte. Kapitola I. art. XXXVIII.
- Ze dvou vražděnků, kterého viní, ten buď práv. Kap. I. art. XI.
- Žena obestaná pro čary, jak má práva býti. Kap. I. art. XLIII.
- Žena rozvedená pro nezbytí, věna netratí. Kap. XVIII. art. V.
- Žena čím méně věni, tím méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.
- Žena chudá nemuož platiti svých dluhuov. Kap. XVI. art. I. rozdí III.
- Žena pozustařalá v statku, toliko jest správci. Kap. XVIII. art. XV. rozdí I.
- Žena neplodě děti, od toho muže na věnu dosti měj. Kap. XVIII. art. XVII.
- Zeď po pravé straně domu. Kap. XIX. art. V. rozdí IV.
- Zeman žaluje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má. Kapitola XXIII. art. IX.
- Ženy o krádež svědčiti žádnému nemohou, leč na zlopověstného. Kap. XXV. art. VIII.
- Žena prosúditi nemuož muži svému, než tři halěře. Kap. XX. art. XXXIII.
- Zemského práva času třetina činí právo městské. Kapitola XXVII. art. VI. rozdí IV.
- Zemané z městských gruntův mají městské právo trpěti. Kap. I. art. XXXI.

- Žena obtížena 41 nedělí najvíce nosí. Kap. XXVII. art. XXII.  
 Žena muož se vdáti, za koho chce. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdí I.  
 Zemrau-li muž a žena děti nemajíc, statek spadá na otce té ženy. Kap. XXVII. art. XXVII.  
 Zemrú-li děti za vdovstvie, matere nápad. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdí I.  
 Žena má-li svoij statek, dědi po ní přátelé. Kapitola XXVII. art. XXXI. rozdí I.  
 Žena má moc, kšaftovati o svém. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdí II.  
 Žena žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpieraly, ženě má se k žádosti státi. Kap. XXVIII. art. VII.  
 Žena v přísaze též jako jiný padá. Kap. XL. art. I. rozdí I.  
 Žena bez muže v městské při nemá odpovidati do dne do roka. Kap. XL. art. I. rozdí III.  
 Žena poněvadž bez muže nemá odpovidati, též také nemá žalovati. Kapitola XL. art. I. rozdí V.  
 Žena nejsa paní statku, nemůž nic prosauditi. Kap. XL. art. I. rozdí VI.  
 Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi. Kap. XL. art. I. rozdí VII.  
 Žena, která mččí, svoluje. Kap. XLI. art. I. rozdí IV.  
 Ženu kdo by druhému uładil, jsa právem přemožen, má na kuol vstrčen býti. Kap. XLI. art. II.  
 Žena těhotná má od žen ohledována býti. Kap. XLI. art. IX. rozdí I.  
 Žena neb cizoložnik ujdau-li, potom pokáže-li se na ně, hlavním trestáním trestání býti mají. Kap. XLI. art. II. rozdí III.  
 Žena žaluje-li po třech nedělích o násilí, neměvši překážky, nic neobdržuje. Kap. XLI. art. II. rozdí VI.  
 Žena hledaje muže za šest neděl, vražedníka dítěte svého muož sama viniti. Kap. XLI. art. III.  
 Žena vymlauvaje se nepřítomnosti muže, má pravdu zvěděti, živ-li jest. Kapitola XLI. art. III. rozdí I.  
 Žena před vdáním vdlužeci se, má odpovidati, by muže doma nebylo. Kapitola XLI. art. IV.  
 Ženy majíce svj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte. Kap. XLI. art. VI.  
 Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. Kap. XLI. art. VII.  
 Žena jak-koli opatrná, nemá řečnovati. Kap. IV. art. XIII.  
 Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. Kap. XLI. art. IX.  
 Žena o svém vlastniem dižu muož kšaftovati, nemá-li děti. Kap. LXI. art. X. rozdí I.  
 Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. Kap. XLI. art. X.  
 Ženu kdo svj zabí, buď práv. Kap. XLVIII. art. II. rozdí IV.  
 Žena zabí-li dítě své, pokuta smrt. Kap. XLVIII. art. II. rozdí II.  
 Žena připraví-li muže o hrdlo, košem buď trestána. Kap. XLVIII. art. II. rozdí III.  
 Žena ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečenstvie, má s ním rozvedena býti. Kap. XLVIII. art. III.

- Ženau kdo se pochľubuje, pokutován buď. Kap. LXII. art. I. rozdí I.  
 Ženě o poctivost její má více věřeno býti. Kap. LXII. art. I. rozdí II.  
 Žena rovný díť má s dětmi. Kap. LXIV. art. III. rozdí V.  
 Žena po muži vdá-li se, bližší jest užievati díľuov sirotčích, než poručnici. Kap. LXVI. art. VI.  
 Žena muož odbyta býti svršky. Kap. XXVII. art. XIX. rozdí I.  
 Žena obľáci-li se v mužské šaty, aneb muž v ženské, zľe domněnie. Kapitola LXX. art. XII. rozdí XV.  
 Zevnitřní oděv jest znamenie vnitřnieho spuosobu. Kap. LXXII. art. IV. rozdí IX.  
 Ženam jako křehčejším má foľkováno býti. Kap. XVIII. art. IX. rozdí I.  
 Z jednu skutku více vin muož býti. Kap. II. art. I. rozdí I.  
 Z jedné pře muož se jich více odvoľati. Kap. IV. art. XIII. rozdí I.  
 Zjevně zpupnému odvoľanie nepřeje se. Kap. IV. art. XIV.  
 Žhář, čím se přemáhá. Kap. II. art. IX. rozdí I.  
 Zhyne-li věc, tak jako by zhynuľa u puojčujícího. Kap. XII. art. I. rozdí IV.  
 Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytku, má mu nápravu učiniti. Kap. XXV. art. IX.  
 Žhář byľ-li by listy obžalovaný, kterak se očistiti má. Kap. XXIX. art. I.  
 Žhář zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti. Kap. XXIX. art. II.  
 Žhář muož vsudy jat býti bez opovědi rychtáře. Kap. XXIX. art. VIII.  
 Žhář jest-li obžalovaný bez znamenie neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník. Kap. XXIX. art. IX.  
 Žhář z žhářstvie obžalovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech. Kap. XXIX. art. X.  
 Žhář vyvede-li se sedľákom z zapálení, pán ho nemá viniti. Kap. XXIX. art. XI.  
 Zhaní-li koho, naprav, a pokutu nes. Kap. XLVII. art. V. rozdí I.  
 Žhář obžalovaný listy, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.  
 Žid v svém židovstvu zachovalý, muož v saudu za dobrého projiti. Kapitola XXXIV. art. I.  
 Žid nařkne-li křesfana, před židy mají býti židé i křesfané svědkové. Kapitola XXXIV. art. II.  
 Žid skutkem postižený, právo své tratí. Kap. XXXIV. art. II. rozdí II.  
 Žid křesfana nařieká-li, křesfan křesfany veď svědky. Kap. XXXIV. art. II. rozdí III.  
 Žid pravě se mieti spraviednost na gruntovní věc, ukaž zápis. Kap. XXXIV. art. III. rozdí I.  
 Žid maje za sebú základ, dľuh přísahú obdrží. Kap. XXXIV. art. III.  
 Žid s židem maje činiti, sudte se před židy, nejsú-li v podeřzení. Kap. XXXIV. art. IV.  
 Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na prikázání. Kap. XXXIV. art. V.  
 Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdí II.  
 Žid nečině smlauvy o lichvu, sám vinen. Kap. LXXI. art. I. rozdí II.



Židé čím křestany oklamávají. Kap. LXXI. art. I. rozdí I.  
 Žid základ zprav přísahau. Kap. LXXI. art. I. rozdí VII.  
 Židu křestan platí-li, a o to saudí se, má na jistě poraziti se. Kap. LXXII. art. I.  
 Židovský řád ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. Kap. LXXII. art. II.  
 Židé se dobrým odpřácti mají. Kap. LXXII. art. II. rozdí I.  
 Židovskými chůvami křestanky býti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdí II.  
 Židuom křestané sľauziti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdí III.  
 Žid času umučenie Kristova nechod po ulicích. Kap. LXXII. art. II. rozdí IV.  
 Židé ke křtu nemají nuceni býti. Kap. LXXII. art. II. rozdí VII.  
 Židé bez saudu nemají trestáni býti. Kap. LXXII. art. II. rozdí VIII.  
 Židé v jakém oděvu choditi mají, a proč. Kap. LXXII. art. II. rozdí IX.  
 Židé nechodí-li s znameními svými, mají býti zbaveni křestanu. Kap. LXXII. art. II. rozdí X.  
 Žid na základy, ne na dědiectvie má puojčovati. Kap. LXXII. art. II. rozdí XI.  
 Žid na žida když žaľuje, židé sudte. Kap. LXXII. art. II. rozdí XII.  
 Židovská přísaha. Kap. LXXII. art. III.  
 Žid času umučenie Kristova při památce, neobcuj s křestanem. Kap. LXXII. art. III. rozdí I.  
 Žid cizolože s křestankau, oba budau zahrabáni. Kapitola LXXII. art. III. rozdí II.  
 Z krádeže jedné rozliěných věcí má pojednú žalováno býti. Kap. XXV. art. V.  
 Zkušeni mučením jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdí VII.  
 Z kostela duom nemá děľán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XVIII.  
 Zloděj poprvé obžalovaný, a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. Kap. XXV. art. XVI.  
 Zloděj s čím ľapen, s tím před saud veden bud. Kap. XXV. art. XV.  
 Zlodějstva nápomocníci a přechovávači mají též zvěšeni býti. Kap. XXV. art. III.  
 Zlá vuole neb odpověď předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdí IX.  
 Zľopověstní mají po znamenie sauzeni býti. Kap. XLIII. art. III. rozdí II.  
 Zľopověstní a přestupníci nemají řečňovati. Kap. IV. art. XIV.  
 Zľý kdo jest jednau, v domněnie jest, že i druhé muož. Kap. LXVIII. art. I. rozdí XXX.  
 Zľočinec ujda do kostela, má bezpečen býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XVI.  
 Zľočinec, který nemá té svobody. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XVII.  
 Zľý obyčej rušitel jest řádu. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XXXI.  
 Zloděj jsa při ľaupeži, odpierá-li, nemá mu věreno býti. Kap. XXV. art. XX.  
 Změni-li řemeslník věc, platiti ji má. Kap. XII. art. VII. rozdí VI.  
 Z ohniště jiskry k sausedu nemají létati. Kap. XIX. art. I. rozdí IV.  
 Z podezřenie bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomé seděti, neb provolán býti. Kap. XXV. art. VI.

Z práva obecnioho podobenstvie k duvodu muož se bráti, ale z majestátuov nic. Kap. L. art. IV.  
 Z rukojemstvie jistec jest-li propuštěn, jsau i rukojmě. Kap. XXIII. art. V.  
 Z saudu všeco podezřenie má vyňato býti. Kap. XXXII. art. IV. rozdí IV.  
 Zseká-li kdo koho v trhový den, ruky zbaven bud. Kap. XLVII. art. VI.  
 Ztratí-li kdo právo své, má rozumieno býti toliko k svědectví. Kap. XXV. art. XVI. rozdí I.  
 Ztratí-li kdo co viery hodnému, má zas vráceno a věreno býti. Kap. XXV. art. XVIII.  
 Zvač složenú věc ztratí-li, zaplatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdí III.  
 Z vraždy žaľuje-li se bez znamení, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.  
 Z úkladu vraždy a větši rány, má prvě odpověď býti. Kap. I. art. XXIII.  
 Zvonci mají býti neženati. Kap. LXXII. art. IV. rozdí XIV.  
 Z vraždy obžalovaný hodnějši jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kapitola XXVIII. art. II.  
 Zabí-li kradmo kto které hovado. Kap. VII. art. XIX. rozdí II.  
 Zapsaný pro vraždu, nemá přechovávan býti. Kap. XXVIII. art. XIX.  
 Konec Registr.

Hoc opus juris impressum in Litomyšľ, per Alexandrum  
 Plznensem, mense Aprili, Anno salutis nostrae  
 Millesimo quingentesimo XXXVI°:

## PŘÍDAVKY A VYSVĚTLIVKY.

## Přísloví latinsko-česká. \*)

### I.

Per factum subsequens tollitur primum, et non e converso. — Skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase

Actor iudicem, quem vult habere pro se, etiam contra se non debet refutare. — Žalobník soudce, jehož chce aby jemu při saudil, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdal.

Actor forum rei sequi debet. — Původ práva toho, k kterému obžalovaný příleží, následovati má.

Judex non debet latitare, sed conquerentibus copiam sui facere. — Soudce aneb rychtář nemá se pokrývati, ale žalujícím má dosti učiniti.

Coram iudice cum disciplina sunt querimoniae proponendae. — Žaloby před soudci s kázní mají býti předloženy.

Corpus hominis pretiosius est pecunia. — Tělo lidské dražší jest než peníze.

Membra caput, et inferiores superiorem sequi debent. — Údové hlavy, a poníženější vyššího mají následovati.

Bene consonat aequitati, quod actores maleficorum non cogantur ad emendas. — Dobře příleží spravedlnosti, aby ti kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám.

Pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilí trpěti.

Filius non portet iniquitatem patris, nec puniendus est pro ejus excessu. — Syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu.

Potest uxor alium maritum superducere, pueri autem alium patrem non habebunt. — Žena může mieti jiného muže, ale děti nebudau otce jiného míti.

\*) Přísloví tato vyhledána jsou z původního lat. textu Práv Brněnských; kde tu položeno přísloví pouze české, takové nalezá se samostatně v textu Brikčého, a není ho v Brněnském. (Číslo latinská znamenají kapitoly.)

Captivo, ut vitam salvet, licitum est, carcerem et vincula evadere, si potest. — Vězni, aby život zachoval, sluší, ač muož, z okov a z žaláře uteci.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Bdícím, ale ne spícím práva zpomáhají.

Sicut Deus, qui est iudex justissimus, non punit bis in id ipsum: sic iudex temporalis tenetur facere suo modo. — Jako Bůh, kterýž jest saudec nejspravedlivější, nemstí po dvakráte toho téhož: tak saudec časný má činiti týmž obyčejem.

Sicut enim loquendo, quæ sunt tacenda, sic tacendo, quæ sunt loquenda coram iudicio, homo renuntiat juri. — Člověk, to mluvě co má zamlčeti, též zamlče to, což má mluvití před saudem, odříká se práva svého.

Una poena pro uno debito sufficiat. — Jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva zadosti býti má.

Communis regula juris civitatis dicit, quod ad omnem querimoniam actoris reus, affirmando vel negando respondeat. — Na každé prožalování žalobníka obžalovaný, odpíraje neb se přiznává, má odpovídati. — Obžalovaný žalujícímu, znaje se neb odpíraje, má odpovídati.

In omnibus causis non exigitur probatio æque fortis, imo secundum causarum diversitatem probatio et expurgatio rationaliter variantur. — Ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duvoduov, nébrž vedle rozličností při duvod a očista rozumně proměňuje se.

Fraus et dolus nulli debent patrocinari. — Lest a podvod žádnému nemají děditi. — Lest a úklad žádnému pomáhati nemohú.

Qui semel fuit malus, semper postea præsumitur esse malus. — Kdož jest jednú zlý, vždycky potom jest ve zlém domnění.

Aliquem simul esse iudicem, actorem et sententiam diffinitivam dictantem, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby někdo i žaloval, i odpíral, i saud vynášel.

## II.

Magis consonat rationi, quod septem cognoscant veritatem. — Počet sedmi svědkův jest z podstaty práva.

## IV.

Appellationis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed ad innocentie præsidium. — Odvolání není vydáno k obraně nešlechtnosti, ale k pomoci nevinnosti.

Jus scriptum ejus est interpretari, cujus est condere. — Tomu sluší rozum právu dávati, kdož je skládá.

## V.

Prodesse unusquisque sibi, dum alteri non noceat, non prohibetur. — Nebrání se, aby sobě jedenkaždý prospěl, když druhému neškodí.

## VI.

Sciendum, meliorem vicini conditionem fieri posse, sed deteriorum non posse. — K zlepšení sauseda něco muož děláno býti, ale k zhoršení nic.

Obrana se nezapovídá.

## VII.

Jus commune habet, quod quilibet homo bonæ famæ melius honorem, res et corpus suum potest defendere, quam sibi possent per alium decertari. — Každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží a života muož brániti, nežli od jiného přemožen býti.

Ad hoc enim, quod negatio noceat confitentibus, requiritur, quod sciens, non per errorem facti, confiteatur. — Má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a ne omylně vyznával.

Actor et reus consuetudines et jura locorum, in quibus litigant, observare debent. — Žalobník a obžalovaný obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati.

Actor forum rei sequi debet. — Žalobník má následovati práva prožalování. Na kterém právě prožaluje, má i konec bráti.

## XI.

Conditiones juri communi quodammodo derogant. — Výminky právu obecnímu někdy ujímají.

Fraus et dolus nulli patrocinari debent. — Lstivost a lest žádnému děditi a pomáhati nemají.

## XIII.

Confessio facta pro se, nulli valet. — Vyznání, učiněné samému sobě, nehodí se žádnému.

Nullus in propria causa poterit esse testis. — Žádný v své vlastní při nemuož býti svědkem.

Tantum de manifestis homines judicare habent. — Lidé saudí zjevné věci toliko, a ne tajné.

## XIV.

Non est necessitas curatoribus, minorum pecunia foenerare. — Nesluší statkem sirotčím let nedošlých lichviti.

Sacerdos, cura negotiorum sæcularium postposita, spirituali subjectus est. — Kněz, péči světských věcí odloživ, poddán jest duchovním.

Pater, a quo semen fluit, principium generationis est. — Otec jest skutečný počátek rození, od něhož sítě pochází.

### XV.

Mlčící zdá se povolovati.

Is damnum dat, qui jubet. — Ten škodu plať, kdo rozkáže ji dělati.

Ejus nulla est culpa, cui parere necesse est. — Toho vina žádná není, komuž příslušné jest poslouchati.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere jus non habet. — Žádný škody nečiní, leč by to činil, čeho nemá práva činiti.

Fidejussor fide, quam pro alio interponit, abuti non debet. — Rukojmě viery, kterauž za jiného zastavil, nemá zle užiti.

### XVI.

In solvendis debitis prioritas temporis jus facit. — Při placení dluhu prvost času právo činí. — Při dlužích prvost času mocnější právo činí.

Debitum, quod dicitur spilgelt, ad iudicium non est ducendum. — Dluh prohraný nemá před soud dopuštěn býti.

### XVII.

Fides et dolus contraria sunt. — Viera a lest odporné jsau.

### XVIII.

Sexui muliebri tamquam fragiliori potius est providendum. — Pohlaví ženskému, jakožto křehčejšímu osudí, raději má opatřeno býti.

Bonorum acquisitio viro est faciliior quam mulieri. — Dobývání statku jest snadnější muži nežli ženě.

Victum ostiatim mendicando quaerere, mulieri verecundius est et gravius, quam sit viro. — Žebrati ženě hanebnější a tíže jest, nežli muži.

Est generale in jure, quod creditor est heres principalis. — V právích jest obecné, že věřitel jest svrchovaný dědic.

Est vir tam mulieris quam dotalitii dominus et rector. — Muž jest tak ženy jako i věna pán a správce.

Uxor et heredes succedentes mortuis debita solvant eorundem. — Příleží spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstoupíc na místo mrtvých, jich dluhy platili.

Dos ex libera proficisci debet voluntate. — Věno má pocházeti z svobodné vůle.

### XX.

Tantum voluntarii excessus sunt puniendi. — Toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí.

### XXI.

Patientia sine contradictone, sine scientia, pro consensu accipitur. — Trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení.

Commodum ejus esse debet, cujus est periculum. — I užitek má býti toho, čímž jest škoda a nebezpečení.

### XXIII.

Za smrt přirozenou žádný nemuž slíbiti.

Certa et specificata valent. — Jisté a zvláště vymíněné věci mají moc, ješto by jinak neměly.

### XXV.

Sicut enim ad iudicem pertinet, maleficos interimere, sic etiam justis tenetur bona ipsorum restituere. — Jako rychtáři sluší nad zločincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti.

Communiter dicitur, quod fur vel alter maleficus privatus est jure suo. — Obecně se mezi lidmi dí, že zloděj nebo jiný zločinec zbaven jest práva svého.

In quibus (annis) homo nec compos, nec usum plenæ rationis habens, nec inter bonum et malum sufficienter discernere sciens iudicatur. — Člověk v tom věku (mladší patnácti let) plně rozumu neužívá, ani mezi dobrým a zlým muož dostatečně rozeznati.

Anno XV. anni discretionis intrant. — V patnáctém létě léta rozumná docházejí.

Necessarium est, quod confessus in jure legitimæ sit ætatis. — Potřebné jest, aby ten, kdo před právem vyznává, byl dospělého věku.

### XXVII.

Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. — Nebývá upevněno prodlením času, co od počátku z práva nepochází.

Violentia legibus est contraria. — Násilé protiví se právóm. Semen patris et memoria remanet in pueris, et non in uxore. — Símě a paměť otcova v dětech zůstává, a ne v mateři.

Ad probandum legitimam filiationem prodest confessio parentum. — K důvodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičov.

Prius vel post nasci, non stet in pueris. — Naroditi se prvé neb potom, není to na dietěti.

In arbitrio viduæ, filiæ vel neptis est, nubere vel non nubere, cuicumque velit. — V moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati, za koho by chtěla. — Na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbí. — Manželstva mají býti dobrovolná, a ne přinucená.

Právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli mítí, by živi byli.

In communi proverbio dicitur, quod creditores propinquissimi sunt heredes. — Obecné přísloví jest, že věřitelé jsú najbližší dědicové.

### XXVIII.

Fratres et cognati uxoris alium sororium ex eo, quod vidua ad secundas transire nuptias potest, bene habebunt; pueri autem patrem aut alii consanguinei loco occisi consanguineum alium non habebunt. — Bratří a příbuzní ženini jiného švakra mítí mohau, neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce, a jini přátelé miesto zabitého přitelele mítí nebudau.

### XXX.

In debitis, qui prior est tempore, potior est jure. — Kdo jest první časem, mocnější jest právem (v dluzích).

Unicuique mora propria est nociva. — Jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé.

In debitorem mortuum creditor agere non potest. — Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati.

### XXXI.

Peccatum est, juri injuriam facere. — Hřích jest, právu křivdu činiti.

Faciens et coadjuvans in excessibus pari poena subiacebit. — Činící a povolující rovnú muku podstúpí.

Duplex peccatum duplici poena puniri debet. — Dvoje prohršení má dvojí pomstu podstúpiti.

In proverbio dicitur: Ad facinus duplex non sufficit ultio simplex. — Obecné přísloví dí: K dvojímu zavinění není dostatečná jedna pomsta.

### XXXII.

Initium sapientiae est timor Domini. — Počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Boží.

Violentia est legibus inimica. — Násilé nepřeje právu.

Acceptio munerum est praevaricatio veritatis. — Brání darův činí přestúpení pravdy.

Restringenda est sub ratione potestas. — Moc má býti skrocena pod rozum.

Non enim ira viri Dei justitiam operatur. — Hněv muže nečiní spravedlivosti Boží.

Judex defectum supplere non debet. — Soudce nemá nedostatku naplňovati.

Sluší se od násilé svého brániti.

Moc každá spojená větčí mocí jest, nežli rozdielná.

Deus omni judicio praesens adest. — Bůh přítomen jest každému saudu.

Uterque est reus: Et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit. — Obojí vinen jest: Ten kdo pravdy zatají, i ten kdo lež praví.

Žádný, ktož nemuož odsúdití, nemuož sprostíti.

Týž soudce má býti v obojí při.

V pokutách milostivější býti máme.

Soudce jinak nemá souditi než vedlé řeči a pruovoduov jedné každé strany.

Nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné.

Potřebné jest rychtáře poslouchati.

Emendæ non personam judicis, sed officium consequuntur. — Pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu.

Nec actor neque reus in causis propriis dicere possunt testimonium pro se ipsis. Ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svědčiti nemohú.

In judiciis æqualiter cum omnibus est agendum. — V saudu se všemi jednostajně má činěno býti.

Má právo podnikati, kdo jiným právo ustanovuje.

Major numerus minore includit. — Větší počet zaviera v sobě menší.

### XXXVI.

Aliquem simul actorem et testem esse, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem.

### XLI.

Juxta regulam juris civilis foeminae a publicis officiis sunt remotae. — Vedlé řeholy práva městského ženy od obecních úřadů jsau vzdáleny.

Non est malitia super malitiam mulieris. — Není zlosti nad zlost ženskau.

**XLIV.**

Poena constituitur in emendationem hominum. — Pomsta ustanovena jest pro polepšení lidské.

Mnohé cesty lidé mají ke zlosti.

**XLIX.**

Dicit regula juris: Qui prior est tempore, potior est jure. — Kdož jest prvnější časem, přednější jest podle práva (Kdož prvé do mlýna přinese, dřív jemu smělí).

**L.**

Cujus est concedere, ejus est et interpretari. — Komuž přísluší práva skládati, tomuž sluší i právu rozum dáti.

Činž jest člověk získati chtěl, tiem ztratiti muož.

Quod scriptura capit, firmum manet; quod memoriae testium imprimitur, per oblivionem tollitur. — Což písmo zavírá, pevně zůstává; ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá.

Testes non recipiuntur, nisi vivant. — Svědkové nebývají přijati, leč by živi byli.

Judices et jurati cavere debent, ne probationes rerum pereant. — Rychtáři a přísežní měli by na péči míti, by důvodové věci nezlyhali.

**LIII.**

Pacta inter alios acta aliis obesse non possunt. — Slibové mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau.

**LIV.**

Promissa, quæ homo voluntarie facit, adimplere debet. — Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplnění býti.

Omne promissum est implendum per melius, et non per pejus. Všeljaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším.

Promissum debet esse voluntarium. — Slib má býti dobrovolný.

**LIX.**

Consuetudo rationabilis et legitime præscripta præjudicat legi. — Obyčej rozumný a řádně předešlý, neškodí právu.

**LXIV.**

Ten neslove oddělený, kdo jest ještě u rodičů náhlebníkem.

Příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební.

Okazání na oko jest důvod nad jiné důvody.

**LXVI.**

Traditum est, duas lucrativas causas in eundem hominem et in eandem rem concurrere non posse. — Vědomé jest, že dvě zistné příčiny na téhož člověka, na tauž věc sběhnauti se nemohau.

Plus valet, quod in veritate est, quam quod in opinione. — Větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domněnie.

Columna seu tignum domus partim legari non potest, ne urbs deformetur. — Krokev neb slaup domový nemuož býti poručen, aby město ohaveno nebylo.

Suspectum eum putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit. — Toho máme podezřelého, jeuz mravy takový jest podezřín ve zlém domněnie.

Præ aliis causis multus favor debetur testamentis defunctorum et dotibus mulierum. — Nad mnohé jiné pře milost býti má k kšaftům na záduší a k ženským věnóm.

Aliud est dare, quam legare. — Jiné jest dáti, než odkázati.

Homo ex rationis facultate liberi est arbitrii. — Člověk z moci rozumu jest vuole svobodné.

**LXVII.**

Na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny, vdáti se neb nechati; nebo manželstvie připuzeně říedko se líbí.

**LXVIII.**

Testes omnes admittuntur, qui a jure non prohibentur. — Všickni (svědkové) bývají dopuštěni, jimž od práva nezbyvá zapoviedeno.

Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. — Nižádný nemá rozumín byti hodným svědkem v své při. — Žádný nemuož svědkem býti v své vlastní při.

Ubi numerus testium non adjicitur, duo sufficiunt; pluralis enim locutio duorum numero contenta est. — Kdež počet svědkuov nejmenuje se, na dvau dosti jest, neb řeč o mnohau věc počtem dvau se zavírá.

Non enim ad multitudinem respicere oportet, sed ad sinceram testimoniorum fidem et ad testimonia, quibus lux potius veritatis assistit. — Nenie potřebie k množstvie hleděti, ale k čistě hodnověrnosti svědectvie a k těm svědectvím, z nichžto světlost pravdy se ukazuje.

Mulier levis animi est et inconstans. — Žena lehké mysli jest a neustavičná. — Žena neustavičná a vrtké mysli.

Palam est, illam causam esse propriam, cujus emolumentum et onus ad illos pertinet suo nomine. — Ta pře slove vlastní, jejížto úžitek příležití jim týmž jmenem.

Quod non prohibetur, admittitur. — Což se nezabraňuje, to se dopuští.

Facultas probationum non debet angustari. — Duvodu moc nemá býti sůžována.

Qui semel malus fuit, semper præsimitur esse malus, licet postea poenituerit. — Kdož jest byl jednau zlý, vždycky domnín jest zlým býti, by se i potom i kál.

Infamia est remissa quoad Deum, non quoad mundum. — Zlá pověst odpuštěna jest od Boha, a ne od světa.

Solum de eo, de quo est controversia, inducendi sunt testes. — Toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti.

Testes sine omni suspicione et infamia esse debent. — Svědkové mají býti beze všeho podezřenie a zlé pověsti.

Cum præstantior sit bona fama, quam mala. — Chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá.

Plus in testibus respicienda personarum idoneitas, quam nomen vel vocum proprietates. — Viec má patřiena býti mezi svědky hodnost osob, než vlastenství jmen.

Est enim necessarium partibus, quod coram iudicio prudenter loquantur. — Potřebí jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili.

In proverbio dicitur communi: De quo quis lucrum et emolumentum querit, de illo, si in contrariam relabitur partem, damnum merito reportabit. — V čemž kdo užitku hledá, v tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Práva spomáhají bdícím, ale ne spícím.

Quilibet reputatur testis idoneus, de quo non probatur contrarium. — Každý se domnívá býti hodný, o němž nebývá duvod odporný.

Est consuetudo secundum leges jus moribus utentium approbatum. — Obyčej vedlé práv jestiť právo duvodné obyčejům užívajících.

Probatio tormentorum res est fragilis et periculosa, veritatem fallens. — Vyptávání mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu oklamávajíc.

Per quæstiones et tormenta veritatem a maleficis inquirere, solum interest iudicis et juratorum. — Skrze vytazování a mukami pravdu od zločincův zvědětí, sluší toliko na rychtáře a na konšely

## Přísloví pouze česká. \*)

- Předml. Ctnost sama urozeného činí.  
 Ctnost člověka od hovada dělí.  
 Dobří z milosti ctností dobře živi jsau, zlí strachem pokuty.  
 Právo bez správce nemuož býti.  
 Správce bez práva též nemá býti.  
 Právo jest rozum věčný.  
 Výborné právo, výborní správcové činí obec blahoslavenau.  
 Správce jest nástroj a slauha Boží.  
 Práva všem mají býti známa.
- I. Kdo mlčí, svoluje. Kdo mlčí, povoluje. Kdo trpí, nebo mlčí, svoluje.  
 Povyk není žaloba.  
 Právu má se pomáhati.  
 Svolení právo mění.  
 Jedna pře jednau žalobou se koná.  
 Bez slyšení nemá býti nálezu.
- II. Z jednoho skutku více vin muož býti.  
 Lest žádnému nemá býti ku pomoci.
- IV. Z jedné pře muož se jich více odvolati.  
 Poručené pře se nemění.
- V. Stavení dolů nahoru, svobodné.  
 Lícení na lidi se zapovídá.
- VI. Sám se nevol.  
 Ohyždné věci zamlčány buďte.  
 Vlastní věci bližší než cizí.  
 Strany nález přijměte.  
 Větší strana zavírá.

\*) Přísloví zde položena vzata jsou z marginalií textu Brikciova.



- Výpověd bez strany neplatná.  
 Sirotčí svolení moci nemá.  
 Sám o své věci neříkaj.  
 Větší strana obdrží.  
 Větší strana vypověz.  
 Ubrmanství rychtářovu právu neškodí.
- VII. Cizí věci neobstavují se.  
 Podezřelý se se vším stavuje.  
 Svědek křivý — jazyk ztratí.  
 Co neobstavíš a co nežaluješ, nechaj.
- VIII. Pro překážku posla netratí se pře.  
 Panská služba bezelstná vymlauvá nestání.
- IX. Úrok zastaviti se nemuož.  
 X. Jednou stoje, a potom nic, prohrává.  
 Nejsa doma, netratí pře.
- XI. Lest nemá žádné moci.  
 XII. Komu vydáváš, šetř.  
 Hospodář, domu prodada, podruha nech.  
 Nájemník nemá podezřelých hostí přijímati.
- XIII. Vyznání krom saudu není té moci, jakoby právem uznán byl.  
 Seznání samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má.  
 Vyznání bezděčné a z strachu není stálé.  
 Vyznání mučeného není žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá.  
 Strany na otázky saudce povinny jsau se seznati.
- XIV. Poručník zamlče dluh, propadne právo své.  
 Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví.  
 Poručníkem nemá býti mrhač statku.  
 Kněz péče o světské věci nemá míti.  
 Mátě ukrutná, nebo stav změně, zbavuje se hospodářství.
- XV. Ne z každé škody obeslaný má právo býti.  
 K otázce rychtáře má přiznání neb odepření býti.  
 Kdo rozkazuje škodu činiti, ten platí, a ne ten kdo ji činí.  
 Dělá-li kdo na obecním, uruč škody.  
 Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem — mají místo.  
 Slib za jistinu zavírá i škody.
- XVI. Muž pánem netoliko ženy, ale i statku.  
 Dluh prohraný saudem nemá dopomáhán býti.  
 Mzda po smrti pána, před jinými dluhy má placena býti.  
 Pokud kdo slúží, potud mu plať.  
 Slúží-li kdo z milosti, na milosti přestaň.  
 Služebník, umře-li, proto pán službu plať.  
 Mzda přísuzená, do západu slunce má dána býti.

- XVII. Či jest obmeškání a příčina, toho i škoda.  
 Věci svěřené mají v cele vráceny býti.  
 Věci svěřené tak jsú, jako půjčené.  
 Svěřená věc vždy se vrátiti můž, ale půjčená nic.  
 Svěřená věc krazená má pánu vrácena býti.  
 Kdo slibuje za věc svěřenú, plať.
- XVIII. Ač věno živé jest, vždy však za věno ujištění neškodné.  
 Cizoložství a úklad smrti — věna ženu zbavuje.  
 Ženám jako křehčejším má folkováno býti.  
 Muž jest ženy i věna pánem.  
 Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti.  
 Věřitelé jsau přední dědicové.  
 Věna sliby jsú dobrovolní.  
 Věno mužovo — třetinau veyš.  
 Věřitel na to sahati muož, co kdo pro dluby odlúčí.
- XIX. Dvoru svého kdo nehradí, škodu plať sausedu.  
 Plot pleta, konce obrať k sobě.  
 Z ohniště jiskry k sausedu nemají létati.  
 Prevét má byti ne ke škodě sausedu.  
 Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převěsiti se.  
 Dým sausedu nemá protimyslnost činěna býti.  
 Obecnímu právu žádný nový nemuož uškoditi.  
 Věc starú obnoviti každý muož.  
 Na obci má rychtář brániti stavěti.  
 Písek, hlinu, rupy k stavení můž na obci skládati.  
 Saused sausedu ke škodě a k nevěli nemá nic činiti.  
 Stěny mají oba sausedé opravovati.  
 Zeď na pravé straně k domu jest.
- XX. Pokuty v moci saudcuov jsú pro řád města.  
 Pokuty nedadí, kdo zastihnul smilníka.  
 Cizoložníka muž má viniti.  
 Smlauvati každý muž o dluby.  
 Pokuty toliko hoden, kdo z vuole proviní.  
 Pokuty nemůž prázen býti opilý.  
 Smlauva neodjímá pokut rychtáři.
- XXI. Obyčej zlý muž proměněn býti.  
 Po kúpení zisk i škoda jest kupujícího.  
 Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává.  
 Prodá-li kdo cokoli, má osvoboditi.  
 Po prodaji škody jsau kupujícího.  
 Výminka, když se v čem stane, neučiní-li se jí dosti, tehdy ani smlauva státi má.  
 Kdo prodá grunt, svršky nemají brány býti.  
 Kupující má moc vyměňovati.

- Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odlúčiti.  
 Purkrechtníku sľib má držán býti.  
 Neučiní-li sľibu purkrechtník, páně škoda, co se přihodí.  
 Purkrechtník jiného na své místo posaditi můž.
- XXIII. Svátků zločinci užití nemají.  
 Rychtářova moc — panská jest moc.  
 Rukojemství připadá na dědice.  
 Rukojmě dožadán býti má, a vědomý.  
 Jisté věc moc mají.  
 Bezděky žádný nemůž býti rukojmí.  
 Věřitel dá-li dlužníku prodlení, rukojmě zproštěn bude.
- XXV. Purgmistr moc má a místo dvou konšel.  
 Podezřelého kdo nařkne, pokuty netrpí.  
 Let nemaje, nemá na smrt súzen býti.
- XXVI. Rukojmě za vražedníka ušlého hlavú nebude trestán, ale smluví se.  
 K milosti saudce náchylnější býti mají.  
 Milost nemá odepřina býti.  
 Kdo na milost koho přijme, povinen mu milostí.
- XXVII. Prodá-li dům neb dědictví, do dne a do roka povinen vysvoboditi.  
 Gruntovní právo městské jest — do dne do roka.  
 Po nařčení a připovědi kdo mlčí den rok, promlčí právo své.  
 Opilý, zlý skutek čině, nemá výmluvy.  
 Místa řemeslnická před právem se postupovati mají.  
 Úročníci sobě odevzdávati mají před právem.  
 Rok a den kto vydrží grunt, bude vysvoboden.  
 Příčiny, pro kteréž nepromlčí dědictví: Voda, vězení, moc.  
 Zemského práva času třetina činí právo městské.  
 Díl dědičný nikdy se promlčeti nemuož.  
 Lozunkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel.  
 Dědictví zastavené prodává-li kto, věřitel muož ujištění žádati.  
 Zápisové dědičtí v knihách býti mají.  
 Rukojmě muož se v dědictví dlužníka uvázati.  
 Duom věřitel má držeti rok a den pro neplacení.  
 Dlužník ve dni a v roce muož duom jistě vyplatiti.  
 Kdo drží rok a den, bezpečen jest.  
 Kto mocí drží neb z odpuštění, nejisté drží.  
 Žena odbyta muož býti svršky.  
 Přáteluum dědici mají pomáhati.  
 Děti z kuběny nedědí.  
 Manželstvo rozdělené nepohoršuje děti.  
 Dietě před časem narozené dílu neztratí.  
 Po mateři na dietě připadá její spravedlnost, a po dietěti na muže.

- Každá žena muož se vdáti, za koho chce.  
 Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný.  
 Sirotek léta maje kšaft muož činiti.  
 Vdá-li se máti, tehdy s dětí nápad na ni přestává.  
 Děti syna nedílného mají díel s strýci svými.  
 Po ženě, mající svojoj statek, dědi přátelé její.  
 Žena má moc kšaftovati o svém.  
 Dědicové, nestačí-li statek, za dluhy dokládati nebudau.  
 Dlužníci dluhy dědicóm platte.  
 Prodati své každý muož svobodně.  
 Přítel v prodej muož vkročiti.  
 Dědictví po třikrát vyhlášené na pána připadá.  
 Nemuož-li prodati, netratí spravedlnosti.
- XXVIII. Nařčený prostú žalobú z vraždy, prostě se očistí.  
 K prosté žalobě — prostá očista.  
 Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vuole.
- XXIX. Při ohni zlý účinek více se váží.  
 Radí-li kdo žalobníku k jeho žalobě, potom o tu věc sám žalovati znovu nemá.
- XXX. Kto první časem, ten mocnější právem.
- XXXI. Svědkové pro výboj — susedé s obú stranú.  
 Kvalt jeden jest větši: ranami, druhý menši: slovy.  
 Kvalt jest jako mord.  
 V žalobě městské padne-li jeden, jiní padnau.  
 Povolující s činícími jednu muku trpí.  
 Žalobau městskau muož na mnoho žalovati.  
 Žaloba z mordu nemuož než na jednoho býti.  
 Žaloba nařčení cti muož na mnohé býti.  
 Dvoje prohřešení dvoji pokutu nese.  
 Autok jest i do nájemného domu.  
 Útok není přiběhnutí s braní pro obhájení domu.
- XXXII. Rychtář má býti těla zdravého.  
 Saudce má býti ctnostný, spravedlivý, nekořistný, opatrný, bohabojný, střídmy, dobrotivý.  
 Rychtář a saudce přísahu číň.  
 Saudce daruov nebeř; vezme-li, vraf zas.  
 Saudce nemá býti hněvivý, ani v hněvu súditi.  
 Hněv saud převracuje.  
 S saudu všecko podezření má vyňato býti.  
 Saudce nesuď, dokud strany druhé neslyšíš.  
 Saudce v saudu nemá nic doplňovati, leč co z práva opustí strany.  
 Rychtář stranám bezpečenství k saudu učiniti má.  
 Přátel což muož najměň, má do rady dáno býti.  
 Moc spojená silnější než rozdělená.

- Svornost pře přemahá.  
 Pověst zlá má co slepota vystřihána býti.  
 Spravedlnost nemuož u nectnostného člověka býti.  
 Konšelé vši možností mají řediti obecné (dobře).  
 Saudce, poněvadž škoda a zisk na nich záleží, mají spravedlivě sauditi.  
 Falešný svědek zavini proti Bohu, saudci a straně.  
 Hřích jest jednostajný: Pravdu zatajiti, křivdu mluviti.  
 Saudce k odpovědem a k pruovodům mají prodlení přiti.  
 Saudce světský nemá sauditi kněze jakožto kněze.  
 Pokuty milostivější mladým a neopatrným.  
 Saudce řeč a pruovod stran toliko sud.  
 V pokutách milostivější býti máme.  
 Co nenie poctivé, nenie možné.  
 Kdo hrozí, vůle jeho za skutek.  
 Kdo co učiní s volí práva, nenie lest.  
 Rychtáři v potřebě práva každý pomoci má.  
 Kto se koří, milosti hoden.  
 Svědčiti žádný sám sobě nemuož.  
 Strana straně slova potupná mluví li, uškozuje své při.
- XXXIII. Konšelé mají tajnost zachovati.  
 Čistota města má ostřihána býti.  
 Konšelé pilni býti mají dobrého, užitečného, poctivého.
- XXXIV. Právo viac folkovati má obžalovanému než žalobníku.
- XXXV. Přisahati cizím jmenem neplatí.  
 Řeči mnohé uměje, přisahaj přirozenau.
- XXXVI. Žalobníkem a svědkem žádný býti nemuož.  
 Konšelé totěž právo mají trpěti, kteréž jiným nalezají.  
 Obce na čem se svolí větší diel, ostatí má.  
 Větší strana obdržuje.  
 Konšel nezvyklý jako lékař nezkušený.
- XXXVII. Svědkové austní platnější než psaní.  
 Svědkův svornost a případnosti šetřini býti mají.
- XXXVIII. Čeledín, ani syn, otcí statku prohrati nemohau.
- XXXIX. Světla odjímati jeden druhému nemá.  
 Stavěti nahoru a dolů každý muž.  
 Křivdy nečiní, kdo práva svého užívá.
- XL. Žena v přísaze též jako jiný padá.  
 Vdova též při tratí a obdržuje.  
 Žena poněvadž bez muže nemá odpoviedati, též také nemá žalovati.  
 Žena nejsa paní statku, nemuož nic prosúdití.  
 Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi.
- XLI. Žena, která mlčí, svoluje.  
 Muž zastihna cizoložníka s svú ženú, muož oba zabiti.

- Manžel kterého koli zabí v cizoložstvu, nic za to netratí.  
 Panna ulauzená postavena na saudě, puojde-li k frejří, má jeho býti.  
 Svodníci jsau zlí a nešlechtní, a protož nemají svědčiti.  
 Kurvy jsau rychtářovy kmetičny.  
 Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá.  
 Vdova o své dluhy v přísaze padá.  
 Teta nemá poručnici býti.  
 Vdovy do změnění stavu, statkem i dětmi vládnúti mají.  
 Léta neb potřeby manželské ženy pannám, a muži pacholatům ohlédati mají.  
 Žena o svém vlastním dielu muž kšaftovati, nemá-li děti.  
 Panna ku pojiti toho neb onoho nemá nucena býti.  
 Práva nemá žádati, kto proti právu činí.  
 Tajných věcí lidé nesaudí.
- XLIII. Laupežník jest, kto bere a nezabí; morděř, kdo zradně zabí.  
 Kdo na někoho stoje, zabí jej; morděř jest.  
 Kdo radí k zabití, jako by zabil.  
 Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje.
- XLIV. Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to nenie závazek.  
 Sirotek bez poručníka v nic se zavázati nemuož, leč k sobě.
- XLV. Úředníci na svau přísahu činiti mají zprávu.
- XLVI. Obyčej ve vsech za právo jest.  
 Větší strana obce obdržeti má.
- XLVII. Pochybné věci mají v lepší stranu rozumny býti.
- XLVIII. V trestání k věku má patřino býti.  
 Pomsty jsau pro polepšení a — smrtí se konají.  
 Pro vuoli ke zlému konečnú — takové trestání jako pro skutek.
- XLIX. Gruntové zavazují-li se, tehdy i užítkové.  
 V smluvách více k vuoli patřiti se má, než k jakým hadruňkóm.  
 Zavazuje-li kto co má, zavazuje i co mieti bude.  
 Kto prvě časem, mocnější jest právem.  
 Lest nemá mieti pruochodu.  
 Věřitel druhý muož prvniho ssauti a na právo jeho vstaupiti.
- L. Pokud co jest psáno, potud dovedeno.  
 Právo kdo skládá, ten práva rozum vyložiti má.  
 List poslední zdvihá první.  
 Čině proti obdarování, tratí je.  
 Při pečeti jméno viac váží se, než znamení.
- LI. Poručník pře muož se ustanoviti bez vědomí strany druhé.  
 Právo vykonati — nemuož poručník.  
 Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti.
- LIII. Slib má lepší věcí naplněn býti.

- Slib u vazbě, co slíbí, není povinný.  
Slib proti dobrým mravům neplní se.
- LX. Obyčej zlý jest práva přestupník.  
Psanec jednoho práva — na druhém není.  
Tříkrát obeslaný, nepostaví-li se, při tratí.  
Saud má býti s kázní a tichostí.
- LVII. Pro dluhy žádný hrdla nemuož ztratiti.  
LX. Ortel krátkými a prostými slovy má býti.  
Od ortele plať, kdo při prohrá.
- LXI. Služebností gruntuom cizím žádný ukládati nemá.  
Služebnost celosti nemuož rozdělena býti na díl.  
Duom kdo rozdělí stěnu, muož i služebnost dělití.  
Duom kto prodá, i služebnost prodá.  
Prodavač co služebnost chce mieti, má zejména jmenovati.  
Grunt kto prodá, i služebnost jeho prodá.  
Služebnost jedna proti druhé muož se smísiti.  
Cesta obecní pro neužívání se netratí.  
Kdo do času má vuoli co učiniti a neučiní, potom nemá práva.  
Užíváním svobody svoboda se zachovává.
- LXII. Ženě o poctivost její má více věřeno býti.  
Pro řeči nemá krev vylévána býti.
- LXIII. Statek nepřijde-li po otci, nepřipadá na otce.  
Práva když psaného není, mají saudití na své svědomie.
- LXIV. Na obec připadá, když přítel není a nekšaftuje.  
Stupně prvního krevníci jsou synové, a ti dědí.  
Sebranci nemají nápadu po otci, než po mateři.  
Sebranci slovau od nejistoty otce.  
Vnukové mají nápad k tomu, k čemu rodiči měli.  
Žena rovný díl má s dětmi.  
Oddělený rovná se služebníku; než chce-li díl mieti, přilož svůj.  
Otec bližší jest nežli děd, by oba živi byli.  
Rodiči rovně se dělí.  
Straycové i báby rovně se dělí.  
Bratři a sestry s rodiči se dělí v nápadu.  
Bratr a sestra poloviční nedělí se s rodiči.  
Děti bratrů s rodiči se dělí.  
Děd a bába přednější jsou, než bratři.  
Bližší jest, koho žádný nepředchází.  
Otec po synu též dědí, co syn po otci.  
Otec po pankhartu nemá nápadu.  
Rodičové, by se zženili, mají nápad.  
Syn bratra vlastního bližší jest než bratr poloviční.

- Synové bratra předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlaví.  
Synové bratruov dělice se s strayci, dědy, beřte ten díl, co otec brátí měl.  
Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí.  
Nápad kšaftu mateře po jejich rodičích toliko její děti ma(jí).  
Synové bratruov strayce téhož stupně odtiskají.  
Nápad po bratřích na přátelstvo nezčíslné a bez konce bývá.  
Nápad dědičný má býti po meči.  
Příbuzní otcovi bližší než mateřiní, leč jest statek přišel po mateři.  
Stupněm jedním bližší kterého koli pohlaví má právo lepší.  
Synové vždy bližší.  
Nápad není na poboční.  
Bratři umrlého s rodiči napadají.
- LXVI. V prchlivosti skutek učiněný, žádný stálý býti nemá.  
Výminka ve všem vyplniti se má.  
Kšaft poslední ruší první.  
V kšaftu nepoloží-li se dědic, není ke škodě.  
Kšaft druhý vysvětluje-li první, neruší ho.  
V kšaftu druhém přidává-li se co ku prvnímu, oba státi mají.  
Poručenství poslední moc má.  
Kšaftujícího vůle má nejvíce šetřena býti.  
Layci k duchovnímu právu svědkové býti mohou, a též zas.  
Dědic umřel-li prvé než se kšaftu vykoná výminka, kšaft bude v nic.  
Tovaryské společné věci a obecné nekšaftují se.  
Poručí-li kdo jednu věc dvěma, rozdělte se.  
Poručiti své jako cizí, může každý.  
Poručí-li kdo co a potom to odlaučí, toho užívati nemuož.  
Poručí-li muž věno ženě, ten kšaft má státi.  
Poručí-li se co a toho nětco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí.  
Stádo, duom, slovú jedno tělo.  
Dluhové kšaftujícímu povinné mohau jinému odkázány býti.  
V kšaftu zblaudí-li při jmenu neb při příjmi, když se osoba jedné rozumí, má státi.  
Kšaft se ruší zplozením na sirobu po kšaftu.  
Kšaft může každý udělati kde chce.  
Poručník, by byl chudý, když jest věrný, nemá odvržen býti.  
Poručník jeden umře-li, druhý muož konati co třeba.  
Poručníky nedbanlivé konšelé ssadic, jiné mohau voliti.  
Dědictví dvěma poručené nemuož odprodati.

- LXVII. Pachole ni děvečka let nemajic nemohú svědčiti.  
 Svědkův víra, hodnost, mravové, obyčej mají šetřini býti.  
 Svědčiti nepřítel na nepřitele nemuož.  
 Řeč z kvapnosti jinač se váží.  
 Soudce ne k jednomu důvodu má se obrátiti, ale všechny vážiti.  
 Svědek otec synu, a zas, býti nemohau sobě.  
 Svědkové v cizí věci přátelé býti mohou spolu.  
 Svědek v své při žádný býti nemuož.  
 V své při žádný svědčiti nemuože.  
 Svědkové dva jsú ku právu dosti.  
 Svědkův počet větší ne vždy se váží.  
 Svědkuom ne vždy většímu počtu se věřiti má, ale počestnějším.  
 Svědkem řečník té pře býti nemá.  
 Chudý, věrný, muož svědek býti.  
 Co se nebrání, to se dopauští.  
 Zlým kdo jest jednau, v domnění jest i v druhém býti.  
 Kšaftovník muož svědčiti o kšaftu.  
 Prodavač nemuož svědčiti o tom, co prodá.  
 Svědčiti konšelé mohau do jiných saudů a zapisích a ortelích.  
 Přísežný, mluví-li za někoho, nemuož mu svědčiti.  
 Právo náchylnější jest milosti.  
 Svědkové mají přísahu činiti k žádosti strany.  
 Konšelé k svědomí nepřisahají.  
 Ubrmané k svědomí nepřisahají.  
 Smlauvce k svědomí nepřisahají, ani kšaftovníci.  
 Rozmyšlení stranám příti se má.  
 Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes ji.  
 Nerozumným promluvením spravedlivý právo tratí.  
 Prohrá-li kdo nerozumem při, jsa práv: saudec neie vinen.  
 Bdicím práva slauží.  
 Zavede-li kto sám svau při, sobě vinu přičítaj.  
 Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti.
- LXVIII. Odpor svědkům móž učiněn býti.  
 Vymíní-li kdo víc dostaviti svědků, toho užiti má.  
 Svědkové súdepovi jsau ku právu přednější.  
 Seznají-li svědkové, že jsau jindy a jinde o tom zvěděli, to neškodí.  
 Svědkům protah má se příti.  
 Svědkové nechťi-li svědčiti, mají právem připraveni býti.  
 Svědka zavrci ne saudec, ale strana má.  
 Přítel přítele mého jest přítel muoj.  
 Súdep dva svědky hodná maje, přednější jest ku právu než žalobník, více svědků maje.

- Obyčej vedlé práva jest za právo užívajícím.  
 Svědkův počet do sedmi jest vedle práva plný.  
 Svědomí množství často bývá podezřelé.  
 Svědkova hodnost buď více šetřiena, než jméno.  
 Mučený někdy pro zachování hrdla pozná se.  
 Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý.  
 Mučení nevždy se věřiti má.  
 Zkušeni mučením jest věc křehká.  
 Mučený netrpělivý i na se klamá.  
 Vyznání nepřitele nemá hned věřieno býti.  
 Lotruom nesnadno se věří.  
 Mučiti se nemá let nedošlý.  
 Bez pravodu mučiti se žádný nemá.  
 Raněný umře-li, přítel nejbližší má žalovati.
- LXXI. Slibové skrze smlauvy právo obdržují.  
 Žid nečině smlauvy, sám vinen.  
 Žid základ zprav přísahau.
- LXXII. Židé se dobrým odplácti mají.  
 Křestanky chůvami židovskými býti nemají.  
 Křestané u Židů slúžiti nemají.  
 Žid času Umučení Krista nechod po ulicích.  
 Křestan na úřadu židovském nemá býti.  
 Školy židovské nové nemají dopuštěny býti.  
 Židé ke křtu nemají nuceni býti.  
 Židé bez saudu nemají trestáni býti.  
 Žid času při památce Umučení Kristova neobcuj s křestanem.  
 Žid cizolože s křestankau, oba budau zahrabáni.  
 Puojčka při těch věcech záleží, kteréž se dokonávají počtem, měrau a vahau.  
 Právem Božským zapověděny jsú lichvy.  
 Myš v tobolce, haď v luoně, oheň v podolku, svým hospodářům zvykli jsau škodu činiti.

## Vysvětlivky k textu.

Již v životopisném úvodu povědíno jest, že dílo Brikeím uveřejněné skládá se z práv konšelských a z práv městských. Práva tato městská slovou u něho „Městská práva Starého Města Pražského a jiných měst království českého, k těmž právu náležitých;“ avšak v brzku ponapravit Brikei tento název, mluvě o knihách „městských práv, jimižto se některá města na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují.“

Brikeiho naprosto zůstalo tajno, že Práva tato původně vzešla v městě Brně a že do Čech přivešena jsou teprve ku konci 14. věku.

Měšťané Brněnští požívali hned za krále Václava I. práva samostatného, jihoněmeckého, i dovedli toho, že některá ustanovení zapsána jsou v privileje jim od krále Václava I. daná. Jsouť to tak zvaná „Jura originalia“ (Privilegium majus 26, Privilegium minus s 23 články. Viz Codex juris bohemicus I. N. 37, str. 72—80). Měšťané Brněnští provozovali pravomocnost soudní skrze sbor svých volených konšelův a naučení právní dávali do četných měst moravských na právě jihoněmeckém sedících. Konšelé v rozličných příhodách vynášeli nálezy a rozsudky podle obyčejů svých. Kteřížto nálezy od písařův sbírání byli jakožto pomůcky pro budoucí rozsuzování a práv nalezení, až v polovici 14. století (ok. r. 1353) v jednu velkou sbírku sňevení a srovnání jsou od slavného písaře městského, Jana. Sbírká tato označena jest názvem „Liber sententiarum,“ též i „Manipulus“ či „Directorium juris.“ Obsahuje v pořádku kapitolním 730 rozsudků a naučení právních, poněvčí ze 14. věku. Případy soudní, o nichž tu rozsuzeno, podávají se tu v celé své úplnosti, doložením jmen osobních i místních.

Druhé sepsání těchto nálezů a naučení pochází z 15. století, a sice z r. 1466, kteréž pořídil městský písař též Brněnský, Václav z Jihlavy.

Sbírká tato vytištěna byla hned na závěrku 15. století; jest však jen něco málo výtisků známo. Za našich let zpořídil vědecké vydání Dr. E. Roeszler v druhém dílu své sbírky: „Deutsche Rechtsalterthümer aus Böhmen und Mähren“ (1852). Český překlad této sbírky nachází se v universitní bibliotéce Olomucké ze 16. století, začínající: „O puvodu a obeslaném. L. P. 1343 sedlaczy z Ssibnicz.“

Brzo ukázala se potřeba výtahu stručného, kterýž by obsahoval toliko rozsudky samy, bez širokého vyličování případů, jež rozsudkům byl základem. I zpoříděno jest takové stručnější sepsání na samém závěrku 14. století, r. 1389, a to skrze Šimona Pawra z Jindřichova Hradce. Tento kratší text Nálezů Brněnských v latinském jazyku přivešen jest ještě před počtem válek husitských do Hory Kutny i do Starého Města Pražského, kdež podnes v archivech chovají se prvotní opisy. Kutnohorský opis naznačen jest slovy: „Liber sententiarum Primizlai qui postea dictus est Ottogarus,“ což jest připomenutí zcela mylné. V Starém Městě Pražském obdržel opis jinaký název, totiž „Cursus civilium sententiarum.“ Text Kutnohorský v četných kusích dělí se od Pražského, obsahujíc jinaký na díle pořádek a podávajíc i jiné, zánovní, rozsudky německým jazykem. Jinakých opisů četně se nalezá na rozličných místech.

Také tato stručná sbírka přeložena jest do češtiny, tak jako řada jiných práv německých, a to hned v 15. věku, brzo po válkách husitských. Jsouť, pokud víme, překlady tyto: Musejní I (23. C. 8.) z r. 1468, Chrudimský (Jus Pragense) z počátku 16. věku, Brněnský též, Jihlavský, písaře Severína, z r. 1505, Musejní II (23. G. 18) z r. 1533.

Brikei užil některého tohoto překladu již hotového, a sice nejspíše toho, kterýž se nalezá v rukopise Chrudimském, jemuž dal toliko redakci svou. Důkaz jest ten, že na př. Předmluva a poslední artikul kapitoly LXX.: „O domněni“ ve rčení spolu se shodují a jen redakci se vespolek různí.

### Text Chrudimský.

Opět někdy na se bere ty pře, ale to činí *mocí papežskou*; a to čině stav obecního dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých i od nás samých právě můž řečeno býti, že svatá ustanovení *hodna a potřebna jsú k pravóm*, nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžství od císařství a *svatě řeholy* od obecních a zjevných práv ...

Protož všechny věci slušně se dějí, *ač počátek slušný bude a Bohu milý*, a toho se budúcne nadějem ...

A právo lidské slove, *jako jehožto všickni lidé užívají*; nebo *potřebú obyčeje a lidské potřebnosti* pokolení *po-hanské* zajisté práva jsú sobě ustavili ...

Protož často domněni dáva *ohradu* neplnými důvody . . .

### Text Brikeiův.

Opět někdy na se bere ty pře, *totiž saudy duchovní*, ale to činí *mocí církve a říše*; a to čině stav obecního dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých a i od nás samých právě muože řečeno býti, že svatá ustanovení *za práva mohau držána býti*; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžství od císařství a *svatá ustanovení* od obecních a zjevných práv ...

Protož všechny věci slušně se dějí, *bude-li počátek slušný a Bohu milý*, a toho se budúcne nadějem ...

A právo lidské slove, *keréhož všickni lidé užívají*, nebo *z zvykého obyčeje a z lidské potřebnosti* pokolení *lidské* zajisté práva jsau sobě ustavili ...

Protož často domněnie dáva *pomoc* neplnými důvody.

*Zelinám* však, kořením, slovóm a kamením drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domnění krádeže mezi *voráci* plodí ...

K témuž příleží *uší řezání, na tváři cýchování, údů ochromení a těm podobné* ...

Prvotní překladatelé čeští namnoze zápasili s latinským rčením, nerozumějice výrazům právníckým; na některé neshody v překladu ukázali jsme v samém textu. Příklady: I. 7. *Petitio rei rationabilis est et justa* = Požádanie zbožie (místo: Žalovaného) rozumné jest a spravedlivé. XV. 3. *Actio, cum rei persecutionem habet* . . . Ta žaloba, která obžalovaného protivenství a nebezpečností má (místo: Žaloba, kteréž k pronásledování věci přísluší). XVI. 8. *Circa tales literas, quae antiquitatem praetendunt*. Při takových listech, kteříž předcházejí starostí času (místo: předstírají starost). LXVI. 2. *Quod in castris acquisierint*. Čehož jsau na hradech nabyli (místo: Vojenstvím v tábořích).

Nelze mysliti že by Brikcí, výborný právník i latiník, sám překládaje, chybných se dopustil; spíše svědčí to, že najda překlad hotový pokládal jej venkoncem za správný.

Brikcí při díle svém užil také Kutnohorského práva i vložil četné kusy z něho do sbírky své, jakž o tom sám praví. Jednotlivé kapitoly opatřil čísly, a nadpisy jak kapitolám tak i artikulům zřídil. Též i po stranách přidal připomenutí k obsahu způsobem nad míru stručným a zručným. I registrum pilně zpracované přidáno jest od vydavatele a pomocníkův jeho.

**Práva konšelská.** Tato sbírka pravidel pro konšely Staro- Pražské spočívá na pravidlech již za času válek husitských v Praze platných a ve Výboru lit. české II. str. 315—346 otištěných.

**Předmluva císařská.** Předmluva tato zpracována jest na základě Institucí Justinianových; první věta vyňata jest z Prooemia; druhá pak část: „Co jest spravedlnost a co právo,“ celá spočívá na Institucích I. 1. Připomenouti dlužno, že závěrečná slova: „A protož nejprve vizme o žalobách atd.“ přidána jsou od Brikcího, a že jich není v originálu Práv Brněnských. Pražský text této předmluvy nemá.

**I. 3.** *Neb tak stojí psáno v Právních krumfeštních t. j. v starých Právních:* „Chceme také etc.“ Vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 15.: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra eives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures“ (Cod. I. 79.) Porovnej XVI. 16., kdež výklad toho.

**I. 14.** *V Právních starých píše se takto: „Že kdož by koli etc.“* Též vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 18.: „Volumus, ut quicumque de altero in civitate movens querimoniam de quacumque hereditate, sive de domo

*Bylínám* však, kořením, slovuom a kamením drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domnění krádeže mezi *sedláky* plodí ...

K témuž příleží *ucha řezání, aneb na tváři cýchované, utětie auduov; činí podezřevanie* ...

vel agro, vel molendino vel vinea, fidejussores exhibeat iudici pro X talentis, quod eandem querimoniam prosequatur.“ (Cod. I. 79.)

**I. 16.** *Staré právo*, o kterémž se tu připomínka děje, v originálu Práva Brněnského slove „Antiquum jus civile,“ čímž se rozumějí nikoliv Jura originalia Brněnská, ale obyčejové nenapsané právo Brněnské, v tomto kusu napodobené právu římskému.

**I. 17.** *Vedle dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právě* (secundum bonam consuetudinem, sicut etiam tam in jure civili quam in pluribus aliis locis observatur). Jest to totéž obyčejové právo, jako při I. 16.

**III. 1.** V tomto artikuli úvod jest dán samostatný; toliko poslední věta vyňata jest z Práv Pražských: „Quod quilibet potest verba advocati sui vel per judicem interrogatus vel per se affirmare vel negare atd.“

**III. 13. 14.** Oba tyto artikulevé přidání jsou samostatně od Brikcího, aniž se naskytují v Právě Pražském.

**IV. 4.** V tomto artikuli poslední slova: *aby jací nákladové atd.* přidána jsou samostatně od Brikcího, aniž se nalezájí v Právě Pražském.

**IV. 10.** Text tohoto artikulu obměněn jest proti originálu Pražskému, kdež zní takto: „Si appellans poenitentia ductus eam revocat, remissa est emenda, nec per judicem est puniendus.“

**IV. 15.** Artikul ten přidán jest samostatně od Brikcího, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

**V. 1.** První dvě věty přidány jsou samostatně od Brikcího. Originální text počíná slovy: „Actio aquae pluviae arcendae locum habet atd.“

**V. 3. a 5.** Jiný pořádek; ješto v originálu Pražského Práva artikul 5. stojí na místě třetím, artikul 3. na místě čtvrtém.

**V. 4.** Toho artikule není v Právu Brněnském, ovšem pak v originálu Pražském.

**VI. 1. a 2.** Oba kusy tyto nové jsou v Právu Pražském, aniž jich jest v Právních Brněnských.

**VII. 1.** *Staré právo jest etc.* Antiquum jus habet. Rozumí se zde Právo obyčejové, nepsané, kterýmž se řídili konšelé Brněnští a jež častěji v nálezích Práva Brněnského se připomíná co zdroj práva. (Viz svrchu I. 14 a I. 16.)

**VII. 4.** *Starodávni práva tak ukazují . . .* V originálu Práv Brněnských stojí: Antiqua jurium statuta dicunt sic. Mní se zde starší nějaké neznámé právo, s kterým se shoduje také ustanovení Práv knížete Kunrata v §. 10.: Quando ducitur quod dicitur svod . . . ultra tres non ducatur, sed in tertio remaneat. (Cod. I. str. 70.) S tím porovnej, co o svodu praví se v téže kapitole v art. 14. v odstavci druhém.

**VII. 14.** Odstavec druhý: „*Usúzeno jest zde*“ až „*přísahu obdrží*“ nenačází se ani v Právních Brněnských ani v Právu Staroměstském; přidánof jest od Brikcího z originálu patrně latinského, neboť překladatel na jednom místě sám přidává slova: et ad illum vult na soukupa svěstí.

**VII. 19.** Artikul tento samostatně jest přidán od Brikcího, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

- X. 2.** V městském právě truoj pruhon . . . Ustanovení tato obsažena jsou již v Právních Brněnských, i nalezá se tu shoda s Právnem Zemským v Čechách, kdež také platnost měl troj púhon, vždy ve čtrnácti dnech, všeho v šesti nedělich, konaný.
- X. 3.** V tomto artikuli toliko první průpověď vyňata jest z Práv Brněnských a Staroměstských. Ostatní část textu přidána jest samostatně od Brikeého.
- XI. 3.** *Právo staré městské.* V originálu Brněnského Práva praví se: Cribratum est per consilium, quod jus antiquum et privilegia civitatis habent . . . Zde jsou vedle sebe oba zdroje práva Brněnského: Právo staré obyčejové a Privileje Brněnské z r. 1243. Zatím v privilejích ničehož se nenalezá o vzešení, o němž tuto řeč jest.
- XII. 6.** Druhý odstavec v artikuli tomto, jenž počíná slovy: „Sestra Pežoltova atd.“ přidán jest samostatně od Brikeého, aniž ho jest v Právu Pražském.
- XV. 1.** Závěrek zní v Právních Brněnských i Staroměstských takto: „Man richt nicht um Schaden, denn sunder umb Erbschaden und um gelobten Schaden, der do bewart ist.“
- XVI. 4.** *To jest právo starodávné.* Hoc est jus antiquum. Patrně se rozumí obyčejové právo Brněnské.
- XVI. 14.** *Jakož mají Práva městská od starodávna.* Sicut habet consuetudo civitatum antiquitus observata. Též tak.
- XVI. 15.** *Poněvadž die Pán Buoh ve Čtení.* Rozumí se tu kniha Leviticus: Cum Dominus dicat in Levitico: „Opus mercenarii non maneat apud te usque mane.“ (Právo Brněnské.)
- XVI. 16.** *Práva krumfeštní neb stará . . . t. j. Privilegium menší Brněnské,* jenž toto praví: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra cives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures.“ (Cod. I. 79.) Viz svrchu I. 3.
- XVIII. 7.** *Nemě potřebie jakož některá práva zemská (municipalia) etc.* — Samo sebou tu jasno, že se říci mělo: *Práva městská*, neboť tak i v Právních Brněnských: „Non oportet, sicut aliqua jura volunt municipalia.“ (190.)
- XVIII. 17.** *Avšak zvykl jest muž častokrát třetinú vayše ženě věnovati . . .* V Právu Brněnském: Consuevit tamen frequenter maritus in parte tertia plus uxori pro dote promittere. Dle Zemského Práva českého (Všehrđ V. 8.) třetina věnná (při panně) jest tolikéž, co po panně jmenováno jest, a toho polovice.
- XVII. 20. a 21.** Což zde jsou dva artikule, v Právně Pražském jest jeden, a sice 20tý.
- XX. 2.** *A vedle toho šacují se mnohé pokuty, které jmenem funtuov v Starých Právních jsú psány.* U Roeszlera 218: „Emendae, quae nomine talentorum in Juribus Originalibus sunt conscriptae.“ Tuť rozuměj Privileje Brněnské, kdež napořád řeč jest o „talentech“ peněz (talenta). Porovnej XXVIII. 1.: Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Právních atd.

- XX. 3.** V Právu Pražském obsažena jest toliko věta první. Přídavek ostatní pochodí od Brikeého, patrně na základě Práva Kutnohorského. Avšak sluší porovnatí téže kapitoly artikul 31.: *Pokuta pro vraždu* atd.
- XX. 28.** *Jakož městská práva ukazují* (sicut dicunt Jura civitatis. Roeszl. 264.) Rozuměj §. 23. Menšího privileje Brněnského: „Quicumque domum alterius armis, ballistis vel arcubus invadere praesumpserit etc.“ (Cod. I. 79.)
- XX. art. 43.** V originálu Pražském po článku o „volleist“ následuje jiné ustanovení, u Brikeého vynechané, totiž: Pro gravi invasione domus, in qua vulnera sunt commissa, cujus demonstratio, cum fieri per testes non possunt, dabuntur judici 40 grossi et civitati 20; pro minori vero invasione domus non probata judex tantum habebit 72 parvos . . . Druhý odstavec: *Item, kdož koli rychtáři . . .* vložen jest samostatně od Brikeého, aniž se nachází v originálu Pražském. Úsudek Kolinským daný patrně pocházel z Kutné Hory.
- XX. art. 44. a 45.** převzaty jsou z originálu Pražského; v Brněnském jich není.
- XXI. II.** Odstavec druhý nachází se v Právu Pražském, ne však v Brněnském.
- XXVI. 2.** *Poněvadž v Právních píše se* etc. Vyňato z Většího Privileje Brněnského §. 2., alin. 3.: „Si vero talem expurgationem habere nequierit, capite puniatur vel secundum gratiam judicis et juratorum civitatis emendetur.“ (Cod. I. 73.)
- XXVII. 6.** *Právo Zemské má cíl k zdědění tři léta a osmnácte neděli . . .* Vklad tento učiněn od Brikeého, jelikož té věty není ani v Právu Brněnském ani v Právu Staropražském. Lhůta při Právu Městském byla třetina let zemských dědinných, slovoucí „rok a den“, ale držící v sobě „rok a šest neděl“.
- XXVII. 7.** V artikulu tomto vynechána jest věta druhá, v Právu Pražském obsažená: Cauti esse debent judices, quod cum „urkund“ recipiunt, partí dicant: „Adversarium tuum cita et in causam trahe, antequam praescriptio jus tuum exstinguat.“
- XXVII. 9.** Artikul tento u Brikeého lépe jest spořádán než v originálu Práva Pražského, kde text rozložen jest na dvě části.
- XXVII. 12.** V artikuli tomto přidán jest od Brikeého odstavec třetí: *Všeliká dědictví zastavená* atd., čehož v originálu Pražském není.
- XXVII. 23.** Případ saundní zde citovaný: *Albrecht, Dobrého Ortvína syn,* učinil žalobu na svú tchyni *Demutu, někdy manželku Martina z Polné* etc. vložen jest od Brikeého; není ho ani v Právu Brněnském ani v textu lat. Staropražském. — Brikeí ještě jednou týž případ vykládá, a sice v kapitole LXXII. v art. „O nápadu zboží.“
- XXVII. 27.** Artikul tento proti Pražskému originálu jest zkrácen a věta poslední zcela pomínuta (Notandum: Sicut maritus res legare potest cum vivit, sic et uxor, cum dominium rerum ad eam transit, res disponere potest, sicut placet).



- XXVIII. 1.** *Padésáte funtov* t. j. dle originálu Brněnského i Pražského, „quingenta talenta.“ Zajímavé, že tu hřivna položena na roveň s kopou grošů, patrně českých.
- XXVIII. 3.** Slovo „leichzeichen“ v Pražském originálu psáno jest „leyb-czeychen.“
- XXVIII. 5.** *Stará práva jsau.* Rozumí se Menší Privilej Brněnský §. 21.: „Si quis levis vel inhonesta persona verberata fuerit, quae hoc ipsum forte sua meruit insolentia atd.“ (Cod. I. 79.)
- XXVIII. 18.** Všechno postup soudní, vypsáný zde při vraždě, položen jest docela samostatně od Brikečího, ještoť nic toho není ani v originálu Brněnském ani v Pražském. Jest to patrně samostatné právo Pražské z dob Brikečího.
- XXVIII. 19.** Artikul tento samostatně vložen jest od Brikečí.
- XXIX. 3.** Artikul tento nalezá se v originálu Pražském, nikoli v Brněnském.
- XXX. 4.** Náprava v tomto artikuli jmenovaná slove v originálu Pražském „pesserung.“
- XXX. 6.** Kusu toho není ani v Právu Brněnském ani v Pražském, i přidáa jest samostatně od Brikečího.
- XXXI. 5.** *Stará Práva* na konci spomenutá nejsou, jak Brikečí dí, Práva císařská, nýbrž Jura originalia: „Quicumque domum alterius“ (Čl. 23. Privileje Menšího Brněnského. Cod. I. 79.)
- XXXII.** Dlužno připomenouti, že art. 1. až 7. nejsou obsaženy v originálu Pražském, ačkoliv kusy ty nacházejí se v Právu Brněnském; není nepodobné že v originálu Pražském vypadly toliko náhodou; opis Kutnohorský sděluje jich též. V originálu Pražském kapitola tato počíná se textem artikulu 9tého: Judex non aliter atd.
- XXXII. 1.** *Jakož Šalomún dí,* dáno jest v originálu: Secundum quod Sapiens dixit: „Pro justitia agonista usque ad mortem.“ Dále připomíná se Mudřec, *jenž dí ve svých „Tajemství,“ řka,* což v originálu podáno slovy těmito: „Juxta illud prohibet in „Secretis“ suis: „Tunc incipiet populus timere regem, cum viderit eum timere Dominum.“
- XXXIII. 19.** *Jako o zbití kyjem v Právech starých se vypisuje.* Viz Menší privilej §. 19. a 20.: „Quicumque bonum hominem, qui non fuit de honestioribus civitatis, caedat fustibus, judici talentum, fustigato duo persolvat etc.“ — „Si aliquis, infra septa muri habens 30 talenta, fustibus caesus fuerit, suspectus det judici 2 talenta, caeso 5 talenta“ etc. (Cod. I. 79.)
- XXXII.** Artikul poslední, bez čísla, přidán jest samostatně od Brikečího; v originálu Pražském ho není.
- XXXIII.** Artikul poslední, bez čísla, též samostatně dodán jest od Brikečího.
- XXXIV. 2.** *Židovská Obdarování.* Takovým rozumí se Privilegium Judaeorum neboli Jura et Privilegia Judaeorum (Roeszler 433), Židům v Čechách za krále Přemysla Otakara II. r. 1254 propůjčená (Codex Juris Boemici č. 45: Lex Judaeorum). Obsažena jsou tu ustanovení papežská, pak vlastně tak řečená „Statuta Judaeorum.“ V těchto čte se o §. 1

o svědectví: „Primum quidem statuimus, ut pro pecunia mobili aut pro re immobili aut in causa criminali, quae tangit personam aut res Judaei, nullus christianus contra Judaeum nisi cum christiano et Judaeo in testimonium admittatur.“ O privileji židovském kromě toho řeč jest v kap. LXXI. artikul 1.

- XXXV. 4.** Druhý odstavec tohoto artikulu přidán jest od Brikečího z pozdějšího kusu originálu Pražského: De juramento calumpniae. Při tom vynechán u Brikečí artikul Pražský „De iuramento calumpniosio.“
- XXXV. 9.** *V Starých Právech* t. j. antiquum jus civitatis habet, nena-psané právo Brněnské, approbata ab antiquo consuetudo in civitate nostra (483).
- XXXVIII. 1.** *V Starých Právech* t. j. in Juribus Originalibus, v Privileji menším §. 7. „Prohibemus etiam, ne quis aliquem proprio pane carentem in ludo deciorum dampnificet, ultra quam sit ejus valor vestium. (Cod. I. 78.)
- XXXVIII. 2.** *O hře kostěné.* Artikul tento vložen od Brikečí samostatně; není ho v originálu Pražském ani v Brněnském.
- XLI. 1.** *V Starých Právech píše se:* Tu se rozumí čl. 23. Privileje Většího: „Statuimus etiam firmissime, quod quicumque mulierem honestam vel virginem vi oppresserit . . . vel rapuerit, et illa intra quatuordecim dies testimonio duorum credibilium virorum se probaverit exclamasse: ille etc.“ (Cod. I. 76.) — Z toho vidno, že další připomenutí, jakoby „stará práva“ tato byla „práva císařská“ dokonce nemá žádné podstaty; neboť citát zde položený jest pokračování čl. 23.: „Praeterea, si illa infra dies 14 testimonio septem virorum illum convicerit, nulla sibi conceditur expurgatio, sed capitali sententia punietur.“
- XLVII. 5.** V artikuli tomto jen průpověď první vzata jest z Práv Brněnských; co následuje, přidáno jest od Brikečí.
- XLVII. 6.** Článek toho není ani v originálu Práv Brněnských ani v Právu Pražském; přidat jej Brikečí sám. Věcně shoduje se artikul tento s artikulem v kap. V. 5. položeným.
- XLVIII. art. 2.** *V Africe paliče osení, a v Míšni a kdež kovy mají falešné minciři.* Brikečí zde nedobře porozuměl latinskému textu, jenž jedná o paličích osení v Africe, o paličích vinohradů v Mysii (in Mysia vitium incensores), a o falešných mincích.
- L. 1.** Závěrek není obsažen v Právu Pražském, ovšem ale v originálu Práv Brněnských.
- L. 2.** Druhý odstavec tohoto artikule vložen jest samostatně od Brikečího.
- LV. 6.** Práva stará nebo Císařská o psancích pro rány jsou dle originálu Brněnského „jura originalia,“ nikoli však Privilej.
- LV. 7.** Druhý odstavec tuto položený nenalezá se ani v Právech Brněnských ani v Pražských; přidán jest samostatně od Brikečího.
- LVI. 4.** Druhý odstavec pochodí samostatně od Brikečího.

**LXI. 2.** Odstavec „Práva služebnosti mnohými obyčejí bývají potracená“ až „A příkladové toho nahoře se vypisují“ patří ne do prostředka, alebrž na konec celého artikule, jakž se to nalezá v originálu.

**LXIV. 1.** Celý tento artikul vložen jest od Brikeiho samostatně, aniž ho jest v originálu Práv Brněnských neb Pražských.

**LXIV. 2.** Stará Práva zde připomenutá nejsou Jura originalia Brněnská; neboť v Privileji Větším i Menším nic podobného se nenalezá. A přeče píší Práva Brněnská výslovně: „Sicut consuetudo et jura municipalia civitatis habent.“ Patrně že se zde rozumí právo Brněnské obyčejové, nepsané.

**LXIV. 3.** Zajímavé, že slova latinského originalu „nisi mater illustris est“ přeložena jsou: „leč by máte vládyka byla.“ — Závěrečné ustanovení „o rovných dílech dědičských“ přidáno jest od Brikeiho, aniž se nalezá v originálu Práva Brněnského. Patrně že právo slovanské vniklo do práv městských.

**LXIV. art. VII.—XXIII.** Celé toto oddělení samostatně vloženo jest od Brikeiho do Práv Městských, ješto takového cos ani v Právě Brněnském ani v latinském textu Práv Pražských se nenalezá. Vzato pak jest pojednání toto z vylíčení stromu příbuzenstva, jež sepsal Joannes Andreae, doctor decretorum Bononiensis, kterážto declaratio arboris consanguinitatis přidána bývá v Corpus Juris canonici, na závěrku po Extravagantech.

Tu se pak shoduje art. VII. s §. 2., art. VIII. s §. 6., IX. s §. 7., X. s §. 8., XII. s §. 9., XIII. s §. 10., XIV. s §. 11., XVI. s §. 13., XVII. s §. 14., 15. a 16., XVIII. s §. 17., XIX. s §. 18.

**LXIV. 15.** V *právích duchovních XXXV. qu. III.* Rozumí se zde Decretum Gratiani, dílu druhého quaestio II. a III., causa 16. 18. (c. 16. 18. C. XXXV. qu. 2 et 3): Progeniem suam unumquemque usque ad septimam decernimus observare generationem, et, quamdiu se agnoscant affinitate propinguos, ad conjugalem copulam accedere denegamus. — De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. — Nulli christiano liceat de propria consanguinitate sen cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur aut memoria retinetur.

— **21.** *A trvá ta překážka i po smrti té osoby . . .* Rozumí se zde opět Decretum, dílu druhého quaestio X. causa 1. (c. 1. C. XXX. qu. 10.), kdež se široce ustanovení toto vypisuje.

— **23.** *Jakož máš v Právích duchovních De consanguinitate.* Rozumí se zde ustanovení obsažené v Decretaliích c. 5. l. IV. tit. 14 De consanguinitate: Licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consanguineos tamen uxoris et consanguineos viri ex eorundem, sc. viri et uxoris, conjugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

**LXIV. 25.** *Jakož o tom v Právích Justinianových . . .* Cituje se zde Codex VIII. 48. De adoptionibus 2. — Instituci I. 11. De adoptionibus, — Digesta I. 7. De adoptionibus etc. f.

**LXIV. 26.** Citací na závěrku položená vzata jest z Dekretu Gratianova c. 1. C. XXX. qu. IV. „Duae commatres alicui habere non licet.“

**LXVI.** Kapitola tato v originálu Brněnském obsažená, vyňata jest textem svým namnoze z Instituci Justinianových, a sice art. 1. De testamentis in genere z II. 10., art. 2. z II. 11 a 12.

**LXVI.** Ku konci přidáno jest Brikeím připomenutí „vedlé práva Velikého a hlavního Města Pražského,“ aby kšaft tvrzen byl v 6 nedělích od svědkův.

**LXVI. 2.** Ukazuje se při kšaftích osob dospělých ku Právu Pražského, ale toť bylo i právo Brněnské: „Masculus qui annos aetatis 14 complevit, testamentum facere potest, foemina vero, quae explevit annos 12.“

**LXVI. 4.** Celý tento artikul jest vyňat z Instituci Justinianových II. 20: De legatis, a sice namnoze v překladu doslovném.

**LXVI. 22.** Stará Práva zde připomenutá, či Císařská Práva, jiná nejsou než Právo staré Brněnské (jura originalia), tak že přídavek, jakoby to byla práva císařská, jest nadbytečný. Ustanovení zde míněné obsaženo jest v Privileji menším č. 12. (Codex I. 78.)

**LXVI. 25.** Právo duchovní o svědectví.

**LXVII. 1.** Celá tato kapitola vložena jest samostatně od Brikei; originál Pražského Práva podává toliko text artikulu prvního a nic více.

**LXVIII. 11.** Příklad tuto vypravovaný dokonce se nevztahuje ku Praze, jakž tu praveno; Právo Brněnské výslovně dí: Jurati de Proczaw (t. j. Břeclav) in Skalicz venientes petierunt duos, qui ibidem per annum cum dimidio residentiam fecerant etc. a v originálu Práva Pražského položena jsou toliko písmena A a B.

**LXVIII. 15.** Odstavec první samostatně vloženo jest od Brikeiho.

**LXVIII.** Artikulové mezi **30. a 31.** bez čísla položení nenacházejí se v originálu Práva Pražského i vloženi jsou samostatně od Brikeiho. Jsou to nálezové Kutnohorští.

**LXVIII. 34., 35. a 36.** Artikulové tyto obsaženi jsou v originálu Práva Pražského, nikoli v Právích Brněnských.

**LXVIII.** Artikul poslední, nečíslovaný, nenalezá se v originálu Práva Pražského i vložen jest samostatně od Brikeiho.

**LXX. 4.** *Jakož Práva krumfeštní praví.* Toť vztahuje se k Privileji většmu č. 9. (Codex I. str. 74, 75): Si fieri vult inculpabilis, probet innocentiam suam met-secundus probabilium virorum et uno jurato.

**LXX. 5.** *o němž psáno v Právích krumfeštních.* Tuť v Privileji většmu Brněnském píše se takto: Quicumque alteri amputaverit digitum vel ita vulneraverit, quod membrorum patiatur detrimentum, id est lidschert, judici 2 talenta, passo damnum 5 tal. persolvat. Si vero fieri voluerit innocens, probet innocentiam suam met-quintus probabilium virorum. (Codex I. 75.)

**LXX. 12. str. 365.** *A o tom čti nahoře v krumfeštních Právích . . .* Článek tuto citovaný zní v Privileji většmu č. 3.: „Si homicida deprehensus fuerit in ipso factu cum gladio eruentato, et si iudex hoc probare

poterit cum VI idoneis et honestis personis et uno jurato, capite puniatur.“ (Cod. I. 74.)

**LXXI.** Hlava tato nenalezá se v Právních Brněnských, v Pražském pak Právě čte se toliko artikul první. Druhý artikul „o lichevnících a lichvě“ přidán jest samostatně od Brikeiho.

**LXXI. 1.** *A duvod toho jest z Obdařenie Zápisu židovského.* Vztahuje se to k Privileji židovskému z r. 1254 čl. 23.: „Item, si christianus a Judaeo pignus absolverit ita quod usuras non persolverit, si eadem usuras infra mensem non dederit: alis usuris accrescant usurae.“ (Cod. I.) Avšak český text zcela jiný rozum v sobě obsahuje nežli text původní.

*A tento ortel vyňat jest z Obdařeni zápisu židovského.* Rozumí se zde Privilej Židům daný čl. 7.: „Item, si aut per casum incendii aut per furtum aut per vim res suas cum obligatis sibi pignoribus amiserit et hoc constiterit, et christianus qui hoc obligaverit, nihilominus impetit cum: Judaeus juramento proprio se absolvat.“ (Cod. I. fr.)

**LXXII.** Také této kapitoly v Právních Brněnských není. Avšak ani lat. originál Práva Pražského nepodává více než artikul první. Všecky ostatní kusy až do konce přidány jsou samostatně od Brikeiho. Hlavní dva kusy: „Židovský řád a Ustanovení a řád žákovstva svěceného“. Tento druhý řád žákovstva položen jest v téže knize Staroměstské, kdež i originál Práv Pražských, textem latinským. Začíná slovy: Dolenter referimus. (List 249—253.)

Jiné kusy pocházejí z Kutné Hory, jakž samy se ohlašují.

## Obsah díla.

	Strana
<b>Životopis M. Brikeiho z Licska</b> .....	V
<b>Práva městská. Přípis králi Ferdinandovi I. Přípis purgmistru a radě Starého Města</b> .....	3
<b>Registrum všech kapitol</b> .....	13
<b>Práva konšelská</b> .....	15
Práva samým konšeluom náležitá, kterak se mají zachovávatí a v radách míti .....	15
1. Konšel má poslušen býti purgmistra. 2. Konšel v radě nemá mluvití, leč purgmistr káže. 3. Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluvití. 4. Konšel, ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu svolení. 5. Konšelé, svadí-li se, mají smíření býti. 6. Konšel, klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. 7. Konšel tajnost rady zachovaj. 8. Konšel věrni sobě býti mají. 9. Konšel přítele do rady neuvozuj bez povolení purgmistra. 10. Konšel v saudu a v při nemá zjevně za přítele býti. 11. Konšel nemá daruov bráti. 12. Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti. 13. Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslauchati. 14. Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdau. 15. Konšel, přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati. 16. Konšelé vyslaní nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno. 17. Konšel, vyjda z rady, doľno nechoď pod pokutí. 18. Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti než na rathúze. 19. Konšelé k králi v poselství jeti nemají bez obecních. 20. Konšel, z města jeda, má purgmistru oznámiti. 21. Konšelem býti ten má, kdo s městem trpí. 22. Purgmistr, ven z města odejda, poruč pečet jinému. 23. Lazebník, barvíř, pištěc, hudec nemá býti konšelem. 24. Konšelé do roka v radě seděti mají. 25. Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať. 26. Konšelé ortelov neřiekajte, než ráno na rathauze. 27. Konšel, radu pronese-li, hrdlo ztrať. 28. Konšel s druhým v radě nešepci. 29. Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla. 30. Konšel ubrmaniti nemá. 31. Konšel pečeti listu židovského nemá. 32. Konšel od prožalované pře nevycházej. 33. Konšelé, svadí-ti se, mají smíření býti. 34. Konšelé po orteli milosti nemohau učiniti, leč král. 35. Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuum neb kněžím odkazuje. 36. Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj. 37. Konšel, bera hařa-	

fance od stran, má z rady vystaupiti. 38. Konšehuov žádný trestati nemá, než purgmistr v radě. 39. Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. 40. Purkmistr, ztratí-li pečet dá králi pokuty padesát kop grošuv. 41. Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma. 42. Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavadiť. 43. Saudové zahájení mají držání býti. 44. Purgmistr má býti do čtyř neděl. 45. Konšel, zmešká-li hodinu, dá pokutu šest haléřuv, neb jak se svolí. 46. Do obce nemají choditi než sausedé usedlí. 47. Co k měšťanství náleží. 48. Právo městské jak se dává. Toto právo dávání konšel, který právo dává, má uměti. 49. Konšelé auřednky městské činiti mají.

**Knihy městských práv Starého Města Pražského. Předmluva cesařská** ..... 29

**Kapitola první (I). O žalobníku a obžalovaném vuobec** ..... 32

1. Saudu obyčejnému puol dne náleží; ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý. 2. Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, než-li puovod naň vésti. 3. Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými. 4. Žalobník prvé má dověsti svau žalobu. 5. Žalobník s obžalovaným někdy se podávají k jinému saudu. 6. Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. 7. Přija-li by věc ode dvou, a vrátil by jednomu, vinen jsi druhému. 8. Obžalovaný mlče vinen se dává. 9. Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více není povinen. 10. Odpor, když hotov není, netratí pře. 11. Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od saudu. 12. Obžalovaný, slyše žalobu, kdyby odšel, tratí při. 13. Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož puovoda vinití. 14. Žalobník cizí ku právu určití má. 15. Odpoviedati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeleď. 16. Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jím odbýti. 17. Hosti ve třech dnech má se spravedlnost státi. 18. Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahau očistí se. 19. Obeslaný proti prosté žalobě prostě se očistí, a proti svědku svědky odvozuje. 20. Žalují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel. 21. Odporník odložení hlavní pře, když puovoda obsílá, nepředčí. 22. Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu. 23. Žaloba rychtářova neb konšela, když se úřadu tkne, má prvé slyšána býti. 24. Odpověď z úkladu vraždy a z větčí rány má prvé býti. 25. Pro útek a zálohy první má slyšení, by postěz přišel. 26. Puovod, když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním. 27. Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízle, pokuta. 28. Puovod dlužníka jistce v každém právě muož vinití. 29. Obžalovaný při svú hlavní poruč s volí puovoda. 30. Odpoviedati služebniku, dokud počtu neučiní, pán nemá. 31. Urození z městských gruntuov mají městské právo trpěti. 32. Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. 33. Puovod a obeslaný mají šetřimi býti, jaké jsú pověsti. 34. Dědicové z krádeže v statku nalezené po otcí odpoviedajte.

35. Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí. 36. Žaloba z vraždy otce vauš dětem, než ženě, náleží. 37. Rukojmě za vraždu podeč určití mají. 38. Žena neb dědicové zabitého, dlhý čas mlčice, potom nežalujte. 39. Obžalovaný z vraždy, podáváje se sám k snůvě skrze zástupce, v podezření jest viny. 40. Ze dvou vražedníků, kterého viní, ten buď práv. 41. Vinný, který obžalován by nebyl a dobrovolně se poznal, duchovně naprav. 42. Žena obeslaná pro čary, jak má práva býti. 43. Pro ulauzení ženy bez řečníka sám odpoviedaj. 44. Podací, náležitě duchovenství, právo duchovní suď. 45. Žalovati vyobcovaný sám nemuož. 46. Obžalovaný má vždycky odpoviedati k žalobě žalobníka. 47. Žalobník muož proti obžalovanému výminku učiniti. 48. Obeslaný není povinen odpoviedati k žalobě z domnění. 49. Bude-li pře rychtářova, vysěstí z saudu má. 50. Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudce v jich žalobách.

**Kapitola druhá (II). O žalobách vuobec** ..... 51

1. Bezděky žádný nevíni, ani podruhé, z viny sauzeného. 2. Mordové noční neb denní kdy se ohlásiti mají. 3. Z cizoložstva cizí člověk nemá žalovati, než manžel neb saudce. 4. O žalobě na saudce, který by nechtěl sauditi. 5. O žalobě zapsání. 6. Žaloba odsauzeného na smrt není zcela viery hodna. 7. Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech. 8. Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsuzen býti má. 9. Sedm svědkuov více mohau u práva, než obce.

**Kapitola třetí (III). O řečnicích, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají** ..... 55

1. Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsú užiteční. 2. Řečník podezřelý nerečnuje. 3. Řečníka saudce nemá nutiti k řečnování. 4. Řečníka první obdrží. 5. Řečník kdykoli najatý, řečnovati má. 6. Řečníkem chudého má opatřiti saudce. 7. Strana když řečníka nemá, má se jí odložiti. 8. Řečník nemá se brániti nemocnému pro nárek mordu. 9. Řečníku, písaři mzda pány se ulož. 10. Přátelé straně nemají se odpiěratí. 11. Řečníku nekolik muož strana mieti bez ujmy jiným. 12. Řečník zločinci nemá dán býti. 13. Žena, jakž koli opatrná, nemá řečnovati. 14. Zloповěstní a přestupníci nemají řečnovati. 15. K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpoviedati.

**Kapitola čtvrtá (IV). O odvolání k vyššímu právu** ..... 58

1. Proč jest odvolání. 2. Odvolání k jakému rozumu býti má učiněno. 3. Po odvolání nic nemá přidáno býti. 4. Čas odvolání. 5. O spuocobu odvolání každému má vědomo býti. 6. Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď. 7. Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny saudce chtěli ho trestati, v tom se opět muž odvolati. 8. Bez přičiny žádný se neodvolávaj. 9. O odvolání bez psaní a o psaném. 10. Kdo pustí od odvolání. 11. Odvolání jistých zločincuov marné. 12. Odvolání nedopauští se v tom, čím se nemuož prodlítí, aneb co se vypovie z stałego práva obyčejného. 13. Který koli z stran se

	Strana
odvolá, to odvolání i druhému k užitku muož býti. 14. Zjevně zpupnému nepřeje se odvolání. 15. Pokuta odvolání 3 hřiven.	
<b>Kapitola pátá (V). O vodě a zbroji</b> .....	62
1. Duom svůj každý opravuj, bez škody jiného. 2. Kto má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. 3. Pokuta, kdo by přes záповěd [s] brání chodil. 4. Kupcuom pocestným nemá brána býti. 5. Rychtář k brání právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.	
<b>Kapitola šestá (VI). O ubrmaních a jich právích</b> .....	64
1. Kterým osobám má ubrmanství býti. 2. Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti. 3. Ubrmanuom když se pře poraučí, již z moci rychtáře vychází. 4. K ubrmanuom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění. 5. K ubrmanství svědkové nenáleží. 6. Ubrman první a známý jest znamenitější. 7. Ubrman odjinud muož býti.	
<b>Kapitola sedmá (VII). O stavuňcích vuobec</b> .....	67
1. Stavuňkové času válek a odpovědí jsú neplatní. 2. Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobré pověsti nalezené. 3. Nalezenau věc cizí nemuož žádný sobě osobiti. 4. Obstavený, postavě saukupa, prázen jest všeho. 5. Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně vážení a vpytávání býti. 6. Obstavenau věc sám třetí obdrží obstavující neb obstavený. 7. V stavuňcích většího počtu svědkuov šetřiti se má. 8. Obstavení pro přiřčení, že by puojčiti někdo přiřekl, nemá býti. 9. Obstavě kradený kuoň, muož své vzítí, než na dobroprověsného ne-sahati. 10. Přiřzení neb odeřnění krom saudu omylné není spravedlnosti škodné. 11. Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnau příčinau, má zaplácena býti. 12. Obstaviti pro ztravu kněze i jiného na svém právě muožeš. 13. V stavuňku věci světské i kněz na světském odpovídaj. 14. Kdo za škody zprosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. 15. Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti. 16. Jako jistec jistec muož na každém právě obstaviti, tak i statek. 17. Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva. 18. Obstaviti se kuoň nemá vzatý a prodaný pro clo, než hled toho, kdo proješ. 19. O stavování meče, plášťe.	
<b>Kapitola osmá (VIII). O příčinách nestání ku právu</b> .....	77
1. Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva z nepostavení. 2. Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti. 3. Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemuož.	
<b>Kapitola devátá (IX). O úročnicích a právu purgkrechtním</b> .....	79
1. Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti. 2. Úrokuov placení předchází dluhy. 3. V úrok kdyby se měšténím zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti. 4. Pro úrok základu bráti neb zvěsti se nemuož na jiný grunt, z kterého neplatí. 5. Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužni jeho úročniku. 6. Úrok městský muož splácen býti vždycky. 7. K grantu, z kterého se úrok platí, ty věci,	

	Strana
které k němu příslušeji, mají s gruntem postúpeny býti. 8. Úročník k splácení sebe nemá nucen býti.	
<b>Kapitola desátá (X). O obeslání a povolání ku právu</b> .....	83
1. Volání ku právu biřicem jest pod pře ztracením. 2. Tři obsilky mají předjiti odsauzení a zapsání. 3. Pokoj rychtářem kdo by přerušil, nemá obeslán býti třikrát.	
<b>Kapitola jedenáctá (XI). O smluvách a výminkách rukojmích ležení, přiřčení ztravy, škod placení</b> .....	85
1. Kdo co puojčí na základ, co se nedostane po základu, muož viniti. 2. Slíb-li dva nerozdílnau rukau, muož z nich jeden viněn býti. 3. Slíb-li kdo koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti. 4. V slibu společném díť zaplatě s oním, škodu platí. 5. Kdo slibuje společně za tři, dađa své, na jednom zase dobeďeš.	
<b>Kapitola dvanáctá (XII). O puojčkách a nájmech vuobec</b> .....	88
1. Co jest puojčování. 2. Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má placen býti. 3. Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí platiti. 4. Puojčení a svěření vždy má navráčeno býti, a sám sobě nemá sražovati. 5. Rozkáže-li pán svému služebniku vrátiti kuoň, a on by s ním ušeš, pánova jest škoda. 6. Věc puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. 7. Nájemník neb podruh, kúpil-li by duom, proto činži zaplat.	
<b>Kapitola třináctá (XIII). Seznání neb přiřzení, která škodí a která nic</b> .....	93
1. Přiřzení v saudu má více váženo býti než krom saudu, by i před přisežnými bylo. 2. Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu není škodné.	
<b>Kapitola čtrnáctá (XIV). O poručnicích a správčích statkuov a dětě</b> .....	95
1. Poručnikuov kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. 2. Přátelě další s uručením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez uručení. 3. Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého. 4. Na poručníky nedbaťe i ženy mají dopuštěny býti k žalobě. 5. Poručníci raději mají býti světští nežli duchovní. 6. Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkuom. 7. K poručenství bližší jsau přátelě otcovi než mateřini.	
<b>Kapitola patnáctá (XV). O škodách vuobec</b> .....	98
1. Škoda pro navráčení neslibená, neplatí se. 2. Obžalovaného poručník neodpovídaje, tratí při. 3. Škody grantovní nebezpečné jsau i podruhuom. 4. Škody slíbené mají se platiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby. 5. Škody se platí některé, ač i nejsau slíbené. 6. Škoda stane-li se na vínu šrotěře neb formana v moci, on zaplat. 7. Forman najma koně, učiní-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží. 8. Škoda pánova jest, bude-li sud zlý a rozpučí se. 9. Škody mají placeny býti	

vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti. 10. Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

**Kapitola šestnáctá (XVI).** *O dluziech a dluznicích vuobec* . . . . . 105

1. Dluhy platiti může zadlužilý muž, puojma ženu bohatí. 2. Dlužník, má-li hotové, nemá základu klásti. 3. Dlužník věřiteli, odpoļu se znaje a polovici popíraje, má přísici. 4. Dlužník, pravě, že dluh zaplatil, pokaž. 5. Dlužníku má více věřeno býti, když praví, že na jiný dluh dař diel peněz. 6. Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti. 7. Věřitel a dlužník prvé před saudem učisti se mají. 8. Dluhové první prvé platiti se mají. 9. Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý. 10. Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. 11. Z dědictví mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti. 12. Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh vzrostl. 13. Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nahražovatí nemá. 14. Dluh mužem propitý žena nenie povinna platiti, chce-li. 15. Dluh za službu za čas minulý má placen býti. 16. O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti. 17. Dluh královský a obecí jiným se dluhuom předkládají. 18. Dluh před věnem zajde-li, ten též předčiti má. 19. Dlužník, nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli. 20. Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědčení nebylo. 21. Dluh desátkový žádny nemuož osvoboditi.

**Kapitola sedmnáctá (XVII).** *O věcech k schování a k svěření daných vuobec* . . . . . 114

1. Schované neb svěřené věci každý pilen buď tak jako své. 2. Schovavati kdo by co dař, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina. 3. Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezešti, nenie povinen platiti. 4. Svěřenau věci kdo kupěi, ztratí-li se, má ji platiti.

**Kapitola osmnáctá (XVIII).** *O věnném právu vuobec* . . . . . 118

1. K věnu žena vždy právo má, dokudž děti nezplodí. 2. Věno mateři se umrtvuje, jakž dítě zplodí. 3. Věno se neumrtvuje, by pak máti dítě umřlé porodila. 4. Věna zbavití muž ženy nemuože, nemaje s ní plodu. 5. Žena rozvedená pro nezbytí věna netratí. 6. Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském. 7. Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slibeno býti. 8. Věno prvé ženy má ujištěno býti, než muži. 9. Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, než-li věno ženy. 10. Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá uručen býti. 11. Žena, čím méně věni, tím méně vezme. 12. Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu. 13. Věno dluhy dědičné z potřeby muož do času zastaveno býti. 14. Věno od dlužníkuov, leč žena svolí, nemuož hyndrováno býti. 15. Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené. 16. Věno své žena křařovatí muože. 17. Žena, nezplodě děti od toho muže, na věnu dosti měj. 18. Nevěstini svědkové a smlůvce mocnější jsú, než ženichovi. 19. Věno ženy, dané od prvního muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

20. O zaplacení věna svelkruše bližší jest pokazovati. 21. Věna placení má toliko samé ženě býti. 22. Věna k placení bývají dědici povinni. 23. Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. 24. Věno nemá slibeno býti k oklamání věřiteluov.

**Kapitola devatenáctá (XIX).** *O nových gruntuov vysazení a hradbách, štěpnicích* . . . . . 128

1. Mezi děláni má býti při přítomnosti sauseda. 2. Staví-li kdo co po záповědi, má zkaženo býti. 3. Prevět na prostramu jak má dělán býti, a jak v auzce. 4. Co jest sausedu k nevolí zřetedně, nemá toho saused učiniti. 5. Stavení jak na vaysš, tak na hlubokost býti muože. 6. Měštiště k nárožnímu domu větší má býti. 7. Opovědi před škodau kdo neučiní, nemuož ze škod viniti. 8. Vokna na dvír sauseda udělaná mohú zhražena býti.

**Kapitola dvacátá (XX).** *O nápravách rozličného zavinení* . . . . . 132

1. Pokuta ne hned po saudu má brána býti. 2. Funt v práviech šacuje se dvacet grošu. 3. Kto brání žalovati, pokutován buď. 4. Pokuty jak se v právích dělí. 5. Pokuta má se platiti z statku vlastního. 6. Pro řeči neslušné toliko před přísežnými rychtář pokutu má. 7. Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži. 8. Pokuta neni pro žerty. 9. Pokuty nedá, kdo měščuo řezače ztepe z sucha. 10. Pokuty nedá, kdo se přísahau očisti. 11. Pokutau saudec nejsau povinni, že by se nesrovnali. 12. Pokuta, kdo duočklivé přísežného by dotekl, odprošení jest. 13. Mistr nemá učedníka bítí do vylití krve, než toliko dvanácte ran. 14. Pokuta, kdo štrafuje saudec, 72 peněz. 15. Pokuta, kdo by se strojil koho bítí, odprošení. 16. Náprava uraženému má předjíti pokutu rychtářovu, a smlůva státi. 17. Pokuta, když přísežní se dotýkají. 18. Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiž dvanácte halěřuov. 19. Pokuta, kdoby přísežným mluvil, že lhau, odprošení a deset funtuov. 20. Pokuta, kdoby v přísaze padl, jeden groš. 21. Kdyby smlůva byla, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli. 22. Pokuta pro nespravedlivau míru neb váhu, první pět funtuov. 23. Každá váha má v své celosti býti. 24. Pokuta za krádež osení na poli: věrduňk. 25. Pokuty nemění se pro změnění rychtáře. 26. Pokuta, kdo na rozkázání rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš. 27. Pokuta, kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudeci. 28. Pokuta, kdo by nedověděl útoku na duom. 29. Pokuta, kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudeci. 30. Pokuta za znamenitější aud pět funtuov a škody. 31. Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven. 32. Pokuta, kdo se sám chtě ochromí. 33. Žena prosúdití nemuož muži svému než tři halěře. 34. Po ujiti z města kdyby zas přijat měl býti, daj jednu kopu grošu českých. 35. Pokuta zapsaného vyšleho pro rány, v městě řapeného: dvacetí funtuov. 36. Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puoř třetieho věrduňku a šedesát grošuov. 37. Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běžař. 38. Pokuta, kdo by panský nález štrafoval, deset kop. 39. Pokuta falešného svědectví v přech leh-

čejších: sto grošuv, v větších pak: jazyku protřzení. 40. Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má. 41. Pokuta nespravedlivého měření a vážení. 42. Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují. 43. Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošuo. 44. Hovado zabi-li druhé, pán jeho muož je splatiti. 45. Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. 46. Pokuty, které tato se píší i které by páni ukládali, na tři díely se dělití mají.

**Kapitola jedenmezcítmá (XXI).** *O prodajích a kupování vuobec.* 147

1. Kto komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi. 2. Kupí-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti, ale užítku nic. 3. Prodáváč to, což prodává, má závady osvoboditi. 4. Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh. 5. Kupí-li kto kuož ozhřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. 6. Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího. 7. Prodaj utvrdí-li se božim peniezem, již škoda budící bude kupujícího, a zvrže-li trh, neplatí kupující. 8. Při prodaji zamčlení škodlivé jest. 9. Hřebem co jest přibito, to příleží kupujícímu, leč bude výměnka. 10. Prodá-li služebník jinému než pán kázał, trh nemá státi. 11. Základové budau-li prodání s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

**Kapitola dvamezcítmá (XXII).** *O purkrechtech a smlouvách.* . . . . 151

1. Purkrechtství není ani nájem ani prodaj. 2. Purkrechtníka pán pro neplacení muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti. 3. Purkrecht od nájmu a prodaje děli se šesti obyčeji. 4. Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.

**Kapitola třimezcítmá (XXIII).** *O světečních dnech a rukojemství.* 153

1. Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození. 2. Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěť aneb on sebe sám. 3. V uručení pro vraždu není na penězích, než má seděti. 4. Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se. 5. Jistec propustí-li se, i rukojmí jsau prosti. 6. Vypověděnec, nemá-li rukojmí, nemá držáu býti. 7. O zproštění rukojmí. 8. Rukojmí poslední kdy vyvazují první. 9. Zeman, žaluje-li na městském právé, toho práva řád a právo trpěti má. 10. Právo zemské nemuož změnití práva městského, aniž jest co větší. 11. Dluhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství. 12. Purkrechtník vayš nad dědictví nemá urukovati pánu. 13. Rukojmě muož viněn býti, by jistce někdo neměl. 14. Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej vinití. 15. Věřitel, pří-li, by přidať roku dlužníku: rukojmě, nemoha toho pokázati, daj své.

**Kapitola čtyrmezcítmá (XXIV).** *O utíkání a utíkajícíem* . . . . . 157

1. Utíkající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdo by doma nebyl.

**Kapitola pětmezcítmá (XXV).** *O krádeži a laupeži vuobec* . . . . . 158

1. Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či jsú, mají se vrátiti.  
2. Krádež jedna jest, když koho s skutkem lapí, druhá tajná, [když]

koho obviní. 3. Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšeni býti. 4. Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícího. 5. Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti. 6. Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti neb povolán býti. 7. Krádež nalezti a s skutkem lapiti, jest rozdiel. 8. Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na ztopověstného. 9. Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti. 10. Kradené věci mají vrácené býti, čiž sau byly. 11. Obžalovaný nepodezřelý bližší jest, své cti hájiti. 12. Šlužebník před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. 13. Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že není podezřelý. 14. Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný býti. 15. S krádežem vzatý, s čím lapen, s tím k saudu veden buď. 16. Zloděj poprvé obžalovaný a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. 17. Ukradli-li by komu cizí věc vedle jeho, a on s tím mlčal, potom ji plat. 18. Ztratí-li kdo co věryhodného, má zas vráceno a věřeno býti. 19. Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. 20. Bude-li kdo při laupeži, a odpieral-li by: nemuož mu věřeno býti. 21. Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuo neb poručíkuo mrskán býti.

**Kapitola šestmezcítmá (XXVI).** *O ztracenie mečuov a milostech vuobec* . . . . . 165

1. Meč ztracený placen má býti věrduňkem 2. Vražedník neb laupežník, nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hlavní pokutau trestán buď.

**Kapitola sedmmezcítmá (XXVII).** *O dědictví a jeho postupování i nápadech* . . . . . 167

1. Dědictví drží-li kdo rok a den bez nařčení, ten bezpečně drž. 2. [Při] odevzdání, na potvrzení a oznámenie právo rychtáři má dáno býti. 3. Opilý večer prodá-li dědictví, není trh stálý. 4. Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati, než před právem. 5. Na dědictví dluh ukázaný, před mnohými držiteli má zpraven býti. 6. Vládnutie má počítáno býti ode dne odevzdání, a ne od nařčení. 7. Osvědčování k dědictví pro památné i doma i před saudem býti muož. 8. Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. 9. Počátek vládnuti jest ode dne postaupeni v saudu, a ne od prodaje. 10. Cesty starodávní, ulice, meze, hlinišťe, písky mají býti obecné. 11. Dědictví zastavené, nadlepsi-li se, jistiny nepřirazi. 12. Dědictví prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti. 13. Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb tříšky dáním bývá. 14. Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. 15. Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí. 16. Dědictví jako po bratrích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestrah. 17. Penízi za dědictví práva nečiní. 18. Dědictví připadá na ženy, když není pohľadie mužského. 19. Dělení náleží staršimu, a volení mladšimu. 20. Synové vlastní nápad mají ku všemu po otci. 21. Synové čtveři

jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní. 22. Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 najviece nosí. 23. Dcera, by lotra pojała, má díť její poručený dán býti. 24. Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a poplatk zadržali, mohau sáhnúti na dědictvie. 25. Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti práta. 26. Dědictvie muož se dáti voleným dětem i je s přirozenými spojití. 27. Zemrau-li muž a žena, děti nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy. 28. Dá-li máťe synu víc, a dcera neodepře, její škoda. 29. Statek nekšaftovaný máti, dokudž vdovau, muož spravovati. 30. Kněz nedílňý má k dílu spravdnost. 31. Bratr otcuov bližší dědic než bratr mateřin. 32. Dědicové najprv po otci dluhy platití mají. 33. Kaupení řádně skonané stálé býti má. 34. Oddělený, chce-li mieti s jinými díť, přilož svú stranu. 35. Prodavač, zamlčí-li co spravdnivého, nemá toho požití. 36. Dvoje dědictví: domovní a zabrađní.

#### **Kapitola osmmezcítmá (XXVIII). O vraždě vuobec a rukojmích.** 184

1. Padesáte funtů váží 30 hřiven. 2. Obžalovaný z vraždy hodnějši jest se vyměřití, než přemožen býti. 3. Žaluje-li se bez znamení vraždy, proto prost nebude. 4. Přisahači pro vraždu navracení práva nemají. 5. Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by se mu moc stala. 6. Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu, muož zase státi. 7. Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpieraly: ženě má se k žádosti státi. 8. Seděl-li by pro domnění vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má propuštěn býti. 9. Kdo káže urazití, a on by jej zabil: vinen jest mordem. 10. Pro vraždu pokora činěna býti má ženě i dětem. 11. Zabí-li kdo koho z příhody a nechtě, nemá hrdla ztratití. 12. Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář řád při něm zachovaj. 13. Kněz, nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau. 14. Přisahající, i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně. 15. Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti. 16. Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viny. 17. Podezřelí v velikých vinách mohau obvinění býti, aby se očistili. 18. Obžalovaný pro vraždu, by meč mřel a by utíkał, muož se očistiti. 19. Zapsaný pro vraždu nemá přechovávan býti.

#### **Kapitola devětmezcítmá (XXIX). O pohrůžce žhářství i o skutku** 193

1. Listy obžalovaný z žhářství očistiti se má. 2. Žhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti. 3. Při vohni, kdo by koho zsekał, má stat býti, aneb ruka jemu utata. 4. Pohruožky, kdo nedá provoľati dáti, odpovídaj v saudu. 5. Za minulé zapálenie muož rukojmě býti, ale za budúci nic. 6. Obněm škody učiněné, když vyjde z něštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti. 7. Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejsa doma, škod neplatí. 8. Žhář muož vsudy jat býti, bez opovědi rychtáře. 9. Žaluje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpětí žalobník. 10. Z žhářství obža-

lovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech. 11. Žhář, vyvede-li se sedlákóm z zapálení, pán ho nemuož vinití.

#### **Kapitola třidecátá (XXX). O přípovědech a zápovědech neb ob-stavení.** ..... 197

1. V přípovědi prvost neb potomnost právo činí. 2. Hospodář před pří-povědníky předčí. 3. Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře. 4. Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti. 5. Statek kdo čí drží místo mrtvého dlužníka, muož vinen býti. 6. O přípovědi k krádeži.

#### **Kapitola třidecátá první (XXXI). O útoku na duom a kvaľtu a výboji.** ..... 199

1. Kvaľt na duom kdo učiní, by neranił, má co vražděník trestán býti. 2. Kvaľt nenie, jede-li kdo pro svú ženu do cizího domu. 3. Kvaľt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí sudte. 4. Kvaľt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všechny žaloba býti. 5. Honi-li jeden druhého, a on uteče do domu nětčího, a zabil by jej: nenie útočnikem. 6. Útok na duom neb kvaľt, muož i dalšími sausedy pokázán býti.

#### **Kapitola třidecátá druhá (XXXII). O rychtáři a saudeci i jeho povahách a úřadu** ..... 203

1. Rychtář a též saudec má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravdnivý etc. 2. Rychtář neb saudec volný býti má, moci nečiníti, lakomstvie nehledětí. 3. Rychtář vážně se míti, a k konšelóm slušně se chovati má. 4. Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatovati mají. 5. Rychtář má panské nalezy k skutku přivozovati. 6. Rychtář k brani moci nemá, kterú by se někdo bránił proti moci. 7. Přisežní mají jméno od přísahy věrné a spravdnivé. 8. Saudec nemá saudití, když právo jest, vedle svého zdání, než vedle práva. 9. Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá pokuty 30 kop a přísahu učiní. 10. Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločincúom nefolkovati. 11. Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má. 12. Pán nepočestně v saudu člověku mřuvě, zbavuje se pokut. 13. Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudec čas položiti k stání do dví nedělí. 14. Rychtář po srovnání auřadu pokutu svú na věcech jeho muož porazití. 15. Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezřenie byli z lavie vypovědieni. 16. Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyrážeti. 17. Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomního připadají. 18. Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli z puchu to činí, tehdy dá deset kop pokuty. 19. Kdo do vazby z rozkázání nechtěl by jítí, má moci vzat býti a pokuty pět šilinků dáti. 20. Žalobau jednau což muož obsaženo býti, kdo by na dvě dělil, nemá mu slyšení dáno býti. 21. Urukování jedno jest před saud, a druhé k dosti-učinění. 22. Svědkuov kdo by více jmenoval a méně pokazal, pře neztratí, než pokutu dá. 23. V saudu



- osob přijímání žádné býti nemá. 24. Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntuo, než toliko prodaj. 25. Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný. Jedna pře nemá býti rozdělena.
- Kapitola třidecátá třetí (XXXIII).** *O konšelích a jich auřadu a pracech*..... 218
1. Noví konšelé jak se mají spraviti i město řediti. 2. Konšelé mohau v svátek rok odložití. 3. Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož. 4. Přísežní o dluhy majiece přísahati, na kříži nepřisahají. 5. Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšelnuv, v pokutu padnau. Konšel, jsa tázán, kdy má vyznání činiti.
- Kapitola třidecátá čtvrtá (XXXIV).** *O židech a základích*..... 222
1. Žid v svém židovstvu zachováý muož v saudu za dobrého projieti. 2. Žid nařkne-li křestana před židy, mají býti židé i křestané svědkové. 3. Žid maje za sebú základ, dluh přísahú obdrží. 4. Žid, s židem maje činiti, sudte se před židy, nejsau-li v podezření. 5. Židovská přísaha má býti na knihách Mojžišových, na přikázání: „Nevezmeš jména Božíeho nadarmo.“
- Kapitola třidecátá pátá (XXXV).** *O přísahách vuobec*..... 225
1. Přisahati muož člověk sám neb skrze řečníka. 2. V přísaze nemá změnití liter. 3. V přísaze jsa od mnohých vinín, ne všecy má jmenovati. 4. Přisahu obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí. 5. Přisahaje šeplavý, neb breptavý neb zajiekavý, by pochybil, neškodí. 6. Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. 7. Přisahati muož na svém právé člověk duchovní neb zemanský. 8. Narčený zprosta pro vraždu dávní, přísahau prostau se očistí. 9. Přísaha má býti dvěma prsty. 10. Přisahati má zvyklau řeči svau, kdo jiné neumí. 11. Přisahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné. 12. Přísaha má učena býti před přísežnými a stranou. 13. Konšel žádný nemá dávatí žádného návěští proti své přísaze. 14. Přisahaje pro případnú žalobu, v při nepadá. 15. Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. 16. Přisahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přísahá.
- Kapitola třidecátá šestá (XXXVI).** *O přísežných svědomí*..... 231
1. Přísežní sami sobě svědčiti nemají. 2. Přísežný, svěděl-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. 3. Konšel též má sauzen býti jako jiný. 4. Přísežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, muož jinému přísežnému oznámiti. 5. Přísežného seznání v žalobě ranění, před jinými předčí. 6. Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování v vin. 7. Konšel obeslaný, nepřijde-li, což koli jiný zřídí, i on držeti má.
- Kapitola třidecátá sedmá (XXXVII).** *O listech poselacích*..... 235
1. Listové nemají dávatí býti, které by byly městu k lehkosti a ke škodě
  2. Listové mohau odepření býti od toho, čí pečeti se má pečetiti.
  3. Psanec v jednom saudu vsudy za psance odsauzen býti má.
- Kapitola třidecátá osmá (XXXVIII).** *O hře kostecní*..... 237
1. Prohraný dluh nemá dopomáhán býti právem. 2. O hře kostecní.

- Kapitola třidecátá devátá (XXXIX).** *O světle do domu a pokojuov okenném*..... 238
1. Světla propuojećování mají býti obapoňně odměná.
- Kapitola čtyřidecátá (XL).** *O ženách a pannách vuobec*..... 239
1. Muž má vuoli za ženu odpoviedati v saudu.
- Kapitola čtyřidecátá první (XLI).** *O násilí panen a paní*..... 241
1. Násilník, řádně přemožený, má stat býti. 2. Ženu kdo by druhému ulaudil, jsa právem přemožen, má na kuof strčen býti. 3. Žena, hledaje muže, za šest neděl vrazedlníka dietěte svého muož sama viniti. 4. Žena, před vdaním vdlužeci se, má odpoviedati, by muže doma nebylo. 5. Svědkové ženy v přísaze padají. 6. Ženy majiece svoú díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte. 7. Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. 8. Vdovy nekšaftující právo muž, kteréhož pojme, obdrží před dětmi. 9. Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. 10. Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. 11. Ulaudí-li let nemajíc pannu kdo s násilím z domu, má stat býti. 12. Ulaudí-li žena let nemajícího, díel svoú ztratí a města prázna buď. 13. Panny, nechtí-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vzněsti.
- Kapitola čtyřidecátá druhá (XLII).** *O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti*.... 248
1. Ulaudí-li který pacholek neužitečný komu dceru, má města prázden býti. 2. K manželství jako i k viere a jiným svatostem žádný nemá nutiti.
- Kapitola čtyřidecátá třetí (XLIII).** *O mordích a pro to trestání a pokutách*..... 250
1. Mordér jest, kdo zabije, béře; vrazedlník kto v svadě zabí. 2. Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpráví, obžalovaný dobropověstný čist bude.
- Kapitola čtyřidecátá čtvrtá (XLIV).** *O závazcích a přirčení*.... 252
1. Zavázání, které nemá dne uloženého, dnešek jemu slúží.
- Kapitola čtyřidecátá pátá (XLV).** *O zprávách úředníkuov*..... 253
1. Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zprávu činiti mají.
- Kapitola čtyřidecátá šestá (XLVI).** *O pastuchu a jeho péči*..... 253
1. Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznic a skotu.
- Kapitola čtyřidecátá sedmá (XLVII).** *O pokoji stranám od saudce uloženým*.... 255
1. Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil neb pítí nepodał.
  2. Pokoj zapověděný kdo zraší a uteče, zapsán buď za vinného. 3. Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. 4. Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtáv pokuty. 5. Očista pro vyrušenie pokoje — sám třetie. 6. Kdo koho zseká v trhu ranami, ruky zbaven buď.
- Kapitola čtyřidecátá osmá (XLVIII).** *O pomstách pro zavinění*... 258
1. Lidé zaviňují z úmysla, z kvapnosti, z příhody. 2. Pomsta a vina otcova

nevztahuje se na dědice. 3. Žena, ukáže-li na muže cizoložství, sodomství, hrdla svého nebezpečnost: má s ním rozvedena býti. 4. Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smýkán býti. 5. Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.

**Kapitola čtyřicátá devátá (XLIX).** *O základech a zástavách vůbec* ..... 261

1. Věřitel, maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví. 2. Maytnému věc za cto složená tajně jest v základě. 3. Základ kdo vyplacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen. 4. Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají. 5. Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahá. 6. Host slove cizozemec neb z jiného panství. 7. Kdo prvé zavazání základu pokáže, prvé peníze bere. 8. V základu kostelní věci nemají brány býti. 9. Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti. 10. Základ pod škodami, berau-li se z něho užitek, nemá bráti za škody. 11. V základě muož se vzíti od dlužníka, což koli má movitého. 12. Žaloba z základu zápisy a listy předčí žalobě osobní. 13. Z základu užitek postihne-li věřitel dluh svuoj, má pustiti od zástavy.

**Kapitola padesátá (L).** *O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy.* 266

1. Pečeti bez psaní u listu nic neváží. 2. Majestátuom rozum dávatí, mimo listerní, jest nebezpečno. 3. Listovní svědomie pevnější nežli austní. 4. Z práva obecného podobenství k duvodu muož se bráti, ale z majestátuom nic. 5. Listu strauhání na místě znamenitém jest ke škodě. 6. Dluhové synovi otei nebývají ke škodě. 7. List starý na žádost věřitele přísežní mají dopustiti obnoviti. 8. List psaný, svědče na osobu i na dědictvie, není ke škodě. 9. Listu neškodí písařské pochybení, jako kdyby opak pečeti. 10. List na osobu není stálý, ale na grunty jest stálejší. 11. List a obdarování potracuje se z těchto příčin. 12. List maje díru přirozenou, není škodný. 13. Svědkové k listu mají prošení býti. 14. V listu struhání v místech potřebných jest škodné. 15. O škodném opravování hamfeštu.

**Kapitola padesátá první (LI).** *O řečnicích a poručnicích* ..... 272

1. Odpovídati muož každý sám neb skrze jiného. 2. Poručník cizí má mieti list mocný ku právu.

**Kapitola padesátá druhá (LII).** *O slibích vůbec* ..... 273

1. Slib neslušný a nemožný má změněn býti.

**Kapitola padesátá třetí (LIII).** *O slibích osobních mezi stranami* 274

1. Slibové, mezi jinými učiněni, jiným škoditi nemohú.

**Kapitola padesátá čtvrtá (LIV).** *O slibích, o vyvazení a osvobození* ..... 274

1. Kdo co slíbí, ten je dlužen. 2. Slib dobrovolný v čem koli má naplněn býti. 3. Slibu neplní let nedošlý. 4. Kdo by v naději přičekal hosti, za škody do času jistého povinen bude.

**Kapitola padesátá pátá (LV).** *O zapsání vin a psancích vůbec.* 276

1. Má-li kdo při ztrátě, třikrát obestán býti má. 2. Posledního obestání zmešká-li, dokud saudec sedí, zapsán buď. 3. Zapsaným v počestných přech způsob práva neháji se. 4. Vražedník, ujde-li z jiného práva, muož viním býti i zapsán na jiném právě. 5. Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. 6. Psance kdo přechovává, kterému na hrdlo nejde, dá pět funtuo. 7. Psanec, oě koli bude zapsán, již vinen jest.

**Kapitola padesátá šestá (LVI).** *O žalobách vůbec* ..... 279

1. Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, které činí před právem. 2. Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpovídati. 3. Očista jest jednostajna i proti přísežnému. 4. Obžalovaný, na tři žaloby odpieraje, muož pojednau odpovídati.

**Kapitola padesátá sedmá (LVII).** *O odevčenie neb odpustění a zavázání vůbec* ..... 281

1. Žalobník vinnému muož odpustiti, ale pro to na právo zněsti. 2. Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci. 3. Odřeknutí se svědkuov nemuož.

**Kapitola padesátá osmá (LVIII).** *O registřích* ..... 283

1. Registry úročními plat nemuož doveden býti.

**Kapitola padesátá devátá (LIX).** *O nálezích a ortelích vůbec* .. 283

1. Obyčej zlý má postúpiti právu.

**Kapitola šedesátá (LX).** *O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti* ..... 284

1. Ortele z podstaty není, všecky příčiny v něm položiti. 2. Ortel, žádají-li strany, má upřímně oznámen býti vyššímu právu. 3. Ortel konšelé mají tajně spisovati.

**Kapitola šedesátá první (LXI).** *O služebnostech obapolních městských* ..... 285

1. Služebnosti městské jsou při propuocování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti. 2. Služebnost stavějící muož změnití.

**Kapitola šedesátá druhá (LXII).** *O násilí a moci vzeti panen a žen* ..... 289

1. Panna, puojde-li k násilníku před právem dobrovolně, z poknty vyjde.

**Kapitola šedesátá třetí (LXIII).** *O nápadích bez kšaftu sešlého.* 290

1. Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý. 2. Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem splozené.

**Kapitola šedesátá čtvrtá (LXIV).** *O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích* ..... 291

1. Co jest stupeň příbuznosti po krvi. 2. Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetí díel. 3. Řehoły neb zprávy o nápadu dědicuov krevních vlastních sstupujících doľuov. 4. Řehoły o nápadu přátel krevních a přirozených po otei a mateři, jenž slovau cognati, agnati. 5. Řehoły o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affines. 6. Summa všech řehoľ svrchupsaných o nápadu přátelském. 7. Stupňuov a stromuov umění přátelství krevního, dědičného, přirozeného

a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie. 8. Regule, totižto řehoľy k porozumení stromu přátelstvie krevnieho, vlastnieho, dědičného a přirozeného. 9. Stupňuov jaký jest počet a rozdíl. 10. Stupeň co vyznamenává a od čeho slove. 11. Kmen co slove a co znamená. 12. Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. 13. Počtové červení a černí na stromu co znamenají. 14. Přítel na stromu malovaném jak máš hledati. 15. Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov. 16. Pobočnicích stupňuov pořádaní vedle Práva duchovního i městského. 17. Řehoľa o pobočnicích stupních v liný neb v řadu rovném. 18. Řehoľa o pobočnicích stupních v liný neb v řadu nerovném. 19. Manželstvo mezi kterými muož býti, a mezi kterými nic. 20. Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové. 21. O stromu přátel příbuzných po manželství přibylých. 22. Řehoľa ku poznání příbuzného přátelstvie. 23. Řehoľa druhá ku poznání stromuov příbuznosti. 24. Otázka, proč jsau záповědi, aby přátelé přátel nepojemali, než z cizieho rodu. 25. Synové volení jak mají přijímání býti, a jak nápad mohau mieti. 26. O stromu duchovní příbuznosti. 27. Duchovní příbuzenstvie bývá toliko z křtu a z břimování.

#### Kapitola šedesátá pátá (LXV.). *O cľu a jarmarečném placení...* 311

1. Cľa neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převožuje, z toho má dáti. 2. Cľo kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. 3. Cľa neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.

#### Kapitola šedesátá šestá (LXVI.). *O kšaftich vuobec, a kterak se činiti mají.*..... 312

1. Kšaftování slove od seznání své mysli. 2. Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošli, nesmyslní, prehliví, marnotratní, hlúší, němí. 3. Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami. 4. Kšaftování o cizí věci muož býti zastavené k vyplacení. 5. Bez kšaftu umierá, kdo zřiezení žádného vedle práva nečiní. 6. Žena po muži vdada se, bližší jest užievati díťuov sirotětích, než poručníci. 7. Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti. 8. Počtové umřelého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duovodní. 9. Poruč-li kdo jednu věc ze dvú, tu dědic dá, kterau chce. 10. Poruč-li kto jinému svého statku řiezenie, ten neumierá bez kšaftu. 11. Poručníka neb dědice dědic jiný muož obe-slati, aby kšaftu na záduší dosti činił. 12. Kšaftu kdo neodepře, slyše jej, ten, když se ztvrdí, nemuož ho nařiekati. 13. Kšaft poslední má ostati svědomím stářejším a hodnějším. 14. Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měl nalézt, má moc mieti. 15. Poručníci najprv dľuly platiti mají, a potom hned k záduší. 16. Oznamí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi. 17. Poručníci bez rozkazu a odporu komšel statek opatrovati mohau. 18. Díťy dcer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači. 19. Kšaft-

tovnie svědek umře-li jeden, druhý s přísahou vysvědčovati kšaft. 20. Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftování muož. 21. Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož proměnit. 22. Kšaftovati každý má, dokud rozumu užievá. 23. Kšaft se smrti kšaftujícího utvrzuje. 24. Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí. 25. Kněží svědkové mohau býti o věci k záduší odkázané. 26. V kšaftich vuole kšaftujícího má najviece šetřina a vyplněna býti.

#### Kapitola šedesátá sedmá (LXVII.). *Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati.*..... 326

1. Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinač kšaft ukazuje. (2.) O těch, jenž bez kšaftu zemrau. (3.) Kdož bez kšaftu umierají. (4.) O kšaftu manželky. (5.) Každý člověk své věci muož poručiti, komuž chce.

#### Kapitola šedesátá osmá (LXVIII.). *O svědčích a jich povahách vuobec*..... 328

1. Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské. 2. Svědkové se vedau někdy před odpoviedáním sůpeře. 3. Svědkové neznámí a podezřelí mají přísici zvláště, že nejsau najati. 4. K svědkuom nemocným má vyslán býti písař s přísěžnými. 5. Svědkové odvrženi býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterau nemuož býti svědkem. 6. Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá. 7. Svědky kdo by přinutkał k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradił: nemá prospěšno býti. 8. Svědkem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán. 9. Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuož. 10. Svědkem celým býti nemuož, kdo dvakrát z zlodějstvie jest obviněný. 11. Dobropověstný bližší jest a mocnější svau čest hájiti než přemožen býti. 12. Přísežní o tom, co slyší od přísěžného v přech, smluvách, mohau svědčiti. 13. Svědomie nejisté ani žalobníku, ani sůpeři nenie škodné. 14. Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doložil, co by zapomenuł, bez škody. 15. Zavieže-li se kdo přísěžnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním přísěžným ukazał. 16. Svědkové jsau-li rovni, mocnější jsau sůpeřovi. 17. Práva kde se nedostává, saudec na své svědomie sudte. 18. Přísaha jest konec všech při a sandou. 19. Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najmėn býti mají. 20. Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati. 21. Svědkové mají jmenování býti v při peněžité, ale ne v hlavni. 22. Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti. 23. Svědek umře-li, straně se prótah má přiti pro jiného. 24. Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něco; když toho neučiní, při trafi. 25. Svědkové, v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti. 26. Řečnik v při, kterú vede, svědčiti nemuož. 27. Břic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuož nikdaž. 28. Svědkové zmateční a nejisté nejsau dostateční. 29. Svědectví skutku předkláda se svědkuom slov. 30. Strany když se na jednostajně svědky volají, jimi rozsúzení býti mají. Otec nemuož svědčiti synu

svému. O podezření svědkuov. O svědectví zetino proti švekrui.  
 31. Strana vymínil-li sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví,“ má toho užiti. 32. Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti. 33. Svědkové když se vedau, již ne osoby naříkati se majie, ale slovom odpor množ býti. 34. Strana zamítá-li svědka, má zavázati se, že ze zlosti toho učiní. 35. Pokáže-li se na svědka nárek, svědčiti nemá. 36. Svědek nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ není škodné. 37. Svědomie o meze a vládařství, čím starší, tím jest hodnověrnější. 38. Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti. 39. Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti. 40. Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá. 41. Svědky saukupníky nemuož žádný vésti v trhových věcech. 42. Očista pro blauení jest sama sedmého. 43. Svědkové jednostajni mohau býti o skutku a příčinách toho. 44. Svědkové podezřeli jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání budte. 45. Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá. 46. Svědkové súdeřovi o záplatě dluhu listovního přednější jsau a mocnější. 47. Svědkové dva k jistci sau dosti ku právu. 48. Svědkové, jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti. 49. Svědomie obecni množ býti přijato v neslušnostech a svádách. 50. K svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastního jmena. Lehcí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

**Kapitola šedesátá devátá (LXIX). O mučení a trápení vuobec... 353**

1. Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznal, pokutován býti má.

**Kapitola sedmdesátá (LXX). O raněných a ranách vuobec..... 356**

1. Raněný, na koho, moha, sám nežaluje, na toho přátelě žalovati nemohau. 2. Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súdeř odpoviedati. 3. Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. 4. Obžalovaný z ran mñož se očistiti jedním přísěžným. 5. Obžalovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má. 6. Raněný bude-li vidin choditi a potom umře, má odpoviedati toliko z ran, a ne z vraždy. 7. Raní-li kdo v kostele neb na křehově, trestán bud. 8. Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má obžalován býti. 9. Každý na svém právě má vinin býti. 10. Raní-li kdo koho po-slibn, moci se bráně, není vinen. 11. Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. 12. O domněni a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají.

**Kapitola sedmdesátá první (LXXI). O lichvách vuobec..... 367**

1. O lichvu nebude-li smlauvy dokonalé, vays nemá zřústi nad jistinu. O lichevnících a lichvě.

**Kapitola sedmdesátá druhá (LXXII). Židu platí-li křestan, na jistině-li čili na lichvě má sraženo býti ..... 370**

1. Platí-li křestan židu a o to saudí se, má na jistině poraziti se. 2. Židovský řád ciesaří vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. O volení provinilemu pokuty ze tří věcí

jemu podaných. O při, která zajde před saud městský. O nápadu zboží. Množ-li obžalovaný z troji neb z šestery viny jednu odpovědi odbyti. Kdož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož. O šenku za městskou zdi. O falešných penězích. O prošení prodlení a potazu. O falešných klíčích. Kdož přechovává zločince. O řemeslnících a přijetí do cechu. Práva saukeníkuov a jiných řemeslníkuov vydaná léta tisício třístého čtyřicátého devátého. O kupování a prodávání vlny. Práva rybářská. O měrách obilných a o strychu. Sładovnická práva. O měrách. Práva pivovarníkuov. Obilé v snopích nemá býti do města vezeno. 4. Ustanovení a řád žakovstva svěćeného, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisício třístého pádesátého pátého, kterážto k městskému řádu jsau potřebná.

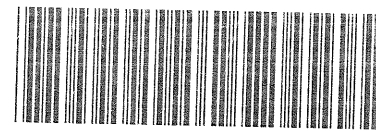
<i>Počíná se registrum Práv Městských</i> rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích.....	384
<i>Přídavky a vysvětlivky</i> .....	457
Přísloví latínsko-česká.....	459
Přísloví pouze česká.....	469
Vysvětlivky k textu.....	480

### Opravy:

- Str.* 23. Purkmistr má sám *popravu* rozkázati na odsauzeného.  
*Str.* 61. Pokuta odvolání 3 hřiven.  
*Str.* 88. řád. 2. *Jimžto* úsudkem.  
*Str.* 92. řád. poslední (*L. S.* 139).  
*Str.* 178. řád. 9 (*L. S.* 347).  
*Str.* 185. Žaluje-li se bez znamení vraždy, proto prost nebude.  
*Str.* 209. řád. 6 (*L. S.* 408).  
*Str.* 223. řád. 24: chtě přemoci žida křesťany, také má atd.  
*Str.* 245. řád. 6 (*L. S.* 503).  
*Str.* 257. řád. 8. Citací: *L. S.* 533, *c*, vymaž.  
*Str.* 289. Kap. LXII. art. I.  
*Str.* 299. řád. 18 (XXXV. qu. III.), že někdy atd.  
*Str.* 303. řád. 16 (XXX. qu. X.).  
*Str.* 357. řád. 19 praví; pakli žalobník atd.  
*Str.* 364. řád. 15. Při tom znamenaj — nový počátek.
-

REV15

ÚK PrF MU



3129S07385